ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

1912

Δ
135

Γραφείο

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1912

ΜΕΤ' 22 ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ 273 ΕΝ ΤΩΙ ΚΕΙΜΕΝΩΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΑΘΗΝΗΣΙ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Πρόγραμμα τῆς ΑΕ.

Τῆς ἐκδόσεως ἐπιμελεῖται ἐπιτροπεία πέντε μελῶν τοῦ συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Αἱ ἐπιστολαὶ ἐπιγράφονται πρὸς Βασίλειον Λεονάρδον.

Δημοσιεύονται ἀρχαιολογικαὶ πραγματεῖαι καὶ ἀγγελίαι, μάλιστα δὲ περὶ εὑρημάτων καὶ πορισμάτων τῶν τῆς ἑταιρείας ἀνασκαφῶν, πᾶσαι διὰ βραχέων συντεταγμέναι.

Ἐκδίδονται κατ' ἔτος τέσσαρα τεύχη σχήματος τετάρτου ἀποτελοῦντα τόμον δώδεκα καὶ ἑκατὸν σελίδων καὶ πλέον μετ' εἰκόνων καὶ πινάκων, ὁπόταν χρεία ᾖ· τιμὴ δὲ τοῦ τόμου ἑκάστου πέντε καὶ εἴκοσι δραχμαί.

Οἱ συγγραφεῖς λαμβάνουσιν ἑπτὰ καὶ ἥμισυ δραχμῆς τῆς σελίδος ἑκάστης, ἐλλογουμένων καὶ τῶν εἰκόνων καὶ πινάκων, καὶ ἀντίτυπα τῶν ἑαυτῶν πραγματειῶν εἴκοσι πέντε.

Τὰ χειρόγραφα τῶν δημοσιευομένων δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἡ ΑΕ διαμείβεται πρὸς ἀρχαιολογικὰ περιοδικά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α') ΚΕΙΜΕΝΟΝ

α') τοῦ 1ου καὶ 2ου τεύχους·

σελὶς
1 - 39· Ἐλευσινιακῆς νεκροπόλεως ἀνασκαφαὶ (πίν. 1-3· εἰκ. 1-17)· ὑπὸ **Α. Σκιᾶ**.
40 - 43· εἰς Γυθείου ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον (RÉG 1904, 2, BSA 1903/4, 182 [6]· εἰκ. 1)· ὑπὸ **Π. Ριζάκου**.
43 - 59· Ὁ τοῦ Ἀθήνησιν Ἀσκληπιείου περίβολος καὶ τὸ Ἐλευσίνιον (πίν. 4-5· εἰκ. 1-15)· ὑπὸ **Φ. Βερσάκη**.
60 - 101· Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαί: Γ')· Γόννων (εἰκ. 1-35· συνέχεια, ὅρα ΑΕ 1911, 129, πρβ. 244)· ὑπὸ **Α. Ἀρβανιτοπούλου**.
102 - 119· Μυκαλησσὸς (πίν. 6-7· εἰκ. 1-21)· ὑπὸ P. Ure.
119 - 124· Παρθενῶνος γλυπτῶν συντήρησις (εἰκ. 1-3)· ὑπὸ **Α. Δαμβέργη**, F. Rinne, **Ὀ. Ρουσοπούλου**. **Γ. Σωτηριάδου**.
124 - 125· Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ (τρεῖς: ἀριθ. 1-2 = ἀνέκδοτοι, εἰκ. 1-2· ἀριθ. 3 [πρβ. καὶ σελ. 264] = εἰς ΑΕ 1910, 73)· ὑπὸ **Π. Παπαγεωργίου**.
125· Εἰς Μαντινείας ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον ἐπιγεγραμμένον (RÉG 1907, 63· εἰκ. 1)· ὑπὸ **Κ. Σαββοπούλου**.
126· Σπυρίδων Βάσης· ὑπὸ Γ. Οἰκ(ονόμου).

β') τοῦ 3ου καὶ 4ου τεύχους·

127 - 141· Ἐκ τῆς Μυκηνῶν γεωμετρικῆς νεκροπόλεως (εἰκ. 1-15)· ὑπὸ **Δ. Εὐαγγελίδου**.
142 - 161· Τὸ ἐν Λυκοσούρᾳ Μέγαρον τῆς Δεσποίνης (εἰκ. 1-41)· ὑπὸ **Κ. Κουρουνιώτου**.
161 - 182· Μνημεῖα τῶν νοτίων προπόδων τῆς Ἀκροπόλεως [Α') Ἡρῴδου θέατρον, Β') Εὐμένους στοά] (πίν. 8-13· εἰκ. 1-36)· ὑπὸ **Φ. Βερσάκη**.
183 - 192· Ὁ θρόνος τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος (εἰκ. 1-26)· ὑπὸ **Φ. Βερσάκη**.
193 - 196· Ἡ σκηνὴ τοῦ ἐν Γυθείῳ Ρωμαϊκοῦ θεάτρου (εἰκ. 1-9)· ὑπὸ **Φ. Βερσάκη**
197· Εἰς Περαίας ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον (ΑΕ 1911, 65, ἀρ. 63)· ὑπὸ **Ν. καὶ Μ. Χαβιαρᾶ**.
197 - 233· Τύλισος Μινωικὴ (πίν. 14-21· εἰκ. 1-41)· ὑπὸ **Ι. Χατζηδάκη**.
234 - 248· Εὐβοϊκὰ (εἰς ΑΕ 1905, 23 καὶ 14 καὶ 15 καὶ ΑΕ 1907, 23· εἰκ 1-2)· ὑπὸ A. Wilhelm.
248 - 249· Ψήφισμα Ἀθηναίων ὑπὲρ Ἱκεσίου υἱοῦ τοῦ Μητροδώρου Ἐφεσίου (Jh 1899, 236· εἰκ. 1)· ὑπὸ A. Wilhelm.
250 - 253· Παρατηρήσεις (εἰς ΑΕ 1911, 2· 28· 34· 55· 58· 59· 62· 64· 115· 126)· ὑπὸ A. Wilhelm.
253· Εἰς ΑΕ 1912, 102-119 (περὶ Μυκαλησσοῦ)· ὑπὸ P. Ure.
254 - 255· Αἰγίνης ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν (πίναξ 22)· ὑπὸ **Ι. Σβορώνου**.
256· Εἰς Ξενοκρατείας ἀνάθημα (ΑΕ 1909, 239)· ὑπὸ **Ι. Σβορώνου**.
256 - 257· Εἰς Πειραιῶς ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον (ΑΕ 1910, 73)· ὑπὸ **Α. Σκιᾶ**
257 - 260· Κρητικαὶ σφραγῖδες (εἰς ΑΕ 1907, 141)· ὑπὸ W. Gaerte.
261 - 262· Παγασαίων ζωγραφιῶν συντήρησις· ὑπὸ **Α. Δαμβέργη**, **Ὀ. Ρουσοπούλου**.
262· Εἰς ΑΕ 1912, 124 (περὶ τῶν τοῦ Παρθενῶνος μαρμάρων)· ὑπὸ **Ὀ. Ρ(ουσοπούλου)**.
263 - 264· Κυπρία σφραγὶς (εἰκ. 1-1)· ὑπὸ **Κ. Φυλακτοῦ**.
264· Εἰς Πειραιῶς ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον (ΑΕ 1910, 73, ΑΕ 1912, 256)· ὑπὸ **Π. Παπαγεωργίου**.
265· Εἰς Θεσσαλίας ἐπιγραφὰς (IG IX² 1295· 1296· 1300)· ὑπὸ **Α. Ἀρβανιτοπούλου**.
266 - 268· Ἀγγελίαι [**Ἀναγράφιον:** Α')· Ἀθηνῶν· ὑπὸ **Π. Καστριώτου** Β')· Σουνίου· ὑπὸ **Β. Στάη**. Γ')· Αἰγίνης· ὑπὸ **Κ. Κουρουνιώτου**. Δ')· Θεσσαλίας, Μακεδονίας· ὑπὸ **Α. Ἀρβανιτοπούλου**. Ε')· Αἰτωλίας, Ἀκαρνανίας· ὑπὸ **Κ. Ρωμαίου** ϛ')· Λακωνικῆς, Κυθήρων, Μεσσήνης· ὑπὸ **Φ. Βερσάκη**. Ζ')· Πύλου· ὑπὸ **Κ. Κουρουνιώτου**. Η')· Κεφαλληνίας· ὑπὸ **Ν. Κυπαρίσση**]
269 - 277· Σίλλυβοι τῆς ΑΕ 1912:
269· Α'). συγγραφεῖς τῶν πραγματειῶν.
269 - 270· Β'). ὕλη:
269· α'). ἀνασκαφαί· τοπογραφία.
269· β'). τέχνη.
269 - 270· γ'). ἐπιγραφική.
270· δ'). σύμμεικτα.
270 - 272· Γ'). εἰκόνες.
273 - 277· Δ'). ὀνόματα καὶ πράγματα· ὑπὸ **Γ. Οἰκ(ονόμου)**.

Β΄) ΠΙΝΑΚΕΣ

α΄) τοῦ 1ου καὶ 2ου τεύχους·

ἀρ.	εἰς σελ.	
1	1 - 13	Ἐλευσῖνος· νεκρόπολις (1898 - 1902).
2	1 καὶ 14	» νεκροπόλεως μέρος.
3	1 καὶ 18	» τάφος θολωτός.
4	43	Ἀθηνῶν· Ἀκροπόλεως πρόποδες νότιοι.
5	48	» α΄). Ἀσκληπιείου περίβολος ἀρχαιότερος. β΄). Εὐμένους στοά.
6	102 / 109	Μυκαλησσοῦ· εἰκόνες ἐπὶ οἰνοχόης καὶ σκύφου.
7	111	» ἀγγείων κοσμήματα γραπτά.

β΄) τοῦ 3ου καὶ 4ου τεύχους·

8	165	Ἀθηνῶν· Ἡρῴδου θέατρον; κάτοψις.
9	165	» » » ἐσωτερικοῦ τμῆμα
10	165	» » » σκηνῆς προστῷον.
11	165	» » » τομὴ ἐγκαρσία.
12	167	» Ἡρῴδου θεάτρου ἐξωτερικῆς ὄψεως τμῆμα καὶ Εὐμένους στοᾶς δυσμικὸν ἄκρον.
13	177	» Εὐμένους στοά; νοτανατολικὴ γωνία.
14	211 καὶ 226	Τυλίσου· θυμιατήριον καὶ κύπελλον.
15	215	» ὁρμόλιθοι (σφραγιδόλιθοι. «γαλόπετραι»).
16	215 - 6	» ὁρμόλιθοι καὶ σφραγίσματα.
17	223	» εἰδώλιον χαλκοῦν.
18	224 - 5	» τοιχογραφίαι; γυναῖκες Μινωικαί
19	224 - 5	» ἄνδρες Μινωικοί.
20	224 - 5	» ριπίδιον;
21	228	» ὄστρακα πολύχροα.
22	254	Αἰγίνης ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν καὶ Μεγαρέων νόμισμα.

Ἐτυπ. 22·4·13.

Νεώτεραι ἀνασκαφαὶ ἐν τῇ παναρχαίᾳ Ἐλευσινιακῇ νεκροπόλει

ὑπὸ

Ἀνδρέου Ν. Σκιᾶ.

(Πίν. 1-3).

Τῆς παρούσης διατριβῆς τὸ μὲν μέρος τὸ ἀφορῶν τὴν περιγραφὴν τῶν προϊστορικῶν ταφῶν ἐγράφη ἤδη ἐν ἔτει 1903, ἀλλ' ἡ περαιτέρω σύνταξις αὐτῆς διεκόπη, καὶ ἕνεκα πολλῶν ὑπερτέρων τῆς θελήσεώς μου κωλυμάτων δὲν ἔγινε δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ, εἰμὴ μόλις ἐν τῷ παρόντι ἔτει 1911. Τὸ πρότερον συντεταγμένον μέρος ἀναθεωρηθὲν ὑπέστη μικράς τινας μεταβολάς.

Μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ περὶ τῆς ***Παναρχαίας Ἐλευσινιακῆς νεκροπόλεως*** ἄρθρου ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι τοῦ 1898 σελ. 29 κέ., ἐν ᾧ περιελήφθησαν τὰ πορίσματα τῆς ὑπ' ἐμοῦ δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνεργηθείσης ἀνασκαφῆς τριῶν ἐτῶν (1895-1897), ἐνόμισα, ἀφοῦ ἡ διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἐξερεύνησις τῆς νεκροπόλεως ὑπῆρξεν ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐν αὐτῇ κτισμάτων δυσχερεστάτη, ὅτι ἦτο πρέπον νὰ ἐπαναλάβω καὶ πάλιν ἐπί τινα χρόνον τὴν αὐτὴν ἀνασκαφήν, ἵνα ἐξελέγξω καὶ διευκρινήσω κάλλιον τὰς προτέρας παρατηρήσεις. Ἡ νεωτέρα αὕτη ἀνασκαφὴ ἐξετελέσθη ἐν ἔτει 1898 ἀπὸ Ἰουλίου μέχρις Ὀκτωβρίου, ἐδημοσίευσα δὲ ἤδη περὶ αὐτῆς προσωρινήν τινα ἀνακοίνωσιν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 72 ἑξ. Κατόπιν δὲ κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1902 ἐξετέλεσα καὶ τρίτην τινὰ μικρὰν ἀνασκαφήν, ἣν παρηκολούθησε καὶ ὁ κ. Τσούντας κατὰ παράκλησίν μου. Καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ὅμως ταύτας ἀνασκαφὰς μέγα μέρος τῆς νεκροπόλεως εἶνε εἰσέτι ἀνεξερεύνητον [1], εὐχῆς ἔργον δὲ θὰ ἦτο νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐξερεύνησιν αὐτοῦ ἄλλοι ἀρχαιολόγοι, ἐπειδὴ τὸ σπουδαιότατον τῶν πορισμάτων τῆς ἀνασκαφῆς, ἤτοι ἡ βεβαίωσις τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἔθους τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν ἐν Μυκηναϊκοῖς καὶ προμυκηναϊκοῖς χρόνοις ἠμφισβητήθη ὑπὸ πολλῶν ἰσχυριζομένων ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφέντα προϊστορικὰ λείψανα ἀνήκουσιν εἰς κατοικίας τῶν τότε χρόνων, ἡ δὲ ἐπιβεβαίωσις τῶν ἐμῶν παρατηρήσεων θὰ ἦτο πλείστου λόγου ἀξία. Τὸ παρὸν ἄρθρον διαλαμβάνει περὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων δύο νεωτέρων ἀνασκαφῶν, ἤτοι τῆς ἐν ἔτει 1898 καὶ τῆς ἐν ἔτει 1902, προσεπάθησα ὅμως κατὰ τὸ δυνατὸν νὰ διακρίνωνται τὰ πορίσματα τῆς δευτέρας τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἀπὸ τῶν τῆς προτέρας.

Τὸ πρὸ τοῦ 1898 ἀνεσκαμμένον μέρος τῆς νεκροπόλεως, ὅπερ παριστᾷ ὁ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 29-30 παρένθετος πίναξ, κεῖται κατὰ τὸ κατώτατον μέρος τῆς νοτίας κλιτύος τοῦ λόφου τῆς Ἐλευσινιακῆς ἀκροπόλεως παρ' αὐτὸ τὸ ἁλίπεδον [2]. Τὴν προέκτασιν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ μέρους τούτου πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς ἐν ἔτει 1898 παριστᾷ τὸ ἐν πίν. 1 σχεδιαγράφημα, ἐνῷ τὸ πρότερον ἀνεσκαμμένον μέρος χωρίζεται ἀπὸ τῆς προεκτάσεως ταύτης διὰ στικτῆς γραμμῆς. Πλὴν τοῦ μέρους τούτου ἐξετελέσθησαν ἐν ἔτει 1898 μικραὶ ἀνασκαφαὶ καὶ ἐν δύο προσέτι τόποις τῆς αὐτῆς νοτίας κλιτύος τῆς Ἐλευσινιακῆς ἀκροπόλεως, ἤτοι α') κατὰ τὴν ὀφρὺν τοῦ λόφου πλησιέστατα τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ νῦν οἰκοδομήματος τοῦ μουσείου, πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ πρότερον ἀνεσκαμμένου μέρους καὶ β') δυτικώτερον τῆς θέσεως ταύτης πέριξ τοῦ γνωστοῦ προϊστορικοῦ θολωτοῦ τάφου, βορειοδυτικῶς δὲ τοῦ πρότερον ἀνεσκαμμένου μέρους (πρβ. Πρακτικὰ Α.Ε 1898 σελ. 72). Τὸ πρῶτον τῶν προειρημένων δύο μικρῶν ἀνεσκαμμένων μερῶν παριστᾷ τὸ ἐν πίν. 2 διάγραμμα, το δεύτερον μετὰ τοῦ θολωτοῦ τάφου τὸ ἐν πίν. 3[3]. Τὸ δὲ

[1] Ἴδε Πρακτικὰ Α.Ε 1898 σελ. 73.

[2] Ο πυθμὴν τοῦ τάφου τῆς Ἴσιδος, ὅστις λαμβάνεται ὡς ἀφετηρία τῶν ὑψομετρικῶν καταμετρήσεων κεῖται 9,85 μέτρα ταπεινότερον τοῦ παλαιοτάτου τῶν τριῶν ἀλλεπαλλήλων κατωφλίων τῆς νοτίας πύλης τοῦ ἱεροῦ. Ἡ δὲ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 36 καταμέτρησις ἀπεδείχθη ἡμαρτημένη.

[3] Τὸ ἐν Gazette archéol. 1883 planche 42 σχεδιαγράφημα τοῦ θολωτοῦ τούτου κτιρίου, ἀνατυπωθὲν καὶ παρὰ **Perrot et Chipiez Histoire de l'art VI** σελ. 417, εἶνε πρόχειρον καὶ ὄχι πολὺ ἀκριβές.

ἐν ἔτει 1902 κυρίως ἐξερευνηθὲν μέρος κεῖται κατὰ τὸ δυτικὸν πέρας τῆς πρὸ τοῦ 1898 ἀνασκαφῆς, ἤτοι πρὸς δυσμὰς τοῦ τοίχου Ζ εἰς μῆκος περίπου 15 μ., εἰς πλάτος δὲ πρὸς νότον τοῦ ρωμαϊκοῦ ὀχετοῦ περίπου 8 μ. Μέρος τοῦ ὀχετοῦ ἐνταῦθα καθῃρέθη, ἐφ᾽ ὅσον ἐπέβαλλεν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνασκαφῆς. Τὸ ἐν ἔτει 1902 ἀνασκαφὲν μέρος τοῦτο συμπεριλαμβάνεται ἐν τῷ ἐν πίν. 1 διαγράμματι. Πλὴν τούτου ἐπεξετάθη κατά τι καὶ ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ παρὰ τὸν θολωτὸν τάφον ἐν ἔτει 1898 ἀνασκαφέντος μέρους, ἀλλὰ τοῦτο δὲν περιελήφθη εἰς τὸ εἰρημένον ἐν πίν. 3 διάγραμμα.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Αἱ προϊστορικαὶ ταφαί.

Βλάβαι τῆς νεκροπόλεως ὁπωσοῦν λόγου ἄξιαι προελθοῦσαι ἐκ σκαφῶν ἢ κτισμάτων νεωτέρων αὐτῆς δὲν παρετηρήθησαν οὔτε ἐν ἔτει 1898, οὔτε ἐν ἔτει 1902, ὥστε ἐντὸς τῶν στρωμάτων ἐκείνων τῆς ἐπιχώσεως, ἐν οἷς κεῖνται αἱ ταφαί, οὐδὲν ἴχνος νεωτέρων χρόνων ἐφάνη [1]. Εὐτελῆ τοιχάρια ἐντὸς τῆς νεκροπόλεως εὑρέθησαν καὶ πάλιν ὄχι ὀλίγα· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἄτεχνον καὶ αὐτοσχέδιον τῆς κατασκευῆς αὐτῶν οὐδὲν παρέχει τεκμήριον δηλοῦν ὁπωσδήποτε τὸν χρόνον, καθ᾽ ὃν ἐκτίσθησαν, τὰ δὲ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 44-48 γεγραμμένα περὶ τῆς χρονολογίας αὐτῶν ἐξήχθησαν μετὰ ἐπιπόνους, δυσχερεστάτας καὶ ὄχι πάντοτε ἀναμφιβόλους παρατηρήσεις κατὰ τὴν ἐν τῷ κυκλικῷ κτιρίῳ Α ἀνασκαφήν, προσεπάθησα ἐν ἔτει 1898 μετὰ ἰδιαιτέρας ἐπιμελείας νὰ ἐξακριβώσω τὴν χρονολογίαν τῶν τότε εὑρεθέντων τοιούτων τοιχαρίων [2]. Αἱ ἀσφαλέστεραι περὶ τούτου παρατηρήσεις ἐγένοντο πρὸς βορρᾶν τοῦ πρότερον ἀνεσκαμμένου μέρους, ἤτοι πρὸς δυσμὰς τοῦ τοίχου Π΄ πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ τοίχου Σ, οἵτινες ἀμφότεροι ἦσαν γνωστοὶ ἐκ τῆς πρὸ τοῦ 1898 ἀνασκαφῆς. Αὐτόθι εὑρέθησαν μικρὰ μὲν ἀλλ᾽ ὄχι ὀλίγα τοιαῦτα τοιχάρια κείμενα ἐν ἀλλεπαλλήλοις στρώμασι τῆς ἐπιχώσεως, μετ᾽ αὐτῶν δὲ καὶ στρώματα τέφρας ἀλλεπάλληλα καὶ τάφοι γεωμετρικοὶ πολυάριθμοι, ὥστε ὑπῆρχον ἱκανὰ καὶ ἀσφαλῆ τεκμήρια πρὸς ἐκτίμησιν τῆς σχετικῆς πρὸς ἄλληλα χρονολογίας αὐτῶν, καίτοι ἐνταῦθα τὸ ἔδαφος ἀνυψοῦται ἱκανῶς ἀποτόμως πρὸς βορρᾶν, δυσχεραίνεται δὲ λίαν ὡς ἐκ τούτου ἡ συσχέτισις τῶν τοιχαρίων τούτων πρὸς τὰ πρότερον ἀνακαλυφθέντα. Τὸ βαθύτατα ἐκτισμένον καὶ ἀναμφιβόλως τὸ παλαιότατον τῶν αὐτόθι τοιχαρίων εἶνε τὸ **τ**· ὁ βράχος τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους παρὰ μὲν τὴν γωνίαν τοῦ τοιχαρίου τούτου κεῖται 0·06 βαθύτερον τῆς ἀφετηρίας τῆς καταμετρήσεως (ἤτοι τοῦ τάφου τῆς Ἴσιδος), ὀλίγον τι δὲ βορειότερον 0·58 ὑψηλότερον τῆς αὐτῆς ἀφετηρίας. Αὐτὸ τὸ τοιχάριον τ κεῖται 0,95 ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας, ἔτι ὑψηλότερον δὲ (ἤτοι 1·08) τὸ παραπλεύρως ἐκτισμένον τοιχάριον τ΄. Τὸ τ εἶνε ἐκτισμένον ἐντὸς τῆς προϊστορικῆς πυρᾶς LXVII, ἧς ἡ τέφρα ὑπῆρχε καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ καὶ παραπλεύρως, ὥστε προφανῶς εἶνε νεώτερον αὐτῆς. Τὴν περιοχήν, ἐν ᾗ ἐξετείνετο ἡ τέφρα τῆς πυρᾶς ταύτης δηλοῖ ἡ στικτὴ γραμμὴ πέριξ. Ὑπεράνω τοῦ τ διήρχετο ἕτερον στρῶμα τέφρας πάχους μέχρι 0·15, ἤτοι ἡ πυρὰ LXVI· αὕτη μόνον ἐνιαχοῦ παρετηρήθη ὅτι ἐχωρίζετο διὰ στρώματος γῆς ἀπὸ τῆς ὑποκάτω κειμένης LXVII, ἀλλαχοῦ ὅμως ἀμφότεραι ἦσαν ἡνωμέναι εἰς ἓν στρῶμα, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ χρῶμα τῆς ὑπερκειμένης τέφρας ἦτο διάφορον τοῦ τῆς ὑποκειμένης, αἱ δύο πυραὶ διεκρίνοντο καὶ ἐκεῖ σαφῶς ἀπ᾽ ἀλλήλων. Ὁμοίως διεκρίνοντο καὶ τὰ ἐν ἑκατέρᾳ τῶν πυρῶν ὄστρακα ἀγγείων, διότι ἐν μὲν τῇ κατωτέρᾳ οὐδὲν στιλπνὸν μυκηναϊκὸν ὄστρακον ἐφάνη, ἀλλὰ μόνον προμυκηναϊκὰ πολυάριθμα, ἤτοι ἀμαυρόχρωμα ἐκ κιτρίνου πηλοῦ ἢ λυδικὰ ἢ ἀγάνωτα εὐτελῆ διαφόρων εἰδῶν, ἐν δὲ τῇ ἀνωτέρᾳ εὑρέθησαν ἱκανὰ στιλπνὰ ἐκ τῶν νεωτέρων εἰδῶν, ἐν οἷς καὶ τεμάχια ἐκ τῶν γερμανιστὶ λεγομένων **Bügelkannen**. Καὶ ἄλλως δὲ δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι μόνον μία πυρὰ ὑπῆρχεν αὐτόθι, ἀφοῦ εὑρέθη τέφρα καὶ ὑποκάτω καὶ ὑπεράνω τοῦ τοιχαρίου τ. Ἐντὸς τῆς ἀνωτέρας πυρᾶς LXVI εἶνε ἐκτισμένον τὸ τοιχάριον τ΄. Δείγματα τῶν ἐν τῇ πυρᾷ LXVII εὑρεθέντων ὀστράκων ἀπεικονίζονται ἐν εἰκόνι 1, ἐξ ὧν ἓν ἐκ τοῦ χείλους εὐμεγέθους κρατηροειδοῦς ἀγγείου εἶνε

[1] Περί τινων ρωμαϊκῶν κονιαμάτων κατακεχωσμένων ἐν νεωτέρᾳ τινι σκαφῇ θὰ γίνῃ λόγος περαιτέρω.

[2] Πρβλ. Πρακτικὰ Α Ε 1898 σελ. 74.

Εἰκὼν 1. Ὄστρακα ἐκ τῆς πυρᾶς LXVII. Σμίκρυνσις 2:5.

ἀμαυρόχρωμον τροχοποίητον μετὰ καστανοχρώμου διακοσμήσεως (1), ἓν ἐκ μικροῦ ἀγγείου ἀμαυρόχρωμον χειροποίητον διακεκοσμημένον δι' ἀλλεπαλλήλων κυματοειδῶν γραμμῶν ἐρυθρῶν καὶ καστανοχρώμων (2), εἷς ποὺς ἀγγείου ἐξ ὑποπρασίνου πηλοῦ καὶ τεμάχιον κυπέλου μετὰ τῆς λαβῆς ὡσαύτως ἐξ ὑποπρασίνου πηλοῦ (3-4), ἀμφότερα μετὰ μελαίνης διακοσμήσεως· ἔτι δὲ τεμάχιον ἀγανώτου χειροποιήτου ἀγγείου μετὰ ἐγχαράκτου προϊστορικοῦ γράμματος ὁμοίου τῷ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1898 σελ. 85 ἀπεικονισμένῳ (5). Εὑρέθησαν δὲ ἐν τῇ πυρᾷ LXVII καὶ ἱκανὰ τεμάχια ὀστῶν ζώων (ἰδίως βοῶν) καὶ ὀστράκων χελώνης, προσέτι δὲ καὶ ὀστοῦν σκέλους προβάτου ἐξειργασμένον εἰς κέντρον. Ἡ τέφρα τῆς πυρᾶς ταύτης διακρίνεται μέχρι τινὸς καὶ ὑπὸ τὰ χώματα τοῦ μήπω ἀνεσκαμμένου μέρους, ὥστε ἡ διάμετρος αὐτῆς φαίνεται ὅτι ἦτο περίπου 8 μέτρων. Κατὰ τὸ βορειοδυτικὸν μέρος ὅμως ἦτο συγκεχυμένη ἐκ νεωτέρας σκαφῆς, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι ἀπεκόπη καὶ μέρος τοῦ τοιχαρίου τ'. Ἑτέρας βλάβας ἐπροξένησαν οἱ τάφοι LXVIII καὶ LXIX σκαφέντες ὁ μὲν πρῶτος ὀλίγα μόλις ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου ὑπεράνω τῆς πυρᾶς LXVII, ὁ δὲ δεύτερος ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς κατωτέρας πυρᾶς. Διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων σκαφῶν ἡ ἀνωτέρα πυρὰ ἦτο εἰς μέγα μέρος συγκεχυμένη, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἡ κατωτέρα, κατὰ τὰ ἄκρα ὅμως καὶ παρὰ τοὺς τοίχους τ καὶ τ' διεκρίνοντο ἀμφότεραι καλῶς. Παραπλεύρως τοῦ τάφου LXIX εἰς ὕψος 1·58 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας παρετηρήθη στρῶμα χαλίκων ἐπικαλύπτον τὴν πυρὰν LXVI, ἀλλὰ ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τῆς πυρᾶς ταύτης οἱ χάλικες δὲν διετηροῦντο εἰμὴ εἰς μικρὸν μόνον διάστημα.

Οἱ τάφοι LXVIII καὶ LXIX δὲν ἐμπεριεῖχον οὐδὲν κτέρισμα, ἀναμφιβόλως ὅμως ἀνῆκον εἰς προϊστορικοὺς χρόνους, διότι εἰς τὸ βάθος ἐκεῖνο οὐδὲν ἴχνος νεώτερον τῶν προϊστορικῶν χρόνων ἐφάνη, γεωμετρικὰ δὲ ὄστρακα εὑρίσκοντο πολὺ ὑψηλότερον. Ὁ τάφος LXVIII ἦτο ἄκτιστος, ἐπεστρωμένος διὰ κροκαλῶν, εὑρέθησαν δ' ἐν αὐτῷ τὰ ὀστᾶ παιδὸς περίπου δεκαετοῦς. Τὰ ὀστᾶ ἦσαν λίαν ἐφθαρμένα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἅπαντα ἔκειντο σε-

σωρευμένα κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ τάφου, ὁ παῖς ἐφαίνετο ὅτι εἶχε ταφῆ καθήμενος ἢ ὀκλάζων, τὸ μεγαλύτερον δὲ μέρος τοῦ τάφου ἦτο κενόν, πεπληρωμένον ἴσως ὑπὸ φθαρτῶν ἐνταφίων. Ὁμοίως ἄκτιστος ἦτο καὶ ὁ τάφος LXIX, ἐν ᾧ εἶχε ταφῆ ὡσαύτως συνεσταλμένον παιδίον περίπου πενταετές. Ὑπεράνω τῶν τάφων τούτων καὶ τοῦ προειρημένου στρώματος τῶν χαλίκων καὶ καθ' ἅπασαν τὴν περιοχὴν τῶν προειρημένων δύο πυρῶν πλὴν τοῦ δυτικοῦ ἄκρου αὐτῶν δὲν ὑπῆρχεν οὐδεὶς νεώτερος τάφος οὐδὲ κτίσμα τι.

Ἐξ ἅπαντος ὡσαύτως εἰς προϊστορικοὺς χρόνους ἀνήκουσι καὶ οἱ ὑπ' ἀριθμὸν LXV σημειούμενοι καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ βράχου καθήκοντες δύο μικροὶ βόθροι, ὑπεράνω τῶν ὁποίων ἵστατο ὡς στήλη ἀργός τις λίθος σημειούμενος ἐν τῷ σχεδίῳ πλησίον τοῦ δευτέρου ἐξ αὐτῶν. Ἐν τοῖς βόθροις τούτοις εὑρέθη τέφρα μέλαινα καὶ ὀστᾶ κεκαυμένα καὶ ἄκαυστα μετὰ ὀλιγίστων ὀστράκων, ἅτινα δυστυχῶς εὐτελῆ καὶ ἀγάνωτα ὄντα δὲν διεκρίνοντο ἂν ἦσαν προϊστορικὰ ἢ νεώτερα. Κατ' αὐτὴν τὴν ἀνασκαφὴν δὲν ἠδυνάμην ἄλλως νὰ ἐξηγήσω τοὺς βόθρους τούτους εἰμὴ ὡς πυρὰς παιδίων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐφαίνετο βέβαιον· ἤδη δὲ ἀποβλέπων εἰς τὸ μέγα βάθος αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς ἐν ἔτει 1902 ἐν προϊστορικαῖς πυραῖς εὑρεθέντας βόθρους πλήρεις τέφρας, ὑποπτεύω μήπως καὶ οὗτοι, ὡς καὶ ἐκεῖνοι, ἦσαν προωρισμένοι πρὸς καῦσιν ἐναγισμάτων πρὸς λατρείαν τῶν ἐν ταῖς παρακειμέναις πυραῖς κεκαυμένων νεκρῶν. Ἀφοῦ ὅμως ἡ χρονολογία αὐτῶν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ βεβαιωθῇ ἀσφαλῶς, τὰ προειρημένα δέν δύνανται νὰ προταθῶσιν εἰμὴ μόνον ὡς ἁπλῆ εἰκασία.

Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τῆς περιοχῆς τῶν πυρῶν LXVI καὶ LXVII συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι τὰ ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εὑρεθέντα πλὴν τῶν ὑψηλότερον κειμένων γεωμετρικῶν τάφων LXI, LXII, LXIII καὶ LXIV ἀνήκουσιν εἰς πέντε χρονικὰς περιόδους, ἤτοι α'.) παλαιοτάτη ἡ πυρὰ LXVII, ἀνήκουσα εἰς προμυκηναϊκοὺς χρόνους, β'.) νεώτερον αὐτῆς τὸ τοιχάριον τ, γ'.) ἔτι νεωτέρα ἡ πυρὰ LXVI, ἀνήκουσα εἰς τοὺς ὑστέρους μυκηναϊκοὺς χρόνους, δ'.) μετ' αὐτὴν τὸ τοιχάριον τ', ε'.) ἔσχατοι οἱ τάφοι LXVIII καὶ LXIX, παλαιότεροι ὄντες καὶ αὐτοὶ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων.

Τὸ ἀνατολικώτερον ὑποκάτω τῶν γεωμετρικῶν τάφων XLII XLVI εὑρεθὲν τοιχάριον καὶ τὰ ἔτι ἀνατολικώτερον ὑποκάτω ἄλλων γεωμετρικῶν τάφων κείμενα τοιχάρια ϛ καὶ σ' εἶνε τεθεμελιωμένα ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος αὐτόθι ἀνυψοῦται κατά τι, δὲν εἶνε φανερὸν ἂν εἶνε σύγχρονοι πρὸς τὸ τοιχάριον τ ἢ πρὸς τὸ τοιχάριον τ'. Ἐπειδὴ δὲ ἕνεκα τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους δὲν εἶνε φανερὸν προσέτι ἂν τὸ πρότερον ἀνεσκαμμένον μέρος τοῦ σ' ἀνήκει εἰς τὸ πρῶτον ἢ εἰς τὸ δεύτερον τῶν ἐντὸς τοῦ Α παρατηρηθέντων ἐξ στρωμάτων τοιχαρίων [1], δὲν δύνανται οὐδὲ τὰ προειρημένα τοιχάρια τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1898 νὰ συσχετισθῶσιν ἀσφαλῶς πρὸς ἓν ἐκ τῶν δύο ἐκείνων στρωμάτων. Περὶ τοῦ τ' ὅμως δύναται νὰ λεχθῇ ἀσφαλῶς ὅτι δὲν ἀνήκει οὔτε εἰς τὸ πρῶτον οὔτε εἰς τὸ δεύτερον τῶν προειρημένων ἐξ στρωμάτων, ἐπειδὴ τοῦτο μὲν καθ' ὃ νεώτερον τῆς πυρᾶς LXVI, ἀνήκει εἰς τοὺς ὑστέρους μυκηναϊκοὺς χρόνους, ἐκεῖνα δὲ τὰ στρώματα ἀμφότερα εἶνε παλαιότερα τῶν στιλπνῶν μυκηναϊκῶν ἀγγείων [2].

Εἰς τὸ τρίτον στρῶμα τῶν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1898 εὑρεθέντων κτισμάτων ἀνήκει τὸ τοιχάριον Φ, τεθεμελιωμένον εἰς ὕψος 2·12 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας ἤτοι 1·04 ὑψηλότερον τοῦ τ', 0·38 δὲ ὑψηλότερον τοῦ πλησιεστάτου κειμένου τάφου LXVIII, ὅστις εἶνε καὶ αὐτὸς νεώτερος τοῦ τ'. Ὄπισθεν τοῦ Φ καὶ προφανῶς νεωτέρα ἢ σύγχρονος αὐτοῦ εἶνε ἡ πυρὰ LXX, ἧς ἡ τέφρα εὑρέθη ἐντὸς λάκκου καθήκοντος μέχρις αὐτοῦ τοῦ βράχου, ὅστις αὐτόθι δὲν εἶνε ἐπίπεδος, ἀλλ' ἀνωφερὴς πρὸς βορρᾶν. Ἡ πυρὰ αὕτη ἐξηρευνήθη μέχρι μήκους 3·10, ἐφαίνετο δὲ ὅτι ὀλίγον τι μόνον ἦτο μεγαλυτέρα, τὰ δ' ἐντὸς αὐτῆς εὑρεθέντα ὄστρακα ἦσαν μυκηναϊκὰ στιλπνὰ καλῆς κατασκευῆς. Ἀνήκει λοιπὸν καὶ αὕτη ὡς καὶ τὸ τοιχάριον Φ εἰς τοὺς ἐσχάτους μυκηναϊκοὺς χρόνους, καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον στρῶμα τῶν ἐντὸς τοῦ κτιρίου Α τοιχαρίων [3].

Εἰς τέταρτον στρῶμα κτισμάτων ἀνήκει τὸ τοι-

[1] Ἴδε Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 45.

[2] Πρβ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1998 σελ. 46 ὑποσημ. 1, σελ. 54-55 καὶ τὸν ἐν σελ. 61-62 πίνακα.

[3] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 46.

χάριον τ'' κείμενον 1·12 ὑψηλότερον τοῦ παρακειμένου Φ, 1·00 δὲ βαθύτερον τοῦ ἄνω μέρους τοῦ Η' καὶ τῶν προσκειμένων εἰς αὐτὸ λίθων, ὑπολειπομένων πιθανῶς ἔκ τινος ἄλλου τοιχαρίου περίπου συγχρόνου. Ἑπομένως ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ Η' κεῖται 2·00 ὑψηλότερον τῆς βάσεως τοῦ Φ, ἤτοι 4.24 ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας. Τὰ δυτικώτερον εὑρεθέντα τοιχάρια Η καὶ Η'' ἀνήκουσι τὸ μὲν δεύτερον εἰς τὸ αὐτὸ στρῶμα μετὰ τοῦ τ'', τὸ δὲ πρῶτον ὡς τεθεμελιωμένον εἰς ὕψος 4·77 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας, ἤτοι 0·53 ὑψηλότερον τοῦ ἄνω μέρους τοῦ Η' εἶνε καὶ αὐτοῦ τοῦ Η' νεώτερον. Οὕτω λοιπὸν εὑρίσκονται αὐτόθι ἓξ ἀλλεπάληλα στρώματα κτισμάτων, ἤτοι α') τὸ τοιχάριον τ, β') τὸ τ', γ') τὸ Φ, δ') τὸ τ'' καὶ τὸ Η'', ε') τὸ Η' ϛ') τὸ Η. Ταῦτα δὲν ἀντιστοιχοῦσι μὲν ἀκριβῶς πρὸς τὰ πρότερον ἐντὸς τοῦ κυκλικοῦ κτιρίου Α παρατηρηθέντα ἓξ στρώματα κτισμάτων, ἀλλ' ὅμως εἶνε φανερὸν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς χρόνους πολὺ ἀπέχοντας ἀπ' ἀλλήλων, ὡς παρετήρησα καὶ περὶ ἐκείνων (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 44-48 καὶ 53-62). Ἀπεδείχθη δ' ὡσαύτως ὅτι τὰ τρία ἐκ τῶν προειρημένων ἓξ στρωμάτων, ἤτοι τὸ στρῶμα τοῦ τ, τὸ τοῦ τ' καὶ τὸ τοῦ Φ, ἀνήκουσιν εἰς χρόνους παλαιοτέρους τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων.

Τὰ ἀνώτερα τρία στρώματα, ἤτοι τὸ τοῦ τ'' καὶ Η'', τὸ τοῦ Η' καὶ τὸ τοῦ Η δὲν δύνανται νὰ εἶνε νεώτερα τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, διότι καὶ ὑπεράνω τοῦ τ'' εὑρέθησαν ὄστρακα γεωμετρικὰ καὶ πρωτοκορινθιακὰ σύγχρονα τοῖς γεωμετρικοῖς, καὶ περαιτέρω δὲ μέχρι τοῦ ἄνω μέρους τοῦ Η, ἤτοι 1·50 μ. περίπου ὑψηλότερον τοῦ τ'' δὲν ἐφάνησαν ὄστρακα νεώτερα τῶν γεωμετρικῶν [1]. Ἐπίστευσα ὅμως κατὰ πρῶτον ὅτι πάντα τὰ προειρημένα τρία ἀνώτερα στρώματα τοιχαρίων, καίπερ ὄχι νεώτερα τῆς ἐποχῆς τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, ἦσαν ὅμως νεώτερα πάντων τῶν αὐτόθι γεωμετρικῶν τάφων [2]. Συνεπέρανα δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ὑπεράνω τοῦ Φ καὶ σχεδὸν εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον πρὸς τὸ τ'' εὑρέθη τεμάχιόν τι ὀρθοκεράμου μετὰ ἐκτύπου ἀνθεμιοειδοῦς κοσμήματος καὶ ἱκανὰ τεμάχια ἐγχρώμου κονιάματος τοίχων, ταῦτα δὲ πάντα μοὶ ἐφάνησαν ὡς λείψανα οἰκημάτων αὐτόθι ὑπαρχόντων. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἰκήματα καὶ τάφοι τοσοῦτον πλησίων ἀλλήλων δὲν ἐφαίνετο πρέπον νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὑπάρχοντα, καὶ προσέτι ἐπειδὴ οἱ πλησιέστεροι γεωμετρικοὶ τάφοι ἔκειντο βαθύτερον τοῦ τ'', ἐπίστευσα ὅτι τὸ τ'' καὶ κατὰ μείζονα λόγον τὰ ὑψηλότερον κείμενα

[1] Ὀλίγον τι ὅμως ὑψηλότερον τοῦ **Η** εὑρέθησαν ὁμοῦ μετὰ γεωμετρικῶν καὶ πρωτοαττικά, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τεμάχιον ἐρυθρομόρφου κρατῆρος καὶ κορμὸς πηλίνου εἰδωλίου, ἄνευ χειρῶν πεποιημένου, ὅμοιος κατὰ τὴν τέχνην πρὸς τοὺς γνωστοὺς ἀρχαϊκοὺς «Ἀπόλλωνας» ἢ «κούρους». Αὐτόθι εὑρέθησαν καὶ τὰ ἐν εἰκ. 2 καὶ 3 ἀπεικονιζόμενα δύο τεμάχια ἀγγείων τοῦ νεωτάτου γεωμετρικοῦ τρόπου, ὧν τὸ μὲν μικρότερον ἔχει διακόσμησιν κλιμακοειδῆ ἢ πριονοειδῆ καὶ ἄνωθεν ἔκτυπον σῶμα ὄφεως (πρβ. **S. Wide, Archiv für Religionswissenschaft XII** σελ. **222** κ.ἑ.), ἀνῆκον πιθανῶς εἰς ἀμφορέα, τὸ δὲ μεγαλύτερον ἀνήκει εἰς κρατῆρα καὶ φέρει διακόσμησιν διατεταγμένην εἰς μετόπας, ἐξ ὧν ἐν μιᾷ ὑπάρχει Σφίγξ.

Εἰκὼν 2. Ὄστρακον νεωτάτου γεωμετρικοῦ τρόπου. Ὕψος 0.14.

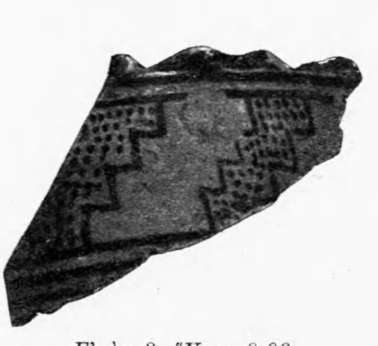

Εἰκὼν 3 Ὕψος 0.06.

[2] Πρακτικὰ Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 74. Αὐτόθι ἀναφέρονται ὡς νεώτερα τῶν γεωμετρικῶν τάφων τὰ δύο ἀνώτατα στρώματα, ἐπειδὴ δὲν κατελόγισα τὸ ἀπωτέρω κείμενον τοιχάριον Η, ἀνῆκον εἰς ἴδιον στρῶμα.

κτίσματα εἶνε νεώτερα πάντων τῶν αὐτόθι γεωμετρικῶν τάφων. Ἤδη ὅμως ἐξετάσας ἐπανειλημμένως καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸ τεμάχιον τῆς κεράμου καὶ τὰ κονιάματα παρατηρῶ ὅτι πάντα ταῦτα εἶνε πολὺ διάφορα τῶν κεράμων καὶ τῶν κονιαμάτων τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, ὅμοια δὲ πρὸς τὰ τῶν ῥωμαϊκῶν οἰκημάτων [1]. Ἐπειδὴ δὲ αὐτόθι ὀλίγον ἀπωτέρω ὑπάρχει ῥωμαϊκόν τι οἴκημα εὑρεθὲν ὑπὸ Φιλίου, πιστεύω ὅτι τὰ προειρημένα κονιάματα μετὰ τῆς κεράμου ἀνήκουσι εἰς ἐκεῖνο τὸ οἴκημα, τυχαίως δὲ ἐν νεωτέρᾳ τινὶ σκαφῇ κατεχώσθησαν εἰς τὸ βάθος ἐκεῖνο. Ἔπειτα καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὰ αὐτόθι τοιχάρια (προϊστορικὰ καὶ νεώτερα τῶν προϊστορικῶν) ἀνήκουσιν εἰς οἰκήματα, τὰ οἰκήματα ταῦτα ἔπρεπε νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς πλίνθινα ἢ ξύλινα ἀθλιώτατα καὶ εὐτελέστατα κατεσκευασμένα, ὥστε ἔγχρωμα κονιάματα θὰ ἦσαν δι' αὐτὰ ὅλως ἀνάρμοστος πολυτέλεια. Προσέτι οἱ πυθμένες τῶν παρακειμένων γεωμετρικῶν τάφων LVIII, XX, XIX, XXV, VII, VIII, IX κεῖνται πολὺ ὑψηλότερον τοῦ τ'', ὥστε τοῦτο τοὐλάχιστον ὁπωσδήποτε δὲν δύναται νὰ εἶνε νεώτερον τῶν τάφων ἐκείνων. Ἐν γένει δὲ τὰ ἐν τῇ Ἐλευσινιακῇ νεκροπόλει εὑρεθέντα τοιχάρια, ὡς θὰ ἐκτεθῇ καὶ ἀκολούθως, οὐδαμῶς εἶνε ἀνάγκη νὰ θεωρηθῶσιν ὡς λείψανα οἰκημάτων, καίτοι ἠναγκάσθην ἄλλοτε νὰ δεχθῶ αὐτὰ ὡς τοιαῦτα μὴ εὑρίσκων ἄλλην πιθανωτέραν ἐξήγησιν [2]. Τοὐναντίον μάλιστα ἀφοῦ καίτοι τοσαῦτα μέχρι τοῦδε τοιχάρια ἔχουσιν εὑρεθῇ, ὅμως οὔτε θύρα οὔτε ἄλλο οὐδὲν σαφέστερόν πως καὶ ἀσφαλέστερον σημεῖον τῆς ὑπάρξεως οἰκημάτων ἐφάνη, νομίζω ὅτι ἐνδεικνύεται νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ τοιχάρια ταῦτα δὲν ἀνήκουσιν εἰς οἰκήματα, ἀλλ' εἶνε περίβολοι τάφων, οἷοι οἱ ὑπὸ S. Wide ἐν προϊστορικῇ νεκροπόλει παρὰ τὰς Ἀφίδνας [3] καὶ ὑπὸ Dörpfeld ἐν Λευκάδι [4] εὑρεθέντας, ἔτι δὲ καὶ δύο ἄλλοι ἐν γεωμετρικοῖς τάφοις, ἤτοι ὁ ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ ὀρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα [5] καὶ ἕτερος ἐν αὐτῇ ταύτη τῇ Ἐλευσινιακῇ νεκροπόλει [6]. Τοιοῦτοι περίβολοι δύνανται κάλλιστα νὰ εἶνε ἐκτισμένοι ὑψηλότερον τῶν τάφων, εἰς οὓς ἀνήκουσι, ὡς εἶνε ἐκτισμένα καὶ τὰ τοιχάρια Η καὶ Η'' ἐν σχέσει πρὸς τοὺς παρακειμένους τάφους· καὶ οἱ τάφοι δὲ δὲν εἶνε ἀναγκαῖον νὰ εὑρίσκωνται ἐν μεγάλῃ συμμετρίᾳ πρὸς τοὺς περιβόλους αὐτῶν διατεταγμένοι, ὡς δεικνύει ὁ προειρημένος ἐν Λευκάδι εὑρεθεὶς περίβολος. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὰ προειρημένα οὐδὲν κωλύει νὰ δεχθῶμεν ὅτι τινὰ τοὐλάχιστον ἐκ τῶν τοιχαρίων τῶν τριῶν ἀνωτέρων στρωμάτων εἶνε σύγχρονα πρὸς τοὺς γεωμετρικοὺς τάφους καὶ εἰς αὐτοὺς ἀνήκουσιν.

Οἱ πρὸς δυσμὰς τῆς περιοχῆς τῶν πυρῶν LXVI καὶ LXVII μέχρι τοῦ τοίχου Π' εὑρεθέντες τάφοι εἶνε πάντες γεωμετρικοί, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. LXV, ὅστις καίπερ οὐδὲν κτέρισμα ἐμπεριέχων φαίνεται ὅτι εἶνε προϊστορικὸς ἕνεκα τοῦ μεγάλου βάθους αὐτοῦ (1.20 ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας) ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς παρακειμένους γεωμετρικούς. Ὁ τάφος LXV ἦτο ἁπλοῦς ἄκτιστος λάκκος, ἐν ᾧ ὑπῆρχε τεθαμμένον παιδίον περίπου πενταετές. Ἄλλος προϊστορικὸς τάφος ἢ στρῶμα τέφρας μετὰ προϊστορικῶν ὀστράκων δὲν ἐφάνη κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, καὶ ὄστρακα δὲ παλαιότερα τῶν γεωμετρικῶν μόνον ὀλίγιστα εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν χωμάτων [7]. Ἐνδέχεται ὅμως νὰ εἶχον ἀφανισθῇ προϊστορικαί τινες ταφαὶ διὰ ὑστερωτέρων σκαφῶν ἢ καὶ ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῶν βροχῶν, διότι τὸ βραχῶδες ἔδαφος αὐτόθι κεῖται ὑψηλά, ὥστε εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ἀπογυμνωθῇ ὑπὸ τῆς βροχῆς, ἐν ὅσῳ

[1] Τὰ κονιάματα εἶνε λίαν παχέα καὶ μετὰ ἀφθόνου ἀσβέστου καὶ ἄμμου πεποιημένα, φέρουσι δὲ χρῶμα τὰ μὲν ἁπλοῦν ἐρυθρόν, τὰ δὲ βυσινόχρουν πεποικιλμένον διὰ πολυαρίθμων κηλίδων.

[2] Ἴδε τὰ ἐν **Ἐφ. Ἀρχ. 1898** σελ. **43** γεγραμμένα. Οἱ δυτικώτερον καὶ ἐπὶ ὑψηλοτέρου ἐδάφους ἐκτισμένοι τοῖχοι **Π, Π', Π', Μ, Ν'** υ καὶ ἄλλοι τινὲς πλησίον ἕνεκα τῆς ἐπιμελεστέρας κατασκευῆς καὶ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν εὑρεθέντος σκιρωτοῦ ἐδάφους (**Α Ε 1897** σελ. **42, 43, 48**) ἴσως δύνανται καὶ πάλιν μετά τινος πιθανότητος νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀνήκοντες εἰς οἰκήματα, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἐπειδὴ προφανῶς ἀνήκουσιν εἰς σχετικῶς νεωτέροις χρόνους, δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

[3] **Mitteil. Athen XXI, Taf. XIII, Grab. XII.**

[4] **Dörpfeld, Vierter Brief über Leukas-Ithaka (Athen 1907)** σελ. **8.**

[5] **Brückner** καὶ **Pernice** ἐν **Mitteil. Athen 1893** σελ. **97** πίν. **VII.**

[6] **Ἐφημ. Ἀρχ. 1898** σελ. **85-86.**

[7] Ἄξιος μνείας εἶνε προσέτι καὶ μυλόλιθός τις εὑρεθεὶς ὑπεράνω τοῦ τάφου **XX**, ἀναμφιβόλως δὲ εἰς προϊστορικούς, ἴσως μάλιστα νεολιθικοὺς χρόνους ἀνήκων, ὅστις ἔχει ἐν τῷ μέσῳ βοθρίον, ἄδηλον πρὸς τίνα σκοπόν. Ἴσως ἦτο ***πυρεῖον***. **Μ**ῆκος αὐτοῦ **0.20**, πλάτος **0·14**, διάμετρος τοῦ βοθρίου, **0 055**, βάθος αὐτοῦ **0·018**. Ὅμοιον βοθρίον φέρει καὶ μικρός τις σφαιρικὸς τραχύτης λίθος εὑρεθεὶς ἐν τῇ πυρᾷ **LXVII**, ὅστις ὅμως οὔτε ὡς πυρεῖον εἶνε εὔχρηστος, οὔτε νὰ διατρηθῇ φαίνεται ὅτι ἔμελλεν.

τὰ πέριξ χαμηλότερα μέρη δὲν εἶχον καλυφθῆ ὑπὸ ἐπιχώσεως. Ἀξιοπαρατήρητον ὅμως εἶνε ὅτι πάντες οἱ μέχρι τοῦδε εὑρεθέντες γεωμετρικοὶ τάφοι περιορίζονται εἰς τὸ μεσαῖον τοῦτο μέρος, ὥστε οὔτε ἀνατολικώτερον τῶν τοίχων Π΄ Κ΄ καὶ Ε΄ [1], οὔτε δυτικώτερον τοῦ τοίχου Ζ καὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀμφορέως ι΄ εὑρέθη οὐδεὶς τάφος τῆς ἐποχῆς [2] τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, πλὴν νεκροδόχου τινὸς ἀγγείου εὑρεθέντος ἐν ἔτει 1902 πλησιέστατα τοῦ τοίχου Ζ.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐν ἔτει 1898 κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀνασκαφέντων τμημάτων τῆς νεκροπόλεως, ἤτοι νοτιανατολικῶς τοῦ κυκλικοῦ κτιρίου Α κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς τοῦ ῥωμαϊκοῦ τοίχου Δ μέχρι τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὀχετοῦ εὑρέθη ἡ συνέχεια τοῦ ἐκ τῆς προτέρας ἀνασκαφῆς γνωστοῦ ῥωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος, εἰς ὃ ἀνῆκον καὶ οἱ ἐν Ἐφ. Α. 1898 σελ. 39-41 μνημονευόμενοι τοῖχοι, οἱ σημειούμενοι ἐν τῷ ἐν σελ. 29-30 παρενθέτῳ πίνακι. Πάντες οἱ τοῖχοι οὗτοι καὶ ἕτεροι ἐν ἔτει 1902 δυτικώτερον εὑρεθέντες ἀνήκουσιν εἰς μέγα μέν, ἀλλὰ κακότεχνον καὶ εὐτελὲς οἰκοδόμημα ἀδήλου χρήσεως τῶν ἐσχάτων ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἐκ τῶν εὑρεθέντων τεμαχίων πολυχρώμων μαρμάρων ἀπεδείχθη ὅτι τινὲς ἐκ τῶν τοίχων τούτων ἔφερον ὀρθομαρμάρωσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἕνεκα τῆς παχείας τέφρας τῶν ὑποκάτω πυρῶν τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο στερεόν, οἱ τοῖχοι τοῦ ῥωμαϊκοῦ τούτου οἰκοδομήματος ἐθεμελιώθησαν ἐνιαχοῦ ἐπὶ παχέος ὑποστρώματος ἐξ ἀργῶν λίθων, ὅπερ ἄλλοτε ἐσφαλμένως ἐνόμισα ὡς παλαιότερον [3]. Αἱ ὑποκάτω τοῦ κτιρίου τούτου κείμεναι παλαιότεραι ταφαὶ κατὰ μὲν τὸ δυτικὸν μέρος δὲν ὑπέστησαν οὐδεμίαν βλάβην, κατὰ δὲ τὸ ἀνατολικὸν μέρος οἱ τοῖχοι Δ καὶ Γ′ εἰσχωροῦσι μὲν βαθέως εἰς τὸ στρῶμα τῆς ἐπιχώσεως τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ἀλλὰ δὲν ἐπροξένησαν βλάβην πολὺ σημαντικήν. Τὸ ἐξ ὑποπρασίνου πηλοῦ στρῶμα τὸ μνημονευθὲν ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1898 σελ. 51 καὶ 67, εὑρεθὲν καὶ πάλιν ἐν ἔτει 1898, ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο ἐπίστρωσις δωματίων τινῶν τοῦ ῥωμαϊκοῦ τούτου οἰκοδομήματος. Ἐν τῷ πηλῷ αὐτοῦ ἦσαν ἐντεθειμένα πάμπολλα ὄστρακα ἀγγείων συγχρόνων πρὸς τὸ οἰκοδόμημα καὶ ἄλλων πολὺ παλαιοτέρων αὐτοῦ, ἀνευρέντων ὡς φαίνεται κατὰ τὴν ἀνόρυξιν τῶν θεμελίων. Τὸ ἐκ πηλοῦ ἔδαφος τοῦτο καταμετρηθὲν πλησίον τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὀχετοῦ εὑρέθη κείμενον 0·70 ὑψηλότερον τῆς ὑποκάτω ὑπαρχούσης μυκηναϊκῆς πυρᾶς 62 (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 73) [4].

Ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ τμήματι τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1898 τὰ εὑρεθέντα πολυάριθμα τοιχάρια (F, h, Ψ, f, c κ.τ.λ.) κεῖνται πάντα πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτοῦ, ἔνθα ὁ βράχος ἀνυψοῦται πρὸς βορρᾶν, κατά τι δὲ καὶ πρὸς ἀνατολάς. Τὸ ὕψος τοῦ βραχώδους ἐδάφους καταμετρηθὲν εἰς τέσσαρα σημεῖα εὑρέθη κείμενον παρὰ μὲν τὸν τοῖχον Δ΄ 0·44—0·37 βαθύτερον τῆς ἀφετηρίας, παρὰ δὲ τὸν ῥωμαϊκὸν ὀχετὸν 0·96—1·51 ὑψηλότερον αὐτῆς. Πρὸς δυσμὰς τοῦ τοίχου F μέχρι τοῦ Γ′ οὐδεὶς τοῖχος προϊστορικὸς ὑπάρχει [5], ὁ δὲ βράχος αὐτόθι κεῖται βαθύτερον. Ἅπας ὁ χῶρος οὗτος, ἐν ᾧ δὲν ὑπάρχει οὐδὲν τοιχάριον, κατείχετο ὑπὸ συνεχοῦς παχυτάτου στρώματος τέφρας σημειωθέντος ὑπ᾽ ἀριθ. LVI, οὗ τὸ πέρας εὑρέθη ἐκεῖθεν τῶν τοίχων F, h Ψ, σημειωθὲν διὰ στικτῆς γραμμῆς ἐν τῷ σχεδίῳ. Αἱ δυτικώτερον ἄλλοτε εὑρεθεῖσαι πυραὶ 41 καὶ 45 [6] δὲν ἦσαν κεχωρισμέναι ἀπὸ τοῦ στρώματος τούτου τῆς τέφρας, ὅπερ οὕτω εὑρίσκεται ἐκτεινόμενον μέχρις αὐτοῦ τοῦ ῥωμαϊκοῦ τοίχου Γ΄, ἤτοι εἰς μῆκος κατά τι πλέον τῶν 12 μέτρων. Τὸ πλάτος τοῦ στρώματος ἐφ᾽ ὅσον ἀνεσκάφη δὲν ἠδυνήθην νὰ καταμετρήσω ἀκριβῶς, ἦτο ὅμως ἀσφαλῶς πλέον τῶν 2·00 μὴ ὑπολογιζομένης τῆς προεξεχούσης πειρᾶς 41, τὸ δὲ πάχος αὐτοῦ ἔφθανε μέχρι 1·50. Πόσον δὲ νοτιώτερον τοῦ τοίχου Δ΄ ἐκτείνεται ἡ συνέχεια τοῦ στρώμα-

[1] Πλὴν τῆς πυρᾶς 60, ἥτις δὲν εἶνε βέβαιον ὅτι ἦτο γεωμετρικὴ (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 68).

[2] Πρβ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 31-32 καὶ σελ. 51. Πρακτικὰ Α. Ε. 1898 σελ. 74. (Τὸ αὐτόθι γεγραμμένον ὅτι ***«ὁ ἐν τῷ μέσῳ χῶρος ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῶν γεωμετρικῶν τάφων δὲν ἦτο πρότερον κατειλημμένος ὑπὸ προϊστορικῶν ταφῶν»*** ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ ἐν ἔτει 1898 ἀνασκαφὲν μέρος, περὶ δὲ τοῦ πρότερον ἀνεσκαμμένου ἔχει ἤδη παρατηρηθῆ τὸ ἐναντίον ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 76).

[3] Πρβ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 39 μετὰ τῆς ὑποσημειώσεως. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅ τι καὶ ἐν ἔτει 1902 εὑρέθη μεγάλη ποσότης θηραϊκῆς γῆς αὐτόθι, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἐγίνετο χρῆσις αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἡ ποιότης τῆς ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθείσης δὲν ἦτο καλή.

[4] Εἰς τὸ αὐτὸ περίπου βάθος ὑπῆρχον προσέτι ἡ μυκηναϊκὴ πυρὰ 45 καὶ ἡ προμυκηναϊκὴ 41 (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 ἐν. ἀν. σελ. 70).

[5] Δὲν εὑρέθη συνέχεια οὐδὲ τοῦ δυτικώτερον τοῦ Γ′, παραλλήλως δὲ πρὸς τὸν Δ ὑπάρχοντος τοιχαρίου τοῦ σημειουμένου ἐν τῷ σχεδιαγραφήματι τῆς Α Ε 1898 σελ. 29—30.

[6] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 71—72.

τος τούτου, δὲν εἶνε φανερόν, διότι παρακείμενοι τινὲς οἰκίσκοι δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἀνασκαφῆς. Ἕνεκα τοῦ μεγίστου τούτου πάχους τῆς τέφρας οἱ κτίσαντες τὸ ὑπεράνω κείμενον ῥωμαϊκὸν οἰκοδόμημα μὴ εὑρίσκοντες στερεὸν ἔδαφος ἠναγκάσθησαν νὰ θεμελιώσωσι τὸν τοῖχον Δ΄ μεταξὺ τῶν τοίχων Ω΄ καὶ Ω εἰς βάθος 2·40 ἀπὸ τῆς προειρημένης (σελ. 7) ἐκ πρασινωποῦ πηλοῦ ἐπιστρώσεως, ἤτοι μόλις 0·50 ὑψηλότερον τοῦ βράχου, ἐνῷ ἐν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ μεταξὺ τῶν τοίχων Ω καὶ Ω΄΄ ὁ αὐτὸς τοῖχος ἐθεμελιώθη σχεδὸν 1·00 ὑψηλότερον. Ἀξιοσημείωτον ὅμως εἶνε ὅτι καίτοι ὁ τοῖχος οὗτος εἰσεχώρησε τοσοῦτον βαθέως, οὐδὲν ὄστρακον ἢ ἄλλο πρᾶγμα μεταγενεστέρων χρόνων παρεισέδυσεν.

Ἡ παχεῖα αὕτη τέφρα δὲν ἀπετέλει μίαν μόνην πυράν, ἀλλὰ τοὐλάχιστον τρεῖς, πιθανώτατα δὲ πολὺ περισσοτέρας· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ τέφρα ἐπανειλημμένως ἀνασκαφεῖσα, ἵνα ἀνορυχθῶσιν οἱ βόθροι τῶν νεωτέρων πυρῶν, δὲν ἔμεινε καθαρά, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἦτο ἀνάμικτος μετὰ χώματος. Εὑρέθη προσέτι ἀνατολικώτερον τοῦ τοίχου Ω΄ καὶ βόθρος τις διαμέτρου 0·89 καὶ βάθους 0 70 ἐσκαμμένος ἐν τῇ τέφρᾳ, πιθανώτατα δὲ ὄχι νεώτερος τῶν προϊστορικῶν χρόνων, καίτοι οὐδὲν χρονολογικὸν τεκμήριον εὑρέθη ἐν αὐτῷ[1]. Τὰ ἐν τῇ τέφρᾳ εὑρεθέντα ὄστρακα ἦσαν πάμπολλα, τὰ μὲν μυκηναϊκὰ στιλπνά, τὰ δὲ προμυκηναϊκά, ἤτοι νησιωτικά [2], ὀλίγα τινὰ λυδικὰ καὶ πολλὰ ἀγάνωτα μᾶλλον ἢ ἧττον εὐτελῆ καὶ ἄτεχνα. Πλὴν τῶν ὀστράκων εὑρέθησαν ἐντὸς τῆς τέφρας πολλὰ ἄκαυστα ὀστᾶ ζῴων, ἤτοι βοός, κυνὸς καὶ ἄλλων, προσέτι δὲ καὶ ἱκανὰ κέρατα ἐλάφων, ἐν οἷς ἐφαίνοντο τομαὶ διὰ πρίονος, μία περόνη ἐλεφαντίνη καὶ μία βελόνη ὀστεΐνη. Ἐκ τοῦ στρώματος τέφρας LVI προέρχονται τὰ ἐν εἰκ. 4 καὶ 5 ἀπεικονιζόμενα 13

3 4

1 2 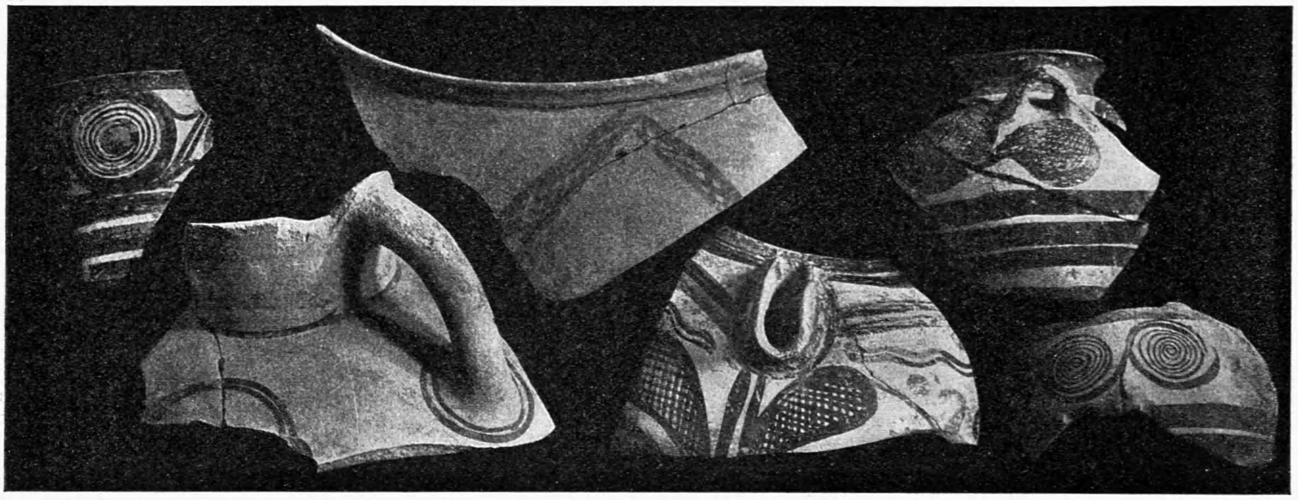 5 6

Εἰκὼν 4. Τέσσαρα ὄστρακα μυκηναϊκὰ καὶ δύο προμυκηναϊκά. Σμίκρυνσις 1:4.

ὄστρακα ἀγγείων, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἐννέα ἤτοι εἰκ. 4 ἀριθ. 1 καὶ 4-6 καὶ εἰκ. 5, ἀριθ. 1, 3, 4, 6, 7 εἶνε μυκηναϊκὰ στιλπνά, ἓν μικρὸν (εἰκ. 5 ἀριθ. 5) εἶνε μυκηναϊκὸν ἀμαυρόχρωμον, ἕτερον ὡσαύτως ἀμαυρόχρωμον ἐκ τοῦ χείλους μεγάλου κρατηροειδοῦς ἀγγείου μετὰ πλεκτῆς μελαίνης ταινίας διατεταγμένης εἰς σχῆμα τεθλασμένης γραμμῆς (εἰκ. 4 ἀριθ. 3), ἓν ἐκ τοῦ παρὰ τὸ χεῖλος καὶ τὴν λαβὴν μέρους σφαιρικοῦ ἀγγείου ἐξ ὑποπρασίνου πηλοῦ μετὰ μελαίνης διακοσμήσεως (εἰκ. 4 ἀριθ. 2), καὶ ἓν (εἰκ. 5 ἀριθ. 2) χειροποίητον μετὰ στιλπνοῦ πορτοκαλόχρου γανώματος καὶ τριγωνικοῦ κοσμήματος ἐκ παχέος λευκοῦ χρώματος ἀνῆκον πιθανῶς εἰς τὴν νεολιθικὴν ἐποχήν. Τὰ προμυκηναϊκὰ καὶ τὰ μυκηναϊκὰ ὄστρακα ὑπῆρχον ἐν τῷ παχεῖ στρώματι τῆς τέφρας ἀναμίξ, ὥστε πολλάκις συνέβη νὰ εὑρεθῶσι βαθύτατα ἀπ' αὐτοῦ τοῦ

[1] Περὶ τούτου θὰ γίνῃ λόγος καὶ περαιτέρω.

[2] *Νησιωτικὰ* ἀπεκάλεσα ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 66 καὶ ἀλλαχοῦ τὰ ἐκ κιτρίνου ἢ ὑπερύθρου πηλοῦ καὶ μελανῶν ἀμαυροχρώμων κοσμημάτων ἀγγεῖα τὰ γνωσθέντα κατὰ πρῶτον ἐκ τῶν ἐν Αἰγίνῃ καὶ Ἀφίδναις ἀνασκαφῶν (Ἐφ. Α. 1895 πίν. 10 ἀριθ. 1-7 Mittel. Athen 1896 πίν. XV).

Ἐτυπ. 17.11.11.

βράχου μυκηναϊκὰ στιλπνά, πολὺ δὲ ὑψηλότερον αὐτῶν κατὰ τὸ ἀνώτατον μέρος τῆς τέφρας νησιωτικά. Τοιαύτη ἀνάμιξις ὀστράκων, ἅτινα καὶ ἐξ ἄλλων ἀνασκαφῶν καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐλευσινιακῆς νεκροπόλεως [1] εἶνε ἀσφαλῶς ἐγνωσμένα ὡς εἰς διαφόρους χρονικὰς περιόδους ἀνήκοντα, οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ ἢ ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐκάησαν πολλαὶ πυραὶ κατὰ διαφόρους χρόνους, καὶ ὅτι αἱ νεώτεραι ἐκάησαν ἐντὸς βόθρων ἀνορυχθέντων ἐντὸς τῶν στρωμάτων τῶν παλαιοτέρων πυρῶν. Τὸ αὐτὸ

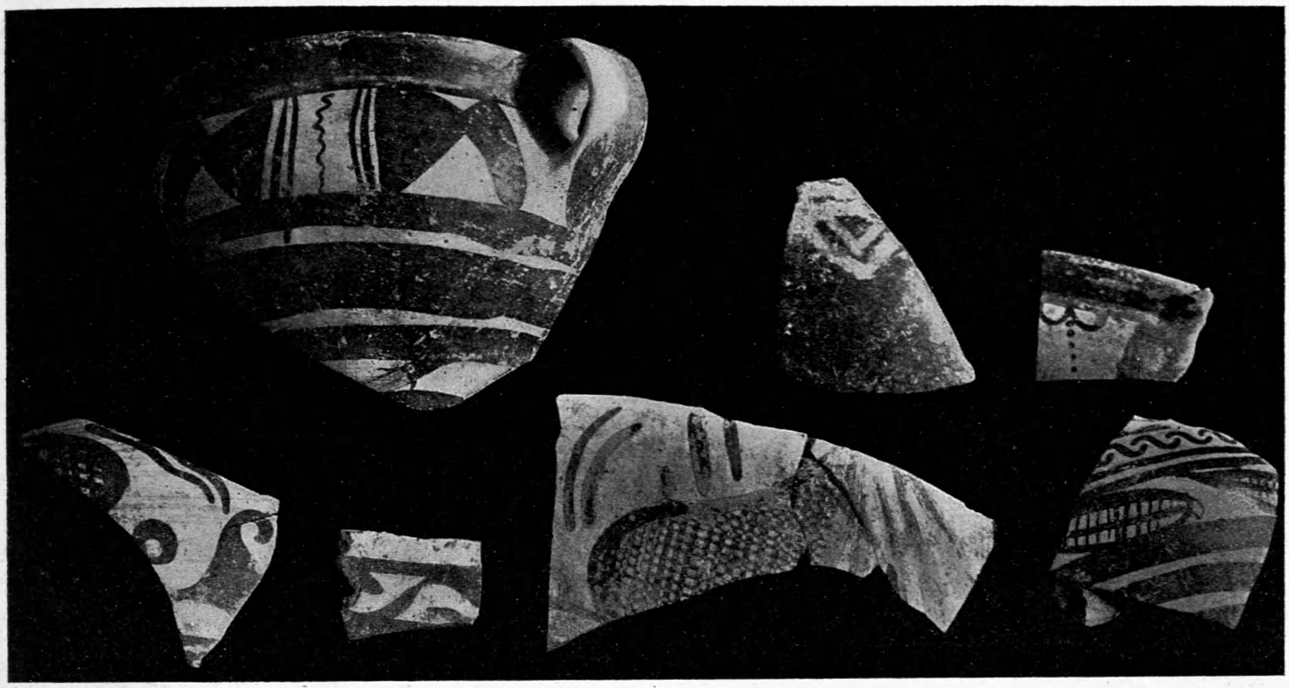

Εἰκὼν 5. Πέντε ὄστρακα μυκηναϊκὰ στιλπνὰ καὶ δύο ἀρχαιότερα. Σμίκρυνσις 2:5.

δηλοῖ προσέτι καὶ τὸ μέγα πάχος τῆς τέφρας καὶ ἡ μετὰ χώματος ἀνάμιξις αὐτῆς· ἴχνος δὲ νεωτέρας σκαφῆς ὀφειλομένης εἰς ἄλλην αἰτίαν πλὴν τῆς καύσεως πυρᾶς οὐδὲν ἐφάνη οὔτε ἐκ προϊστορικῶν χρόνων οὔτε ἐξ ὑστερωτέρων, δὲν ὑπάρχουσι δὲ οὐδὲ τοιχάρια ἐνταῦθα, εἰμὴ κατὰ τὸ ἀνατολικώτατον ἄκρον τοῦ στρώματος τῆς τέφρας. Πρὸς τούτοις ἡ παρακειμένη μυκηναϊκὴ πυρὰ 65 [2] ἔκειτο ἐν μέρει ὑπεράνω τοῦ στρώματος τῆς τέφρας LVI ὥστε ἦτο φανερὸν ὅτι καὶ ἐν χρόνοις νεωτέροις τοῦ προειρημένου στρώματος ἐκαίοντο ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ πυραί. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ὅμως τεκμηρίων ἡ καῦσις πολλῶν πυρῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ ἡ ἀνόρυξις τῶν βόθρων τῶν ὑστερωτέρων πυρῶν ἐντὸς τῆς τέφρας τῶν παλαιοτέρων ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τῶν κατ' αὐτὴν τὴν ἀνασκαφὴν παρατηρήσεων, διότι ἐν θέσει τινὶ τὸ ὅλον στρῶμα τῆς τέφρας ἐφαίνετο ὑποδιῃρημένον εἰς τρία λεπτότερα στρώματα χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων διὰ στρωμάτων λεπτῆς θαλασσίας ἄμμου, ἐξ οὗ κατεφαίνετο ὅτι ὑπῆρχον αὐτόθι τρεῖς πυραὶ ἀλλεπάλληλοι· αὗται ὅμως δὲν διετηροῦντο ἀβλαβεῖς, διότι περαιτέρω τὰ στρώματα τῆς ἄμμου δὲν ἐφαίνοντο πλέον, ἡ δὲ τέφρα ἀπετέλει ἓν μόνον ἀδιάκριτον στρῶμα [3]. Κατὰ δὲ τὸ ἀνατολικώτατον πέρας, ἔνθα ἡ στικτὴ γραμμὴ ἐν τῷ σχεδιαγραφήματι, παρετηρήθη καὶ μέρος τοῦ πλευροῦ βόθρου τινὸς διακρινόμενον ἐκ τῆς πυρικαύστου γῆς.

Ἡ ἐν μέρει ὑπεράνω τῆς LVI κειμένη πυρὰ 65 ἀπεῖχεν ἀπ' αὐτῆς 0·70, ἑπομένως τὸ ἄνω μέρος

[1] Παραδ. χάριν ἐντὸς τοῦ κτιρίου Α, Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 60.
[2] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 73.

[3] Τὸ ἀνώτερον στρῶμα τῆς ἄμμου εἶχε πάχος 0·03 - 0·05 διεκρίνετο δὲ σαφῶς εἰς μῆκος πλέον τῶν 3·50, τὸ δὲ κατώτερον στρῶμα ἦτο πολὺ παχύτερον (μέχρι 0,35), ἀλλ' ἕνεκα τῆς μεγάλης ὑγρασίας δὲν ἠδυνήθην νὰ παρακολουθήσω αὐτό, εἰμὴ εἰς μικρὸν μόνον διάστημα, διότι περαιτέρω δὲν διεκρίνετο πλέον ἐν τῷ βορβόρῳ.

τῆς τέφρας LVI ἔκειτο 0·30 ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας, ἐπειδὴ ἡ 65 ἔκειτο 2·30 βαθύτερον τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὀχετοῦ ἢ 0,90 ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ στρῶμα τῆς LVI εἶχε πάχος 1·50, τὸ κατώτατον μέρος αὐτῆς εὑρίσκετο περίπου 1·20 βαθύτερον τῆς ἀφετηρίας, ἤτοι τοῦ πυθμένος τοῦ τάφου τῆς Ἴσιδος. Ἕνεκα λοιπὸν τοῦ μεγάλου τούτου βάθους, καίτοι ἡ ἀνασκαφὴ ἐξετελέσθη ἐν τῇ ξηροτάτῃ ἐποχῇ τοῦ ἔτους (ἤτοι κατὰ Σεπτέμβριον), ὅμως τὸ κατώτατον μέρος τῆς τέφρας LVI εὑρέθη εἰς κατάστασιν βορβορώδη[1]. Κατὰ τὸ ἀνατολικώτατον ὅμως ἄκρον αὐτῆς πλησίον τῶν αὐτόθι τοιχαρίων ὁ βράχος τοῦ ἐδάφους ἀνυψοῦται μέχρι 0·44 βαθύτερον τῆς ἀφετηρίας, ὥστε ἡ τέφρα ἔχει ὀλιγώτερον πάχος καὶ κεῖται ἐπ᾽αὐτοῦ τοῦ βράχου. Τὰ τοιχάρια F, h καὶ Ψ εἶνε πάντα νεώτερα τοῦ παρ᾽ αὐτὰ μέρους τῆς τέφρας LVI, καίπερ ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ βράχου τεθεμελιωμένα, διότι ἡ τέφρα παρ᾽ αὐτὰ ἦτο συγκεχυμένη καὶ τὸ πρὸς βορρᾶν ὅριον αὐτῆς ἄδηλον ἕνεκα τῆς κτίσεως τῶν τοιχαρίων τούτων.

Πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς τῆς LVI εὑρέθη τέφρα πολλαχοῦ, ἀλλ᾽ ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτόθι τοιχαρίων αὕτη δὲν διετηρεῖτο ἄθικτος εἰς μακρὸν ὁπωσοῦν διάστημα, ἀλλὰ διεκόπτετο καὶ συνεχέετο πολλάκις, ὥστε οὔτε ὁ ἀριθμὸς τῶν πυρῶν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ οὔτε τὰ ὅρια αὐτῶν διεκρίνοντο ἀσφαλῶς. Παρὰ τὸν τοῖχον h′ παρετηρήθησαν δύο ἀλλεπάλληλοι πυραὶ χωροῦσαι ὑποκάτω τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὀχετοῦ, ἔκειντο δὲ ἡ μὲν 1·45, ἡ δὲ 1·90 βαθύτερον τοῦ ὀχετοῦ τούτου, ἤτοι 1·77 καὶ 1·32 ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας. Ἐν ἀμφοτέραις εὑρέθησαν ὄστρακα μυκηναϊκά, τοῦτο δὲ καὶ τὸ ὄχι πολὺ διαφέρον ὕψος, ἐν ᾧ ἔκειντο, ἀποδεικνύει ὅτι ἦσαν μέρη τῶν πρότερον ἀνεσκαμμένων πυρῶν 62 καὶ 65 (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 73). Αὐτόθι ὅμως εὑρέθησαν καὶ γεωμετρικὰ ὄστρακα εἰς βάθος 2·60 ἀπὸ τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὀχετοῦ ἀποδεικνύοντα ὑστερωτέραν αὐτόθι σκαφήν, ἐξ ἧς τὰ τμήματα ταῦτα τῶν πυρῶν ἀπεχωρίσθησαν τοῦ πρότερον ἀνεσκαμμένου μέρους αὐτῶν, ἤτοι τῶν πυρῶν 62 καὶ 65. Τὸ τοιχάριον h′ εἶνε παλαιότερον, διότι ἀμφότεραι αἱ πυραὶ αὗται διήρχοντο ὑπεράνω αὐτοῦ.

Ἡ ἀνατολικῶς καὶ βορειοανατολικῶς τῆς LVI εὑρεθεῖσα τέφρα τινὰ μὲν ἐκ τῶν αὐτόθι τοιχαρίων ἐπεκάλυπτε καὶ ἦτο προφανῶς νεωτέρα αὐτῶν, ἄλλων δὲ ἔκειτο ὑποκάτω ἢ ἐτέμνετο ὑπ᾽ αὐτῶν. Μυκηναϊκὰ ὄστρακα στιλπνὰ ἦσαν αὐτόθι σπάνια, συχνὰ δὲ τὰ προμυκηναϊκά, ἤτοι νησιωτικὰ καὶ ἀγάνωτα, ὥστε πιστεύω ὅτι ἡ μὲν τέφρα ἀνῆκεν ἅπασα εἰς χρόνους προμυκηναϊκούς, τὰ δὲ μυκηναϊκὰ ὄστρακα παρεισέδυσαν κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν ὑστερωτέρων τοιχαρίων. Ἔτι νεώτερον ἤτοι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων ἐκτισμένον εἶνε τὸ ἐπὶ ἄλλων κείμενον τοιχάριον c″, εὑρέθησαν δὲ ἐπ᾽ αὐτοῦ καὶ παρ᾽ αὐτὸ ὄστρακα γεωμετρικὰ ἱκανά. Καὶ ἐν τῇ τέφρᾳ ταύτῃ εὑρέθησαν ἄκαυστα ὀστᾶ ζῴων, ἤτοι βοῶν, προβάτων, κέρας ἐλάφου καὶ τεμάχια ὀστράκου χελώνης, προσέτι δὲ καὶ ὄστρεα ἱκανά. Ἐπὶ μέρους τινὸς τῆς τέφρας διετηρεῖτο στρῶμα θαλασσίας ἄμμου ἐπικαλύπτον αὐτήν Παρὰ τὸ τοιχάριον g ἦσαν φανερὰ δύο στρώματα τέφρας κείμενα τὸ μὲν 2·40, τὸ δὲ 3·60 βαθύτερον τοῦ πυθμένος τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὀχετοῦ ὀλίγον τι ὑπεράνω τοῦ βράχου. Ἀμφότερα ἐφαίνοντο προμυκηναϊκά, καίτοι ὄστρακά τινα στιλπνὰ μυκηναϊκὰ εὑρέθησαν βαθύτατα πλησίον τοῦ βράχου, ἀλλὰ μοὶ ἐφάνησαν ὡς ἐν νεωτέρᾳ σκαφῇ κατακεχωσμένα.

Καθ᾽ ἅπαν τὸ μεταξὺ τῶν ῥωμαϊκῶν τοίχων Ω καὶ Ω″ διάστημα εὑρέθη ἱκανὴ ποσότης ἐκ τῆς ἀσβέστου ἐκείνης, ἧς μικροτάτη ποσότης ἐν λεπτῷ στρώματι εἶχεν εὑρεθῇ ἄλλοτε ἐντὸς τοῦ κτιρίου Α (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 68). Ὁμοία ἄσβεστος εὑρέθη καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις δύο τόποις τῆς νεκροπόλεως, ἐν οἷς ἐξετελέσθη ἀνασκαφὴ ἐν ἔτει 1898, ἀλλ᾽ εἰς ποσότητα μικράν, διεσπαρμένην ὅμως εἰς μεγάλην ἔκτασιν κατὰ πάμπολλα ἀλλεπάλληλα στρώματα. Ἡ ἐνταῦθα μεταξὺ Ω καὶ Ω″ εὑρεθεῖσα ἐπαρουσίαζε λίαν περιέργους συρρικνώσεις, ἃς ὁ καθηγητὴς τῆς γεωλογίας κ. Σκοῦφος ἐξήγησεν ὡς προελθούσας ἐκ πλευρικῶν πιέσεων παραχθεισῶν ἐκ τῆς καθιζήσεως καὶ συμπιέσεως τῶν χωμάτων[2]. Περὶ τῆς ἀσβέστου ταύτης ἐν ἀρχῇ εἶχον ὑποπτεύσει ὅτι ἦτο κατάλοιπον ὀστῶν κεκαυμένων ἐν ταῖς πυραῖς, ἀλλ᾽ ἡ χημικὴ ἀνάλυσις τοῦ κ.

[1] Καὶ ἄλλοτε ἔν τινι γεωμετρικῷ τάφῳ κειμένῳ 0·77 βαθύτερον τῆς ἀφετηρίας ἀνέβλυσεν ὕδωρ (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ 36).

[2] Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 75.

Ζέγγελη ἀπέδειξεν ὅτι ὑπῆρχε μὲν ἐν αὐτῇ φωσφόρος προερχόμενος ἐκ τέφρας ὀστῶν, ἀλλ' οὗτος εἶχε συγκαταμιχθῇ μετ' ἄλλων σωμάτων ἰδίᾳ γῆς ἀσβεστολιθικῆς[1]. Δηλαδὴ ἡ ἄσβεστος αὕτη ἦτο ἁπλοῦν κατασταλαγμα τῶν διὰ τοῦ ἐδάφους διερχομένων ὀμβρίων ὑδάτων προσλαμβανόντων ἐν διαλύσει ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον ἐκ τῆς ἀσβεστολιθικῆς γῆς καὶ φωσφόρον ἐκ τῆς τέφρας τῶν πυρῶν, καταλειπόντων δὲ τὰς οὐσίας ταύτας ὡς ἴζημα, ὅπου ὑπῆρχε στρῶμα γῆς πορῶδες[2]. ***Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν*** λοιπὸν ἡ ἄσβεστος αὕτη οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν, ὁ δὲ ἐν αὐτῇ φωσφόρος ἔχει παραληφθῇ ἐκ τῆς τέφρας, ἐν ᾗ κυρίως εὑρίσκεται. Διὰ τοῦτο ἐν ἔτει 1902, ὅτε εὑρέθη ἐκεῖθεν τοῦ τοιχαρίου Ζ πολὺ μεγαλυτέρα ποσότης ἐκ τῆς ἀσβέστου ταύτης, ἐθεωρήθη περιττὸν νὰ ἀναλυθῇ αὕτη χημικῶς, ἀνελύθη δὲ μόνον ἡ τέφρα.

Τὸ πρὸς δυσμὰς ἐκεῖθεν τοῦ τοιχαρίου Ζ τμῆμα τοῦ μέρους τούτου τῆς νεκροπόλεως τὸ ἀνασκαφὲν ἐν ἔτει 1902 ἔχει μῆκος περίπου 15 μ. καὶ πλάτος περίπου 8, τὰ δ' ἐν αὐτῷ εὑρεθέντα τοιχάρια παριστᾷ τὸ ἐν πίν. Α' σχεδιαγράφημα. Γεωμετρικὸς τάφος οὐδεὶς εὑρέθη ἐν τῷ τμήματι τούτῳ πλὴν τοῦ ἀνωτέρω (σελ. 7α) μνημονευθέντος νεκροδόχου ἀγγείου. Τὰ τοιχάρια ταῦτα ἔχουσιν ὕψος μικρότατον οὐδέποτε ὑπερβαῖνον τὰ 0,50, τὰ περισσότερα δὲ ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνὸς μόνον δόμου λίθων ὕψους 0,40. Ἓν ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖται μόνον ἐκ μιᾶς στρώσεως ποταμίων λίθων μικρῶν, ὥστε τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶνε ἐλάχιστον. Καίτοι δὲ εἶνε προφανὲς ὅτι ἀνήκουσιν εἰς πολλὰ κτίσματα ἀλλεπαλλήλως κτισθέντα, ὅμως κεῖνται ἅπαντα περίπου κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον, ὥστε φαίνονται ὅτι δὲν ἀφίστανται πολὺ ἀπ' ἀλλήλων χρονολογικῶς. Τὸ ἄνω μέρος αὐτῶν κεῖται μόλις 1 μ. περίπου ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας.

Ἀνωτέρω τῶν τοιχαρίων τούτων οὔτε τάφος τις εὑρέθη πλὴν τοῦ προμνημονευθέντος (σελ. 7α) νεκροδόχου ἀγγείου, οὔτε κτίσμα τι, οὔτε ἄλλο τι ἀντικείμενον ἐντὸς τῶν χωμάτων, ἀλλ' ἅπασα ἡ ἐπίχωσις ἦτο καθαρὰ γῆ καὶ ἁπανταχοῦ ὁμοία. Βαθύτερον δ' αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο τοιχάριον εὑρέθη καθ' ἅπασαν ταύτην τὴν ἔκτασιν.

Στρώματα τέφρας εὑρέθησαν καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν ταύτην, ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ ἀνώτατον μόλις ἰσοῦται πρὸς τὸ ἄνω μέρος τῶν αὐτόθι τοιχαρίων, τὰ δὲ κατώτερα ἐξ αὐτῶν κεῖνται βαθύτερον πάντων τῶν τοιχαρίων τούτων. Τὰ δύο ἀνώτατα στρώματα τῆς τέφρας δὲν ἐξετείνοντο συνεχῆ καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν ταύτην, ἀλλὰ διεκόπτοντο ἐν τῷ μέσῳ περίπου αὐτῆς, τὰ μεθόρια ὅμως αὐτῶν δὲν ἀνεζητήθησαν ἐπιμελῶς κατὰ τὴν ἀνασκαφήν, οὔτε εὔκολον ἦτο νὰ διακριθῶσι. Βαθύτερον αὐτῶν κατὰ κατὰ τὸ νοτιανατολικὸν μέρος τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1902 εὑρέθη τρίτον στρῶμα τέφρας κείμενον ἐπὶ στρώματος χαλίκων πάχους παλάμης περίπου, ἐπικαλυπτόμενον δὲ ὑπὸ ὄχι πολὺ παχέος στρώματος ἄμμου. Ἔτι βαθύτερον δέ, 1 μέτρον σχεδὸν κατωτέρω τῶν τοιχαρίων, ὑπῆρχε τέταρτον στρῶμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ δυτικώτερον μέρος τῆς ἀνασκαφῆς παρετηρήθη ὅτι εἶχε μέγα πάχος, ἀλλ' ἡ ἔκτασις τοῦ στρώματος τούτου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ ἕνεκα τοῦ ἀναβλύζοντος ὕδατος. Κατὰ τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς ἀνασκαφῆς ὑπεράνω τοῦ κατωτάτου στρώματος τῆς τέφρας ὑπῆρχε στρῶμα ἄμμου πάχους πλέον τοῦ 1 μέτρου, μήκους δὲ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς 4·30 μ., ἐν ᾗ ὑπῆρχον καὶ ὄστρακα προμυκηναϊκὰ καὶ ὀστᾶ ζώων ἄκαυστα. Ἡ ἄμμος αὕτη κατὰ τὸ βόρειον μὲν πλευρὸν τοῦ τοιχαρίου Ζ' ὑψοῦτο μέχρι τοῦ ἀνωτάτου μέρους τοῦ τοιχαρίου τούτου, κατὰ δὲ τὸ νότιον πλευρὸν εὑρίσκετο σχεδὸν 0·50 βαθύτερον, ὑπεράνω δ' αὐτῆς ὑπῆρχε τὸ ἀνώτατον στρῶμα τῆς τέφρας. Τὸ στρῶμα δηλαδὴ τῆς ἄμμου εἶχεν ἱκανῶς ἀπότομον (50 % περίπου) κλίσιν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, ὁμοία δ' ἀπότομος κλίσις αὐτοῦ παρετηρήθη προσ-

[1] Πρβλ. τὰ ὑπὸ Ζέγγελη γεγραμμένα ἐν Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 76 «Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἄσβεστον, αὕτη ἀποτελεῖ τὸ κύριον συστατικὸν ὅλων τῶν ἄνω δειγμάτων, ***ἰδίᾳ ὅμως οὐχὶ μετὰ φωσφορικοῦ ὀξέος ἡνωμένη ὡς ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον***..... ἐξ οὗ ὡς συμπέρασμα ἀπορρέει τὸ γεγονὸς ὅτι ***τὰ χώματα ταῦτα δὲν δύνανται νὰ εἶνε τέφρα ὀστῶν, ἀλλ' ἂν ὄντως λείψανα ὀστῶν ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς, ταῦτα συγκατεχώσθησαν ἀναμὶξ μετ' ἀσβεστολιθικῆς γῆς***«. Σελ. 79 «Ἐκ τούτων πάντων ἐμόρφωσα τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ ἀνευρεθεὶς φωσφόρος ἐν τοῖς χώμασι καὶ τῇ τέφρᾳ ***ὀφείλεται εἰς τέφραν ὀστῶν συγκαταμιχθεῖσαν μετ' ἄλλων σωμάτων, ἰδίᾳ γῆς ἀσβεστολιθικῆς***».

[2] Ἀκριβῶς τῆς αὐτῆς συστάσεως πλὴν τοῦ φωσφόρου εἶνε καὶ ὁ ἐν τῷ κατα τὴν Πάρνηθα Ἄντρῳ τοῦ Πανὸς πωρώδης ἐπίπαγος (Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1900 σελ. 38-39, 1901 σελ. 32). Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ καλυπτούσῃ τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων Πλαταιῶν ἐπιχώσει εὑρίσκεται ἁπανταχοῦ τοιαύτη ἄσβεστος ἐν εἴδει ἀραιᾶς τέφρας ἢ λατύπης.

ἔτι καὶ πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς ἀνατολάς, ὥστε κατὰ τὴν ἐμὴν τοὐλάχιστον ἀντίληψιν ἡ ἄμμος αὕτη ἀπετέλει σωρόν, δηλαδὴ τύμβον. Χημικὴ ἀνάλυσις ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Πειραιεῖ χημικοῦ κ. Α. Σακαλῆ, ἀπέδειξεν ἐν μὲν τῇ ὑποκάτω τῆς ἄμμου τέφρᾳ φωσφόρον 0 39 % ἢ φωσφορικὸν ὀξὺ 1·26 %, ἐν δὲ τῇ τέφρᾳ τοῦ ἀνωτέρου στρώματος φωσφόρον 0·51 % ἢ φωσφορικὸν ὀξὺ 1·61 %. Μέρη τῶν στρωμάτων τούτων εἶχον ἐν μέρει ἐξερευνηθῇ ἐν ἔτει 1898 παρατηρηθέντα ἐντὸς τῶν καθέτως τετμημένων χωμάτων τῆς ἐπιχώσεως, ἐσημειώθησαν δὲ τότε ὡς πυραὶ LXXI καὶ LXXII κείμεναι ἡ μὲν πρώτη 0·85, ἡ δὲ δευτέρα 0·45 ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας. Ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. LXXII εἶχε ληφθῇ καὶ ἄσβεστος, ἐν ᾗ εὑρέθη διὰ τῆς χημικῆς ἀναλύσεως σημαντικὴ ποσότης φωσφόρου [1]. Ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς ὑπ' ἀριθ. LXXI παραπλεύρως δὲ τοῦ προειρημένου στρώματος τῆς ἄμμου εὑρέθη ἐν ἔτει 1902 ἐσκαμμένος βόθρος τετράπλευρος, βάθους 0·80, πλάτους 0·70 καὶ πιθανῶς ἑτέρου τοσούτου μήκους, καίτοι ἡ πλευρὰ αὐτοῦ ἦτο κατεστραμμένη. Ὁ βόθρος οὗτος οὐδὲν ἄλλο ἐμπεριεῖχε πλὴν τέφρας, παρὰ δὲ τὸ νότιον πλευρὸν αὐτοῦ ἵστατο ὑπεράνω ὄρθιος ἀργός τις λίθος, ἀλλὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἦτο πολὺ μικρόν, ὥστε δὲν εἶνε βέβαιον ὅτι ἦτο στήλη, ὡς ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα τῶν πυρῶν LXVI καὶ LXVII.

Κοινὸν χαρακτηριστικὸν πάντων τῶν στρωμάτων τῆς τέφρας τοῦ τμήματος τούτου εἶνε ἡ ὀλιγότης καὶ ἡ εὐτέλεια τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρισκομένων ὀστράκων κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πρότερον ἀνεσκαμμένα μέρη. Εὑρέθησαν δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν τοῦ μέρους τούτου ὄστρακα προμυκηναϊκά, κατὰ δὲ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ ἀνωτάτου στρώματος καί τινα στιλπνὰ μυκηναϊκά, ὥστε φαίνεται ὅτι ἐκτὸς τοῦ δυτικοῦ μέρους τοῦ ἀνωτάτου στρώματος τῆς τέφρας πάντα τὰ λοιπὰ ἀνῆκον εἰς προμηκυναϊκοὺς χρόνους. Γεωμετρικὰ δὲ ἢ ἔτι νεώτερα ὄστρακα οὐδαμοῦ εὑρέθησαν αὐτόθι, πλὴν τοῦ προμνημονευθέντος (σελ. 7α) νεκροδόχου ἀγγείου.

Κατὰ τὰ μέσα περίπου τοῦ τμήματος τούτου εὑρέθησαν τρεῖς τάφοι νηπίων ἐκτισμένοι διὰ λίθων καὶ ἐπικεκαλυμμένοι διὰ πλακῶν, οἱ δύο δὲ ἐπεστρωμένοι διὰ χαλίκων. Κτέρισμά τι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐμπεριεῖχεν, ἀλλ' ὁ πυθμὴν τῶν δύο ἐξ αὐτῶν ἐκαλύπτετο ὑπὸ λεπτοῦ στρώματος τέφρας καὶ ἀνθράκων ἐξ ἐναγισμάτων προερχομένων, διότι αὐτὰ τῶν νηπίων τὰ ὀστᾶ ἦσαν ἐν πᾶσι τοῖς τάφοις τούτοις ἄκαυστα. Πάντες οἱ τάφοι οὗτοι ἔκειντο ἱκανῶς βαθύτερον τοῦ ἄνω μέρους τῶν τοιχαρίων, ὥστε ἀσφαλῶς ἀνῆκον εἰς προϊστορικοὺς χρόνους, νεώτεροι μὲν ὄντες τοῦ δευτέρου τῶν ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων τῆς τέφρας, ἀλλ' ὄχι νεώτεροι, ἴσως δὲ καὶ παλαιότεροι τοῦ ἀνωτάτου στρώματος. Παρὰ δὲ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ τοιχαρίου Ζ' κατὰ τὸ δυτικὸν πέρας τοῦ προειρημένου στρώματος τῆς ἄμμου εὑρέθη καὶ ἐνῆλίξ τις νεκρὸς ἁπλῶς ἐν τῇ γῇ ἄνευ κτερίσματος τεθαμμένος μετὰ συνεσταλμένων τῶν σκελῶν. Ἔκειτο ὀλίγον τι ὑψηλότερον τῶν προειρημένων τάφων τῶν νηπίων ἐν τῷ αὐτῷ περίπου ἐπιπέδῳ πρὸς τὸ ἀνώτατον μέρος τῶν τοιχαρίων, ὥστε δὲν εἶνε μὲν φανερὸν ἐκ τοῦ βάθους ἂν ὁ νεκρὸς ἀνῆκεν εἰς προϊστορικοὺς ἢ εἰς νεωτέρους κατά τι χρόνους, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ μόνον προμυκηναϊκά τινα ὄστρακα εὑρέθησαν παρ' αὐτόν, μοὶ φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὸς ἀνῆκεν εἰς προϊστορικοὺς χρόνους [2]. Δυτικώτερον δὲ τῶν τριῶν τάφων τῶν νηπίων ἐκεῖθεν τοῦ τοιχαρίου Ζ'' εὑρέθη μικρὸν πλινθόκτιστον κτίσμα τετράπλευρον, ἔχον μῆκος 0·45, πλάτος 0·40 καὶ ὕψος μόλις 0·20, ὅπερ ὅμως δὲν ἦτο φανερὸν ἂν ἦτο ἀκέραιον ἢ κεκολοβωμένον. Ὅμοιον πρὸς αὐτὸ ἦτο τὸ ἄλλοτε εὑρεθὲν ο [3], ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο ἐπικεκαλυμμένον ὑπὸ τῆς τέφρας, ὡς ἐκεῖνο. Το κτίσμα τοῦτο ἦτο ἐκτισμένον ὑπεράνω τοῦ ἀνωτάτου τῶν αὐτόθι ὑπαρχόντων στρωμάτων τέφρας, ἑπομένως ἦτο κατά τι νεώτερον αὐτοῦ ἢ πιθανώτερον σύγχρονον, ἐπειδὴ ἡ τέφρα εἶχεν εἰσχωρήσει μεταξὺ τῶν πλίνθων. Ἔτι δυτικώτερον κατὰ τὸ πέρας τῆς ἀνασκαφῆς εὑρέθη ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου στρώματος τῆς τέφρας πίθος προμυκηναϊκὸς ἀγάνωτος ἱστάμενος ὄρθιος καὶ οὐδὲν ἐμπεριέχων πλὴν χώματος. Ἄλλο ἀγάνωτον ἀγγεῖον μικρότερον καὶ ὡσαύτως ὄρθιον ἱστάμενον εὑρέθη κατὰ τὸ νοτιανατολικὸν ἄκρον τοῦ τμήματος τούτου τῆς ανα-

[1]. Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 77.

[2] Ἴσως μάλιστα εἶνε παλαιότερος τοῦ παρακειμένου τοιχαρίου, ἐπειδὴ τὸ κρανίον αὐτοῦ δὲν εὑρέθη, μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἠφανίσθη κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τοιχαρίου.

[3] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 49-50.

σκαφῆς πολὺ βαθύτερον τοῦ προηγουμένου ὑπεράνω τοῦ ἐπὶ τῶν χαλίκων στρώματος τῆς τέφρας. Ἐκτὸς τῶν ὀστράκων καὶ ἱκανῶν ἀκαύστων ὀστῶν ζώων εὑρισκομένων ἐντὸς τῆς τέφρας καὶ τῶν χωμάτων οὐδὲν ἄλλο εὑρέθη καθ' ἅπαν τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς ἀνασκαφῆς πλὴν πέντε μικρῶν ***μυλολίθων*** τεθραυσμένων, ἐξ ὧν δύο ἦσαν ἐνῳκοδομημένοι ἔν τινι τῶν τάφων τῶν νηπίων, ὅπως εἶχον εὑρεθῇ καὶ ἄλλοι πρότερον[1].

Τὰ λοιπὰ δύο τμήματα τῆς νεκροπόλεως κατὰ τὴν ὀφρὺν τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως, τὰ ὁποῖα ἀνεσκάφησαν τὸ μὲν ἐν ἔτει 1898, τὸ δὲ ἐν μέρει μὲν τῷ 1898 ἐν μέρει δὲ τῷ 1902, κεῖνται ἀμφότερα παρ' αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τοῦ περιβάλλοντος τὴν ἀκρόπολιν τείχους τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τοῦ τείχους τούτου εἶχεν εὑρεθῇ πρό τινων ἐτῶν τμῆμά τι ἔμπροσθεν τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος θολωτοῦ τάφου, ὅπερ καὶ σημειοῦται ἐν τῷ σχεδίῳ πίν. Γ', ἐν ἔτει δὲ 1902 εὑρέθησαν λείψανα αὐτοῦ καὶ περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ οἰκήματος, ἐν ᾧ ἄλλοτε κατῴκει διευθύνων τὴν ἀνασκαφὴν ὁ ἔφορος Δ. Φίλιος[2]. Κατὰ τὰ νῦν εὑρεθέντα λείψανα τὸ τεῖχος τοῦτο φαίνεται ὅτι εἶνε συνέχεια τοῦ ***Λυκουργείου τείχους*** τοῦ ἱεροῦ, συνάπτεται δὲ μετ' αὐτοῦ περίπου κατ' ὀρθὴν γωνίαν ὑπὸ τὸ δάπεδον αὐτοῦ τοῦ προειρημένου οἰκήματος. Ἔξω τοῦ αὐτοῦ οἰκήματος ἐκτείνεται κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν μόνον ἐπὶ εἴκοσι περίπου μέτρα[3], ἔπειτα δὲ κάμπτεται πάλιν κατὰ γωνίαν ἀμβλεῖαν ὀλίγον μεγαλυτέραν τῆς ὀρθῆς καὶ χωρεῖ πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ θολωτοῦ τάφου. Παρὰ τὴν προειρημένην πρὸς δυσμὰς καμπὴν τὸ τεῖχος τοῦτο κεῖται 16,38 μέτρα ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας, παρὰ δὲ τὸν θολωτὸν τάφον 15,33. Τὰ σωζόμενα λείψανα αὐτοῦ εἶνε ἐκτισμένα ἐξ ἐπιχωρίου μέλανος ἀσβεστολίθου κατὰ τὸν πολυγωνικὸν τρόπον συχνάκις μεταπίπτοντα εἰς τὸν ἰσοδομικόν· ὑπεράνω δὲ τῶν θεμελίων φαίνεται ὅτι ἦτο ἐκτισμένον ἐξ ἄλλου ὑλικοῦ, πιθανῶς πωρίνου λίθου.

Τὰ σωζόμενα λείψανα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς κατωτάτους δόμους τῶν θεμελίων ἔχοντα πάχος σχετικῶς μικρόν, διότι ἕνεκα τῆς κατωφερείας τοῦ ἐδάφους οἱ κατώτατοι δόμοι τῶν λίθων δὲν κατεῖχον ἅπαν τὸ πάχος τοῦ τείχους. Ἐκ τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομίας μοὶ φαίνεται ὅτι τεῖχος τοῦτο δὲν εἶνε παλαιότερον τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, πιθανώτατα δὲ συνέχεια τοῦ περὶ τὴν νοτίαν αὐλὴν τοῦ ἱεροῦ Λυκουργείου τείχους, καίτοι διὰ τὴν φυσικὴν βεβαίως ὀχυρότητα τῆς θέσεως δὲν εἶνε τοσοῦτον στερεῶς ἐκτισμένον, ὅσον ἐκεῖνο.

Τὸ μυκηναϊκὸν τεῖχος τοῦ ἱεροῦ, τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως περιέβαλλε καὶ τὴν ἀκρόπολιν πανταχόθεν, ἔκειτο βεβαίως ἐσώτερον τοῦ προειρημένου, διότι τὰ ἐν τῇ νοτίᾳ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ λείψανα τοῦ μυκηναϊκοῦ εἶνε πολὺ ὑψηλότερον καὶ ἐσωτέρω τεθεμελιωμένα ἢ τὸ Λυκούργειον τεῖχος[4], τὸ δ' ἀπόκρημνον τῆς νοτίας κλιτύος τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως ἐνεδείκνυε νὰ κτισθῇ αὐτόθι ἔτι ὑψηλότερον. Γνωστὸν δ' ἄλλως εἶνε ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις Πελαργικοῦ καὶ ἄλλων παραδειγμάτων ὅτι τὰ προϊστορικὰ τείχη πρὸς ἀποφυγὴν τῶν μεγάλων ἐπιχωματώσεων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἀντεῖχεν ἡ σχετικῶς μικρὰ αὐτῶν στερεότης, περιωρίζοντο εἰς τὰ ὑψηλότατα μέρη τῶν λόφων ἀκολουθοῦντα τὰς φυσικὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς ταῦτα τὸ μυκηναϊκὸν τεῖχος πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι κατὰ τὴν νοτίαν κλιτὺν τῆς ἀκροπόλεως συνέπιπτε περίπου πρὸς τὸ ἀνωτέρω σωζόμενον βυζαντινὸν τεῖχος, οὗ ὁ πύργος εἶνε τεθεμελιωμένος 25,85 μέτρα ὑψηλότερον τῆς ἀφετηρίας. Τὰ ἄλλα τείχη τοῦ ἱεροῦ φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐπεκτάσεις μόνον τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροῦ, δὲν ἐξετείνοντο δὲ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀκροπόλεως.

[1] Ἐφ. Ἀρχ. 1898 σελ. 49 ὑποσημ. 2.

[2] Τὸ οἴκημα τοῦτο σημειοῦται ἐν τῷ σχεδιαγραφήματι τοῦ ἱεροῦ ἐν Πρακτ. Ἀρχ. Ἑτ. 1887 πίν. 1 ὁμοῦ μετὰ τοῦ τότε ὑπάρχοντος προσωρινοῦ ***Μουσείου***, μεθ' οὗ συνέχεται.

[3] Αὐτόθι κατὰ τὴν γωνίαν εἷς ἐκ τῶν λίθων τοῦ τείχους τούτου ἔχει λάξευμά τι ἀβαθὲς πλάτους 0,18, ὡσεὶ ἔμελλε νὰ προσαρμοσθῇ τι ἐντὸς αὐτοῦ. Πιθανῶς ἵστατο αὐτόθι ***ὅρος*** τις, ὡς ὁ παρὰ τὸ Δίπυλον ***ὅρος Κεραμεικοῦ*** (Πρβ. καὶ τὰ ἐν Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 71 γεγραμμένα περί τινος ἄλλου ὁμοίου ὅρου).

[4] Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1895 πίν. 1,Ρ3, σελ. 163. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ Ὁμηρικῷ Ὕμνῳ εἰς Δήμητρα (στ. 271) μνημονεύεται ***πόλις*** καὶ ***αἰπὺ τεῖχος***, ὁ δὲ ναὸς τῆς Δήμητρος ἔκειτο ὑποκάτω αὐτῶν (***ὑπαί***). Τὸ τεῖχος λοιπὸν ἐκεῖνο ἔκειτο κατὰ τὸ ὑψηλότατον μέρος τοῦ λόφου, ὥστε τὸ σωζόμενον μυκηναϊκὸν τεῖχος τοῦ ἱεροῦ πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὡς ὑστερωτέρα ἐπέκτασις ἐκείνου, καίπερ παλαιοτέρα βεβαίως τοῦ Ὁμηρικοῦ Ὕμνου.

Τὰ προειρημένα λοιπὸν δύο κατὰ τὴν ὀφρὺν τοῦ λόφου τμήματα τῆς νεκροπόλεως, καίπερ ἐν ὑψηλῷ μέρει τοῦ λόφου κείμενα, ἦσαν καὶ αὐτὰ ἔξω τοῦ τείχους, ὡς καὶ τὸ λοιπὸν αὐτῆς μέρος. Μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ προειρημένου τείχους τοῦ Δ΄ αἰῶνος τὸ ἔσωθεν αὐτοῦ μέρος πιθανώτατα ἐπεχώσθη πρὸς ἰσοπέδωσιν, ὥστε τὰ δύο ταῦτα τμήματα τῆς νεκροπόλεως ἔκειντο βαθέως καλυπτόμενα ὑπὸ τῆς ἐπιχώσεως. Καὶ πρότερον ὅμως φαίνεται ὅτι ἡ νοτία κλιτὺς τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἐπιχώσεως παχυτέρας ἢ σήμερον, διότι ὄχι μόνον τῶν ὑστερωτέρων χρόνων τῆς ἀρχαιότητος δὲν εὑρέθη ἴχνος τι κατὰ τὴν ἀνασκαφήν, ἀλλ᾽ οὐδὲ γεωμετρικὸν ὄστρακον ἢ σύγχρονόν τι πρὸς αὐτὰ πρᾶγμα οὐδὲ ἕν, ἀλλὰ πανταχοῦ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας ἄρχονται ἀναφαινόμενα λείψανα προϊστορικά. Μόνη ἡ παρὰ τὸ μουσεῖον εὑρεθεῖσα δεξαμενὴ (πίν. Β΄) δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς χρόνους νεωτέρους, διότι τὸ ἄνω μέρος αὐτῆς πανταχόθεν εἶνε ἐλλιπές, ὥστε εἶνε φανερὸν ὅτι τὰ χείλη αὐτῆς εὑρίσκοντο ἐν ἐπιπέδῳ ὑψηλοτέρῳ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους, ἄδηλον δὲ πόσον ὑψηλότερον. Πυθμὴν αὐτῆς εἶνε αὐτὴ ἡ ἀνώμαλος ἐπιφάνεια τοῦ βράχου ἐπιμελῶς ἐπιχρισθεῖσα διὰ τοῦ αὐτοῦ παχέος καὶ ἐξαιρέτου κατασκευῆς ἐπιχρίσματος, δι᾽ οὗ εἶνε ἐπικεχρισμέναι καὶ αἱ πλευραί. Ἐκ τῶν ἐντὸς τῶν πληρούντων αὐτὴν χωμάτων εὑρεθέντων μελανομόρφων καὶ ἐρυθρομόρφων ὀστράκων, φαίνεται ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς ἐπεχώσθη ἐν χρόνοις ὄχι νεωτέροις τοῦ Ε΄. π. Χ. αἰῶνος, ἄδηλον δὲ πόσον εἶνε παλαιοτέρα τοῦ χρόνου τούτου. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ μέρος τῆς νεκροπόλεως ὄχι μόνον νεωτέρα ἐπίχωσις δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς προϊστορικῆς ἐπιχώσεως ἔχει ἀφανισθῆ μέρος τι. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ πυραὶ καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῶν τοιχάρια ἀναφαίνονται κλιμακηδὸν ἐφ᾽ ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνασκαφὴ πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν, συνηθέστατα δὲ συμβαίνει νὰ μὴ εἶνε φανερὸν εἰς πόσον διάστημα πρὸς νότον ἐξετείνοντο ἀρχικῶς τὰ στρώματα τῆς τέφρας τῶν πυρῶν καὶ πολλὰ ἐκ τῶν τοιχαρίων.

Ὡσαύτως καὶ ἡ σχετικὴ πρὸς ἄλληλα χρονολογία τῶν διαφόρων πυρῶν καὶ τοιχαρίων καθίσταται πολλάκις ἕνεκα τοῦ ἀποκρήμνου τῆς θέσεως δυσδιάγνωστος, διότι τὸ ἐν ὑψηλοτέρῳ τόπῳ κείμενον δὲν εἶνε φανερὸν ἂν εἶνε νεώτερον τοῦ ἐν ταπεινοτέρῳ τόπῳ κειμένου, εἰμὴ ὅταν τὸ πρῶτον ὑπέρκειται τοῦ δευτέρου. Τοιχάρια εὑρέθησαν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τμήμασι τούτοις πυκνότατα καὶ ἀλλεπάλληλα, πάντα δὲ ἐκ μικρῶν ἀργῶν λίθων ἐκτισμένα καὶ ὅμοια πρὸς τὰ ἀλλαχοῦ τῆς νεκροπόλεως εὑρεθέντα.

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν προειρημένων δύο τμημάτων τῆς νεκροπόλεως, ἤτοι τῷ πλησίον τοῦ νῦν μουσείου (πίν. Β΄), μεταξὺ τῶν τοίχων Α καὶ Α΄ δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ ἐλαχίστη ἐπίχωσις, διότι αὐτόθι ἦτο ἐκτισμένος μικρὸς σημερινὸς οἰκίσκος, οὗ τὸ δάπεδον ἔκειτο ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ βράχου. Ὅθεν στρῶμά τι τέφρας ἢ ἄλλο λείψανον προϊστορικῆς ταφῆς δὲν ὑπελείπετο πλέον αὐτόθι καὶ μόνον ὄστρακά τινα προμυκηναϊκὰ ὁμοῦ μετὰ νεωτέρων εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν ὀλίγων χωμάτων. Παρὰ τὴν γωνίαν ὅμως τῶν τοιχαρίων Α΄, ἔνθα ὑπῆρχον ὀλίγον περισσότερα χώματα εὑρέθη ἱστάμενον ὄρθιον τὸ ἐν εἰκ. 6 ἀριθ. 2 ἀπεικονισμένον νησιωτικὸν ἀγγεῖον, (ἀριθ. XXVI)[1], τὸ ὁποῖον ἔκειτο τόσον πλησίον πρὸς τὰ τοιχάρια, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι εἶχε τεθῇ, ἐνῷ τὰ τοιχάρια ἦσαν ἤδη ἐκτισμένα. Στρῶμα τέφρας πλησίον τοῦ ἀγγείου τούτου δὲν εὑρέθη, εἰμὴ ἐκεῖθεν τοῦ τοιχαρίου Α, ἀλλ᾽ ἐντὸς τοῦ ἀγγείου ὑπῆρχεν ὀλίγη τέφρα ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πυθμένος προσκεκολλημμένη, καὶ προσέτι μικρὸν τεμάχιον κεκαυμένου ὀστοῦ καὶ τρεῖς ἐπιμήκεις ψηφῖδες ὅρμου ἀργυραῖ, ὡς ἐφαίνοντο, τὸ ὑπόλοιπον δὲ μέρος αὐτοῦ ἦτο πλῆρες καθαροῦ χώματος. Ὅτε λοιπὸν τὸ ἀγγεῖον κατετέθη αὐτόθι, ὑπῆρχε στρῶμά τι τέφρας παρακείμενον, ἐξ οὗ ἔπεσε τέφρα τις καὶ ἐντὸς τοῦ ἀγγείου. Διὰ τῆς χημικῆς ἀναλύσεως ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἐντὸς τοῦ ἀγγείου εὑρεθεῖσα τέφρα ἐμπεριεῖχεν ἴχνη φωσφόρου[2], ἀλλ᾽ ἕνεκα τοῦ ἐλαχίστου ποσοῦ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ ἀγγεῖον ἐχρησίμευσεν ὡς κάλπη τεφροδόχος. Ἀφοῦ δὲ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ

[1] Πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1895 πίν. 10 ἀριθ. 1-4. Ὄστρακα τοιούτων ἀγγείων, ὡς καὶ λοπάδων, οἷα ἡ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1895 πίν. 10 ἀριθ. 7 καὶ ἡ ἐπὶ προϊστορικοῦ τάφου ἐν Ἀφίδναις εὑρεθεῖσα, **Mitteil. d. d. arch. Inst. Athen 1896, Taf. 15, 5** εὑρέθησαν πάμπολλα ἐν Ἐλευσῖνι ἐν ταῖς δύο ταύταις παρὰ τὴν ὀφρὺν τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως σκαφαῖς.

[2] Πρακτ. Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 78.

1, ὕψος 0,19 2, ὕψος 0,27 3, ὕψος 0,14

Εἰκὼν 6. Ἀγγεῖα προμυκηναϊκά.

ἦτο πλῆρες καθαροῦ χώματος καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ πυθμένος ὑπῆρχεν ὀλιγίστη τέφρα μετὰ ψηφίδων ὅρμου, εἶνε φανερὸν ὅτι τὸ ἀγγεῖον κατετέθη ἢ κενὸν ἢ πλῆρες ὑγροῦ τινος, δι' οὗ ἠδύνατο νὰ διέλθῃ τέφρα καὶ ἄλλα στερεὰ ἀντικείμενα μέχρι τοῦ πυθμένος. Αὐτόθι πλησίον εὑρέθη καὶ τὸ ἐν εἰκ. 6 ἀριθ. 3 ἀγάνωτον ἀγγεῖον μετὰ τῶν ἐπαλλήλων τρημάτων πέριξ καὶ τεμάχιον ὀστεΐνης περόνης.

Μεταξὺ τῶν παρακειμένων πρὸς δυσμὰς τοιχαρίων εὑρέθησαν τέσσαρα στρώματα τέφρας σημειούμενα διὰ τῶν ἀριθμῶν XXIX, XXIXϐ, XXX καὶ XXII. Ἐκ τῶν δύο πρώτων καὶ τοῦ τετάρτου ἀνελύθη χημικῶς ἄσϐεστος καὶ τέφρα, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι ἐμπεριεῖχον ἱκανὴν ποσότητα φωσφόρου[1]. Τὰ δύο πρῶτα ἐκ τῶν τεσσάρων στρωμάτων τέφρας ἀνῆκον εἰς χρόνους προμυκηναϊκούς, εἰς μυκηναϊκοὺς δὲ τὸ τρίτον, ἴσως δὲ καὶ τὸ τέταρτον. Ἡ πυρὰ XXIX ἐξετείνετο εἰς μῆκος 7 μέτρων, ἀρχομένη δυτικῶς τοῦ τοιχαρίου Α καὶ λήγουσα παρὰ τὸ τοιχάριον Θ, διερχομένη δὲ ὑπεράνω τῶν τοιχαρίων Β καὶ Γ, ὥστε προφανῶς εἶνε νεωτέρα αὐτῶν. Τὸ πλάτος αὐτῆς ἕνεκα τῆς κατωφερείας τοῦ τόπου δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ, ὡς παρετηρήθη καὶ ἀνωτέρω (σελ. 14). Ἐξετείνετο ὅμως καὶ ἐκεῖθεν τοῦ τοιχαρίου Ε, ὅπερ νεώτερον ὂν διατέμνει αὐτήν. Ἔτι νεώτερον εἶνε τὸ τοιχάριον π, ὅπερ εἶνε τεθεμελιωμένον ἐπὶ τῆς τέφρας, ἀλλὰ δὲν διατέμνει αὐτήν. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου τεθεμελιωμένον πρὸς τὸ π, καὶ πιθανῶς σύγχρονον εἶνε τὸ τοιχάριον Θ. Τὸ πάχος τῆς τέφρας ἔφθανεν ἐνιαχοῦ τὰ 0,50, πολλαχοῦ δὲ ἦτο μικρότερον, ἀλλὰ πάντοτε ἱκανῶς μέγα. Τὰ ἐντὸς αὐτῆς εὑρεθέντα ὄστρακα ἦσαν πάντα προμυκηναϊκά, ἰδίως νησιωτικά, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐν εἰκ. 7 ἀριθ. 1-3 καὶ 7-8 ἀπεικονιζόμενα. Αὐτόθι ἀνευρέθησαν ἐπὶ τοῦ βράχου καί τινα νεολιθικὰ ὄστρακα, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐν εἰκ. 7 ἀριθ. 4-5 ἀπεικονιζόμενα[2]. Εὑρέθησαν προσέτι ἐντὸς αὐτῆς εἷς σφόνδυλος πήλινος, ὀστᾶ τινα ζώων (προβάτου πιθανῶς καὶ λαγοῦ) βεϐλαμμένα μὲν ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀλλ' ἄκαυστα, σφαιροειδὴς περίπου τριπτὴρ ἐκ σκληροῦ λίθου, καὶ ὄστρεον πίννης, ὑποκάτω δὲ τῆς τέφρας ταύτης καὶ μᾶζα ἐκ μίλτου καὶ δύο πήλινοι σφόνδυλοι. Ἡ μίλτος δὲν εἶνε φανερὸν ἂν ἀνῆκεν εἰς τὴν πυρὰν XXIX ἢ εἰς τὴν ὀλίγον τι βαθύτερον κειμένην XXIXϐ, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν ὑπὸ Τσούντα ἐν Κυκλαδικοῖς τάφοις παρατηρηθέντων[3], ἐπιτρέπεται νὰ συμπε-

[1] Πρακτ. Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 77-78.

[2] Τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 ὁ πηλὸς εἶνε ὑπέρυθρος, ἡ δὲ διακόσμησις ἐκ μέλανος ἀμαυροῦ χρώματος, εἶνε δὲ ἄνευ τροχοῦ κατεσκευασμένον. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 4 ἀνήκει εἰς ἀγγεῖον τρυϐλιοειδές, εἶνε δὲ βεϐαμμένον ἐρυθρὸν ἐστιλϐωμένον διὰ τριϐῆς. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 ἀνήκει εἰς τὸ χεῖλος ἀγγείου πιθοειδοῦς μετὰ καστανοῦ χρώματος ἐστιλϐωμένου, ἡ δὲ διακόσμησις αὐτοῦ εἶνε ἐγχάρακτος.

[3] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 186 καὶ 196.

1 2 3 4 5

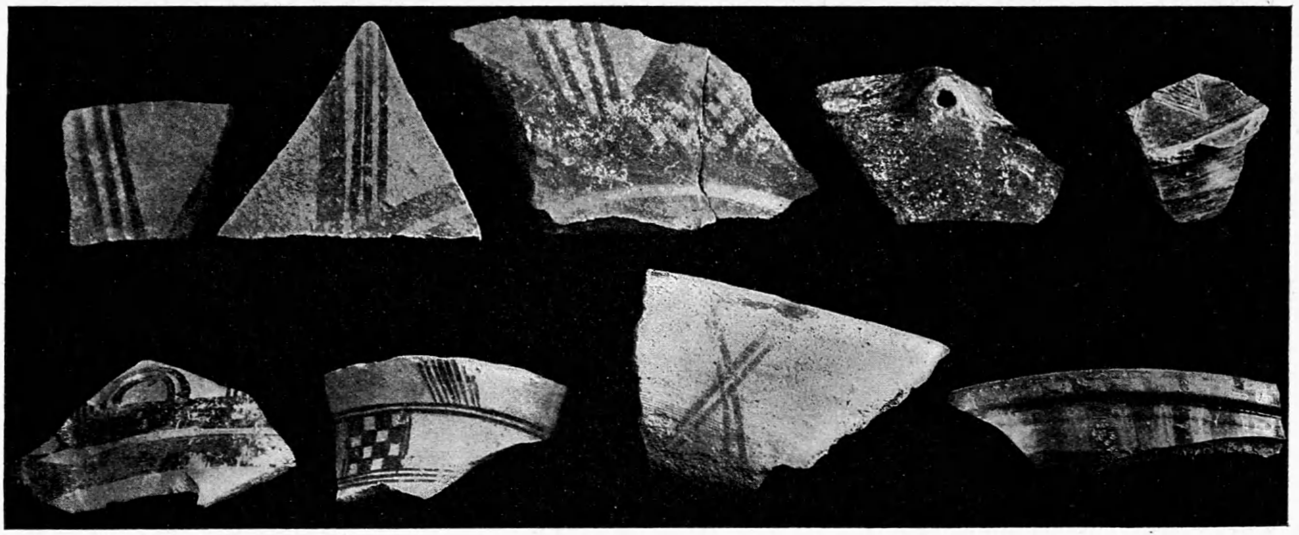

6 7 8 9

Εἰκὼν 7. Ὄστρακα προϊστορικά. (Σμίκρυνσις 1:2).

ράνωμεν ὅτι καὶ ὁ ἐνταῦθα εὑρεθεὶς τριπτὴρ ἐχρησίμευσεν ὡσαύτως πρὸς τρῖψιν μίλτου καὶ ἄλλων χρωμάτων.

Ὀλίγον τι μόνον βαθύτερον τῆς πυρᾶς XXIX καὶ σχεδὸν ἐφαπτομένη αὐτῆς ἔκειτο ἡ πυρὰ XXIXϐ, αὕτη ὅμως εἶχε πολὺ μικροτέραν ἔκτασιν ἢ ἐκείνη, περιωρίζετο δὲ μόνον εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τοιχαρίων Β καὶ π, τοῦ βόθρου Ω καὶ τῆς δεξαμενῆς διάστημα, ὥστε φαίνεται ὅτι εἶχε καῆ ἐντὸς ἐπιμήκους βόθρου[1], οὗ μέγα μέρος κατεστράφη κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς δεξαμενῆς. Ἡ τέφρα εἶχε πάχος 0,50 κειμένη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου, τὰ δ' ἐντὸς αὐτῆς καὶ περὶ αὐτὴν ὄστρακα ἦσαν ἅπαντα προμυκηναϊκά, ἰδίως λυδικὰ καὶ νησιωτικά. Παρὰ τὸ ἄκρον τῆς τέφρας πλησίον τοῦ τοιχαρίου Β εὑρέθησαν καὶ δύο ὠμαὶ πλίνθοι ἀποτερματίζουσαι μικρὸν μέρος τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Παραπλεύρως τῆς πυρᾶς ταύτης εὑρέθη ὁ βόθρος Ω, ἔχων διάμετρον 0,80 περίπου καὶ βάθος 0,20, ἐπεστρωμένος δὲ διὰ χαλίκων καλυπτόντων τὸν βράχον τοῦ ἐδάφους. Ἐντὸς αὐτοῦ εὑρέθησαν ἱκανὰ ὀστᾶ ζώων, ἐν οἷς τρεῖς ὠμοπλάται (βοὸς καὶ πιθανῶς προβάτου), δύο κέρατα (τὸ μὲν βοός, τὸ δὲ προβάτου) καί τινα ὄστρακα μεγάλου ἀγγείου. Παρὰ δὲ τὸ χεῖλος τοῦ βόθρου τούτου, ἀλλ' ἔξω αὐτοῦ καὶ ὀλίγον τι ὑψηλότερον εὑρέθησαν ἄλλα ὀστᾶ βοὸς ἐν σωρῷ καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ ἐν εἰκ. 6 ἀριθ. 1 ἀγγεῖον[2], ἓν κύπελλον λυδικὸν ἐλλιπὲς (εἰκ. 8) καὶ πυθμὴν ἄλλου ἀγγείου ἐξ ἐρυθροῦ πηλοῦ, πέριξ δὲ καὶ ὄστρακα νησιωτικῶν τινων ἀγγείων καὶ τεμάχια λίθου ὀψιανοῦ. Τὸ ὑπεράνω διερχόμενον στρῶμα τῆς πυρᾶς XXIX ἔκειτο 0,40 ὑψηλότερον τῶν ἀγγείων τούτων.

ὕψος 0,085

Εἰκὼν 8. Κύπελλον λυδικόν.

Ἡ πυρὰ XXX ἐξετείνετο σχεδὸν εἰς τὸ αὐτὸ μῆκος πρὸς τὴν XXIX, τὸ δὲ πλάτος αὐτῆς (ὅσον ἐσώζετο) ἦτο 2,50 μ. Ἔκειτο 0,40 ὑψηλότερον τῆς XXIX ἐπικαλύπτουσα τὸ τοιχάριον π ὡς νεωτέρα αὐτοῦ οὖσα, πρὸς βορρᾶν δὲ ἀκολουθοῦσα τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ ἐδάφους ἀνυψοῦτο κατὰ 0,20. Ἐντὸς τῆς τέφρας καὶ ὑποκάτω αὐτῆς, ἀλλ' ὑψηλότερον πάντοτε τῆς πυρᾶς XXIX εὑρέθησαν μυκηναϊκὰ στιλπνά, ὥστε εἶνε φανερὸν ὅτι ἀνῆκεν εἰς χρόνους μυκηναϊκούς. Δύο ἀμαυρόχρωμα μυκηναϊκὰ ὄστρακα εὑρεθέντα ὑποκάτω τῆς πυρᾶς

[1] Ἤτοι περίπου ὡς ἡ ὑπ' ἀριθ. 64 τῆς προτέρας ἀνασκαφῆς (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 73)

[2] Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε ἐκ φαιομέλανος πηλοῦ, κακῶς ὠπτημένον καὶ σαθρόν, τὰ δὲ κοσμήματα αὐτοῦ εἶνε ἐγχάρακτα. Ὅμοια εἶνε γνωστὰ ἰδίως ἐκ τῶν Κυκλάδων (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 πίν. 9, 1, 2, 4). Ὄστρακα τοιούτων ἀγγείων εἶδον καὶ ἐν Ἄργει ἐν ταῖς ἐπὶ τῆς Ἀσπίδος ἀνασκαφαῖς τοῦ κ. Vollgraff.

Ἐτυπ. 11.1.12.

1 2 3 4

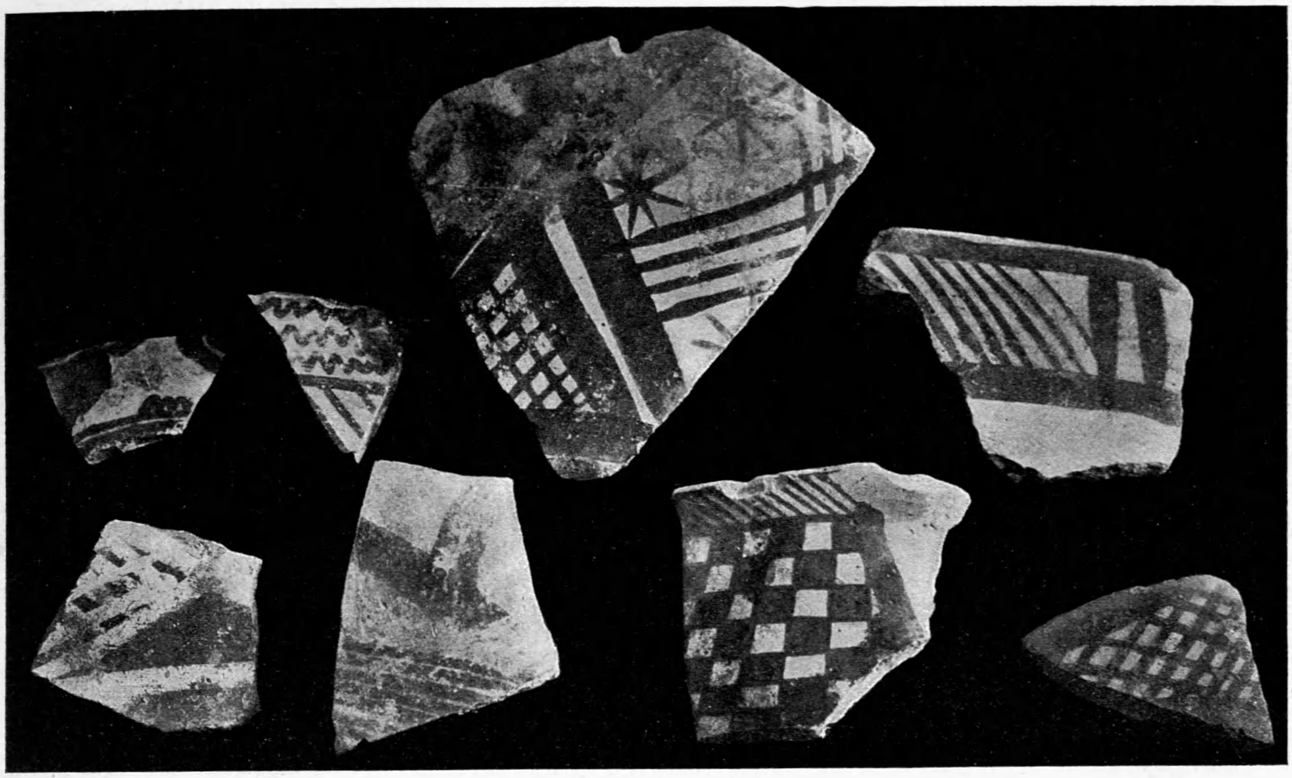

5 6 7 8

Εἰκὼν 9. (σμίκρυνσις 1 : 2). Ὄστρακα προμυκηναϊκὰ καὶ ἀμαυρόχρωμα μυκηναϊκά.

XXX ἀπεικονίζονται ἐν εἰκ. 9 ἀριθ. 1-2, ἓν δὲ στιλπνὸν ἐν εἰκ. 7 ἀριθ. 6. Αὐτόθι εὑρέθη ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ ἓν νεώτερον πιθανῶς ὄστρακον εἰκ. 7 ἀριθ. 9. Ἡ δὲ πυρὰ XXXII ἔκειτο ὑψηλότερον μὲν τῆς XXIX, κατά τι δὲ βαθύτερον τῆς XXX, ἐκτεινομένη καὶ πέρα τοῦ τοιχαρίου Θ, ὅθεν δὲν ἀνεσκάφη εἰμὴ ἐν μέρει μόνον. Ὄστρακόν τι χαρακτηριστικὸν δὲν εὑρέθη ἐν τῷ ἀνασκαφέντι μέρει αὐτῆς, ὥστε ἡ χρονολογία αὐτῆς δὲν εἶνε φανερά· ἐκ τῆς παρακειμένης ὅμως πυρᾶς XXX καὶ τοῦ βαθύτερον εὑρεθέντος τάφου XXXI φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὴ ἀνήκει εἰς χρόνους μυκηναϊκούς.

Τὴν τέφραν τῆς πυρᾶς XXX διέκοπτε σωρός τις λίθων ἐν τῇ θέσει χ, ὑποκάτω δ' αὐτοῦ εὑρέθη τεθαμμένος ἄκαυστος ἄνευ κτερίσματος νεκρὸς ἐνῆλιξ, οὗ τὰ ὀστᾶ ἔκειντο ἐν σωρῷ ἀλλὰ διετήρουν τὴν κατὰ φύσιν πρὸς ἄλληλα θέσιν, ὥστε φαίνεται ὅτι ὁ νεκρὸς εἶχε ταφῇ καθήμενος. Ὁ ὑπεράνω αὐτοῦ εὑρεθεὶς μικρὸς σωρὸς λίθων πιθανῶς ἐχρησίμευεν ὡς στήλη ἢ σῆμα, ἐπειδὴ δὲ οὗτος διέκοπτε τὴν τέφραν τῆς πυρᾶς XXX ὡς νεώτερος αὐτῆς, πρέπει καὶ ὁ ὑποκάτω τεθαμμένος ἐνῆλιξ νεκρὸς νὰ θεωρηθῇ νεώτερος τῆς πυρᾶς ταύτης, ὄχι ὅμως καὶ νεώτερος τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων ἕνεκα τοῦ βάθους, ἐν ᾧ ἔκειτο. Ὀλίγον τι βορειότερον εἰς ἀπόστασιν 1,20 ἀπὸ τοῦ προειρημένου νεκροῦ ὑπῆρχεν ἁπλῶς ἐν τῇ γῇ τεθαμμένον μετὰ συνεσταλμένων τῶν σκελῶν παιδίον περίπου διετὲς ἔχον ἤδη ὀδόντας (τάφος XXXI). Παρὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἦτο ἐστημένη ὀρθία πλίνθος τις ὠμὴ ἀφορίζουσα τρόπον τινα τὸν τάφον, ὑπεράνω δ' αὐτοῦ ἵστατο κοινὴ πλὰξ ὡς νεκρικὴ στήλη. Εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ παιδίου εἶχον παραταθῇ ὡς κτερίσματα τὸ ἐν εἰκ. 10 ἀριθ. 1 ἀπεικονισμένον στιλπνὸν μυκηναϊκὸν κύπελλον, ὅρμος τις ἐκ σφαιρίων ὑαλώδους μάζης εὑρεθεὶς παρὰ τὸ στέρνον τοῦ σκελετοῦ καὶ δύο κογχύλια. Ἡ τέφρα τῆς πυρᾶς XXX διήρχετο ὑπεράνω τοῦ τάφου τούτου, ὥστε ἦτο προφανῶς νεωτέρα αὐτοῦ. Ἀμφότεροι λοιπὸν οἱ τάφοι τῶν ἀκαύστων τούτων νεκρῶν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους, ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ παιδίου εἶνε

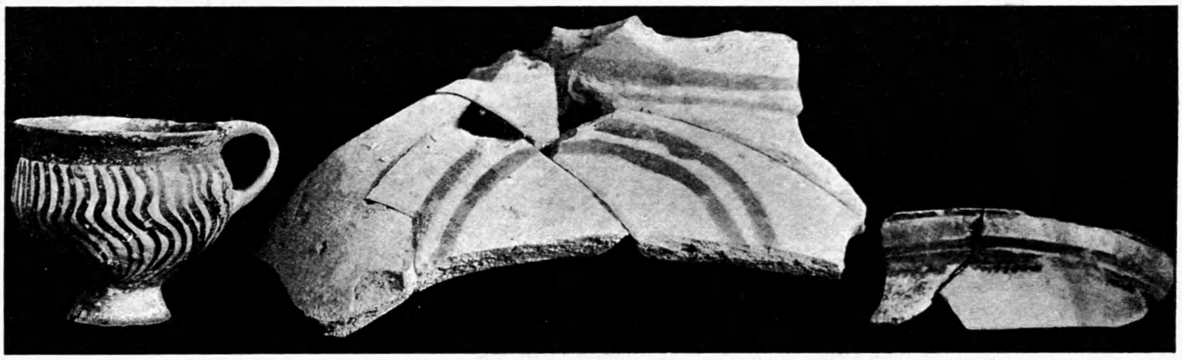

1 2 3

Εἰκὼν 10 (σμίκρυνσις 1:2). Ἀγγεῖον μυκηναϊκὸν καὶ ὄστρακα προμυκηναϊκά.

παλαιότερος τῆς πυρᾶς XXX, ὁ δὲ τοῦ ἐνήλικος νεώτερος αὐτῆς. Πλὴν τούτων εὑρέθη προσέτι καὶ ἡ ἐν εἰκ. 11 ἀπεικονιζομένη εὐτελὴς ἀγάνωτος λάγυνος ἐμπεριέχουσα τὰ ὀστᾶ ἑτέρου τινὸς παιδίου βρεφικῆς ἡλικίας, κειμένη δὲ ἐπὶ τοῦ τοίχου Δ (τάφος XXVII). Ἐξ ἅπαντος ἀνήκει καὶ οὗτος ὁ τάφος εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μετὰ τῶν προηγουμένων.

Εἰκὼν 11. Νεκροδόχος λάγυνος (ὕψος 0,27).

Ἐκ τοῦ τρίτου τῶν προειρημένων τμημάτων τῆς νεκροπόλεως (πίν. Γ΄) αὐτὸς ὁ θολωτὸς τάφος ἦτο ἤδη ἀπὸ ἀγνώστων χρόνων σεσυλημένος, ὥστε οὐδὲν εὕρημα ἐξ αὐτοῦ εἶνε γνωστόν. Ἕνεκα τῆς σκληρότητος τοῦ βραχώδους ἐδάφους τοῦ λόφου, ὁ τάφος οὗτος κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν εἶνε λελαξευμένος ἐν τῷ βράχῳ, ὡς ἄλλοι ὅμοιοι τάφοι, ἀλλὰ καθ' ἅπαν τὸ ἀνώτερον μέρος, ἐν μέρει δὲ καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους κτιστὸς δι' εὐμεγέθων καὶ ὁπωσοῦν κανονικῶς τετμημένων ἐπιχωρίων λίθων. Εἰς τὴν σκληρότητα τοῦ βράχου φαίνεται ὅτι ὀφείλεται καὶ τὸ μὴ κανονικῶς στρογγύλον σχῆμα τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους, διότι τὸ μὴ κτιστὸν μέρος αὐτοῦ εἶχε χρείαν πολλῆς ἐργασίας, ἵνα καταστῇ κανονικώτερον. Ὁ δρόμος ἐκτείνεται πρὸς τὴν κατωφέρειαν, τούτου δ' ἕνεκα εἶνε ἅπας κτιστός. Ἡ ἐν πίν. Γ΄, *τομὴ κατὰ τὴν A-B* δεικνύει ὅτι ὁ θόλος αὐτοῦ εἶνε ᾠκοδομημένος κατὰ γνήσιον μυκηναϊκὸν τρόπον, ἤτοι διὰ λίθων ὁριζοντίως τεθειμένων καὶ βαθμηδὸν προεχόντων καθ' ἕκαστον δόμον. Ἡ τοιαύτη τεκτονική, ἄγνωστος οὖσα ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἐποχῇ πλὴν τῆς μυκηναϊκῆς, ἀνάγει ἀσφαλῶς τὸ κτίσμα τοῦτο εἰς τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους, ὥστε αἱ μικραὶ διαφοραὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σχήματος ἄλλων θολωτῶν τάφων οὐδαμῶς ἀρκοῦσι νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ὑπόνοιαν, μήπως τοῦτο ἀνήκει εἰς ἄλλην χρονικὴν περίοδον ἢ μήπως δὲν ἦτο τάφος. Διαφέρει δὲ ὁ τάφος οὗτος ἀπὸ τῶν ἄλλων θολωτῶν τάφων κυρίως κατὰ τοῦτο ὅτι ὁ δρόμος αὐτοῦ δὲν ἦτο ὕπαιθρος, ἀλλ' ἐστεγασμένος διὰ καμάρας κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ὁ θόλος μυκηναϊκὸν τρόπον ἐκτισμένης[1], καὶ ἀποτελεῖ συνέ-

[1] Ἡ καμάρα σῴζεται μόνον παρὰ τὸν θόλον, περαιτέρω δὲ εἶνε κατεστραμμένη, ὥστε κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ δρόμου οἱ παράπλευροι τοῖχοι δὲν εἶνε ὑψηλότεροι τοῦ ἀποφράττοντος τὸν δρόμον ἐγκαρσίου τοίχου.

χειαν τοῦ στρογγύλου θολωτοῦ μέρους μὴ χωριζόμενος ἀπ' αὐτοῦ διὰ θύρας, ὡς συμβαίνει συνήθως ἐν τοῖς θολωτοῖς τάφοις. Προσέτι δὲ ὁ δρόμος μετὰ βραχὺ διάστημα διακόπτεται ἀποφραττόμενος διὰ τοίχου, ὅστις σήμερον μὲν σώζεται μόλις εἰς ὕψος 1 μ. περίπου, βεβαίως ὅμως τὸ πάλαι ὑψοῦτο μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς καμάρας καὶ οὕτως ἀνεπλήρου τὴν ἔλλειψιν θύρας. Ἡ τοιαύτη κατασκευὴ μοὶ φαίνεται ὅτι ὀφείλεται κυρίως εἰς τοπικὰς συνθήκας, διότι ἀφοῦ ἕνεκα τῆς σκληρότητος τοῦ βράχου ὁ θόλος κατὰ τὸ πλεῖστον ἔγινε κτιστός, ἡ κατωφέρεια καὶ ἡ ἀνωμαλία τοῦ ἐδάφους δὲν ἐπέτρεπε νὰ κατασκευασθῇ μεγαλύτερος[1]. Πρὸς ἐπαύξησιν λοιπὸν τοῦ χώρου τοῦ τάφου συνηνώθη ὁ δρόμος μετὰ τοῦ θόλου, καὶ ἐχρησιμοποιήθη καὶ ὁ δρόμος πρὸς ταφήν, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις τάφοις πολλάκις παρετηρήθη. Ἀνάλογα ἄλλως παραδείγματα ἀποφράξεως τοῦ δρόμου, ἐλλείψεως θύρας καὶ στενεύσεως τοῦ δρόμου πρὸς τὰ ἄνω εἰς καμάραν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, ὥστε ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι τάφου δὲν εἶνε μοναδική. Ἄλλοι θολωτοὶ τάφοι μάλιστα ἔχουσι σπουδαιοτέρας παραλλαγὰς ἀπὸ τοῦ κανονικοῦ σχήματος τῶν τοιούτων κτισμάτων.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τε θόλου καὶ τοῦ δρόμου εἶνε ἐπικεχρισμένον διὰ στερεοτάτου καὶ καλλίστης κατασκευῆς κονιάματος, ὥστε ἐκ τούτου καὶ ἔκ τινος κυκλικῆς ὀπῆς κατὰ τὸ πρὸς ἀριστερὰν πλευρὸν τοῦ θόλου ὑπαρχούσης δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ κτίριον τοῦτο δὲν ἦτο τάφος, ἀλλὰ δεξαμενή. Κατὰ τὴν ἐμὴν ὅμως γνώμην οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο ἀποδεικνύει ὀρθὴν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, διότι ἐπίχρισμα[2] μὲν καὶ ἔτι πολυτελεστέρα ἐσωτερικὴ διακόσμησις εὑρέθη καὶ ἐν ἄλλοις ὁμοίοις τάφοις, ἡ δὲ ὀπὴ (ἂν δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ κατασκευασθεῖσα ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις) ἐχρησίμευσε βεβαίως πρὸς δίοδον τοῦ ἀέρος καὶ εὐκολωτέραν καῦσιν τοῦ νεκροῦ· κεκαυμένοι δὲ νεκροὶ ἐν τοιούτοις τάφοις εὑρέθησαν καὶ ἄλλοτε καὶ ἐσχάτως ἐν Ἄργει[3]. Βεβαίως οὐδαμῶς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐχρησίμευσε τὸ κτίριον τοῦτο καὶ ὡς δεξαμενὴ ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις, ἴσως δὲ καὶ τὸ ἐπίχρισμα δύναται νὰ προέρχεται ἐκ τοιαύτης χρήσεως, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἦτο δεξαμενή, διότι ὄχι μόνον ἡ διαίρεσις τοῦ κτιρίου εἰς θόλον καὶ εἰς δρόμον δὲν θὰ εἶχεν οὐδένα λόγον, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι δεξαμενὴ θὰ κατεσκευάζετο πολὺ εὐκολώτερον καὶ σκοπιμώτερον παραπλεύρως τῆς κλιτύος τοῦ λόφου καὶ ὄχι καθέτως πρὸς αὐτήν, ὡς εἶνε κατεσκευασμένον τὸ παρὸν οἰκοδόμημα. Ἔπειτα καὶ τὸ ἐπίχρισμα δὲν εἶνε ἐπιτεθειμένον μόνον ἐπὶ τοῦ πυθμένος καὶ τῶν πλευρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀκροτάτων σημείων τῆς ὀροφῆς, ἔνθα οὐδένα λόγον θὰ εἶχεν, ἂν τὸ κτίριον ἦτο δεξαμενή.

Πέριξ τοῦ θολωτοῦ τάφου ἐγένετο ἀνασκαφὴ κατὰ μὲν τὸ ἔτος 1898 μεταξὺ τοῦ ἀποφράττοντος τὸν δρόμον τοίχου καὶ τοῦ ἔμπροσθεν εὑρεθέντος τείχους τῆς ἀκροπόλεως εἰς μῆκος 20 μέτρων καὶ εἰς πλάτος 6 μ. Παραπλεύρως δὲ τοῦ δρόμου ἡ ἀνασκαφὴ ἐξετάθη κυρίως πρὸς δυσμάς, πρὸς ἀνατολὰς δὲ μόνον παρ' αὐτὸ τὸ πλευρὸν τοῦ δρόμου. Ἐν ἔτει ὅμως 1902 ἀνεσκάφη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ δρόμου ἔκτασις μήκους 13 μ. καὶ πλάτους 2 ἕως 5, ἀλλὰ τὰ αὐτόθι εὑρεθέντα τοιχάρια ὡς καί τινα τῶν πρότερον ἀνακαλυφθέντων δὲν ἀναγράφονται ἐν τῷ σχεδίῳ. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας εὑρέθησαν πέριξ πολλὰ στρώματα τέφρας καὶ τοιχάρια καὶ ὄστρακα ἀγγείων πολυάριθμα, ἀνήκοντα πάντα εἰς προμυκηναϊκοὺς χρόνους. Μόνον παρ' αὐτοὺς τοὺς τοίχους τοῦ θολωτοῦ τάφου εὑρέθησαν ὀλίγα τινὰ στιλπνὰ μυκηναϊκὰ ὄστρακα. Τὰ ἄλλα ἦσαν λυδικά, νησιωτικά, ἀμαυρόχρωμα μυκηναϊκὰ καὶ ἀγάνωτα εὐτελῆ. Μοναδικὸν μεταξὺ τῶν ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθέντων προϊστορικῶν ὀστράκων εἶνε ἓν ἀνῆκον εἰς ἀγγεῖον χειροποίητον μετὰ καστανερύθρου ἐπιχρίσματος, ἐφ' οὗ ἔχει ἐπιτεθῇ κόσμημα ἐκ διασταυρουμένων γραμμῶν παχέος λευκοῦ χρώματος. Τοῦτο φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν (εἰκ. 9 ἀριθ. 5). Ἄλλα δείγματα τῶν αὐτόθι εὑρεθέντων προμυκηναϊκῶν ὀστράκων (ἰδίως νησιωτικῶν) ἀπεικονίζονται ἐν εἰκ. 9 ἀριθ. 4 καὶ

[1] Ἂν κατεσκευάζετο μεγαλύτερος χωρὶς νὰ λαξευθῇ ὁ βράχος πρὸς δεξιάν, ἤτοι πρὸς ἀνατολάς, ἦτο ἀνάγκη νὰ μετατοπισθῇ ὁ δρόμος πρὸς ἀριστεράν, ἀλλ' αὐτόθι τὸ ἔδαφος εἶνε πολὺ κεκλιμένον καὶ ἀνώμαλον.

[2] Τσούντα, Μυκῆναι σελ. 130.

[3] Ἐν πίν. Γ' ἐν τῷ διαγράμματι τῆς ***τομῆς κατὰ τὴν Α-Β*** αἱ δύο πρὸς ἀριστερὰν κάθετοι ἐρυθραὶ γραμμαὶ δηλοῦσι τὴν θέσιν τῆς ὀπῆς ταύτης, αἱ δ' ἕτεραι τρεῖς τὴν θέσιν ἑτέρας μικρᾶς ὀπῆς κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ θόλου.

6-8 καὶ εἰκ. 10 ἀριθ. 2-3. Ὁ θολωτὸς λοιπὸν τάφος προφανῶς ἐκτίσθη ἐν τόπῳ, ἔνθα προϋπῆρχον παλαιότεραι πυραί, τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν πλησίον τῶν τοίχων τοῦ δρόμου κείμεναι ἐφαίνοντο ἐν μέρει κατεστραμμέναι κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ κτιρίου ἐκείνου.

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς αὐτόθι ἐκτελεσθείας ἀνασκαφὰς εὑρέθησαν σχεδὸν καθ' ἅπασαν τὴν ἀνασκαφεῖσαν ἔκτασιν στρώματα τέφρας κείμενα ἀλλεπάλληλα εἰς δύο καὶ τρία ἐπίπεδα, συνήθως ὅμως δὲν διετηροῦντο ἀνέπαφα εἰς μακρὰν ἔκτασιν, ἀλλὰ πολλαχοῦ ἦσαν συγκεχυμένα ἐκ τῶν πρὸς θεμελίωσιν τῶν τοιχαρίων ἢ δι' ἄλλας αἰτίας ἐν προϊστορικοῖς χρόνοις ἐκτελεσθεισῶν σκαφῶν. Προσέτι δὲ καὶ τὸ κατωφερὲς τοῦ ἐδάφους πολλάκις ἔγινεν αἰτία νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων μέρος τῆς ἐπιχώσεως, ὥστε ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ στρωμάτων τέφρας νὰ μὴ σωθῶσιν εἰμὴ μικρὰ μόνον τμήματα. Τοιχάρια εὑρέθησαν πολλά, ἰδίως ἐν ἔτει 1902, ἐξ αὐτῶν δὲ τινὰ ὑπερέκειντο στρώματός τινος τέφρας, ἄλλα δὲ ἐπεκαλύπτοντο ὑπὸ τέφρας ὑπερκειμένης. Ἡ κατωτέρω ὅμως δημοσιευομένη χημικὴ ἀνάλυσις τοῦ ἤδη τεθνεῶτος καθηγητοῦ τῆς χημείας Α. Χρηστομάνου ἀπέδειξε καὶ αὐτόθι φωσφόρον ἐμπεριεχόμενον ἐν τῇ τέφρᾳ.

Ἐκ τῶν σχετικῶς κάλλιστα σωζομένων στρωμάτων τέφρας ἦτο τὸ ὑπ' ἀριθ. LXXXI, ἀνασκαφὲν τὸ πλεῖστον μὲν ἐν ἔτει 1898, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν ἔτει 1902. Ἔκειτο παρ' αὐτὴν τὴν πρὸς δυσμὰς γωνίαν τοῦ ἐγκαρσίου τοίχου τοῦ θολωτοῦ τάφου, εἶχε δὲ μῆκος ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς 2,50 μ. πλάτος δὲ περίπου 1 μ. ἀλλὰ τὸ ἀρχικὸν πλάτος αὐτῆς ἦτο βεβαίως πολὺ ἠλαττωμένον παρασυρθείσης τῆς ἐπιχώσεως ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων· πιθανῶς δὲ καὶ τὸ μῆκος εἶχεν ὡσαύτως ἐλαττωθῇ κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ θολωτοῦ τάφου. Ἡ τέφρα ἐπεκαλύπτετο ὑπὸ στρώματος λεπτῶν χαλίκων πάχους 0,10 περίπου, ἦτο δὲ ὑπομέλαινα καὶ ὄχι ἄφθονος, ἐπειδὴ τὸ διασωθὲν μέρος αὐτῆς ἦτο τὸ ἄκρον τοῦ στρώματος.

Ὀλίγον δυτικώτερον αὐτῆς εὑρέθη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου κείμενον ἄλλο στρῶμα τέφρας μήκους 2 μ. καὶ πλάτους 0,60 (πυρὰ LXXX). Ἐπεκαλύπτετο καὶ αὕτη ὑπὸ παχέος στρώματος χαλίκων, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον ἄλλα στρώματα τέφρας. Τὰ ὑπεράνω κείμενα στρώματα ἄδηλον ἂν ἦσαν πυραὶ ἐναγισμάτων, ἢ πυραὶ ἄλλων νεκρῶν. Συγκεχυμένον καὶ λίαν δυσδιάγνωστον ἦτο τὸ ὑπ' ἀριθ. LXXIX στρῶμα. Ἡ τέφρα αὐτοῦ ἦτο ἀφθονωτάτη, διῃρημένη εἰς τρία στρώματα, ὧν τὸ κατώτατον ἦτο λευκὸν πάχους 0,50, τὸ μεσαῖον ὑπομέλαν καὶ πολὺ λεπτότερον καὶ ἀνάμικτον μετὰ χώματος, τὸ δ' ἀνώτατον ἔτι λεπτότερον ἔχον τέφραν φαιὰν ἀνάμικτον μετὰ χώματος καὶ αὐτήν. Μεταξὺ τῆς τέφρας ὅμως ὑπῆρχον λίθοι καὶ μικρὰ τοιχάρια καὶ πλίνθοι καὶ πηλὸς ἐρυθρὸς ἀνάμικτος μετὰ ὀστράκων, ὥστε ἅπαντα ἀπετέλουν ἀδιάλυτον καὶ λίαν συγκεχυμένον σύμφυρμα. Ὁπωσδήποτε ἦτο φανερὸν ὅτι διὰ τῶν πλίνθων καὶ τοῦ μετὰ ὀστράκων ἀναμίκτου πηλοῦ ἦτο ἐκτισμένος βωμίσκος τις μετὰ τριῶν ἢ τεσσάρων φρεατοειδῶν κοιλοτήτων μικρᾶς διαμέτρου, τὸ ὅλον δὲ μέγεθος αὐτοῦ ἦτο μικρότερον τοῦ 1 τετραγωνικοῦ μέτρου. Ὁ βωμίσκος οὗτος ἔκειτο ἐντὸς τοῦ κατωτάτου στρώματος τῆς τέφρας τεθεμελιωμένος ἐπ' αὐτῆς τῆς τέφρας. Παρετήρησα δ' ὅτι ἐν μέρει τοὐλάχιστον ὑπερέκειντο τοῦ βωμίσκου τούτου δύο στρώματα χαλίκων, κείμενα τὸ μὲν ὑποκάτω τῆς ὑπομελαίνης τέφρας τοῦ μεσαίου στρώματος, τὸ δὲ ὑπεράνω αὐτῆς. Οἱ χάλικες τοῦ κατωτέρου στρώματος ἦσαν ἀραιῶς τεθειμένοι καὶ μεγάλοι, περίπου ἀμυγδαλοειδεῖς, οἱ δὲ τοῦ ἀνωτέρου στρώματος λεπτότεροι, παχύτερον ἐστρωμένοι καὶ εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν ἐκτεινόμενοι. Τέφρα ἐκ τῆς πέριξ τοῦ κτίσματος τούτου ἀναλυθεῖσα χημικῶς εὑρέθη καὶ αὐτὴ ἐμπεριέχουσα φωσφόρον [1]. Ἡ παρατηρηθεῖσα ἀταξία πιστεύω ὅτι ὀφείλεται εἰς μακροχρόνιον λατρείαν τοῦ ἐν τῇ πυρᾷ κεκαυμένου νεκροῦ καὶ εἰς ἐπανειλημμένας ἐπισκευὰς καὶ ἀνακαινίσεις τοῦ ἐπ' αὐτοῦ βωμοῦ. Ἐν τῇ πυρᾷ ταύτῃ εὑρέθησαν ἰδίως ὄστρακα ἐκ μέλανος πηλοῦ (λυδικά), ἐν οἷς καὶ ὁ ἐν ***εἰκ. 12*** (σελ. 21) ποὺς εὐμεγέθους κυπελλοειδοῦς ἀγγείου.

Ἐκ τῶν ἐν ἔτει 1902 ἀνασκαφέντων στρωμάτων τέφρας ἀξιοσημείωτα ἦσαν δύο κείμενα ἀλλεπάλληλα, χωριζόμενα διὰ ἱκανῶς παχέος στρώματος λεπτοτάτης ἄμμου. Ἡ τέφρα τοῦ κατωτέρου στρώματος ἦτο λευκὴ ὀλίγους ἄνθρακας ἐμπεριέχουσα, τοῦ δὲ ἀνωτέρου μᾶλλον μέλαινα καὶ διῃρημένη

[1] Πρακτικὰ ἔν. ἀν. σελ. 78.

Εἰκὼν 12. Ποὺς λυδικοῦ ἀγγείου (ὕψος 0·16).

εἰς πολλὰ ἀλλεπάλληλα μικρὰ στρώματα. Εἰς μέρος τι ἔκειντο ὑπεράνω τῆς τέφρας ὠμαί τινες πλίνθοι τεθειμέναι ἡ μία παρὰ τὴν ἄλλην.

Ἐπίσης ἀξιοσημείωτα ἦσαν δύο πλινθόκτιστα κτίσματα, τὸ μὲν περίπου τετράπλευρον, τὸ δὲ στρογγύλον. Τὸ πρῶτον εἶχε μῆκος 0,80, πλάτος δὲ περίπου 0,60 καὶ ὕψος περίπου 0,40, ἔκειτο δὲ ἐν τῇ γωνίᾳ δύο τοιχαρίων μὴ προσκεκολλημένον ὅμως εἰς αὐτά. Παραπλεύρως αὐτοῦ ἐν τῷ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τοίχου στενωτάτῳ χώρῳ εὑρέθησαν δύο ἐκ τῶν γνωστῶν μυλολίθων κείμενοι ὁ εἷς ἐντὸς τοῦ ἑτέρου. Ἦτο τεθεμελιωμένον ἐπὶ στρώματος τέφρας, ἑτέρα δὲ τέφρα ἀνάμικτος μετὰ χώματος περιέβαλλεν αὐτὸ πέριξ καὶ ὑπεράνωθεν, ἔνθα ἦσαν καὶ λίθοι τινὲς συσσεσωρευμένοι. Παραπλεύρως αὐτοῦ καὶ ἐντὸς τῆς μετὰ χώματος ἀναμίκτου τέφρας εὑρέθη σωρὸς ὀστράκων διαφόρων ἀγγείων μικρῶν καὶ μεγάλων. Ὡσαύτως παραπλεύρως τοῦ κτίσματος εὑρέθη ὑπεράνω τῆς τέφρας λεπτόν τι στρῶμα χαλίκων κείμενον ἐν ἐπιπέδῳ τοιούτῳ, ὥστε ἐπεκτεινόμενον θὰ ἐπεκάλυπτε τὸ κτίσμα. Καθαιρεθὲν τὸ κτίσμα τοῦτο ἀπεδείχθη ὅτι ἐσωτερικῶς ἦτο κοῖλον ἔχον τὸν πυθμένα ἐπικεκαλυμμένον διὰ στρώματος λεπτῶν χαλίκων πάχους 0,05, ὑπεράνω τῶν ὁποίων ὑπῆρχε τέφρα, ποῦ μὲν καθαρὰ καὶ κούφη, ποῦ δὲ ἀνάμικτος μετὰ χώματος πληροῦσα ὅλον τὸν ἐσωτερικὸν κοῖλον χῶρον. Ἐπὶ τοῦ κοίλου τούτου χώρου ὑπεράνω τῆς πληρούσης αὐτὸν τέφρας ὑπῆρχε πηλὸς ἐρυθρὸς ἐκ τῶν πλίνθων τοῦ κτίσματος, ὅστις μοὶ φαίνεται ὅτι ἦσαν αἱ πλευραὶ τοῦ κτίσματος καταπεσοῦσαι [1]. Τὸ κτίσμα δηλαδὴ μοὶ φαίνεται ὅτι ἦτο φρεατοειδὲς ὅμοιον πρὸς τὸ ἄλλοτε εὑρεθὲν ἐν μέρει λιθόκτιστον κτίσμα ο´ [2], αἱ δὲ πλευραὶ αὐτοῦ συμπεσοῦσαι ἐπεκάλυψαν τὸν ἐν τῷ μέσῳ κοῖλον χῶρον. Τὸ κτίσμα τοῦτο ἀπεικονίζεται φωτογραφικῶς ἐν ***εἰκ. 13*** (σελ. 22), ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν διακρίνεται σαφῶς ὁποῖον ἦτο. Ὄπισθεν αὐτοῦ πρὸς διάκρισιν ἔχει τεθῆ σπυρὶς (ἢ ***ζεμπίλι***, ὅπως κοινῶς λέγεται), πρὸς δεξιὰν δὲ φαίνονται οἱ δύο μυλόλιθοι. Ἡ ἐν αὐτῷ τῷ κτίσματι φαινομένη ὀπὴ δεικνύει τὴν ἐκ τῆς καταπτώσεως τῶν πλευρῶν σχηματισθεῖσαν καμάραν.

Τὸ δεύτερον πλινθόκτιστον κτίσμα, ἤτοι τὸ στρογγύλον, ἔκειτο δυτικώτερον τοῦ προηγουμένου, ἦτο δὲ τεθεμελιωμένον ἐπὶ τοῦ βράχου, παραπλεύρως ἑτέρου στρώματος τέφρας. Ἔκειτο καὶ τοῦτο παρὰ τὴν γωνίαν δύο τοιχαρίων, ἀλλ᾽ ἀπεῖχεν ὀλίγον ἀπ᾽ αὐτῶν. Τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἦτο περίπου τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ προηγούμενον, εἶχε δὲ ὕψος περίπου 0,50. Ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ ἦτο ἐντελῶς ὁμοία πρὸς τὸ ἐν τῇ νοτίᾳ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ εὑρεθὲν κτίσμα α´´´ [3], ἤτοι ἐσωτερικῶς ἦτο πλῆρες, ἄνωθεν δὲ εἶχεν ἱκανῶς ὑψηλὸν περιχείλωμα ἀνοικτὸν ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς. Δυτικώτερον τούτου εὑρέθη στρῶμά τι λεπτὸν ὡσεὶ κονίαμα, λίαν ψαθυρὸν ἐπιτεθειμένον ἐπὶ τοῦ χώματος τοῦ ἐδάφους. Τὸ στρῶμα τοῦτο εἶχε μῆκος 1 μ. περίπου, πλάτος 0,50 καὶ πάχος μόλις 0,02 περιοριζόμενον

[1] Δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ κτίσμα ἦτο οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐπικεκαλυμμένον, διότι ἡ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὑπάρχουσα κούφη τέφρα δὲν ἐπέτρεπε νὰ τεθῇ ὑπεράνω πηλὸς νωπός, χωρὶς οὗτος νὰ καταπέσῃ. Ἐν τούτοις εἰς μέρος τι τοῦ κτίσματος ὑποκάτω μὲν ὑπῆρχε τέφρα κουφοτάτη, ἄνωθεν δ᾽ αὐτῆς ὁ ἐρυθρὸς πηλὸς ὑπερέκειτο μετέωρος ἐν εἴδει καμάρας. Τοῦτο μοὶ φαίνεται ὅτι θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ, ἂν μὴ τὸ κτίσμα ὑποτεθῇ φρεατοειδές, οἷον ὑπετέθη.

[2] Ἴδε Ἐφημ. Αρχ. 1898 σελ. 49-50.

[3] Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1895 πίν. 1, σελ. 162· πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 50. Τὸ κτίσμα α´´´ ἐν τῷ σχεδίῳ φαίνεται ἔχον πλέον ἢ διπλάσιον μέγεθος τοῦ παρόντος, διότι ἐσημειώθη τὸ μέγεθος τῶν θεμελίων αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο μέγα, ἐπειδὴ τὸ κτίσμα ἐκεῖνο εἶχεν ὕψος πλέον τοῦ 1 μέτρου. Τὸ ἄνω ὅμως μέρος αὐτοῦ, ἔνθα τὸ περιχείλωμα, δὲν ἦτο μεγαλύτερον τοῦ παρόντος. Τέφρα ὑπῆρχεν ἄφθονος ἐντὸς τοῦ περιχειλώματος, ἀναμφιβόλως δὲ ὑπῆρχε καὶ πέριξ, καίτοι δὲν ἐνθυμοῦμαι τοῦτο καλῶς, διότι καὶ ὡς ὅλως ἀσήμαντον ἐθεώρησα τὸ κτίσμα ἐκεῖνο τότε, καὶ ἡ ἐπίχωσις αὐτόθι δὲν εἶχε μείνει ἀτάρακτος ἕνεκα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ παρὰ τὴν πύλην Β´´ πύργου κατὰ τὸν Ε´ π. Χ. αἰῶνα καὶ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ὑλικοῦ τοῦ τείχους κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους.

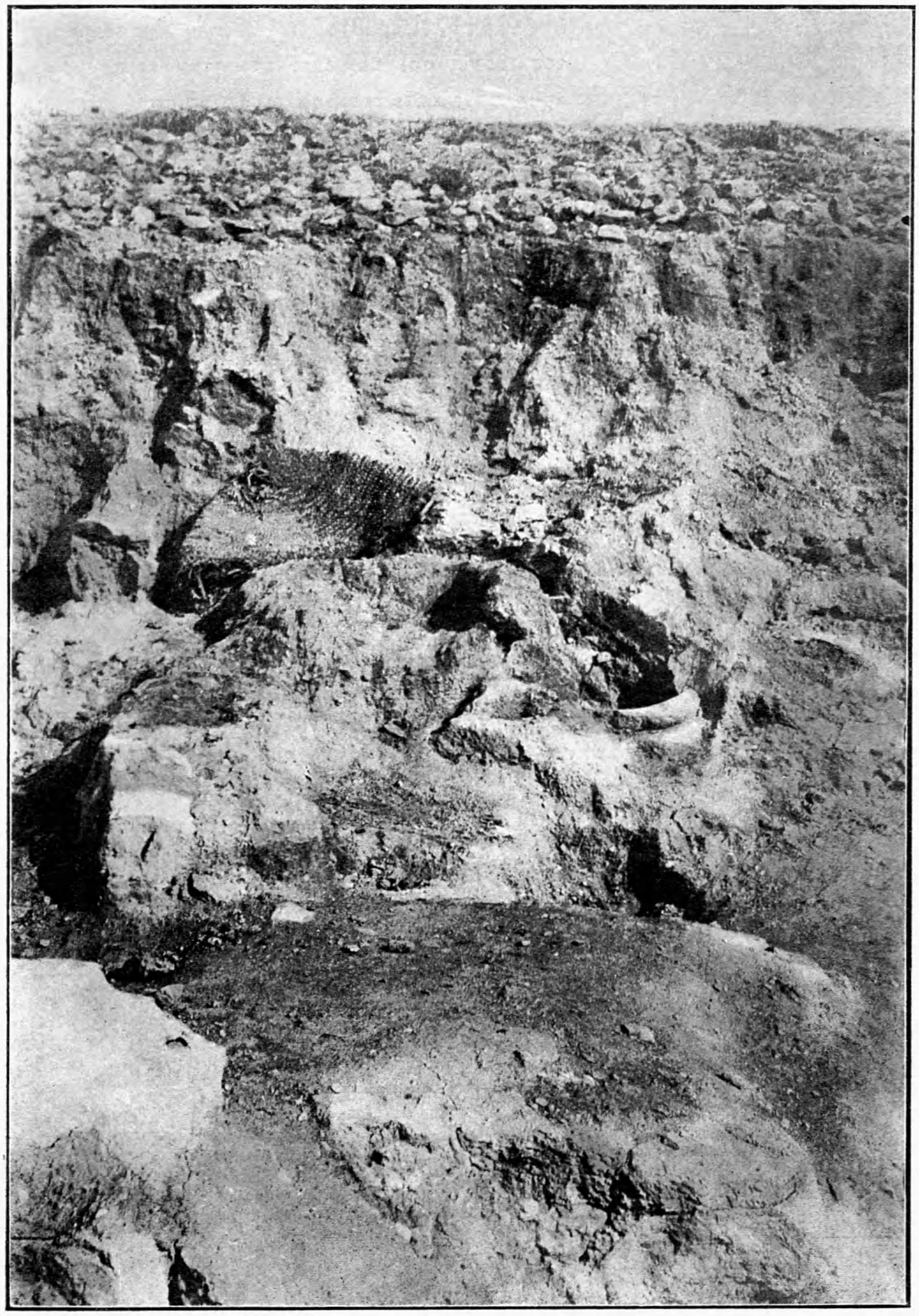

Εἰκὼν 13. Πλινθόκτιστον κτίσμα.

πολλαχοῦ εἰς ὀλίγα μόνον χιλιοστά, ἐξετείνετο δὲ ὄχι ἐν ἐπιπέδῳ, ἀλλ' εἶχε κλίσιν 0,50. Ἕνεκα τῆς κλίσεως ταύτης [1], τῆς μεγάλης ψαθυρότητος, τῆς λεπτότητος καὶ τῆς μικρότητος αὐτοῦ, ἔτι μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς ἐλλείψεως παντὸς στερεοῦ ὑποστρώματος, νομίζω ὅτι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς προωρισμένον νὰ πατῆται, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἦτο εἰμὴ ἵζημα ἀσβεστολιθικὸν ἀποτεθειμένον ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ὡς τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα (σελ. 11α) [2].

Κάλπη τις ἐμπεριέχουσα ὀστᾶ νεκροῦ κεκαυμένα ἐν πυρᾷ προϊστορικῶν χρόνων δὲν εὑρέθη οὔτε ἐν ταῖς νεωτέραις ταύταις ἀνασκαφαῖς, οὔτε ἐν ταῖς παλαιοτέραις. Ἐντὸς δὲ πυρᾶς τῶν χρόνων τούτων εὑρέθησαν ἀνθρώπινα ὀστᾶ κεκαυμένα μόνον κατὰ τὰς προτέρας ἀνασκαφὰς ἐν ταῖς κατὰ τὸ βορειανατολικὸν ἄκρον τοῦ ἀνεσκαμμένου μέρους κειμέναις πυραῖς 55 καὶ 60, ὧν ἡ δευτέρα ὅμως δὲν εἶνε βέβαιον ἂν εἶνε προϊστορική [3]. Τὰ δὲ λεπτὰ ὑπόλευκα στρώματα ἀσβέστου, ἅτινα κατὰ πρῶ-

[1] Σημειωτέον ὅτι ὁ βράχος κεῖται μόλις εἰς βάθος παλάμης, ὥστε δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τοιαύτη κλίσις ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς συμπιέσεως τῶν χωμάτων. Τοσοῦτον δὲ ψαθυρὸν ἦτο τὸ κονίαμα τοῦτο, ὥστε πατούμενον θὰ κατεστρέφετο μετὰ τὰ πρῶτα πατήματα· πέριξ δὲ δὲν παρετηρήθησαν λείψανα αὐτοῦ ἐντὸς τῶν χωμάτων.

[2] Ὅτε εὑρέθη, μοὶ ἐφάνη ὅτι ἦτο κονίαμα τύμβου, ἀλλ' ἤδη δὲν πιστεύω τοῦτο. Σημειωτέον ὅτι ὄχι μόνον στερεὸν ὑπόστρωμα δὲν ὑπῆρχεν ὑποκάτω, ἀλλ' οὐδὲ συμπεπατημένη γῆ.

[3] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 68. Ἀδίκως ὁ **Dragendorf** ἐν **Hiller v. Gärtringen, Thera II** σελ. 85 ὑποσημ. 15 ὑπέθεσεν ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἐννοῶ ὀστᾶ ἄκαυστα, διότι ἂν ἦσαν ἄκαυστα, καίπερ ἐντὸς τῆς πυρᾶς εὑρεθέντα, θὰ ἐμνημόνευον τοῦτο. Τὰ ἐν τῇ πυρᾷ 59 εὑρεθέντα (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 67) ἦσαν τόσον ὀλίγα, ὥστε ἠδύναντο καὶ κατὰ τύχην νὰ παρέπεσον εἰς αὐτήν.

τον ὑπώπτευσα ὅτι ἦσαν λείψανα ὀστῶν καὶ ὑπέβαλον εἰς χημικὴν ἀνάλυσιν[1], ἀπεδείχθη ὅτι ἦσαν ἵζημα ἀσβεστολιθικὸν ἀποτεθὲν ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, σχηματισθὲν δὲ ἐξ ἀνοργάνων συστατικῶν τοῦ ἐδάφους, καθ' ἃ παρετηρήθη ἤδη ἀνωτέρω (σελ. 11α). Ἕνεκα τῆς τοιαύτης ἐλλείψεως ὀστῶν πολλοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ πιστεύσωσιν ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφέντα στρώματα τέφρας ἦσαν νεκρικαὶ πυραί, τινὲς δὲ τούτων δὲν ἐπείσθησαν οὐδὲ μετὰ τὴν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἑτ. (1898 σελ. 76 ἑξ.) δημοσίευσιν τῆς χημικῆς ἀναλύσεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Ζέγγελη, ἐξ ἧς ἐβεβαιώθη ὅτι ὑπῆρχεν ἐν ταῖς πυραῖς τέφρα ὀστῶν[2]. Οἱ ταῦτα φρονοῦντες πιστεύουσιν οἱ μὲν ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθέντα κτίσματα μετὰ τῶν αὐτόθι εὑρεθέντων στρωμάτων τέφρας δὲν εἶνε πυραὶ νεκρῶν, ἀλλὰ λείψανα κατοικιῶν (ἤτοι ὁ Dragendorf καὶ ὁ Τσούντας), ὁ δὲ Poulsen ὅτι εἶνε λείψανα κεκαυμένων ξυλίνων καλυβῶν.

Τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐθίμου τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν ὄχι μόνον ἐν τοῖς ὑστερωτέροις Μυκηναϊκοῖς χρόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς παλαιοτέροις καὶ ἐν τοῖς προμυκηναϊκοῖς ἔχει λυθῆ ἤδη διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Σωτηριάδου ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ Ἐλατείᾳ[3] καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ξανθουδίδου ἐν Κουμάσᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κρήτης, περὶ ὧν δὲν ἔχει μὲν δημοσιευθῆ εἰσέτι ἐκτενὴς ἔκθεσις, ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Pernier ἐν τῷ περιοδικῷ Ausonia I (=1906) σελ. 110 ἑξ. καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ξανθουδίδου ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ *Παναθήναια* Ζ' (15 Ὀκτωβρίου 1906) σελ. 32 δημοσιευθεισῶν βραχειῶν ἐκθέσεων, ὁ Ξανθουδίδης ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἀπευθυνομένῃ πρός με γράφει τὰ ἑξῆς· «*Θεωρῶ τελείως βέβαιον ὅτι καῦσις νεκρῶν ἐτελεῖτο κατὰ τὴν Πρωτομινωϊκὴν καὶ Μεσομινωϊκὴν ἐποχήν, οὐχὶ ὅμως παντοῦ καὶ πάντοτε. Ἐκ δεκάδος μεγάλων θόλων, τὰς ὁποίας ἔσκαψα εἰς Κουμάσαν καὶ πέριξ εἰς μίαν μὲν θόλον Κουμάσας καταφανέστατα εὗρον ἴχνη καύσεως ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς θόλου, εἰς μίαν δὲ ἄλλην εἰς θέσιν Πορτὶ εὗρον ἐπίχωσιν ὀστῶν ἡμίσεος περίπου μέτρου πάχους, πάντων κεκαυμένων καὶ ἐνίων ἀπηνθρακωμένων. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ κτερίσματα καὶ τὰ χώματα τοῦ τάφου ἦσαν ὅλα* ***μαῦρος καπνός,*** *ὅπως λέγομεν ἡμεῖς ἐδῶ εἰς τὴν Κρήτην, καὶ οἱ τεθαμμένοι καὶ κεκαυμένοι ἐν τῇ θόλῳ ταύτῃ νεκροὶ ἦσαν τοὐλάχιστον ἀρκεταὶ ἑκατοντάδες, ἂν ὄχι χιλιάδες. Τὰ κτερίσματα ταῦτα δεικνύουσιν ἐποχὴν Ε. Μ. ΙΙΙ καὶ Μ. Μ. Ι. Καὶ εἰς τοὺς θαλαμοειδεῖς τάφους Καλυβίων παρὰ τὴν Φαιστόν, τοὺς ὁποίους ἔσκαψα μὲν ἐγώ, ἐδημοσίευσε δὲ ὁ Savignoni, εὗρηκα ἀναμφισβητήτως τὴν χρῆσιν τῆς καύσεως εἰς ἕνα τάφον, ἤτοι εἰς τὴν Ὑστερομινωϊκὴν ἢ Μυκηναϊκὴν ἐποχὴν (L. M. II.)*».

Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἐν ἐκείναις μὲν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρέθησαν ἀνθρώπινα ὀστᾶ κεκαυμένα, ἐν Ἐλευσῖνι δὲ δὲν ἐφάνησαν τοιαῦτα ὀστᾶ καταφανῶς, ἡ ἀκρίβεια τῶν ἐμῶν παρατηρήσεων δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ καὶ πάλιν, ὥστε ὡς ἐκ τούτου εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα. Πρότερον ὅμως πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι εἷς ἐκ τῶν ἀμφισβητούντων τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐμῶν παρατηρήσεων, ὁ F. Poulsen, δὲν ἐμελέτησε μετὰ πολλῆς ἐπιστασίας τὰ ὑπ' ἐμοῦ περὶ τούτου γεγραμμένα, καὶ ἀναφέρει (σελ. 3) ὅτι εὑρέθη ὑπ' ἐμοῦ «***πλέον τοῦ ἑνὸς μέτρου κατωτέρω τοίχων προϊστορικῶν ἓν στρῶμα τέφρας διαφόρου βάθους***», ἐνῷ τὰ ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθέντα στρώματα τέφρας δὲν ἦσαν *ἕν*, ἀλλὰ πολλά, καὶ δὲν ἔκειντο πάντα κατωτέρω τῶν τοί-

[1] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 68. Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 75 ἑξ.

[2] Τοιαύτην δυσπιστίαν ἐξέφρασαν τὸ πρῶτον ὁ Dragendorf ἐν Hiller v. Gärtringen Thera II σελ. 85 καὶ ὁ Τσούντας, ὅστις καὶ κατόπιν καίπερ παραστὰς κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1902 ἐκτελεσθεῖσαν μικρὰν ἀνασκαφὴν ἐνέμεινεν ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. (Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου σελ. 131 ὑποσημ.). Ὁμοίαν πρὸς τούτους γνώμην ἐξέφρασε καὶ ὁ **Wolters** ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν **v. Duhn** (ἴδε **H. Gropengiesser, Die Gräber von Attika der vormyken. und myken. Zeit. Athen 1907** σελ. 28 ὑποσημ. 37), κατόπιν δὲ ὁ **F. Poulsen Die Dipylongräber und die Dipylonvasen. Leipzig 1905** σελ. 3, ὁ Gropengiesser (ἔν. ἀν.) καὶ ὁ **Phuhl (Götting. gel. Anzeigen 168 (1906)** σ.340 καὶ 169 (=1907) σελ. 670. Ἐδέχθησαν τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα ὁ **Helbig, Zu den homerischen Bestattungsgebräuchen (Sitzungsber. d. kgl. bayr. Akad. d. Wiss. 1900** σελ. 199 ἑξ.), ὁ **Vollgraff** ἐν **Bulletin de corr. Hell. XXVIII** (=1904) σελ. 395, ὁ **Zehetmaier, Leichenverbrennung und Leichenbestattung im alten Hellas (Leipzig 1907)** σελ. 40 ἑξ. 100 ἑξ., ὡσαύτως δὲ καί τινες ἄλλοι. Ὁ **Helbig** ἐκ πλάνης ἀναφέρει (σελ. 200) ὅτι δὲν εὑρέθησαν πυραὶ ἐκ Μυκηναϊκῶν χρόνων.

[3] Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ετ. 1909 σελ. 123-127 καὶ 1910 σελ. 160-163. Ἐνῷ ἤδη ἐξετυποῦτο ἡ παροῦσα διατριβή, μοὶ ἐστάλη ὑπὸ τοῦ κ. **Dörpfeld** ἡ διατριβὴ αὐτοῦ **Sechster Brief über Leukas-Ithaka**, ἐν ᾗ (σελ. 15 ἑξ. καὶ 18) βεβαιοῦται ἀσφαλῶς ἡ ἀνεύρεσις νεκρικῶν πυρῶν προϊστορικῶν χρόνων καὶ ἐν Λευκάδι.

χων, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀνωτέρω τινῶν ἐξ αὐτῶν. Δὲν ἦσαν δὲ ἁπλῶς στρώματα τέφρας εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε κειμένης, ἀλλὰ συνήθως παρετηρήθη ὅτι ἡ τέφρα προέκυψεν ἐκ μιᾶς μόνης ἐπιτοπίου καύσεως, καὶ ἐνίοτε ὅτι ὁ τόπος, ἐν ᾧ εὑρέθη ἡ τέφρα, ἦτο ἐπίτηδες ηὐτρεπισμένος δι᾿ ἐπιστρώσεως χαλίκων ἢ θαλασίας ἄμμου εἴτε πρὸ τῆς καύσεως εἴτε μετὰ τὴν καῦσιν, ὅτι ἐκτὸς τῶν μεγάλων στρωμάτων τέφρας παρετηρήθησαν ἐνιαχοῦ καὶ λεπτὰ στρώματα, ἅτινα ἠδύναντο εὐλόγως νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς πυραὶ ἐναγισμάτων, ὅτι ἡ τέφρα ἐνίοτε ἔκειτο ἐν λάκκῳ ἐπίτηδες πρὸς τὴν καῦσιν ἐσκαμμένῳ, ἢ ἐν χώρῳ περιβαλλομένῳ ὑπὸ ὠμῶν πλίνθων καὶ ὅτι εὑρέθησαν αὐτόθι καὶ ἀκαύστων νεκρῶν τάφοι καὶ προσέτι καὶ κτίσματά τινα δυνάμενα νὰ ἐξηγηθῶσιν ὡς ἐπιτύμβιοι βωμοί. Πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 43. 46. 50. 52. 54 ὑποσημ. 1. 56. 61. 63-64. 67-68. 74 Δηλαδὴ τὰ ὑπ᾿ ἐμοῦ εὑρεθέντα στρώματα τέφρας ἐφαίνοντο ὅμοια πρὸς τὰς νεκρικὰς πυρὰς τῶν νεωτέρων χρόνων, διαφέροντα αὐτῶν μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι συνήθως ἦσαν μεγαλύτερα καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχον ἐν αὐτοῖς καταφανῆ λείψανα ὀστῶν κεκαυμένων, ἐν ᾧ ὁ ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον τοῦ Poulsen θὰ νομίσῃ ὅτι παρέστησα ὡς πυρὰς νεκρῶν ἁπλοῦν στρῶμα τέφρας οὐδὲν ἐμφαῖνον τὸ ἰδιάζον[1]. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ προειρημένοι εὐτρεπισμοὶ συνήθως εὑρέθησαν τεταραγμένοι ἢ καὶ κατεστραμμένοι, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐμὰς παρατηρήσεις τοὐλάχιστον, δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς ἄσχετοι πρὸς τὰ στρώματα τῆς τέφρας, ἐπιβάλλεται δὲ νὰ ἐξετασθῇ τί ἦτο ἡ τέφρα ἡ οὕτως ηὐτρεπισμένη καὶ οὕτως εὑρισκομένη, καὶ ἂν δύνανται τὰ τοιαῦτα στρώματα τέφρας νὰ εἶνε ἄλλο τι, καὶ ὄχι πυραὶ νεκρῶν, ἰδίως δὲ ἂν δύνανται νὰ εἶνε ἑστίαι κατοικιῶν ἢ λείψανα καλυβῶν κατεστραμμένων διὰ πυρκαϊᾶς ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. Σημειωτέον δ᾿ ὅτι ἀφοῦ τὰ ἐν τῇ νεκροπόλει εὑρεθέντα τοιχάρια, μὴ εὑρίσκων ἄλλην πιθανωτέραν ἐξήγησιν, ἐξέλαβον τὸ πρῶτον ὡς λείψανα οἰκημάτων[2], δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐξηγήσω πρῶτος ἐγὼ τὰ στρώματα τῆς τέφρας ὡς ἑστίας τῶν οἰκημάτων τούτων ἢ ὡς λείψανα πυρκαϊᾶς, ἂν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἐφαίνετο πιθανὴ ἡ ὑπόθεσις αὕτη.

Οἱ δυσπιστοῦντες πρὸς τὰς ἐμὰς παρατηρήσεις καὶ πιστεύσαντες ὅτι εἶχον εὕρει λείψανα προϊστορικῶν κατοικιῶν δὲν ἐξήτασαν, ἂν τὰ ὑπ᾿ ἐμοῦ παρατηρηθέντα γεγονότα συμβιβάζονται πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αὐτῶν, ἑπομένως εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπ᾿ ἐμοῦ, πρὸς τοῦτο δὲ θὰ ἔχω ὑπ᾿ ὄψιν καὶ τὰ πορίσματα τῶν ἐμῶν νεωτέρων ἀνασκαφῶν, ὡς ἐξετέθησαν ἀνωτέρω.

[1] Τοιαῦτα ἐξ ἀνεπιστασίας σφάλματα εὑρίσκονται ἐν τῷ ἄλλως ἀξιολόγῳ βιβλίῳ τοῦ **Poulsen** ἱκανά, ἐξ ὧν τὰ μάλιστα ἀξιοπαρατήρητα κρίνω τὰ ἀκόλουθα, ἀφορῶντα τὴν ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφήν: Σελ. 20 λέγει ὅτι ἡ ἐν τῇ νοτίᾳ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ εὑρεθεῖσα ἐσχάρα α'' (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 84) ἀνῆκε πιθανῶς εἰς γεωμετρικὴν πυρὰν ***«τοῦ κατωτάτου στρώματος»***, ἐνῷ οἱ αὐτόθι εὑρεθέντες ὀλίγιστοι τάφοι δὲν διακρίνονται εἰς στρώματα, ὡς οἱ ἐν τῇ νεκροπόλει, ἡ δὲ προειρημένη πυρὰ κεῖται πολὺ ὑψηλότερον τῶν πλησίον εὑρεθέντων τάφων (πρβλ. αὐτόθι σελ. 82, 3).— Ἐν σελ. 27 μνημονεύων γνώμην τινὰ περὶ προσφορᾶς εἰς τοὺς νεκροὺς κενῶν ἀγγείων, ἥτις ἐξηνέχθη μὲν ὑπ᾿ ἐμοῦ (Ἐφ. Ἀρχ. 1898 σελ. 98-100), ἐγένετο δὲ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ **Pfuhl** (σελ. 272 ὑποσημ. 2), παριστᾷ αὐτὴν ὡς εἰκασίαν τοῦ **Pfuhl**. Σελ. 28 ὑποσημ. 2 ἀναφέρει ὡς **Miniaturgefäss** τὴν ἐν εἰκ. 23 (σελ. 99) ἀπεικονισμένην εὐμεγέθη καὶ εὐτελεστάτην ἀγάνωτον λάγυνον. Πάντα δὲ τὰ ἐν ὑποσημ. 2 ἀναγεγραμμένα ἀγγγεῖα ἀναφέρει ὡς **monochrome**, ἐνῷ τὸ ἐν πίν. 2, 9 δὲν εἶνε τοιοῦτον — Αὐτόθι σελ. 28 ἀναφέρει μεταξὺ τῶν **Miniaturvasen von regelmässiger Technik und Bemalung** πάντα τὰ 68 ἐν τῷ τάφῳ τῆς Ἴσιδος εὑρεθέντα ἀγγεῖα, ἐνῷ τρία ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀγάνωτα εὐτελέστατα, ἄλλα δὲ διὰ τὸ μέγεθος ἢ δι᾿ ἄλλον λόγον ἥκιστα δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι **Miniaturvasen**. Ὅλως ἐσφαλμένον δὲ εἶνε τὸ αὐτόθι κατωτέρω λεγόμενον ὅτι τὰ ἀγγεῖα τοῦ τάφου τῆς Ἴσιδος εἶνε μικρὰ ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου ἐν τῷ τάφῳ, διότι εὐκόλως ἠδύναντο νὰ τεθῶσιν ἀγγεῖα μεγάλα καὶ ὀλιγώτερα, ἢ νὰ κατασκευασθῇ ὁ τάφος μεγαλύτερος. — Ἐπίσης σελ. 28 λέγει ὅτι κακῶς ἐχαρακτήρισα μικροτεχνήματά τινα εὑρισκόμενα ἐντὸς τῶν τάφων ὡς παίγνια, ἐνῷ ἄλλοι ἐν τῷ βιβλίῳ **Thera II 113** ἀνεγνώρισαν τὴν σπουδαιότητα τῶν εὑρημάτων τούτων. Ἀληθῶς ὅμως τινὰ ἐκ τῶν πραγμάτων τούτων ἐχαρακτήρισα (σελ. 100 ἑξ.) ὡς σκευη πρὸς ἐπιτέλεσιν νομίμου τινὸς περὶ τοὺς νεκρούς, καὶ μάλιστα τὴν αὐτόθι ἐκφρασθεῖσαν γνώμην μου περὶ τῶν ῥοιῶν ἔχει δεχθῇ αὐτὸς ὁ **Poulsen** σελ. 32.— Ἐν σελ. 33 χαρακτηρίζει μικροτέχνημά τι ἀπεικονιζόμενον ὑπ᾿ ἐμοῦ σελ. 112 εἰκ. 32 ὡς **pyramidenförmiger, hohler Gegenstand mit Öse**, ἐνῷ τοῦτο εἶνε κωνικὸν καὶ φέρει γλωττίδα (ὄχι **Öse**, ἤτοι ὠτίον).— Σελ. 37 τὰ ἐν τῷ τάφῳ τῆς Ἴσιδος εὑρεθέντα ***χαλκᾶ*** ψέλια λέγει ***χρυσᾶ***, περὶ δὲ τῶν χρυσῶν ἐνωτίων τῆς νεκρᾶς λέγει ὅτι ἔχουσιν ὑαλώδη λίθον, ἐνῷ λίθον ἔχουσι τὰ ἐν ἄλλῳ τάφῳ εὑρεθέντα ἐνώτια, τὰ δ᾿ ἐκ τοῦ τάφου τῆς Ἴσιδος ἔχουσι μόνον τρεῖς ψηφῖδας ἐξ ἠλέκτρου (ἴδε καὶ **Zehetmaier** ἔν. ἀν. σελ. 135).— Σελ. 42 εἰκάζει ὅτι τὰ χαλκῆν φιάλην φέροντα ὀστοδόχα ἀγγεῖα ὑπερεῖχον τοῦ ἐδάφους, ἐνῷ ἡ εἰκασία αὕτη εἶνε ὅλως ἀστήρικτος, ὑπ᾿ ἐμοῦ δὲ εἶχε παρατηρηθῇ μᾶλλον τὸ ἐναντίον (σελ. 78). Παρεξηγῶν δὲ τὰ ὑπ᾿ ἐμοῦ σελ. 114 λεγόμενα ὅτι ἡ εὑρεθεῖσα ὀστοδόχος χαλκῆ φιάλη ἐπεκαλύπτετο ὑπὸ δύο σειρῶν πλακῶν, αἵτινες προφανῶς εἶχον σκοπὸν νὰ προφυλάξωσιν αὐτὴν ἀσφαλέστερον ἀπὸ τῆς πιέσεως τῶν ὑπερκειμένων χωμάτων, φαντάζεται ὅτι μεταξὺ τῶν δύο σειρῶν τῶν πλακῶν ὑπῆρχε κενὸς χῶρος, ὅπερ δὲν εἶνε ἀληθές.

[2] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 43. Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 82.

Ἐτυπ. 17.1.12.

Πᾶσα ἑστία πρωτογόνου κατοικίας ἕνεκα τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς ἔχει ὡρισμένα τινὰ καὶ ἀπαραίτητα χαρακτηριστικά, ἅτινα μέλλουσιν ἀναγκαίως νὰ εἶνε κοινὰ κατὰ πάντα χρόνον καὶ νὰ φαίνωνται κατὰ τὴν ἀνασκαφήν, ἐὰν ἡ καταστροφὴ τῶν λειψάνων αὐτῆς δὲν εἶνε πολὺ μεγάλη. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ ἑστίᾳ τῶν κατοικιῶν καίεται πῦρ συχνότατα μὲν καὶ ἐνίοτε ἀδιαλείπτως, ἀλλὰ πάντοτε σχετικῶς ὀλίγον. Ἕνεκα τούτου εἶνε ἀναπόφευκτον νὰ καταλείπωνται πάντοτε ἡμίκαυστά τινα μέρη τῶν ξύλων ἐν τῇ τέφρᾳ. Ἔπειτα ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἑστίας τὸ πῦρ δύναται νὰ μεταδοθῇ εἰς τὰς ἐν τῇ κατοικίᾳ ἀποτεθειμένας ζωοτροφίας καὶ τὰ εὔφλεκτα οἰκιακὰ σκεύη καὶ ἔπιπλα, παρακωλύει δὲ καὶ τὰς κινήσεις τῶν ἐνοικούντων καὶ ἐν γένει τὴν ὑπ' αὐτῶν χρῆσιν τῆς οἰκίας, περιορίζεται κατ' ἀνάγκην ἡ ἑστία εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν μικρότατον χῶρον καὶ τοποθετεῖται εἰς ἄκρον τι τοῦ οἰκήματος παρὰ τὸν τοῖχον, μόνον δὲ ἐν εὐρυχώροις μεγάροις ἢ ἐν πολὺ ψυχροῖς κλίμασι κεῖται ἐν τῷ μέσῳ. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς περιορισμὸν τοῦ χώρου τῆς ἑστίας ἡ τέφρα σαρουμένη συλλέγεται ἐκ τῶν πέριξ πρὸς τὸ ὡρισμένον διὰ τὴν ἑστίαν μέρος, ἐπιρρίπτονται δ' αὐτόθι διὰ τὸ προχειρότερον καὶ χώματα σαρούμενα ἐκ τῆς οἰκίας ἢ ἄλλαι ἀκαθαρσίαι, συμβαίνει ὥστε ἡ τέφρα οὐδέποτε δύναται νὰ εἶνε καθαρά, εἰμὴ κατὰ μικρὸν μόνον μέρος, κατὰ τὸ πλεῖστον δὲ εἶνε ἀκάθαρτος καὶ ἀνάμικτος μετὰ χωμάτων. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἄνθρωποι μηδαμῶς φροντίζοντες περὶ τῆς καθαριότητος καὶ τῆς οἰκιακῆς εὐζωίας δὲν σαροῦσι τὴν τέφραν οὐδὲ περιορίζουσι τὸν χῶρον τῆς ἑστίας, πάλιν καὶ τότε ἡ τέφρα, ὅταν διασπαρῇ εἰς μεγάλην ἔκτασιν, θὰ πατῆται ὑπ' αὐτῶν κατ' ἀνάγκην καὶ θὰ ἀναμιγνύεται μετὰ χώματος.

Πρὸς ταῦτα ὅμως οὐδαμῶς συμβιβάζονται τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐν ταῖς πυραῖς τῆς Ἐλευσινιακῆς νεκροπόλεως παρατηρηθέντα. Πρῶτον μὲν οὐδέποτε παρετηρήθη ὅτι πυρά τις εἶχεν ἐπίτηδες τοποθετηθῇ εἴτε παρὰ τοῖχον εἴτε ἐν τῷ μέσῳ οἰκήματος[1], ἱκαναὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς αἱ ὑπὸ τὰ τοιχάρια Ζ, Ζ', Ζ'', Ζ''' εὑρεθεῖσαι, αἱ ἐντὸς τοῦ κτιρίου Α βαθύτατα ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου κείμεναι πυραὶ 40, 44 καὶ 59 καὶ ἡ ὕστερον ἀνασκαφεῖσα LXVII, ἔκειντο βαθύτερον πάντων τῶν πέριξ τοιχαρίων, ἑπομένως δι' αὐτὰς δὲν ὑπάρχουσι τοῖχοι, πρὸς οὓς νὰ θεωρηθῶσι σχετικαί[2]. Πῶς λοιπὸν αἱ πυραὶ αὗται δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἑστίαι κατοικιῶν, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουσι τοῖχοι τῶν οἰκημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα δῆθεν ἀνῆκον αὗται; Ἔπειτα τὸ μέγεθος τῶν προϊστορικῶν πυρῶν, ὁσάκις ἦτο δυνατὸν νὰ παρατηρηθῇ, ἦτο τοσοῦτον μέγα, ὥστε πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅλως ἀδύνατον ὅτι εἶνε ἑστίαι οἰκιῶν, πολλάκις δὲ ἡ γῆ περὶ αὐτὰς καὶ ὑπ' αὐτὰς φαίνεται μέχρι πάχους 0,20 τοσοῦτον ἰσχυρῶς κατακεκαυμένη, ὥστε εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ ἐν τῇ ἑστίᾳ καιόμενον ὀλίγον πῦρ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα[3]. Ἐνίοτε παρετηρήθη ὅτι καὶ ἡ ὑπεράνω τῆς τέφρας γῆ ἦτο ὡσαύτως καὶ αὐτὴ ἰσχυρῶς κατακεκαυμένη, ὅπερ εἶνε ὅλως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ τέφρα ἀνῆκεν εἰς ἑστίαν οἰκήματος ἢ προήρχετο ἐκ πυρκαϊᾶς οἰκίας, ἡ μόνη δὲ πιθανὴ ἐξήγησις εἶνε ὅτι ἐπὶ τῆς φλεγομένης ἀνθρακιᾶς ἐπερρίφθη γῆ πρὸς κατασκευὴν τύμβου. Ἡ πυρὰ 34 εἶχε διάμετρον 2 μ., ἡ πυρὰ 64 εἶχε μῆκος τοὐλάχιστον 6 μ. καὶ πλάτος 1,20-1,70, ἡ πυρὰ 20 ἐξετείνετο εἰς μῆκος 4-5 μ., τῶν πυρῶν LXVI καὶ LXVII ἡ διάμετρος ἦτο περίπου 8 μ., ἡ πυρὰ XXIX ἐξετείνετο εἰς μῆκος 7 μ., ὡς ἐπίσης καὶ ἡ πυρὰ XXX, ὡσαύτως δὲ πολὺ μεγάλαι ἦσαν καὶ αἱ πυραὶ 56, LXX, LXXX, LXXXI καὶ ἄλλαι[4]. Τοιοῦτον μέγεθος νομίζω ὅτι οὐδέποτε δύναται νὰ ἔχῃ ἑστία ἰδιωτικῆς κατοικίας, καὶ μάλιστα πενιχροτάτης, ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἠδύνατο νὰ εἶνε τοσοῦτον μεγάλη, τότε οὐδέποτε θὰ συνέβαινε νὰ εἶνε ἡ τέφρα λευκοτάτη καὶ καθαρωτάτη, διότι θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ πατῆται ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων, οὐδὲ θὰ ἐφαίνετο ἐν ταῖς περισσοτέραις τῶν πυρῶν ὅτι μόνον ἅπαξ εἶχε καῆ πῦρ ἐκεῖ[5]. Τί δὲ πρέπει νὰ λεχθῇ περὶ τοῦ μεγίστου στρώματος τέφρας LVI, ἔχοντος μῆκος μὲν ὑπὲρ τὰ 12 μ., πλάτος τοὐλάχιστον

[1] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 43.

[2] Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 2β καὶ 11β καὶ Ἐφ. Ἀρχ. 1898 σελ. 61 ἑξ.

[3] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 68. 69. 73 ἑξ.

[4] Ἴδε Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 54. 64 ὑποσημ. 1. 69. 73. 81 καὶ ἀνωτέρω σελ. 3α, 15α, 16β, ...

[5] Ἐφ. Ἀρχ. 1898 σελ. 67 ἑξ. 73 ἑξ. 81.

2 μ. καὶ πάχος μέχρι 1,50;[1] Δύναται καὶ τοῦτο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἑστία οἰκίας; Σημειωτέον δὲ ὅτι παρὰ τὴν τέφραν ταύτην δὲν ὑπάρχει οὐδὲν τοιχάριον σύγχρονον ἢ παλαιότερον αὐτῆς, καίτοι ἡ ἔκτασις εἶνε μεγάλη. Ἀληθῶς τὸ στρῶμα τῆς τέφρας LVI δὲν εἶνε ἑνιαῖον, ἀλλ' ἀνήκει εἰς πολλὰς πυρὰς ἀνηκούσας εἰς διαφόρους χρόνους, ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῷ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ὑποκάτω βραχώδους ἐδάφους παρατηρηθεῖσα ἀνάμιξις ἀποδεικνύει ἀσφαλῶς ὅτι αἱ νεώτεραι πυραὶ ἐκάησαν ἐντὸς βόθρων σκαφέντων ἐν τῇ παλαιοτέρᾳ τέφρᾳ, ἑστία δὲ οἰκιακὴ ἐντὸς βόθρου καὶ μάλιστα μεγάλου δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ, διότι ἡ χρῆσις αὐτῆς διὰ τὰς μαγειρικὰς χρείας δὲν θὰ ἦτο εὔκολος, εἰμὴ μόνον εἰς ὅλως ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, ὡς εἰς ὄπτησιν ὁλοκλήρων ζώων. Ἐν τούτοις πλὴν ταύτης παρετηρήθη ὅτι ἦσαν κεκαυμέναι ἐντὸς βόθρου καὶ αἱ πυραὶ 56, 64, LXX καὶ XXIXϐ, ἧς μάλιστα ὁ βόθρος εἶχε κλεισθῇ ἐν μέρει καὶ διὰ πλίνθων[2].

Ἔτι μᾶλλον ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν περὶ οἰκιακῶν ἑστιῶν ὑπόθεσιν εἶνε οἱ ἐν ταῖς πυραῖς LXXI καὶ LVI στενοὶ καὶ βαθεῖς βόθροι, οὓς νομίζω ὅτι εἶνε φρεατοειδεῖς ἐπιτύμβιοι βωμοί, ἔχοντες βάθος 0,70-0,80 καὶ ἕτερον τοσοῦτον πλάτος, ἐπειδὴ ἐπ' αὐτῶν μὲν δὲν δύναται νὰ τεθῇ χύτρα, ἀλλὰ μόνον μέγας λέβης· ἐὰν ὅμως ὑποτεθῇ ὅτι ἐπὶ τῶν βόθρων τούτων ἐτίθεντο μεγάλοι λέβητες, ἐπειδὴ οὗτοι δὲν μετακινοῦνται εὐκόλως, καθίσταται εἰς ἄκρον δυσχερὴς ἡ ἐπίθεσις νέων ξύλων ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πῦρ δὲν δύναται νὰ καίεται, ἀφοῦ ὁ ἐπιτεθειμένος λέβης ἐπικαλύπτων ὅλον τὸ στόμιον τοῦ βόθρου θὰ ἐμποδίζῃ τὴν δίοδον τοῦ ἀέρος. Ἐπίσης δὲ καὶ χύτρα εἰσαγομένη ἐντὸς τοιούτου βαθέος βόθρου θὰ ἐπροξένει κατάσβεσιν τοῦ πυρὸς καταπνίγουσα αὐτό. Τὰ δὲ καιόμενα ξύλα θὰ ἔπρεπε νὰ κόπτωνται εἰς μικρὰ τεμάχια, διότι μεγάλα ὄντα δὲν ἐχώρουν ἐντὸς τῶν βόθρων τούτων, ἐνῷ ὁ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενος κόπος θὰ ἦτο ὅλως μάταιος. Αἱ τοιαῦται λοιπὸν βοθροειδεῖς ἑστίαι μόνον δυσκολίας καὶ κόπον ἔμελλον νὰ προξενῶσιν ἄνευ οὐδενὸς λόγου, καὶ ἑπομένως εἶνε λίαν ἄτοπος ἡ ὑπόθεσις ὅτι οἱ βόθροι οὗτοι ἐχρησίμευον εἰς μαγειρικὴν χρῆσιν. Ἔχει δὲ ἤδη παρατηρηθῇ ὑπὸ τοῦ Bulle[3] ὅτι καὶ ἐν Ὀρχομενῷ πολλοὶ τῶν εὑρεθέντων βόθρων δὲν δύνανται νὰ εἶνε οἰκιακαὶ ἑστίαι, ἀλλ' εἶχον ἱερόν τινα προορισμόν. Ἡ ὑπόθεσις δὲ ὅτι ἐντὸς αὐτῶν ἀπετίθεντο τὰ ἐκ τῆς οἰκίας ἀπορρίμματα καὶ ἰδίως ἡ τέφρα[4], δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀληθής, τοὐλάχιστον ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, διότι ἐν τῷ ἠπίῳ κλίματι τῆς Ἑλλάδος τὰ ἀπορρίμματα δύναται πάντοτε εὐκόλως νὰ ἀπορρίπτωνται ἔξω τῆς οἰκίας καὶ νὰ μὴ καταργῶσι χρήσιμον χῶρον ἐν αὐτῇ, δὲν εὑρέθη δὲ ἐν τοῖς βόθροις οὐδὲν ἄλλο ἀπόρριμμα πλὴν τῆς τέφρας.

Ὁμοίως ὅλως ἀκατάλληλα πρὸς τὰς μαγειρικὰς χρείας εἶνε καὶ τὰ εὑρεθέντα κτιστὰ φρεατοειδῆ κατασκευάσματα, ἤτοι τὸ ἐπὶ τῆς πυρᾶς LXXIX καὶ τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἐν ἔτει 1902 παρὰ τὸν θολωτὸν τάφον ἀνασκαφέντων, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ προτέρᾳ ἀνασκαφῇ εὑρεθὲν ο'[5]. Ταῦτα ὅμοια ὄντα πρὸς τοὺς προειρημένους βόθρους, εἶχον βεβαίως τὸν αὐτὸν ἱερὸν προορισμόν, ὡς ἐκεῖνοι. Σημειωτέον ὅτι ἀμφότερα τὰ ἐν ἔτει 1902 πλησίον τοῦ θολωτοῦ τάφου εὑρεθέντα πλινθόκτιστα κατασκευάσματα, καίπερ πλησίον τοιχαρίων κείμενα, δὲν ἦσαν προσῳκοδομημένα πρὸς αὐτά, ἀλλ' εἶχε καταλειφθῇ ἐν τῷ μεταξὺ στενώτατος κενὸς χῶρος μὴ δυνάμενος νὰ χρησιμοποιηθῇ εἴς τι. Τοῦτο δηλοῖ ὅτι τὰ κτίσματα ταῦτα εἶνε ἄσχετα πρὸς τὰ τοιχάρια. Ὁμοίως καὶ ὁ παρὰ τὴν πυρὰν XXIXϐ εὑρεθεὶς ἀβαθὴς βόθρος Ω[6] μοὶ φαίνεται ὅτι ἦτο ὅλως

[1] Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 7ϐ.

[2] Ἴδε Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 64 καὶ 73 καὶ ἀνωτέρω σελ. 16α. Δὲν ἀναφέρω τοὺς δύο ὑπ' ἀριθμὸν LV βόθρους, ὧν ὁ χρόνος δὲν εἶνε σαφής.

[3] Orchomenos σελ. 30 καὶ 34.

[4] Τσούντα, Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου σελ. 95.

[5] Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 20-21 καὶ Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 49 ἑξ. Τὸ ἐν τῇ νοτίᾳ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ εὑρεθὲν κτίσμα α''' (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1895 σελ. 162) καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐν ἔτει 1902 παρὰ τὸν θολωτὸν τάφον εὑρεθέντων (ἀνωτέρω σελ. 21ϐ) ἦσαν μὲν ὁπωσοῦν κατάλληλα πρὸς μαγειρικὴν χρῆσιν, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἀμφότερα εἶχον μέγα ὕψος καὶ εὑρέθη ἐν αὐτοῖς καὶ ἐπ' αὐτῶν τέφρα πολὺ περισσοτέρα ἢ ὡς ἐν οἰκιακῇ ἑστίᾳ, ἐξ ἧς κατ' ἀνάγκην ἀποκαθαίρεται συχνάκις ἡ τέφρα, νομίζω ὅτι καὶ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἦσαν εἰμὴ ἐπιτύμβιοι βωμοί. Ἡ ἐναντία γνώμη τοῦ Bulle (Orchomenos σελ. 68) δέν με πείθει. Τὸ κτίσμα ο (Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 50) καὶ τὸ ἐν ἔτει 1902 δυτικώτερον τοῦ τοιχαρίου Z'' εὑρεθὲν (ἀνωτέρω σελ. 12ϐ) πιθανώτατα ἦσαν ἐλλιπῆ πρὸς τὰ ἄνω.

[6] Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 16α.

ἄχρηστος πρὸς πᾶσαν οἰκιακὴν χρῆσιν καὶ μόνον πρὸς ἐπιτέλεσιν ἱεροῦ τινος νομίμου δύναται νὰ ἔχῃ κατασκευασθῇ.

Ὡσαύτως ὅλως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν περὶ οἰκιακῶν ἑστιῶν ὑπόθεσιν εἶνε τὸ γεγονὸς ὅτι πολλάκις ὑπεράνω τῆς τέφρας ἢ ὑποκάτω τῆς τέφρας εὑρέθη στρῶμα χαλίκων ἢ ἄμμου, ὅπως συχνότατα εὑρίσκεται ἐν προϊστορικοῖς τάφοις [1]. Ἔτι χαρακτηριστικώτερον δὲ εἶνε τὸ ἐν ἔτει 1902 παρὰ τὰ τοιχάρια Ζ, Ζ΄ καὶ Ζ΄΄ εὑρεθὲν ἐν σωρῷ εἰς πάχος 1 μ. στρῶμα ἄμμου ὑπεράνω τοῦ κατωτάτου στρώματος τέφρας, διότι τοσαύτη ἄμμος οὔτε ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ μικροῦ λόφου τῆς Ἐλευσινιακῆς ἀκροπόλεως καταρρεόντων ὀμβρίων ὑδάτων νὰ συλλεχθῇ ἦτο δυνατόν, οὔτε νὰ ἀποτεθῇ ἐν σωρῷ, νομίζω δὲ ὅτι βεβαίως πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ὡς τύμβος ἐξ ἄμμου ἄλλοθεν μετενεχθείσης.

Ἐκ τῶν προειρημένων λοιπὸν νομίζω ὅτι συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι αἱ ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφεῖσαι πυραὶ δὲν δύνανται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐξηγηθῶσιν ὡς ἑστίαι προϊστορικῶν οἰκημάτων οὐδὲ ὡς λείψανα ὑπαιθρίων δείπνων, ὁμοιάζουσι δὲ πρὸς τὰς ἐκ τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῆς ἀρχαιότητος γνωστὰς νεκρικὰς πυράς, ἑπομένως ὡς τοιαῦται πρέπει νὰ ἐκληφθῶσιν. Ἄλλως τε ὁ τόπος, ἐν ᾧ εὑρέθησαν ἐχρησίμευεν, ὡς νεκροταφεῖον, ὡς πιστοποιοῦσιν οἱ εὑρεθέντες ὄχι ὀλίγοι σύγχρονοι τάφοι ἀκαύστων νεκρῶν, παιδίων τε καὶ ἐνηλίκων. Ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ τέφρα προέρχεται ἐκ πυρκαϊῶν προϊστορικῶν οἰκημάτων, ἣν πιστεύει ὁ Poulsen, εἶνε ὅλως ἀδύνατος· ἐπειδὴ ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἔπρεπεν ἡ τέφρα νὰ κεῖται μεταξὺ τῶν τοίχων τῶν εὑρεθέντων οἰκημάτων, ὅπερ ὅμως οὐδέποτε παρετηρήθη, δὲν ἠδύνατο δὲ οὔτε εἰς ἐπιμήκη στρώματα νὰ εἶνε διατεταγμένη, οὔτε ἐντὸς βόθρων νὰ κεῖται, οὔτε τόσον πάχος νὰ ἔχῃ, ὡς εἶχεν ἐν πολλαῖς πυραῖς. Ὡσαύτως οὔτε οἱ εὑρεθέντες βόθροι καὶ τὰ φρεατοειδῆ κτίσματα, οὔτε ἡ ἐπὶ τῆς τέφρας τεθειμένη ἄμμος καὶ οἱ χάλικες ἐξηγοῦνται κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι εἶνε τέφρα ἀπερριμμένη ἐξ οἰκημάτων. Ὁ μέγας δὲ ἀριθμὸς τῶν πυρῶν, ἡ μεγάλη ἔκτασις, ἐν ᾗ εἶνε διεσπαρμέναι [2], αἱ συχναὶ βλάβαι καὶ καταστροφαὶ αὐτῶν, ἡ ἔλλειψις παντὸς σημείου δηλοῦντος ὅτι ἐν μιᾷ πυρᾷ ἔχει καῇ πῦρ πολλάκις, ἢ μᾶλλον αἱ πολλαὶ παρατηρηθεῖσαι ἐνδείξεις ὅτι μόνον ἅπαξ ἐκάη πῦρ ἐν ἑκάστῃ, καὶ ἡ ὁλοσχερὴς ἔλλειψις εἰδωλίων καὶ ἄλλων τοιούτων ἀναθημάτων ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὐδὲ βωμοὶ θεῶν δύνανται νὰ εἶνε. Ἄλλως τε ἡ νοτία κλιτὺς τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως, ἐν ᾗ εὑρέθησαν αἱ πλεῖσται τῶν προειρημένων πυρῶν, εἶνε λίαν ἀπομεμακρυσμένη πάντων τῶν τόπων ἐκείνων, ὅσοι μέχρι τοῦδε κατά τε τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας καὶ τὰ πορίσματα τῶν ἀνασκαφῶν θεωροῦνται ὡς οἱ ἀρχαιότατοι ἱεροὶ τόποι τῆς Ἐλευσινιακῆς λατρείας. Τοιοῦτοι τόποι εἶνε α΄) ὁ ἐν τῷ Τελεστηρίῳ πλησίον τοῦ Πεισιστρατείου ναοῦ εὑρεθεὶς παλαιότατος βωμός [3] β΄) αὐτὸ τὸ Τελεστήριον, καὶ ἰδίως ὁ ἐντὸς τοῦ Πεισιστρατείου εὑρεθεὶς ἔτι ἀρχαιότερος ναός, γ΄) τὸ σπήλαιον τὸ καλούμενον Πλουτώνειον, δ΄) τὸ Καλλίχορον φρέαρ. Πάντες οἱ τόποι οὗτοι κεῖνται κατὰ τὴν ἀντίθετον πρὸς τὴν νεκρόπολιν κλιτὺν τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως.

Δυνάμεθα λοιπὸν κατὰ πάντα τὰ προειρημένα τεκμήρια νὰ βεβαιώσωμεν ἀπὸ τοῦδε ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ νεκροπόλει εὑρεθέντα στρώματα τέφρας οὐδὲν ἄλλο δύνανται νὰ εἶνε εἰμὴ νεκρικαὶ πυραί, οἱ δὲ μὴ παραδεχόμενοι τοῦτο ὀφείλουσι νὰ εὕρωσιν ὡρισμένην θετικὴν ἐξήγησιν τῶν στρωμάτων τούτων τῆς τέφρας, δηλαδὴ νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι εἶνε ἄλλο τι, καὶ ὄχι νεκρικαὶ πυραί, καὶ ὅτι τὰ ἀνωτέρω καταλεχθέντα τεκμήρια δὲν ἀναιροῦσι τὴν ἐξήγησιν ταύτην.

Ἂς ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἀντιφρονούντων ἀντιταχθείσας ἢ δυναμένας νὰ ἀντιταχθῶσιν ἐνστάσεις. Ὡς ἐνστάσεις δύνανται νὰ ἀντιταχθῶσι τὰ ἀκόλουθα τεκμήρια· α΄) τὰ εὑρεθέντα ἐν τῇ νεκροπόλει τοιχάρια, θεωρούμενα ὡς θεμέλια οἰκιῶν, β΄) τὰ εὑρεθέντα φρεατοειδῆ κτίσματα θεωρούμενα ὡς ἑστίαι οἰκιακαὶ καὶ μυλόλιθοί τινες εὑρεθέντες ἐν τῇ νεκροπόλει, ὡσαύ-

[1] Ἴδε Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 61 καὶ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα περὶ τῶν πυρῶν **LVI** σελ. 9β, **LXXXI** καὶ **LXXX** σελ. 20α καὶ τοῦ κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν ἄκρον τῆς ἀνασκαφῆς τρίτου στρώματος τέφρας σελ. 11β. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῆς παρὰ τὸ τοιχάριον **c΄΄΄** ἄμμου σελ. 10β καὶ περὶ τῶν πλησίον τοῦ θολωτοῦ τάφου στρωμάτων χαλίκων σελ. 20β καὶ ἄμμου σελ. 20β.

[2] Ἴδε Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1898 σελ. 73.

[3] Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1884 σελ. 76.

τως δὲ καί τινα πιθοειδῆ ἀγγεῖα (σελ. 12ϐ, 14ϐ) γ') ὅτι δὲν εὑρέθησαν ὀστοδόχοι κάλπαι οὐδὲ καταφανῆ λείψανα ὀστῶν ἐν ταῖς πυραῖς, δ') ὅτι ἐκ τῶν ἀλλαχοῦ γενομένων ἀνασκαφῶν δὲν ἐβεβαιώθη μέχρις ἐσχάτων ἡ ὕπαρξις τοῦ ἐθίμου τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν ἐν χρόνοις παλαιοτέροις τῆς ὑστερωτέρας Μυκηναϊκῆς περιόδου, τοὐναντίον δὲ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ 'Ελευσῖνι εὑρέθησαν πλεῖστοι νεκροὶ τεθαμμένοι ἄκαυστοι. Περὶ τῶν τοίχων εἶπον ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι μετὰ ὡριμωτέραν σκέψιν ἐμόρφωσα τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν εἶνε θεμέλια οἰκιῶν, ἀλλὰ περίβολοι νεκρικῶν μνημάτων, ἐπειδὴ οὔτε παραστάς, οὔτε κατώφλιον θύρας, οὔτε στρῶσις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, οὔτε πλίνθοι ἐπὶ τῶν τοίχων [1] εὑρέθησαν οὐδαμοῦ, θὰ ἦτο δὲ λίαν παράδοξον νὰ μὴ διασωθῇ μηδὲν τοιοῦτον ἐν τοσούτοις τοίχοις, ἂν οὗτοι ἦσαν τοῖχοι οἰκιῶν. 'Εὰν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι αἱ οἰκίαι ἦσαν ξύλιναι, πάλιν θὰ ἦτο δυσκολώτατον νὰ μὴ σωθῇ ἐπὶ τῶν τοίχων ὀπή τις δεικνύουσα τὴν θέσιν ἐν ᾗ ἦτο ἐμπεπηγμένος πάσσαλός τις τοῦ σκελετοῦ τῶν οἰκημάτων· ἂν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι οἱ πάσσαλοι ἦσαν ἐμπεπηγμένοι ἐν τῇ γῇ, τότε οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε νὰ κτισθῶσι τοῖχοι. 'Ωσαύτως καὶ περὶ τῶν φρεατοειδῶν κτισμάτων νομίζω ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἦσαν ἑστίαι οἰκιῶν, δι' οὓς λόγους ἐξέθηκα ἀνωτέρω. Οἱ δ' ὀλίγοι εὑρεθέντες ἐν τῇ νεκροπόλει *μυλόλιθοι* ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἐνῳκοδομημένοι ἐν τοῖς τοίχοις ὡς κοινοὶ λίθοι [2], σπανίως δὲ εὑρέθησαν ἄκτιστοι (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 13α. 21α), ἐπειδὴ δὲ οἱ λίθοι, δι' ὧν ἐκτίσθησαν οἱ τοῖχοι, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συνελέχθησαν πάντες ἐπὶ τόπου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πέριξ, εἶνε εὔλογον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι καὶ οἱ μυλόλιθοι οὗτοι μετεκομίσθησαν ἄλλοθεν ὡς οἰκοδομήσιμον ὑλικόν. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ πλείονες τῶν ἐν τῇ νεκροπόλει εὑρεθέντων μυλολίθων εἶνε τεθραυσμένοι καὶ ἑπομένως ἄχρηστοι. 'Εκ δὲ τῶν τριῶν ὀρθίων εὑρεθέντων πιθοειδῶν ἀγγείων τὰ δύο μὲν ἵσταντο ἐπὶ στρώματος τέφρας, τὸ δὲ τρίτον παραπλεύρως τῆς τέφρας τῆς πυρᾶς XXIX, ἐμπεριεῖχε δὲ καὶ αὐτὸ τέφραν· ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη θέσις δὲν εἶνε κατάλληλος εἰς τοποθέτησιν ἀγγείων περιεχόντων τρόφιμα ἢ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν ὑλικά, νομίζω ὅτι εἶνε λίαν ἀμφίβολος ἡ ὑπόθεσις ὅτι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα δηλοῦσι τὴν ὕπαρξιν κατοικίας ἐν ᾧ τόπῳ εὑρέθησαν, πιθανώτερον δὲ φαίνεται ὅτι ἦσαν τεθειμένα ὡς ἐπιτύμβιοι βωμοί, ὅπως ἐν τοῖς μετὰ γεωμετρικῶν ἀγγείων τάφοις. Νομίζω δ' ὅτι ἂν ἐν τῇ νεκροπόλει ὑπῆρχον κατοικίαι, ἀναμφιβόλως ἔμελλον νὰ εὑρεθῶσιν ἀσυγκρίτως περισσότερα οἰκιακὰ σκεύη, ἐργαλεῖα καὶ ἄλλα πράγματα ἐκ τῶν εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν χρησίμων, ὄχι δὲ μόνον τρία πιθοειδῆ ἀγγεῖα καὶ ὀλίγοι μυλόλιθοι, ὧν οἱ πλείονες ἐνῳκοδομημένοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐκ τῶν ἐν ταῖς προϊστορικαῖς κατοικίαις εὑρισκομένων. Τοὐλάχιστον ἐν τοῖς προϊστορικοῖς συνοικισμοῖς τοῦ Διμηνίου καὶ τοῦ Σέσκλου εὑρέθησαν πλεῖστα [3]. Νομίζω λοιπὸν ὅτι ἐν τῇ 'Ελευσινιακῇ νεκροπόλει δὲν εὑρέθησαν κατοικίαι ζώντων, ἀλλὰ μόνον ταφαὶ νεκρῶν. Καὶ ἂν ὅμως ὑποτεθῇ ὅτι οἱ εὑρεθέντες τοῖχοι εἶνε θεμέλια οἰκιῶν, πάλιν οὐδὲν κωλύει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὑπῆρχον καὶ τάφοι, ὅπως εὑρέθησαν καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν 'Αθηνῶν, ἐν Τίρυνθι, ἐν Μυκήναις καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ [4]. Εὑρέθησαν δ' ἄλλως καὶ τάφοι μετ' ἀκαύστων νεκρῶν ἐν τῇ 'Ελευσινιακῇ νεκροπόλει, καὶ οὐδὲν κωλύει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁμοίως ἠδύναντο νὰ θάπτωνται καὶ νεκροὶ καιόμενοι ἐν πυραῖς.

'Η ἔλλειψις ὀστοδόχων καλπῶν δὲν εἶνε οὐδ' αὐτὴ τεκμήριον τῆς μὴ καύσεως τῶν νεκρῶν ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις, ἀφοῦ ὡς γνωστόν, ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις εὑρίσκονται πάμπολλοι τάφοι, ἐν οἷς ἦσαν κεκαυμένοι νεκροί, τὰ δ' ὀστᾶ αὐτῶν ἔχουσιν ἀφεθῆ αὐτόθι ἐν τῇ πυρᾷ. 'Επομένως δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις ἔπρεπεν ἐξ ἅπαντος νὰ συλλέγωνται πάντοτε τὰ λείψανα τῶν νεκρῶν ἐν κάλπαις. 'Απ' ἐναντίας μάλιστα νομίζω ὅτι ἀφοῦ ἐν τῷ Ψ' τῆς 'Ιλιάδος (243-257), ἂν καὶ συλλέγονται καὶ τίθενται ἔξω τῆς πυρᾶς τὰ ὀστᾶ τοῦ Πατρόκλου,

[1] 'Εφημ.'Αρχ. 1898 σελ. 43 ἑξ. Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σελ. 6α. Τὸ ἀνωτέρω σελ. 21ϐ στρῶμα ἀσβέστου καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι εἶνε τεχνητὸν κονίαμα, δὲν δύναται νὰ εἶνε στρῶσις ἐδάφους ἕνεκα τῆς μεγάλης κλίσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως στερεοῦ τινος ὑποστρώματος ὑποκάτωθεν.

[2] 'Εφημ.'Αρχ. 1898 σελ. 49 ὑποσημ. 2.

[3] Ἴδε Τσούντα, *Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου.*

[4] Ἴδε Bulle, Orchomenos I σελ. 53 ἑξ., 67 ἑξ. Τσούντα ἔν. ἀν. σελ. 131 ἑξ. καὶ 383.

ὅμως δὲν καταλείπεται ἠμελημένη ἡ πυρά, ἀλλὰ τίθενται εὐδιάκριτα ὅρια αὐτῆς (***θεμείλια***), ἀνεγείρεται ἐπ' αὐτῆς τύμβος καὶ τελοῦνται ἀγῶνες παρὰ τὸν τύμβον τοῦτον, προσέτι δὲ κατόπιν ὁ 'Αχιλλεὺς (Ω, 16) σύρει τὸ πτῶμα τοῦ Ἕκτορος περὶ τὸν τύμβον τοῦτον, ἐν ᾧ δὲν ὑπάρχουσι τὰ ὀστᾶ, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὡς ὁ ἀληθὴς τάφος τοῦ νεκροῦ ἐθεωρεῖτο ἡ πυρά, ἡ δὲ συλλογὴ τῶν ὀστῶν ἦτο ἔθιμον ὑστερογενὲς καὶ ὄχι ἀναγκαῖον οὐδ' ἀπαραίτητον, ἔχον ἴσως ἀρχικῶς σκοπὸν μόνον τὴν διάσωσιν μικροῦ τινος λειψάνου τοῦ σώματος τοῦ νεκροῦ καὶ μεταφορὰν τούτου πρὸς τοὺς μακρὰν εὑρισκομένους οἰκείους τοῦ νεκροῦ[1]. Εἶνε λοιπὸν ἑπόμενον ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις νὰ μὴ ὑπάρχωσι διόλου ὀστοδόχοι κάλπαι ἢ νὰ ὑπάρχωσι μόνον τινὲς σπάνιαι, ὥστε οὐδαμῶς εἶνε παράδοξον ὅτι δὲν εὑρίσκονται ὀστοδόχοι κάλπαι οὐδ' ἐν τῇ ἐν 'Ελευσῖνι προϊστορικῇ νεκροπόλει. 'Εντὸς αὐτῶν δὲ τῶν πυρῶν, ἐξαιρουμένης μόνης τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 55, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος καὶ ἀνωτέρω (σελ. 22), δὲν εὑρέθησαν μὲν καταφανῆ λείψανα κεκαυμένων ὀστῶν, ἀλλὰ τρεῖς χημικαὶ ἀναλύσεις ἀσβέστου καὶ τέφρας εἰλημμένων ἐξ ἕνδεκα τὸ ὅλον πυρῶν, ἤτοι ἡ τοῦ καθηγητοῦ τῆς χημείας Κ. Ζέγγελη, ἡ τοῦ χημικοῦ 'Α. Σακαλῆ καὶ ἡ τοῦ μακαρίτου καθηγητοῦ 'Α. Χρηστομάνου[2], ἐβεβαίωσαν ἀσφαλῶς ὅτι ἐν ταῖς πυραῖς ὑπῆρχε τέφρα ὀστῶν, ὥστε δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ λέγεται ὅτι δὲν εὑρέθησαν ὀστᾶ κεκαυμένα. 'Εν τούτοις ὁ Poulsen (ἔν. ἀν. σελ. 3) γράφει ὅτι καὶ ἡ χημικὴ ἀνάλυσις τοῦ Κ. Ζέγγελη «***οὐδαμῶς εἶνε πειστική***», παρακληθεὶς δὲ ὑπ' ἐμοῦ νὰ ὁρίσῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς δὲν θεωρεῖ πειστικὴν τὴν ἀνάλυσιν ταύτην, ἀπήντησε δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ τῆς 18 'Ιανουαρίου 1906 ὅτι ἔγραψε τοῦτο φρονῶν ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἐν ταῖς πυραῖς ὕπαρξις ὄχι ἁπλῶς ὀστῶν, ἀλλ' ***ἀνθρωπίνων*** ὀστῶν, δύναται δὲ νὰ ὑποτεθῇ ὅτι εἶνε ὀστᾶ ζῴων καέντων ἐν ταῖς ξυλίναις καλύβαις, ἃς ὑποθέτει ὅτι ὑπῆρχον αὐτόθι. 'Αναφέρει δὲ προσέτι ὅτι ἐρωτήσας χημικόν τινα ἐκ Κοπενάγης ἤκουσε παρ' αὐτοῦ ὅτι εἶνε δύσκολον νὰ ὁρισθῇ, ἂν ἡ φωσφοροῦχος ἄσβεστος προέχεται ἐξ ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ ὄχι τυχὸν ἐξ ἀνοργάνων.

'Η γνώμη τοῦ ἐκ Κοπενάγης χημικοῦ θὰ ἦτο

[1] Μοὶ φαίνεται μάλιστα ὅτι ἡ διάσωσις τῶν ὀστῶν ἐντὸς κάλπης ἀντίκειται πρὸς τὸν κύριον σκοπὸν τῆς καύσεως, ὅστις εἶνε ἡ ἐξαφάνισις τοῦ νεκροῦ, ἑπομένως ὅτι εἶνε ἔθιμον εἰσηγμένον εἰς τὴν διὰ καύσεως ταφὴν ἐξ ἐπιδράσεως ὅλως διαφόρων δοξασιῶν. Ὁ νεκρὸς ἐθεωρεῖτο ὡς κτῆμα τῶν καταχθονίων θεῶν (***τιμὴ ἐνέρων*** κατ' Εὐριπίδην, 'Αλκ. στ. 30 καὶ 53), ἑπομένως ἡ διάσωσις τῶν ὀστῶν εἶνε πως ἀφαίρεσις μέρους τῆς ἀξίας τοῦ κτήματος. Ὅπως τὰ θύματα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καίονται τελείως, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς νεκρικῆς πυρᾶς φαίνεται πρέπον νὰ ἐξαφανίζεται τελείως ὁ νεκρός. 'Εκ πασῶν δὲ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκφρασθεισῶν ὑποθέσεων περὶ τῆς ἀρχικῆς αἰτίας τῆς γενέσεως τοῦ ἐθίμου τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, πιθανώτερον φαίνεταί μοι νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῶν παλαιῶν ἀνθρωποθυσιῶν καὶ ἑπομένως ὁ νεκρὸς ἦτο θῦμα προωρισμένον εἰς ὁλοσχερῆ καῦσιν.

[2] Ἡ ἀνάλυσις τοῦ 'Α. Χρηστομάνου ἔχει οὕτω:

Χημεῖον Πανεπιστημίου

'Εν 'Αθήναις τῇ 28 Φεβρουαρίου 1903.

'Αρ. 2324

Κύριε 'Ανδρέα Ν. Σκιᾶ,

'Ασμένως πληροφορῶ ὑμᾶς ὅτι τὰ τρία δείγματα σποδοῦ ἢ ἰλύος ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς 'Ελευσῖνος, ἅτινα μοὶ εἴχετε ἐπιδώσει, ἀναλυθέντα παρ' ἐμοῦ, ἀναμφισβητήτως ἀνεγνωρίσθησαν ὡς σποδὸς ἢ τέφρα. 'Εκτὸς ὅμως τῆς τέφρας ξύλων ἐνέχουσι τὰ δείγματα, καὶ μάλιστα τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3 τέφραν ζωϊκῆς προελεύσεως, ὡς εἰκάζεται ἐκ τοῦ πολλοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος συνδεδυασμένου μετ' ἀσβέστου ἐν τῷ εὑρεθέντι διὰ τῆς ἀναλύσεως οὐδετέρου φωσφορικοῦ ἀσβεστίου. Καὶ ἴχνη ἀζωτούχων ὀργανικῶν οὐσιῶν ἠδυνήθην εἰσέτι ν' ἀνακαλύψω. 'Αλκάλια ἀνθρακικὰ ὀλίγα μόνον ἐβεβαίωσα, ἦτο δὲ τοῦτο ἑπόμενον ὡς ἐκ τοῦ διαλυτοῦ αὐτῶν καὶ τῆς ἐπὶ αἰῶνας ἐκθέσεως τῆς σποδοῦ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν αἰτίων. 'Η ἀνάλυσις τῶν ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3 δειγμάτων ἀποδεικνύει ἀναμφισβητήτως τὴν ὕπαρξιν τέφρας ὀστέων.

	Δεῖγμα 1.	*Δείγματα 2 καὶ 3.*
Κάλι (ἀνθρακικὸν καὶ χλωριοῦχον)	0,455 %	0,177 %
Νάτρον (» » ») ...	*ἴχνη*	0,004
Ἄσβεστος	14,286	20,017
Μαγνησία	2,641	1,045
'Οξείδιον σιδήρου καὶ ἄργιλος.....	8,000	5,372
Φωσφορικὸν ὀξὺ (ἀνυδρίτης)	2,319	5,606
'Ανθρακικὸν ὀξὺ	8,105	10,701
Πυριτικὸν ὀξὺ	54,521	46,330
Θειϊκὸν ὀξὺ	—	1,073
Ὕδωρ	5,816	5,777
'Οργανικαὶ οὐσίαι	3,857	3,919
Ἄζωτον (τῶν ὀργαν. οὐσιῶν)	—	0,029
	100—	100

Α. Κ. Χρηστομάνος
καθηγητής.

'Ολίγας ἡμέρας πρότερον ὁ αὐτὸς μακαρίτης καθηγητὴς ἐν ἰδίᾳ ἐπιστολῇ τῆς 12 Φεβρουαρίου μοὶ ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα:

Φίλε Κύριε Σκιᾶ,

'Αναλύσας εὗρον τὸ ποσοστὸν τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος, καὶ πείθομαι ὅτι ἡ σποδὸς εἶναι ζωϊκή. 'Αλλ' ἡ ποσότης εἶναι τόσῳ μικρά, ὥστε πρὸς ἀποφυγὴν διφορουμένου ἀποτελέσματος ὑπέβαλον τὰ δείγματα εἰς νέαν πλήρη ἀνάλυσιν, ἧς τὸ ἀποτέλεσμα θὰ βραδύνῃ ὀλίγας εἰσέτι ἡμέρας.

Τὰ ὑπὸ τοῦ Χρηστομάνου ἀναλυθέντα τρία δείγματα προήρχοντο ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἔτους 1902, ἤτοι ἓν μὲν ἐκ τοῦ κατωτέρου τῶν παρὰ τὴν ΝΑ γωνίαν τοῦ θολωτοῦ τάφου ἀνασκαφέντων δύο ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων τέφρας, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τῶν κατὰ τὸ ΝΔ ἄκρον τῆς νεκροπόλεως μεταξὺ τῶν τοιχαρίων Ζ καὶ Ζ' στρωμάτων.

σπουδαία, ἂν τὸ ἔδαφος, ἐν ᾧ εὑρέθησαν αἱ πυραί, ἦτο φωσφοροῦχον, ἀλλ᾽ εἶνε γνωστὸν καὶ ἀναμφισβήτητον ὅτι τὰ πετρώματα τοῦ ἐδάφους τῆς Ἐλευσῖνος οὐδαμῶς εἶνε φωσφοροῦχα· ἔπειτα ἡ χημικὴ ἀνάλυσις τοῦ Χρηστομάνου ἐκτὸς τοῦ φωσφόρου ἐβεβαίωσε τὴν ὕπαρξιν καὶ ἄλλων ὀργανικῶν στοιχείων. Ὁ δὲ καθηγητὴς Κ. Ζέγγελης ἐρωτηθεὶς ὑπ᾽ ἐμοῦ καὶ πάλιν, ἀπήντησε δι᾽ ἐπιστολῆς αὐτοῦ ὅτι ***«θεωρεῖ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀναλύσεως ὡς τελείως πειστικὰ τῆς ὑπάρξεως τέφρας ὀστῶν»***. Ἑπομένως ἡ ὕπαρξις τέφρας ὀστῶν ἐν ταῖς πυραῖς ταύταις εἶνε βεβαία[1]. Ἡ δὲ ὑπόθεσις τοῦ Poulsen ὅτι δυνατὸν νὰ ἐκάησαν ζῷα ἐν ταῖς καείσαις ξυλίναις καλύβαις, ὧν τὴν ὕπαρξιν παραδέχεται, εἶνε ἀπολύτως ἀπαράδεκτος, διότι ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω, τὰ στρώματα τῆς τέφρας εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ προέρχωνται ἐκ πυρκαϊῶν. Ἄλλως τε ἀφοῦ αἱ ὑποτιθέμενα καλύβαι ἦσαν βεβαίως μικραὶ καὶ ὄχι πολὺ στερεῶς κεκλεισμέναι, θὰ ἦτο εἰς ἄκρον ἀπίθανον νὰ μὴ δυνηθῶσι τὰ τυχὸν ἐν αὐταῖς ὑπάρχοντα ζῷα νὰ φύγωσιν, ἀλλὰ νὰ καῶσι, καὶ τοῦτο ὄχι μόνον ἐν μιᾷ καλύβῃ, ἀλλ᾽ ἐν ἕνδεκα, ὅσα εἶνε τὰ ἀναλυθέντα δείγματα ἀσβέστου καὶ τέφρας.

Ἀλλ᾽ οὐδὲ δι᾽ ἄλλον λόγον κεκαυμένα ὀστᾶ ζῴων δύνανται νὰ ὑπάρχωσιν ἐν ταῖς πυραῖς, ἀφοῦ αὗται δὲν εἶνε βωμοὶ λατρείας· διότι ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑστίᾳ ἢ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐλῇ οὐδεὶς ἔχει λόγον νὰ καύσῃ ὀστᾶ ζῴων, καὶ μάλιστα νὰ ἀνορύξῃ ἐπὶ τούτῳ τάφρον ἢ νὰ ἐπιστρώσῃ χάλικας ἢ νὰ ἐπισωρεύσῃ ἄμμον ἢ νὰ κατασκευάσῃ φρεατοειδεῖς βωμούς. Ταῦτα πάντα μόνον ἐπὶ νεκρικῶν πυρῶν δύνανται νὰ γίνωσιν.

Τὰ πορίσματα τῶν προγενεστέρων ἀνασκαφῶν προϊστορικῶν νεκροπόλεων καὶ συνοικισμῶν φαίνονται ἀληθῶς βεβαιοῦντα ὅτι μόνον ἐν τοῖς ὑστερωτέροις Μυκηναϊκοῖς χρόνοις εἰσήχθη τὸ πρῶτον τὸ ἔθος τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν ἐν Ἑλλάδι, εὑρίσκονται δὲ ἁπανταχοῦ πολλοὶ νεκροὶ ἄκαυστοι, μὴ ἐξαιρουμένης μηδὲ αὐτῆς τῆς Ἐλευσῖνος. Ἀλλ᾽ ἐάν τις ἐξετάσῃ ἐπισταμένως τὰ πορίσματα τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων, θὰ ἴδῃ ὅτι ταῦτα δὲν ἀντίκεινται πρὸς ὅ,τι παρετηρήθη ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐν τῇ ἐν Ἐλευσῖνι νεκροπόλει. Εὑρίσκονται ἀληθῶς πολλοὶ νεκροὶ ἄκαυστοι, ὅπως καὶ ἐν τοῖς ὑστερωτέροις χρόνοις, ἀλλ᾽ ὅπως ὕστερον ὑφίσταντο ἐκ παραλλήλου ἀμφότεροι οἱ τρόποι τῆς ταφῆς, οὕτως ἠδύναντο νὰ εἶνε ἐν χρήσει καὶ ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις, οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπάρχει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι μόνον εἷς τρόπος ταφῆς ἐσυνηθίζετο τότε. Τοὐναντίον μάλιστα αἱ μυθικαὶ παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ πορίσματα τῆς γλωσσολογικῆς ἐξετάσεως τῶν τοπικῶν ὀνομάτων τῆς Ἑλλάδος βεβαιοῦσιν ὅτι ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦτο ὁμογενής, ἀλλ᾽ εἶχε πολλὰς φυλετικὰς διαφοράς, τοιαῦται δὲ διαφοραὶ ἐξηγοῦσι κάλλιστα καὶ τὴν διαφορὰν τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν, ἐξ ὧν ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ καὶ διάφορος τρόπος ταφῆς παρ᾽ ἑκάστοις. Κεκαυμένοι νεκροὶ ἀληθῶς δὲν εἶχον πρότερον παρατηρηθῆ ἀσφαλῶς, ἀλλ᾽ αἱ νεκρικαὶ πυραὶ αἱ ὅμοιαι πρὸς τὰς τῆς Ἐλευσῖνος ἠδύναντο κάλλιστα νὰ εὑρεθῶσι μέν, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀναγνωρισθῶσιν ὅτι εἶνε τοιαῦται, ἀφοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εὑρίσκονται καὶ τοιχάρια, καὶ ἀφοῦ οἱ νεκροὶ συχνάκις ἐθάπτοντο ἐντὸς τῶν συνοικισμῶν. Μὴ εὑρίσκοντες λοιπὸν οἱ διευθύνοντες τὰς ἀνασκαφὰς ὀστοδόχους κάλπας μηδὲ καταφανῆ λείψανα ἀνθρωπίνων ὀστῶν κεκαυμένων, ἦτο φυσικώτατον νὰ ἀπατηθῶσι καὶ ἢ νὰ θεωρήσωσι τὰ στρώματα τῆς τέφρας ὡς ἀνάξια προσοχῆς, ἢ νὰ νομίσωσιν ὅτι εἶνε ἑστίαι οἰκιῶν ἢ τέφρα ἀπερριμένη ἢ ἄλλο ὁ,τιδήποτε. Ὅτι δὲ πλὴν

[1] Τὴν γνώμην τοῦ **Gropengiesser** (ἔν. ἀν. σελ. **28** ὑποσημ. **37**) ὅτι κατὰ τοὺς παναρχαίους ἐκείνους χρόνους δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι ἠδύναντο νὰ κατακαίωνται μέχρι τελείας ἀποτεφρώσεως τὰ ὀστᾶ, διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ πολὺ ἰσχυρὰν θερμότητα, νομίζω ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ θεωρήσῃ σπουδαίαν, πᾶς δὲ ὁ ἀμφιβάλλων δύναται διὰ προχειροτάτης δοκιμῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑστίᾳ νὰ πεισθῇ ὅτι ἡ ἀποτέφρωσις τῶν ὀστῶν οὐδαμῶς εἶνε δύσκολος. Διὰ τοῦτο ἐν ταῖς παρ᾽ Ὁμήρῳ πυραῖς τὸ πῦρ δὲν κατελείπετο νὰ κατασβεσθῇ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ὅτε βεβαίως θὰ ἀπετεφροῦντο τὰ ὀστᾶ, ἀλλὰ κατασβεννύετο ἐγκαίρως, τὰ δὲ ὀστᾶ συλλεγόμενα ἐτίθεντο ἐντὸς διπλοῦ στρώματος λίπους, ἵνα μὴ διαλυθῶσιν (**Ἰλιάδ· Ψ. 243**) Γνωστὸν δ᾽ εἶνε ὅτι ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις οἱ ἡμέτεροι **Πάργιοι** ἀναγκασθέντες νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πόλιν αὐτῶν εἰς τοὺς **Τούρκους** ἔκαυσαν τὰ ὀστᾶ τῶν νεκρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ καταλειφθῶσιν ἐν τῇ δουλωθείσῃ πατρίᾳ γῇ (Ἴδε **Passow, Carmina popul. Graec. rec. CCXXII** σελ. **163**). Ἐν τῷ ἀποτεφρωτηρίῳ τοῦ νεκροταφείου τοῦ **Père-Lachaise** ἐν Παρισίοις, ἔνθα τὰ πτώματα ἀποτεφροῦνται τελείως εἰς διάστημα μόνον μιᾶς ὥρας, ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο θερμότης μόνον **800°**, ὁποία εὐκόλως ἀναπτύσσεται καὶ ἐν ὑπαίθρῳ διὰ προχείρων μέσων (ἴδε **Baedeker, Paris et ses environs**[14] σελ. **184**). Ἡ διάσωσις πολλῶν λειψάνων ὀστῶν ἐν ταῖς ὑστερωτέραις πυραῖς τῆς ἀρχαιότητος ὀφείλεται εἰς τὴν καταφανῆ ὀλιγότητα τῆς εἰς αὐτὰς καταναλωθείσης καυσίμου ὕλης.

τῆς Ἐλευσῖνος ἔχουσιν εὑρεθῆ καὶ ἐν ἄλλοις τόποις ὅμοιαι νεκρικαὶ πυραί, ἐβεβαιώθην παραστὰς ἐν Τίρυνθι εἰς τὰς ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κατὰ Μάρτιον τοῦ ἔτους 1907 ἐνεργουμένας ἀνασκαφάς, καθ' ἃς εὑρέθησαν βαθύτερον τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀνακτόρου τάφοι μετ' ἀκαύστων νεκρῶν, ἐκτὸς τούτων δὲ παρετήρησα καί τινας πυρὰς ὁμοίας ταῖς ἐν Ἐλευσῖνι, περὶ ὧν ἐγὼ τοὐλάχιστον εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἦσαν νεκρικαὶ πυραί[1]. Ὁ κ. Kurt Müller κατὰ σύστασίν μου παρέλαβεν ἐκ τῆς τέφρας τινῶν ἐξ αὐτῶν δείγματα, ἅτινα ἀπέστειλε πρός ἁρμόδιον χημικὸν εἰς Γερμανίαν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀνεζητήθησαν μόνον διὰ τοῦ μικροσκοπίου λείψανα ***ἀνθρωπίνων*** ὀστῶν, δὲν ἐγένετο δὲ χημικὴ ἀνάλυσις τῶν δειγμάτων, καὶ οὕτω οὐδὲν εὑρέθη. Ἔχω λοιπὸν τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς, ἐὰν οἱ διευθύνοντες ἀνασκαφὰς ἔχωσιν ὑπ' ὄψει ὅτι τοιαῦτα στρώματα τέφρας δύνανται νὰ εἶνε νεκρικαὶ πυραὶ καὶ ἐξετάζωσιν αὐτὰ ἐπισταμένως ἐπὶ τούτῳ, ὑποβάλλωσι δὲ καὶ τὴν τέφραν αὐτῶν εἰς χημικὴν ἀνάλυσιν, ***ὁσάκις αὕτη φαίνεται προερχομένη ἐκ μιᾶς καὶ μόνης καύσεως ἐπὶ τόπου*** καὶ δὲν κεῖται ἐν οἰκιακῇ ἑστίᾳ, ἀναμφιβόλως θὰ εὑρεθῶσι τοιαῦται νεκρικαὶ πυραὶ πολλαχοῦ, θὰ βεβαιωθῇ δὲ προσέτι ὅτι καὶ προηγουμένως ἔχουσιν εὑρεθῆ μὴ ἀναγνωρισθεῖσαι.

ΜΕΡΟΣ Β'

Οἱ μετὰ γεωμετρικῶν ἀγγείων τάφοι.

Τάφοι μετὰ γεωμετρικῶν ἀγγείων εὑρέθησαν μόνον ἐν συνεχείᾳ τῶν πρὸ τοῦ ἔτους 1898 ἀνασκαφέντων καὶ πρὸς βορρᾶν αὐτῶν, ἤτοι δυτικώτερον μὲν τοῦ τοιχαρίου Π', ἀνατολικώτερον δὲ τῶν τοιχαρίων τ καὶ τ' καὶ τῶντάφων LXVIII καὶ LXIX, περὶ ὧν ἔγινε λόγος ἀνωτέρω σελ. 3 Αὐτόθι τὸ βραχῶδες ἔδαφος κεῖται πολὺ ὑψηλότερον ἢ πλησίον τοῦ τάφου τῆς Ἴσιδος, τείνει δὲ βαθμηδὸν ὑψούμενον πρὸς τὰ βορειανατολικά. Ἡ βαθμιαία αὔξησις τοῦ ὕψους φαίνεται ἐν τῷ σχεδίῳ παραπλεύρως τοῦ τοίχου Π', ἔνθα παρὰ μὲν τὴν γωνίαν αὐτοῦ καὶ τοῦ Π κεῖται 1,46 ὑπεράνω τῆς ἀφετηρίας, ἤτοι τοῦ πυθμένος τοῦ τάφου τῆς Ἴσιδος, ὀλίγον δὲ βορειότερον 2,14 καὶ ἔτι βορειότερον κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ἀνεσκαμμένου μέρους 4,40. Τινὲς τῶν ἀνατολικωτέρων καὶ τῶν βορειοτέρων τάφων κεῖνται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου, ὥστε τὸ ἐν τῷ σχεδίῳ ἀναγεγραμμένον ὕψος τοῦ πυθμένος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας δεικνύει καὶ τὸ ὕψος τοῦ βραχώδους ἐδάφους. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ τάφοι III, V, XX καὶ XIX κατὰ τὸ πρὸς βορρᾶν ἄκρον τῆς ἀνασκαφῆς, καὶ οἱ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ τοιχαρίου σ' κείμενοι XXIII καὶ XXXVI. Δυτικώτερον ὅμως παρὰ τὴν γωνίαν τοῦ τοιχαρίου τ ὁ βράχος κεῖται μόνον εἰς ὕψος 0,06, ὥστε ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τοῦ πυθμένος τοῦ τάφου XXIII ὑπάρχει διαφορὰ ὕψους 2,02 μ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἔτει 1898 αὐτόθι ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθέντων τάφων εἶνε 53 ἢ μᾶλλον 52, ἐπειδὴ ἡ βορειότατα κειμένη πυρὰ XIX ἀμφίβολον ἂν εἶνε τάφος, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἦτο εἰμὴ λεπτὸν στρῶμα τέφρας ἐντὸς λάκκου βάθους 0,60 ἄνευ ὀστῶν καὶ ἄνευ ὀστράκων, ὥστε θὰ ἐδεχόμην ὅτι εἶνε πυρὰ ἐναγίσματος τῆς βαθύτερον κειμένης ἑτέρας πυρᾶς XX, ἂν δὲν συνέβαινε νὰ εὑρεθῇ ἑτέρα τοιαύτη πυρά. Ἴσως λοιπὸν ἡ XIX εἶνε πυρὰ ἐναγίσματος ἀνήκουσα εἰς ἄλλον τάφον μήπω εὑρεθέντα. Ἡ πυκνότης τῶν τάφων καίπερ ἐνιαχοῦ μεγίστη, ἦτο σχετικῶς μικροτέρα ἢ ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἔτους 1898 ἀνασκαφέντι μέρει, ἐκ τούτου δὲ ἐννοεῖται πόσον δυσχερὴς ἦτο ὁ καταρτισμὸς σχεδίου τῶν ἐν τῇ νεκροπόλει τάφων κατὰ τὴν προηγουμένην ἀνασκαφήν. (Πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 34 ἑξ.). Ἐν τῷ κατὰ τὸ ἔτος 1898 ἀνασκαφέντι τμήματι κατωρθώθη νὰ καταμετρηθῶσι καὶ σχεδιασθῶσι πάντες οἱ εὑρεθέντες τάφοι, ἐσημειώθη δὲ δι' ἐρυθρᾶς γραφῆς καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας ὕψος αὐτῶν, ὥστε ἐκ τούτων δύναταί τις νὰ κρίνῃ ὁπωσδή-

[1] Δύο τοιαύτας πυρὰς παρετήρησα εὐθὺς ὑποκάτω τοῦ βορειοδυτικοῦ τοίχου τοῦ ἀνακτόρου παρὰ τὸ ἀνατολικὸν πλευρὸν τοῦ πλακοστρώτου δρόμου τοῦ σημειουμένου ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ Dörpfeld διὰ τοῦ γράμματος X εἰς βάθος περίπου 2 μ. βαθύτερον τοῦ δαπέδου τοῦ ἀνακτόρου. Αὐτόθι εὑρέθησαν καὶ δύο τάφοι μετ' ἀκαύστων ὀστῶν, ὁ μὲν ἐνήλικος ὁ δὲ παιδίου, ὁ δὲ Schliemann εἶχεν εὕρει καὶ ἕτερον. Ἕτερον ὅμως στρῶμα τέφρας εὑρεθὲν ἐντὸς τοῦ μεγάρου 1 μ. περίπου ὑπὸ τὸ δάπεδον ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἦτο νεκρικὴ πυρά, διότι ἡ γῆ δὲν ἦτο κεκαυμένη, ἡ δὲ τέφρα ἦτο μέλαινα. Αὕτη ἴσως προέρχεται ἐκ πυρκαϊᾶς θάμνων ἀναφυέντων αὐτόθι κατὰ τὸν πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἀνακτόρου χρόνον. Ἴδε καὶ Mitteil d. d. arch. Inst. Athen XXXII σελ. III. Jahrbuch d, k. d. arch. Inst. XXIII (1908). Arch. Anz. σελ. 127.

ποτε καὶ περὶ τῆς θέσεως τῶν προηγουμένως ἀνασκαφέντων.

Τὸ κατὰ τὸ ἔτος 1898 ἀνασκαφὲν τμῆμα περιελάμβανε καὶ τὸ πρότερον ὑπὸ τοῦ Δ. Φιλίου ἀνεσκαμμένον μέρος, ὅπερ ἐξετείνετο κατὰ μῆκος μὲν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ τοίχου Π΄ μέχρι τῆς περιοχῆς τῶν πυρῶν LXVI καὶ LXVII, ἤτοι ἐπὶ 12 μέτρα περίπου, κατὰ πλάτος δὲ ἐπὶ 5 μ. περίπου ἤτοι μέχρι τοῦ τάφου XXIV. Πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 38. Ἐπειδὴ ὅμως πλησίον τοῦ τοίχου Π΄ τὸ βραχῶδες ἔδαφος κεῖται ὑψηλότερον ἢ κατὰ τὸ δυτικώτερον μέρος, ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ Φιλίου ἐφάνη ὅτι δὲν προεχώρησεν εἰς βαθύτερον ἐπίπεδον τοῦ εὑρεθέντος βράχου, ἢ μᾶλλον κατὰ τὰ δυτικὰ δὲν προεχώρησεν οὐδὲ μέχρι τοῦ βάθους ἐκείνου· ὡς ἐκ τούτου δὲ διεσώθησαν καὶ ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Φιλίου ἀνεσκαμμένου μέρους ἱκανοὶ τάφοι ἀνέπαφοι. Εὑρέθησαν ὅμως ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ μέρει τούτῳ καὶ τέσσαρες τάφοι ἤδη ἀνεσκαμμένοι ὑπὸ Φιλίου καὶ ἑπομένως κενοί, ἤτοι ὁ πλησίον τοῦ Π΄ καὶ εἰς ὕψος 1,64 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας κείμενος, κατὰ τὸ ἥμισυ δὲ κατεστραμμένος ὁ μὴ σημειωθεὶς ὑπ' ἐμοῦ δι' ἀριθμοῦ τινος, ἔπειτα ὁ τάφος X, ὁ τάφος XLIII, καὶ ἐν μέρει ὁ τάφος XLVI καὶ ὁ XXIV ὁ κείμενος ὑποκάτω τοῦ νεκροδόχου ἀγγείου XVI, ἐν ᾧ ἔλειπε τὸ κρανίον τοῦ νεκροῦ ἐξαχθὲν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἐκείνην.

Ἐκ τῶν 52 ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθέντων τάφων 19 ἐμπεριεῖχον νεκροὺς ἀκαύστους, 17 κεκαυμένους, ἕτεροι δὲ 4 ἀγγεῖα μετὰ τῶν λειψάνων κεκαυμένων νεκρῶν, οἱ δὲ λοιποὶ 13 ἦσαν ἀγγεῖα νεκροδόχα ἐμπεριέχοντα ὀστᾶ παιδίων ἄκαυστα. Τάφοι ὀρυκτοὶ μετ' ἀκαύστων νεκρῶν ἦσαν οἱ ἑξῆς· VII, X, XIV, XV, XXIV, XXXVIII, XLIII, XLIV, XLV, XLVI, XLVII, XLVIII, L, LIV, LIX, LXI, LXII, LXIII, LXIV. Τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ προειρημένος πλησίον τοῦ τοίχου Π΄ ὑπὸ τοῦ Φιλίου εὑρεθεὶς τάφος ὁ μὴ σημειωθεὶς δι' ἰδίου ἀριθμοῦ. Τάφοι μετὰ κεκαυμένων νεκρῶν ἦσαν οἱ ἑξῆς· III, V, VIII, XVII, XX, XXII, XXIII, XXV, XXXVI, XXXIX, XLII, LI, LIII, LV, LVII, LVIII καὶ ἡ προειρημένη ἀμφίβολος πυρὰ XIX. Ἀγγεῖα ἐμπεριέχοντα κεκαυμένα ὀστᾶ νεκροῦ εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς· VI, XL, XLI, LX. Ἀγγεῖα ἐμπεριέχοντα ἄκαυστα ὀστᾶ παιδίων τὰ ἑξῆς· I, II, IV, IX, XI, XIII, XVI, XVIII, XXI, XXXIV, XXXV, XXXVII, LII. Ὑπὲρ τὸ προσδοκώμενον μέγας φαίνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν εὑρεθέντων τάφων παιδίων ἀπὸ τῆς βρεφικῆς μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, διότι ἐκτὸς τῶν 13 νεκροδόχων ἀγγείων, ἐξ ὧν μάλιστα τὸ ὑπ' ἀριθ. II περιεῖχε δύο βρεφικοὺς σκελετούς, εὑρέθησαν παιδία τεθαμμένα προσέτι καὶ ἐν ὀρυκτοῖς τάφοις ἄκαυστα μὲν 5, ἤτοι ἐν τοῖς τάφοις XIV, XLIV, XLV, LXI καὶ LXII, ἓν δὲ κεκαυμένον ἐν τῇ πυρᾷ LIII, καὶ ἕτερον ὡσαύτως κεκαυμένον ἐντὸς τοῦ ὀστοδόχου ἀγγείου τοῦ τάφου VI, καίτοι καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἀνασκαφῇ ἡ ἀναλογία τῶν παιδικῶν τάφων πρὸς τοὺς τῶν ἐνηλίκων ἦτο ὡσαύτως μεγάλη.

Οἱ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς νεκροπόλεως ἀνασκαφέντες τάφοι, ὡς καὶ οἱ ἐν τῷ μέρει τῆς παλαιοτέρας ἀνασκαφῆς, εὑρέθησαν πολλάκις ὑπερκείμενοι ἀλλήλων εἰς ἀλλεπάλληλα στρώματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὸ ἔδαφος ἀποκλίνει μετὰ μεγάλης κλίσεως πρὸς νότον καὶ δυσμάς, ἐνδέχεται οἱ ἐν τῷ ταπεινοτέρῳ μέρει τεθαμμένοι νεκροί, καίπερ βαθύτερον κείμενοι νὰ μὴ εἶνε παλαιότεροι ἄλλων ὑψηλότερον αὐτῶν τεθαμμένων κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος, ὥστε μόνον τῶν ὑπερκειμένων ἀλλήλων τάφων ἢ πλησιέστατα πρὸς ἀλλήλους κειμένων εἶνε ἀσφαλὴς ἡ χρονολογικὴ σχέσις. Ἐκ τοῦ ἐν τῷ σχεδίῳ ἐντὸς ἑκάστου τῶν τάφων δι' ἐρυθροῦ χρώματος γεγραμμένου ἀριθμοῦ, ὅστις δηλοῖ τὸ ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας ὕψος τοῦ πυθμένος ἑκάστου καταφαίνεται ἡ χρονολογικὴ σχέσις τῶν ὑπερκειμένων ἢ πλησιέστατα πρὸς ἀλλήλους κειμένων. Δὲν κρίνομεν ὅμως ἄσκοπον νὰ διαλάβωμεν καὶ κατ' ἰδίαν περὶ τῆς χρονολογικῆς σχέσεως τινῶν ἐξ αὐτῶν.

Ὁ τάφος VI, ἐν ᾧ εὑρέθη ὁ ἐν εἰκ. 14 ἀπεικονιζόμενος ἀξιολογώτατος ἀμφορεύς, ἔχει τὸν πυθμένα κείμενον εἰς μέγα βάθος, ἤτοι εἰς ὕψος 2,60 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας, ἀλλ' ὅμως ἐξ ἀσφαλῶν τεκμηρίων συνάγεται ὅτι εἶνε εἷς τῶν νεωτάτων ἐκ τῶν αὐτόθι εὑρεθέντων τάφων τῆς νεκροπόλεως. Ὁ τάφος οὗτος ἦτο διπλοῦς συνιστάμενος ἐκ δύο λάκκων, ὧν ὁ μὲν ἀνώτερος κείμενος εἰς ὕψος 2,97 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας εἶχε μῆκος 2 μ. πλάτος 0,85, καὶ βάθος 0,65, ὁ δὲ μικρότερος ἐσκαμμένος

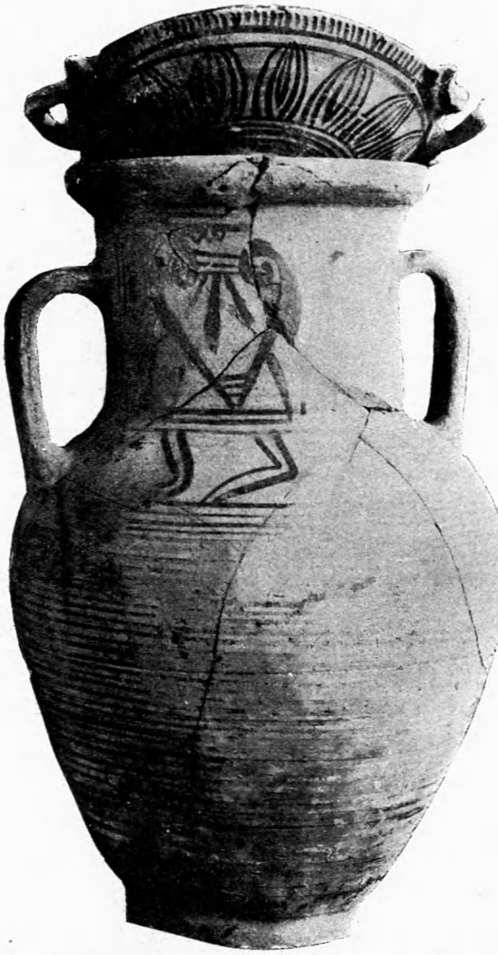

Εἰκὼν 14. 'Οστοδόχος ἀμφορεὺς μετὰ τρυβλίου ὡς πώματος (ὕψος 0,39).

ἐντὸς τοῦ μεγαλυτέρου καὶ συμμετρικῶς πρὸς αὐτόν, εἶχε μῆκος 0,75, πλάτος 0,50 καὶ βάθος 0,40. 'Αμφότεροι οἱ λάκκοι ἦσαν ἄκτιστοι, ὁ δὲ μικρότερος ἐπεκαλύπτετο διὰ διπλῆς σειρᾶς πλακῶν οἵτινες θραυσθεῖσαι καὶ συμπιεσθεῖσαι κατέρριψαν τὸν ὑποκάτω αὐτῶν κατατεθειμένον ὀστοδόχον ἀμφορέα ἐκ τῆς ὀρθίας αὐτοῦ θέσεως, ὥστε εὑρέθη προσανακεκλιμένος. Ἐν δὲ τῷ ἀνωτέρῳ λάκκῳ οὐδὲν ἄλλο εὑρέθη πλὴν τέφρας ὄχι πολλῆς, ἐπικαλυπτούσης καὶ τὰς πλάκας τοῦ κατωτέρου βόθρου καὶ μὴ ἐμπεριεχούσης λείψανα ὀστῶν, ἀλλ' ὀλίγα τινὰ ὄστρακα γεωμετρικὰ προσβεβλημένα ὑπὸ τοῦ πυρός. Ἐκ τῶν τεκμηρίων τούτων ἦτο φανερὸν ὅτι ἀμφότεροι οἱ λάκκοι ἀπετέλουν ἕνα μόνον τάφον, ὁ δ' ἀνώτερος λάκκος ἐχρησίμευεν ὡς ἐπιτύμβιος βωμὸς τοῦ ἐν τῷ βαθυτέρῳ βόθρῳ τεθαμμένου νεκροῦ, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐκάη ἐν τῷ ἀνωτέρῳ λάκκῳ πυρὰ ἐναγίσματος. Ὅθεν ὁ τάφος οὗτος ἦτο ὅμοιος πρὸς τοὺς ὑπὸ S. Wide ἐν 'Αφίδναις καὶ Χ. Τσούντα ἐν Δεσποτικῷ καὶ Σίφνῳ εὑρεθέντας[1]. Πλησίον τοῦ χείλους τοῦ τάφου ἵστατο ὄρθιος λίθος τις ἀκατέργαστος σ, ἔχων ὕψος 0,50, ὅστις ἀναμφιβόλως ἦτο στήλη, ὑπεράνω δὲ κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ μεγαλυτέρου λάκκου εὑρέθη ὁ πυθμὴν ἀγγείου εὐμεγέθους ἱσταμένου ἄνωθεν. Ὁ πυθμὴν οὗτος ἔκειτο εἰς ὕψος 4,17 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας, τὸ δὲ ὕψος τοῦτο ἰσοῦται πρὸς τὸ τῶν ὑψηλότατα κειμένων τάφων, δηλοῖ δὲ φανερῶς ὅτι ὁ τάφος ἀνήκει εἰς τοὺς νεωτάτους τῶν κάτωθι εὑρεθέντων. Παλαιότερος τοῦ τάφου τούτου ὡς ὑποκάτω αὐτοῦ κείμενος εἶνε ὁ ὑπ' ἀριθμὸν XXXVI, ἐν ᾧ εὑρέθη ἐνῆλιξ νεκρὸς κεκαυμένος καὶ ὄστρακα γεωμετρικά, ὑπεράνω δὲ ἵστατο ὡς στήλη ὁ ἀκατέργαστος λίθος σ'. Ἐπίσης δὲ παλαιότερος τοῦ τάφου VI εἶνε καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. XLVIII, ὅστις ἦτο ἄκτιστος, ἔκειτο δ' ἐν αὐτῷ τεθαμμένος μετὰ συνεσταλμένων τῶν σκελῶν νεκρὸς ἐνῆλιξ ἄνευ οὐδενὸς κτερίσματος. Παρὰ τὴν ὀσφὺν τοῦ νεκροῦ τούτου εὑρέθησαν ἄνθρακές τινες δηλοῦντες ὅτι πρὸ τῆς ταφῆς ἐκάη ἐν τῷ τάφῳ πυρὰ ἐναγίσματος ἢ ὅτι ὁ νεκρὸς ὑπέστη ἐλαφράν τινα καὶ τυπικὴν καῦσιν.

Νεώτερα τῶν τάφων XXXVI καὶ XLVIII, ἀλλ' ἴσως ὄχι νεώτερα καὶ τοῦ τάφου VI εἶνε τὰ νεκροδόχα ἀγγεῖα I, II, XXXIV, XXXV καὶ XXXVII, ἅτινα πάντα ἔκειντο εἰς ὕψος 4-4,17, ἔτι δὲ νεώτερον αὐτῶν τὸ τοιχάριον Η, ὅπερ ἦτο ἐκτισμένον ὑπεράνω δύο ἐκ τούτων. Ὡσαύτως δὲ νεώτερος τοῦ τάφου XXXVI εἶνε ὁ τάφος XXIV κείμενος εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς τὴν πλησίον πυρὰν XXIII, ἔτι νεώτερον τὸ ὑπεράνω αὐτοῦ κείμενον νεκροδόχον ἀγγεῖον XVI καὶ τούτου ἔτι νεώτερος ὁ τάφος XIV κείμενος εἰς ὕψος 4,50 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας. Οὕτω βεβαιοῦται αὐτόθι ἡ ὕπαρξις τεσσάρων ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων τάφων, ὧν παλαιότατος εἶνε ὁ XXXVI, νεώτατος δὲ ὁ XIV.

Ἐν τῇ ὑπὸ τὸν τοῖχον Η'' συστάδι τάφων ἡ πυρὰ LIII κεῖται ὑπεράνω μὲν τοῦ τοίχου σ', ὑποκάτω δὲ τοῦ ὀστοδόχου ἀγγείου LII, ὑπερκειται δὲ τούτου ὁ τοῖχος Η'', οὗ οἱ λίθοι ἐπεκάθηντο ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου· ἡ ὑπεράνω ὅμως τῆς LIII

[1] **Mitt. d. d. arch. Inst. Athen 1896 Taf. XIII**, 'Εφημ. 'Αρχ. **1898** σελ. **144** καὶ **1899** σελ. **74**.

ἱσταμένη στήλη S_1, ἔχουσα ὕψος 0,70 καὶ φθάνουσα εἰς 3,70 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας, δηλοῖ ὅτι ἔχει θεμελιωθῆ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ περίπου ἐπιπέδου μετὰ τοῦ Η΄΄· ἑπομένως ὁ τοῖχος δὲν εἶνε πολὺ νεώτερος τῶν δύο ὑποκειμένων τάφων. Ὑποκάτω τοῦ Η΄΄ ἔκειτο ἐπίσης καὶ ὁ τάφος LIV, ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ ἐν αὐτῷ νεκροῦ ἔκειτο ἐπὶ τῆς τέφρας τῆς πυρᾶς LI, ὑποκάτω δ' αὐτῆς ἔκειτο ἡ πυρὰ LV, ὥστε ὑπάρχουσιν αὐτόθι τρεῖς τάφοι ἀλλεπάλληλοι.

Ἐπίσης τρία ἀλλεπάλληλα στρώματα ἀπετέλουν καὶ οἱ τάφοι LXI, LXII καὶ LXIII, καίτοι ὁ LXII δὲν ὑπέρκειται τοῦ LXI, ἀλλὰ παράκειται πρὸς αὐτόν, ἐπειδὴ τὰ ἐν τῷ LXII περιεχόμενα 9 ἀγγεῖα ἦσαν ἀποτεθειμένα ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὥστε ἀναμφιβόλως θὰ κατεστρέφοντο, ἂν ὁ λάκκος τοῦ LXI ἤθελεν ἀνορυχθῆ ὑστερώτερον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τάφος LXIII ἔκειτο ὑποκάτω τοῦ LXI, ἦτο προφανῶς παλαιότερος τῶν δύο ἄλλων. Ἐκ δὲ τῶν τεσσάρων τάφων XXXVIII, XLII, XLIII καὶ XLIV παλαιότατος εἶνε ὁ τελευταῖος κείμενος ὑποκάτω τοῦ δευτέρου, νεώτατος δὲ ὁ XLIII, ὅστις μικρότερος ὢν ἦτο ἐσκαμμένος ἐντὸς τοῦ πολὺ μεγαλυτέρου XLII. Ὁ δὲ τάφος XXXVIII εἶνε νεώτερος τοῦ XLII ἐπειδὴ τὸ κρανίον τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ τάφῳ νεκροῦ ἔκειτο ὑπεράνω τῆς τέφρας τοῦ δευτέρου. Ὑποκάτω τοῦ XLII κεῖται τὸ αὐτόθι τοιχάριον, ὅπερ φαίνεται ὅτι εἶνε παλαιότερον τῆς ἐποχῆς τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, καὶ ἴσως ἀπετέλει περίβολον μιᾶς τῶν προϊστορικῶν πυρῶν LXVI ἢ LXVII.

Ἐκτὸς τοῦ ἐν τῷ τάφῳ VI εὑρεθέντος καὶ ἐν εἰκ. 14 ἀπεικονιζομένου ὀστοδόχου ἀμφορέως οὐδὲν ἀγγεῖον νεωτεριζούσης τεχνοτροπίας εὑρέθη ἐν οὐδενὶ τῶν αὐτόθι ἀνασκαφέντων τάφων. Ὑπεράνω ὅμως τοῦ τάφου XVII καὶ εἰς βάθος μεγαλύτερον τῶν ὑψηλότερον κειμένων τάφων εὑρέθησαν καί τινα νεωτερικώτερα γεωμετρικὰ ὄστρακα, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐν σελ. 5 εἰκ. 2-3 ἀπεικονισμένα[1], ἀλλ' ἕνεκα τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους, καθ' ἃ παρετηρήθη αὐτόθι, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λεχθῆ ὅτι τὰ ὄστρακα ταῦτα εἶνε παλαιότερα ἢ καὶ σύγχρονα ἔτι τῶν ἐν ὑψηλοτέρῳ ἐπιπέδῳ κειμένων τάφων. Ὅμοια νεωτερικώτερα ὄστρακα εὑρέθησαν καὶ παραπλεύρως τοῦ νεκροδόχου ἀγγείου XXXIV εἰς τὸ αὐτὸ βάθος, ἤτοι εἰς ὕψος 4,77 ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας, πλησίον δὲ τῆς πυρᾶς V καὶ βαθύτερον κατά τι τοῦ πυθμένος αὐτῆς καὶ ἔτι νεώτερα, ἐν οἷς καί τινα ἐρυθρόμορφα, ἀλλ' ἐντὸς αὐτῆς ὑπῆρχον μόνον γεωμετρικὰ καὶ πρωτοκορινθιακά, ὥστε οὐδ' αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ νεωτέρα τῶν ἄλλων αὐτόθι τάφων. Πλησίον δὲ ἄλλων τάφων, ὡς τῆς ὑπ' ἀριθ. III πυρᾶς καὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. I καὶ II νεκροδόχων ἀγγείων καὶ ἄλλων ἐν ἰσοϋψεῖ περίπου ἐπιπέδῳ κειμένων, δὲν εὑρέθησαν κατὰ τὸ αὐτὸ βάθος εἰμὴ μόνον γεωμετρικὰ ὄστρακα. Ὁ ὀστοδόχος λοιπὸν ἀμφορεὺς τοῦ τάφου VI οὐδὲν ἄλλο ἐκ τῶν τάφων προερχόμενον ἀγγεῖον ἔχει ὁμοιότροπον, κατὰ δὲ τὰς ἐνδείξεις τῆς ἀνασκαφῆς εἶνε παλαιότερος τῶν ἐν εἰκ. 2-3 ἀπεικονισθέντων ὀστράκων. Ἐπειδὴ δὲ σύγχρονοι ἢ καὶ νεώτεροι τοῦ τάφου VI εἶνε καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν αὐτόθι εὑρεθέντων τάφων, δὲν εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι ἠδύναντο ἐν πᾶσι τούτοις νὰ εὑρεθῶσι μόνον γεωμετρικὰ ἀγγεῖα καὶ οὐδὲν ὁμοιότροπον πρὸς τὸν ἀμφορέα τοῦ τάφου VI, ἂν τοιαῦτα ἀγγεῖα κατεσκευάζοντο ἐν Ἀττικῇ, εἰκάζω ὅτι ὁ ἀμφορεὺς οὗτος δὲν εἶνε ἀττικός, ἀλλ' ἔξωθεν εἰσηγμένος. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἕτερος ἀμφορεὺς τῆς ἐν Ἐλευσῖνι νεκροπόλεως εὑρεθεὶς ἐν τῇ προτέρᾳ ἀνασκαφῇ θεωρεῖται ὄχι ἄνευ λόγου ὡς ἐκ Ῥόδου εἰσηγμένος[2].

Τὰ ἐν ἔτει 1898 εὑρεθέντα ἐν τοῖς τάφοις τῶν γεωμετρικῶν χρόνων ἀγγεῖα ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κοινά, διὸ καὶ ὀλίγα μόνον ἐξ αὐτῶν ἔκρινα ἄξια ἀπεικονίσεως ἐν εἰκ. 15. Ἐκ τούτων τὰ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 3 εὑρέθησαν ἐν τῷ τάφῳ XLVI, ὅστις ἦτο πλινθόκτιστος καὶ ἐστεγασμένος διὰ πλακῶν, ἔκειτο δὲ ὑπεράνω τοῦ αὐτόθι προϊστορικοῦ τοιχαρίου. Τὸ νοτιώτερον μέρος τοῦ τάφου τούτου ἦτο κατέστραμμένον ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Φιλίου, ἔλειπον δὲ καὶ τὰ σκέλη τοῦ νεκροῦ, ὥστε δὲν ἐφαίνετο ἂν ἦτο τεθαμμένος ὕπτιος ἢ ὀκλάζων· τὸ δεύτερον ὅμως εἶνε πιθανώτερον, ἐπειδὴ τὸ μῆκος τοῦ τάφου ἐξετείνετο πρὸς βορρᾶν πολὺ πέρα τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ. Αὐτόθι ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ εὑρέθησαν τὰ δύο ταῦτα ἀγγεῖα, ἤτοι ἡ ὑπ' ἀριθ. 3 ἄνευ κοιλίας πρόχους,

[1] Τὸ ἐν εἰκ. 2 τεμάχιον ἐκ τοῦ παρὰ τὸ χεῖλος μέρους πλατυστόμου ἀγγείου εἶνε ἰδίως ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν ἐν αὐτῷ εἰκόνα Σφιγγός.

[2] **Dragendorf** ἐν **Hiller, Thera II** σελ. **182. Poulsen** σελ. **88.**

2 (ὕψος 0,095).

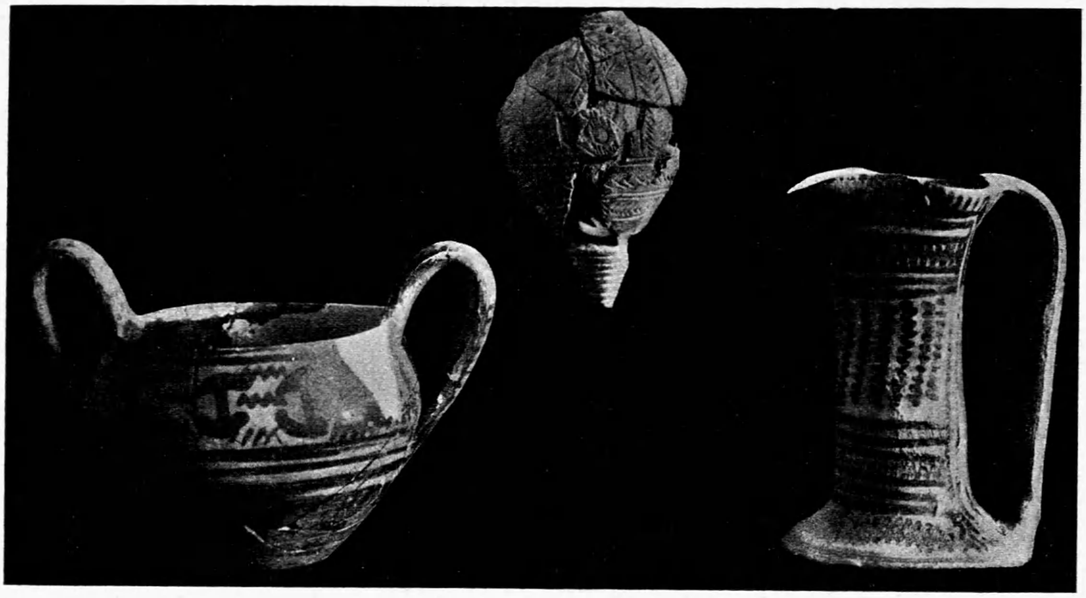

1 (ὕψος 0,085). 3 (ὕψος 0,11).

Εἰκὼν 15. Ἀγγεῖα ἐκ γεωμετρικῶν τάφων.

ὁμοία οὖσα πρὸς τὴν ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 92 εἰκ. 21, ἀλλὰ διατηροῦσα τὴν γεωμετρικὴν διακόσμησιν, καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 1 κάνθαρος ὁ φέρων κοσμήματα ἀπομιμούμενα τὸ γνωστὸν σχῆμα ἀσπίδος μετὰ μεγάλων ἐντομῶν ἑκατέρωθεν (πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 πίν. 5,1). Τὰ λοιπὰ ἦσαν δύο κύαθοι, μία οἰνοχόη μικρὰ καὶ ἓν ληκύθιον ἐξ ὑποκιτρίνου πηλοῦ. Ἐκ τοῦ ὕψους τῶν παρακειμένων τάφων XXI καὶ XLVII φαίνεται ὅτι ὁ τάφος XLVI ἀνήκει εἰς τοὺς παλαιοτέρους τῶν αὐτόθι εὑρεθέντων. Τὸ δὲ ἐνταῦθα ὑπ' ἀρ. 2 ἀπεικονισμένον σεσαθρωμένον μικρὸν ἀγγεῖον εὑρέθη ἐν τῷ τάφῳ XLIV, ὅστις κατὰ τὰ προειρημένα (σελ 34α) εἶνε παλαιότερος τοῦ XLII καὶ XLIII. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο κατά τε τὸ ὑλικὸν καὶ τὴν τεχνοτροπίαν εἶνε ὅμοιον πρὸς τὰ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 πίν. 2, ἀριθ. 14-15 (πρβλ. καὶ σελ. 105) ἀπεικονισμένα ἐπίσης μικρὰ ἀγγεῖα τῆς προτέρας ἀνασκαφῆς, δηλαδὴ εἶνε χειροποίητον ἐκ μέλανος πηλοῦ ἀτελῶς ὠπτημένου, ἐστιλβωμένου διὰ τριβῆς, καὶ φέρει διακόσμησιν ἐγχάρακτον· κάτωθεν δὲ ἀπολήγει εἰς ὀξύ, εἶνε ἄωτον καὶ φέρει παρὰ τὸ χεῖλος μικρὸν τρῆμα, εἰς ὃ θὰ ἦτο προσδεδεμένον πῶμα. Ὁ τάφος, ἐν ᾧ εὑρέθη τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἦτο ἄκτιστος ἐμπεριέχων τὰ ὀστᾶ παιδὸς ἀκαύστου, ὡς κτερίσματα δὲ ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ προσέτι μία μικρὰ λήκυθος γεωμετρικὴ καὶ μία πρόχους ἐκ μέλανος πηλοῦ ἄνευ κοσμημάτων. Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι πλησίον τοῦ νεκροδόχου ἀγγείου XVIII εὑρέθη καὶ ὄστρακον εὐμεγέθους ἀγγείου μετὰ παραστάσεως ἵππων ἐν φάτνῃ, ὡς ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 92 εἰκ. 20. Πλὴν τῶν ἀγγείων τούτων ἐνόμισα καλὸν νὰ ἀπεικονισθῶσιν ἐκ δευτέρου (εἰκ. 16) τὰ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 πίν. 4, ἀριθ. 4 τὸ πρῶτον ἀπεικονισθέντα πήλινα ὑποδήματα, τὸ μὲν διότι ἡ πρώτη αὐτῶν ἀπεικόνισις δὲν ἤρκει νὰ παράσχῃ ἐναργῆ παράστασιν τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, τὸ δὲ καὶ διότι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ συνεκδοθῇ (εἰκ. 17 καὶ τεμάχιον ἑτέρου ὁμοίου ὑποδήματος, ὅπερ εἶχεν εὑρεθῇ ὑπὸ τοῦ Φιλίου, ἄγνωστον ἐν τίνι τόπῳ, καὶ εἶχε κατατεθῇ ἐν τῇ ἀποθήκῃ. Τὸ τεμάχιον τοῦτο εἶνε σπουδαῖον διὰ τοῦτο, ὅτι μόνον αὐτὸ φέρει δεδηλωμένας διὰ μικρῶν τρημάτων τὰς ῥαφάς, δι' ὧν συνήπτετο τὸ παρὰ τὸν ἁρμὸν τοῦ ποδὸς μέρος τοῦ ὑποδήματος, ὅπερ πιθανῶς ἦτο κατεσκευασμένον ἐξ ὑφάσματος ἢ ἐκ λεπτοῦ καὶ μαλακοῦ δέρματος πρὸς τὸ ἐκ σκληροῦ δέρματος κατεσκευασμένον ἀψίδιον. Ὁ Poulsen σελ. 30 παραβάλλει τὰ ὑποδήματα ταῦτα πρός τινα γνωστὰ ἐξ ἄλλων τινῶν ἀρχαίων μνημείων ἐκ Μυκηνῶν καὶ Σπάρτης, ἀλλ' εἰς ἐμὲ ταῦτα δὲν φαίνονται ὅμοια πρὸς τὰ ἐξ Ἐλευσῖνος, ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ

Εἰκὼν 16. Πήλινα ὁμοιώματα ὑποδημάτων (ὕψος 0,09).

παρὰ τὸν ἁρμὸν τοῦ ποδὸς μέρους δὲν φέρουσι κρίκον, οὐδὲ τεμάχιον ὑφάσματος ἢ μαλακοῦ δέρματος προσερραμένον εἰς τό ἀψίδιον, ὅπως τὰ ἐξ Ἐλευσῖνος, ἀλλὰ μόνον γλῶσσαν μὴ προσερραμένην εἰμὴ μόνον κατὰ τὸ κατώτατον μέρος αὐτῆς, ὁποίαν ἔχουσι τὰ σημερινὰ δετὰ ὑποδήματα[1].

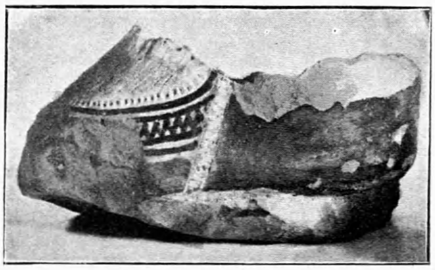

Εἰκὼν 17. Πήλινον ὁμοίωμα ὑποδήματος (μῆκος 0,045).

Στῆλαι ὑπεράνω τάφων ἱστάμεναι εὑρέθησαν 8, σημειωθεῖσαι διὰ τῶν γραμμάτων σ, σ', σ'', σ''', S, S', S₁, S₂, ἴσως δὲ καὶ ἑτέρα ἐνάτη ἐπὶ τοῦ τάφου LXI ὑπεράνω τῶν σκελῶν τοῦ νεκροῦ, περὶ ἧς δὲν εἶμαι βέβαιος ἂν πράγματι ἦτο στήλη. Αἱ στῆλαι αὗται ἦσαν κοινοὶ λίθοι ἀκατέργαστοι, διαφέροντες κατὰ τὸ μέγεθος πολύ, διότι ἡ μὲν μικροτάτη πασῶν ἀνήκουσα, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν πυρὰν XXXIX εἶχεν ὕψος 0,28 καὶ πλάτος 0,15, ἡ δὲ μεγίστη σ''' ἱσταμένη ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. XLI ὀστοδόχου ἀμφορέως εἶχεν ὕψος 1,05 καὶ πλάτος 0,50. Εἰς τὸν αὐτὸν τάφον XLI φαίνεται ὅτι ἀνήκει καὶ ἡ στήλη S', ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλος τις τάφος αὐτόθι. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου VI φαίνεται ὅτι ἵσταντο δύο στῆλαι, ἤτοι ἥ τε προειρημένη σ καὶ ἡ σ', δύναται ὅμως ἡ δευτέρα νὰ ἀνήκῃ καὶ εἰς τὸν τάφον XXXVI. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν στηλῶν ἡ μὲν σ'' ἵστατο ἐπὶ τῆς πυρᾶς XXII, ἡ δὲ S₁ ἐπὶ τῆς πυρᾶς LIII καὶ ἡ S₂ ἐπὶ τοῦ ὀστοδόχου ἀγγείου LX.

Ἐπὶ τῶν ὀστοδόχων ἀγγείων VI καὶ LX εὑρέθησαν ἱστάμενα ἐκτὸς τῶν στηλῶν καὶ ἀγγεῖα ἐπιτύμβια, ἐξ ὧν ὑπελείπετο μόνον τὸ κατώτατον μέρος, ἦσαν δὲ καὶ ταῦτα, ὅπως καὶ τὰ πρότερον ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθέντα, ὄχι πολυτελῆ, ἀλλὰ μικρὰ καὶ κοινά[2], φέρουσι δὲ παρὰ τὸν πυθμένα τρήματα ἐπίτηδες δι' ἥλου διατετρυπημένα. Τὰ τρήματα ταῦτα, ὡς καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῶν μεγάλων ἐπιτυμβίων ἀγγείων τοῦ Διπύλου ὑπάρχουσαι ὀπαί, νομίζω ὅτι συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ὀρθότητος τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898

[1] Τοιαύτην γλῶσσαν ἐννοεῖ ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν Στρωμ. σελ. 328 **Potter**, ἔνθα χλευάζων τοὺς ὑπερμέτρως περὶ τὴν κομψότητα τῶν λόγων σπουδάζοντας, ἄλλως δὲ ἀνοήτους σοφιστάς, γράφει καὶ τὰ ἑξῆς: ***ἀμέλει καὶ καθάπερ τῶν παλαιῶν ὑποδημάτων τὰ μὲν ἄλλα αὐτοῖς ἀσθενεῖ καὶ διαρρεῖ, μόνη δὲ ἡ γλῶσσα ὑπολείπεται.***

[2] Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 87 ἑξ. καὶ 1889 σελ. 176 ὑποσημ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω δύο ἐπιτυμβίων ἀγγείων εὑρέθη καὶ τρίτον ὅμοιον κατὰ τὸ δυτικὸν πλευρὸν τοῦ τάφου VI, ἀλλὰ τοῦτο ἔκειτο ἀνεστραμμένον καὶ ἑπομένως ὄχι κατὰ χώραν.

σελ. 88 ἑξ. ἐκφρασθείσης γνώμης ὅτι τὰ ἐπιτύμβια ἀγγεῖα ἐπεῖχον θέσιν ἐπιτυμβίων φρεατοειδῶν βωμῶν, ἑπομένως αἱ ὀπαὶ ἦσαν πεποιημέναι ἐπὶ τῶν ἀγγείων, ἵνα αἱ εἰς αὐτὰ ἐγχεόμεναι χοαὶ ἐκρέωσιν εἰς τὸ βάθος τοῦ τάφου[1]. Ἡ χρῆσις δὲ ὡς ἐπιτυμβίων φρεατοειδῶν βωμῶν ἐν Ἐλευσῖνι ὄχι ἀγγείων πολυτελῶν καὶ ἐπίτηδες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατεσκευασμένων, ὡς ἐν τῷ Διπύλῳ, ἀλλὰ μικρῶν καὶ κοινῶν καὶ ἐκ τοῦ προχείρου διατρυπωμένων δηλοῖ ὅτι ἐν τοῖς ἐν Ἐλευσῖνι τάφοις παρίσταται τὸ ἔθος τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, ἑπομένως δὲ ὅτι καθόλου εἰπεῖν οἱ τάφοι τῆς ἐν Ἐλευσῖνι νεκροπόλεως εἶνε παλαιότεροι τῶν ἐν τῷ Διπύλῳ. Τούτου τεθέντος, ἐπειδὴ ἡ χρονολογία τῶν ἀγγείων τοῦ Διπύλου δὲν δύναται νὰ καταβιβασθῇ πολύ, νομίζω ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶνε ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ **Dragendorf**[2] ὅτι οἱ μετὰ γεωμετρικῶν ἀγγείων τάφοι τῆς ἐν Ἐλευσῖνι νεκροπόλεως δὲν εἶνε παλαιότεροι τοῦ τέλους τοῦ Η΄ π. Χ. αἰῶνος, εἶνε δ' ἀνάγκη νὰ θεωρηθῶσι παλαιότεροι τοῦ χρόνου τούτου τοὐλάχιστον κατὰ μίαν ἑκατονταετίαν.

Ἐν γένει οἱ κατὰ τὸ ἔτος 1898 ἀνασκαφέντες γεωμετρικοὶ τάφοι ἦσαν ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἐν τῇ προτέρᾳ ἀνασκαφῇ εὑρεθέντας, ὥστε ὀλίγα δύνανται νὰ ῥηθῶσι περὶ αὐτῶν ἐπὶ πλέον τῶν ἤδη εἰρημένων ἐν Ἐφ. Ἀρχ. τοῦ 1898. Ἡ διεύθυνσις τῶν τάφων ἦτο ὅλως ἀκανόνιστος. Ἐκ τῶν ἐμπεριεχόντων ἀκαύστους νεκροὺς τάφων τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1898 οὐδεὶς περιεβάλλετο ὑπὸ λιθίνου τοίχου, δύο δὲ μόνον οἱ ὑπ' ἀριθ. XLVI καὶ L περιεβάλλοντο διὰ τοιχίου ἐξ ὠμῶν πλίνθων, ἀλλ' ἐκ τούτων μόνον ὁ πρῶτος ἦτο ἐπικεκαλυμμένος διὰ πλακῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἦτο ὅλως ἀκάλυπτος. Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πρώτου τούτων καὶ τῶν ἐν αὐτῷ εὑρεθέντων κτερισμάτων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω σελ. 34β. Ὁ δεύτερος δὲν εἶχεν οὐδὲν κτέρισμα, ἀνῆκε δὲ εἰς νεκρὸν γηραλέον, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τῶν ὀστῶν. Ἔξω τοῦ τάφου τούτου ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ ὑπῆρχε πυρὰ ἐναγίσματος, ἐν ᾗ εὑρέθησαν καὶ ἄκαυστα ὀστᾶ λαγοῦ, ἄνθρακες δέ τινες ἐκ τῆς πυρᾶς ταύτης εἶχον καταπέσει καὶ ἐντὸς τοῦ τάφου εὑρεθέντες ὑποκάτω τοῦ κρανίου. Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι πρῶτον ἐκάησαν τὰ ἐναγίσματα καὶ ἔπειτα κατετέθη ὁ νεκρός. Πάντες οἱ λοιποὶ τάφοι τοῦ εἴδους τούτου, οἵ τε παιδικοὶ καὶ οἱ τῶν ἐνηλίκων, ἦσαν ἄκτιστοι, καίτοι τρεῖς ἐξ αὐτῶν, ὁ παιδικὸς τάφος LXI, ὁ LIX καὶ ὁ πρότερον ὑπὸ Φιλίου ἀνεσκαμμένος X ἐπεκαλύπτοντο διὰ πλακῶν. Ὡς πρὸς τὰ κτερίσματα ὅμως οἱ διὰ πλακῶν ἐπικεκαλυμμένοι οὗτοι τάφοι οὐδαμῶς ἦσαν πλουσιώτεροι τῶν ἀκαλύπτων, διότι οἱ ἐν αὐτοῖς νεκροὶ δὲν εἶχον οὐδὲν κτέρισμα, ἐνῷ ὁ παραπλεύρως πρὸς τὸν LXI κείμενος ἕτερος παιδικὸς τάφος LXII ἀκάλυπτος ὢν ἐμπεριεῖχεν ἐννέα ἀγγεῖα (ἤτοι μίαν λήκυθον ἐξ ὑπερύθρου πηλοῦ μετὰ χαρακτῶν κοσμημάτων, ἑτέραν ὁμοίαν τῇ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 106 εἰκ. 26, ἕνα ἀρύβαλλον ὁμοίας κατασκευῆς μετὰ τοῦ αὐτοῦ κοσμήματος, ἕνα ἐπιχώριον σκύφον κατ' ἀπομίμησιν πρωτοκορινθιακοῦ ἔχοντα ἑκατέρωθεν εἰκόνα δυσδιαγνώστου ζῴου, ἴσως βοός, ἐν πρωτοκορινθιακὸν ληκύθιον μικρότατον, ὕψ. 0,042, μετὰ δελφίνων ὑπὸ τὸν λαιμόν, μίαν οἰνοχόην γεωμετρικὴν καὶ τρεῖς σκύφους ἐπίσης γεωμετρικούς). Ἐπίσης εὑρέθησαν ἀγγεῖα καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. XLIV ἀκτίστῳ παιδικῷ τάφῳ, περὶ οὗ ἴδε ἀνωτέρω σελ. 35α. Πάντες ὅμως οἱ ἄλλοι τοιοῦτοι τάφοι δὲν ἐμπεριεῖχον οὐδὲν κτέρισμα. Ὁ ὑπ' ἀριθ. XLII, περὶ οὗ ἐγένετο ἤδη λόγος σελ. 34α καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. XV ἦσαν ἐπεστρωμένοι διὰ χαλίκων. Ἡ θέσις τῶν νεκρῶν ἐν τοῖς τάφοις τοῦ εἴδους τούτου ἐνίοτε δὲν ἦτο σαφὴς ἕνεκα φθορᾶς τῶν ὀστῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν 10 κάλλιον διατετηρημένων σκελετῶν μόνος ὁ τοῦ ἐν τῷ τάφῳ XIV παιδίου καὶ ὁ τοῦ ἐν τῷ τάφῳ LXIV ἐνήλικος ἔκειντο ὕπτιοι, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ ἦσαν μᾶλλον ἢ ἧττον συνεσταλμένοι, οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τὰ σκέλη, ὁ δὲ τοῦ τάφου LIX κατὰ τὴν κεφαλήν, ἥτις ἦτο προσανακεκλιμένη. Ἐν τῷ τάφῳ LIX, ὅστις ἦτο ἐπικεκαλυμμένος διὰ πλακῶν, παρετηρήθη ὅτι τὰ ὀστᾶ τῶν ταρσῶν ἦσαν ὄρθια, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ὁ τάφος εἶχε πληρωθῇ χωμάτων πρὸ τῆς

[1] Τὴν γνώμην ταύτην ἐπανέλαβε κατόπιν καὶ ὁ **Poulsen** σελ. 19. Ἡ ὑπὸ τοῦ **Κουρουνιώτου** Ἐφημ. Ἀρχ. **1906** σελ. **14** ἑξ. ἐκφρασθεῖσα εἰκασία ὅτι δὲν ὑπῆρχον πήλινα ἐπιτύμβια ἀγγεῖα εἶνε ὅλως ἀπαράδεκτος.

[2] Ἐν **Hiller v. Gaertringen, Thera II** σελ. 232 ὑποσημ. 220. **Πρὸς** τὴν ἐμὴν γνώμην συμφωνεῖ καὶ ὁ **Poulsen** σελ. 20, πρὸς δὲ τὴν τοῦ **Dragendorf** συμφωνεῖ ὁ **Furtwängler, Die antik. Gemmen III** σελ. 441 τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς τεχνοτροπίας τοῦ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 πίν. 3 ἀριθ. 2 νεκροδόχου ἀμφορέως, ὃν ὅμως ὀρθῶς, νομίζω, ὅ τε **Dragendorf** (ἔν. ἀν. σελ. 182 ὑποσημ. 88) καὶ ὁ **Poulsen** (σελ. 88) θεωροῦσιν ὡς ἐπείσακτον.

διαλύσεως τοῦ σώματος. Αἱ ἐπιτεθειμέναι ἄρα πλάκες δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ κωλύσωσι τὴν εἴσοδον τῶν χωμάτων εἰς τὸν τάφον, ἀλλ' ἦσαν τεθειμέναι ὡς «*ὅρος μνήματος*», ἐνῷ ὁ νεκρὸς εἶχε καλυφθῆ διὰ χωμάτων ἅμα τῇ ταφῇ. Ὁ νεκρὸς τοῦ ὑπ' ἀριθ. VII τάφου ἦτο τοσοῦτον πολὺ συνεσταλμένος, ὥστε αἱ πτέρναι ἤγγιζον πρὸς τοὺς γλουτούς, οἱ δὲ μηροὶ ἐσχημάτιζον ὀρθὴν γωνίαν πρὸς τὸν κορμόν, τὸ δὲ μῆκος τοῦ νεκροῦ, ὡς ἦτο συνεσταλμένος, ἦτο μόλις 0,90. Ὁ δ' ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. XXXVIII ἦτο ἔτι μᾶλλον συνεσταλμένος καὶ ἴσως ἐτάφη καθήμενος, ὥστε ὁ σκελετὸς εἶχε μῆκος μόλις 0,50. Ἄλλοι ὅμως, ὡς οἱ ἐν τοῖς τάφοις XV καὶ XXIV ἦσαν ὀλίγον τι μόνον συνεσταλμένοι.

Οἱ μετὰ κεκαυμένων νεκρῶν τάφοι, ἤτοι αἱ νεκρικαὶ πυραὶ συνήθως ἦσαν λάκκοι κανονικοῦ σχήματος, οἷοι οἱ τῶν ἐμπεριεχόντων ἀκαύστους νεκροὺς τάφων, ἀλλ' οὐδεμία ἦτο περιβεβλημένη διὰ τοίχου οὐδὲ κεκαλυμμένη διὰ πλακῶν. Τὸ μέγεθος αὐτῶν ἦτο ποικίλον, ἀλλ' οὐδεμία ὑπερέβαινε τὰ 2,50 μ. εἰς μῆκος, μία δὲ ἡ ὑπ' ἀριθ. LV ἦτο μικροτάτη ἔχουσα μῆκος 0,80, πλάτος 0,50 καὶ βάθος 0,25, καίτοι ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ νεκροῦ ἐφαίνετο ὅτι οὗτος ἦτο ἐνῆλιξ. Ἡ παιδικὴ ὅμως πυρὰ LIII ἦτο μεγαλυτέρα ἔχουσα μῆκος 1,30, πλάτος δὲ ἀπὸ 0,30 μέχρι 0,70. Ἐν τισιν ἐξ αὐτῶν εὑρέθησαν καί τινα ἄκαυστα ὀστᾶ ζώων καὶ ὄστρεα ἐκ τῶν περιδείπνων. Ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. XXIII πυρᾷ εὑρέθη καὶ εἷς καρπὸς ὄας (**sorbus domestica**) ἀπηνθρακωμένος. Ὄστρακα ἀγγείων ὑπῆρχον ἐν αὐταῖς πολλὰ καὶ ἐνίοτε πλεῖστα, ἀλλ' ἀκέραια ἀγγεῖα μόνον σπανιώτατα [1]. Τὰ ὄστρακα ἀνῆκον εἰς γνωστὰ εἴδη, ἤτοι γεωμετρικά, πρωτοκορινθιακὰ καὶ ἐνίοτε λυδικὰ (οἷα τὰ ἐν Ἀφίδναις εὑρεθέντα). Ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. XVII ἀνωτέρω τῆς τέφρας εὑρέθη καὶ εἰδώλιον τι ἐξ Αἰγυπτιακῆς πορσελάνης τελείως ἀποσεσαθρωμένον. Ἡ πυρὰ VIII δὲν περιεῖχεν οὐδὲν ὄστρακον, ἀλλὰ μόνον ὀστᾶ. Ἐπὶ τῆς πυρᾶς XX ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα μικρὰ πυρά, ἐν ᾗ φαίνεται ὅτι εἶχον καῆ ἐναγίσματα.

Ἐκ τῶν τεσσάρων εὑρεθέντων ὀστοδόχων ἀμφορέων οἱ τρεῖς ἔκειντο ἐντὸς νεκρικῆς πυρᾶς, ἀλλ' ἦτο φανερὸν ὅτι μόνον οἱ δύο, ἤτοι οἱ ὑπ' ἀριθ. XLI καὶ LX περιεῖχον τὰ ὀστᾶ τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ πυρᾷ κεκαυμένου νεκροῦ, διότι ὁ ἐντὸς τοῦ λάκκου τῆς πυρᾶς ἐσκαμμένος βαθύτερος βοθρίσκος, ἐν ᾧ ἀπέκειτο ὁ ἀμφορεύς, ἐμπεριεῖχεν ἄνθρακάς τινας καὶ τέφραν ἐμπεσόντας κατὰ τὴν σκαφὴν τοῦ βοθρίσκου ἐκ τῆς ἀνωτέρω κειμένης πυρᾶς, αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀμφορέως ὁ λαιμὸς ὑπερεῖχε περίπου 0,10 ὑπεράνω τοῦ πυθμένος τῆς πυρᾶς, ὥστε ἔμελλε νὰ ἀποκοπῇ, ἂν ἡ πυρὰ εἶχε σκαφῇ κατόπιν· προσέτι δὲ καὶ ὀστᾶ τοῦ νεκροῦ δὲν εἶχον ὑπολειφθῆ ἐν τῇ πυρᾷ, ἐπειδὴ εἶχον συλλεγῆ ἐπιμελῶς. Τοὐναντίον δὲ ὁ τρίτος τῶν ἀμφορέων τούτων, ἤτοι ὁ ἐν τῇ πυρᾷ XXXIX κείμενος XL, εἶνε παλαιότερος τῆς πυρᾶς ταύτης, ἐπειδὴ ἄνθρακες μὲν καὶ τέφρα δὲν ὑπῆρχον ἐν τῷ βοθρίσκῳ ἐν ᾧ ἀπέκειτο, ὁ δὲ λαιμὸς αὐτοῦ ὑπερέχων τοῦ πυθμένος τῆς πυρᾶς εἶχεν ἀποκοπῆ καὶ ἀφανισθῆ.

Ἡ πυρά, ἐν ᾗ ὁ ὀστοδόχος ἀμφορεὺς XLI, εἶνε ἡ ἀξιολογωτάτη πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε εὑρεθέντων ἐν Ἐλευσῖνι ὁμοίων τάφων διὰ τὰς ἄνωθεν αὐτῆς ἱσταμένας δύο στήλας καὶ τὸ ἐπιτύμβιον ἀγγεῖον, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω. Ὁ πυθμὴν τοῦ ἄνωθεν παραπλεύρως τῆς στήλης σ''' ἐπιτεθειμένου ἐπιτυμβίου ἀγγείου ἔκειτο 0,85 ὑπεράνω τῆς τέφρας τῆς πυρᾶς, ὥστε τὸ βάθος τοῦ τάφου θὰ ἦτο περίπου 1 μ. Ὁ λάκκος τῆς πυρᾶς ἦτο τετράπλευρος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀνορύξεως τοῦ βοθρίσκου, ἐν ᾧ ἀπετέθη ὁ ἀμφορεύς, ἀπέβαλεν ἐν μέρει τὸ κανονικὸν αὐτοῦ σχῆμα. Ὁ ὀστοδόχος ἀμφορεὺς εἶνε ἁπλοῦς ἔχων λιτὴν γεωμετρικὴν διακόσμησιν, φέρει δὲ ἐπὶ τοῦ στομίου χαλκῆν φιάλην καὶ ἐντὸς αὐτῆς μικρὰν πηλίνην λοπάδα στερεῶς προσκεκολλημένην. Ὁ ἀμφορεὺς κατετέθη περιτετυλιγμένος ἐντὸς ὑφάσματος, τὰ ἴχνη δὲ τοῦ ὑφάσματος τούτου διατηροῦνται καλῶς ἐπὶ τοῦ περιβάλλοντος τὸν ἀμφορέα χώματος, ὅπερ φαίνεται ὅτι ἦτο τότε ἐν καταστάσει πηλώδει εἴτε ἕνεκα τῆς νενομισμένης κατασβέσεως τῆς πυρᾶς δι' οἴνου, εἴτε ἕνεκα ἐπισυμβάσης βροχῆς, καὶ ὡς ἐκ τούτου διετηρήθη συμπαγὲς μέχρι τοῦδε Ἐν τῇ πυρᾷ εὑρέθη μία οἰνοχόη ἀκεραία, συντετριμμένα δὲ ἕτερα τέσσαρα ἢ πέντε ἀγγεῖα, ἐξ ὧν ἓν ἦτο

[1] Πλῆθος ὀστράκων εὑρέθη ἐν τῇ πυρᾷ XLII, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀπαρτισθῇ οὐδὲν ἀγγεῖον τέλειον, τοῦτο δὲ βεβαίως ἕνεκα τῆς ἀνορύξεως ἐν αὐτῇ τοῦ τάφου XLIII. Ἐν αὐτῇ εὑρέθησαν καὶ δύο προϊστορικὰ ὄστρακα καὶ εἷς ἐπίσης προϊστορικὸς πήλινος σφόνδυλος, παραπεσόντα κατὰ τύχην μεταξὺ τῶν χωμάτων.

οἰνοχόη, ἕτερον λήκυθος καὶ ἄλλο κύαθος. Ἐκτὸς τούτου εὑρέθη ἐν τῇ πυρᾷ καὶ μικρὸν σιδηροῦν μαχαίριον δρεπανοειδές.

Ἡ πυρά, ἐν ᾗ ὁ ὀστοδόχος ἀμφορεὺς LX, ἦτο καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ ἓν ἄκρον κατεστραμμένη ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῇ σκαφῆς τοῦ βοθρίσκου, ἐν ᾧ ἀπετέθη ὁ ἀμφορεύς. Ἐν τῇ πυρᾷ δὲν ὑπῆρχον ὄστρακα ἄλλου ἀγγείου πλὴν μιᾶς εὐτελοῦς λαγύνου ὁμοίας τῇ ἐν τῇ Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 99 εἰκ. 23 ἀπεικονισθείσῃ. Τοιαῦται λάγυνοι εὑρέθησαν καὶ ἐν ἄλλοις τάφοις τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1898 καὶ μάλιστα ἐν θέσει διακεκριμένῃ ἐνίοτε, ὥστε νομίζω ὅτι ἡ χρῆσις τῶν λαγύνων τούτων ἦτο τυπικῶς ὡρισμένη πρὸς ἐπιτέλεσιν νομίμου τινός, ὡς ἔχω ἤδη γράψει καὶ ἄλλοτε (ἔν. ἀν. σελ. 101). Ὁ ὀστοδόχος ἀμφορεὺς δὲν εἶνε πολυτελής, οὐδ᾽ ἄλλως ἀξιοσημείωτος, πιθανῶς δὲ καὶ αὐτὸς θὰ ἦτο περιβεβλημένος δι᾽ ὑφάσματος, ἐπειδὴ ἐν τῇ πυρᾷ εὑρέθη μικρόν τι χάλκωμα ἐφθαρμένον καὶ ἀδιάγνωστον, ὅπερ ἐνδέχεται νὰ ἦτο πόρπη συγκρατοῦσα τὸ ὕφασμα. Ὡσαύτως εὑρέθη καὶ μικρόν τι σίδηρον τεθραυσμένον εἰς δύο, ὅπερ φαίνεται ὅτι ἦτο περόνη. Τὸ στόμιον τοῦ ἀμφορέως ἦτο ἐπικεκαλυμμένον διὰ κύλικος ἐπικεκαλυμμένης διὰ μικρῶν λίθων.

Ὁ ὀστοδόχος ἀμφορεὺς XL δὲν ἔχει τι τὸ ἀξιοσημείωτον. Περὶ δὲ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. VI, ὅστις ἐμπεριεῖχε τὰ ὀστᾶ παιδίου περίπου δεκαετοῦς καέντος ἐν ἄλλῃ τινὶ πυρᾷ ἐκτὸς τοῦ ἐν ᾧ ἀπέκειτο τάφου, ἔχουσιν ἤδη λεχθῇ ἱκανὰ σελ. 32б. Εἰς ταῦτα ὑπολείπεται νὰ προστεθῇ μόνον ὅτι τὸ στόμιον τοῦ ἀμφορέως ἐπεκαλύπτετο διὰ τρυβλίου, ὅπερ ἔχει ἀπεικονισθῇ μετ᾽ αὐτοῦ ἐν εἰκ. 14 καὶ ὅτι ἐν τῷ βαθυτέρῳ βοθρίσκῳ ὑποκάτω τοῦ ἀμφορέως εὑρέθησαν ὄχι ὀλίγοι ἄνθρακες ἄνευ τέφρας καὶ ἄκαυστά τινα ὀστᾶ λαγοῦ ἢ κονίκλου.

Τὰ νεκροδόχα ἀγγεῖα τὰ εὑρεθέντα ἐν ἔτει 1898 ἦσαν πάντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λίαν εὐτελῆ, συχνάκις δὲ καὶ ἐλλιπῆ φέροντα κατὰ τὸ ἐλλεῖπον μέρος ὄστρακον ἢ λίθον ἐπίτηδες τεθειμένον πρὸς ἐπικάλυψιν τῆς ὀπῆς. Πάντα ἔκειντο ἀνακεκλιμένα καὶ ἁπλῶς τεθαμμένα ἐν τῇ γῇ, πλὴν μόνον δύο, ἤτοι τῶν ὑπ᾽ ἀριθ. XVI καὶ XXXV, ἅτινα ἦσαν ἐπικεκαλυμμένα διὰ πλακῶν. Ἐντὸς αὐτῶν ὑπῆρχον τεθαμμένα παιδία μικρά, συνήθως δὲ βρέφη, διὸ καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀγγείων τούτων ἦτο μικρόν. Τὰ μέγιστα ἐξ αὐτῶν ἦσαν ὁ ὑπ᾽ ἀριθ. IX πίθος ἔχων ὕψος 0,60 καὶ ὁ ὑπ᾽ ἀριθ. LII χειροποίητος ἀγάνωτος ἀμφορεὺς ἔχων ὕψος 0,70. Τὸ σχῆμα αὐτῶν ἦτο διάφορον, διότι ἐκ τῶν 13 τὰ 6 ἦσαν λάγυνοι, ἕτερα 5 ἀμφορεῖς, εἷς πίθος (ὁ ὑπ᾽ ἀριθ. IX), καὶ μία στάμνος. Ἐν τῷ ὑπ᾽ ἀριθ. II, ὅπερ ἦτο λάγυνος χειροποίητος μετά τινων χαρακτῶν κοσμημάτων, ἐπικεκαλυμμένη διὰ τρυβλίου καὶ ἔχουσα ὕψος μόλις 0,36, ἐμπεριείχοντο δύο βρέφη. Ἔξωθεν τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν ἦσαν παρακεχωσμένα ὡς κτερίσματα ἱκανὰ ἀγγεῖα μᾶλλον ἢ ἧττον μικρά, ὧν τὸ στόμιον ἐπεκαλύπτετο διὰ λίθου, ὀστράκου ἢ ἑτέρου ἀγγείου εἷς κύαθος δὲ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. II δι᾽ ὀστρέου (πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 99).

Τὸ πλουσιώτατον τῶν νεκροδόχων ἀγγείων ἦτο ὁ ὑπ᾽ ἀριθ. IX πίθος ἐμπεριέχων ἐντὸς 11 μικρὰ ἀγγεῖα, τὰ πλεῖστα ἱκανῶς εὔτεχνα, ἤτοι μίαν οἰνοχόην, ἓν ἀγγεῖον ὅμοιον πρὸς οἰνοχόην, ἀλλ᾽ ἄνευ προχοῆς, δύο κανθάρους, τρεῖς κυάθους, μίαν πρόχουν, ἕνα ἀρύβαλλον μετὰ χαρακτῶν κοσμημάτων, ἕτερον ἀρύβαλλον ἀγάνωτον καὶ ἓν κύπελλον δίωτον. Ἔξω τοῦ πίθου ἵστατο ὀρθία μία εὐτελὴς λάγυνος ἐκ τῶν ἀνωτέρω σελ 39α εἰρημένων, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ ἄλλα νεκροδόχα ἀγγεῖα σχεδὸν πάντα εἶχον ἔξωθεν παρακεχωσμένην τοιαύτην λάγυνον, καίτοι τινὰ ἐξ αὐτῶν δὲν εἶχον ἄλλο κτέρισμα πλὴν αὐτῆς. Δύο μόνα ἐκ τῶν νεκροδόχων ἀγγείων, ἤτοι τὰ ὑπ᾽ ἀριθ. XXXV καὶ XXXVII δὲν εἶχον οὔτε τοιαύτην λάγυνον οὔτε ἄλλο κτέρισμα.

Ἐκ τῶν ἔξω τῶν τάφων εὑρεθέντων πραγμάτων ἄξια ἀναγραφῆς κρίνω λεπτὴν ὀστεΐνην βελόνην ἐλλιπῆ μὲν κατὰ τὸ παρὰ τὴν ἀκίδα μέρος, ἀκεραίαν δὲ ὄπισθεν κατὰ τὸ τρῦμα, σωζομένην εἰς μῆκος 0,037.

Μηνὶ Ἰουλίῳ 1911.

Ἀνδρέας Ν. Σκιᾶς.

Γυθείου ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον

ὑπὸ

Παναγιώτου Ριζάκου.

Ἀνασκαπτομένων τῷ 1902 τῶν θεμελίων τῆς οἰκίας Ν. Λάσκαρη, ἐπὶ τῆς ἁμαξιτοῦ Γυθείου-Σπάρτης κειμένης καὶ καταντικρὺ τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος, ΒΑ τῆς σήμερον πόλεως, ηὑρέθησαν περὶ τοὺς δέκα πέντε τάφους Ῥωμαϊκῶν ἴσως χρόνων, ἐπὶ ἑνὸς δ' αὐτῶν ἦν ἐνῳκοδομημένη στήλη ἐπιγεγραμμένη μαρμάρου λευκοῦ, ἐν σχήματι κεραμίδος Ῥωμαϊκοῦ τοίχου, ἀποκεκρουμένη τὰς τέσσαρας πλευράς, ὡς εἰκονίζεται ἐνθάδε· ἔκτοτε ἔκειτο παρὰ τῷ Ν. Λάσκαρῃ μέχρι τοῦ 1911, ὅτε καὶ ἐδωρήθη τῇ Ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ Γυθείου. Τῆς στήλης ταύτης σῳζόμ. ὕψος 0·26, πλάτ. 0·32, πάχ. 0·025, ἀναγινώσκονται δὲ τάδε·

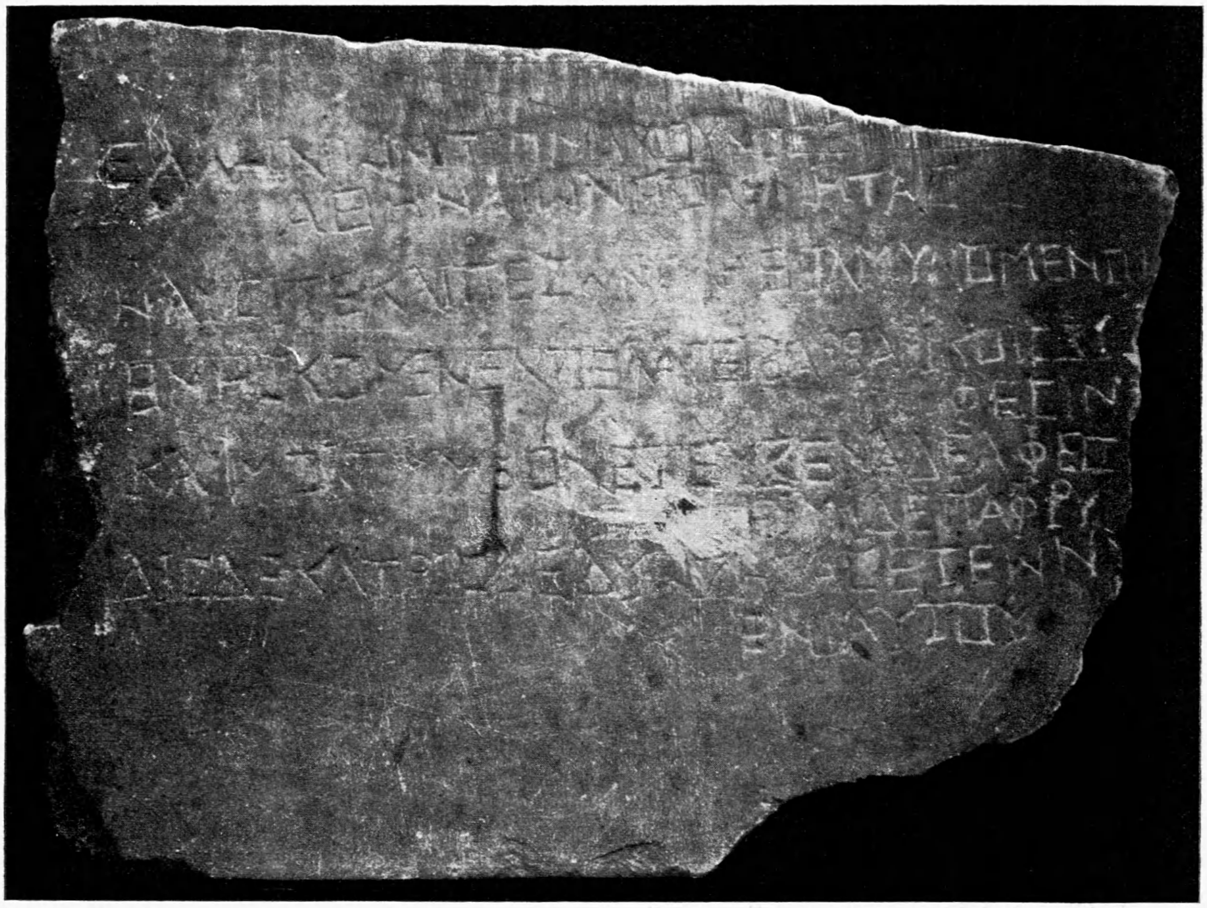

Ἑλλήνων προμαχοῦντες, | [2]Ἀθηναίων πολεμητὰς |
[3]ναυσί τε καὶ πεζῶν πλήθι ἀμυνόμενοι |
[4]θνήσκομεν ἐν πελάγει βαρβαρικοῖς ξί|[5]φεσιν. |
[6]Καί μοι τύμβον ἔτευξεν ἀδελφεός, | [7]εἰμὶ δ' επαφρυ, |
[8]δὶς δέκα τρὶς δὲ δύω ζήσας ἐτέων | [9]ἐνιαυτου

Ἐτυπ. 2.3.12

Τῶν στίχων ὁ 1ος καὶ 2ος ἀποτελοῦσιν ἑξάμετρον, ὁ 3ος πεντάμετρον, ὁ 4ος καὶ 5ος πεντάμετρον, ὁ 6ος καὶ 7ος ἑξάμετρον, ἑξάμετρον δὲ ἀποτελοῦσιν καὶ ὁ ὄγδοος σὺν τῷ ἐνάτῳ.

Στίχ. 2. ***πολεμητάς***· ἡ λέξις νέα κανονικῶς πεποιημένη ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ***πολέμιος*** = ***τοὺς πολεμίους τῶν Ἀθηναίων.***

Στίχ. 3. ***πλήθι τ' ἀμυνόμενοι*** (οὕτω κεῖται ἐπὶ τοῦ λίθου)· ἐν τῇ μεταγραφῇ ἡμαρτημένως [1] ἐτυπώθη ***πλήθι ἀμυνόμενοι.***

Στίχ. 7. ***δεπαφρυ***· ἢ δι' ἀμέλειαν τοῦ χαράκτου ἐξέπεσε τὸ *ο* (= ***δ' ἐπ' ἀφροῦ***), ἢ κύριον ὄνομα: ***Ἐπαφρῦ***(ς);

Στίχ 9. ***ενιαυτον***· οὕτω (ἄνευ ς) κεχάρακται ἐν τῷ λίθῳ, πιθανῶς ἀντὶ ***ἐνιαυτούς***· ***ἐνιαυτὸς*** χρονικὸν διάστημα, κύκλος χρονικός, πρβ. Ὁμήρ. Ὀδ. *α* 16: «ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν»· πρβ. ***Wilhelm*** «Ἔτος und ἐνιαυτὸς» ἐν SB Akad. Wien CXLII, IV.

Κατὰ τὸ ἐπίγραμμα Λάκωνες προμαχοῦντες Ἑλλήνων καὶ ἀμυνόμενοι τοὺς πολεμίους τῶν Ἀθηναίων, πολλοὶ πεζοὶ καὶ ἐπιβαίνοντες νεῶν, ἀπέθανον ἐν ναυτικῇ συγκρούσει (***ἐν πελάγει***) ὑπὸ βαρβάρων, τῷ δὲ περὶ οὗ τὸ ἐπίγραμμα, ἅτε ἀτάφῳ μείναντι (***εἰμὶ δ' ἐπ' ἀφροῦ***), ὁ ἀδελφὸς κατὰ τὰ νενομισμένα τύμβον, ἤγουν κενοτάφιον, ἔτευξεν· ἦν δ' ἐτῶν εἴκοσιν ἕξ.

Τὸ ἐπίγραμμα ἐδημοσίευσε δι' ὀλίγων ὁ τότε ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιοτήτων Γυθείου Ἰωάννης Β. Πατσουράκος [2], νομίζει δ' ὅτι ἀναφέρεται εἰς Γυθεάτην, ὃς ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τῶν Ἀθηναίων ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν Ἑλλήνων, καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐν Κνίδῳ τοῦ 394 π. Χρ. ναυμαχίαν, ὅτε ὁ στόλος τῶν Λακώνων ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ, στρατηγοῦντος τοῦ Κόνωνος· ἀλλ' ἡ ἔννοια τοῦ ἐπιγράμματος ἀποκρούει τὴν τοιαύτην ἐκδοχήν, καθότι, ὡς εἴρηται, οἱ Λάκωνες ἀπέθανον ἐν ναυμαχίᾳ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀμυνόμενοι βαρβάρους πολεμητὰς ἤτοι πολεμίους τῶν Ἀθηναίων, δὲν εἶναι δυνατὸν ἄρα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐπολεμουν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· πρὸς δὲ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι μεταγενεστέρων πολὺ χρόνων ἢ τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος π. Χρ., τοῦτο δὲ συνειδὼς ὁ Πατσουράκος εἰκάζει, ἀπιθάνως κατ' ἐμέ, ὅτι τοῦ ἐπιγράμματος ἐγένετο ἀνανέωσις ἐν χρόνοις ὑστέροις διὰ τὸ ἀξιόλογον αὐτοῦ. Ἔκ τε τοῦ τύπου καὶ τοῦ τῶν γραμμάτων σχήματος εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου πρὸς τὸν τρίτον μ. Χρ. αἰῶνα δύναται ν' ἀποδοθῇ. Ζητητέον ἤδη τίνες οἱ βάρβαροι, ὧν τοῖς ξίφεσιν ἀπέθανον οἱ Λάκωνες; βάρβαροι ἆρά γε νοοῦνται οἱ Πάρθοι, πρὸς οὓς διὰ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος ἀπὸ τοῦ 162-166 μ. Χρ. ἐπολέμησεν [3], συνεπολέμησαν δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἄλλοι τε Ἕλληνες καὶ οἱ νεαροὶ Σπαρτιᾶται, Νεικοκλῆς καὶ Διοσκόρας (CIG 1253 καὶ 1459), ἀλλ' ὁ Wolters (AM 1903, 291) νομίζει ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται οὗτοι μετέσχον τῆς ἐπὶ Καρακάλλου κατὰ τῶν Πάρθων στρατείας, ἧς πλεῖστοι μετέσχον Σπαρτιᾶται. Περὶ τῶν πολέμων τούτων τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου πλεῖστος ἐν Ἑλλάδι ἐγένετο λόγος, τοὺς δ' ἱστοριογράφους αὐτοῦ τοὺς τερατολογοῦντας σατυρίζει ὁ Λουκιανὸς ἐν τῷ «Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν» (2-32). Ἀλλ' ἂν δεχόμενοι τὴν τοῦ Χέρτσβεργ γνώμην θεωρήσωμεν ὅτι ὁ Νεικοκλῆς καὶ Διοσκόρας τούτων μετέσχον τῶν πολέμων, οὐδ' οὕτως καὶ τὸ παρὸν ἐπίγραμμα εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐπιτρέπεται χρόνους ν' ἀναγάγωμεν, διότι οἱ μετασχόντες τῶν πολέμων Σπαρτιᾶται ἦσαν πάνυ ὀλίγοι, καὶ δὲν ἠμύνοντο τοὺς Πάρθους ἐπιόντας, ***Ἑλλήνων προμαχοῦντες,*** ἀλλὰ Ῥωμαίοις συμπολεμοῦντες ἐπῆσαν ἐπ' αὐτούς, αἴρεται ἄρα ἡ ὑπόθεσις αὕτη. Πιθανώτερον θὰ ἔλεγέ τις ὅτι οἱ τοῦ ἐπιγράμματος συνεστρατεύσαντο τῷ Καρακάλλῳ κατὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατείαν τῷ 214 μ. Χρ. γενομένην, ὅτε οὗτος ἄγων σὺν τῇ φάλαγγι τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰς δύο Σπαρτιατικὰς μοίρας, τὸν Λακωνικὸν καὶ Πιτανάτην λόχον, ὥρμησε κατὰ τῶν Πάρθων διὰ τῆς Μεσοποταμίας [4] ὠνόμασε δ' ἴσως

[1] Ἐν σελ. 40 στήλ. 1 στίχ. 7 ἀντὶ ***ΒΑ*** γρ. ***ΒΔ.***

[2] «***Λακωνία***», ἑβδομαδιαία Γυθεατικὴ ἐφημερίς, ἀρ. φύλλ. 1136, ἔτ. ΛΔ', περίοδ. Β', ἐν Γυθ. 5 Ἰουν. 1904.

[3] ***Χέρτσβεργ-Καρολίδης*** Ἱστ. Ἑλλ. τόμ. Β' σελ. 453-456.

[4] ***Λάμπρος*** Ἱστ. Ἑλλ. Γ' σελ. 158-159, ***Χέρτσβεργ-Καρολίδης*** Γ' σελ. 37, ***Wolters*** ἔ. ἄ., ***Le Bas-Foucart*** 183 b, ***Tillyard*** BSA 1907, 190. Προστεθήτω δ' ἐνθάδε καὶ ἀνέκδοτον μαρμαρίνης στήλης θραῦσμα ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Σπάρτης, ἀπὸ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Ἄγγλων προερχόμενον, ὕψ. 0·08, πλ. 0·025, ἐφ' οὗ ἀναγιγνώσκονται:

βιω
στρατ

δυνάμενα κατὰ τὸν φίλον ἐπιμελητὴν τοῦ ἐν Σπάρτῃ μουσείου Δ. Εὐ-

τὸν ἕτερον τῶν λόχων Πιτανάτην [1], ἵνα πρακτικώτερον δείξῃ ὅτι μᾶλλον ἐπείθετο τῷ Ἡροδότῳ ἢ τῷ Θουκυδίδῃ. Τῆς στρατείας ταύτης πλείονες μετέσχον Σπαρτιᾶται ἢ τῆς ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου, ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι (ὅρα ἄνω) ἐξαίρουσι τὸ γεγονὸς τοῦτο ὡς εὐτυχέστατον, δι' οὗ ἡ Σπάρτη σύμμαχος οὖσα τῆς Ῥώμης ἐμνήσθη τῶν εὐκλεῶν χρόνων, ὅτε ἡγουμένη τῆς Ἑλλάδος ἔστησε τρόπαια ἀπὸ τῶν Περσῶν. Ὅθεν μετὰ πολλῆς τῆς πιθανότητος καὶ τὸ παρὸν ἐπίγραμμα θὰ ἀνέφερον εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους, εἰ μὴ ἐκώλυον οἱ λόγοι, οὓς περὶ τῶν πολέμων τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἐμνημόνευσα, εἰ μὴ ἐκώλυεν αὐτὸ τὸ νόημα τοῦ ἐπιγράμματος, καθ' ὃ Λάκωνες, ***προμαχοῦντες Ἑλλήνων καὶ ἀμυνόμενοι πολεμητὰς Ἀθηναίων ναυσί τε καὶ πεζῶν πλήθι***, ἀπέθανον ἐν ναυμαχίᾳ, ἀλλὰ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς Παρθικοὺς πολέμους οὐδεμία ναυμαχία ἦν δυνατή. Τίνες ἄρα οἱ βάρβαροι, οἵ ἐπῆλθον μὲν κατὰ τῶν Ἑλλήνων οὐ μόνον πεζοὶ ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλοῦ στόλου, δεινὸν δέ τι ἐπήνεγκον τοῖς Ἀθηναίοις; Τὸ ἐρώτημα τοῦτο δύναταί τις νὰ ἀποκρίνηται σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος διατεινόμενος ὅτι βάρβαροι ἐνταῦθα νοοῦνται οἱ Γότθοι.

Ὡς γνωστόν, οὗτοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεκίου συγκρουσθέντος τῷ 251 μ. Χρ. πρὸς αὐτοὺς δὲν ἀπεχώρησαν τῆς Μακεδονίας, εἰ μὴ τῇ προδοτικῇ συνθήκῃ τοῦ Γάλλου, ἀνακηρυχθέντος αὐτοκράτορος. Μετ' ὀλίγον δ' ἐπελθόντες δῃοῦσι τὴν Μακεδονίαν, προβαίνοντες μέχρις αὐτῶν τῶν ὁρίων τῆς κυρίως Ἑλλάδος, καὶ τῷ 253 πολιορκοῦσι τὴν Θεσσαλονίκην, ἐσώθη δὲ αὕτη διά τε τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ Οὐάλεντος ἀρετήν. Ἐπὶ δὲ τοῦ Οὐαλεριανοῦ τοσοῦτον εἶχε κορυφωθῇ ὁ ἐξ αὐτῶν κίνδυνος, ὥστε οἱ Ἕλληνες, ὥς ποτε ἐπὶ τῶν Μηδικῶν, ηὑρίσκοντο ἐν πολεμικῇ κινήσει ἀσφαλίζοντες, ὡς ἠδύναντο, τοὺς ὀχυροὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ νῦν αἱ χῶραι τῆς κυρίως Ἑλλάδος σῴζονται ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν νικησάντων ἐν Ἰλλυρίᾳ καὶ Θράκῃ τοὺς «βαρβάρους». Ἐξακολουθοῦντες μέχρι τοῦ 259 τὰς ἐπιδρομάς, τρεῖς ἐπιχειροῦσι κατὰ θάλασσαν νῦν ἐκστρατείας δῃοῦντες τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τοῦ Πόντου καὶ τῆς Προποντίδος, νέας δ' αὖθις ἐπὶ Γαλλιηνοῦ τοῦ τὸν Οὐαλεριανὸν διαδεξαμένου ἐνεργήσαντες ἐπιδρομὰς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐρημοῦσι τῷ 263 τόν τε Πόντον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τῷ δὲ 267 Γότθοι καὶ Ἔρουλοι πλεύσαντες κατὰ τῶν χωρῶν τῆς κυρίως Ἑλλάδος, κυριεύουσι τὰς Ἀθήνας, ἄγουσι καὶ φέρουσι τὴν Πελοπόννησον πανταχοῦ ἐνσπείροντες φλόγα τοῖς ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἐν ῥαστώνῃ εἰρηνικῇ ζῶσιν Ἕλλησιν ὑπὸ τὴν τῶν Ῥωμαίων δεσποτείαν καὶ ἀπομαθοῦσι τὸ σιδηροφορεῖν. Αἱ Ἀθῆναι τότε διὰ τῆς εὐγλωττίας, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς στρατιωτικῆς δεξιότητος τοῦ Ποπλίου Ἐρεννίου Δεξίππου [2] ἀπαλλάσσονται τῶν Γότθων, κατ' ὀλίγον δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς εὐθὺς ὡς ἤρξατο ἀνθισταμένη καὶ μηκέτι παρέχουσα ἄφθονον τὴν λείαν τοῖς Γερμανοῖς σὺν τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Κλεόδαμον. Ἀλλ' ὑπὸ τῆς τρομερᾶς τοῦ 267 δῃώσεως διδαχθέντες οἱ Ἕλληνες ὡπλίσθησαν, ὥστε ἡ νέα, φοβερωτέρα, τοῦ 269 μ. Χρ. οὐδὲν ἧττων τῶν προτέρων εἰς πλῆθος νεῶν καὶ μαχητῶν ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων εὗρε τὰς μὲν Ἑλληνικὰς πόλεις παρεσκευασμένας, τὸ δὲ τῶν κατοίκων φρόνημα ἀκμαιότερον, καὶ τοὺς Ῥωμαίους, ὧν αὐτοκράτωρ ἦν ὁ δραστηριώτατος Κλαύδιος, μετὰ μείζονος προθυμίας ἐπιληφθέντας τοῦ κατ' αὐτῶν πολέμου, ἄμυνα δὲ καὶ ἐπίθεσις τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐναντίον τῶν εἰς πολλὰς μοίρας πρὸς λαφυραγωγίαν ἀποσχισθέντων Γότθων ἀπέκρουσε πάσας τὰς ἐπιθέσεις αὐτῶν κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων [3], ἐβοήθησε δὲ τὰ μάλιστα τοῖς Ῥωμαίοις, ἵνα διὰ τῆς ἐν Ναϊσσῷ τοῦ Κλαυδίου νίκης ἀπαλλάξωσιν ἐπὶ αἰῶνα ὅλον τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον ἀπὸ τῶν

αγγελίδην νὰ συμπληρωθῶσιν ὧδε:

[ὁ δεῖνα] **βιώ[σας ἔτη]**
στρατ[ευσάμενος κατὰ Περσῶν].

Οὕτω δὲ τὴν ἐπιγραφὴν συμπληρουμένην μετὰ πολλῆς τῆς πιθανότητος δυνάμεθα εἰς τὴν στρατείαν τοῦ Καρακάλλου νὰ ἀναγάγωμεν.

[1] Περὶ *Πι. λό.* πρβ. *Ἡρωδ.* Δ' 8,3, καὶ 9,4 *Ἡροδ.* Α' 5,3, *Θουκ.* Α' 20, 3, *Στράβ.* Η' 5,5, *Bosanquet* **BSA XII**, 316, *Χέρτσβεργ-Καρολίδης* ἔ. ἄ, σημ 31· ἐν τῇ ὑποσημειώσει ταύτῃ ὁ Χέρτσβεργ μετ' ἐπιφυλάξεως εἰκάζει ἐπὶ τοῦ Ἡρωδιανοῦ στηριζόμενος ὅτι οἱ ἄνδρες τῶν δύο λόχων ἦσαν Ἐλευθερολάκωνες, ἀλλ' ἡ εἰκασία αὕτη οὐδαμῶς ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν βεβαιοῦται· τοὐναντίον ἡ παρὰ **Le Bas-Foucart**, ἔ. ἄ., ἐπιγραφὴ ποιεῖται λόγον περὶ Ἀντιπάτρου τινὸς ἐκ Θεραπνῶν εἰς τὸ κράτος τῆς Σπάρτης ὑπαγομένων.

[2] *C. Müller* **Fragm. Hist. Graec.** Γ' σ. 666, **Dexippi fragmenta**, *Dindorf* **Hist. Graec. minor.** Α' 20, σελ. 186-189 **Dexippi fragmenta.**

[3] Ζωσιμ. Α' 46,1, Ζωναρ. 42,1.

ἀγρίων ἐπιδρομέων (*Λάμπρος* Ἱστ. Ἑλλ. Γ' 167-176, *Χέρτσβεργ-Καρολίδης* Ἱστ. Ἑλλ. Γ' 178-232). Κατὰ ταῦτα τὸ ἐπίγραμμα ἀνάγεται εἰς τὴν τοῦ 269 μ. Χρ. ἐπιδρομὴν τῶν Γότθων, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἐθισθέντες πάλιν κατὰ μικρὸν νὰ φέρωσιν ὅπλα ὑπερήσπισαν μετὰ τόλμης καὶ καλῆς ἐπιτυχίας τὰ ἐνισχυθέντα τείχη τῶν πόλεων αὐτῶν, φαίνεται δὲ ὅτι παρέσχον τῷ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐκπλεύσαντι κατὰ διαταγὴν τοῦ Κλαυδίου μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου ναυάρχῳ Πρόβῳ πλείστους Ἕλληνας ἐπιβάτας. Ἔν τινι δὲ τῶν πολλῶν κατὰ θάλασσαν τοῦ ἔτους τούτου πρὸς τοὺς Γότθους συγκρούσεων ἀπέθανον οἱ ὑπὸ τοῦ ἐπιγράμματος μνημονευόμενοι «*βαρβαρικοῖς ξίφεσιν*». Εἰς τὴν ἐπιτευχθεῖσαν δ' ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ θαλασσῶν τῶν Γότθων ἐκδίωξιν ἀποβλέπων ὁ ἐπιγραμματοποιὸς καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ἀναλογιζόμενος ἀνεμνήσθη τῆς τῶν Περσῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποκρούσεως τοῦ πέμπτου π. Χρ. αἰῶνος καὶ δὴ τῆς ἐν Μαραθῶνι ἐνδόξου νίκης· καίτοι δ' ἡ πολιτικὴ θέσις τῶν Ἑλλήνων τῶν τοῖς Ῥωμαίοις συναγωνισαμένων ἦν νῦν διαφορωτάτη, ὅμως εἰς τοὺς εὐκλεεῖς τούτους χρόνους ἀναφερόμενος μετὰ στόμφου ἐπαναλαμβάνει τὰς πρώτας λέξεις «Ἑλλήνων προμαχοῦντες» τοῦ Σιμωνιδείου ἐπιγράμματος περὶ τῶν ἐν Μαραθῶνι ἀγωνισαμένων. Ἂν ταῦτα οὕτως ἔχωσι, τὸ «***πολεμητὰς Ἀθηναίων***» ἑρμηνεύεται ὑπονοουμένης τῆς ὑπὸ τῶν Γότθων ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν τοῦ 267 εἰσβολήν, σαφηνίζεται δὲ τὸ «***ναυσί τε καὶ πεζῶν πλήθει***» ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Γότθοι ἐπῆλθον ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης.

Ἐν Γυθείῳ, φεβρουαρίου 19ῃ.

Παναγιώτης Ἠλ. Ῥιζάκος.

Ὁ τοῦ Ἀθήνησιν Ἀσκληπιείου περίβολος καὶ τὸ Ἐλευσίνιον

(πίν. 4-5)

ὑπὸ

Φριδερίκου Βερσάκη.

Ἡ βόρειος πλευρὰ τῆς Εὐμενείου στοᾶς ἐφάπτεται πωρίνου τοίχου μετὰ τοξωτῶν ἀνοιγμάτων, οὗτος δὲ πάλιν ἑτέρου τοίχου ἐκ τροχμαλοπαγῶν λίθων. Ὁ τελευταῖος τοῖχος (πίν. 4, 1· εἰκ. 1, Β) εἶναι ἀρχαιότερος τῆς στοᾶς, διότι δὲν εἶναι ὀργανικῶς συνηρμολογημένος πρὸς τὸν πρὸ αὐτοῦ πώρινον τοῖχον, ὡς γράφει ὁ Judeich (Topogr. von Athen 290), ἀλλ' ὑπῆρχεν, ὅτε ᾠκοδομήθη αὕτη, ὡς ἀνάλημμα ἀρχαιοτέρου τεμένους. Ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔδαφος κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως ἦτο ἐπικλινές, ὡς θέσις δὲ κατάλληλος πρὸς οἰκοδόμησιν τῆς στοᾶς ἐκρίθη τὸ ἀμέσως πρὸς νότον τοῦ εἰρημένου τοίχου μέρος, ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἰσοπεδωθῇ ὁ χῶρος, ἵνα σχηματισθῇ ἡ απαιτουμένη ἐπίπεδος ἐπιφάνεια. Πρὸς τοῦτο ἀνεσκάφη τὸ πρὸς νότον τοῦ τοίχου ἔδαφος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀπεγυμνώθη οὗτος ὁλόκληρος τῶν κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην χωμάτων. Ἐὰν ἡ βόρειος πλευρὰ τῆς στοᾶς ἐφήπτετο ἀμέσως τοῦ τοίχου τούτου, ἡ ἐπ' αὐτοῦ βαρύνουσα πίεσις τῶν χωμάτων καὶ ἡ ὑγρασία ἤθελον φυσικῶς ἐπιδράσῃ ἐπιβλαβῶς καὶ ἐπὶ τὸ οἰκοδόμημα, ἡ δὲ στερεότης αὐτοῦ καθίστατο ἐκ τούτου αὐτόχρημα προβληματική. Πρὸς ἀποτροπὴν λοιπὸν τοῦ κινδύνου τῆς καταρρεύσεως τῆς στοᾶς κατεσκευάσθη ὁ μετὰ τῶν ἀνοιγμάτων παχὺς πώρινος τοῖχος πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τοῦ ἐκ τροχμαλοπαγῶν λίθων ἑτέρου τοίχου, οὗ ἐλαξεύθησαν κατὰ διάφορα στρώματα δόμοι τινὲς οὕτως, ὥστε νὰ σχηματισθῶσιν ἐντομαὶ βάθους 0·10-0·20, ὅπως δεχθῶσι προεξέχοντας δόμους τοῦ πωρίνου τοίχου. Τοῦτο δέ, ἵνα ἐπιτευχθῇ ποιά τις στερεωτέρα συναρμογὴ ἀμφοτέρων. Εἶναι ἄρα φανερὸν ὅτι τοιαύτη τοιχοδομία δὲν δεικνύει τὴν σύγχρονον γένεσιν τῶν τοίχων. Τὴν τρανοτέραν ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου, περὶ τῆς ἀρχαιοτέρας κατα-

σκευῆς τοῦ τοίχου 1 παρέχει τὸ ἑξῆς. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐκ πώρου ἐπένδυσις τοῦ δυτικοῦ ἀναλήμματος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου (*Dörpfeld u. Reisch* Das griech. Theater πίν. 5) κάμπτεται κατὰ τὸ πρῶτον διάζωμα πρὸς δυσμὰς καὶ προχωροῦσα ἐφ' ἱκανὸν συναντᾷ τὸν ἐν λόγῳ τοῖχον ἐν τῷ σημείῳ *α* (πίν. 4, 1α· εἰκ. 1 Α). Οὗτος (εἰκ. 1 Β) δὲ εἰσχωρεῖ παρὰ τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως βαθύτερον εἰς τὸ ἔδαφος ἢ τὸ ἐκ τοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου προερχόμενον σκέλος, ὃ μόνον τὰς ἀνωτάτας καταρρευσάσας νῦν στρώσεις ἐκείνου συνήντα, χωρὶς νὰ συνδεθῇ ἅμα ὀργανικῶς πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἁπλῶς μικρὸν τμῆμα τοῦ ἄκρου αὐτοῦ εἰσήρχετο ἐντὸς τριγωνοειδοῦς τὴν τομὴν ἐν-

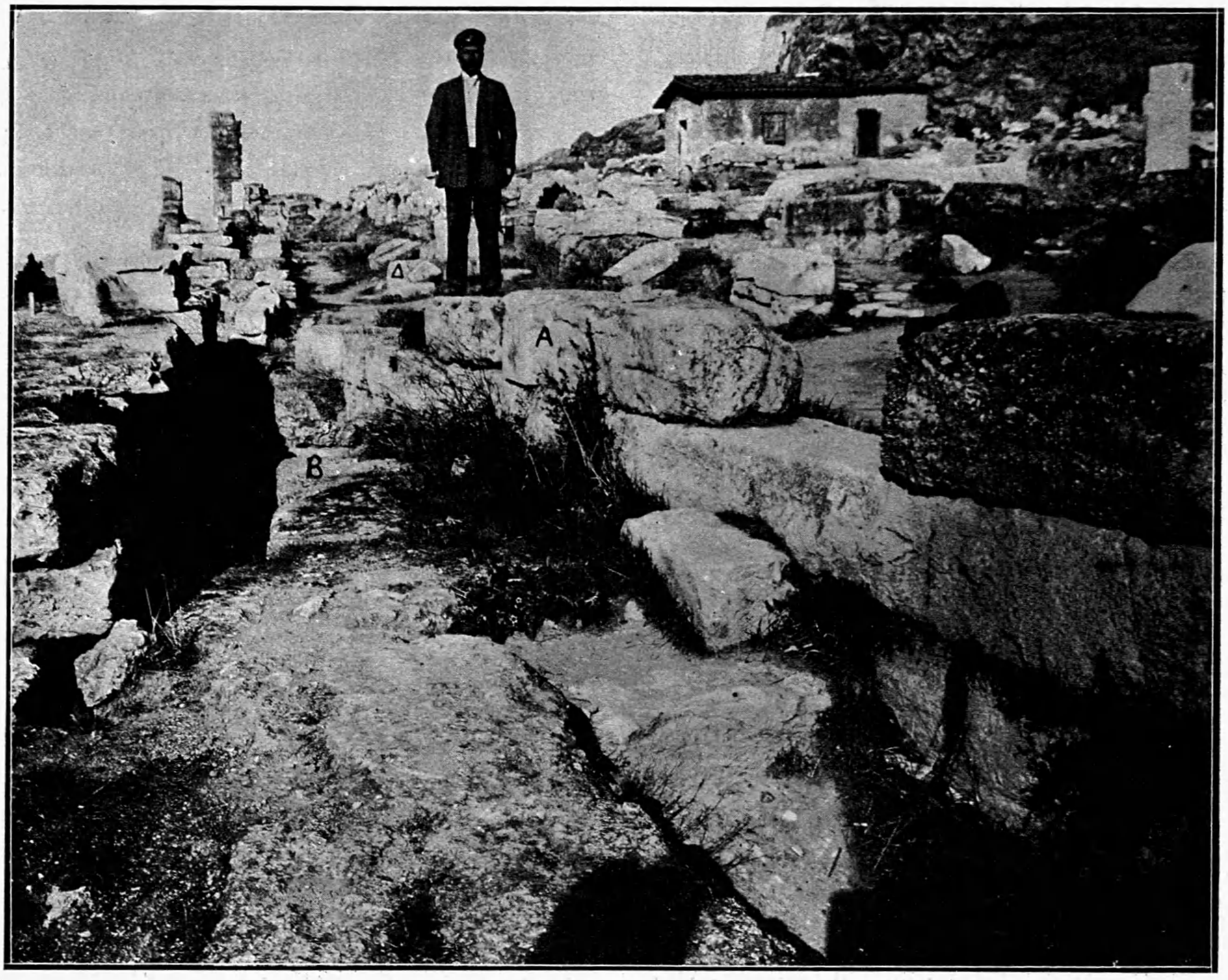

Εἰκὼν 1 (πρβ. πίν. 4, 1, 4, 6). Λείψανα τοῦ ἀρχαιοτέρου (Β) καὶ τοῦ νεωτέρου (Α, Δ) περιβόλου τοῦ Ἀσκληπιείου.

τομῆς ἐπ' ἐκείνου ἐξεργασθείσης (εἰκ. 1 Α). Καταρρευσασῶν τῶν ἄνω στρώσεων τοῦ τροχμαλοπαγοῦς τοίχου 1, ἔμεινε μόνον τμῆμα αὐτοῦ, ***διερχόμενον ὁλόκληρον ὑπὸ τὸ ῥηθὲν σκέλος*** (πίν. 4, 4· εἰκ. 1 Α). Εἶναι ἄρα ὁ τοῖχος καὶ τοῦ θεάτρου ἀρχαιότερος, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ διέρχηται κάτωθεν τοῦ ἐκ τοῦ ἀναλήμματος αὐτοῦ ἀποσχιζομένου βραχίονος 4. Τοῦτο εἶχεν ἐννοήσει καὶ ὁ Köhler (ΑΜ 1877, 178). Ἐκ τῆς προϋπάρξεως τοῦ τροχμαλοπαγοῦς τοίχου προεκλήθη καὶ ἡ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς νότον διεύθυνσις τοῦ σκέλους 5 (πίν. 4· εἰκ. 2 Α).

Ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς θέσεως τοῦ πρώτου διαζώματος τοῦ θεάτρου ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ τοῖχος 1 καὶ ὁ ἐκ τιτανολίθων 17. Τὸ πώρινον σκέλος 4 ἔχει τόσον φθαρῇ καὶ πολλάκις ἐπισκευασθῇ, ὥστε παρέχει τὴν ἀπατηλὴν ὄψιν μεταγενεστέρου τοίχου. Εἶναι ὅμως ἀναντιρρήτως σύγχρονον τῷ

Εἰκὼν 2 (πρβ. πίν. 4, 17, 5, 4). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου (Γ) καὶ τοῦ νεωτέρου περιβόλου τοῦ Ἀσκληπιείου (Α, Β).

θεάτρῳ ὡς δεικνύει ἡ ὀργανικὴ συναρμογὴ τῶν δόμων κατὰ τὴν κάμψιν καὶ ἡ ὁμοιοτάτη ἐργασία αὐτῶν πρὸς τοὺς δόμους τοῦ θεάτρου, τοὺς προωρισμένους νὰ καλυφθῶσι διὰ χώματος. Οὗτοι δηλ. στεροῦνται τῆς κατὰ τὸ κράσπεδον βαθυτέρας παρυφῆς τῶν πρὸς θέαν ἐξεργασθέντων δόμων καὶ διατηροῦσι πολλαχῶς τὸ ἔξεργον.

Ἀποδειχθέντος ὅτι ὁ τοῖχος 1 εἶναι ἀρχαιότερος τῆς στοᾶς καὶ τοῦ θεάτρου, ὀφείλομεν νῦν νὰ ἐξετάσωμεν τίνα σκοπὸν εἶχεν. Ἐν τοῖς ἄνω ἤκασα προληπτικῶς ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς ἀνάλημμα ἱεροῦ τινος, ἤ, σαφέστερον εἰπεῖν, ἀπετέλει τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ περιβόλου αὐτοῦ. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην θέλει ἐπιβεβαιώσει ἡ περαιτέρω ἔρευνα.

Πρὸς ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τῶν κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως πολυπληθῶν μνημείων πρέπει νὰ ἐπισκοπήσωμεν πάσας τὰς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο συναφεῖς ἐγγράφους πηγὰς καὶ πάντα τὰ ἐνταῦθα ἀνευρεθέντα πολλαπλᾶ γυπτὰ καὶ ἄλλα μνημεῖα. Εἶναι δὲ γνωστὸν ἐξ ἐπιγραφῶν (ΑΕ 1901, 97, ΑΜ 1893, 246, ΑΜ 1896, 313) ὅτι ἐν ἔτει 421 π.Χρ. ἱδρύθη ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Τηλεμάχου Ἀχαρνέως ἱερὸν τῷ Ἀσκληπιῷ· ἱδρύθη δὲ τοῦτο κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως, ὡς ἐξάγεται ἐκ μαρτυριῶν συγγραφέων (Παυσαν. Α' 21, 4) καὶ ἐκ πολλῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων τοῦ Ἀσκληπιείου ἐνταῦθα εὑρεθέντων (Judeich ἔ. ἄ. 285, σημ. 13). Πᾶν ἱερὸν ἔπρεπε βεβαίως νὰ περιφραχθῇ διὰ τοίχου καὶ νὰ κατασκευασθῇ ἡ εἰς τοῦτο ἄγουσα εἴσοδος, τὸ πρόπυλον· ὅτι δὲ ὑπῆρχε τοῦτο γνωρίζει ἡμῖν ἡ ἐπιγραφὴ IG II 489 b στ. 13: «. . . *τὰ θυρώματα διεφθάρθαι τῆς πρότερον οὔσης εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ὀπίσω τοῦ προπύλου στέγην, ἔτι δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀρχαίου ἀφιδρύματος τοῦ τε Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ὑγιείας . . . κατασκευάσαντι ἐκ τῶν ἰδίων θυρῶσαι τὸ ἀρχαῖον πρόπυλον, στεγάσαι δὲ καὶ τοῦ προπύλου τὸ*

ὀπίσω μέρος καὶ τὸν ναὸν τὸν ἀπέναντι τῆς εἰσόδου». Ἡ ὕπαρξις προπύλου ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης συστάσεως τοῦ ἱεροῦ συνεπάγεται κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν ὕπαρξιν περιβόλου, οὗ τὸ πρόπυλον ἦτο μέρος ἀναπόσπαστον. Καὶ τὸ μὲν ἓν σκέλος περιβόλου ἀμέσως κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως κτισθέντος ἀνευρίσκεται εὐκόλως. Διότι οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶναι ἢ αὐτὴ αὕτη ἡ πλευρὰ τοῦ λόφου. Ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ θὰ ἔκειτο τὸ ἕτερον σκέλος καὶ ἑκατέρωθεν κατὰ τὰ ἄκρα αἱ δύο λοιπαὶ πλευραί. Ἐρευνῶντες νῦν ὁλόκληρον τὸν χῶρον τὸν περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν δύο θεάτρων, τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Ἡρῴδου, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οὐδεὶς ἄλλος τοῖχος δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ τεμένους ἢ αὐτὸς ὁ ἐκ τροχμαλοπαγῶν λίθων 1. Διότι πάντα τὰ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως ὑπάρχοντα λείψανα εἶνε τοίχων ἐκ τιτανολίθων, ἀνήκοντα μέν, ὡς θέλομεν ἴδει, ἑνὶ συνόλῳ, ἱερῷ τινι, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ὑλικοῦ, ὄντος ἐν χρήσει κατὰ τὸν F' καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' π. Χρ. αἰῶνος, ἀρχαιοτέρῳ τῶν χρόνων τοῦ Τηλεμάχου. Ὁ τοῖχος ὅμως 1 ἀρχαιότερος ὤν, ὡς εἴπομεν, τοῦ θεάτρου, οὗ ἡ οἰκοδομὴ δὲν δύναται νὰ εἶναι νεωτέρα τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ' π. Χρ. αἰῶνος (*Versakis* Jahrb. 1909, 224), ἁρμόζει παντελῶς πρὸς τὴν παραδεδομένην χρονολογίαν τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἱεροῦ.

Τὸ ἐξαγόμενον τῆς μέχρι τοῦδε ἐρεύνης εἶναι σπουδαιότατον, διότι νῦν τὸ πρῶτον ἀποκαλύπτεται ἡμῖν δι' αὐτῆς ἡ πραγματικὴ ἔκτασις τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καταλαμβάνοντος ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν ὑπὸ τὴν νοτίαν τῆς Ἀκροπόλεως πλευρὰν χῶρον, τόσον δ' ὅμως, ὅσον ἡ φυσικὴ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους ἐπέτρεπεν. Ἐκ τῆς φυσικῆς ταύτης τοῦ ἐδάφους διασκευῆς ὁδηγούμενοι δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ποῦ περίπου ἔκειντο καὶ αἱ δύο μικραὶ πλευραὶ τοῦ τεμένους. Καὶ ἡ μὲν δυτικὴ πλευρὰ δὲν πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ μακρὰν τοῦ σημείου, εἰς ὃ ἀπολήγει ὁ τοῖχος 1, τὸ μὲν διότι ἐκεῖθεν τούτου τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπικλινές, τὸ δὲ διότι ἐκεῖ που πλησίον ἐστρέφετο ἡ ἐκ δυσμῶν καὶ νότου πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἄγουσα ὁδός.

Πράγματι δὲ ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα τὰ ἐκ τροχμαλοπαγῶν λίθων λείψανα τοίχων 2, τὰ ὑπὸ τοῦ Dörpfeld ἐν ἔτει 1885 ὡς θεμέλια τοῦ χορηγικοῦ μνημείου τοῦ Νικίου ἐκληφθέντα (AM 1885, 219 καὶ AM 1889, 69). Ἐν τῇ μικρᾷ μου διατριβῇ τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν ΑΕ 1909, 222 προσεπάθησα νὰ ἀποδείξω ὅτι τὰ θεμέλια ταῦτα οὐδεμίαν εἶχον σχέσιν πρὸς τὸ μνημεῖον τοῦτο. Κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς διατριβῆς ταύτης ἀνεκάλυψα τὰ πραγματικὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τοῦ Νικίου κειμένου πρὸς νότον τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους. Ἐπειδὴ ὅμως εἶχε διορθωθῇ καὶ τὸ τελευταῖον δοκίμιον τῆς εἰρημένης διατριβῆς, κατέστη ἀδύνατος πᾶσα προσθήκη καὶ μνεία τῆς ἀνακαλύψεως. Ἀπεφάσισα ἐκ τούτου νὰ δημοσιεύσω νέαν λεπτομερεστέραν ἐργασίαν τοῦ μνημείου ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ, ἥτις ὅμως ἕνεκα διαφόρων ἄλλων ἀσχολιῶν δὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ἴδῃ τὸ φῶς.

Παραλλήλως πρὸς ἐμὲ ἠσχολεῖτο περὶ τὸ μνημεῖον τοῦτο καὶ ὁ ἀμερικανὸς ἀρχιτέκτων **W. B. Dinsmoor**, ὅστις ἀνακαλύψας καὶ οὗτος τὰ ἐν λόγῳ θεμέλια ἐδημοσίευσε τὸ πόρισμα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἐν **Americ. Journ. of Archaeol. XIV** (1910) 459. Διαφωνῶν ἔν τισι ριζικῶς πρὸς αὐτόν, θέλω ἐπισπεύσει κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν δημοσίευσιν τῆς προαναγγελθείσης ἐργασίας μου.

Τὰ ἀποκαλυφθέντα θεμέλια τοῦ μνημείου τοῦ Νικίου ἐπεσκέφθη καὶ ὁ **Dörpfeld** καὶ παρεδέξατο καὶ οὗτος αὐτὰ ὡς τοιαῦτα (AM 1911, 60 κέ.). Ὥστε οὐδεμία πλέον δύναται νὰ γίνῃ συζήτησις περὶ τῶν τοίχων 2, ὡς ἀνηκόντων τῷ ναῷ ἐκείνῳ. Τί ἦσαν λοιπόν; Ἀπετέλουν ἀναμφιβόλως τὴν δυτικὴν τοῦ περιβόλου πλευρὰν μετὰ τῆς εἰσόδου. Τοιαύτην τινὰ γνώμην εἶχε καὶ ὁ **Köhler** (AM 1877, 240). Οὕτω τὸ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διῆκον σκέλος 2ᵃ εἶναι τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ προπύλου. Τὸ δὲ νότιον τμῆμα τούτου καὶ τὸ τῆς λοιπῆς δυτικῆς πλευρᾶς ὡς καὶ τεμάχιον τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τοῦ τοίχου 1 ἀπεκόπησαν κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου, οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ληφθέντες δόμοι ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν τῷ ἀνατολικῷ τοίχῳ τοῦ κοίλου τούτου ὡς θεμέλια. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς καὶ τοῦ προπύλου τοῦ τεμένους ἡ ὁδὸς ἡ πρὸς τοῦτο ἄγουσα μετηνέχθη βορειότερον, ὄπισθεν τοῦ πρὸς βορρᾶν τοίχου τοῦ κοίλου. Ἡ αὐτὴ ὁδὸς ἦγε διὰ μικρᾶς θύρας (πίν. 4 γ' εἰκ. 3) εἰς τὸ ἐσωτερικὸν

Εἰκὼν 3 (πρβ. πίν. 4, 23). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου.

τοῦ θεάτρου (AM 1877, 182). Καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ τοίχου τούτου, σχηματίζοντος μετὰ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ περιβόλου 1 ὀξεῖαν καὶ οὐχὶ ὀρθὴν γωνίαν, λόγον ἔχει τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐκ τούτου κάμψιν τῆς ὁδοῦ. Ἐξέκλινε δηλ. τῆς ὀρθῆς γωνίας, ἵνα πλησιάσῃ, τρόπον τινά, τὴν πρὸς τὴν ὁδὸν κάθετον. Τὸ ἕτερον σκέλος τῶν ῥηθέντων τοίχων (2β), ἀπετέλει ἀνάλημμα συγκαλύπτον τὸν βράχον.

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ περιβόλου δὲν ἠδύνατο νὰ κεῖται πέραν τῆς θέσεως, εἰς ἣν ἀπολήγει τὸ ἀνατολικὸν σκέλος τῆς μεγάλης στοᾶς τοῦ Ἀσκληπιείου, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐντεῦθεν. Διότι ἐκώλυεν ὁ μὴ καταστραφεὶς ἀρχαιότερος τοῖχος ἐκ τιτανολίθων 16 (εἰκ. 4Α)· ἄρα θὰ ἔκειτο μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς βράχου.

Ἐνταῦθα (εἰκ. 4Β) δὲ εὑρίσκεται πράγματι τοῖχος ἐκ τροχμαλοπαγῶν λίθων κείμενος μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς στοᾶς καὶ τοῦ βράχου καὶ συναντῶν προεκτεινόμενος τὸ νότιον σκέλος 1 (πίν. 4, 3). Σχηματίζει δὲ μετ' αὐτοῦ ὀξεῖαν γωνίαν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ ὅλος περίβολος νὰ λάβῃ σχῆμα τραπεζίου, τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως λαμβανομένου ὡς τετάρτης αὐτοῦ πλευρᾶς. Ἡ βορειανατολικὴ διεύθυνσις τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ τεμένους (τῆς ἀνατολικῆς) λόγον ἔχει καὶ ἐνταῦθα τὴν κάμψιν τῆς περιφερικῆς ὁδοῦ, τρεπομένης πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ἀκροπόλεως. Περὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης θέλομεν ἀναφέρει κατωτέρω ὀλίγα τινά.

Ὁ εἰρημένος τοῖχος 3 εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ θεάτρου καὶ τῆς στοᾶς, ἀπετμήθη δὲ κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ θεάτρου, καὶ τὸ ἀπομεῖναν μέρος κατελείφθη κατὰ χώραν, ὅπως καὶ τὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς. Διότι κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ τοίχου τούτου κατεστράφη καὶ ὁ βράχος σχηματισθέντος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου χάσματος. Ἐὰν δὲ ἀφῃρεῖτο καὶ τὸ ἀπομεῖναν τμῆμα τοῦ τοίχου καὶ κατεσκευάζετο ἡ στοὰ οὕτως, ὥστε ἡ ἀνατολικὴ αὐτῆς πλευρὰ νὰ ἐφάπτηται ἀμέσως τοῦ βράχου,

Εἰκὼν 4 (πρβ. πίν. 4, 16, 3). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου (A) καὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου περιβόλου τοῦ Ἀσκληπιείου (B).

τότε τὸ ῥηθὲν ἐκεῖνο χάσμα ἤθελεν ἐπιδράσει ἐπιβλαβῶς ἐπ' αὐτήν, οὐδεμίαν ἐπιτρέπον διέξοδον τῶν ὀμβρίων ὑδάτων. Διότι ὁ ἐξομαλισθεὶς βράχος δὲν ὑψοῦται ἐνταῦθα, ὅσον ὁ τῆς βορείας πλευρᾶς, ὑπερβαίνων καὶ τῆς στοᾶς τὸ ὕψος, ἀλλὰ κεῖται πολὺ ταπεινότερον. Τὰ ἐκ τοῦ λόφου καταρρέοντα ὄμβρια ὕδατα δὲν διεισέδυον μὲν εἰς τὸν βόρειον τοῖχον, ὄντα συμφυῶς τῷ βράχῳ ἐκτισμένον, ἀλλ' εὕρισκον διέξοδον πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἢ τὰ πλάγια δι' αὔλακος, τῆς στέγης οὔσης κεκλιμένης ἢ σαγματοειδοῦς. Ἐν τῇ ἀνατολικῇ ὅμως πλευρᾷ τὰ ὕδατα ἤθελον συλλεγῇ εἰς τὸ χάσμα. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τοῦ κινδύνου τούτου ἀφῆκαν κατὰ χώραν τὸν μνημονευθέντα τοῖχον 3 καὶ μετὰ ταῦτα ᾠκοδόμησαν τὴν πλευρὰν τῆς στοᾶς ἐφαπτομένην αὐτοῦ, τὰ δὲ ὕδατα, τὰ ἐκ τοῦ βράχου καὶ ἐκ τῆς στέγης, διέρρεον τότε διὰ μιᾶς αὔλακος κατασκευασθείσης ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ τοίχου. Συγχρόνως προσετέθησαν περὶ τὸ ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου ἕτεροι δόμοι ἔχοντες τὴν αὐτὴν αὔλακα, ἵνα ἀποτελέσωσι συνέχειαν τοῦ τοίχου 3 καὶ ἀποκομίζωσι τὰ ὕδατα ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ, εἰς τὸν πρὸς δυσμὰς τοῦ θεάτρου ὑπάρχοντα ὀχετὸν (**Judeich** ἔ. ἀ. πίν. Β' καὶ **Dörpfeld-Reisch** ἔ. ἀ. πίν. Θ).

Ὁ περιγραφεὶς τοῖχος μετὰ τῆς αὔλακος καὶ ὁ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ ὀχετὸς ἔχουσι κακῶς σχεδιασθῇ παρὰ τοῦ **Judeich** διὰ κυανῆς μελάνης, χρώματος δηλ., δι' οὗ σημειοῦνται οἱ τιτανόλιθοι.

Τοῦτο ἦτο λοιπὸν τὸ σχῆμα τοῦ ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου κτισθέντος τῷ Ἀσκληπιῷ ἱεροῦ (1, 2, 3). Ἐν τῷ δευτέρῳ πίνακι συμπληροῦται ὁλόκληρος ὁ περίβολος (πίν. Α').

* *
*

Πλὴν τοῦ περιβόλου τούτου ὑπάρχει, ὡς εἴπομεν, καὶ ἀρχαιότερος, ὃν θέλομεν περιγράψει. Ὀλίγον πρὸς ἀνατολὰς τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ νεωτέρου περιβόλου (1, 2, 3) ὑπάρχει ἀνάλημμά τι ἐκ τιτανολίθων πολυγωνικῶν θαυμασίας ἐργασίας, ἀλλὰ ἐπισκευασθὲν πολλαχῶς μεταγενεστέρως, ἀν-

Ἐτυπ. 27.4.12.

τικατασταθέντων δόμων τινῶν δι' ἑτέρων ἐκ πώρου ἢ τρογμαλοπαγῶν (πίν. 8αβ εἰκ. 5). Διευθύνεται δὲ νοτιανατολικῶς περίπου καμπτόμενος κατὰ μὲν τὸ νότιον αὐτοῦ ἄκρον καμπυλοειδῶς, κατὰ δὲ τὸ

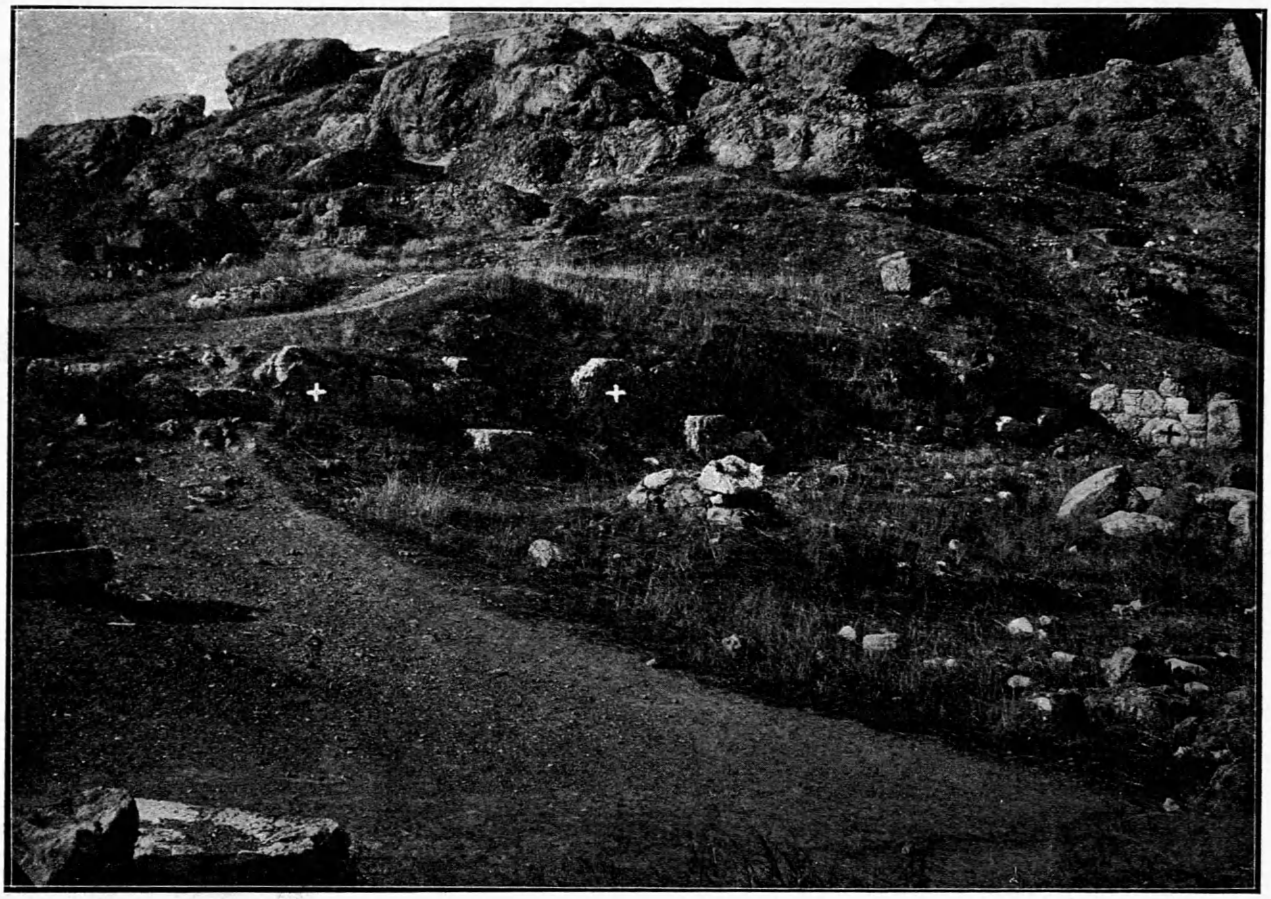

Εἰκὼν 5 (πρβ. πίν. 4, 8αβ, 15). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου (+ + +). Ἀριστερὰ λείψανα βαθμίδων τῆς εἰσόδου (α).

βόρειον κατ' ἀμβλεῖαν γωνίαν βορειοδυτικῶς περίπου (8β). Τοῦτο τὸ σκέλος ἐξετείνετο ἴσως ἔτι περαιτέρω καὶ προεκτεινόμενον ἤθελε συναντήσῃ τὸν τοῖχον 11 παρὰ τὸν βράχον. Ὁμοίως ἐξηκολούθει ἔτι πρὸς δυσμὰς τὸ νότιον καμπύλον ἄκρον 8α.

Ἀπὸ τῆς καμπύλης ταύτης μέχρι τοῦ σημείου 9 διῆκε πρὶν τοῖχος ἐκ τιτανολίθων ἐπισκευασθεὶς καὶ οὗτος βραδύτερον διὰ δόμων τροχμαλοπαγῶν. Λείψανα αὐτοῦ σῴζονται καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν· ὅπου δὲ μόνον τὰ κατώτατα μέρη διατηροῦνται, σύγκεινται ταῦτα τὸ πλεῖστον ἐκ τιτανολίθων μετά τινων τροχμαλοπαγῶν, ἀλλ' ἔνθα καὶ ἀνώτερα στρώματα σῴζονται, συνίστανται ταῦτα ἀποκλειστικῶς ἐκ τροχμαλοπαγῶν δόμων (εἰκ. 6). Τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι ὁ τοῖχος 9-10 ἦτο ἀρχικῶς ὅμοιος πρὸς τὸν τοῖχον 19, ἄρα σύγχρονος, συγκείμενος ἐκ τιτανολίθων. Οἱ τοιοῦτοι δὲ τοῖχοι σύγκεινται ἐκ μεγάλων πολυγωνικῶν δόμων ἑδραζομένων ἐπὶ θεμελιώσεως ἐκ μικρῶν ἀκανονίστων τιτανολίθων, ἧς ἡ ἄνω ἐπιφάνεια ἐξωμαλίσθη πρὸς τοποθέτησιν ἐκείνων (εἰκ. 7). Καταστραφέντων μετὰ ταῦτα τούτων ἐπεσκεύασαν τὸν τοῖχον θέσαντες τροχμαλοπαγεῖς δόμους ἀντὶ τῶν μεγάλων τιτανολίθων, τῆς θεμελιώσεως διατηρηθείσης σχεδὸν ὡς ἀρχικῶς εἶχε, καὶ ὁδηγούσης ἡμᾶς εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς πραγματικῆς συστάσεως τοῦ τοίχου. Ἀπατηθεὶς ὁ Judeich ἐξέλαβε τὸν ἐν λόγῳ τοῖχον ὡς βυζαντιακὸν χρωματίσας αὐτὸν ἐν τῷ σχεδιαγραφήματί του διὰ κιτρίνης μελάνης.

Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ τοίχου 9-10 κεῖνται τὰ λείψανα τοίχων ἐκ τιτανολίθων, δύο σκέλη ἀποτελούντων, ὧν τὸ ἐν διευθυνόμενον βορειομεσημβρινῶς περίπου ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ

Εἰκὼν 6 (πρβ. πίν. 4, 9). Ἐπισκευασθέντα λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου.

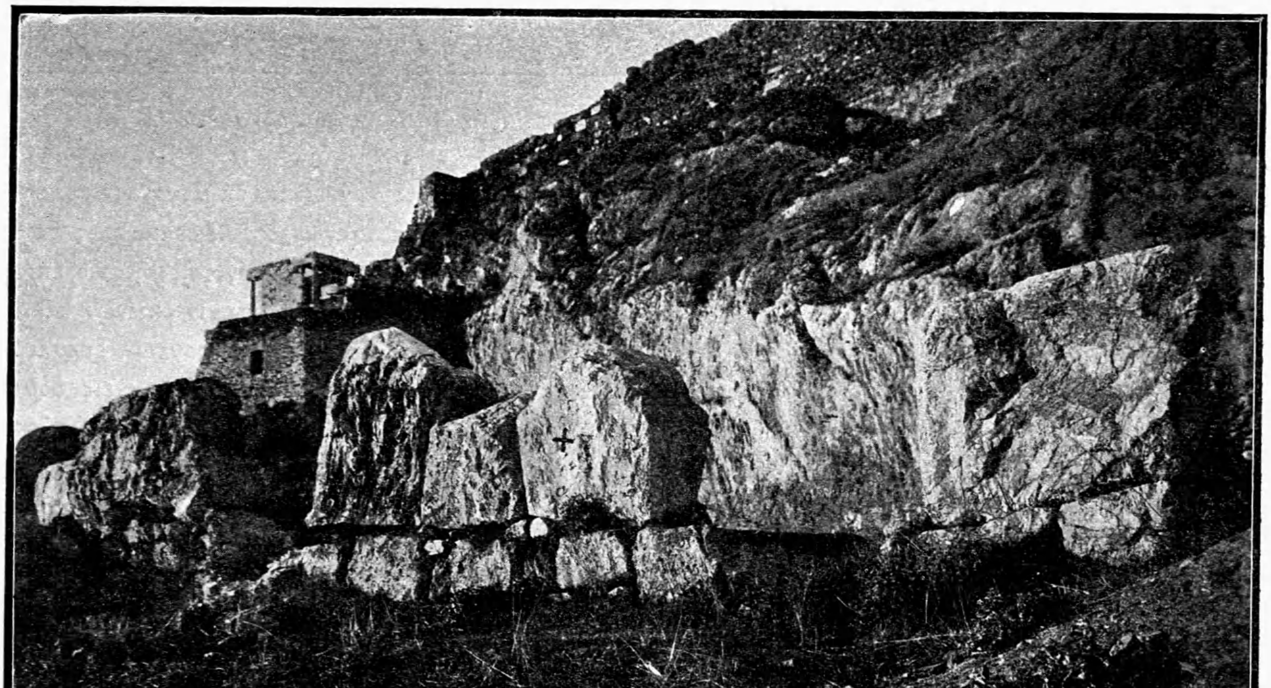

Εἰκὼν 7 (πρβ. πίν. 4, 19, 20, 21). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου.

λόφου (12), τὸ ἕτερον νοτιοδυτικὴν ἔχον διεύθυνσιν διατηρεῖται εἰς μῆκος ὀλίγων μέτρων (12α, εἰκ. 8). Τοῦτο προκτεινόμενον πρὸς δυσμὰς κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν θέλει συναντήσῃ τὸν τοῖχον 9-10 κατὰ τὸ

Εἰκὼν 8 (πρβ. πίν. 4, 12 α-β). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου.

σημεῖον β (εἰκ. 9). Οἱ τιτανόλιθοι οὗτοι ἔχουσιν ὡσαύτως σχῆμα πολυγωνικὸν μετὰ θαυμασίων ἁρμογῶν, ὁμοιάζουσι δὲ πρὸς τοὺς ἐν τῷ ἐν Λίμναις ἱερῷ τοῦ Διονύσου καὶ τῷ Ἀμυνείῳ χρησιμοποιηθέντας.

Κατὰ τὸ σημεῖον β, ἔνθα ἀπολήγει ὁ ρηθεὶς τοῖχος 12, στρέφεται οὗτος καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ πέρατος τοῦ περιβόλου περιθέων τὸν λόφον. Ἐνταῦθα οἱ λίθοι ἦσαν ὀγκωδέστεροι καὶ ὁ τοῖχος παχύτερος· διότι ἔπρεπεν οὗτος τὸ μὲν νὰ ἐξομαλίσῃ τὰς ἀνισότητας τοῦ λόφου, τὸ δὲ νὰ συγκρατήσῃ τοὺς διαρκῶς ἀπὸ τούτων ἀποσπωμένους βράχους. Λείψανα τούτου καὶ ἴχνη ἐπικαθήσεως ἀπολεσθέντων μερῶν σῴζονται παρὰ τὴν πηγὴν (εἰκ. 8 Β). Περαιτέρω δὲ παρὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς μικροτέρας στοᾶς Γ (πίν. 4, 13, καὶ εἰκ. 10) εὑρίσκεται καταπεσὼν ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ θέσεως, ὀγκόλιθος ὁμοίου ὑλικοῦ ἐξωμαλισμένος κατὰ τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν καὶ λελαξευμένος ἔν τισι πρὸς ἐφαρμογὴν ἄλλων λίθων. Καὶ οὗτος ἀνήκει βεβαίως τῷ αὐτῷ τοίχῳ, ὃς εἶχε καταστραφῇ κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς στοᾶς. Κατὰ δὲ τὴν κατασκευὴν ταύτης ὁ ἀρχαιότερος καταστραφεὶς τοῖχος ἀντικατεστάθη δι' ἑτέρου πωρίνου, οὗ ἐφήπτετο αὐτή. Τοῦτον παρέστησα διὰ μέλανος χρώματος ἐν τῷ σχεδιαγραφήματι.

Προχωρῶν ὁ τοῖχος ἔτι πρὸς ἀνατολὰς περιέβαλλε τὸν βόθρον τοῦ Ἀσκληπιείου ἐκ δυσμῶν, ἐκ νότου καὶ ἐξ ἀνατολῶν καὶ κατέληγεν, ὡς εἴπομεν, εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου. Ἐν τῷ δυσμικῷ ἡμίσει τῆς στοᾶς διατηροῦνται τὰ κατώτατα στρώματα τοῦ τοίχου, τὰ θεμέλια, τρόπον τινά, μείναντα κατὰ χώραν καὶ μετὰ τὴν οἰ-

Εἰκὼν 9 (πρβ. πίν. 4, 22, 10). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου: Α τὰ ἀρχαιότερα, Β τὰ ἐπισκευασθέντα.

Εἰκὼν 10 (πρβ. πίν. 4, 13). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου.

κοδόμησιν αὐτῆς. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς στοᾶς ᾠκοδόμησαν τοὺς πωρίνους δόμους τῶν θεμελίων αὐτῆς ἑκατέρωθεν ὀγκώδους κατὰ χώραν μείναντος τιτανολίθου, ἀνήκοντος ἄλλοτε τῷ τοίχῳ τοῦ περιβόλου (πίν. 4, 14 καὶ εἰκ. 11 Β).

Ἐντὸς δὲ τῆς καμάρας τῆς στοᾶς ταύτης διακρίνονται εἰσέτι τὰ θεμέλια, περὶ ὧν εἴπομεν ἀνωτέρω (πίν. 4, 14). Ταῦτα ἔμειναν ἄγνωστα μέχρι τοῦδε, διότι ἦσαν κεκαλυμμένα διὰ σωρῶν λίθων. Μόνον δὲ μετὰ τὴν τελείαν ἀπομάκρυνσιν

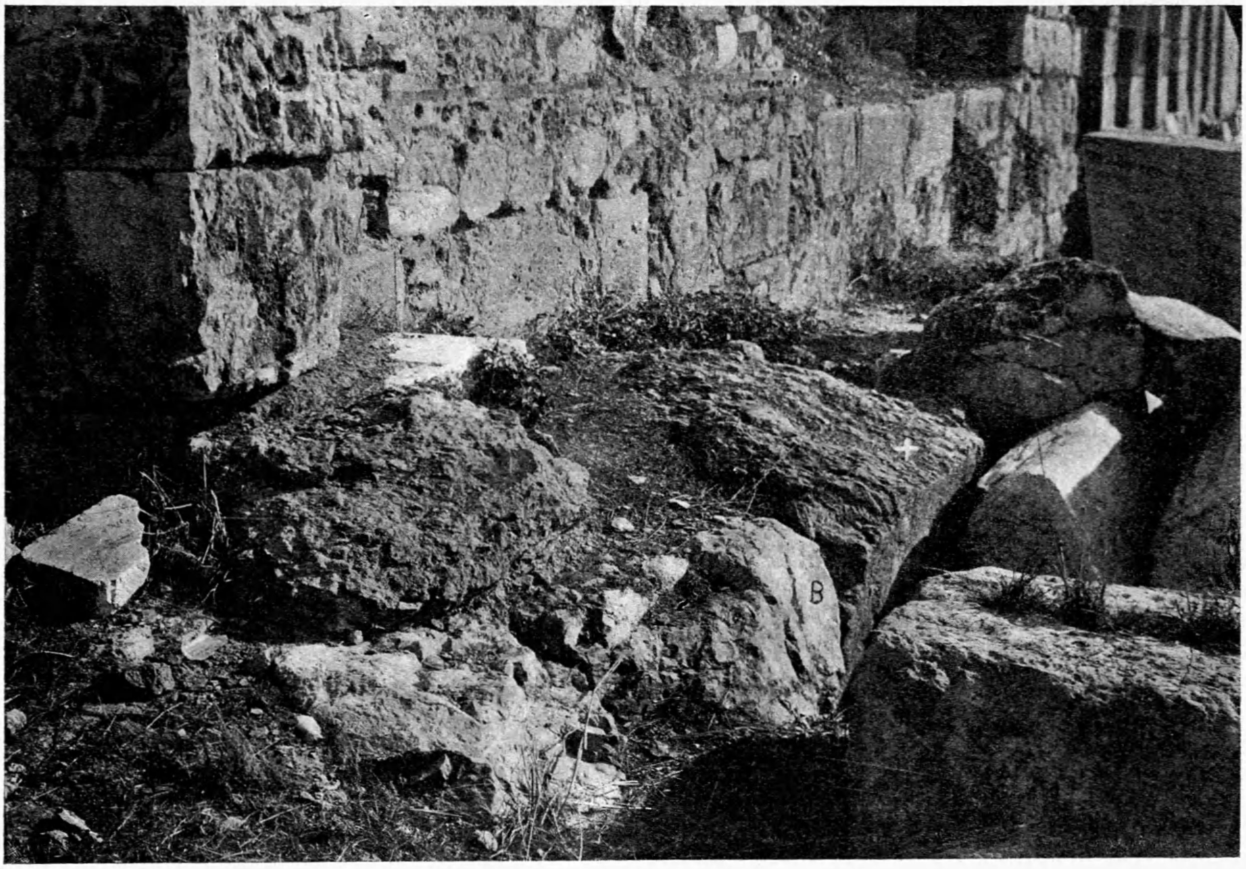

Εἰκὼν 11 (πρβ. πίν. 4, 14). Λείψανα τοῦ Ἐλευσινίου (Β).

αὐτῶν ἀπεκαλύφθησαν τὰ σπουδαῖα ταῦτα λείψανα, τὰ διαχέοντα τόσον φῶς εἰς τὴν κατανόησιν τῶν τοίχων τούτων. Ταῦτα συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας ἡμῶν περὶ τοῦ λόγου τῆς ὑπάρξεως πάντων τῶν μέχρι τοῦδε περιγραφέντων τοίχων.

Ὁ σκοπὸς τῶν τοίχων τούτων εἶναι πλέον καταφανὴς μετὰ τὴν διὰ τῆς γενομένης ἐρεύνης προκύψασαν ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀδιασπάστου ἑνότητος τοῦ τοίχου ἀπὸ τοῦ σημείου 8 μέχρι τοῦ ἀντιθέτου σημείου 16. Ἦτο λοιπὸν ἀνάλημμα, καὶ τὸ μὲν τμῆμα 8-12 περιέφρασσε χῶρον, ἐν ᾧ ἔκειντο μνημεῖα, τὸ δ' ἕτερον τμῆμα 12β-15 συνεκράτει τὸν βράχον ὅπως κωλύσῃ τὴν κατάρρευσιν μερῶν αὐτοῦ. Ὁ ἐκ τροχμαλοπαγῶν λίθων τοῖχος 11, ὁ χωρίζων τὸν χῶρον 8-12 εἰς δύο τμήματα, κατεσκευάσθη βραδύτερον, καὶ δὴ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ἐπεσκευάσθη ὁ τοῖχος 9-10.

Ὁ περιγραφεὶς τοῖχος 9-15 προϋποθέτει καὶ τὴν ὕπαρξιν ἑτέρου τοίχου παραλλήλου, τρόπον τινά, πρὸς αὐτὸν καὶ ἀποτελοῦντος μετὰ τούτου τὰς δύο πλευρὰς τοῦ περιβόλου, χώρου δηλ. κεκλεισμένου. Διότι οὐδεμίαν θὰ εἶχε πλέον ἔννοιαν ὁ τοῖχος 12β-15, ἐὰν κατεσκευάζετο μόνον ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν κατάπτωσιν τῶν εὐθρύπτων μερῶν τοῦ λόφου εἰς χῶρον ἀδέσποτον, ἐλεύθερον. Τὴν πρὸς ταύτην λοιπὸν παράλληλον πλευράν, τὴν νοτίαν, ἐσχημάτιζεν ὁ τοῖχος 17-23.

Ἕτερος τοῖχος ἐκ τιτανολίθων εὑρίσκεται πρὸ τῆς μεγάλης στοᾶς, κάθετος πρὸς αὐτὴν καὶ φθά-

νων μέχρι τοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου, ἔνθα διακόπτεται ὑπ' αὐτοῦ. Εἶναι ἡλίου φαεινότερον ὅτι οὗτος ἀπετέλει τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ προκειμένου τεμένους (πίν. 4, 16, εἰκ. 4 Α).

Τοῦ τοίχου 17 (εἰκ. 2Γ) διατηροῦνται κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μὲν ἄκρον στρώματά τινα εἰς μικρὰν ἔκτασιν, μετὰ δὲ ταῦτα μόνον τὰ θεμέλια, καὶ ἔν τισι μέρεσιν ἐξηφανίσθη. Προεκτεινόμενος οὗτος συναντᾷ τὸν τοῖχον 18 (εἰκ. 1) σχηματίζων μετ' αὐτοῦ ἀμβλεῖαν γωνίαν. Οὗτος (18) προχωρεῖ πρὸς δυσμάς, σῳζόμενος εἰς σχετικῶς καλλυτέραν κατάστασιν τῶν ἄλλων τοίχων, πλὴν χασμάτων τινῶν, μέχρι τῆς μεταγενεστέρας δεξαμενῆς, ἥτις ἀπέκοψε τὸ δυτικὸν ἄκρον αὐτοῦ. Ὁ τοῖχος οὗτος (18-20) προεκτεινόμενος δὲν συναντᾷ τὸν τοῖχον 21, ἔχοντα ἄλλην διεύθυνσιν, ἀλλὰ θὰ πέσῃ νοτιώτερον αὐτοῦ, ἀλλ' οὗτος ὁ 21 προχωρῶν πρὸς ἀνατολὰς θὰ συναντήσῃ ἀκριβῶς τὸν πρῶτον. Ἐὰν ὁ 21 προεκταθῇ πρὸς δυσμὰς θὰ συναντήσῃ πρῶτον τοὺς τιτανολίθους 22 (εἰκ. 9Α) καὶ ἔπειτα τοὺς ὁμοίου ὑλικοῦ λίθους 23 (Εἰκ. 3) λείψανα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τοίχου, ἀποτελοῦντος μετὰ τῶν μέχρι τοῦδε περιγραφέντων ἐν σύνολον, τὸ περίφραγμα, τὸν **περίβολον** δηλ. τοῦ ἀρχαίου ἱεροῦ. Οἱ τοῖχοι 17-23 δὲν ἀπέληγον πρὸς δυσμάς, ὅπου καὶ νῦν, διότι οὐδαμοῦ ἐνταῦθα παρατηρεῖταί τι δηλοῦν ὅτι διεκόπτοντο ὑπὸ τοίχου τινὸς καθέτου πρὸς αὐτοὺς καὶ ὡς δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ἱεροῦ τούτου χρησιμεύοντος, ἀλλ' ἐξετείνοντο ἔτι πρὸς δυσμάς. Τιτανόλιθός τις ὁμοίας ἐργασίας πρὸς τοὺς περιγραφέντας, δυτικῶς δὲ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου κείμενος καὶ δεικνύων ἴχνη ἐπαφῆς ἑτέρων ὑπερκειμένων λίθων, ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως συνέχειαν τοῦ τοίχου τούτου, ἅτε εὑρισκόμενος σχεδὸν ἐν τῇ πρὸς δυσμὰς προεκτάσει αὐτοῦ.

Ὁ μεταξὺ δὲ τῶν τοίχων 9-10 καὶ 12 **α** χῶρος ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς διάδρομος, τρόπον τινά, ἄγων εἰς τὸ μέσον καὶ εἰς τὸ ἀνατολικώτατον ἄκρον τοῦ ἱεροῦ, ὅπερ ἐπειδὴ ἔκειτο περὶ τὰ 2 μέτρα ταπεινότερον, ἐχωρίσθη τοῦ λοιποῦ χώρου δι' ἀναλήμματος 18 (εἰκ. 1) ὁμοίων τιτανολίθων, ἐπισκευασθέντων καὶ τούτων βραδύτερον διὰ δόμων τροχμαλοπαγῶν. Μετὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς στοᾶς Γ ἀπετμήθη φυσικῶς τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ ἀναλήμματος τούτου ἐξικνουμένου ἄλλοτε μέχρι τοῦ λόφου.

Κατὰ ταῦτα, ὅτε ὁ Τηλέμαχος ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ ἐνταῦθα ἱερὸν τῷ Ἀσκληπιῷ εὗρῆκεν ἀρχαιότερον ἱερόν. Κατασκευάσας δὲ τὸ τέμενος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἀκριβῶς θέσει ἀπέκοψε διὰ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ νέου περιβόλου (2) τμῆμά τι τοῦ ἀρχαιοτέρου καὶ περιέβαλεν αὐτὸ διὰ τῶν δύο ἑτέρων πλευρῶν 1 καὶ 3. Δὲν κατέστρεψεν ὅμως τὰ λείψανα τοῦ ἀρχαιοτέρου, ἀλλ' ἐπεσκεύασε διὰ τροχμαλοπαγῶν λίθων χρησιμοποιήσας ἐκ νέου τινὰ ἐξ αὐτῶν. Τῷ Τηλεμάχῳ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ ἐπισκευὴ τοῦ τοίχου 9-10 καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ χώρου 8-12 **α** εἰς δύο μέρη. Διότι τὸ ἀνάλημμα 11 εἶναι σχεδὸν παράλληλον πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου 2. Ὁ χῶρος 9-12 **α** καὶ 23-21 ἐχρησιμοποιήθη πάλιν ὡς διάδρομος καὶ ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου, ὡς μαρτυροῦσι τρανότατα αἱ κατὰ χώραν ἔτι κείμεναι βαθμῖδες ἐκ πώρου 25 (εἰκ. 5) ἀναγόμεναι πιθανώτατα εἰς τοὺς χρόνους τούτους. Αὗται δὲ πιστοποιοῦσιν οὐ μόνον τὴν χρῆσιν τοῦ ῥηθέντος χώρου ὡς διαδρόμου, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀρθὸν τῆς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἀποκαταστάσεως τοῦ ἱεροῦ τοῦ Τηλεμάχου μετὰ τοῦ προπύλου. Διότι, ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος τὸ ἐκτὸς τοῦ προπύλου καὶ ὁ στυλοβάτης τούτου ἔκειντο πολὺ ὑψηλότερον τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου (9-12 **α** καὶ 23-21) ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἐξισωθῇ ἡ ἀνισότης τοῦ ἐδάφους διὰ κατασκευῆς κλίμακος· ἐκ τούτου δὲ ἐτέθησαν αἱ πώρινοι βαθμίδες. Μετὰ τὴν ἐκ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου προελθοῦσαν καταστροφὴν τοῦ προπύλου καὶ τοῦ νοτίου μέρους τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου, τὸ ἐξωτερικὸν ἔδαφος ἐταπεινώθη πολὺ ἐλθὸν εἰς τὸ αὐτὸ σχεδὸν ἐπίπεδον πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν χῶρον, ὥστε αἱ βαθμῖδες ἀπέβησαν ἄχρηστοι. Ἡ ὕπαρξις ἄρα τούτων προϋποθέτει ἐξωτερικὸν ἔδαφος ὑψηλότερον καὶ εἴσοδόν τινα πρὸς δυσμὰς αὐτῶν.

Πρὶν οἰκοδομηθῇ τὸ τέμενος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἔβαινε παρὰ τὸ ἀρχαιότερον ἱερὸν ἡ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἄγουσα ὁδός, ὁ **περίπατος** (**Judeich** ἔ. ἀ. 169, σημ. 3, **Dörpfeld u. Reisch** ἔ. ἀ. 41, **AM** 1889, 63). Μετὰ δὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου ἱδρυθέντος ἱεροῦ περιεκλείσθη πιθανῶς ἡ περιφερικὴ ὁδὸς ὑπ' αὐτοῦ. Δύο θυρίδες ἐν τῇ ἀνατολικῇ καὶ τῇ δυτικῇ πλευρᾷ θὰ ἐπέτρεπον τὴν δίοδον. Ὅτε ᾠκοδομήθη τὸ Διονυσιακὸν

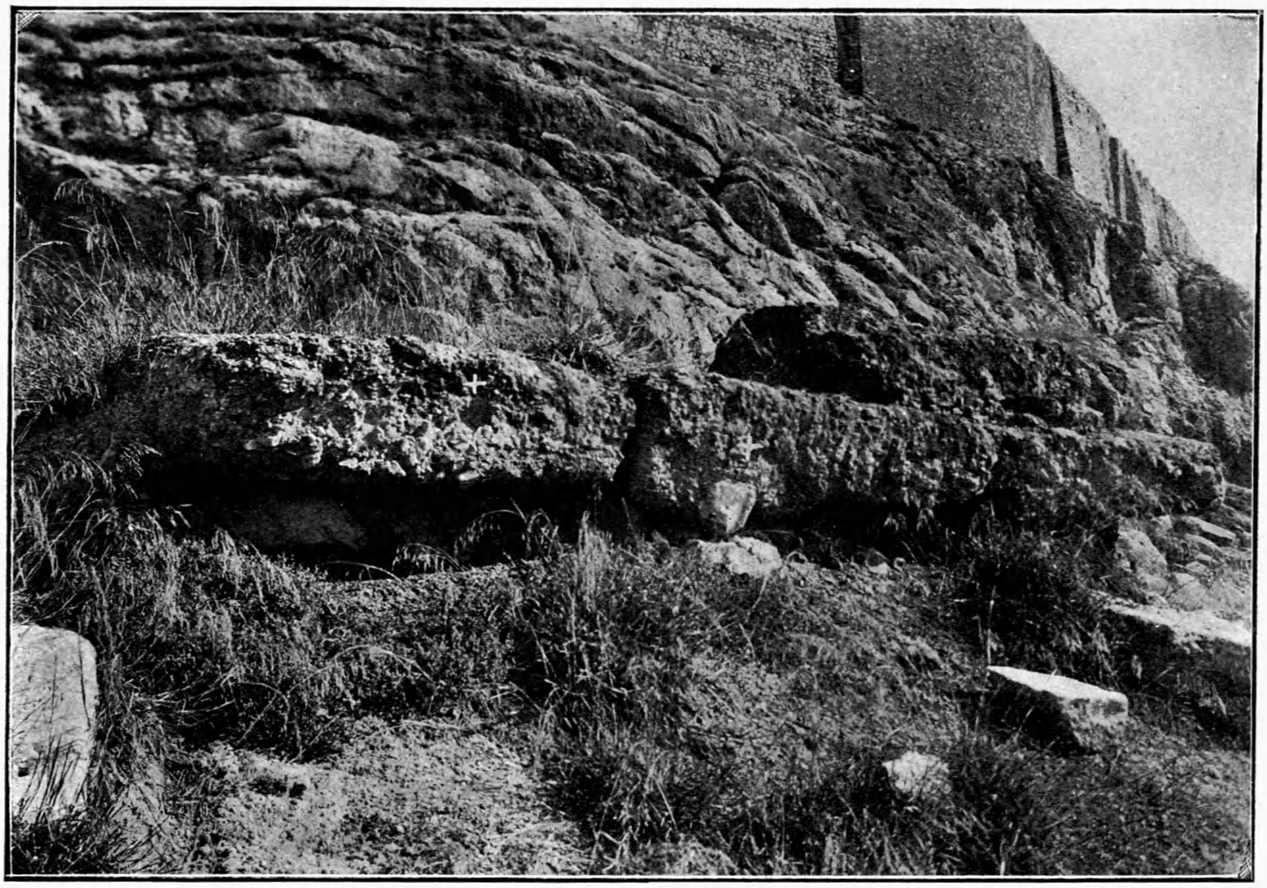

Εἰκὼν 12 (πρβ. πίν. 4, 7). Λείψανα τοῦ νεωτέρου περιβόλου τοῦ Ἀσκληπιείου.

θέατρον ἐτμήθη, ὡς εἴπομεν, τμῆμά τι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς καταστραφείσης σὺν αὐτῷ καὶ τῆς θύρας, κατελήφθη δὲ καὶ ὁ χῶρος, δι᾽ οὗ διήρχετο ἐξ ἀνατολῶν ἐρχομένη ἡ περιφερικὴ ὁδός. Τότε ὅμως ἡ δίοδος μετηνέχθη ἐπὶ τοῦ δευτέρου διαζώματος τοῦ θεάτρου καὶ ἐκ τούτου εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ διάζωμα ἔκειτο πολὺ ὑψηλότερον τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἱεροῦ τούτου, κατεσκευάσθη κλῖμαξ ἢ ἀνάκλιμα ἐκ τοῦ θεάτρου εἰς αὐτὸ ἄγοντα καὶ ᾠκοδομήθησαν ἑκατέρωθεν τούτων οἱ δύο τοῖχοι 5 καὶ 4, ὧν ὁ πρῶτος προσηρμόσθη εἰς τὸν τοῖχον 1 καὶ ἐφράχθη ἑπομένως δι᾽ αὐτοῦ τὸ ἐκ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ τμήματος τῆς νοτίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ περιβόλου πλευρᾶς προκύψαν χάσμα.

Τὸ σκέλος 5 (εἰκ. 2 Α) προεκτεινόμενον δὲν συναντᾷ τὸν τοῖχον 19, ἀλλὰ τὸν 1. Τὸ τελευταῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ συνέβαινε πραγματικῶς, διότι τότε ἐφράσσετο ἡ ὁδὸς καὶ οὐδένα λόγον ὑπάρξεως θὰ εἶχε καὶ τὸ σκέλος 5 καὶ ἡ κλῖμαξ, ἡ ἐκ τοῦ θεάτρου. Κατ᾽ ἀνάγκην πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ τοῖχος 5 ἐκάμπτετο ἐνταῦθα (α) καὶ προυχώρει πρὸς δυσμὰς καὶ φυσικῶς μέχρι συναντήσεως τῆς δυτικῆς τοῦ περιβόλου πλευρᾶς 2, περιβάλλων δηλαδὴ τὸν τοῖχον 17-23 στενουμένης οὕτω τῆς περιφερικῆς ὁδοῦ. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ τοίχου 7 **(εἰκ. 12)** κειμένου ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ σκέλους τούτου καὶ ἀνήκοντος αὐτῷ ὡς δεικνύει καὶ τὸ ὅμοιον ὑλικόν. Ἐπὶ τούτου κατεσκευάσθη καὶ τὸ νεώτερον πρόπυλον, οὗ τὰ θεμέλια κεῖνται ἔτι κατὰ χώραν 6 (εἰκ. 1 Δ), καὶ τοῦτο, ἵνα οἱ ἐξ ἀνατολῶν ἐρχόμενοι ἐπισκέπται ἀποφύγωσιν ὁλόκληρον τὴν στροφὴν τοῦ τεμένους, ὅπως εἰσέλθωσιν ἐκ τοῦ δυτικοῦ προπύλου.

Διὰ τῆς γενομένης ἐρεύνης, κυρίως μόνον ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων κατὰ χώραν λειψάνων στηριζομένης, ἀποκαλύπτεται ἡμῖν τὸ πρῶτον ἡ ἀληθὴς μορφὴ τοῦ ὑπὸ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως χώρου κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ ἐξε-

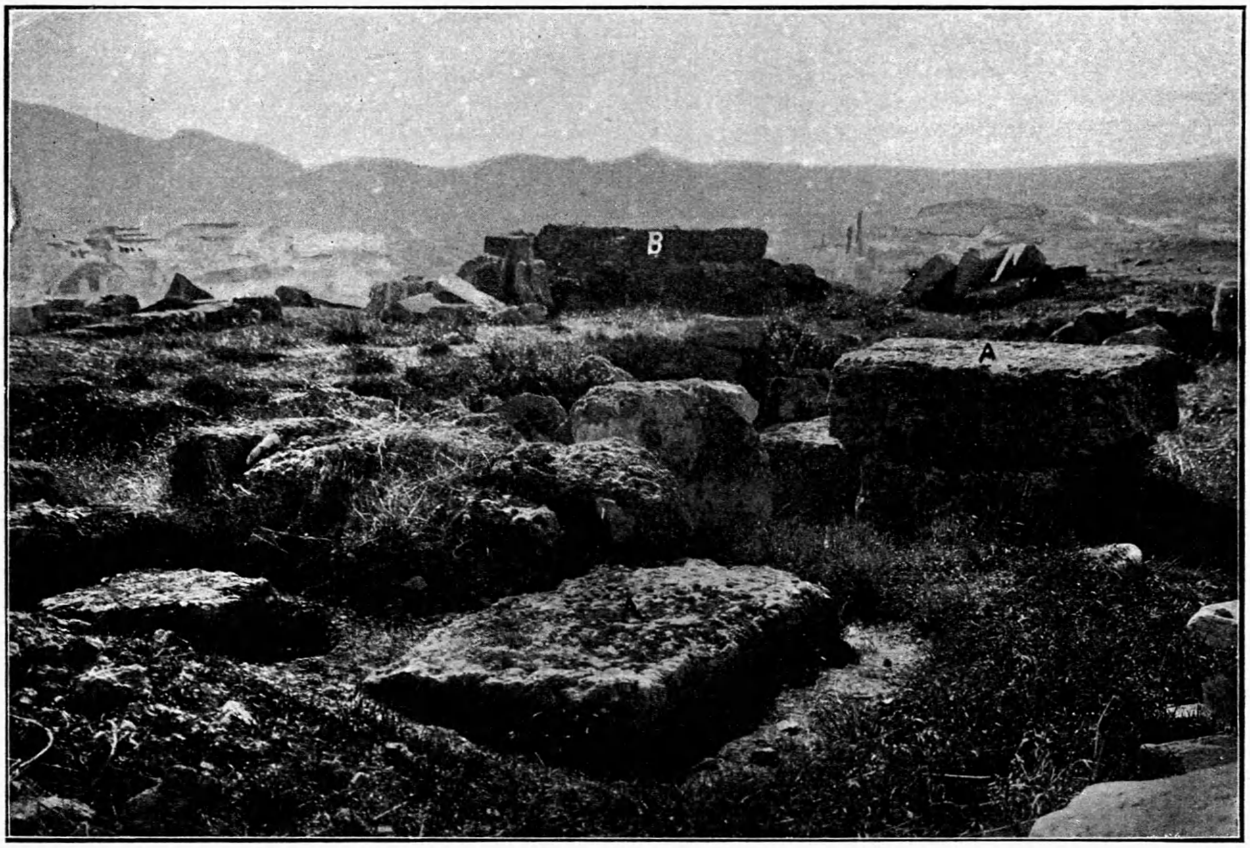

Εἰκὼν 13 (πρβ. πίν. 4, 24, 10). Λείψανα τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ (A) καὶ τοῦ ἐπισκευασθέντος Ἐλευσινίου (B).

λίσσονται μετ' ἀκριβείας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν αἱ διάφοροι φάσεις καὶ περιπέτειαι τῶν ἐν αὐτῷ μνημείων. Τὰ δὲ ἐξαγόμενα τῆς ἐρεύνης ταύτης εὑρίσκονται ἐν τοιαύτῃ ἁρμονίᾳ πρὸς πάσας τὰς γραπτὰς ἢ ἄλλου εἴδους μαρτυρίας, ὥστε οὐ μόνον πᾶσα ἀμφιβολία περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ αὐτῶν διὰ τούτων αἴρεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐπισφραγίζεται ἡ ὅλη ἐργασία. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀποκατάστασις τῶν τοίχων 2 καὶ 5-7 μετὰ τῶν δύο προπύλων, τοῦ πρὸς δυσμὰς ἀρχαιοτέρου καὶ τοῦ πρὸς νότον νεωτέρου, συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιγραφὴν IG II 489 b 22, 13, ἀναφέρουσαν τὴν σύγχρονον ὕπαρξιν δύο προπύλων. Δύο δὲ πρόπυλα, ὄντα ταυτοχρόνως ἐν χρήσει δὲν δύνανται νὰ κεῖνται πλησίον, ἀλλ' εἰς ἱκανὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν.

Καὶ ἡ θέσις τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς καθορίζεται νῦν ἀκριβῶς καὶ ἐπιβεβαιοῦται ἡ ἄλλοτε ἐκφρασθεῖσα γνώμη ἡμῶν ὅτι δὲν ἔκειτο οὗτος ἐν τῷ ἀνατολικῷ οὔτε ἐν τῷ μέσῳ τμήματι τοῦ ἱεροῦ, ἀλλ' ἐκεῖ που πλησίον (ΑΕ 1908, 257). Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἐπιγραφῆς ἔκειτο οὗτος ἀπέναντι τοῦ ἀρχαίου προπύλου, τούτου δὲ ἀπέναντι σχεδὸν εὑρίσκεται ὁ χῶρος 8-9-11. Καὶ πράγματι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ λείψανα θεμελίων ἐκ τροχμαλοπαγῶν λίθων (πίν. 4, 24 εἰκ. 13, 14), ἀποτελέσαντα, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ διαστάσεις (1·55 + 0·88) καὶ ἡ ἀνὰ δύο παραλλήλους σειρὰς τοιχοδομία αὐτῶν, ἐφ' ὧν καὶ ἑτέρα σειρὰ καθέτων πρὸς αὐτοὺς δόμων ἑδράζεται. Ἐνέχει δὲ μεγάλην σπουδαιότητα ἡ ὕπαρξις τῶν λειψάνων τούτων, διότι δι' αὐτῶν λαμβάνει ἔτι μεγαλυτέραν πιθανότητα, σχεδὸν βεβαιότητα, ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τῶν θεμελίων δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ πληροφορηθῶμεν ποῖον ἦτο τὸ ἀληθὲς σχῆμα τοῦ ***ἀρχαιοτέρου ναοῦ τοῦ ἀφιδρύματος***. Ἐκ τῆς ἐν τῷ ***Πλούτῳ*** τοῦ Ἀριστοφάνους (655 κέ.) περιγραφομένης σκηνῆς ἐξάγεται ὅτι εἶχεν εὐρυχωρίαν τινὰ

Ἐτυπ. 30.4.12.

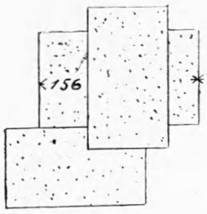

Εἰκὼν 14 (πρβ. πίν. 4, 24). Λείψανα τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ (;).

καὶ ἐβαστάζετο ἑπομένως ἐσωτερικῶς ὑπὸ κιόνων. Ἡ ἀναπαράστασις αὐτοῦ σκοπεῖ μόνον νὰ δώσῃ συγκεκριμένην εἰκόνα τοῦ ὅλου τεμένους μᾶλλον, συμπληρωθέντος κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων, ἢ τοῦ ναοῦ. Συμφωνεῖ δὲ πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἱδρυτοῦ, ὡς ἰδιώτου μὴ ἔχοντος πιθανῶς πολλὰ πλούτη, ἡ κατασκευὴ τοῦ ναοῦ ἐξ εὐτελοῦς ὑλικοῦ, τοῦ πώρου. Προσκτᾶται σχεδὸν βεβαιότητα ἡ εἰς τὸν ναὸν τοῦτον προσνομὴ τῶν πωρίνων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, τῶν ἐν ΑΕ 1908, 282, εἰκ. 31, 32, 33 καὶ πίν. 30, 19 δημοσιευθέντων, τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον τινὲς τῶν ἰωνικῶν κιόνων, περὶ ὧν ἐδέχθημεν ὅτι ἐβάσταζον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ, κεῖνται παρὰ τὰ ῥηθέντα θεμέλια. Πρὸς τὴν χρονολογίαν τῆς ἱδρύσεως ἁρμόζουσιν ἄλλως καὶ αἱ διαστάσεις τοῦ θριγκοῦ, περὶ ὧν θέλομεν ὁμιλήσει κατὰ τὴν δημοσιευθησομένην ἐργασίαν τοῦ ναοῦ τοῦ Νικίου.

Ἡ εἰκ. 15 παριστᾷ πάντα τὰ ἐν λόγῳ μέλη

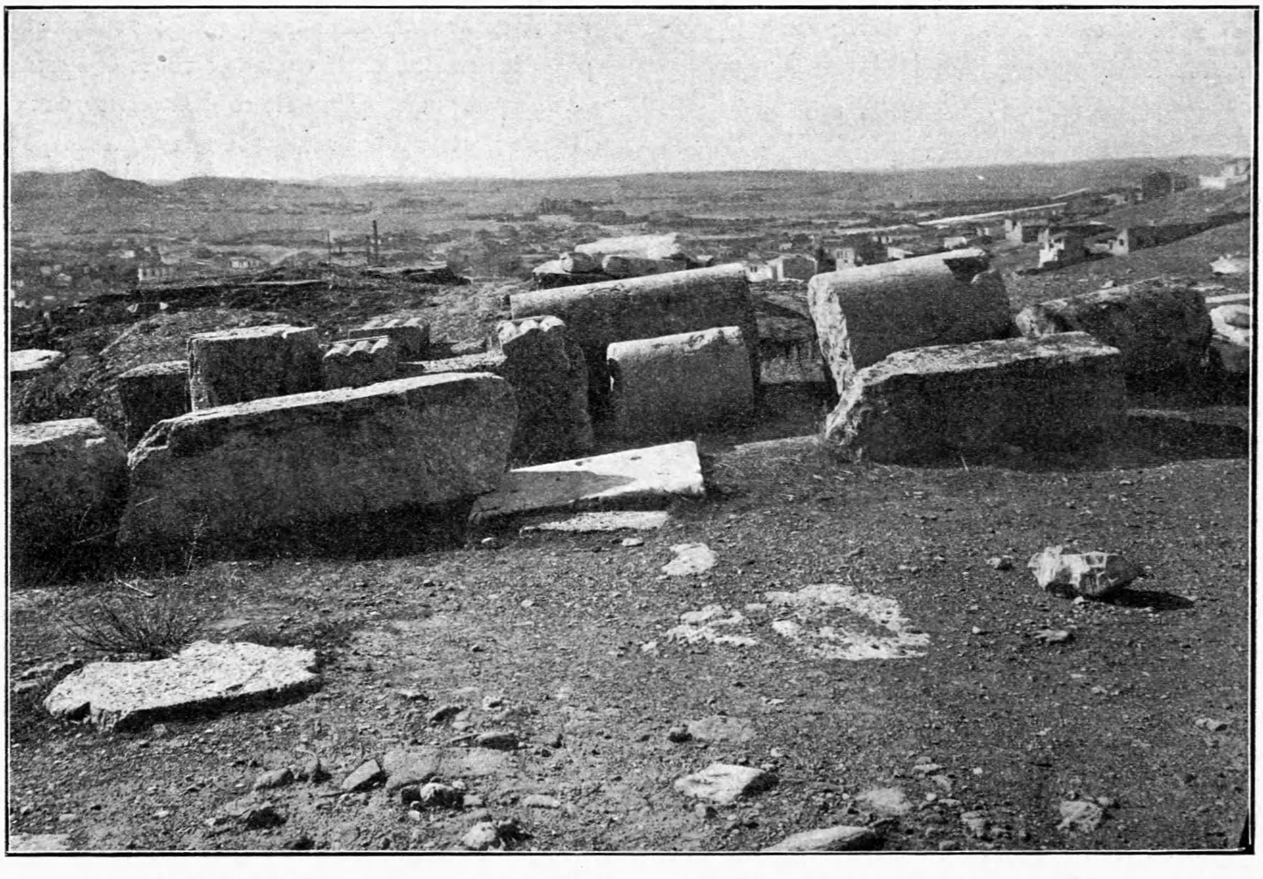

Εἰκὼν 15. Πώρινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη προερχόμενα πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

συλλεγέντα ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ μέσου τμήματος τοῦ ἱεροῦ καὶ φωτογραφηθέντα μετὰ τὴν τοποθέτησιν αὐτῶν παρὰ τὴν μεταγενεστέραν δεξαμενήν.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἱδρύσεως τὰ ἐν τῷ ἱερῷ οἰκοδομήματα περιωρίζοντο, ὡς φαίνεται, ἐν τῷ δυτικῷ ἡμίσει, βραδύτερον δὲ κατὰ τὸν Α΄ π. Χρ. αἰῶνα ἐπεξετάθησαν καὶ πρὸς ἀνατολάς, κατασκευασθείσης τῆς μεγάλης στοᾶς Δ καὶ συγχρόνως πρὸς αὐτὴν τοῦ ναοῦ Ε καὶ πιθανῶς τοῦ περιφεροῦς (;) οἰκήματος Ζ. Ἐν τοῖς μακεδονικοῖς χρόνοις πιθανῶς κατεσκευάσθη ἡ μικροτέρα στοὰ Γ,

ἐν δὲ τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις ὁ ἰωνικὸς ναὸς Α καὶ ἴσως ὁ ἕτερος Β, πρὸς δὲ καὶ ἡ στοὰ μετὰ τῆς ὁριζοντίας στέγης 28 (πίν. 5).

Ἐκ τοῦ ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ τοῦ περιβόλου τοῦ Ἀσκληπιείου καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ, ἐξάγεται σπουδαία χρονολογία περὶ τῆς χρήσεως τῶν τροχμαλοπαγῶν λίθων (πρβ. Βερσάκης ΑΕ 1910). Ὡσαύτως λαμβάνομεν ὡς **terminus post quem** τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου τὸ ἔτος 421 π. Χρ. ὡς ἀνώτατον ὅριον.

Νῦν ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν ποῖον ἦτο τὸ ἀρχαιότερον τέμενος, τὸ ἐντὸς τοῦ Ἀσκληπιείου εὑρισκόμενον. Τὴν ἀπόκρισιν δίδει ἡ μνημονευθεῖσα ἐπιγραφή, ἡ περὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἱεροῦ ἀναφέρουσα. Χάριν εὐκολίας τοῦ ἀναγνώστου παραθέτομεν ὁλόκληρον τὸ α΄ τμῆμα αὐτῆς κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ κ. Δραγούμη (ΑΕ 1901, 107)·

ἀ]νελθὼν (Ζ)εό(θ)[ε]
[μυστηρ]ίοις τοῖς μεγά
[λοις κατ]ήγετο ἐς τὸ Ἐ(λ)
[ευσίνι]ον καὶ οἴκοθεν
[μεταπεμ]ψάμενος διά(κ)
[ονον ἦγ]αγεν δεῦρε ἐφ' (ἅ)
[ρματ]ος Τηλεμάχο [ἀπ]α(ν)
[τήσαντ]ος· ἅμα ἦλθεν Ὑ(γ)
[ίεια κα]ὶ οὕτως ἱδρύθη
[τὸ ἱερὸ]ν τόδε ἅπαν ἐπὶ
['Αστυφί]λου ἄρχοντος Κυ-
[δαντίδ]ο. Ἀρχέας. ἐπὶ το
[ύτο οἱ Κ]ήρυκες ἠμφεσβ
[ήτησαν] χωρίο καὶ ἔνια
[ἐπεκώλ]υσαν ποῆσαι ἄν-

Ὑποθέτομεν ὅτι ὁ ἀναγνώστης ἐμάντευσεν ἐκ ταύτης ἀφ' ἑαυτοῦ ποῖον ἦτο τὸ ἱερὸν τοῦτο. Ποῖον ἄλλο ἢ τὸ περιζήτητον καὶ πολυθρύλλητον ***Ἐλευσίνιον τὸ ὑπὸ τῇ πόλει*** (IG III 5, 11 f. 38), τὸ τοσαύτας τύχας καὶ περιπετείας ὑποστάν, ὅσας οὐδὲ ἡ γενέτειρα τοῦ Ὀδυσσέως.

Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται διὰ τίνα λόγον οἱ Κήρυκες τοῦ Ἐλευσινίου ***ἠμφεσβήτησαν χωρίον***. Διότι ὀρθὸν ἦτο νὰ περιωρίζετο ὁ Τηλέμαχος ἐντὸς ὡρισμένου χώρου τοῦ Ἐλευσινίου, παραχωρηθέντος αὐτῷ πρὸς οἰκοδόμησιν τοῦ ***ἀφιδρύματος*** τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἀντὶ τούτου δὲ βλέπομεν ὅτι οὗτος ἀπέκοψε μέγα τμῆμα τοῦ ἀρχαιοτέρου ἱεροῦ καὶ περιέβαλε διὰ νεωτέρου περιβόλου καταστήσας αὐτὸ αὐτοτελές. Ἐκ τούτου καὶ αἱ διάφοροι ἔριδες μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἱερέων, διαρκέσασαι, ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς μαρτυρεῖται, ἔτη τινά.

Δὲν ἔπρεπε βεβαίως νὰ περιμείνωμεν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἱδρυθῇ ναὸς τῷ Ἀσκληπιῷ ἐν ἄλλῳ τινὶ χώρῳ ἢ ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ. Διότι ὢν οὗτος κατὰ τὴν ἀττικὴν θρησκείαν πρὸς τὰς Ἐλευσινιακὰς θεότητας στενῶς συνδεδεμένος καὶ παριστάμενος ὡς ἐξ Ἐπιδαύρου ἐλθών, ἵνα συμμετάσχῃ τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, ἐξ οὗ μία ἡμέρα τῶν ἑορτῶν ***ἐπιδαύρια*** ἐκλήθη, λογικὸν ἦτο νὰ φιλοξενηθῇ ἐν τῷ ἱερῷ τῶν εἰρημένων θεοτήτων. Ἡ ἵδρυσις λοιπὸν τοῦ ἀφιδρύματος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ συμβολίζει πληρέστατα τὴν ἔννοιαν ταύτην καὶ εἶναι λογικὴ καὶ φυσικὴ αὐτῆς συνέπεια. Νομίζω ὅτι καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦτο ἐξάγεται. Ὁ Ἀσκληπιὸς δηλ. ἦλθεν εἰς τὸ Ἐλευσίνιον μετὰ τῆς Ὑγιείας, εἰς προϋπάντησιν δὲ αὐτοῦ μετέβη ὁ Τηλέμαχος καὶ ***οὕτως*** (=ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ) ***ἱδρύθη τὸ ἱερὸν τόδε***. Ποῦ; φυσικῶς ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ, διότι δὲν δηλοῦται ἰδιαιτέρως ὅτι ἀλλαχοῦ ἱδρύθη, ἀλλ' ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι τοῦτο ἔγινεν ἐν τῷ τόπῳ τῆς συναντήσεως.

Δὲν ἦτο ὅμως τὸ κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχαιότερον ἱερὸν τὸ ὅλον τοῦ Ἐλευσινίου, ἀλλὰ τὸ ἀνατολικώτατον αὐτοῦ ἄκρον· διότι, ὡς εἴπομεν, ἐξετείνετο ἔτι πρὸς δυσμάς, ἴσως μέχρι τοῦ Ἀμυνείου, ὡς εὐλόγως ὁ **Judeich** παραδέχεται (ἔ. ἀ. 259), τοῦτο δεικνυούσης τῆς φυσικῆς τοῦ ἐδάφους διασκευῆς. Κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἴσως ἀμέσως μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἀσκληπιείου, τὸ ὑπὸ τὸ νότιον μέρος τῆς Ἀκροπόλεως τμῆμα τοῦ Ἐλευσινίου ἀπώλεσε τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σημασίαν, συγχωνευθὲν τελείως μετὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ᾧ ἴσως ὀφείλει τὴν μέχρι σήμερον διατήρησιν αὐτοῦ. Τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ γραπτῶν τινων εἰδήσεων καὶ κυρίως ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου περιγραφῆς τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων, ἐπιβεβαιούσης καὶ αὐτῆς ὅπως καὶ αἱ ῥηθεῖσαι, τὴν ἐνταῦθα τοποθέτησιν τοῦ Ἐλευσινίου (Φιλόστρ. Βίῳ σοφιστῶν Β΄ 1, 5 ***ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ ἄρασαν (ναῦν) χιλίᾳ κώπῃ ἀφῆναι ἐπὶ τὸ Ἐλευσίνιον καὶ περιβαλοῦσαν αὐτὸ τὸ Πελασγικὸν παραμεῖψαι κομιζομένην τε παρὰ τὸ Πύ-***

θιον ἐλθεῖν, οἷ νῦν ὥρμηται). Διότι τὸ μὲν τέρμα τοὐλάχιστον τῆς ἐκ τοῦ Διπύλου ἐκκινούσης πομπικῆς ὁδοῦ ἔχει καθορισθῆ σαφῶς ἐκ τῶν ἐν πλείστοις σημείοις δυτικῶς τῆς Ἀκροπόλεως ὑπαρχόντων λειψάνων αὐτῆς. Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου πορεία αὐτῆς εἶχε, φαίνεται, ὡς ὀρθῶς ὁ **Judeich** εἰκάζει (259, 167) τὴν σημερινὴν διεύθυνσιν τῆς ἁμαξιτοῦ, ἀλλ' ἡ στροφὴ αὐτῆς καὶ ἡ ἄνοδος πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν εὑρίσκοντο δυτικῶς τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου. Ἐνταῦθα δὲ ἀπέληγεν ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις καὶ τὸ Ἐλευσίνιον. Διὰ τοῦτο ὁ Φιλόστρατος μὴ γνωρίζων τὴν ὕπαρξιν τοῦ τμήματος τοῦ Ἐλευσινίου, τοῦ ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ περιεχομένου, ἀπολέσαντος, ὡς εἴπομεν, τὴν ἀρχικὴν σημασίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον τὴν μεταγενεστέραν ἔκτασιν αὐτοῦ μέχρι τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου, λέγει ὅτι ἡ ναῦς περικάμπτουσα τὸ Ἐλευσίνιον διήρχετο πρὸ τοῦ Πελασγικοῦ, τοῦ δυτικοῦ δηλ. τῆς Ἀκροπόλεως μέρους, καὶ κατέληγεν εἰς τὸ Πύθιον (πρβ. **Judeich** ἔ. ἀ. 107 καὶ **Köster, Das Pelargikon** 1909). Πρὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἀσκληπιείου δυνατὸν νὰ ἠκολούθει ἡ πομπὴ ἄλλην διεύθυνσιν, ἵνα μὴ διασχίσῃ τὸ Ἐλευσίνιον. Ἄλλως παρὰ τὸν Ἄρειον Πάγον ὑπῆρχον πολλαὶ διακλαδώσεις τῆς κυρίας ὁδοῦ, ὧν ἡ μία θὰ ἦγεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν (Judeich ἔ. ἀ. 167). Ἀποδεικνύεται λοιπὸν ὅτι οἱ τοποθετήσαντες τὸ Ἐλευσίνιον εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς Ἀκροπόλεως ἐξέφρασαν τὴν ὀρθοτέραν γνώμην.

Πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως γνωστῶν πραγμάτων ἀποφεύγομεν πᾶσαν μνείαν περὶ τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ὑπὸ πολλῶν ἐπιστημόνων ἐργασίας, παραπέμποντες ὅμως εἰς τὸ ῥηθὲν ἔργον τοῦ **Judeich**, ἔνθα ὑπάρχει ἐν σ. 257 σημ. 5· σ. 258 σημ. 6 καὶ σ. 259 πᾶσα πρὸς τὸ Ἐλευσίνιον σχετικὴ πληροφορία.

Οὕτω ἐκ τῆς εὐτυχοῦς εὑρέσεως τῶν κατὰ τὸ νότιον μέρος τῆς Ἀκροπόλεως λειψάνων ἀποκαθίσταται πλήρης τάξις εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ἐπικρατήσασαν σύγχυσιν περὶ τὸ Ἐλευσίνιον, ἥτις θέλει πάντοτε ὑπάρχει, ὅταν αἱ τοπογραφικαὶ ἐργασίαι στηρίζωνται μόνον ἐπὶ ἀορίστων γραπτῶν εἰδήσεων ἐπιδεχομένων παντοίας ἑρμηνείας.

Κατὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς πρώτης περὶ τῶν μνημείων τοῦ Ἀσκληπιείου μικρᾶς ἡμῶν ἐργασίας δὲν ἠδυνήθημεν καὶ ἡμεῖς νὰ δώσωμεν ἀκριβῆ περιγραφὴν πάντων τῶν μνημονευθέντων τοίχων. Ἀλλὰ τοῦτο συνέβη, διότι πᾶσα ἡ προσοχὴ ἡμῶν περιεστράφη περὶ τὴν πρόχειρον μελέτην τῶν ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων, ὡς ἀναφέρομεν καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου τούτου (ΑΕ 1908, 255).

Τελευτῶντες παραθέτομεν ὀλίγας λέξεις τοῦ **Körte** ἐν **AM** 1896, 332 δημοσιευθείσας. Προσπαθῶν οὗτος νὰ ἐξηγήσῃ τὸν λόγον τῆς ἔριδος μεταξὺ τοῦ Τηλεμάχου καὶ τῶν Κηρύκων τοῦ Ἐλευσινίου ἐπάγεται τάδε· «Hatten etwa die eleusi-«nischen Priester das Kommen des Gottes und «seine Einkehr im Eleusinion in der Hoff-«nung gebilligt, er werde sich dauernd mit ei-«nem Platz im Eleusinion begnügen, gleichsam «als Schutzverwandter der Göttinnen? Dann «wäre ihre Abneigung gegen die Anlage eines «eigenen Heiligtums für den neuen Ankömm-«ling wohl verständlich».

Εἶναι περίεργον πόσον ὁ Körte ἐπλησίασε πρὸς τὴν ἀλήθειαν, μαντεύσας τοὺς λόγους τῆς ἔριδος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀφορμήν, τὴν ἵδρυσιν δηλονότι οὐ μόνον αὐτοτελοῦς Ἀσκληπιείου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἵδρυσιν τούτου ἐν ἀποσπασθέντι τμήματι τοῦ Ἐλευσινίου.

Φριδερίκος Βερσάκης.

Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ

(συνέχεια· ὅρα ΑΕ 1911, 123 καὶ 129, πρβ. 244)

ὑπὸ

Ἀποστόλου Σ. Ἀρβανιτοπούλου.

Γ'). *Ἐπιγραφαὶ Γόννων* (συνέχεια)·

γ'). *Ψηφίσματα προξενίας πλήρους τύπου.*

Πλὴν τῶν ὑπὲρ δικαστῶν καὶ βολιμοδικαστῶν προξενικῶν ψηφισμάτων, περὶ ὧν βλ. ἀριθ. 64-88, εὑρέθησαν καὶ πολλὰ κοινὰ ψηφίσματα προξενίας ἐν Γόννοις ὑπὲρ ἁπλῶν πολιτῶν· τούτων ἐχωρίσαμεν δύο τάξεις, τὰ τοῦ *πλήρους τύπου* (κεφ. γ') καὶ τὰ τοῦ *συνεπτυγμένου τύπου* (κεφ. δ').

Ἀριθ. 89 (εἰκ. 1. — Εὑρετ. ἀριθ. 30). Στήλη μαρμάρου λίαν ὑπομέλανος, ἄνω μόνον ἀποκεκομμένη, ἱκανῶς δ' ἀπεσχισμένη ἄνω ἀριστερὰ καὶ ἀμελῶς ἐν γένει ἐξειργασμένη· κατωτάτω φαίνεται πιθανὸν ὅτι μόνον ὁ γόμφος ἐλλείπει.—Ὕψ. 0·485, πλάτ. 0·305, πάχ. 0·06.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·005-0·011, διάστιχ. 0·004.

Σφάλματα τοῦ χαράκτου ὑπάρχουσί τινα: ἐν στίχ. 9 ἔγραψεν Α ἀντὶ Λ, ἐν 14 Λ ἀντὶ Α, ἐν 29 Α ἀντὶ Λ δίς, ἐξαλείψας ἐν μέρει ἐν τῷ δευτέρῳ τὰς ἔσω κεραίας, ἐν δὲ 32 φαίνεται ὅτι ἢ ὅλως παρέλιπε τὸ Ι ἢ μόλις ἐχάραξεν αὐτὸ ἐκ δευτέρας φροντίδος· ἐν στίχ. 18 φαίνεται ὅτι ἔγραψε δὶς τὸ Ε ἐξαλείψας τὸ δεύτερον, ἐν δὲ 31 κατὰ τὸ τέλος ἔγραψε ΤΑ ἢ ΑΥ πιθανῶς, ὅπερ κατόπιν ἐξήλειψε.

Τὸ ἐν στίχ. 11 ***εὔχρησστος*** φαίνεται ὂν ὑπόλειμμα διαλεκτικόν, περὶ οὗ βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 63 καὶ 64, τὸ δὲ *εἴοι* ἐν στίχ. 11 καὶ 16 ἀντὶ *εἴη* εἶναι κανονικαὶ συνεκδρομαὶ πρὸς τὰς γνωριμωτέρας εὐκτικάς, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω ἀριθ. 68. 69. Περὶ τῆς διὰ *ι* γραφῆς τοῦ ει ἐν στίχ. 6 καὶ 7 τοῦ ***Δινίας*** καὶ ***Πίθων*** καὶ τῆς δι' *ει* γραφῆς τοῦ *ι* ἐν στίχ. 20 τοῦ ***πολειτείαν*** βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 64. 65 κλ.· περὶ δὲ τῆς ἀνακολουθίας ἐν στίχ. 26-27 ***ἀναγραφῶσιν καὶ στήσωσιν***, οὐχὶ ἀσυνήθους ἐν τοῖς ψηφίσμασι, βλ. τὰ λεχθέντα ἐν ἀριθ. 88· ἢ γραπτέον ***ἀναγράψωσιν;***

Στίχ. 1-9. Αἱ συμπληρώσεις ἡμῶν εἶναι τὰ μὲν πολλὰ βέβαιαι, τινὲς δὲ λίαν πιθαναί, ἰδίως τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν πατρικῶν τῶν ἀρχόντων: τὸν ταγὸν τοῦ στίχ. 1-2 συνεπληρώσαμεν ὡς ***Στρα[τόνικον τοῦ Παρμενίω]νος***, διότι ἐν τῷ ἄνω ψηφίσματι 80 Β ἀπαντᾷ ταγὸς ***Παρμενίων τοῦ Στρατονίκου***, οὐδαμοῦ δ' ἀλλαχοῦ, πλὴν ἐν μεταγενεστέρᾳ ἀπελευθερωτικῇ ἐπιγραφῇ (IG IX² 1040 ταμίας ***Στρατόνικος Φιλοξένου***), ἀπαντᾷ οὗτος· ὁ κάτω ἐν ἀριθ. 90 ἱερεὺς ***Στρατόνικος τοῦ*** δεῖνος φαίνεται ὢν ***τοῦ Παρμενίωνος***, δηλ. ὁ αὐτὸς τῷ ἐνταῦθα ταγῷ, δι' ὃν λόγον ἐκεῖ ἀναφέρομεν.

Ἀλλ' ἂν τοῦ πρώτου ταγοῦ ἡ συμπλήρωσις ἔχῃ πολλὴν πιθανότητα, τῶν λοιπῶν αἱ συμπληρώσεις δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀσφαλεῖς· ταγὸς ***Ἀντίγονος τοῦ Εὐβιότου*** ἀπαντᾷ ἐν ἀριθ. 64 καὶ ἐν νεωστὶ εὑρεθέντι ψηφίσματι, ἐκδοθέντι ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν αὐτῶν ταγῶν τοῦ ἀριθ. 64· καὶ ἐν 88 Β ***Ἀντί]γονος τοῦ*** δεῖνος καὶ ***Ἀ]ντί[γονος] Νικίου*** ἐν ἀριθ. 155 καὶ ἐν IG IX² 1040 ***Ἀντίγονος Μενεκράτους*** κλ., ἔτι δ' εὕρηται ὡς πατρικὸν ταγοῦ τὸ ***Ἀντίγονος*** ἐν πολλοῖς ψηφίσμασι.

Ταγὸς -ος ***Δημητρίου*** φέρεται μόνον ἐν ἀριθ. 93 ***Φ]ανό[δημος(δικος)*** καὶ φρουρὸς ***Αἰνησίβουλος Δημητρίου*** ἐν ἀριθ. 51, ἔνθα εἴπομεν ὅτι πολλοὶ τῶν φρουρῶν ἀπαντῶσιν ὡς ἄρχοντες· ἀλλὰ ταγὸς ***Δημήτριος*** ἄλλων πατρικῶν εὕρηται ἐν πολλοῖς ψηφίσμασι.

Τέλος ταγὸς ἢ ἄρχων ***Ἀριστοκλῆς*** ἀπαντᾷ ἐν μὲν τῷ κάτω ἀριθ. 104 ψηφίσματι καὶ ἐν νεωστὶ εὑρεθέντι ***τοῦ Εὐβιότου***, ἐν ἀριθ. 95 ***τοῦ Τι]μ[ο]κράτους***, ἐν ἀριθ. 134 ***τοῦ Κλείτου***, ἐξ ἄλλου δὲ πολ-

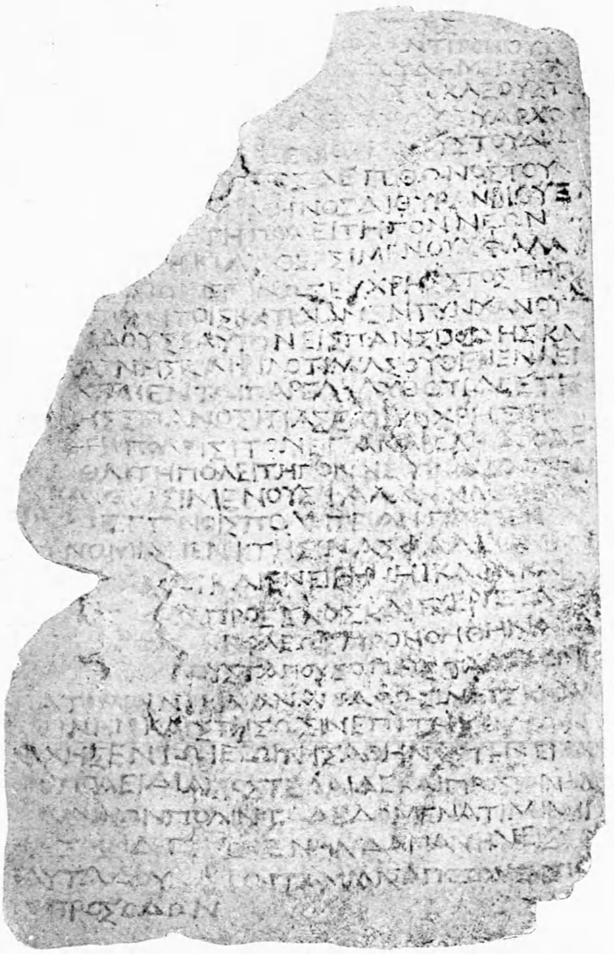

Εἰκὼν 1 (ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 89. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Νικίου Θερσιμένους Φαλανναίου.***

Ἀγαθῆι τύχηι· ταγευ]όντων Στρα[τον-ίκου τοῦ Παρμενίω]νος, Ἀντιγόνου τοῦ δεῖνος, Φανοδ(ίκ)ήμο]υ τοῦ Δημητρίου, δεῖνος τοῦ . . . . . ο]υ, Ἀριστοκλέους το[ῦ δεῖνος· ταμιε]υόντων [δὲ] Εὐάρχου τοῦ δεῖνος . . . . ο]υ, Ξενοκρά[το]υς τοῦ Δινίου· γραμματεύο]ντος δὲ Πίθωνος τοῦ Ν[ε- . . . . . . ο]υ· μηνὸς Διθυρανβίου εἰ-κάδι· ἔδοξ]ε τῆ πό(λ)ει τῆ Γοννέων· ἐπειδὴ Ν]ικία[ς] Θερσιμένους Φαλα-νναῖο]ς εἴοι γεγονὼς εὔχρησστος τῆ π[ό-λει ἁμῶ]ν καὶ τοῖς κατ' ἰδίαν ἐντυνχάνου[σι ἐπιδ]ιδοὺς ἑαυτὸν εἰς πᾶν σπουδῆς καὶ δαπ]άνης καὶ φιλοτιμί(α)ς οὐθὲν ἐνλεί-πω]ν· καὶ ἐν τῶι παρελ[η]λυθότι δὲ ἔτει οὔσ]ης σπανοσιτίας εἴοι εὐχρηστή-σα]ς τῆ πόλει σῖτον ἐπ' ἀναβολῆ· διὸ δε-δ]όχθαι τῆ πόλει τῆ Γοννέ⟨ε⟩ων δεδόσθαι Ν]ικίαι Θερσιμένους Φαλανναίωι καὶ αὐ-τ]ῶ καὶ ἐγγόνοις πολ[ε]ιτείαν, προξενίαν, ἐ]π[ι]νομίαν, ἔνκτησιν, ἀσφάλειαν κ[αὶ ἐν πολέ]μωι καὶ ἐν εἰρήνηι, καθ' ἃ καὶ τοῖς λοιπ]οῖς προξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς Γοννέ]ων πόλεως· προνοηθῆναι δ[ὲ τοὺς ἐν]ά[ρ]χους ταγούς, ὅπως τὰ δεδομέ-ν]α τίμια Νικία ἀναγραφῶσιν εἰς κίονα λιθίνην καὶ στήσωσιν ἐπὶ τῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἐν τῶ ἱερῶι τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐν ἀ-κ]ροπό(λ)ει· διαποστεῖ(λ)αι δὲ καὶ πρὸς τὴν Φα-λ]ανναίων πόλιν τὰ δεδομένα τίμια Νι-κί]α· τὴν δὲ γ[ε]νομένην δαπάνην εἰς ⟨τα⟩ τ]αῦτα δοῦνα(ι) τὸν ταμίαν ἀπὸ τῶν τῆς π[όλε-ως προσόδων.

(κενὸν ὕψ. 0·07).

λάκις ἀπαντᾷ ἄρχων Ἀ**ριστοκλῆς** ἑτέρου πατρικοῦ.

Ὁ ἐν στίχ. 5 *Ξενοκράτης τοῦ Δινίου* εἶναι πιθανώτατα ὁ αὐτὸς τῷ κριτῇ τοῦ ἄνω ἀριθ. 64 Α ψηφίσματος, καίτοι ἐκεῖ γράφεται *Οἰνίου*, ὅπερ φαίνεται διορθώσας ὁ χαράκτης εἰς *Δινίου*.

Τοῦ πατρικοῦ τοῦ γραμματέως ἐν στίχ. 7 σῴζεται ἴχνος τοῦ δευτέρου γράμματος, καίπερ ἀβέβαιον

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀποτελεῖ ἄριστον δεῖγμα τῶν πολυπληθῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς ἀκροπόλεως τῶν Γόννων εὑρεθέντων προξενικῶν ψηφισμάτων· τὴν πληθὺν αὐτῶν ἡρμηνεύσαμεν ἐν τοῖς ἄνω ἀρ. 80 Α, ἔνθα καὶ δύο εἴδη κοινῶν προξενικῶν ψηφισμάτων διεκρίναμεν, τὸ τοῦ πλήρους τύπου, οἷον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος καὶ τὸ 88 Α, καὶ τὸ τοῦ συνεπτυγμένου τύπου, οἷον τὸ 80 Α.

Τὰ τοῦ ***πλήρους τύπου*** ψηφίσματα ἀναγράφουσι μεγάλους βεβαίως εὐεργέτας τῆς πόλεως τῶν Γοννέων, ἐκφερόμενα κατὰ τὸ τυπικὸν τῶν δικαστικῶν, γνωστῶν ἡμῖν ἤδη ψηφισμάτων, ἤτοι κατονομαζομένων ἐν ἀρχῇ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως, εἰσαγομένης ἔπειτα τῆς διηγήσεως διὰ τοῦ **ἐπειδὴ** καὶ ἀναγραφομένης τῆς προνοίας περὶ τῆς ἀναγραφῆς καὶ στήσεως τῆς στήλης, τῆς διαποστολῆς ἀντιγράφου πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ τιμωμένου καὶ καταβολῆς δημοσίᾳ τῆς πρὸς ταῦτα δαπάνης. Οὕτω μόνον οἱ **κριταὶ** ἀπομένουσιν ὡς διακριτικὸν τῶν δικαστικῶν ἀπὸ τῶν κοινῶν προξενικῶν τοῦ πλήρους τύπου ψηφισμάτων.

Στίχ. 10-11. Ὁ εὐεργέτης τῶν Γοννέων δὲν

εἶναί τις ἄγνωστος· διότι ἐν IG IX² 1231 ἀναγράφεται ταγὸς τῶν ***Φαλανναίων Νικίας Θερσιμένους***, πιθανώτατα ὁ αὐτὸς τῷ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν συμπεραίνομεν.

Στίχ. 14-15. Ἡ φράσις ***οὐθὲν ἐνλείπων*** εἶναι στερεότυπος, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν προσκομισθέντων παραδειγμάτων ἐκ τῶν Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν κατεδείξαμεν ἐν ΑΕ 1910, 337· οὕτως ἄρα συμπληρωτέον ὁριστικῶς τὸν στίχ. 14 τῆς ἐκεῖ ἀριθ. 1 ἐπιγραφῆς, ἄλλως τε καὶ τῆς μετοχῆς μὴ ἀντικειμένης πρὸς τὴν σύνταξιν.

Στίχ. 16-17. Συνεπληρώσαμεν ***οὔσ***]ης, οὐχὶ ***γενομέν***]ης, διότι ὁ ἀριστερόθεν κενὸς χῶρος ὀλίγα μόνον γράμματα ἐλλείποντα ἐμφαίνει, εἶναι δὲ καὶ ἄλλως ἐκφραστικώτερον τὸ ***οὔσης***. Ἡ δὲ ἀναγραφομένη σιτοδεία, ἣν καλεῖ ***σπανοσιτίαν*** τὸ ψήφισμα, φαίνεται οὐχὶ ἄσχετος πρὸς τὴν ἀναφερομένην ἐν ψηφίσμασι τῶν Λαρισαίων, ὡς ἐπισυμβᾶσαν ἐν τῇ τριακονταετίᾳ τῇ μεταξὺ τοῦ 220-190 π. Χρ. πλειστάκις· βλ. τὰ λεχθέντα περὶ αὐτῆς ἐν ΑΕ 1910, 344. 348. Οὕτω τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ψήφισμα θὰ ἐχρονολογεῖτο ὡς γραφὲν περὶ τὸ 200 π. Χρ. στρογγύλως εἰπεῖν.

Ἡ δὲ πρὸς τοὺς Γοννεῖς εὐεργεσία τοῦ Νικίου ἦτο σπουδαιοτάτη, καίτοι ἐγένετο ὑπὸ τύπον δανείου εἰς εἶδος, ἤτοι ***μὲ διορίαν*** ἢ ***ἐπὶ ἐπιστροφῇ***, ὡς σήμερον λέγομεν κοινῶς· διότι τοῦτο σημαίνει τὸ ***ἐπ' ἀναβολῇ*** τοῦ ψηφίσματος (πρβ. IG IX² 205 στίχ. 22). Ἐγένετο δὲ τὸ δάνειον πρὸς τὴν πόλιν αὐτὴν τῶν Γοννέων ὑπὸ τοῦ λίαν πλουσίου βεβαίως γεωκτήμονος Νικίου, ὅστις καὶ ἑκάστοις πολίταις Γοννεῦσι, ***τοῖς κατ' ἰδίαν ἐντυγχάνουσι***, θὰ παρέσχε δωρεὰν σῖτον, ὡς ὑποδηλοῖ τὸ ψήφισμα διὰ τῆς λέξεως ***δαπάνης*** ἐν στίχ. 14.

Ἡ ὑπὸ τῆς πόλεως χρῆσις τοῦ σίτου θὰ ἐγένετο οὐχὶ μόνον πρὸς τροφήν, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς σποράν· ὁμοίως καὶ σήμερον τοιαῦτα δάνεια ἐπὶ ἀποδόσει τελοῦνται ἐν Θεσσαλίᾳ οὐ μόνον πρὸς γεωργούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλα χωρία ὑπ' ἄλλων πολιτῶν ἢ χωρίων εὐπορησάντων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος· θεωρεῖται δ' αὕτη μεγίστη εὐεργεσία ὑπὸ τῶν γεωργῶν, καὶ ἂν ἐπὶ ἀποδόσει χορηγῆται ὁ σῖτος καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τόκῳ.

Περίπου εἰς τὴν αὐτὴν ἢ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους σπανοσιτίαν ἀναφέρονται καὶ τὰ κάτω ἀριθ. 90 καὶ 96 ψηφίσματα ὑπὲρ ξένων πολιτῶν ἐκδοθέντα, εὐχρηστησάντων σῖτον πιθανῶς τῇ πόλει τῶν Γοννέων, ὁμοίως ὡς ὁ Νικίας.

Στίχ. 32. Μνημονεύεται ὁ ἕτερος μόνον τῶν ταμιῶν, ὁ τῆς ἑξαμήνου, καθ' ἣν θὰ ἀνετίθετο ἡ στήλη αὕτη ἐντὸς τοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἦρχον οἱ κατονομαζόμενοι ταγοί, συμφώνως τῷ στίχ. 27-28 ***(ἐπὶ τῆς αὐτῶν ἀρχῆς)***· τοῦτο δ' ἵνα μὴ ἐπέλθῃ ἀναβολὴ καὶ βραδύτης.

Ἀριθ. 90 (εἰκ. 2. — Εὑρετ. ἀριθ. 99). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἠπίως προέχον ὁριζόντιον γεῖσον.—Ὑψ. 0·40, πλ. 0·317, πάχ. 0·078.

Εὐθὺς ὑπὸ τὸ γεῖσον ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφὴ σχεδὸν βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλ' ἀποτριβείσης πάλαι τῆς ἐπιφανείας, μάλιστα παρὰ τὰς ἀκμὰς καὶ κατὰ τὸ κάτω τρίτον περίπου τῆς ὅλης στήλης, ἐφθάρη ἱκανῶς καὶ μετὰ πολλῆς δυσχερείας διαγιγνώσκονται νῦν τὰ γράμματα, ὧν ὕψ. 0·006-0·009, διάστιχ. 0·005·

Εἰκὼν 2 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 90. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Ἀπολλοδώρου*** *καὶ* ***Διοδώρου*** *τῶν* ***Διοδώρου Φαλανναίων.***

Ἀγαθῆι τύ]χ[ηι· στρα]τη[γ]οῦντος
τῶν Περρ]α[ιβ]ῶν Κλ[έ]ωνος τοῦ Τιμ[ο-
θέου] Γ[οννέ]ως τὸ δεύτερον· ἱερέω[ς
τοῦ Ἀσκλη]πιο[ῦ] Σ[τρ]ιτονίκου [τοῦ

Παρμενίωνος· μην]ὸς Πο[η]σίου [δε]υτέ[ραι·
ἐκκλησίας] ἐννό[μο]υ· προστ[ατεύ-
οντος τῆς ἐκκ]λησίας [τ]ῶν ταγῶ[ν
τοῦ ἱερέως Στ]ρ[ατ]ονίκου· ἔδο[ξ]εν [τῆι
πόλει τῆι Γοννέω]ν· ἐπειδὴ Ἀπολ[λό-
δωρος καὶ Δ]ιόδωρος οἱ [Διοδώ-
ρου Φαλανν]αῖοι εἰσὶν καλοὶ κ[ἀγα-
θοὶ καὶ εὔν]οι δι[α]κε[ί]μενοι π[ρὸς τὴν
πόλιν ἡμῶν] καὶ ε[ὐ]χρηστή[σαντ-
ες τῆι πόλει ἐξ ἑαυτ]ῶ[ν σῖτον· διὸ δε-
δόχθαι ἐπαινέσαι τε αὐ]τοὺς ἀ[μφοτέ-
ρους καὶ δ]οῦν[αι αὐτοῖς προξενίαν, πο-
λιτείαν, ἀσφά]λεια[ν καὶ ἐν πολέμωι καὶ
[ἐν εἰρήνηι αὐτοῖς καὶ ἐγγόνοις κτλ.].

Τὰ ἀπὸ τοῦ στίχ. 14 μέχρι τέλους ἴχνη εἶναι ὅλως δυσδιάγνωστα· οὕτω δ' αἱ συμπληρώσεις ἡμῶν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ἐνταῦθα ὑποθετικαί· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι βέβαιον ὅτι ἐκεῖθεν ἀνεγράφοντο τὰ γνωστὰ τίμια, τὰ τῆς προνοίας πρὸς ἀναγραφὴν τοῦ ψηφίσματος καὶ διαποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα τῶν τιμωμένων, λαμβάνουσί τινα πιθανότητα αἱ εἰκασίαι, ἄλλως τε καὶ ἐπὶ διασωθέντων ὀλίγων ἰχνῶν στηριχθεῖσαι.

Τοὐναντίον αἱ ἀπὸ τοῦ στίχ. 1-13 συμπληρώσεις δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τὰ πολλὰ ἀσφαλεῖς καὶ πιθαναί: ἐν στίχ. 2 συνεπληρώσαμεν ***Περραιβῶν*** καὶ οὐχὶ ***Θεσσαλῶν***, τῶν ἰχνῶν μὴ προσαρμοζομένων πρὸς τὸ δεύτερον τοῦτο· ἐξ ἄλλου οἱ Γοννεῖς μόλις ἀπὸ τοῦ 30 π. Χρ. περίπου ἐχρονολόγουν κατὰ τοὺς Θεσσαλούς, πρὸς ὧν τὸ κοινὸν συνεχωνεύθη τὸ τῶν Περραιβῶν, ὡς εἴπομεν ἐν ΑΕ 1910, 333 καὶ σημ. 1. Τὸ πατρικὸν τοῦ στρατηγοῦ συμφωνεῖ πρὸς τὸν χῶρον· ἐξ ἄλλου φέρεται ***Τιμόθεος*** πατὴρ ταγοῦ ἐν ἀριθ. 64, οὐδεὶς δ' ἕτερος ***Κλέων Τιμ . . .*** ἀπαντᾷ· τοῦ δ' ἐθνικοῦ σῴζεται ἴχνος τοῦ Γ. Περὶ τοῦ πατρικοῦ τοῦ ἱερέως εἴπομεν τὰ δέοντα ἄνω ἀριθ. 89· καὶ ἀληθῶς μὲν ὁ χῶρος φαίνεται ἀπαιτῶν ὀλιγωτέρων γραμμάτων ὄνομα, ἀλλ' εἶναι δυνατὸν νὰ συμπληρώσωμεν ***Παρμενίωνος*** παραλείποντες τὸ ***μηνὸς*** ὡς εὐνόητον.

Τέλος τὰ ὀνόματα τῶν τιμωμένων συνεπληρώσαμεν οὐχὶ αὐθαιρέτως, ἀλλ' ἀπιδόντες εἰς τὴν περίφημον ἐπιγραφὴν IG IX² 1228, οὐχὶ πλέον τῶν 100 ἐτῶν τὸ πολὺ ἀρχαιοτέραν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος· ἐν στίχ. 21-22 αὐτῆς φέρεται λαβὼν πολιτείαν ἐν Φαλάννοις μετ' ἄλλων ***Περραιβῶν***, Δολόπων, Αἰνιάνων, Ἀχαιῶν Φθιωτῶν καὶ Μαγνήτων ὁ ***Διόδουρος Ἀπολλοδούροι***· ἐγένετο ἄρα οὗτος ***Φαλανναῖος***· ἐν δὲ στίχ. 11 τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ψηφίσματος ὑπάρχουσιν ἴχνη τῶν ΝΝ, ἐξ ὧν βεβαιοῦται ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐθνικοῦ· μόνον τὸ πατρικὸν αὐτῶν εἶναι ἀβέβαιον, στηριχθὲν ἐπί τινων ἰχνῶν προσαρμοζομένων καὶ κατὰ τὸν χῶρον πρὸς τὸ ὄνομα τοῦτο. Συγγενὴς βεβαίως τούτων φαίνεται ὁ ἐν τῷ κάτω ἀριθ. 96 ψηφίσματι συμπληρωθείς, ὃ βλέπε.

Σπουδαιότατον εἶναι τὸ ψήφισμα τοῦτο προσφωνούμενον κατὰ τὸν στρατηγὸν τῶν Περραιβῶν, τὸ πρῶτον ἐπὶ Περραιβικοῦ ἐδάφους εὑρεθέν· ἐπίσης στρατηγὸς τῶν Περραιβῶν εἶναι πιθανώτατα ὁ ἐν τῷ ἀκολούθῳ ψηφίσματι ἀριθ. 91 καὶ ὁ ἐν ἐσχάτως εὑρεθέντι, καίτοι δὲν ἀναγράφεται τὸ ***Περραιβῶν***· ὅτι δὲ μέχρι τοῦδε μόνον ἐκ ψηφίσματος τῶν Κορκυραίων ἐγινώσκομεν ἕνα στρατηγὸν τῶν Περραιβῶν, εἴπομεν ἐν ΑΕ 1911, 125.

Διατί δὲ προσεφωνήθη τὸ ψήφισμα τοῦτο κατὰ τὸν στρατηγὸν καὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, εἶναι ἄδηλον· ἐν τοῖς ἄνω ἀριθ. 64 εἴδομεν ἀναφερόμενον ***ἱερομνήμονα*** πρὸ τῶν ταγῶν, κατονομαζομένων ὅμως καὶ τούτων καὶ τῶν ταμιῶν καὶ τοῦ γραμματέως, ἐν ᾧ ἐνταῦθα συνοπτικῶς ἀναφέρονται ὡς ***ἐκκλησία τῶν ταγῶν***, ἧς ἐξ ἄλλου προΐσταται ὁ ἱερεὺς ἐν εἴδει ἐπιστάτου τῶν ἐν Ἀθήναις πρυτάνεων. Φαίνεται ἄρα πιθανὸν ὅτι ὁσάκις παρίστατο ἐν Γόννοις, ὡς καὶ ἐν ἄλλῃ βεβαίως πόλει τῶν Περραιβῶν, ὁ στρατηγὸς αὐτῶν, ἐθεωρεῖτο ipso jure ἀνώτατος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρὸς πλήρη δὲ καταρτισμὸν διὰ τὴν ἐπισημότητα μετεῖχεν αὐτῆς ὁ ἤδη γνωστὸς ἐκ τῆς ἄνω ἀριθ. 63 (βλ. καὶ ΠΑΕ 1910, 248) ἱερεὺς τοῦ Ἀσκληπιοῦ· προκειμένου ἄρα ἐνταῦθα περὶ μεγάλων εὐεργετῶν, ἐγένετο ἡ τιμητικὴ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπόφασις, ὡς ἦτο φυσικόν, κατὰ τὸν μάλιστα ἐπίσημον τρόπον· πλείονα περὶ τούτων βλ. ἐν τέλει τῶν ἐπιγραφῶν ἐν τοῖς περὶ τῆς ***Γοννέων πολιτείας***.

Ὁ μὴν ***Ποήσιος***, ἀσφαλῶς συμπληρούμενος ἐν στίχ. 5, νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται παρὰ τὸν συχνότατον ***Διθυράμβιον*** καὶ τὸν ἀβέβαιον ἅπαξ ἀπαντῶντα ***Ἱπποδρόμιον*** ἐν τῷ κάτω ἀριθ. 100

ψηφίσματι καί τινα Μακεδονικὸν αὐτὸ τοῦτο μῆνα *Ξανδικὸν* πιθανῶς ἐν νεωστὶ εὑρεθέντι ψηφίσματι· ἡ ἐκ τοῦ *πόα* παραγωγὴ αὐτοῦ εἶναι ἐμφανής, φαίνεται δ' ἐκ τούτου ὢν ἐαρινὸς μήν. Ἕτεροι μῆνες ἐξ ἐπιγραφῶν τῶν Γόννων γνωστοὶ εἶναι κοινοὶ τῶν Θεσσαλῶν καὶ Περραιβῶν: IG IX² 1042 καὶ Bischoff αὐτ. σελ. 320.

Ἡ πρὸς τοὺς Γοννεῖς εὐεργεσία τῶν τιμωμένων συνεπληρώθη ὑφ' ἡμῶν κατ' εἰκασίαν ἐν στίχ. 13-14 τὸ μὲν ἕνεκα τῶν ἰχνῶν τοῦ *εὐχρηστήσαντες*, τὸ δὲ διότι ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀπηντήσαμεν Φαλανναῖον ἐπίσης εὐχρηστήσαντα σῖτον· σημειωτέον ὅτι εὐαρμοστεῖ ἐν στίχ. 14-15 καὶ ἡ συμπλήρωσις **ες τῆι πόλει ἐν τ]ῷ π[αρεληλυθότι ἔτει σῖτον** κτλ.]· φαίνεται πιθανὸν ὅτι παρὰ τὴν ἐν Γόννοις σιτοδείαν οἱ Φαλανναῖοι ἔσχον εὐφορίαν μεγάλην, ἐδάνεισαν δὲ πολλοὶ σῖτον ἢ ἐδώρησαν τοῖς Γοννεῦσι, διότι εἷς μόνον, καὶ πλουσιώτατος ἂν ἦτο, δὲν θὰ καθίστατο δυνατὸν νὰ πληρώσῃ τὰς ἀνάγκας ἁπάσας τοσοῦτον πολυανθρώπου καὶ λίαν ἐκτεταμένην περιοχὴν μέχρι Εὐρώπου καὶ Ἀσκουρίδος καὶ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν ἐχούσης πόλεως.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον συνεπληρώσαμεν ὁμοίως τὸ κάτω ἀριθ. 96 ψήφισμα.

Ὁμοίως τῷ 1910 συμβάσης ἐν Δομοκῷ θεομηνίας, περὶ ἧς βλ. ΠΑΕ 1910, 197, καὶ καταστραφέντων τῶν καρπῶν, ηὐχρήστησαν σῖτον αὐτοῖς πλεῖστοι ἐκ συμπάσης τῆς πεδινῆς Θεσσαλίας, ἵνα ἀπαρτίσωσι ποσὸν ἐπαρκοῦν ὁπωσδήποτε τοῖς βλαβεῖσι πρὸς διατροφὴν καὶ μάλιστα πρὸς σποράν.

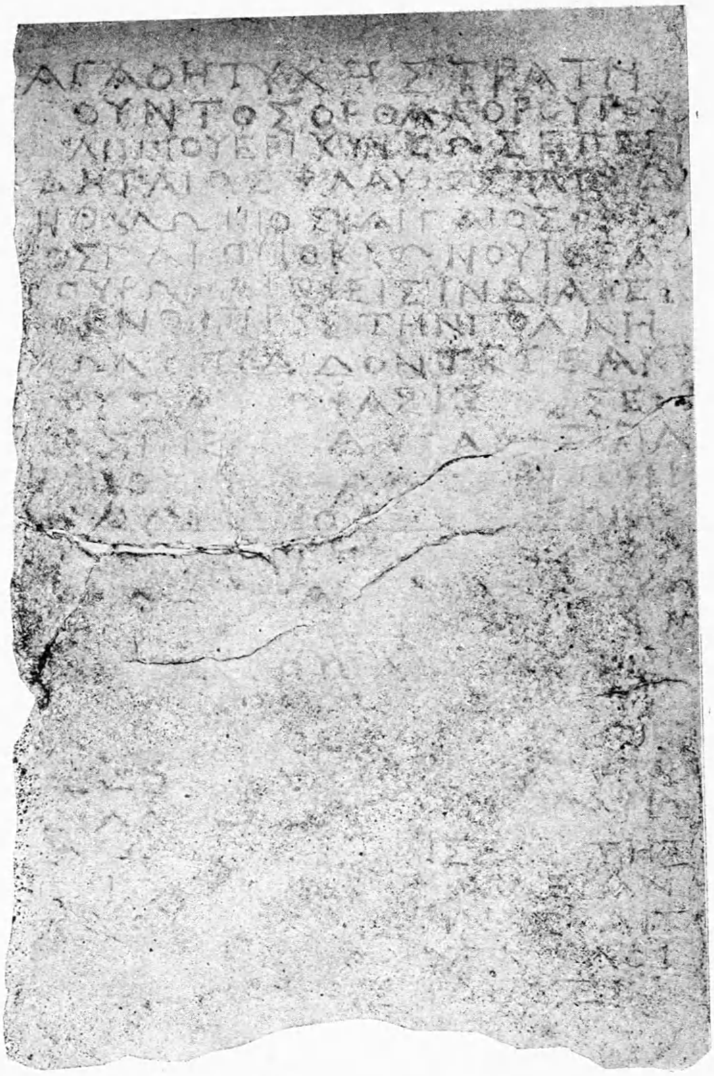

Εἰκὼν 3 (ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 91.
Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Γαΐου Φλαυΐου (υἱοῦ Γαΐου) Ἀπολλωνίου*** *καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ* ***Γαΐου Φλαυΐου Ῥόκκωνος Ῥωμαίων.***

Ἀριθ. 91 (εἰκ. 3.— Εὑρετ. ἀριθ. 27). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος καί πως φαιόχρου, ἐκ δύο τμημάτων καὶ μιᾶς σχίζης συναρμοσθεῖσα ἀκέραιος, πλὴν κατωτάτω μικρᾶς ἀποκοπῆς· ἄνω λήγει εἰς ἠπίως προέχον ἁπλοῦν ὁριζόντιον γεῖσον.— Ὕψ. 0·735, πλάτ. 0·362, πάχ. 0·06.

Ὑπὸ τὸ γεῖσον μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει κενὸν διάστημα 0·075, ὅπερ θὰ κατείχετο ὑπὸ γραπτῆς κορωνίδος, ὡς ἐν ἀριθ. 80 κτἑ.. Ἡ ἐπιγραφὴ δὲ ἐχαράχθη σχεδὸν βαθέως καὶ καλῶς, διὰ μειζόνων γραμμάτων ἡ τοῦ πρώτου στίχου· ὕψ. γραμμ. 0·009-0·02, διάστιχ. 0·008·

Ἀγαθῆ τύχη· στρατη-
γοῦντος Ὀρθαγόρου τοῦ
Φιλίππου Ἐρικινέως· ἐπει-
δὴ Γάιος Φλαύιος Γαΐου Ἀ-
πολλώνιος καὶ Γάιος Φλ[α]ύ-
ιος Γαΐου Ῥόκκων ὁ υἱὸς αὐ-
τ]οῦ Ῥωμαῖοι εἰσὶν διακεί-
μενοι πρὸς τὴν πόλιν ἡ-
μῶν ἐπιδιδόντες ἑαυ-
τοὺς ἀ[πρ]οφασίστ[ω]ς ἐν
πᾶσιν ἐ[πὶ π]άντα [τὰ π]αρα-
κα]λού[μεν]α ὑ[φ' ἡ]μῶν· ἵ-
να] οὖν [καὶ] ὁ δ[ῆμο]ς ἡμῶν
φαίνηται π]ᾶσ[ι] ὅτ[ι μέμνη]ται [ἀ-
νταποδιδό]ναι τὰ[ς] κατα[ξία]ς χά-

Ἐτυπ. 7.6.12.

ριτας τοῖς] εὐερ[γε]τ[ήσα]σιν·
ἔδοξε τῆι] πόλε[ι] ἐν ἐκ[κλ]η-
σίαι ἐν]νόμωι τοῦ Δ[ι]θ[υρα-
μβίου [μ]ηνὸς τῆ δε[κ]ά[τ]ηι
δ]εδό[σθ]α[ι πρ]ο[ξ]ενίαν [Γ]αΐ-
ωι Φλαυΐ[ωι κ]αὶ Γαΐωι [Φ]λαυΐω[ι
Ῥ]όκκων[ι Ῥωμαίο]ις, ἔνκτησ[ι-
ν, ἐπιγαμ[ίαν, ἀσφ]άλειαν
πολέμ[ου καὶ εἰρή]νης καὶ τὰ
λοιπὰ τίμια, καθ' ἃ καὶ τ]οῖς λοι-
ποῖς προξένοις ὑπ]άρχει.

Πάσας τὰς συμπληρώσεις θεωροῦμεν ἀσφαλεῖς ὡς στηριζομένας ἐπὶ περισωθέντων ἰχνῶν καὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ χώρου· ἐν στίχ. 26 ἀντὶ τοῦ ***προξένοις*** ἠδύνατό τις νὰ θέσῃ ***πολίταις*** ἢ ***Γοννεῦσιν***· ἀλλ' ἐλλειπούσης ἐκ τῶν τιμίων τῆς ***πολιτείας***, νομίζομεν ὅτι μόνον ***προξένοις*** πρέπει νὰ τεθῇ. Ἐν δὲ στίχ. 25 ἠδύνατο νὰ τεθῇ *ἄλλα* ἀντὶ τοῦ κοινοῦ *λοιπά*, διότι ἀκολουθεῖ αὐτῷ τὸ *λοιποῖς*· ἀλλὰ βλ. τὴν αὐτὴν φράσιν ἐν ἀριθ. 113.

Στίχ. 1-2. Περὶ τῆς προσφωνήσεως διὰ τοῦ στρατηγοῦ βλ. τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ψηφίσματι λεχθέντα· ὅτι δ' οὗτος νοεῖται τῶν Περραιβῶν, καθιστᾷ εὔλογον νὰ εἰκάσωμεν ἡ χρονολόγησις τῆς ἐπιγραφῆς ὡς ἐμφανῶς λίαν προγενεστέρας τοῦ 30 π. Χρ.· ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἡ ἐκκλησία τῶν ταγῶν παρελείφθη ἐνταῦθα, τὸ μὲν ὡς ἀρκούσης τῆς κατονομασίας τοῦ στρατηγοῦ, τὸ δὲ ὡς μὴ οὔσης ἴσως τῆς εὐεργεσίας τοσαύτης, ὥστε ἐν πάσῃ ἐπισημότητι νὰ ἀναγραφῶσι πάντες ἐν τῷ ψηφίσματι. Σημειωτέον ὅτι τὸ ὄνομα *Ὀρθαγόρας* ἀπαντᾷ ἐν Ἀζωρίῳ τῶν Περραιβῶν IG IX² 1227.

Στίχ. 3. Τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν IG IX² 487 (***Ἐρεικινεῖς***· βλ. κάτω ἀριθ. 101), ἔνθα πρόκειται περὶ κρίσεως διαμφισβητουμένων ὁρίων καὶ μνημονεύεται νόμος τῶν Περραιβῶν· ὁ *Kern* θεωρεῖ ὀρθῶς τὴν ἐπιγραφὴν ὡς κρίσιν δικαστῶν παραγενομένων ἐκ τῆς Βορείου Ἑλλάδος ἕνεκα τοῦ δωρίζοντος τῆς διαλέκτου· ἡ διαμφισβητοῦσα ἄρα πόλις ***Φάυττος***, ἔνθα εὑρέθη ὁ λίθος, ἦτο ὅμορος τῷ ***Ἐρικινίῳ***, πρὸς ὃ διαμφισβητεῖ· κεῖται δ' ἡ Φάυττος ἐν τῇ συνορευούσῃ τῇ Περραιβίᾳ Πελασγιώτιδι παρὰ τὸ νῦν χωρίον Ζάρκον τῶν ἡμετέρων συνόρων· ἐν τοῖς ἐγγὺς ἄρα καὶ πάντως ἐν τῇ Περραιβίᾳ ὀφείλομεν νὰ θέσωμεν τὸ Ἐρικίνιον.

Ἀναφέρεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Λιβίου 36, 13 καὶ 30, 25 ***Ericinium*** πόλις τὸ μὲν κατὰ τὸ Αἰγίνιον πρὸς τοὺς Γόμφους, τὸ δὲ Περραιβική· ὀρθῶς, νομίζομεν, ὁ ***Kip*** ἐν Thessal. Stud. 121 θεωρεῖ ταύτας διαφόρους, καίπερ ἀμφιβάλλων, διότι ἡ ἀπὸ τοῦ Ζάρκου μέχρι Καλαμπάκας καὶ Μουζακίου ἀπόστασις εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἀναγράφονται δὲ τέλος καὶ ἐν IG IX² 1232 ***Ἐρικινιεῖς*** ἀπελευθερωταί· οὗτος δὲ εἶναι ὁ ὀρθὸς γραμματικῶς σχηματισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ παρὰ τὸ ***Ἐρικίνιον***, ἐν ᾧ τὸ ***Ἐρικινεὺς*** παρουσιάζει κοινοτέραν καὶ εὐάρμοστον τῇ προφορᾷ συντομίαν.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι τὸ ***Ἐρικίνιον*** ἦτο Περραιβικὴ πόλις ἀσφαλῶς, ὑπῆρχε δ' ὁμώνυμος αὐτῇ πιθανώτατα καὶ ἐν Ἑστιαιώτιδι. Ἀλλ' ἀναφέρεται παρὰ Λιβίῳ 36, 13 καί τις πολίχνη ἢ θέσις Περραιβικὴ ***Eritium*** ἤτοι ***Ἐρίτιον***, ἣν ὁ μὲν Philippson ἐν Pauly-Wiss. R. Encykl. VI 1, 446 θεωρεῖ τὴν αὐτὴν πρὸς τὸ ***Ἐρικίνιον***, ὁ δὲ Kip ἔ. ἀ. 122 ὁμοίως περίπου, ἤτοι παρεφθαρμένην ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων γραφὴν ἀντὶ Ericinium·

Ἀλλ' ἐν IG IX² 510 ἀναφέρονταί τινες ***Θεσσαλοὶ οἱ ἐπὶ Ἐρίκης***, ἂν ἡ γραφὴ καὶ ἀνάγνωσις εἶναι ὀρθή, ἤτοι κάτοικοι τοῦ ἔθνους τῶν Θεσσαλῶν ἐν πόλει ἑτέρου ἔθνους· ἐν δὲ τῇ κάτω δημοσιευθησομένῃ ὑπ' ἀριθ. 165 ἐπιγραφῇ τῶν Γόννων ἀναγράφεταί τις ***ἐξ Ἑρκείας*** κειμένης παρὰ τὸ ***Ἀζώριον*** ἀσφαλῶς, ἤτοι ἐν Περραιβίᾳ. Ἐκ τούτων ἐμφαίνεται ὅτι τὸ ***Eritium*** δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ***Ericinium***, ἀλλ' ἴσως τὸ αὐτὸ ἢ πρὸς τὸ ***Ericen*** (Ἐρίκην), ἢ πρὸς τὸ ***Erciam*** (Ἕρκειαν)· τὸ τελευταῖον τοῦτο μάλιστα ἠδύνατο νὰ παραφθαρῇ ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων εἰς ***Ericium-Eritium***, καίτοι ἡμεῖς δὲν ἀποκλείομεν ὅλως τὴν ἴσως ὕπαρξιν καὶ ***Ἐριτίου***· καὶ ἡ παρὰ Λιβίῳ δὲ πορεία τοῦ Μάρκου Βαιβίου ἐμφαίνει ὅτι ἐκεῖ πρόκειται οὐχὶ περὶ τοῦ ***Ἐρικινίου***, οὐδετέρου μάλιστα.

Οὕτω συμπεραίνομεν τελικῶς ὅτι ὑπῆρχον τρεῖς πόλεις ἢ πολίχναι τῆς Περραιβίας, τὸ ***Ἐρικίνιον*** ὅμορος τῇ Φαύττῳ, ἡ ***Ἐρίκη*** ἀμφίβολος κατοικουμένη ἔν τισι χρόνοις ὑπὸ πολλῶν τοῦ ἔθνους τῶν Θεσσαλῶν, ἄγνωστον δὲ ποῦ τῆς Περραιβίας κειμένη, καὶ ἡ ***Ἕρκεια*** ὅμορος τῷ Ἀζωρίῳ· ἅπασαι διακρίνονται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, μόνον δ' ἡ πρώτη καὶ ἡ ἑτέρα τῶν δύο ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Λιβίου,

ἀλλ᾿ αὕτη ἢ παρεφθαρμένη ἢ ἄλλη τις αὐτῶν τετάρτη· παρὰ τῷ αὐτῷ ἕτερον τοῦ Περραιβικοῦ Ἐρικίνιον εἶναι τὸ μεταξὺ Αἰγινίου καὶ Γόμφων κείμενον.

Στίχ. 4-7. Οἱ τιμώμενοι C. Flavius C. f. Apollonius καὶ C. Flavius C. f. Rocco εἶναι ἐμφανῶς Ἕλληνες ἐκρωμαϊσθέντες ἢ ἀπελεύθεροι, ἄσχετοι πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν γενεὰν τῶν Φλαυΐων ὡς λίαν μεταγενεστέραν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης· περὶ τιμῶν ἀπονεμομένων Ῥωμαίοις ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Γ′ καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Β′ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος βλ. τὰ προειρημένα ἐν ΑΕ 1910, 347 κέ.. Οἱ ἀναφερόμενοι ἐνταῦθα ἴσως ἦσαν ὑπάλληλοί τινες, ἢ togati ἐμπορευόμενοι· οὕτω θὰ εἶχον ἀνάγκην τῶν ἐν Γόννοις τιμῶν, ὡς εἴπομεν ἐν ἀριθ. 80 Α.

Τὸ ὄνομα *Ῥόκκων* εἶναι νέον ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς.

Στίχ. 13. Ὁ *δῆμος* ἀντὶ τοῦ *πόλις* εἶναι ἐν τοῖς ψηφίσμασι τούτοις ὅλως ἀσύνηθες· ἀλλ᾿ ἐν στίχ. 17 ἔδοξε *τῇ πόλει*.

Στίχ. 17-20. Ἀντὶ τῆς κατονομασίας τῶν ἀρχόντων ἀναγράφεται γενικῶς ἡ *ἔννομος ἐκκλησία*, περὶ ἧς βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 72 καὶ 90. Ἀντὶ δὲ τῆς συνηθεστάτης εἰκοστῆς τοῦ Διθυραμβίου μηνὸς ἀναγράφεται ἐνταῦθα μόνον καὶ ἐν ἀριθ. 73 ἡ δεκάτη αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν διαφορῶν τούτων τοῦ τυπικοῦ καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων φαίνεται ἡμῖν ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐξεδόθη περὶ τὰ τέλη τῆς Β′ ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς Α′ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· εἶναι ἄρα τὸ νεώτατον τῶν εὑρεθέντων.

Ἀριθ. 92 (εἰκὼν 4. — Εὑρετ. ἀριθ. 87). Στήλη λευκοῦ χονδροκόκκου μαρμάρου, ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος.—Ὕψ. 0·213, πλάτ. 0·22, πάχ. 0·075.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη σχεδὸν βαθέως καὶ ἐπιμελῶς, ἐφθάρη δ᾿ ἱκανῶς, ἀποτριβείσης πάλαι τῆς ἐπιφανείας, μάλιστα ἄνω καὶ δεξιά· ὕψ. γραμμ. 0·006-0·012, διάστιχ. 0·003.

Τὰ ἴχνη τῶν στίχ. 1-3 εἶναι λίαν ἀφανῆ καὶ ἐκ τούτου αἱ συμπληρώσεις ἀβέβαιοι· πάντως ἐνταῦθα ἀναμένομεν ἢ τὸ ἱστορικόν, ἤτοι τὴν διήγησιν τοῦ ψηφίσματος, ἢ τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἀρχόντων τῆς

Εἰκὼν 4 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 92. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Τίτου Κοϊνκτίου στρατηγοῦ ὑπάτου Ῥωμαίων.***

. . . . . Γοννέ]ων [- - - - - - - - - - -
. . . . ο]υς [κ]α[ὶ - - - - - - - - - -
. . . . . .]ο[υς] ἀ[ντ - - - - - · διὸ δεδό-
χθαι ἐπαινέ]σα[ι] τε Τ[ίτον Κοΐνκτιον στρα-
τηγὸν ὕπ]ατον Ῥω[μαίων καὶ στεφανῶ-
σ]αι χ[ρ]υσῶι στεφά[νωι· καὶ ἀναγορεῦσαι αὐ-
τὸν ἀρετῆς ἕνεκ[εν καὶ εὐνοίας, ἧς ἔχων
διατελεῖ πρὸς τὴ[ν πόλιν· εἶναι δὲ αὐτὸν καὶ
πρόξενον τῆς [π]όλ[εως τῆς Γοννέων καὶ
πολίτην καὶ αὐτὸ[ν καὶ ἐγγόνους· εἶναι
δὲ αὐ[τ]ῶι καὶ γῆς [ἔνκτησιν καὶ ὡς σωτ-
ῆ[ρ]ι ἀφ[ιεροῦν;· ἐ]π[ι]στ[εῖ]λαι δὲ καὶ πρὸς
[τὴν σύγκλητον Ῥωμαίων καὶ τὸν δῆμον κτλ.].

πόλεως· τὸ δεύτερον φαίνεται πιθανώτερον· οὕτως ἐν στίχ. 3 θὰ ἔκειτο *Ἀντιγόνου* ἤ τι ὅμοιον.

Στίχ. 4-5. Ἴχνος τοῦ Τ τοῦ ὀνόματος διακρίνεται ἐπαρκῶς· τούτου ἕνεκα συνεπληρώσαμεν διὰ τοῦ περιφήμου ***Τίτου Κοϊνκτίου Φλαμινίνου***, διότι ἕτερος ὕπατος Ῥωμαίων οὐδαμῶς προσαρμόζεται οὔτε πρὸς τοὺς χρόνους καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, οὔτε πρὸς τὰς μεγάλας καὶ ἐξαιρετικὰς τιμάς, τὰς ἀπονεμομένας διὰ τοῦ ψηφίσματος.

Διότι ἀληθῶς ὁ Τίτος ἐλογίσθη ἐλευθερωτὴς τῶν Περραιβῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν (πρβ. ***Πολυβ.*** 18, 46) τῷ 196 π.Χρ., ὡς γνωστόν· τὸ ψήφισμα ἄρα θὰ ἐξεδόθη τῷ 196 ἢ τῷ 195 π. Χρ., καίτοι ὁ Τίτος ὑπάτευσε τῷ 198 π.Χρ.· ἀλλ᾿ ἐν ἐπιστολῇ

αὐτοῦ πρὸς τοὺς ***Κυρετιεῖς***, γραφείσῃ τῷ 196 ἢ 194 π. Χρ. ὀνομάζει ἑαυτὸν ***στρατηγὸν ὕπατον Ῥωμαίων*** ἐν IG IX² 338· ὕπατος δὲ προσαγορεύεται ὑπὸ τῶν Ναρθακιέων ἐν IG IX² 89ᵇ στίχ. 29, διότι ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς γεγονότα τοῦ 196 π. Χρ., ἐν ᾧ ἄλλως ἐγράφη μεταξὺ 150-147 π. Χρ..

Στίχ. 6-7. Προσεθέσαμεν τὸ ***ἀναγορεῦσαι***, διότι ἐκ τοῦ ἀσφαλῶς συμπληρουμένου στίχ. 7 ὑπολογίζεται ἡ δύναμις ἑκάστου στίχου 31 γραμμάτων· ἂν λοιπὸν συνεπληροῦμεν «σ]αι χ[ρ]υσῶι στεφά-[νωι αὐ|τὸν», θὰ εἴχομεν 19 μόλις γράμματα ἐν στίχ. 6, ὅπερ ὅλως ἄτοπον· βεβαίως τὸ ***ἀναγορεῦσαι αὐτὸν*** (τὸν Τίτον οὐχὶ τὸν στέφανον) δὲν εἶναι συνήθης ἐκφορὰ ἄνευ τοῦ ἀγῶνος ἢ θεάτρου ἢ τοῦ τόπου τῆς ἀναγορεύσεως· ἀλλὰ καὶ τὸ (***ἀν***)***ἱδρῦσαι***, (***ἀνα***)***στῆσαι*** κττ., ἀναφερόμενα εἰς ἀνδριάντα τοῦ Τίτου, θὰ παρέμενον ἐπίσης ἀπόλυτα ὡς τὸ ἀπαγορεῦσαι ἢ ἀνακηρύξαι· κατὰ βούλησιν ἄρα δύναταί τις νὰ συμπληρώσῃ διὰ τῶν τεσσάρων μάλιστα τούτων. Τοῦ δὲ ***ἕνεκεν*** σῴζεται ἴχνος τοῦ τρίτου Ε.

Στίχ. 8-9. Διὰ τὸν ἄνω μνημονευθέντα λόγον τῆς δυνάμεως ἑκάστου στίχου ἐν μὲν στίχ. 8 δὲν ἐθέσαμεν τὸ σύνηθες «πρὸς τὴ[ν πόλιν ***ἡμῶν***», ἐν δὲ στίχ. 9 ἐθέσαμεν τὸ ***τῆς Γοννέων***, οὐχὶ λίαν σύνηθες.

Στίχ. 11-12. Τῆς λέξεως ***ἔνκτησιν*** σῴζονται ἴχνη τινὰ τῶν δύο πρώτων γραμμάτων· τὴν δὲ συμπλήρωσιν ***καὶ ὡς σωτῆρι ἀφιεροῦν*** θεωροῦμεν ἀμφίβολον μέν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ἐκ τῶν διασωθέντων βεβαίων ἢ πιθανωτάτων γραμμάτων ὑπαγορευθεῖσαν· δὲν θὰ ἦτο δὲ ἄτοπον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὡρίζοντο νὰ τελῶνται τοιαῦτά τινα πρὸς ἐλευθερωτήν, ἀφ' οὗ καὶ ἑορτὴ Ἐλευθερίων διὰ τὴν γενομένην ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐθνῶν ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 195 π. Χρ. ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν τελουμένη ἐν Λαρίσῃ μετὰ πανελληνίων ἀγώνων (πρβ. IG XI² 525. 528).

Ἡ εἰς τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἀρχὴν προσφώνησις τοῦ ψηφίσματος κατὰ τὸν στρατηγὸν τῶν Περραιβῶν θὰ ἦτο τὰ μάλιστα εὔλογος ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ θὰ ἀνεγράφετο ὁ πρῶτος οὗτος σρατηγὸς τοῦ ἀνιδρυθέντος ***κοινοῦ Περραιβῶν*** τῷ 196 ἢ 195 π. Χρ..

Ἀριθ. 93 (εἰκ. 5. — Εὕρετ. ἀριθ. 78).

Στήλη λευκοῦ εὐθρύπτου μαρμάρου ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·167, πλάτ. 0·21, πάχ. 0·058.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη σχεδὸν βαθέως καὶ ἐπιμελῶς, ἀλλ' ἀποτριβείσης πάλαι τῆς ἐπιφανείας ἐφθάρη ἄνω καὶ κάτω ἱκανῶς· ὕψ. γραμμ. 0·007 -0·012, διάστιχ. 0·003·

*Εἰκὼν 5 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου) ἐπιγρ. ἀριθ. 93. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ **Γαΐου Γαληΐου Ῥωμαίου.***

[. . . ταγευόντων - - - - - - - - -]
. . . (καὶ) Φ]ανο[δήμου(δίκου)
τοῦ Δημητ]ρίο[υ]· ταμιευόν-
τω]ν Λυσίου τοῦ Ἀρ[μέ]ο[υ,
Πλουτάρχου τοῦ Π[αρμ-
ενίωνος· μηνὸς Δι[θυρα-
νβίου εἰκάδι· ἐπειδ[ὴ Γάι-
ος] Γ(α)λήιος Ῥω[μαῖος
κα]λὸς [κ]ἀγα[θὸς καὶ εὔ-
νου]ς τ[ῆι πόλει δ]ι[ατε-
[λεῖ διακείμενος κτλ.].

Ἐν στίχ. 7 ἔγραψεν ὁ χαράκτης Λ ἀντὶ Α, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ Λ ἔγραψε λίαν ἀνοικτὸν ὡς Ω, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ Ο ἔγραψεν ἐκ δευτέρας φροντίδος μικρότατον, ἐνσφηνώσας αὐτὸ πρὸ τοῦ Σ. Τοῦ στίχ. 9 τὰ ἴχνη δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀσφαλῆ.

Στίχ. 1-2. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ τελευταίου ταγοῦ στηρίζεται ἐπὶ διακρινομένων ἰχνῶν καὶ εἶναι ἀσφαλής· δὲν εὕρομεν τὸν ταγὸν τοῦτον ἐν ἑτέρῳ ψηφίσματι, ἐκτὸς ἂν τις θελήσῃ ἄνω ἐν ἀριθ. 89 νὰ συμπληρώσῃ ***Φανοδ(ίκ)ήμο]υ τοῦ Δημητρίου***· ἐν ἀριθ. 89 βλ. τὰ περὶ τούτου εἰρημένα.

Στίχ. 3-5. Ὁ πρῶτος τῶν ταμιῶν εἶναι πιθανώτατα ἀδελφὸς τοῦ ταγοῦ *Θεοφάνου* υἱοῦ τοῦ Ἁρ*μέου* ἐπίσης ἄνω ἀριθ. 64. Μετὰ τὸν δεύτερον ταμίαν ἐν ἀρχῇ τοῦ ψηφίσματος ἀναγράφεται πάντοτε ὁ γραμματεύς, μόνον δ' ἐνταῦθα παραλείπεται ἐξ ἀβλεψίας ἴσως τοῦ χαράκτου.

Ἡ συμπλήρωσις τοῦ πρώτου ὀνόματος τοῦ τιμωμένου εἶναι σύμφωνος πρός τε τὸν χῶρον καὶ πρὸς ἴχνος τοῦ Α προτελευταίου γράμματος τοῦ στίχ. 6· ἀλλὰ πρὸ τοῦ Γ τοῦ στίχ. 7 διακρίνεταί τι ὡς Α, ἀλλ' εἶναι ἀβέβαιον· ἐκ τούτων ἴσως ἠδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ «ἐπειδ[ὴ Γ(άιος) Α|ὖσα] Γαλήιος», ἤτοι C. Galeius Ausa (;)· ἀλλ' ἡμεῖς θεωροῦμεν πιθανώτερα τὰ ἄνω συμπληρωθέντα.

Θὰ ἦτο δ' ὁ Ῥωμαῖος οὗτος ἔμπορός τις τῶν τηβεννοφορούντων, ὡς ὁ τοῦ ἄνω ἀριθ. 91 ψηφίσματος καὶ ὁ ἐν ΑΕ 1910, 344 κέ.· ἐκφέρονται δὲ διὰ δύο ὀνομάτων μόνον, ὅπερ οὐχὶ ἀσύνηθες ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς περὶ τῶν Ῥωμαίων.

Νέα ὀνόματα ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐμφανίζονται τὸ ***Ἁρμέας, Γαλήιος, Πλούταρχος, Φανόδημος***, (*Φ*]*ανό*[*δικος* ὑπάρχει, καὶ πρὸς συμπλήρωσιν ἔτι δύναται ἐνταῦθα καὶ ἄνω ἀριθ. 89 κατὰ τὰ σωθέντα ἴχνη νὰ τεθῇ).

Ἀριθ. 94 (εἰκ. 6. — Εὑρετ. ἀριθ. 31). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος.—Ὕψ. 0.29, πλ. 0·275, πάχ. 0·095.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ λίαν ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·014, διάστιχ. 0·006·

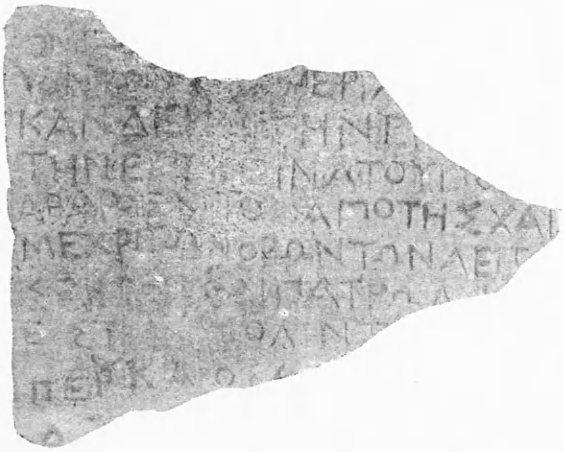

Εἰκὼν 6 (ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 94. Συναναγραφὴ δύο ψηφισμάτων (προξενίας;) τῶν Γοννέων (Α καὶ Β) ὑπὲρ ***Ἡρακλειωτῶν*** *(;) δωρησάντων γῆν.*

A [. . . προξενίαν, ἐπινομίαν, ἀσυλίαν, ἀσφάλειαν καὶ]
-B ἐν πο[λέμωι καὶ ἐν εἰρήνηι. — Ἀγαθῆι τύχηι· ταγευόντων [τ]ῶν περὶ Λ[.... ἐπειδὴ δεῖνα εὖνοί εἰσιν, ἔδωκαν δὲ καὶ γῆν ἐ[πὶ θέσις κατὰ τὴν ὄχθην
τὴν ἐπέκεινα τοῦ πο[ταμοῦ δεῖνος τοῦ π-
αραρ(ρέο)ντος ἀπὸ τῆς Χα[ράδρας καὶ ἀπὸ θέσις
μέχρι τῶν ὅρων τῶν Λει[βηθρίων ἔχειν τε καὶ
κεκτῆσθαι πατρώια[ν τὸν πάντα χρόνον καθήκουσαν
εἰς τὴν πόλιν τ[ὴν Γοννέων καὶ ἀροῦν καὶ γεωργεῖν, καθάπερ καὶ οἱ [λοιποὶ τῶν ἐθνικόν· μηδ' ἐξεῖναι
ἀπ[οδιδόναι τὸν ἔχοντα κτλ..

Δυσχερεστάτη εἶναι ἡ κατανόησις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης· ἡμεῖς ἐθεωρήσαμεν αὐτὴν ὡς ***συναναγραφὴν*** δύο ψηφισμάτων (πρβ. ἄνω ἀριθ. 64), ὧν τὸ μὲν Α περατοῦται ἐν στίχ. 1, τὸ δὲ Β ἄρχεται ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στίχου, ἀμφότερα δ' ἀναφερόμενα εἰς μεγάλους εὐεργέτας τῶν Γοννέων· περὶ τούτων βλ. εὐθὺς κάτω.

Στίχ. 1-2. Τὰ σωθέντα ἴχνη ἐν ἀρχῇ ΕΝΠΟ/ ἠδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ «[γενομένης ἐκκλησίας τῶν ταγῶν] | ἐν πό[λει τῆι ***δεῖνι*** τοῦ ***δεῖνος*** μηνὸς κτλ.»· ἀλλ' ἡ χρῆσις τοῦ ***πόλις*** ἀντὶ τοῦ ***ἀκρόπολις*** θὰ ἦτο μοναδική, ὡς καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ τόπου τῆς ἐκκλησίας ἐν γένει, περὶ οὗ οὐδὲν λέγουσι τὰ ψηφίσματα ταῦτα, ὑπονοοῦντα ἕνα πάντοτε τόπον τοῖς πᾶσι γνωστόν.

Τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 2 σωθέντα γράμματα βεβαιοῦσι τὴν συμπλήρωσιν· τῆς συνοπτικῆς κατονομασίας τῶν ταγῶν διὰ τοῦ προϊσταμένου μόνον αὐτῶν ἐν περιφράσει, δὲν ἔχομεν παραδείγματα· διότι ἄνω ἀριθ. 86. 87 ἐκφέρονται μὲν διὰ τῆς ***περί***, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπαριθμοῦνται ἅπαντες, μόνον δ' ἐν ἀριθ. 72 φαίνεται ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν ὀνομάζεται ἰδίᾳ, ἀλλ' ἅπαντες συλλήβδην ἀνωνύμως. Ἐν μεταγενεστέραις ὅμως ἀπελευθερωτικαῖς ἐπιγραφαῖς εἶναι συνήθης ἡ τοιαύτη συνοπτικὴ κατονομασία τοῦ σώματος τῶν ταγῶν διὰ μόνου τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν, π.χ. IG IX² 1042.

Ἂν ἀπὸ τοῦ στίχ. 2 εἰσήγετο ἡ διήγησις τοῦ ψηφίσματος διὰ τοῦ ***ἐπειδή***, ὑποχρεούμεθα νὰ θεωρήσωμεν λίαν πλατεῖαν τὴν στήλην καὶ ἕκαστον τῶν στίχων πάμπολλα γράμματα περιέχοντα· τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν εἶναι ἀπίθανον, διότι ἤδη ἔχομεν τὰς κάτω ἐκδοθησομένας ὑπ' ἀριθ. 105. 165. 170. 177 κλ. λίαν πλατείας στήλας.

Στίχ. 3-4. Ἕνεκα τοῦ σῳζομένου *δὲ* συνεπληρώσαμεν τὰ προηγούμενα ***εὖνοι εἰσίν***, ἕνεκα δὲ τοῦ ***ἐπέκεινα*** συνεπληρώσαμεν τά τε πρὸ αὐτοῦ καὶ τὰ μετ' αὐτό· ὡς πρὸς τοὺς Γόννους ὄχθη ***ἡ ἐπέκεινα*** νοεῖται τοῦ μὲν ***Εὐρώπου*** καὶ τοῦ ***Πηνειοῦ*** ἡ δεξιά, τοῦ δὲ ***Συὸς*** ἡ ἀριστερά· εἷς τῶν ποταμῶν τούτων θὰ νοῆται βεβαίως ἐνταῦθα, διότι οἱ λοιποὶ ἀξιόλογοι ποταμοὶ κεῖνται ἱκανῶς μακράν, ἕτεροι δέ, ὡς ὁ τῶν ***Δύο Δένδρων*** νῦν ὀνομαζόμενος, καὶ ὅμοιοι ἀνήκουσι τῇ χώρᾳ τῶν Γοννέων.

Στίχ. 5-6. Τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 5 ὑπάρχον |ΑΡΑΡΟΕΝΤΟΣ φαίνεται ἐσφαλμένως γραφὲν ἀντὶ Γ|ΑΡΑΡΡΕΟΝΤΟΣ, ἄσχετον δὲ πρὸς κύριον ὄνομα οἷον ΑΡΗΡΟΤΟΣ κττ.. Ἡ συμπλήρωσις ***Χαρ[άδρα*** εἶναι πιθανωτάτη, διότι καὶ τόποι χαραδρώδεις παρὰ τοὺς μνημονευθέντας ποταμοὺς καὶ τὰ ὅρια τῶν Γοννέων ὑπάρχουσι πολλοί, καὶ ὡς ὄνομα θέσεως πολλάκις ἀπαντᾷ ἡ λέξις αὕτη.

Ἐν στίχ. 6 συνεπληρώσαμεν ***Λει[βηθρίων***, διότι ἴχνη μὲν τοῦ Β σῴζονται, ἐξ ἄλλου δὲ τὰ Λείβηθρα καὶ αἱ Λειβηθρίδες Μοῦσαι ἐνταῦθά που κατὰ τὸν Ὄλυμπον ἀναφέρονται ὑπάρχοντα. ***Λειβήθριοι*** δὲ ***ὅροι*** νοοῦνται βεβαίως τὰ σύνορα τῶν Γοννέων πρὸς πόλιν τινὰ τῆς Μακεδονίας, παρὰ τὰ περίφημα Λείβηθρα κείμενοι· ὅτι ἡ πόλις αὕτη θὰ ἦτο ἡ ***Ἡράκλεια***, ὁ νῦν Πλαταμών, λέγομεν εὐθὺς κάτω. Κατὰ τὸ ὡραῖον δάσος που τῆς ***Καλλιπεύκης*** δύνανται νὰ τεθῶσιν οἱ Λειβήθριοι οὗτοι ὅροι, ὅπερ εὐαρμοστεῖ τοῖς εἰρημένοις.

Στίχ. 7-10. Τὰς συμπληρώσεις ἐνταῦθα ἐξετελέσαμεν παραδείγματος ἕνεκα, ἵνα προσαρμόσωμεν τὰ σῳζόμενα πρός τινα νοῦν, οἷον ἐθεωρήσαμεν πιθανώτερον.

Διττὸς δὲ δύναται νὰ εἶναι ὁ νοῦς τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης: τὸ μὲν ὅτι δύο τοὐλάχιστον πλούσιοι βεβαίως ἄνδρες, ὡς ἄνω ἀριθ. 90. 91 κττ., ἢ ὅλος τις δῆμος εὐηργέτησαν τὴν πόλιν χορηγήσαντες γῆν τοῖς Γοννεῦσιν, ἧς αἱ θέσεις καθορίζονται, ἵνα κατέχωσιν αὐτὴν ὡς πατρῴαν, τὸ δὲ ὅτι μάρτυρες γνῶσται τῶν τόπων ἐξετάζονται, ὡς ἐν ταῖς κάτω δημοσιευθησομέναις ἀριθ. 165-175 ἐπιγραφαῖς, καὶ ἀναφέρουσι γεγονός τι περὶ κτήσεως γῆς ὡρισμένης περιοχῆς ὑπό τινων ὡς πατρῴας· κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν αἱ συμπληρώσεις θὰ εἶναι ἔν τισι διάφοροι τῶν ἤδη προταθεισῶν.

Ἀλλ' ἐν ὁποτέρᾳ τῶν περιπτώσεων δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὡς λίαν πιθανὸν ὅτι ἡ μὲν ἀναφερομένη γῆ κεῖται ἢ παρὰ τὸν Σῦν ποταμὸν (νῦν Ζηλιάνα), ἢ εἰς τὴν ἔξοδον τῶν Τεμπῶν κατὰ τὴν (ἀριστερὰν) ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, εἰς τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας, οἱ δὲ ὅροι οἱ Λειβήθριοι ἦσαν τῶν Γοννέων καὶ Ἡρακλειωτῶν, διαμαχομένων ἰσχυρότατα, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν ἀριθ. 165 κέ., περὶ τῶν κατὰ τὸν Σῦν καὶ τὴν ἔξοδον τῶν Τεμπῶν ἀμφισβητουμένων ὅρων.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφὴ εἶναι καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ κατὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς χαράξεως μία τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν (πρβ ἀριθ. 112. 134), πιθανῶς περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος γραφεῖσα· τὸ ὅτι καὶ ἐν τοιούτοις χρόνοις ἐγένετο χρῆσις τῆς γνωριμωτέρας κοινῆς γλώσσης, δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ἐκ τῆς συνηθείας τῶν Μακεδόνων ταύτης ἢ ἐκ τοῦ κοινοτέρου διαφέροντος, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ ΑΕ 1910, 343 καὶ ἐν τῇ Rev. de Phil. 1911, 134-135.

Τὰ ὀνόματα ***Λειβήθριος*** καὶ ***Χαράδρα*** εἶναι νέα ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς.

Ἀριθ. 95 (εἰκ. 7. — Εὑρετ. ἀριθ. 100). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἱκανῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, ὑφ' ὃ ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντηρίδος ἀπεδόθη ἐκτύπως ἀναγεγλυμμένη Μακεδονικὴ ἀσπὶς κυκλική, διῃρημένη διὰ χαραγῶν εἰς τέσσαρας κανονικοὺς τομεῖς, ἐκ πέντε ἡμικυκλίων συγκειμένου ἑκάστου· ὅτι ποτὲ ἐνισχύοντο αἱ λεπτομέρειαι αὗται διὰ βαφῶν, ἀποδεικνύει νεωστὶ εὑρεθὲν ψήφισμα μεθ' ὁμοιοτάτης ἀσπίδος διατηρούσης ἴχνη σαφῆ βαφῶν· πρβ. καὶ ἀριθ. 96.146. 147. 151.—Ὕψ. 0·475, πλ. 0·32, πάχ. 0·067.

Εὐθὺς ὑπὸ τὴν ἀσπίδα ἐχαράχθη μετρίως βαθέως ἀλλ' ἐπιμελῶς ἡ ἐπιγραφή, ἀποτριβεῖσα ἐνιαχοῦ ἐκ τῆς πάλαι ἐν ὑπαίθρῳ ἐκθέσεως τῆς στήλης καὶ τοῦ εὐθρύπτου τῆς ὕλης· ὕψ. γραμμ. 0·009-0·016, διάστιχ. 0·004.

Σφάλμα τοῦ χαράκτου ὑπάρχει ἐν στίχ. 10, ἔνθα παραλιπὼν τὸ Σ τοῦ *μηνός*, ἐχάραξεν αὐτὸ ὑπεράνω ἐπὶ τοῦ διαστίχου μικρὸν καὶ μόλις φαινόμενον, ὡς ὁ τοῦ ἀριθ. 68 καὶ 113· ἐν στίχ. 12

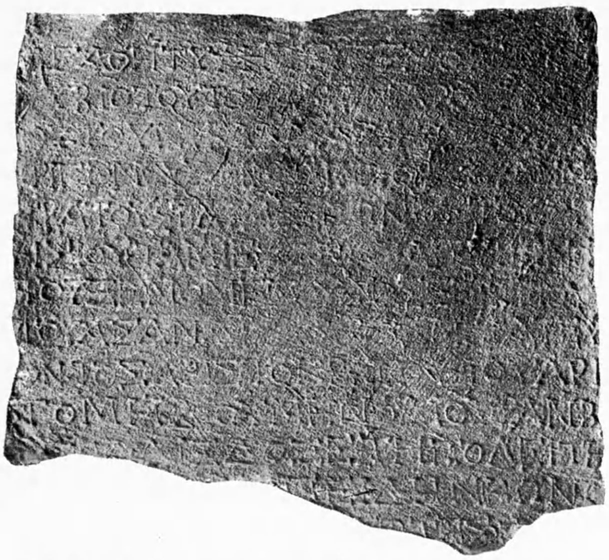

Εἰκὼν 7 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 95. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Νίκωνος Ἀ... Ἡρακλειώτου*** *(Μακεδόνος).*

Ἀ]γαθῆ τύχη· τ[αγε]υόν[των
Ε]ὐβιότου τοῦ Ἀ[σάνδ]ρου, [Π]υ[ρρί-
ο[υ τ]οῦ Νικα[ίου], Πα[ρμενίωνος τοῦ Ἀν-
τιγόνου, [Ἀρ]ιστ[οκλέους τοῦ Τι]μ[ο-
κράτους, [Παρ]μ[ε]ν[ί]ωνο[ς] τοῦ [Αἰν-
ησίου· ταμιε[υόντ]ων Ἀρ[ιστί]ωνο[ς
τοῦ Ξενομένου, [Σω]στ[ράτο]υ
τοῦ Ἀσάνδρ[ου· γραμμ]ατ[ε]ύ-
οντος Ἀριστοκρ[άτ]ου τοῦ Ἀρι-
σ]τομήδου· μηνὸς Διθυρανβ[ί-
ο]υ [εἰκά]δι· ἔδοξε τῆ πόλει τῆ
Γοννέων· ἐ]πειδὴ Νίκων [Ἀ-
---- Ἡρακλειώ]της ⟨ὁ⟩ κ[αλὸς
[κἀγαθὸς καὶ εὔνους τῆι πόλει]
[ἡμῶν διατελεῖ διακείμενος κτλ.].

φαίνεται ὅτι ἐκ δευτέρας φροντίδος ἐχάραξε μόλις τὸ Ι τοῦ *Νίκων*· ἐν δὲ στίχ. 13 δὲν διακρίνεται ἂν μικρόν τι Ο μεταξὺ Σ καὶ Κ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ χαράκτου καὶ ἐξηλείφθη ἢ οὔ, ἢ προῆλθεν ἐκ φθορᾶς· βλ. περὶ τούτου ἄνω ἀριθ. 93 στίχ. 7.

Αἱ συμπληρώσεις δύνανται νὰ θεωρηθῶσι πᾶσαι ἀσφαλεῖς, στηριχθεῖσαι ἐπὶ ὑπολειφθέντων ἰχνῶν γραμμάτων· περὶ ὀλίγων μόνον δύναται νὰ ἐκφρασθῇ μικρά τις ἀμφιβολία, ὡς θὰ εἴπωμεν ἐν τοῖς κάτω.

Στίχ. 1-6. Ἐκ τῶν ταγῶν ὁ ***Εὐβίοτος τοῦ Ἀσάνδρου*** εἶναι ὁμώνυμος καὶ πιθανώτατα ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῷ ἄνω ἀριθ. 80 Β ψηφίσματι, υἱὸς δὲ τοῦ ***Ἀσάνδρου τοῦ Εὐβιότου*** ἀπαντῶντος ἐν νεωστὶ εὑρεθέντι ψηφίσματι· ἄλλων πατρικῶν ***Εὐβίοτος*** ἄρχων ἀπαντᾷ πλειστάκις, ὡς καὶ πατρικὸν ἄλλων ἀρχόντων ὑπάρχει τὸ ***Εὐβίοτος***.

Τοῦ δευτέρου ταγοῦ ἡ ἀνάγνωσις εἶναι ἀσφαλής. Ταγὸς ***Παρμενίων τοῦ Ἀντιγόνου***, ὁ αὐτὸς πιθανῶς τῷ ἐνταῦθα, ἀπαντᾷ ἐν τοῖς κάτω δημοσιευθησομένοις ὑπ' ἀριθ. 149 καὶ 150 ψηφίσμασιν, ἀλλ' ἐκ συμπληρώσεως.

Τοῦ τετάρτου ταγοῦ ἡ συμπλήρωσις εἶναι πιθανωτάτη ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, ἀσφαλὴς ὡς πρὸς τὸ πατρικόν· ἴσως ὁ ἄνω ἀριθ. 81 γραμματεὺς ***Τιμοκράτης τοῦ*** (***Ἀριστοκλέους;***) εἶναι πατὴρ τοῦ ταγοῦ τούτου, μηδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶντος τοῦ ὀνόματος ***Τιμοκράτης***· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται βεβαίως νὰ ἀποκλείσῃ ἕτερα ὀνόματα ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ ***Ἀριστ----***, οἷα πολλὰ ὑπάρχουσιν ἀρχόντων τῶν Γοννέων.

Ὁ δὲ πέμπτος ταγὸς ***Παρμενίων τοῦ Αἰνησίου*** εἶναι πιθανώτατα ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τοῖς ἄνω ἀριθ. 65-68 ψηφίσμασιν, ὁπόθεν ἀποκλείεται ἄλλη συμπλήρωσις, οἷον *Ἡγ]ησίου* κττ..

Στίχ. 6-10. Δὲν εὕρομεν ἐν ἄλλοις ψηφίσμασιν οὔτε τινὰ τῶν ταμιῶν τούτων οὔτε τὸν γραμματέα, ὧν αἱ συμπληρώσεις ἐξ ἄλλου εἶναι ἀσφαλεῖς· ὀνόματά τινα ὅμοια ταγῶν ἢ πατέρων αὐτῶν ἐμφανίζονται ἔν τισι ψηφίσμασιν, ὡς καὶ ἐν μεταγενεστέραις ἀπελευθερωτικαῖς ἐπιγραφαῖς τῶν Γόννων.

Στίχ. 13. Τὸ ἐθνικὸν εἶναι πιθανώτατον· ἡ Μακεδονικὴ ἀσπὶς δηλοῖ ὅτι ***Ἡράκλεια*** νοεῖται ὁ νῦν Πλαταμών· ἀλλὰ πρὸς τοὺς Ἡρακλειώτας μεγίστη ἔχθρα ἐπεκράτει ἀπὸ τῶν Γοννέων ἕνεκα τῶν πρὸς αὐτοὺς ἀμφισβητουμένων ὅρων, περὶ ὧν βλ. τὰς κάτω ὑπ' ἀριθ. 165 κέ. δημοσιευθησομένας ἐπιγραφάς. Ἠδύνατο βεβαίως νὰ ὑπάρξῃ ἐξαίρεσίς τινων Ἡρακλειωτῶν φίλων ὄντων πρὸς τοὺς Γοννεῖς, ὧν ὁ τιμώμενος ἐνταῦθα διὰ σπουδαίας βεβαίως πρὸς αὐτοὺς εὐεργεσίας.

Νέα ὀνόματα ἐμφανίζονται τὸ ***Αἰνησίας*** καὶ ***Ἀριστομήδης***.

Ἀριθ. 96 (εἰκ. 8. — Εὑρετ. ἀριθ. 10). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον

γεῖσον, ὑφ' ὃ ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντηρίδος ὑπάρχει ἐκτύπως ἀναγεγλυμμένη ἀσπὶς κυκλικὴ μετ' ἄντυγος ἁπλῆ (βλ. ἄνω ἀριθ. 95), ἧς αἱ λεπτομέρειαι θὰ ἀπεδίδοντό ποτε διὰ βαφῆς γραπτῶς καὶ ἐξηφανίσθησαν. — Ὕψ. 0·325, πλάτ. 0·425, πάχ. 0·072.

Εὐθὺς ὑπὸ τὴν ἀσπίδα ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφὴ μετρίως βαθέως καὶ καλῶς ἐπὶ διπλῶν ὁριζοντίων χαραγῶν ἠγμένων διὰ τοῦ κανόνος λίαν ἐλαφρῶς· ὕψ. γραμμ. 0·005-0·009, διάστιχ. 0·004·

Εἰκὼν 8 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 96. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ (**Διοδώρου υἱοῦ τοῦ**) **Ἀπολλοδώρου** (**Φαλανναίου**).

Ἔδοξε τῆ πό-λει· ταγευό[ντων δεῖνος τοῦ - - - - κ]λέους, Νικάνδρου τοῦ Φι[λ - - -, δεῖνος τοῦ Παρμ]ενίωνος, Ἡγελόχου τοῦ Δ[ικ - - - -, Μανίνχου τοῦ Ἀ]ντιόχου· ταμιευόντω[ν] Κ[λεοξένου τοῦ Ἀσάνδρου καὶ Ἀσάνδρο⟨ς⟩υ τοῦ Δημα[ινέτου· γραμματεύοντος Κλείτου τοῦ Ἀριστοκλ[έους· ἐπειδὴ Διόδωρος; Ἀ]πολλοδώρο[υ Φαλανναῖος; εἷοι γεγονὼς εὔχρηστος τ[ῆ πόλει ἡμῶν κατ' ἰδίαν καὶ κατὰ κοινὸν εὐ]εργε[τῶν κτλ..

Σφάλμα τοῦ χαράκτου ὑπάρχει ἐν στίχ. 5, ἔνθα ἔγραψεν *Ἄσανδρος* καὶ ἐν μέρει ἐξαλείψας τὸ τελικὸν Σ διώρθωσεν εἰς *Ἀσάνδρου*· ἐν στίχ. 1 ὑπερεπήδησεν ἀνωμαλίαν τοῦ λίθου, ἢ μᾶλλον διέγραψε τελείως γράμμα τι, ἴσως τὸ Ι.

Αἱ συμπληρώσεις τῶν ἀρχόντων εἶναι λίαν πιθαναί: ταγοὶ *υἱοὶ τοῦ .... κλέους* ἀπαντῶσι πολλοί, μάλιστα δ' *Ἀριστοκλέους*· διὰ τοῦτο οὐδένα συνεπληρώσαμεν. Ἐπειδὴ ἀμφιβάλλομεν ἂν ὁ *Νικάνωρ* ἐλέγετο ὁ αὐτὸς καὶ *Νίκανδρος*, διὰ τοῦτο δὲν συνεπληρώσαμεν *Νικάνδρου τοῦ Φιλώτου*, διότι ἐν ἀριθ. 65-68 ἀπαντᾷ *Νικάνωρ τοῦ Φιλώτου* ταγός. Πατρικὸν *Ἀντίοχος* ἔχει μόνον ὁ γραμματεὺς *Μάνιγχος* ἄνω ἀριθ. 69, ἐξ οὗ καὶ ὁ ἐν ἀριθ. 142.

Ὁ πρῶτος τῶν ταμιῶν ἔκ τινων ἰχνῶν Κ^ ἠδύνατο νὰ εἶναι ὁ περίφημος ἱερεὺς καὶ συχνὸς ταμίας *Κλεόξενος τοῦ Ἀσάνδρου*, περὶ οὗ βλ. ἀριθ. 63. 69. (70). 80 Β (πρβ. 148)· ὁ δ' ἕτερος εἶναι ὁ ἐπίσης περίφημος ἀρχιφρουρὸς *Ἄσανδρος Δημαινέτου*, ἐν ἀριθ. 51. 69 (82). 87 (115 πρβ. 103) κἀ. ἀπαντῶν.

Τὸν τιμώμενον συνεπληρώσαμεν ὑποθετικῶς κατὰ τὸ ἄνω ἀριθ. 90 στίχ. 9-11 ψήφισμα, καίτοι ἡ ἀσπὶς θὰ ἥρμοζεν εἰς ἐθνικὸν Μακεδονικῆς πόλεως· ἀλλ' ἐλλειπόντων τῶν χαρακτηριστικῶν κοσμημάτων παραμένει ἀμφίβολον καὶ οὐχὶ ἐπάναγκες τοιοῦτον ἐθνικόν, καίτοι δὲν ἀποκλείεται ἡ εἰκασία ὅτι ἠδύναντο ταῦτα νὰ ἀποδοθῶσι πάντα διὰ βαφῶν.

Ἡ ἐν ἀρχῇ παράλειψις τοῦ *Ἀγαθῆι τύχηι* καὶ τοῦ μηνὸς εἶναι ἀσυνήθης.

Νέον ὄνομα ἐμφανίζεται τὸ *Ἡγέλοχος*.

Ἀριθ. 97. (Εὑρετ. ἀριθ. 26). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος, πολλαχοῦ δ' ἀπεσχισμένη. — Ὕψ. 0·14, πλάτ. 0·30, πάχ. 0·08.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς, ἀλλ' ἀποτριβείσης τῆς ἐπιφανείας ἐκ τῆς πάλαι ἐν ὑπαίθρῳ ἐκθέσεως ἐξηφανίσθη τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·005-0·011, διάστιχ. 0·002· τὰ ἑξῆς ἴχνη δύνανταί πως ἀσφαλῶς νὰ συγκομισθῶσι, πολλῶν ἔτι ὄντων ἀβεβαίων·

ΟΝ ΤΟΥ
ΑΜΜΑ Υ
ΥΜΙΙΝΟΣΔ'
ΝΟΝΙΟΥ

[- - - - ταμιευόντων δεῖνος τοῦ δεῖνος καὶ]
- -]όν[ου] τοῦ [δεῖνος·
γρ]αμμα[τε]ύ[οντος δεῖνος τοῦ - - -
- -ο]υ· μηνὸς Δ[ιθυραμβίου εἰκάδι· ἐπειδὴ
δεῖνα Παρ]μ[ο]νίου [ἐθνικὸν κτλ..

Δυστυχῶς τὰ ἴχνη τοῦ στίχ. 4, ἐξ ὧν θὰ προσδιωρίζετο ἀκριβῶς τὸ εἶδος τοῦ ψηφίσματος, εἶναι λίαν συγκεχυμένα καὶ ἀβέβαια· ἐν τούτοις φαίνε-

ται πιθανὸν ὅτι πρόκειται περὶ προξενικοῦ ψηφίσματος τοῦ πλήρους τύπου.

Τὸ ὄνομα *Παρμόνιος* θὰ ἦτο νέον· ὑπάρχει *Πάρμονος, Παρμονὶς* κττ..

Ἀριθ. 98.* — *(Εὑρετ. ἀριθ. 37). Στήλη λευκοῦ εὐθρύπτου μαρμάρου δεξιὰ μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·15, πλάτ. 0·173, πάχ. 0·055.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς, ἀλλ' ἀποτριβείσης καὶ πωρωθείσης πάλαι τῆς ἐπιφανείας ἐξηφανίσθη τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·007-0·01, διάστιχ. 0·009·

\ ⊏ ○
ιΝΕΩΝ
ΩΡΩΙ/ ᴒ‾
Μ

[Ἀγαθῆι τύ]χ[ηι·] ἔ[δ]ο-
ξε τῆι πόλει τῆι Γον]νέων· [ἐπειδὴ δεῖ-
να δεῖνος] Ὠρω[παῖ]ο[ς εὔνους δια-
τελεῖ διακεί]μ[ενος τῆι πόλει ἡμῶν κτλ..

Τοῦ πρώτου στίχου τὰ ἴχνη εἶναι λίαν ἐπισφαλῆ· ἐκ τούτου ἡ συμπλήρωσις δύναται νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλως, ἤτοι νὰ γένηται διὰ τῶν εὐθὺς πρὸ τοῦ *ἔδοξε* προηγουμένων λέξεων τοῦ τυπικοῦ τοῦ ἄνω ἀριθ. 95 ψηφίσματος.

Αἱ λοιπαὶ ἀναγνώσεις καὶ συμπληρώσεις εἶναι ἀσφαλεῖς καὶ πιθανώταται· ὑπὸ τὸν τελευταῖον στίχον διετηρήθη τελείως ἐφθαρμένη ἡ ἐπιφάνεια ἐπὶ ὕψ. ἔτι 0·065.

Τὸ ἐθνικὸν *Ὠρωπαῖος* νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς· εὕρηται καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ἐπιγραφῇ τῶν Παγασῶν· ὁ συνήθης ἀλλαχοῦ τύπος εἶναι *Ὠρώπιος*.

***Ἀριθ. 99* (*εἰκ. 9.—Εὑρετ. ἀριθ. 20*).** Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος κυανίζοντος, πανταχόθεν ἀποκεκομμένη. — Ὕψ. 0·11, πλάτ. 0·12, πάχ. 0·055.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς, ἐξηφανίσθη δὲ τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·014, διάστιχ. 0·003.

Τοῦ στίχ. 3 ἡ συμπλήρωσις εἶναι ἐπισφαλής, διότι τὰ σωθέντα ἴχνη περὶ τὸ ΕΣ εἶναι λίαν ἀσαφῆ καὶ συγκεχυμένα· περὶ ὁμοίας φράσεως βλ. ἄνω

Εἰκὼν 9 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 99. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Σιμων...*** δεῖνος ***Ὁμολιέως.***

[. . ἔδοξε τῆι πόλει τῆι Γοννέ]ω[ν· ἐπειδὴ Σιμων - -
δεῖνος] Ὁμο[λιεὺς ἐν τοῖς παρεληλυθό-
σιν ἔτ]εσ[ιν εὔνους ὢν τῆι πόλει
ἡμῶ]ν διατε[λεῖ διακείμενος· διὸ
δεδόσ]θαι Σιμ[ων. . δεῖνος Ὁμολιεῖ
αὐτῶι καὶ ἐγγόνο]ις προ[ξενίαν, πολιτεί-
αν, ἀσφάλει]α[ν καὶ ἐν πολέμωι καὶ ἐν εἰρήνηι κτλ..

ἀριθ. 89 στίχ. 15.

Ἀλλ' ἐκ τῶν ἀσφαλῶν ἰχνῶν τοῦ στίχ. 4 καὶ 6 διαγιγνώσκεται τὸ ψήφισμα ὡς ἀνῆκον τοῖς τοιούτοις προξενικοῖς· πρὸ τοῦ *ἔδοξε* θὰ ὑπῆρχον τὰ ἐν τῷ ἄνω ἀριθ. 95 τυπικά.

Τοῦ ἐθνικοῦ ἡ συμπλήρωσις ἐν στίχ. 2 εἶναι πιθανὴ (πρβ. ἀριθ. 121)· περὶ τοῦ *Ὁμολίου* πόλεως κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν Τεμπῶν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Ὄσσης κειμένης ὑπὲρ τὸ σημερινὸν χωρίον Λασποχώρι βλ. τὰ εἰρημένα ἐν *Revue de Phil.* 1911, 132 κέ. καὶ ἐν ΠΑΕ 1910, 188 κέ..

***Ἀριθ. 100.* (*Εὑρετ. ἀριθ. 109*).** Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος δεξιὰ μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·138, πλάτ. 0·232, πάχ. 0·063.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς, ἀλλὰ πληρωθείσης τῆς ἐπιφανείας λειχήνων ἐκ τῆς πάλαι ἐν ὑπαίθρῳ ἐκθέσεως ἐξηφανίσθησαν τὰ πολλὰ τῶν γραμμάτων, ὧν ὕψ. 0·006-0·009, διάστιχ. 0·003.

Ἐτυπ. 9.6.12.

Λ
ΙΜΙΟΥ ⌒
ΣΙΛ
ΙΚ ΛΠΟΛΛΟΣ
Ο Ι ΠΡΟ ΙΙΙ
ΙΕΝΚΤΗΣΙΝΑ
ΑΥΤΟΚΛ
ΛΟ

[Ἀγαθῆι τύχηι· ἔδοξε τῆι]
πό]λ[ει τῆι Γοννέων· μηνὸς Ἱπ-
ποδρο]μίου [ὀγδ]ό[ηι· ἐν ἐν-
νόμωι ἐκκλη]σί[αι· διδόναι
. . . ν]ίκ[ωι Ἀ]πολ(λ)οδ[ώρου
Ὁμ]ο[λ]ι[εῖ] προ[ξεν]ί[αν, ἐπι-
νομία]ν, ἔνκτησιν, ἀ[σφάλειαν,
ἀσυλίαν καὶ] αὐτ[ῶ] κ[αὶ ἐγγό-
νοις, καθ' ἃ καὶ τοῖς] λ[οιποῖς προ-
[ξένοις τῆς πόλεως κτλ.].

Τὰ ἴχνη τῶν γραμμάτων τῶν στίχ. 1-3 εἶναι ἀβέβαια, αἱ δὲ συμπληρώσεις ἐγένοντο παραδείγματος ἕνεκα, ἐννοεῖται συμφώνως πρὸς ὅσα ἡμεῖς διεκρίναμεν καὶ πρὸς τὰ συμφραζόμενα ἐν τοῖς κάτω, καίτοι οὕτως εἰσάγεται νέος μήν, ὁ Ἱπποδρόμιος, γνωστὸς ὅμως ἐκ μεταγενεστέρων ἀπελευθερωτικῶν ἐπιγραφῶν τῶν Γόννων ἐν IG IX² 1042, ὡς ὧν τοῦ κοινοῦ μηνολογίου τῶν Θεσσαλῶν καὶ Περραιβῶν.

Περὶ τῆς **ἐννόμου ἐκκλησίας**, δι' ἧς παραλείπεται ἡ κατονομασία τῶν ἀρχόντων, βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 72. 90. 91.

Στίχ. 4-5. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ τιμωμένου ἠδύνατο νὰ γένηται *Ἐχε-(**Στρατο**-)ν]ίκ[ωι*, διότι ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιγραφῇ τῶν Γόννων ***Revue de Phil.*** 1911, 133-134 εὕρηνται πολλάκις τὰ ὀνόματα ταῦτα· ὁ χῶρος εὐνοεῖ τὸν ***Ἐχένικον***· τοῦ δὲ ἐθνικοῦ ἡ συμπλήρωσις ἐγένετο οὕτω, διότι ἐνταῦθά που ἀναμένομεν αὐτό· ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἄλλο τι ἠδύνατο νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰ σωθέντα ἴχνη. Ἐν τῷ πατρικῷ ὑπάρχει σφάλμα τοῦ χαράκτου πάντως, παραλείψεως τοῦ δευτέρου Λ.

Στίχ. 6-8. Ἐκ τῆς ἀσφαλοῦς ἀναγνώσεως τῆς λέξεως ***ἔνκτησιν*** παρεκινήθημεν εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου ψηφίσματος, ὅπερ ἀποτελεῖ οὐχὶ τὸ σύνηθες τυπικόν· τὰ ἀπὸ τοῦ στίχ. 8 κέ. ἐλλείποντα ὑπονοητέον κατὰ τὸ κάτω ἀριθ. 102 ψήφισμα.

Ἀριθ. 101 (εἰκ. 10. — Εὑρετ. ἀριθ. 73). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, ὑφ' ὃ μέχρι τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει κενὸν διάστημα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντηρίδος 0·035 πρὸς ὑποδοχὴν γραπτῆς ποτε κορωνίδος πιθανῶς, ὡς ἐν ἀριθ. 91 κτλ..—Ὕψ. 0·195, πλάτ. 0·24, πάχ. 0·08.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ ἐπιμελῶς, ἀλλ' ἐγένετο τὰ πολλὰ ἐξίτηλος ἀποτριβείσης πάλαι τῆς ἐπιφανείας, εὐθρύπτου οὔσης τῆς ὕλης· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·014, διάστιχ. 0·005·

*Εἰκὼν 10 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 101. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ δεῖνος τοῦ **Ἀπολλ....** (**Ἐρικεινέως**).*

Ἀγαθῆι τύχηι· ἔδοξε
τ]ῆι πόλει τῆ[ι Γο]ννέ-
ω]ν ἐλέσθ[αι πρό]ξεν[ο]ν
τῆ]ς πό[λεως καὶ θε]ωρο-
δόκον . . αν Ἀ]πολ[λ. . . . .
- - - Ἐρικ]ειν[έα; κτλ..

Τὰ γράμματα τῶν στίχ. 5-6 εἶναι λίαν ἀποτετριμμένα καὶ ἀβέβαια· ἡμεῖς διεκρίναμεν ἴχνη τῶν σημειωθέντων, συμπληρώσαντες κατ' αὐτὰ τὸ ἐθνικόν· περὶ τοῦ **Ἐρικινίου** καὶ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 91.

Αἱ λοιπαὶ ἀναγνώσεις καὶ συμπληρώσεις εἶναι ἀσφαλεῖς· κατ' αὐτὰς ἐξελέγη τις ***θεωροδόκος***, ἵνα δῆλον ὅτι ὑποδέχηται τοὺς ἐξ ἄλλων πόλεων ἀποστελλομένους θεωρούς. Ἐν ἐσχάτως εὑρεθέντι μακρῷ ψηφίσματι ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος ἐπίσης ἀναφέρεται ἑκὼν προσδεξάμενός τις τὸ ἀξίωμα τοῦ θεωροδόκου· καὶ ἐκεῖ εὕρηται ὁ αὐτὸς τύπος τοῦ ἐνταῦθα στίχ. 1-3 πλὴν τῆς τελευταίας λέξεως.

Ἀλλ' ἡ ἐκλογή τινος ὡς *προξένου* ἅμα καὶ *θεωροδόκου* φαίνεται δυσερμήνευτος· ἐν τῷ νέῳ ψηφίσματι ὁ θεωροδόκος εἶναι Γοννεύς, ἐν ᾧ ἐνταῦθα ἡ παρουσία τοῦ *πρόξενον* δηλοῖ ὅτι ὁ ἐκλεγεὶς θὰ ἦτο ἐξ ἄλλης πόλεως· διὰ τοῦτο ἄρα μετὰ τοῦ τιμητικοῦ βάρους τοῦ θεωροδόκου ἀπένειμαν αὐτῷ καὶ τὰ ὠφελήματα τῆς προξενίας· ἂν δὲ οἱ *θεωροί*, οὓς θὰ ἐφιλοξένει ὁ ἐκλεγείς, ἦσαν Γοννεῖς ἢ ἄλλοι τινές, παραμένει ἄδηλον· πιθανὸν καὶ εὔλογον εἶναι τὸ πρῶτον. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ γνωστῷ ψηφίσματι τῶν Γοννέων, τῷ εὑρεθέντι ἐν Μαγνησίᾳ τῇ ἐπὶ Μαιάνδρῳ, ἀπεδείχθη *θεωροδόκος* ὅλη ἡ πόλις, ἤτοι αἱ δαπάναι τῆς φιλοξενίας τῶν θεωρῶν ἐλογίζοντο δημόσιαι.

Ἀριθ. 102 (εἰκ. 11. — Εὑρετ. ἀριθ. 39). Στήλη μαρμάρου λίαν ὑπομέλανος, ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ἔμπροσθεν δ' ἀπεσχισμένη καὶ πωρώδης ἐκ τῆς πάλαι ἐν ὑπαίθρῳ ἐκθέσεως. — Ὕψ. 0·235, πλάτ. 0·22, πάχ. 0·06.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως ἀλλὰ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·011, διάστ. 0·005·

Εἰκὼν 11 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 102. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ δεῖνος τοῦ ***Καλλιτέλους****.*

Ἀγα]θ[ῆι τύχηι· ἁ πόλις ἁ Γον-
[νέων ἔδωκε δεῖνι - - - -]
Καλ]λιτέ[λους ἐθνικὸν προξενί-
α]ν, πολιτ[είαν, ἐπινομίαν,
ἔ]νκτησιν, [ἀσφάλειαν καὶ
ἐν πολέμω[ι καὶ ἐν εἰρήνηι,
καθ' ἃ καὶ το[ῖς λοιποῖς προξ-
ένοις· προνο[ηθῆναι δὲ τοὺς
ἐνάρχους τ[αγοὺς καὶ τοὺς ταμ-
ία]ς, ὅπως τ[ὸ ψήφισμα τοῦτο ἀ-
ναγραφῆι εἰς] κ[ί]ο[να λιθίνην
καὶ στηθῆι εἰς] τὸ [ἱερὸν τῆς Ἀ-
θηνᾶς τῆς ἐ]ν [ἀκρ]ο[πόλει· τὴν
δὲ εἰς ταῦτα δα]π[άνην δοῦναι τοὺς
ταμίας ἀπὸ τῶ]ν [τῆς πόλεως
[προσόδων· ταγευόντων; κτλ.].

Τῶν στίχ. 1-2 καὶ 13-15 οὐδὲν σαφὲς καὶ βέβαιον γράμμα διακρίνεται πλὴν ἐφθαρμένων ὅλως ἰχνῶν· ἀλλ' ἐκ τῶν περισωθέντων ἐν στίχ. 3-12 δύνανται πάντα νὰ ἀναγνωσθῶσι καὶ συμπληρωθῶσιν ἀσφαλῶς.

Στίχ. 9-10. Περὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν ταμιῶν εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 78.

Στίχ. 16. Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν τὸ ψήφισμα ἐπερατοῦτο ἐνταῦθα, διότι ἡ ἐκ διαβρώσεως τῆς ἐπιφανείας ὑπὸ ὑδάτων γενομένη φθορὰ καθιστᾷ πᾶσαν διάκρισιν ἄδηλον· ἡ ἐντύπωσις ἡμῶν ὑπῆρξεν ὑπὲρ τῆς ἐξακολουθήσεως· ὄντως δὲ οἱ ταγοὶ ἐν τοῖς ψηφίσμασι τοῦ συντόμου τύπου ἀναγράφονται ἐν τέλει· τὸ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐκτὸς τῆς μερίμνης τῆς ἀναγραφῆς τῆς στήλης ὁμοιάζει ἐντελῶς ἐκείνοις, ὅπερ καὶ ἡ μὴ διὰ τοῦ *ἐπειδὴ* εἰσαγομένη διήγησις βεβαιοῖ.

Ἀριθ. 103. — (Εὑρετ. ἀριθ. 81). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος εὐτελοῦς, ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος, ἄνω δ' ἀπεσχισμένη. — Ὕψ. 0·262, πλάτ. 0·267, πάχ. 0·054.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἐφθάρη ἡ ἐπιφάνεια καὶ συνεχύθησαν τὰ γράμματα, ὥστε ὀλίγα ἴχνη αὐτῶν ἀσφαλῆ ἢ πιθανὰ συνεκομίσαμεν· ὕψ. γραμμ. 0·005-0·01 διάστιχ. 0·003.

Εὐνόητον εἶναι ὅτι τὰς συμπληρώσεις ἐξετελέσαμεν παραδείγματος χάριν· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ στ. 1-5 δύνανταί πως νὰ προσαρμοσθῶσι τὰ ἴχνη εἰς ὀνόματα καὶ πατρικὰ ταγῶν καὶ ταμιῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ στίχ. 6-9 οἱαδήποτε προσαρμογὴ πρὸς γνωστὰ ἄλλως τυπικὰ ψηφισμάτων θὰ ἦτο μάταιος.

ΝΟ_ ΙΛ
Λ ΙΝΣ ΤΙΙ
ΥΣ ΛΟΥ
ΤΟΥ
ΝΝ ΛΣ
ΝΟΞ Τ
ΑΝ
C ΣΟ
ΤΟ ΟΝCΥ
ΤΟ ΦΙ
ΟΝ ΤΗ
Τ Σ Η
Λ/ ΕΝ
ΙΝΔΟΥΙ
ΟΔΕ
ΠΟΛΕ
ΙCΛΝ
Ω
Ρ

[- - - ταγευόντων - - - - τοῦ]
- - - -]νο[ς, ...]ιλ[. . . τοῦ
Δη]μ[α]ινέ[του,] Τι[μο - - - -
τοῦ Λ]υσ[ι - - -, - - -]δου [τοῦ
Εὐβιό]του· [ταμι-
ευόντω]ν Ν[εοκ]λέ[ους τοῦ
- - -]νος, [- -]τ[- - - τοῦ - - -
- - - - - - αν - - - - - - - - -
- - - - - ο - - - - - - Σω- - - -
- - - - - το - - - - - - όνου
καὶ τοῦτο] τὸ [ψή]φι[σμα
στῆσαι εἰς τὸ ἱερ]ὸν τῆ[ς Ἀ-
θηνᾶς] τ[ῆ]ς [ἐν ἀκροπό-
λει· τὴν δὲ ἐσομ]έν[ην εἰς
ταῦτα δαπάνη]ν δοῦ[ναι
τοὺς ταμίας καὶ εἰς τ]όδε [ἀπὸ
τῶν τῆς] πόλε[ως προσόδων·
διαποστεῖλαι δὲ τ]ὸ ἀν[τίγρα-
φον τῶν δεδομέν]ω[ν τιμίων
τῆι . . . .]ρ[. . . . πόλει κτλ..

Τοὐναντίον ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ στίχ. 14 ἐκκινοῦντες δυνάμεθα μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ συμπληρώσωμεν τοὺς στίχ. 10-18, ἀφ' οὗ καὶ τὰ περισωθέντα ἴχνη γραμμάτων δὲν ἀντίκεινται οὐσιωδῶς εἰς τοῦτο.

Οὕτω τὸ οἰκτρῶς ἐφθαρμένον τοῦτο ψήφισμα δύναται νὰ ἀνήκῃ ἢ εἰς παραγενομένους δικαστάς, ἢ εἴς τινα εὐεργέτην τῆς πόλεως· τὸ δεύτερον ἐθεωρήσαμεν πιθανώτερον ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἰχνῶν δυναμένων νὰ προσαρμοσθῶσιν εἰς δικαστικὸν ψήφισμα.

Τὰ ὀνόματα καὶ πατρικὰ τῶν ταγῶν εἶναι μάταιον νὰ παραβληθῶσι καὶ συμπληρωθῶσιν, ἀφ' οὗ μεγίστη ἀβεβαιότης ὑπάρχει περὶ τὰ σωθέντα ἴχνη.

Ἀριθ. 104 (εἰκ. 12. — Εὑρετ. ἀριθ. 82). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος εὐθρύπτου, ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον καὶ ἴσως κάτω ἀκέραιος, ἀπεσχισμένη δὲ κατωτάτω καὶ ἀποτετριμμένη τὰς ἀκμάς. —Ὕψ. 0·425, πλάτ. 0·242, πάχ. 0·07.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ ἐπιμελῶς, τῶν γραμμάτων διατηρούντων τὴν πορφυρᾶν πρὸς τὸ ῥόδινον ἀποκλίνουσαν βαφήν· ὕψ. αὐτῶν 0·007-0·016, διάστιχ. 0·004·

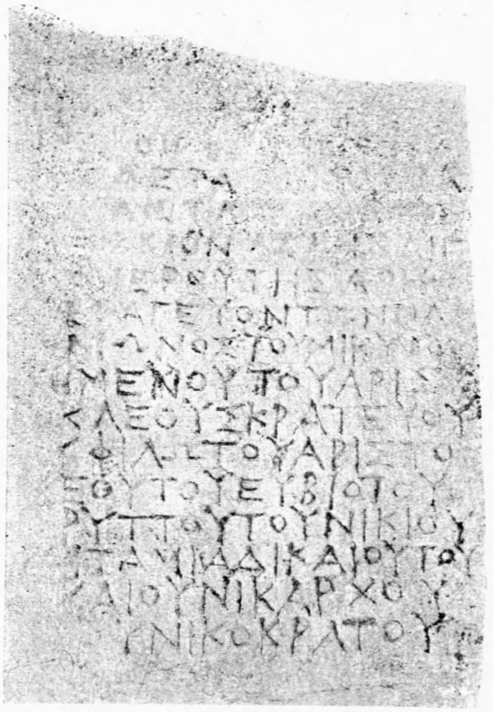

Εἰκὼν 12 (ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 104. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ . . .

. . . . . ἐπι]νο[μίαν,
ἰσ]ο[π]ο[λιτείαν αὐτῶι καὶ
ἐγγόν]οις, [κ]αθάπερ καὶ
το]ῖς λοιποῖ[ς πολίτ]αις·
τοὺ]ς δὲ τα[γοὺς ἀ]να-
γρά]ψαντας τ[ὸ] ψήφισ-
μα] εἰς κίονα στῆσαι ἐ-
πὶ τ]οῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθη-

νᾶ]ς· ταγευόντων Παρ-
μ]ενίωνος τοῦ Μικύθου,
Ἐπ]ιμένου τοῦ Ἀρισ⟨το⟩-
το]κλέους, Κρατεύου
το]ῦ Φιλώτου, Ἀριστο-
κλ]έου τοῦ Εὐβιότου,
Κο]ρύττου τοῦ Νικίου
κα]ὶ ταμία Δικαίου τοῦ
Δ(Ν)ι]καίου, Νικάρχου
τ]οῦ Νικοκράτου.

(κενὸν ὁλικὸν ὕψ. 0·115).

Ἐν τέλει τοῦ στίχ. 11 φαίνεται ὅτι ἀπέξεσεν αὐτὸς ὁ χαράκτης διττογραφίαν τινά· ἐν δὲ στίχ. 7-8 ἠθέλησε νὰ γράψῃ *ἐ|ντὸς τοῦ ἱεροῦ'* ἀλλ' ἢ παρέλιπε τὸ *τός*, ἢ ἔγραψεν *ἐ|πὶ]*· τοῦτο δὲ λέγομεν, διότι μᾶλλον τοῦ Ν ἴχνη διεκρίναμεν ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 8· εὐνόητον ὅτι τὸ ὀρθὸν εἶναι ἢ *ἐν τῷ ἱερῷ* ἢ *ἐπὶ τὸ ἱερὸν* ἢ *εἰς τὸ ἱερόν*.

Ἡ συμπλήρωσις τοῦ στίχ. 15 εἶναι βεβαία, διότι εὕρομεν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1911 ψήφισμα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν αὐτῶν ταγῶν ἐκδοθέν.

Στίχ. 1-4. Ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ψηφίσματος φαίνεται ὅτι ἐλλείπει οὐχὶ πολύ· παρελείπετο δῆλον ὅτι ἡ διὰ τοῦ *ἐπειδὴ* εἰσαγομένη διήγησις. Οὕτω τὸ ψήφισμα τοῦτο ὁμοιάζει τοῖς τοῦ συντόμου τύπου πλὴν τῆς μερίμνης περὶ τῆς ἀναγραφῆς τῆς στήλης καὶ τῆς ὀνομασίας τῶν ταμιῶν διὰ τοῦτο. Ἐν στίχ. 4 *πολῖται* νοοῦνται οἱ Γοννεῖς αὐτοί, πρὸς οὓς ἐξομοιοῦται διὰ τῆς ἰσοπολιτείας ὁ τιμώμενος.

Στίχ. 5-7. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι παραλείπεται τὸ ἐπίθετον *τοὺς ἐνάρχους* καὶ τὸ *λιθίνην* τοῦ *κίονα*, ἅτινα ἐν τοῖς λοιποῖς ψηφίσμασι τίθενται πάντοτε. Ἐκ τούτου εἶναι φανερὰ ἡ πρὸς συντομίαν σπουδὴ ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ.

Στίχ. 9-18. Ὁ πρῶτος ταγὸς ***Παρμενίων τοῦ Μικύθου*** εἶναι πιθανώτατα ὁ αὐτὸς τῷ κριτῇ τοῦ ἄνω ἀριθ. 78 ψηφίσματος καὶ νεωστὶ εὑρεθέντος καὶ τῷ ταγῷ ἐπίσης ἑτέρου νεωστὶ εὑρεθέντος, υἱὸς δὲ τοῦ ταγοῦ ***Μικύθου τοῦ Παρμενίωνος*** τῆς ἐν Μαγνησίᾳ τῇ ἐπὶ Μαιάνδρῳ γνωστῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἑτέρας νεωστὶ εὑρεθείσης. Τὸ ὄνομα ***Κρατεύας*** ταγοῦ ἐπίσης ἀλλὰ πατρὸς ***τοῦ Φιλομβρότου*** εὕρηται ἐν τῷ κάτω ὑπ' ἀριθ. 134 δημοσιευθησομένῳ ψηφίσματι.

Ὁ πρῶτος τῶν ταμιῶν ἦτο πατρὸς ***Δικαίου*** ἢ ***Νικαίου***, ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων ἀπαντώντων ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν Γόννων. Ὁ δ' ἕτερος φαίνεται ὢν ὁ αὐτὸς τῷ ἀναθέντι φρουρῷ ἄνω ἀριθ. 57 καὶ τῷ ταμίᾳ ἀριθ. 73 καὶ τῷ κάτω ἀριθ. 113 ταγῷ ἐπίσης.

Νέα ὀνόματα ἐμφανίζονται τὸ ***Κόρυττος*** καὶ ***Μίκυθος***.

Ἀριθ. 105. — (Εὑρετ. ἀριθ. 92). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου δεξιὰ μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·20, πλάτ. 0·185, πάχ. 0·095.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·012, διάστιχ. 0·007·

ΛΝ
ΙΛΓΟΥ
ΛΜΙΕΥΟΝ
ΙΟΥΜΑΝΙΝ

[. . . ταγευόντων - - - - - - - - - -]
- - - - - - - - - - - - - Ἀσ]άν-
δρου τοῦ δεῖνος, δεῖνος τοῦ Κορρ]άγου,
δεῖνος τοῦ δεῖνος· τ]αμιευόν-
των δεῖνος τοῦ δεῖνος καὶ δεῖνος τ]οῦ Μαν[ί]ν-
[χου].

(κενὸν ὕψ. 0·13).

Ἡ ποικίλη γραφὴ τοῦ Α καὶ Α (καὶ Α) ἀπαντᾷ καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ 300-200 π. Χρ..

Ἐπειδὴ μετὰ τὸν στίχ. 3 ἀπαιτεῖται τὸ ὄνομα καὶ τὸ πατρικὸν τοῦ πρώτου τῶν ταμιῶν, ἀφ' οὗ ἡ ἐπιγραφὴ περατοῦται μετὰ τοῦ δευτέρου, συμπεραίνομεν ὅτι ἀριστερὰ ἐλλείπει πολύ, τῆς στήλης οὔσης ἱκανῶς πλατείας, ὡς ἐν ἀριθ. 94 κττ.. Τούτου ἕνεκα ὑπελογίσαμεν τὸ ἀσφαλῶς συμπληρούμενον ὄνομα ***Κόρραγος***, περὶ οὗ βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 87, ὡς πατρικὸν ταγοῦ, οἷον ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἑτέρῳ ψηφίσματι δημοσιευθησομένῳ κάτω ὑπ' ἀριθ. 149.

Τὸν ἕτερον τῶν ταμιῶν ἠδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ ***Φιλόλαον*** κατὰ τὰ ἐκδοθησόμενα κάτω ὑπ' ἀρ. 132. 133 ψηφίσματα· ἀλλὰ τὸ ***Μάνινχος*** καὶ ὡς πατρικὸν ἄλλου ταγοῦ ἀπαντᾷ, οἷον ***τοῦ Παρμενίωνος*** ἄνω ἀριθ. 64.

Σημειωτέον ὅτι μόνον ἐν τούτῳ καὶ τῷ προηγουμένῳ (καὶ τῷ ἑπομένῳ) ψηφίσματι ἀπαντῶσιν

ἐν τέλει οἱ ταμίαι μετὰ τοὺς ταγοὺς καὶ ἄνευ τοῦ γραμματέως.

Τὰ ὀνόματα **Κόρραγος** καὶ **Μάνιγχος** εἶναι νέα (**Μάνιχος** ἀπαντᾷ· εἶναι τὸ αὐτὸ βεβαίως μετὰ διαφορᾶς ἐν τῇ προφορᾷ).

Ἀριθ. 106. (εἰκ. 13.— Εὑρετ. ἀριθ. 127). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος δεξιὰ μόνον ἐπ' ὀλίγον ἀκέραιος.—Ὑψ. 0·18, πλ. 0·19, πάχ. 0·045.

Εὑρέθη ὀλίγον ὑπὲρ τοὺς Νοτιοανατολικοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως, ἐξ ἧς φαίνεταί ποτε καταπεσοῦσα, ὀλίγον ὑπὲρ τὴν ὑποτιθεμένην Ἀγοράν, περὶ ἧς βλ. ΠΑΕ 1910, 247 καὶ εἰκ. 14, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1910 καὶ ἤχθη τότε εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Συλλογήν.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς· ἀλλ' ἐκ τῆς πάλαι ἐν ὑπαίθρῳ ἐκθέσεως καὶ τῶν προστριβῶν τῆς ἐπιφανείας τὰ γράμματα τοσοῦτον ἐξηφανίσθησαν, ὥστε μόλις εἰκάζονται· σημειοῦμεν ὅσα ὁπωσδήποτε διεκρίναμεν, ὧν ὕψ. 0·009-0·013, διάστιχ. 0·007·

Εἰκὼν 13. (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 106. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Εὐνόστου Σιμμίου Δυρραχίνου.***

Ἀγαθῆι τύχηι· μηνὸς Διθυραμβίου ε]ἰ[κ]ά[δι·
ἡ πόλις ἡ Γοννέων ἔδωκεν Εὐνό]στῳ [Σ]ιμ[μ-
ίου Δυρρα]χ[ίν]ωι προξε[νίαν, ἰσοπολιτεί-
αν, ἀσυλίαν, ἀσφάλειαν] καὶ πολέμου κα[ὶ
εἰρήνης· οἱ δὲ ταγοὶ καὶ τ]όδε [ἀν]αγ[ρ]άψαντε[ς εἰς
κίονα λιθίνην στῆσαι ἐ]ν τῶι ἱερ[ῶ]ι τῆς Ἀ[θη]ν[ᾶς·
ταγευόντων Νικάν]ορος Ἀριστόνο[υ, Σ]ι[μ-
δεῖνος, Ε]ὐδήμου Ἀριστογέ[νους,
Παρμενίωνος Τιμ]οθ[έο]υ, Ἐ[π ... δεῖνος·
ταμιευόντων Με]νεκ[ράτους Δικαιάρχου κτλ..

Τὴν ἀρχὴν τοῦ ψηφίσματος συνεπληρώσαμεν οὕτω, διότι ἐκ τῶν στίχ. 4-5 συνηγάγομεν ὅτι ἱκανὸν τῆς στήλης ἐλλείπει ἀριστερά, ἡ δὲ συντομωτάτη ὁδὸς τοῦ νὰ φθάσῃ τις διὰ συμπληρώσεων εἰς τὰ ἀσφαλῶς διακρινόμενα ἐν τοῖς στίχοις τούτοις γράμματα εἶναι ἡ παρέχουσα ἑκάστῳ στίχῳ δύναμιν 35-38 περίπου γραμμάτων. Διὸ τὰ χορηγούμενα ἐν στίχ. 3-4 τίμια δυσχερῶς δύνανται νὰ εἶναι πλείονα τῶν τεσσάρων.

Στίχ. 2-3. Τὸ ὄνομα καὶ τὸ πατρικὸν ἐθέσαμεν παρακινηθέντες ἔκ τινων ἰχνῶν ἁρμοζόντων αὐτοῖς· πρὸ τοῦ Ω τοῦ ἐθνικοῦ διακρίνονταί τινα ἴχνη γραμμάτων, ἐξ ὧν παρεκινήθημεν εἰς τὴν συμπλήρωσιν. Σημειωτέον ὅτι Δυρραχῖνος δικαστής, **Κλεόστρατος ὁ Δαμάρχου**, παρεγένετο μετ' ἄλλων ἐν Περραιβίᾳ, ἵνα δικάσῃ περὶ τῶν ὅρων τῶν Μονδαιατῶνπρὸς τοὺς Ἀζωριαστάς (*Dittenb.* Syll.² 453).

Στίχ. 5-6. Ἐνταῦθα ὑπόκειταί τις ἀνωμαλία ἐν τῇ συντάξει **οἱ ταγοὶ ἀναγράψαντες στῆσαι**, ὁποῖαι οὐχὶ σπανίως ἐμφανίζονται ἐν τοῖς ψηφίσμασιν, ὡς εἴπομεν ἄνω ἐν ἀριθ. 88.

Στίχ. 7-10. Τὰ ὀνόματα τῶν ταγῶν δὲν διακρίνονται διὰ τοῦ ἄρθρου **τοῦ** τῶν ὀνομάτων τῶν πατέρων αὐτῶν, ὡς ἐν τῷ ἄνω ἀριθ. 80 Α καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις ψηφίσμασι τοῦ συντόμου τύπου.

Τὸν πρῶτον τούτων συνεπληρώσαμεν **Νικάνορα,** διότι οὐδὲν ἕτερον ὄνομα εὕρομεν ἐν τοῖς ψηφίσμασι τῶν Γοννέων παραλῆγον ὁμοίως· εὕρηται δὲ τὸ **Νικάνωρ** μετ' ἄλλων πατρικῶν ὡς ὄνομα φρουροῦ καὶ ταγοῦ ἄνω ἀριθ. 51 καὶ 65-68, ὡς πατρικὸν δὲ ταγοῦ ἐν τῷ ψηφίσματι τῆς Μαγνησίας τῆς ἐπὶ Μαιάνδρῳ. Τὸ **Ἀριστόνους** πατρικὸν ἑτέρου ταγοῦ βλ. ἐν τῷ κάτω ἀριθ. 108 ψηφίσματι κλ..

Τὸν δεύτερον ταγὸν ἠδύνατό τις ποικίλως νὰ συμπληρώσῃ. **Σίμων τοῦ Ξενάρχου** ἀπαντᾷ κριτὴς ἄνω ἀριθ. 78· ταγὸς **Σιμίας Δικαίου** ἐν τῷ κάτω ἀριθ. 120 ψηφίσματι, **Σῖμος Λυσιμάχου** καὶ **Σίμων Ἀριστομήδους** ἐν νεωστὶ εὑρεθεῖσι κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1911 καὶ ὡς πατρικὸν ταγοῦ τὸ **Σίμων** κάτω ἀριθ. 111 κλ..

Ὁ τρίτος ταγὸς ἀσφαλῶς συμπληρούμενος δὲν ἐμφανίζεται ἀλλαχοῦ· μόνον κάτω ἀρ. 111 ὑπάρχει ὁμώνυμος τῷ πατρὶ αὐτοῦ **Ἀριστογένης Ἡγεμάχου**. Ὁ δὲ τέταρτος ἐτέθη, διότι ὁ **Τιμόθεος** ὡς

πατὴρ ταγοῦ μόνον τοῦ *Παρμενίωνος* ἐμφανίζεται ἄνω ἀριθ. 64. Ὁ πέμπτος ἠδύνατο κατὰ τὸν χῶρον νὰ εἶναι *Ἐπικράτης Μικύθου*, ὡς φέρεται ἐν τοῖς ἄνω ψηφίσμασιν ἀριθ. 65-68· ὑπάρχει καὶ *Ἐπιμένης Ἀριστοκλέους* ταγὸς τοῦ ἀριθ. 104, ἀλλ' οὗτος αὐξάνει ὑπερμέτρως τὸν στίχον.

Τέλος ὁ ταμίας φαίνεται μετὰ πιθανότητος συμπληρωθεὶς διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κριτοῦ ἄνω ἀριθ. 78, διότι οὐδεὶς ἕτερος φέρει τοιαῦτα γράμματα· ὡς πατρικὸν ταγοῦ ὑπάρχει *Ποσίδιππος Μενεκράτους* ἄνω ἀριθ. 69.

Ἀριθ. 107 (εἰκ. 14. — *Εὑρετ. ἀριθ.* 11). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·46, πλάτ. 0·307, πάχ. 0·098.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλ' ἐξηφανίσθη τὰ πολλὰ ἐκ τῆς πάλαι ἐν ὑπαίθρῳ ἐκθέσεως τῆς ἐπιφανείας· ἀποδίδομεν ὅσα διεκρίναμεν ὡς ἀσφαλῆ καὶ πιθανώτατα γράμματα, ὧν ὕψ. 0·012, διάστιχ. 0·01·

Εἰκὼν 14 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου). ἐπιγρ. ἀριθ. 107. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ **. . μα . .** δεῖνος ***Μητροπολίτου.***

[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις ἡ Γοννέων ἔδωκεν]
. . .]μα [- - - - - δεῖνος - - - - - - - - - - - - - -
Μ]η[τρο]πο[λ]είτη[ι προξενίαν, ἰσοπολιτεί]αν, ἐπινομί[α]ν, ἐπιγαμ[ί]α[ν, ἔγκτησιν,
ἀ]σ[φά]λει[αν] κ[αὶ] ἐν πολέμωι κ[αὶ ἐν εἰρήνηι
κ]αὶ αὐτῶι καὶ ἐ[γ]γ[όνοι]ς, κα[θ]άπερ κ[α]ὶ [τοῖς λοιπ]οῖς πολίτ[αι]ς ὑπά[ρ]χει· προ[νοηθ]ῆν[αι δὲ
τοὺς] ἐ[ν]άρχους τα[γ]ο[ὺ]ς [ἀναγράψαι τόδε τὸ ψήφισ[μα ἐπὶ λι]θ[ίν]ης στήλη[ς καὶ στῆ[σαι] ἐ[πὶ τὸ ἱερὸ]ν τῆς [Ἀθηνᾶς τῆς ἐν ἀκροπόλει· τὴν δὲ εἰς] τ[α]ῦτα [δαπάνην δοῦναι
τοὺς] τα[μίας ἀπὸ τῶν τ]ῆς [πόλεως προσόδων·

(κενὸν (;)).

Μόνον ἐν στίχ. 5 διακρίνεται ἡ θέσις πάντων τῶν γραμμάτων, ἅτινα ἦσαν 33 καὶ ὧν ἐν ἐλλείπει ἐν ἀρχῇ καὶ τρία ἐν τέλει.

Περίεργος θὰ ἦτο ἡ ἔλλειψις τῶν ταγῶν· ἂν οὗτοι ἐν τέλει δὲν ἀνεγράφοντο, πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι ἢ κατωνομάζοντο ἐν ἀρχῇ ἢ ὅλως παρελείφθησαν. Τὸ δεύτερον δὲν φαίνεται πιθανόν, διότι τὸ τυπικὸν τοῦ ψηφίσματος εἶναι ὅμοιον τῷ τῶν κοινῶν τοῦ συντόμου τύπου πλὴν τῆς ἀναγραφῆς τῆς στήλης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὕπαρξις κενοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν εἶναι ἀμφίβολος καὶ δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς φθοράν, ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐκεῖ ἀνεγράφοντο οἱ ταγοί, ὡς ἐν τῷ ἄνω ἀριθ. 104 ψηφίσματι.

Στίχ. 2. *Μητροπολίτας* τιμωμένους βλ. ἐν ἀρ. 65. 66. 74. 75. 76. 116. 117.

Στίχ. 6-7. Περὶ τοῦ *προνοηθῆναι ἀναγράψαι* βλ. ἀριθ. 76. 88.

Στίχ. 8-9. Περὶ τῆς λέξεως *στήλης* ἀντὶ *κίονος* βλ. ἀριθ. 79· περὶ δὲ τῆς φράσεως *ἐπὶ τὸ ἱερὸν* ἀριθ. 104.

Στίχ. 11. Ἠδύνατο νὰ τεθῇ *τὸν*] τα[*μίαν*· βλ. ἀριθ. 75.

Ἀριθ. 108 (εἰκ. 15. — *Εὑρετ. ἀριθ.* 72). Στήλη λευκοῦ χονδροκόκκου μαρμάρου ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος· κάτω φαίνεται ὅτι ἐλλείπει οὐχὶ πολύ· ἡ ἐπιφάνεια εἶναι ἱκανῶς ἐφθαρμένη ἐκ τοῦ εὐθρύπτου τῆς ὕλης. — Ὕψ. 0·377, πλάτ. 0·29, πάχ. 0·063.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη σχεδὸν ἀβαθῶς καὶ μετρίως καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·014, διάστιχ. 0·01·

Εἰκὼν 15 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου) ἐπιγρ. ἀριθ. 108. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Ἱππολύτου καὶ ('Εργίου) (Διέων).***

Ἀγαθῆι] τ[ύχηι·
ἁ πόλι]ς ἁ [Γοννέων ἔδω-
κεν Ἱππολ]ύτω[ι κ]αὶ ['Εργ(μ)ί-
αι Διεῦσ]ι [π]ρο[ξ]ενίαν, ἰσοπ-
ολιτ]ε[ίαν, ἐ]πιγα[μ]ία[ν, ἐ-
πιν]ο[μ]ία[ν, ἀσφ]άλε[ι-
α]ν, [ἔγκ]τ[η]σιν, [κ]αθ' ἃ καὶ
τ]οῖς ἄ[λλ]οις [π]ολίται[ς·
κύ]ριον· ἐ[π]ὶ ταγ[ῶ]ν Εὐ[δή-
μου τ]οῦ Ἀ[γ]ό[ν]ου, [Π]αυσα-
νί]ου [τ]οῦ [Ἀρ]ιστόνου, [Με-
ναρ]χ[ί]δου τοῦ Δι[καιο-
κράτ]ο[υ], Αὐ[θό]νου τ[οῦ **δεῖ-
νος** - -, Εὐ]β[ι]ότο[υ] το[ῦ] Ἐ[π-
[ίνου].
(κενὸν ὕψ. 0·055).

Στίχ. 1-2. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ἔχομεν τὸν χῶρον τῆς ἀρχῆς τοῦ ψηφίσματος, καθ' ὃν καὶ συνεπληρώσαμεν αὐτό· τὰ ἴχνη τῶν γραμμάτων ἐλάχιστα διακρίνονται.

Στίχ. 3-4. Αἱ συμπληρώσεις τοῦ μὲν πρώτου ὀνόματος εἶναι ἀσφαλεῖς, τοῦ δὲ δευτέρου καὶ τοῦ ἐθνικοῦ οὐχὶ ὅλως ὑποθετικαί, ἀλλ' ἐστηριγμέναι ἐπί τινων ἰχνῶν, καίπερ οὐχὶ ἀσφαλῶν, ὡς ἀποτετριμμένων. Ἐννοεῖται ἄρα ὅτι δὲν ἀποκλείομεν ὅλως ἑτέραν συμπλήρωσιν, π. χ. ***Ἱππολ]ύτω[ι - -]ιέ[ως Κον]δαιε]ῖ.***

Ἡ ἔλλειψις τοῦ πατρικοῦ τῶν δύο τούτων, ἀδελφῶν βεβαίως, δὲν εἶναι μὲν συνήθης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅλως ἄτοπος. Τὸ αὐτὸ ἐθνικὸν ἐκφέρεται ***ἐγ Δίου*** ἐν ψηφίσματι τῶν Λαρισαίων ΑΕ 1910, 342.

Στίχ. 9. Μοναδικὸν ἐν τοῖς κοινοῖς προξενικοῖς ψηφίσμασιν εἶναι τὸ δηλούμενον ἔγκυρον τοῦ ψηφίσματος διὰ τῆς λέξεως ***κύριον***, ἧς τὴν συμπλήρωσιν θεωροῦμεν ἀσφαλῆ· ἐν τοῖς δικαστικοῖς εἴδομεν ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη εἶναι ἀπαραίτητος, κατονομάζονται δὲ καὶ οἱ ***κριταί***, ἤτοι οἱ ἔγγυοι τῆς προξενίας· βλ. ἀριθ. 64. 75. 78. 79· περὶ τῆς ἐλλείψεως αὐτῶν ἔν τισι βλ. ἀριθ. 72. Τοῦτο καὶ ἡ μοναδικὴ ἐπίσης φράσις ***ἐπὶ ταγῶν*** παρέσχον ἀφορμὴν νὰ τάξωμεν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ψήφισμα τελευταῖον τῶν τοῦ πλήρους τύπου, ἐν ᾧ ἄλλως εἶναι τῶν τοῦ συντόμου κατὰ τὰ λοιπὰ πάντα.

Στίχ. 10-15. Αἱ συμπληρώσεις τῶν ὀνομάτων εἶναι τὰ πολλὰ ἀσφαλεῖς. ***Εὔδημος*** ἀπαντᾷ πολλάκις ὡς ὄνομα ἢ πατρικὸν ταγοῦ, ἀλλ' οὐδαμοῦ μετ' ὀνόματος ἔχοντος τὰ σωθέντα γράμματα· ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ τεθῇ καὶ ***Εὔ[φημος*** κττ., ἀλλὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶναι σπάνια ἐν Γόννοις. Ταγὸς ***Παυσανίας τοῦ .....όνου*** ἐμφανίζεται ἐν τῷ κάτω ὑπ' ἀριθ. 113 δημοσιευθησομένῳ ψηφίσματι. ***Μεναρχίδης Δικαιοκράτους*** φέρεται ὡς κριτὴς ἄνω ἀριθ. 79, εἶναι δ' ὁ αὐτὸς πιθανῶς τῷ ἐνταῦθα· ἐν τοῖς κάτω ἀριθ. 113. 139 ψηφίσμασιν ἀπαντᾷ ὁ πατὴρ ἴσως αὐτοῦ ***Δικαιοκράτης τοῦ Μεναρχίδου***. Ὁ δὲ ***Εὐβίοτος Ἐπίνου*** φέρεται ὡς ταγὸς ἐπίσης κάτω ἀριθ 134· ἠδύνατο νὰ γραφῇ καὶ ***τοῦ Ἐπιμένου***, ἀλλ' ὀλίγα γράμματα ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ στίχ. 15.

Τὸ ὄνομα ***Αὔθονος*** (=***Ἄφθονος***; πρβ. ***Ἀφθόνητος***) εἶναι μὲν περίεργον, ἀλλὰ σύμφωνον πρὸς τὰ σωθέντα γράμματα καὶ τὰ ἴχνη αὐτῶν· ἠδύνατο νὰ κεῖται ***Αὐ[τό]νου***, ἀλλ' ἡμεῖς ἐνομίσαμεν ὅτι διεκρίναμεν ἴχνη Θ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι ἀξία σημειώσεως ἡ μονόφθογγος προφορὰ τῆς διφθόγγου ***αυ*** κατὰ τὸ 200 π. Χρ., καθ' ἃ καὶ σήμερον προφέρεται.

Νέα ὀνόματα θὰ ἦσαν τὸ ***Ἄγονος, Αὔθονος*** καὶ τὸ ***Μεναρχίδης***.

δ'). Ψηφίσματα προξενίας συνεπτυγμένου τύπου.

Ἀριθ. 109 (εἰκ. 16. — Εὑρετ. ἀριθ. 95). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος φαιόχρου ἀκέραιος, πλὴν μικρῶν ἄνω καὶ κάτω ἀριστερὰ ἀποκοπῶν καὶ τινων ὄπισθεν ἀποσχίσεων· ἄνω λήγει εἰς ἱκανῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, ὑφ' ὃ μέχρι τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει κενὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντηρίδος 0·035 πρὸς ὑποδοχὴν γραπτῆς τινος κορωνίδος, ὡς ἐν ἀριθ. 91 κττ.. — Ὕψ. 0·72, πλάτ. 0·306, πάχ. 0·095.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ ἐπιμελῶς ἐπὶ διπλῶν ὁριζοντίων χαραγῶν ἠγμένων διὰ τοῦ κανόνος· ὕψ. γραμμ. 0·006-0·018, διάστ. 0·006·

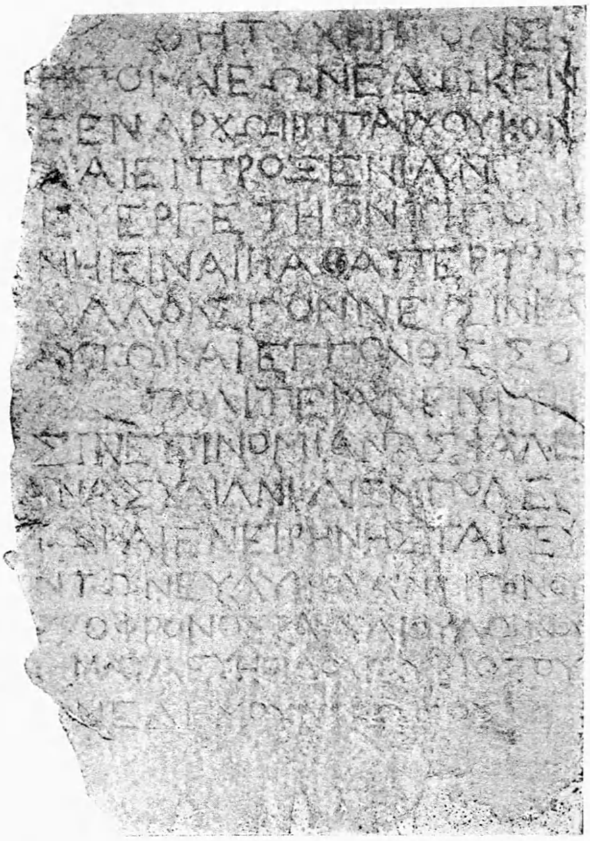

*Εἰκὼν 16 (ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 109. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ **Ξενάρχου Ἱππάρχου Κονδαιέως**.*

Ἀγ]αθῆ τύχη· ἡ πόλις
ἡ Γοννέων ἔδωκεν
Ξενάρχωι Ἱππάρχου Κον-
δαιεῖ προξενίαν ⟨εὐε⟩
εὐεργέτη ὄντι, Γον-
νῆ εἶναι, καθάπερ τοῖς
ἄλλοις Γοννεῦσιν καὶ
αὐτῶι καὶ ἐγγόνοις· ἰσο-
⟨λεια⟩ πολιτείαν, ἔνκτη-
σιν, ἐπινομίαν, ἀσφάλει-
αν, ἀσυλί(α)ν κ(α)ὶ ἐμ πολέ-
μωι καὶ ἐν εἰρήνη⟨ς⟩(ι)· ταγευ-
ό]ντων Εὐλύκου Ἀντιγόνου,
Λυ]κόφρονος Καλλίου, Λωβίνου
Ἀ]μμάτα, Εὐηθίδου Εὐβιότου,
Με]νεδήμου Νίκωνος.

(κενὸν ὕψ. 0·33).

Σφάλματα τοῦ χαράκτου ὑπάρχουσι πολλά: ἐν στίχ. 4 ἀπέξεσε διττογραφίαν καὶ ἐν στίχ. 9 ἐσφαλμένην γραφὴν τοῦ τελευταίου ἡμίσεος τῆς λέξεως *ἀσφά*]*λειαν*, ἀτόπως ἐκεῖ τεθείσης. Ἐν στίχ. 11 ἔγραψε δὶς Λ ἀντὶ Α καὶ ἐν στίχ. 12 *εἰρήνης* ἀντὶ *εἰρήνηι*.

Πλὴν τῶν σφαλμάτων τούτων ἐμφανὴς εἶναι καὶ μεγάλη ἀνωμαλία ἐν τῇ θέσει τῶν τιμίων καὶ τῇ αἰτιολογίᾳ· ἂν τούτων πάντων ἕνεκα ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ γραφῇ ἐκ νέου τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐπιμελέστερον ἐπὶ ἄλλης στήλης, λέγομεν ἐν ἀριθ. 110· ἐν τούτοις συνηντήσαμεν ἐν ἱκανοῖς ἤδη ψηφίσμασιν ἀνωμαλίας περὶ τὴν σύνταξιν, καίτοι οὐχὶ τοσαύτας, περὶ ὧν ἐν γένει βλ. ἀριθ. 88.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀποτελεῖ δεῖγμα σαφὲς τοῦ δευτέρου εἴδους τῶν κοινῶν προξενικῶν ψηφισμάτων, περὶ οὗ βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 80 Α.

Στίχ. 3-4. Ἡ πατρὶς τοῦ Ξενάρχου **Κονδαία** εἶναι γνωστὴ μόνον ἐξ ἐπιγραφῶν, διάφορος δ' αὐτῆς εἶναι ἡ **Μονδαία**, ὡς συμπεραίνομεν ἔκ τε ἄλλων ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἐν Γόννοις ἤδη εὑρεθεισῶν· διὸ ἀτόπως διορθοῦσιν ὁ ***Latychew*** καὶ ***Dittenberger*** τὸ ἐν προξενικῷ καταλόγῳ τῶν Δελφῶν **ἐν Κονδαίαι** εἰς **ἐν Μονδαίαι**.

Εἶναι δὲ δυνατὸν νὰ προσδιορισθῇ ἔν τινι περιοχῇ οὐχὶ μεγάλῃ ἡ θέσις τῆς Κονδαίας ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς IG IX² 521, ἥτις περιέχει μαρτυρίας περὶ ἀμφισβητήσεως ὅρων τῶν Κονδαιέων πρὸς τοὺς Μοψειάτας, ἀφ' οὗ τὸ **Μόψιον** κεῖται ἀσφαλῶς, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν τοῦ 1911 προκύπτει, ὑπὲρ τὸ νῦν Μικρὸ Κεσερλί. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀναφέρει τὰς συμβολὰς τοῦ Εὐρώπου πρὸς τὸν Πηνειόν, ἤτοι τὸ σημερινὸν Μάτι· ἂν ἡ Κονδαία ἔκειτο

Ἐτυπ. 18.6.12.

κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, ὡς κεῖται τὸ Μόψιον, οὐδένα λόγον θὰ εἶχεν ἡ ἀναφορὰ τῶν συμβολῶν τούτων.

Πρὸς τούτοις αἱ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀναφερόμεναι θέσεις εὑρίσκουσι τὰ ἑαυτῶν χαρακτηριστικὰ κατὰ τὸ νῦν Μουσαλὰρ πρὸς τὸ Βερνέζι· τοῦτο δ' ἐκεῖ καλεῖται *φάραγξ*, οἷον ὄντως εἶναι· περὶ αὐτὸ δὲ καὶ κατ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἐρήμου, τῆς νῦν Καρακόπετρας, ζητητέον τὰς ἀναφερομένας ἐκεῖ θέσεις, οὐχὶ δὲ πρὸς τὸ Μπουγάζι τοῦ Τυρνάβου, ὡς ὅλως ἀτόπως νομίζει ὁ Ζηκίδης ἐν ΑΕ 1901, 125 καὶ φαίνεται δεχόμενος ὁ Kern ἐν IG ἔ. ἄ., διότι ἐκεῖ εἶναι ἀναμφισβήτητος χώρα τῶν Φαλανναίων καὶ ἄλλων.

Ἡ Κονδαία ἄρα ἔκειτο πάντως παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ μεταξὺ τῶν νῦν χωρίων Καρατζὸλ καὶ Μουσαλάρ, θὰ συνώρευε δὲ πρός τε τὰ Φάλαννα καὶ τὴν Εὔρωπον πόλιν, πρὸς τὴν Γυρτώνην καὶ τοὺς Γόννους (ἄνω ἀριθ. 82). Τοῦτο ἐν τῷ παρόντι διατεινόμεθα οὐχὶ μετὰ πάσης βεβαιότητος, διότι ὑπολείπεται ἔτι νὰ ἐξετάσωμεν ἐπὶ τόπου τὰ ἀπὸ Μπαξιλὰρ εἰς Μουσαλὰρ ἀρχαῖα ἐρείπια, ἀλλὰ μετὰ πάσης πιθανότητος συμφώνως τῇ μνημονευθείσῃ περὶ τῶν ὅρων ἐπιγραφῇ.

Κατὰ ταῦτα εὕρηται ἐν πλάνῃ καὶ ὁ Kip ἐν Thessal. Studien 139 κέ. διορθῶν τὸ παρ' Ἡροδότῳ V 63 ***Κονιαῖον*** εἰς ***Κονδαῖον***, ὅπερ οὐ μόνον γραμματικῶς εἶναι ἐσφαλμένον, διότι τὸ ἐθνικὸν φέρεται πάντοτε ***Κονδα(ι)εύς***, ἀλλὰ μάλιστα πραγματικῶς, διότι ἡ Κονδαία φαίνεται οὖσα Περραιβική, εἰς ὃ ἀκριβῶς προσέκοψεν ὁ Kip ἀπορρίπτων τὸ ***Γόννιον*** παρ' Ἡροδότῳ, ὡς ὄντων Περραιβικῶν τῶν Γόννων καὶ τῶν Περραιβῶν ὑπηκόων τοῖς Θεσσαλοῖς καὶ μὴ δυναμένων ἄρα νὰ ἐκλέξωσι ταγὸν ἐν στρατείᾳ· βλ. καὶ ΠΑΕ 1910, 260 κέ.. Πλείονα περὶ τῆς Κονδαίας θὰ εἴπωμεν καὶ κάτω καὶ εὐθετώτερον.

Στίχ. 5-9. Ἕνεκα τῆς διδομένης ἰσοπολιτείας ἐτέθησαν τὸ ***Γοννῆ εἶναι*** καὶ τὸ ἄλλως περιττεῦον μετὰ τοῦτο ***καθάπερ τοῖς ἄλλοις Γοννεῦσιν***· διότι ἤρκει τὸ ἕτερον.

Στίχ. 13-16. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν ταγῶν ἐξεδόθη καὶ ἕτερον νεωστὶ εὑρεθὲν ψήφισμα, ἐξ οὗ συνεπληρώσαμεν τὸν πατέρα τοῦ Λωβίνου *Ἀμμάταν*. Ἑτέρων ταγῶν κύρια ὀνόματα καὶ πατρικὰ ἀπαντῶσιν ἐν ἄλλοις ψηφίσμασι τὸ ***Ἀντίγονος, Εὐβίοτος, Εὐηθίδης***. Ἡ δὲ ἐκφορὰ τῶν πατρικῶν ἄνευ τοῦ ***τοῦ*** ἀπαντᾷ ἐνίοτε· βλ. 80 Α.

Νέα ὀνόματα ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐμφανίζονται τὸ ***Ἀμμάτας, Εὔλυκος, Λωβῖνος***.

Ἀριθ. 110 (εἰκ. 17. — Εὑρετ. ἀριθ. 74). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος.—Ὕψ. 0·12, πλάτ. 0·192, πάχ. 0·066.

Ἡ ἐπιφάνεια ἐστιλβώθη κάλλιστα, μετ' ἐξαιρετικῆς δ' ἐπιμελείας καὶ ἀβαθέστατα ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφή· ὕψ. γραμμ. 0·011-0·016, διάστ. 0·007.

Εἰκὼν 17 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 110. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Ξενάρχου Ἱππάρχου Κονδαιέως.***

[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις]
ἡ Γοννέων [ἔδωκεν
Ξενάρχωι Ἱπ[πάρχου
Κ]ονδαιεῖ προξ[ενίαν,
εὐε]ργέτηι ὄ[ντι, Γον-
νῆ εἶναι, καθ]άπε[ρ τοῖς
[ἄλλοις Γοννεῦσιν κτλ.].

Εἶναι ἐμφανὲς ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο ἔχει γραφῇ ὁμοιότατα τῷ προηγουμένῳ κατὰ τοὺς τέσσαρας ἢ πέντε τοὐλάχιστον πρώτους στίχους. Ἡ τοσαύτη ὁμοιότης καθιστᾷ ἀπίθανον τὴν εἰκασίαν τοῦ ὅτι ὁ τιμώμενος εἶναι διάφορος τοῦ προηγουμένου, οἷον πάππος ἢ ἔγγονος αὐτοῦ.

Πιθανώτερον εἶναι νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ψήφισμα ἐγράφη πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ προηγουμένου, ὄντος οὐχὶ ὡραίου ἐκ τῶν διττογραφιῶν, ἐξαλείψεων καὶ ἀνωμαλιῶν· ὡς φαίνεται ὁ Ξέναρχος παρήγγειλε τὴν ποίησιν τῆς προ-

ἡγουμένης στήλης ἀπών, ἐλθὼν δέ ποτε αὐτὸς ἤ τις τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ εἰς Γόννους καὶ τοιαύτην ἰδὼν ἀντικατέστησε δι' ἑτέρας ὡς καλλίστης, τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος.

Τούτου ἕνεκα ἐγράψαμεν ἐν ἀριθ. 80 Α ὅτι ἡ ἀναγραφὴ τῆς στήλης τῶν κοινῶν προξενικῶν ψηφισμάτων τοῦ συνεπτυγμένου τύπου ἐτελεῖτο ἀναλώμασι τοῦ τιμωμένου· τὸ μάρμαρον ἐν 80 Α κομισθὲν ἐκ Παγασῶν πιθανώτατα καὶ ἡ ποίησις ἑτέρας στήλης ἐνταῦθα, ἡ μὴ ἀναγραφὴ δὲ περὶ μερίμνης πρὸς ποίησιν τῆς στήλης ὑπὸ τῶν ταγῶν δημοσίᾳ δαπάνῃ βεβαιοῦσι τὴν γνώμην ταύτην.

Ἀριθ. 111 (εἰκ. 18. — Εὑρετ. ἀριθ. 96). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἀκέραιος, πλὴν μικρῶν ἐνιαχοῦ ἀποσχίσεων· ἄνω λήγει εἰς ἱκανῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον. — Ὕψ. 0·605, πλάτ. 0·211, πάχ. 0·075.

Εὐθὺς ὑπὸ τὸ γεῖσον ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς ἡ ἐπιγραφή, ἀποτριβεῖσα περὶ τὸ μέσον καὶ κάτω· ὕψ. γραμμ. 0·005-0·015, διάστ. 0·007.

Τὴν ἐν στίχ. 7 διττογραφίαν ἐξήλειψεν ὁ χαράκτης αὐτός· αἱ συμπληρώσεις πᾶσαι εἶναι ἀσφαλεῖς. Περὶ τῆς Μακεδονικῆς πόλεως ***Εὐρώπου*** βλ. ἄνω ἀριθ. 88 καὶ *Θεσσαλικὰ Μνημεῖα* I σελ. 365. Περὶ δὲ τῆς ἐν στίχ. 8-9 ***ἰσοτιμίας***, ἐνταῦθα μόνον ἀσφαλῶς ἐμφανιζομένης, βλ. ἐν τέλει τῶν ἐπιγραφῶν τὸ ἡμέτερον συμπέρασμα περὶ τῆς *Γοννέων Πολιτείας*.

Τῶν ταγῶν οὐδένα εὕρομεν ὁμώνυμον κατ' ἀμφότερα ἐν τοῖς λοιποῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ κύριον ἢ μόνον κατὰ τὸ πατρικὸν τινάς. Οἱ δὲ χρόνοι φαίνονται ὄντες οἱ τῆς ἀριθ. 91.

Νέα ὀνόματα ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐμφανίζονται τὸ ***Αἰσχυλῖνος***, ***Ἡγέμαχος***, ***Κριτόδημος***, ***Σωσίδημος*** καὶ τὸ ἐθνικὸν ***Εὐρωπαῖος***.

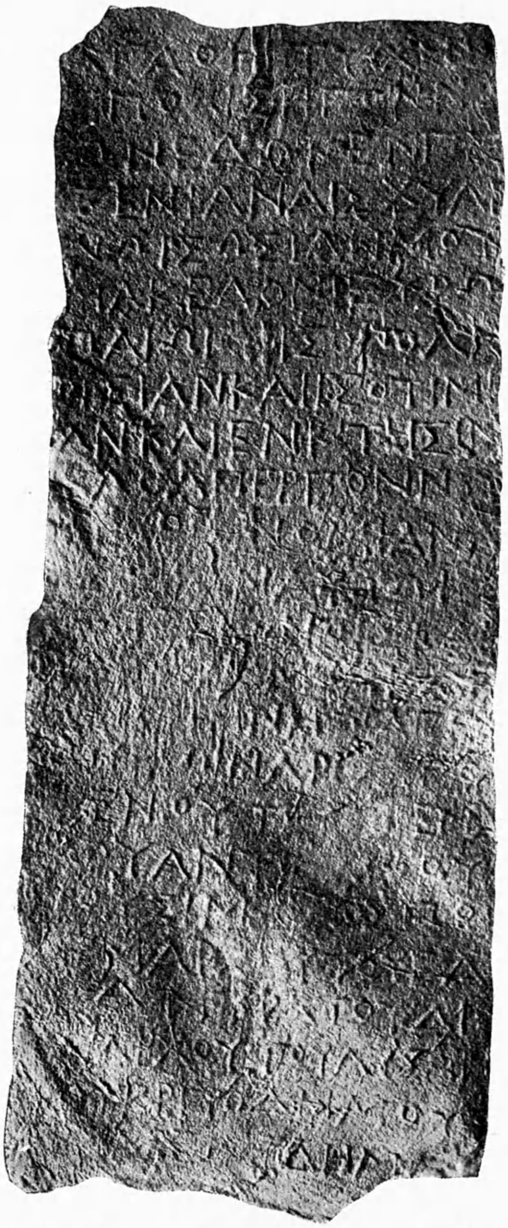

Εἰκὼν 18 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 111. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Αἰσχυλίνου Σωσιδήμου Μακεδόνος Εὐρωπαίου.***

Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις ἡ Γονν[έ- ων ἔδωκεν π[ρό- ξενίαν Αἰσχυλί- νωι Σωσιδήμου Μακεδόνι Εὐρω- παίωι⟨ωι⟩, ἰσοπολι- τείαν καὶ ἰσοτιμί- αν καὶ ἔνκτησιν, καθάπερ Γονν[εῦ- σιν, ἐπι]νομίαν, [ἀ- σφάλεια]ν αὐτῶι

Ἀριθ. 112 (εἰκ. 19. — Εὑρετ. ἀριθ. 19). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου ὑποκυανίζοντος, ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος, ἄνω ἀπεσχισμένη καὶ ἀποτετριμμένη τὴν ἐπιφάνειαν ἱκανῶς, κάτω μάλιστα.—Ὕψ. 0·183, πλάτ. 0·315, πάχ. 0·075.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ ἐπιμελέστατα· ὕψ. γραμμ. 0·013-0·017, διάστιχ. 0·006·

καὶ ἐγ]γόνοις καὶ
ἐν πολ]έμ[ω]ι κ[αὶ
ἐν εἰρ]ήνη· ταγε[υ-
ό]ν[τ]ων 'Αριστο-
γ]ένου τοῦ ['Η]γεμά-
χ]ου, 'Αντ[ιφά]νου
το]ῦ Σίμ[ω]νος, Πυ-
λε]μάρχ[ο]υ τοῦ 'Ελ-
λ]ανοκράτου, Δι-
και]άρχου τοῦ Λυσάν-
δρο]υ, Κριτοδήμου
τοῦ] Με[νε]δήμ[ου·
(κενὸν ὕψ. 0·07).

Εἰκὼν 19 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 112. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Μίκρου Θευθέμιος Λαρισαίου.***

'Αγα]θ[ῆι τύ]χ[η]ι· Μί[κ-
ρ]ωι [Θε]υθέμιος [Λ-
αρ]ισαίωι Γοννε[ῖ-
ς ἔδ]ωκαν, καθάπε[ρ
καὶ] τοῖς ἄλλοις [π-
ροξ]έν[οις] π[ροξε-
[νίαν, πολιτείαν κτλ.].

Τὰ γράμματα ἔχουσι χαραχθῆ *στοιχηδὸν* σχεδὸν πάντα· ἡ δύναμις ἑκάστου στίχου ὑπολογίζεται ἀσφαλῶς εἰς 13-14 γράμματα.

Ὑπὲρ τὸν στίχ. 1 ὑπάρχει ἱκανὸς κενὸς χῶρος, ἔνθα πιθανῶς εἶχέ ποτε ποιηθῆ γραπτὴ κορωνίς, ὡς ἐν ἀριθ. 91 κττ..

Ἡ συμπλήρωσις τοῦ ὀνόματος ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ἄλλως, π. χ. *Μί*[*κ*|*κ*]*ωι* (πρβ. IG IX² 90). Τὸ πατρικὸν κατὰ μὲν τὸν λίθον ἐφαίνετο *το*]*ῦ Θέμιος*, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔκτυπον διακρίνονται ἴχνη ∪Ξ· συνεπληρώσαμεν δὲ ὡς ἄνω κατά τε τὰ ἴχνη, ἕνεκα τοῦ ἀσυνήθους τοῦ ἄρθρου πρὸ τοῦ πατρικοῦ τοῦ τιμωμένου, καὶ τρίτον διότι γραμματικῶς θὰ ἀπῃτεῖτο ΤΩΙ.

Εἶναι δὲ τὸ *Θεύθεμις* διαλεκτικῶς ἐκ τοῦ *Θεόθεμις* ἐσχηματισμένον, ὡς τὸ *Κλεύαρχος, Κλεύδαμος, Κλευπάτρα, Κλευφάνης, Θευφάνης* κττ. τῶν Θεσσαλικῶν διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν.

Τὸ ἐθνικὸν εἶναι πιθανὸν κατὰ τὸν ὑπολογιζόμενον χῶρον· ἐπὶ τοῦ λίθου εἴχομεν εἰκάσει *Τ*]*ισαίωι*· ἦτο δὲ ἡ *Τίσα* πόλις, καὶ λιμὴν καὶ κόλπος *Τισαῖος*, ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου 'Ανατολικῶς· βλ. περὶ αὐτῆς ΠΑΕ 1910, 217 καὶ *Wace* JofHS 1906, 148.

Τὸ τυπικὸν τοῦ ψηφίσματος εἶναι ἰδιάζον, ἀρχαϊκῆς ἁπλότητος· ἀνήκει δ' ἡ ἐπιγραφὴ τῇ Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδι καὶ εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν εὑρεθεισῶν (πρβ. ἀριθ. 94. 134).

Νέα ὀνόματα θὰ ἦσαν τὸ *Μῖκρος* καὶ *Θεύθεμις* ἢ *Θέμις*.

'Αριθ. 113 (εἰκ. 20. — Εὑρετ. ἀριθ. 45).

Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου κάτω μόνον ἀποκεκομμένη καὶ ἐνιαχοῦ ἀπεσχισμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον. — Ὕψ. 0·32, πλάτ. 0·315, πάχ. 0·092.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη σχεδὸν βαθέως, ἀλλὰ καλῶς ἐπὶ ὁριζοντίων χαραγῶν ἠγμένων διὰ τοῦ κανόνος· ὕψ. γραμμάτ. 0·009-0.012, διάστιχ. 0·008·

Εἰκὼν 20 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 113. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Πολυξένου 'Αριστοφύλου Λαρισαίου.***

Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις ἡ
Γ]οννέων ἔδωκεν Πολυξ[έ-
ν]ωι [Ἀ]ριστ[ο]φύλου Λαρισαίωι
νο
κ]αὶ αὐτῶι καὶ ἐκγόις πολιτεί-
αν, ἐπιγαμίαν, ἐπινομίαν ⟨καὶ⟩ ἀ-
σφάλειαν, ἔγκτησιν καὶ [τὰ] λ[οι-
π]ὰ τίμια πάντ[α], καθάπερ κ[αὶ
τ]οῖς λοιποῖς Γοννεῦσιν ὑ⟨πά⟩-
πάρ]χει· [τ]αγευόντων Λύ-
κου τοῦ Εὐ]νόστου, Δικαιοκ[ρ]άτο[υ
τοῦ Μεναρ]χίδου, ⟨τοῦ⟩ Νικάρχου
τοῦ Νικοκράτ]ου, ⟨τοῦ⟩ Πα[υ]σ[ανίου
τοῦ Ἀριστόν]ου, [Θε]ο[φάνου τοῦ Ἁρμ]έ-
[ου].

Ὁ χαράκτης ὑπῆρξεν ἀρκούντως ἀμελὴς περὶ τὴν ἀκριβῆ ἀπόδοσιν τῶν λέξεων: ἐν στίχ. 4 λησμονήσας τὸ ΝΟ τοῦ *ἐκγόνοις* ἐχάραξεν αὐτὸ ἐκ δευτέρας φροντίδος ἄνω ἐπὶ τοῦ διαστίχου, ὡς ὁ τοῦ ἀριθ. 68. 95· ἐν δὲ στίχ. 5 γράψας ἀτόπως τὸ *καὶ* ἐξήλειψεν ἐν μέρει αὐτό, ἔτι δ' ὅλως τὴν ἐν στίχ. 8 διττογραφίαν ΠΑ. Ἐν δὲ τῇ γραφῇ τῶν πατρικῶν τῶν ταγῶν ἀνέμειξεν ἐκ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως τὸ ἄρθρον ΤΟΥ γράψας αὐτὸ ἐν οὐ δέοντι ἐν στίχ. 11 καὶ 12· περὶ τούτου βεβαιούμεθα ἐκ τοῦ στίχ. 9-10 ἀπαριθμοῦντες ἀπὸ τοῦ ΛΥ τοὺς ταγοὺς καὶ τοὺς πατέρας αὐτῶν· περὶ τούτου βλ. καὶ ἀριθ. 149.

Στίχ. 2-3. **Πολύξενος**, ἀλλ' υἱὸς Ἀ**στοφύλου**, Λαρισαῖος γυμνασίαρχος ἀπαντᾷ ἐν IG IX² 620. **Ἀριστόφυλος** στρατηγὸς τῶν Θεσσαλῶν, Λαρισαῖος πιθανῶς, ἀπαντᾷ πολλάκις καὶ ἐν μεταγενεστέραις ἐπιγραφαῖς τῶν Γόννων IG IX² 1042.

Στίχ. 9-13. Ἀντὶ τοῦ **Λύκου** ἠδύνατο νὰ τεθῇ **Λυκίνου** ὡς ἐν ἀριθ. 65, καίτοι μόλις ἐξαρκεῖ πρὸς τοῦτο ὁ χῶρος· τὸ δὲ πατρικὸν αὐτοῦ **Εὔνοστος** ἀπαντᾷ ἔν τινι καταλόγῳ ἀρχόντων, ὡς φαίνεται, δημοσιευθησομένῳ κάτω ὑπ' ἀριθ. 177, ὡς πατρικὸν ἑτέρου τινός.

Τὸν δεύτερον ταγὸν συνεπληρώσαμεν κατὰ τὸν ἐν ἀριθ. 108 ταγὸν **Μεναρχίδην τοῦ Δικαιοκράτου**· τὰ ἱκανὰ ὑπολειφθέντα ἐνταῦθα γράμματα καθιστῶσι βεβαίαν τὴν συμπλήρωσιν.

Ὁ τρίτος ταγὸς φαίνεται ὢν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν πολλάκις ἀπαντῶντα **Νίκαρχον Νικοκράτους** ἐν ἀριθ. 57. 73. 104 κἀ..

Πρὸ τοῦ ΟΥ τοῦ πατρικοῦ τοῦ τετάρτου ταγοῦ διακρίνεται ἴχνος τοῦ Ν· φαίνεται ἄρα ὢν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐν ἀριθ. 108 **Παυσανίαν τοῦ Ἀριστόνου** ταγὸν ἐπίσης, καίτοι δὲν δύναταί τις ὅλως νὰ ἀποκλείσῃ τὸ Ἀ**ντιγόνου**.

Τὸν πέμπτον ταγὸν συνεπληρώσαμεν τὰ πολλὰ ὑποθετικῶς, διότι ἴχνη ἀβέβαια ΘΕΟΦ διεκρίναμεν, ἔτι δ' ἀβεβαιότερον εἶναι τὸ τελικὸν τοῦ στίχου Ε καίπερ εὐδιάκριτον· διότι φαίνεται ἐκ φθορᾶς προελθόν· ἀπαντᾷ δ' ὁ ταγὸς **Θεοφάνης τοῦ Ἁρμέου** ἄνω ἀριθ. 64.

Ἀριθ. 114 (εἰκ. 21. — Εὑρετ. ἀριθ. 46).

Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἱκανῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον ἀπεσχισμένον ἀριστερά. — Ὑψ. 0·21, πλ. 0·27, πάχ. 0·09.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·007-0·015, διάστιχ. 0·007·

Εἰκὼν 21 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 114. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Μενεδήμου Δεινίου Λαρισαίου.***

Ἀγα]θῆι τύχ⟨ι⟩ηι· ἡ πόλις
ἡ Γ]οννέων ἔδωκεν
Μενεδήμωι Δεινίου
Λαρισαίῳ αὐτῶι
κ]αὶ ἐκγόνοις προξε[νί-
αν, πολιτείαν, [ἐπιγα-
[μίαν κτλ.].

Ἐν στίχ. 1 ἐν τέλει τοῦ ΤΥΧΗΙ ὑπάρχουσί τινες διορθώσεις τοῦ χαράκτου πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ἀκριβοῦς, ὅπερ καὶ κατωρθώθη, ἀφεθέντος μόνον ἑνὸς Ι πρὸ τοῦ Η. Ἐν στίχ. 6-7 ἐσώθησαν ἴχνη Γ καὶ ἄλλα ἑτέρων γραμμάτων τῆς λέξεως, ἣν ἐθέσαμεν.

Ἀριθ. 115 (εἰκ. 22. — Εὑρετ. ἀριθ. 85). Στήλη λευκοῦ ὀλίγον ὑπομέλανος μαρμάρου, ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος· ὑπὲρ τὴν ἐπιγραφὴν ὑπάρχει κενὸν ὕψ. 0·117 πρὸς ὑποδοχὴν γραπτῆς κορωνίδος πιθανῶς, ὡς ἐν ἀριθ. 91 κττ.. — Ὕψ. 0·185, πλάτ. 0·404, πάχ. 0·08.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη λίαν ἀβαθῶς καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς, καίτοι ἐπὶ ὁριζοντίων χαραγῶν ἡγμένων διὰ τοῦ κανόνος, ἀμελῶς καὶ τούτων καὶ μόλις διακρινομένων· ὕψ. γραμμ. 0·004-0·012, διάστιχ. 0·009·

*Εἰκὼν 22 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 115. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ **Παυσανίου Μενεκράτους Κασσωπαίου**.*

Ἀγαθῆ τύχη· ἡ πόλις ἡ Γοννέ[ω]ν ἔδω[κε]ν
Π]αυσανίαι Μενεκράτους Κασσωπαίωι προξ[ε-
-νίαν, ἰσοπολιτείαν, ἔνκ[τ]ησιν, ἐπ(ι)νομίαν, ἀσ[φ-
-άλει[α]ν, ἀσυλίαν ἐν πολέμωι καὶ ἐν εἰρήν-
ηι αὐ]τ[ῶ]ι [κ]αὶ ἐγγόνοις· ταγευόντων Μ[ε-
. . . . τοῦ . . . . ἐ]νου, Ἀσά[ν]δρου τοῦ [Δ]η[μαι-
νέτου, δεῖνος τοῦ Ἀρι]στο[. . . . . κτλ..

Ἐν στίχ. 3 παρέλιπεν ὁ χαράκτης τὸ σημειωθὲν Ι, ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ στίχου τούτου καὶ τοῦ 4 φαίνεται ὅτι ὑπερεπήδησεν ἀνωμαλίαν ἢ ἀπόσχισιν τοῦ λίθου, ἢ διέξεσε διττογραφίας ἢ σφάλματα· τὸ μέρος τοῦτο τῆς στήλης δὲν ἐσώθη, ἀλλ' ἐσώθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς.

Τὸ ἐθνικὸν νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς· περὶ τῆς *Κασσώπης* βλ. τὰ εἰρημένα ἐν τοῖς ἐμοῖς *Θεσσαλ. Μνημείοις* Ι σελ. 287.

Δεύτερος ταγὸς δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ἀναγράφεται ὁ περίφημος ἀρχιφρουρὸς (πρβ. ἀριθ. 51. 69. 96), ἢ ἕτερός τις πατρὸς *Δημητρίου*· πιθανώτερον τὸ πρῶτον. Τῶν λοιπῶν οὐδεὶς δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἀσφαλῶς, πολλῶν ταγῶν ἐχόντων τὰ σωθέντα γράμματα.

Ἀριθ. 116 (εἰκ. 23. — Εὑρετ. ἀριθ. 13). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἄνω καὶ ἀριστερὰ ἀκέραιος· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον.—Ὕψ. 0·198, πλ. 0·35, πάχ. 0·075.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς ἐπὶ ὁριζοντίων λίαν ἐλαφρῶν χαραγῶν ἡγμένων διὰ τοῦ κανόνος· ὕψ. γραμμ. 0·01-0·016, διάστ. 0·006·

*Εἰκὼν 23 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 116. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ **Σωσιστράτου Βυκίνου Μητροπολίτου**.*

Ἀγαθῆ τύχη· ἡ πόλις ἡ Γο[ννέ-
ων ἔδωκεν Σωσιστρ[άτω
Βυκίνου Μητρο[πολίτη
προξε]νίαν, ἰσοπ[ολιτείαν, κτλ..

Προξενικὰ ψηφίσματα ὑπὲρ Μητροπολιτῶν ἐξεδόθησαν πολλά, ἀριθ. 65. 66. 74. 75. 76. 117. Τὸ σπάνιον ὄνομα *Βυκῖνος* ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ Κιερίου, πόλεως ὁμόρου τῇ Μητροπόλει, IG IX² 265.

Ἀριθ. 117 (εἰκ. 24. —Εὑρετ. ἀριθ. 52). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος δεξιὰ μόνον ἀκέραιος· ἄνω διετηρήθη ἴχνος τοῦ γείσου καὶ ὑπ' αὐτὸ κενὸν μέχρι τῆς ἐπιγραφῆς 0 045 κατεχόμενόν ποτε ὑπὸ γραπτῆς κορωνίδος πιθανῶς, ὡς ἐν ἀριθ. 91 κττ..—Ὕψ. 0·17, πλ. 0·158, πάχ. 0·055.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως, ἀλλ' ἐπιμελῶς ἐπὶ διπλῶν ὁριζοντίων χαραγῶν λίαν ἐλαφρῶς ἡγμένων διὰ τοῦ κανόνος· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·014, διάστιχ. 0·007.

Τὸ ὄνομα τοῦ τιμωμένου φαίνεται ὅτι ἔληγεν εἰς *-μος* ἢ *-νος* κατ' ἴχνος σωθὲν πρὸ τοῦ Ω. Τὸ ἐθνικὸν ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ καὶ ἄλλως, ἀλλὰ πιθανώτατα ἔχει ὡς ἄνω. Τὰ τίμια τοῦ στίχ. 6 δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ ἄλλως, διότι τὰ σωθέντα ἴχνη εἶναι ὀλίγα καὶ ἀβέβαια.

Περὶ τιμηθέντων Μητροπολιτῶν βλ. τὰ ἐν ἀριθ. 116 σημειωθέντα.

Εἰκὼν 24 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 117. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ...ου ***Λυσαν..... Μητροπολίτου.***

Ἀγαθῆι τ]ύχη· ἡ πόλις ἡ
Γοννέων ἔ]δωκεν προ-
ξενίαν ..]ωι Λυσάν-
δρου(-ίου) Μητρ]οπολί-
τηι, ἰσοπολιτεία]ν,
ἔγκτησιν, ἐπινομ]ί[αν,
[ἀσφάλειαν, κτλ.].

Ἀριθ. 118. — (Εὑρετ. ἀριθ. 33). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἄνω καὶ δεξιὰ ἀκέραιος· ἄνω ἔληγεν εἰς ἱκανῶς προέχον ἀέτωμα, ὅπερ ἀσύνηθες· ὑπ' αὐτὸ μέχρι τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει κενὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντηρίδος 0·096, κατεχόμενόν ποτε ὑπὸ γραπτῆς κορωνίδος πιθανῶς, ὡς ἐν ἀριθ. 91 κττ.. —Ὑψ. 0·215, πλ. 0·17, πάχ. 0·065.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς, ἀλλ' ἡ ἐπιφάνεια ἀπετρίβη ἱκανῶς· ὕψ. γραμμ. 0·011 -0·018, διάστιχ. 0·006·

ΟΛΙΣ Ι ΟΝΝΕ
'Σ' Ω 'ΔΙΑΓΟ'
ΟΡ_ΥΥ Υ ΛΑΙ
—

Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ π]όλις [Γ]οννέ-
ων ἔδωκεν Διονυ]σίωι Διαγό[ρ-
ου καὶ δεῖνι Διαγό]ρου Κυμα[ίοις
προξενίαν, ἰ]σ[οπολιτείαν, κτλ..

Μόνον διὰ τοιαύτης συμπληρώσεως δύο, πιθανῶς ἀδελφῶν (πρβ. ἄνω ἀριθ. 90), εἶναι δυνατὸν νὰ προσαρμοσθῶσι τὰ σωθέντα γράμματα πρὸς τὸν εἰκαζόμενον ἐκ τοῦ στ. 1 χῶρον καί τινα νοῦν.

Ἡ ἐν στίχ. 1 παράλειψις τοῦ ἡ πρὸ τοῦ ***Γοννέων*** δύναται νὰ ἀποδοθῇ σφάλματι τοῦ χαράκτου.

Τὸ ὄνομα ***Διαγόρας*** εἶναι νέον ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς· ἀλλ' ἀπαντᾷ ἐν τῷ ψηφίσματι τῶν Γοννέων ἐκ Μαγνησίας τῆς ἐπὶ Μαιάνδρῳ. ***Κυμαῖος*** δ' ἀναφέρεται νικητὴς ἐν Λαρίσῃ IG IX[2] 526· καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα νοεῖται βεβαίως ἡ Εὐβοϊκὴ ***Κύμη***, ἡ σημερινὴ ***Κούμη***.

Ἀριθ. 119 (εἰκ. 25. — Εὑρετ. ἀριθ. 91). Στήλη λευκοῦ ὀλίγον ὑπομέλανος μαρμάρου, κάτω μόνον καί τι δεξιὰ ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἱκανῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, ὑφ' ὃ ὑπάρχει μέχρι τῆς ἐπιγραφῆς κενὸν 0·093 διὰ γραπτήν ποτε κορωνίδα, ὡς ἐν ἀριθ. 91 κττ..—Ὑψ. 0·27, πλάτ. 0·33 (τὸ ὁλικὸν θὰ ἦτο 0·35), πάχ. 0·11.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς, ἀλλ' ἐφθάρη ἰσχυρῶς, καταστάντων ἱκανῶς ἀφανῶν τινῶν γραμμάτων· ὕψ. γραμμάτ. 0·013-0·018, διάστιχ. 0·009·

Εἰκὼν 25 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 119. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ***Νικαίου Εὐίππου Ἀτραγίου.***

Ἀ]γαθῆι τύχη[ι·
ἡ π]ό[λ]ις ἡ Γοννί[έ-
ων ἔδ]ωκεν Νικα[ί-
ωι Εὐί]ππου Ἀτ[ρα-
γίωι π]ροξ[ενίαν, κτλ..

Ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 4 ὑπάρχουσί τινες διορθώσεις τοῦ χαράκτου, τὸ πρῶτον γράψαντος ἀτόπως ΟΥ καὶ κατόπιν διορθώσαντος ΠΠΟΥ.

Τοῦ δὲ χώρου ὄντος ὡρισμένου ἐκ τοῦ στίχ. 1, αἱ συμπληρώσεις πᾶσαι ἔχουσι μεγάλην πιθανότητα.

Ὑπὲρ ***Ἀτραγίων*** προξενικὰ ψηφίσματα βλ. ἐν ἀριθ. 72. 73· πρβ. 162.

'Αριθ. 120. (—*Εὑρετ. ἀριθ.* 9). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἡ ἀριστερὰ πλαγία ἕδρα ἐφθάρη τελείως ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας, φαίνεται δ' ἐκ τούτου ὡς ἀποκοπεῖσα· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, οὗ τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ ἀπεσχίσθη.—Ὑψ. 0·273, πλάτ. 0·18, πάχ. 0·055.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ ἐπιμελῶς, ἀλλ' ἀπετρίβη τὰ πολλά· διεκρίναμεν τὰ ἑξῆς ἴχνη γραμμάτων, ὧν ὕψ. 0·007-0·014, διάστ. 0·004·

‾Ο	'Αγαθῆι τύχηι· ἡ π]ό[λ-
ΔΩΚΕ	ις ἡ Γοννέων ἔ]δωκε
-	[δεῖνι - - - - δεῖ-]
ΜΟΨ	νος] Μοψ[ειάτηι προ-
Ι ΙΝ Ι	ξενίαν, ἐπ]ιν[ομ]ί-
Ο	αν, ἰσοπ]ο[λιτείαν,
∠	ἔγκτη]σ[ιν, καθάπερ
ΟΙ	Γ]ο[ννεῦσιν· ταγευόντων
ΣΙΜΙΟΔΙΚ	Σιμίο(υ) Δικ|----ου(ς),
ΠΡ Α	Πρ - - - - - α - - - - - - - -
ΜΟ	- - - - - - κο - - - - - - - -
Ν	- - - - - - - - ν - - - - - - - -

Ἐν στίχ. 9 φαίνεται πιθανώτατον ὅτι παρέλιπεν ὁ χαράκτης τὸ Υ.

Τὸ ἐθνικόν, ὅπερ θεωροῦμεν ἀσφαλῶς συμπληρούμενον οὕτως, ἀπαντᾷ ἐν IG IX² 521· ἐλέγετο καὶ *Μόψιος* καὶ *Μοψιεύς*.

Οὐδένα τῶν ἀρχόντων ἢ φρουρῶν εὕρομεν πρὸς ἀσφαλῆ συμπλήρωσιν τοῦ ἐν στίχ. 9 ταγοῦ.

'Αριθ. 121. (— *Εὑρετ. ἀριθ.* 17). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος δεξιὰ μόνον ἀκέραιος· ἄνω διακρίνεται ἴχνος τοῦ ὁριζοντίου γείσου, εἰς ὃ ἔληγεν.—Ὑψ. 0·175, πλάτ. 0·14, πάχ. 0·05.

Εὑρέθη ὅλως ἄνω ἐπὶ τοῦ νῦν ἐδάφους ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀνασκαφῶν· τούτου δ' ἕνεκα ἀπετρίβη ἡ σχεδὸν βαθέως καὶ καλῶς χαραχθεῖσα ἐπιγραφή· ὕψ. γραμμ. 0·01-0·013, διάστ. 0·005·

V	'Αγαθῆι τ]ύ[χηι· ἡ
Ι ΝΕΔΩ	πόλις ἡ Γοννέ]ων ἔδω-
ΙΙΚ ΦΙΔΙΟ	κεν . . . ν]ίκ[ωι] Φίδιο[ς
Ο ΙΕΙΝ	'Ομ]ο[λ]ιεῖ⟨ν⟩ [προξε-
Ν Α	νίαν, ἐπι]ν[ομί]α[ν, ἀσ-
Ε	φάλειαν καὶ] ἔ[ν πολέ-
	[μωι καὶ ἐν εἰρήνηι κτλ.]

Ἐκ τοῦ τέρματος τοῦ στίχ. 2 παρεκινήθημεν εἰς τὸν καθορισμὸν καὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ψηφίσματος.

Ἐπειδὴ ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν ὑδάτων ἐσχηματίσθησαν μικρὰ αὐλάκια ἔμφασιν γραμμάτων ἔχοντα, τὰ ἀπὸ τοῦ στίχ. 4 σημειωθέντα ἴχνη γραμμάτων δύνανται νὰ εἶναι ἔν τισιν ἀπατηλά· τὸ ἐθνικὸν θεωροῦμεν πιθανόν, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ Ν ἢ σφάλμα τοῦ χαράκτου ἢ φθοράν. *Φεῖδις* ἐμφανίζεται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιγραφῇ (τοῦ Ὁμολίου) *Rev. de Phil.* 1911, 134· αὕτη ἀνήκει τοῖς Γόννοις ἐπίσης, ὡς νῦν πιθανώτερον συνηγάγομεν (βλ. κάτω ἀριθ. 165)· βλ. καὶ τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 99.

'Αριθ. 122. (— *Εὑρετ. ἀριθ.* 104). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου κάτω μόνον καί τι δεξιὰ ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, ὑφ' ὃ μέχρι τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει κενὸν 0·037 διὰ γραπτήν ποτε κορωνίδα, ὡς ἐν ἀριθ. 91 κττ..—Ὑψ. 0·255, πλάτ. 0·27, πάχ. 0·068.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλ' ἀπετρίβη τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·009-0·015, διάστιχ. 0·008· συνεκομίσαμεν ἐκ μὲν τῶν δύο πρώτων στίχων ἀσφαλῆ, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἱκανῶς πιθανὰ τάδε:

‾ΛΟΗΙΤΥΧ	'Αγα]θῆι τ[ύ]χ[ηι· ἡ πόλις
ΟΝ Ε ∠	ἡ Γ]ον[ν]έ[ων ἔ]δ[ωκεν δεῖνι
ΓΛΑΙ	δεῖνος] Γλα[φυραίωι προ-
ΙΙΕ	ξενία]ν, ἐ[πινομίαν, κτλ..

Εἶναι ἀρκούντως πιθανὸν τὸ ἐθνικόν, νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντῶν, τῆς ὑπὲρ τὴν Βοιβηΐδα λίμνην γνωστῆς σημαντικῆς πόλεως τῶν ***Γλαφυρῶν***.

'Αριθ. 123 (*εἰκ.* 26. —*Εὑρετ. ἀριθ.* 76). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος· ἡ ἐπιφάνεια κατέστη εὔθρυπτος ἐκ τῆς φθορᾶς.—Ὑψ. 0·122, πλάτ. 0·144, πάχ. 0·06.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ ἐπιμελῶς ἐπὶ ὁριζοντίων χαραγῶν ἠγμένων διὰ τοῦ κανόνος, ἀλλὰ λίαν ἀφανῶν· ὕψ. γραμμ. 0·007-0·013, διάστιχ. 0·005·

*Εἰκὼν 26 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 123. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ δεῖνος δεῖνος ..... **Αἰγοσθενίου.***

[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πό-]
[λις ἡ Γοννέων ἔδωκεν . .]
α . . σ . . . [δεῖνος
Αἰγο[σθενίωι προξενίαν, ἐπιν-
ομίαν κα[ὶ ἀσφάλει-
α]ν αὐτῶι κ[αὶ ἐγγόν-
οι]ς καὶ ἐν [πολέμωι
καὶ ἐ]ν εἰρ[ήνηι, καθ' ἃ
καὶ τοῖ]ς [λοιποῖς προ-
[ξένοις κτλ.].

Ἐκ τῶν περισωθέντων γραμμάτων τοῦ στίχ. 3-6 καθίσταται βέβαιον οὐ μόνον τὸ τυπικὸν τοῦ ψηφίσματος, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις ἑκάστου στίχου ὡς περιέχοντος περὶ τὰ 15 γράμματα.

Οὕτω συμπληροῦντες ἐκ τῶν κάτω τοὺς στίχ. 6-3, ὑποχρεούμεθα ἐν στίχ. 2 νὰ ἀναζητήσωμεν ἐθνικόν· οὐδὲν δ' ἁρμοδιώτερον πρὸς τὰ σωθέντα γράμματα εὕρομεν.

Τὰ ***Αἰγόσθενα***, νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανιζόμενα ἐπὶ Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν, ἦσαν πόλις τῆς Μεγαρίδος· τὸ ἐθνικὸν ἐπὶ μεταγενεστέρων νομισμάτων φέρεται *Αἰγοσθένι*[ος.

Ἀριθ. 124 (εἰκ. 27. — Εὑρετ. ἀριθ. 25). Στήλη λευκοῦ χονδροκόκκου καὶ εὐθρύπτου μαρμάρου ἐκ τῶν πλευρῶν ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·325, πλάτ. 0·315, πάχ. 0·105.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλ' ἀποτριβείσης τῆς ἐπιφανείας ἐξηφανίσθη ἱκανῶς· ὕψ. γραμμ. 0·014-0·021, διάστιχ. 0·008·

*Εἰκὼν 27 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 124. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ **Μεναίχμου** (;) δεῖνος (ἐθν.)..**ου.***

[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις ἡ]
Γοννέων ἔδωκεν Μεναί]χμ[ωι
δεῖνος ἐθνικὸν . . .]ω προ[ξε-
νίαν, ἰσο]πολιτ[είαν, ἔγκ-
τη]σιν, ἐπ[ινομίαν, ἀσ-
φά]λειαν, ἀσυ[λίαν καὶ
ἐν] πολέμωι [καὶ ἐν εἰ-
ρήνηι καὶ αὐτῶι [καὶ ἐγ-
γόνοις· ταγευόντ[ων
Δημο[κ]ρίτου τοῦ Νι[. . . . .
Εὐηθίδου τοῦ Ἀντι[μά-
χου, Δημητρ[ί]ου τ[οῦ] Ξ[ε-
ν. . ., δεῖνος . .]ο[υ τοῦ δεῖ-
[νος, κτλ.].

Τὰ ἴχνη τοῦ στίχ. 1 εἶναι λίαν ἀφανῆ καὶ συγκεχυμένα, ἀλλ' αἱ συμπληρώσεις κανονίζονται ἀσφαλῶς ἐκ τῶν ἑπομένων· τὸ ὄνομα τοῦ τιμωμένου, ἁρμόζον πρὸς τὰ διακριθέντα ὁπωσδήποτε ἴχνη, ***Μέναιχμος*** εἶναι νέον ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς.

Τῶν δὲ ταγῶν οὐδένα εὕρομεν ἐν ἑτέρῳ ψηφίσματι, ἐν ᾧ μόνον τὰ κύρια μετ' ἄλλων πατρικῶν καὶ τἀνάπαλιν ἀπαντῶσιν· ὁ πατὴρ τοῦ πρώτου ταγοῦ εἶναι εὐνόητον ὅτι ποικίλως ἀλλὰ δι' ὀλίγων γραμμάτων δύναται νὰ συμπληρωθῇ.

Ἐκ τοῦ τέλους τοῦ ψηφίσματος ἐλλείπει μόνον

Ἐτυπ. 25.6.12.

τὸ ὄνομα καὶ τὸ πατρικὸν τοῦ πέμπτου ταγοῦ.

Ἀριθ. 125 (εἰκ. 28. — Εὑρετ. ἀριθ. 71). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἀποκεκομμένη· ἡ ἐπιφάνεια ἦτο πλήρης λειχήνων κατὰ τὴν εὕρεσιν, ὡς ἄνω εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐκτεθειμένη. —Ὕψ. 0·14, πλάτ. 0·115, πάχ. 0·07.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·01-0·014, διάστιχ. 0·002·

Εἰκὼν 28 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 125. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ δεῖνος τοῦ **Θεσ]σαλ[οῦ.**

[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις]
ἡ Γοννέων ἔδωκ]ε[ν δεῖνι
Θεσ]σα[λοῦ ἐθνικὸν
προ]ξενί[αν, ἰσοπολι-
τεί]αν, ἐπ[ιγαμίαν, ἐπι-
νο]μίαν, ἀσ[φάλειαν
καὶ ἐ]μ πολέμ[ωι καὶ ἐν
εἰρήνηι αὐ]τῷ κ[αὶ ἐγγόν-
οις· ταγευ]ό[ντων κτλ..

Τὰ ἴχνη τοῦ στίχ. 2 θὰ ἀνήκωσι συμφώνως τῷ ὑπολογισμῷ τοῦ τυπικοῦ καὶ τῇ δυνάμει ἑκάστου στίχου τῷ πατρικῷ τοῦ τιμωμένου, ὅπερ ποικίλως δύναται, ὡς εἶναι εὐνόητον, νὰ συμπληρωθῇ. Τὰ τίμια τοῦ στίχ. 4 δύνανται νὰ ἀνταλλάξωσι τὰς ἑαυτῶν θέσεις.

Ἀριθ. 126. (— Εὑρετ. ἀριθ. 116). Στήλη μαρμάρου λίαν ὑπομέλανος ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ὄπισθεν δ' ἀπεσχισμένη.—Ὕψ. 0·077, πλ. 0·073, πάχ. 0·02.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0·007-0·016, διάστιχ. 0·006·

	[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις ἡ]
Ι	Γ[οννέων ἔδωκεν δεῖνι . . .
Σ/	σ[άνδρου ἐθνικὸν προ-
ΞΕΝ	ξεν[ίαν, ἐπινομίαν, ἰσοπολ-
ΙΤΕΙΑ	ιτεία[ν, ἐπιγαμίαν, ἔγκτη-
ΙΝΑΥΤ	σ]ιν αὐτ[ῶι καὶ ἐγγόνοις, καθ' ἃ καὶ
ΝΟΙ/	τοῖς λοιποῖς προξέ]νοι[ς· ταγευόντων κτλ.

Ἐκ τοῦ στίχ. 3-6 προκύπτει ὅτι οὕτως ἔχει τὸ τυπικὸν τοῦ ψηφίσματος.

Ἐν στίχ. 5-6 δὲν συνεπληρώσαμεν σ]**ιν αὐτ**[**ῶι καὶ** | **ἐγγό**]**νοι**[ς, διότι οὕτω τὸ πλάτος τῆς στήλης θὰ ἦτο ἀσυνήθως μικρόν.

Ἡ τάξις τῶν ἐν στίχ. 3-4 τιμίων εἶναι εὐνόητον ὅτι δύναται νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλως.

Ἀριθ. 127. (— Εὑρετ. ἀριθ. 70). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ἔμπροσθεν δ' ἀπεσχισμένη. — Ὕψ. 0·23, πλάτ. 0·17, πάχ. 0·09.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλ' ἐφθάρη τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·006-0·012, διάστιχ. 0·01· δυσχερῶς μὲν ἀλλὰ συγκομίζονται τάδε:

	[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις ἡ Γον-]
Ω	έ]ω[ν ἔδωκεν δεῖνι . . . .
ΧΟΥ	χου [ἐθνικὸν προξε-
Ν Λ	ν[ί]α[ν, ἰσοπολιτείαν, ἔγκ-
ΤΗΣ	τησ[ιν, ἐπιγαμίαν, ἐπι-
ΝΟΜ	νομ[ίαν, ἀσφάλειαν αὐτῶι καὶ ἐγγό-
Ο Σ	ν]ο[ι]ς [καὶ ἐν πολέμωι κτλ..

Ἐκ τῶν στίχ. 4-5 κανονίζεται ἀσφαλῶς, νομίζομεν, τὸ τυπικὸν τοῦ ψηφίσματος, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ἄλλα σωθέντα γράμματα οὕτω μόνον πρὸς αὐτὸ προσαρμόζονται. Περὶ τῆς θέσεως τῶν τιμίων ἐν στίχ. 4 καὶ 5, δυναμένων τινῶν νὰ ἐναλλάξωσι τὰς ἑαυτῶν θέσεις, βλ. ἀριθ. 125. 126.

Ἀριθ. 128. (— Εὑρετ. ἀριθ. 124). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἱκανῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, ὑφ' ὃ μέχρι τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει κενὸν 0·025 ἀνεπαρκὲς ἴσως πρὸς ὑποδοχὴν γραπτῆς κορωνί-

δος (πρβ. ἀρ. 91).—Ὕψ. 0·16, πλ. 0·293, πάχ. 0·08·

ΑΓΑ◡ΗΙΤΥΧΗΙΗΠΟΛΙΣ	Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις
ΗΓΟΝΝΕ⌒ΝΕΔ⌒ΚΕ Ι	ἡ Γοννέων ἔδωκε[ν
ΞΒΒΑΙΜΕ^Ε^Ι	Κ]έββαι Μενε[δήμου
	[Λαρισαίωι κτλ.].

Ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ στίχ. 3 ἓν μόνον γράμμα ἐλλείπει· ἡ συμπλήρωσις ἄρα εἶναι ἀσφαλής, μὴ εὑρισκομένου ἑτέρου ὀνόματος, ἵνα προσαρμοσθῇ πρὸς τὰ σωθέντα· θὰ εἶναι πιθανῶς τὸ αὐτὸ τῷ γνωστῷ ὀνόματι *Κέβης*.

Ἐξ ἄλλου τὴν ἀνάγνωσιν βεβαιοῖ βάθρον χαλκοῦ ἀγάλματος φυσικοῦ μεγέθους τοῦ μουσείου Λαρίσης (*ἀριθ. εὑρετ.* **6**) μετ' ἐπιγραφῆς *ὁ δῆμος ὁ Λαρισαίων* | *Μενέδημον Κέββου* | *ἀρετῆς ἕνεκα* (=IG IX² 617, ἔνθα τὸ πατρικὸν φέρεται ἐσφαλμένως *Κέβρου*). Θὰ ἦτο δὲ οὗτος υἱὸς ἢ δισέγγονος τοῦ ὑπὸ τῶν Γοννέων τιμηθέντος καὶ Λαρισαῖος πιθανῶς.

Ἀριθ. 129. (— Εὑρετ. ἀριθ. 7). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον. —Ὕψ. 0·345, πλάτ. 0·318, πάχ. 0·09.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·012, διάστιχ. 0·008·

ΚΗΗΠΟΛΙΣΗΓΟΝ	Ἀγαθῆ τύ]χη· ἡ πό[λ]ις ἡ Γον-
⌐ ΈΝ	νέ]ω[ν ἔδωκ]ε Μ[. . . . . . κτλ..

Τοιαύτη ἀρχὴ ψηφίσματος ἀπαντᾷ μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι προξενίας τοῦ συνεπτυγμένου τύπου. Τὰ ἴχνη τοῦ δευτέρου στίχου εἶναι οὐχὶ ὅλως ἀσφαλῆ.

Ἀριθ. 130. (—Εὑρετ. ἀριθ. 7). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ὄπισθεν δ' ἀπεσχισμένη.—Ὕψ. 0·075, πλάτ. 0·08, πάχ. 0·022.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·018, διάστιχ. 0·009·

	[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις ἡ Γοννέων]
ΙΛ	ἔδωκεν . . .]ιδ[(-λ). . . . .
⊏ΥΡ⌒	Εὐβ[ούλ(ου -ίδου) ἐθνικὸν προξενίαν,
-⌒	π]ο[λιτείαν κτλ..

Τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων καὶ ἡ μὴ προσαρμογὴ τῶν σωθέντων εἰς ἕτερον τυπικὸν καθιστᾷ πιθανὸν ὅτι καὶ τοῦτο ἀνήκει τῇ τάξει ταύτῃ.

Ἀριθ. 131. (—Εὑρετ. ἀριθ. 117). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ὄπισθεν δ' ἀπεσχισμένη.—Ὕψ. 0·08, πλάτ. 0·048, πάχ. 0·026.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλ' ἐφθάρη ὅλως· ὕψ. γραμμ. 0·015, διάστ. 0·002· μόλις συγκομίζονταί πως τάδε:

	[Ἀγαθῆι τύχηι· ἡ πόλις ἡ]
⌒Ν	Γ]ον[νέων ἔδωκεν δεῖνι . . .
Δ⌒	δ[ο(ω). . . . . . κτλ..

Διὰ τὴν κατάταξιν αὐτοῦ εἰς τὰ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἰσχύουσι τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ψηφίσματι λεχθέντα.

Ἀριθ. 132 (εἰκ. 29.—Εὑρετ. ἀριθ. 29). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἄνω μόνον ἀποκεκομμένη· κάτω ἐν μέσῳ λήγει εἰς γόμφον σωθέντα ἐπὶ ὕψος 0·05 πρὸς ἔμπηξιν τοῦ ὅλου ἐπὶ τόρμου βάθρου ἤ τινος τῶν περὶ τὸν ναὸν βράχων (πρβ. ΠΑΕ 1910, 252-253). —Ὕψ. μετὰ τοῦ γόμφου 0·54, πλάτ. ἄνω 0·30, κάτω 0·29, ὅπερ ἀσύνηθες καὶ δεῖγμα ἀμελοῦς κατασκευῆς, πάχ. 0·09.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·01-0·021, διάστιχ. 0·006·

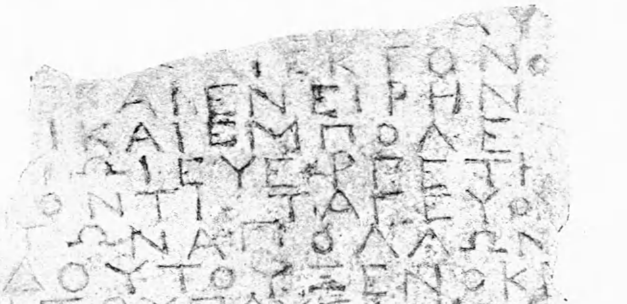

Εἰκὼν 29 (ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 132. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ . . . .

[... ἀσυλίαν καὶ]
ἀσφάλ]εια[ν] αὐ-
τῶι] καὶ ἐκγόνο-
ι]ς καὶ ἐν εἰρήν-
η]ι καὶ ἐμ πολέ-
μ]ωι εὐεργέτη
ι ὄντι· ταγευόν-
των Ἀπολλων[ί-
δου τοῦ Ξενοκ[ρ-
ίτου, Παυσανίου
Πυρρίου, Δαφναίου
Λεοντογένου, Δικκύ-
λου Ἀσάνδρου, Μ-αν-
ίγχου Φιλολάου.

(κενὸν ὕψ. 0·255).

Ἐν στίχ. 12 ὑπερεπήδησεν ὁ χαράκτης πέριξ τοῦ ΜΑ ἀνωμαλίαν τοῦ λίθου (πρβ. ἀρ. 115 κλ.).

Στίχ. 2. Πρὸ τοῦ Κ ὑπάρχουσιν ἴχνη ἑτέρου γράμματος Ι ἢ Ω βεβαίως.

Στίχ. 5. Τὸ **εὐεργέτηι ὄντι** οὐχὶ σύνηθες ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἀριθ. 109. 110.

Στίχ. 7-14. Ἐν τῇ καταγραφῇ τῶν ταγῶν ἤρξατο ὁ χαράκτης διὰ τοῦ διακριτικοῦ ΤΟΥ τοῦ κυρίου ὀνόματος ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐξηκολούθησεν ὁμοίως πέρα τοῦ πρώτου· πρβ. ἄνω ἀρ. 113 καὶ κάτω ἀριθ. 149.

Κατὰ τὸν πρῶτον τῶν ταγῶν συνεπληρώσαμεν τὰ ἄνω ἀριθ. 70 καὶ 87 ψηφίσματα· ὁ αὐτὸς φαίνεται **ἱερομνήμων** γενόμενος ἐν νεωστὶ εὑρεθέντι ψηφίσματι. Σημειωτέον ὅτι πολλάκις ἀπαντᾷ **Ἀπολλωνίδης** ἄλλων πατρικῶν, π. χ. ἐν τῷ κάτω ὑπ᾽ ἀριθ. 177 ἐκδοθησομένῳ καταλόγῳ.

Ὁ δεύτερος τῶν ταγῶν δὲν εὑρέθη ἐν ἄλλῳ ψηφίσματι, καίτοι εἶναι συχνὰ ὡς ὀνόματα καὶ πατρικὰ ἀρχόντων τό τε **Παυσανίας** καὶ τὸ **Πυρρίας**.

Τὸ **Δαφναῖος** ὡς πατρικὸν ἑτέρου ταγοῦ βλ. ἐν ἀριθ. 134 καὶ 177· καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ἐπιτυμβίῳ στήλῃ φαίνεται ἀπαντῶν ὡς **Δαφνᾶς** ἢ **Δαφναῖος**, ὡς καὶ ἐν ἀναθηματικῇ τινι τῶν Γοννέων ἐπίσης τὸ **Λεοντογένης**· περὶ τούτων θὰ λεχθῶσιν εὐθέτως τὰ δέοντα.

Τοῦ τετάρτου ταγοῦ τὸ ὄνομα φαίνεται ὂν ὑποκοριστικὸν τοῦ **Δικαῖος**· ἴσως πρόκειται περὶ ἐγγόνου τοῦ ἐν ἀριθ. 80 Β ταγοῦ **Δικαίου τοῦ Ἀσάνδρου**.

Ὁ **Μάνινχος Φιλολάου** εὑρέθη ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίου, δημοσιευθησομένης κάτω ὑπ᾽ ἀριθ. 189, τῶν χρόνων τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ψηφίσματος. Περὶ ταγοῦ καὶ ταμίου **Φιλολάου τοῦ Μανίνχου** βλ. ἀρ. 133 πρὸς 105. 150, ἀλλὰ βλ. καὶ **Παρμενίωνα Μανίνχου** ἐν ἀριθ. 64 κλ..

Νέον ὄνομα ἐν ταῖς Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς ἐμφανίζεται τὸ **Δικκύλος**.

Ἀριθ. 133. (—Εὑρετ. ἀριθ. 113). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου πανταχόθεν ἀποκεκομμένη. —Ὕψ. 0·07 πλάτ. 0·115, πάχ. 0·06.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως ἀλλ᾽ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·012, διάστιχ. 0·011·

Λ	... ἐπινο]μ[ίαν, ἀσ-
ιΑΥΤΩ	φάλειαν καὶ] αὐτῶ[ι καὶ
Ι ΟΙΞΤΑΓΓ	ἐγγόν]οι[ς·] ταγε[υόντων
ΛΟΛΑΟΥ	Φι]λολάου [τοῦ Μανίν-
5 ‒Δ	5 χου, ..σ]α[.... κτλ.

Ὅτι τὸ ψήφισμα ἀνήκει τῇ τάξει ταύτῃ, προκύπτει ἐκ τοῦ στίχ. 2-3.

Ἐν στίχ. 1 πρὸ τοῦ σημειωθέντος ἴχνους παρετηρήσαμεν καί τινα ἑτέρου γράμματος, ἀλλ᾽ ὡς ἀμφίβολα δὲν ἐσημειώσαμεν· εὐνόητον εἶναι ὅτι ἠδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ: **καὶ ἐν πολέ**]**μ**[**ωι καὶ** | **ἐν εἰρήνηι**] **αὐτῶ**[**ι καὶ** κτλ..

Περὶ τοῦ ἀσφαλῶς συμπληρουμένου πρώτου ταγοῦ βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 132. Τὸν δεύτερον ταγὸν ἠδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ δι᾽ **Ἀσάνδρου** (**τοῦ Δικαίου**) μάλιστα, συμφώνως τοῖς ἴχνεσιν.

Ἀριθ. 134 (εἰκ. 30.—Εὑρετ. ἀριθ. 80). Στήλη λευκοῦ εὐθρύπτου μαρμάρου ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος, πολλαχοῦ δ᾽ ἀπεσχισμένη.—Ὕψ. 0·24, πλ. 0·27, πάχ. 0·062.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ λίαν ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0·011-0·017, διάστιχ. 0·008.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῆς χαράξεως δηλοῦσιν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι τῶν λίαν ἀρχαίων τῆς συλλογῆς, ὡς ἡ ἄνω ἀριθ. 94 (πρβ. 139), ὀλίγον δὲ νεωτέρα τῆς ἄνω ἀριθ. 112.

Στίχ. 3-4. Ὁ χῶρος ἀπαιτεῖ νὰ συμπληρώ-

Εἰκὼν 30 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 134. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ ......

[.. καὶ ἐν πολέμωι καὶ]
ἐν εἰ[ρήνηι αὐτῶι καὶ
ἐγγόνο[ις· ταγευόν-
των Κρατε[ύου τοῦ Φι-
λ]ονβρότου, [Ἀρι]στο-
κλέ]ους τοῦ Κλείτο[υ,
Λυκ]όφρονος τοῦ
Δαφν]αίου, Εὐβιότο[υ
τοῦ Ἐ]πίνου, [Ἀ]ρ[ισ]τ[ο
κλέου]ς τ[οῦ δεῖνος.

σωμεν οὕτω τὸν πρῶτον ταγόν· ***Κρατεύας Φιλώτου*** ταγὸς ἀπαντᾷ ἐν ἀριθ. 104· ***Φιλόμβροτος Κρατεύου*** δὲ συνεπληρώσαμεν ἐν ἀριθ. 139 καὶ 165· οὐδαμοῦ ἄλλοθι τῶν λοιπῶν ψηφισμάτων εὕρομεν ***Φιλόμβροτον*** οὐδὲ ***Κρατεύαν***.

Στίχ. 4-5. Μεγάλη οἰκογένεια ταγῶν φέρεται ὑπὸ τὰ ὀνόματα ταῦτα, τοῦ ***Κλείτου***· εἶναι ἄγνωστον ἂν ἐν ἀριθ. 87 ὑπάρχῃ ὁ υἱὸς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ταγοῦ ***Κλεῖτος Ἀριστο[κλέους***, ἤ, ὅπερ ἡμεῖς συνεπληρώσαμεν, ***Ἀριστό[νου*** ἔκ τινων ἰχνῶν καὶ τοῦ χώρου παρακινηθέντες· πιθανῶς ἐν ἀριθ. 155 ἔκειτο ***Κλεῖτος [Ἀριστοκλέους***· τούτου υἱὸς φαίνεται ὢν ὁ ἐν ἀριθ. 149 ***Ἀριστοκλῆς] Κλείτ[ου***.

Στίχ. 6-7. Ὁ τρίτος ταγὸς ἠδύνατο νὰ καλῆται ***Νικόφρων*** κττ., ἀλλὰ τὸ ὄνομα ***Λυκόφρων*** εὕρηται ἐν ἀριθ. 109 (πρβ. 177). Καὶ ἀντὶ τοῦ ***Δαφναίου*** ἠδύνατό τις νὰ θέσῃ ἄλλο τι, ἀλλὰ ἴχνη τινὰ παρεκίνησαν ἡμᾶς εἰς προτίμησιν αὐτοῦ, περὶ οὗ βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 132.

Στίχ. 7-8. Ἡ συμπλήρωσις εἶναι ἀσφαλής. τούτου ἕνεκα συνεπληρώσαμεν ἄνω ἀριθ. 108 διὰ τοῦ ***Εὐβιότου τοῦ Ἐπίνου*** ἐγγόνου τοῦ ἄνω πιθανῶς.

Στίχ. 8-9. Ἠδύνατό τις ποικίλως νὰ συμπληρώσῃ τὸ ***Ἀριστο***... ς· συχνότατα ὄνομα ταγοῦ ἀπαντᾷ τὸ ***Ἀριστοκλῆς***, ὅπερ καὶ τὰ ἴχνη ἐπιβάλλουσιν· ἀλλὰ πατρικὰ Ἀριστοκλέους ὑπάρχουσι πολλά.

Ἀριθ. 135. (—Εὑρετ. ἀριθ. 22). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος δεξιὰ μόνον ἀκέραιος, ὄπισθεν δ' ἀπεσχισμένη τὰ πολλά.—Ὕψ. 0·13, πλ. 0·07, πάχ. 0·053.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ σχεδὸν καλῶς, ἀπετρίβη δὲ ἱκανῶς· ὕψ. γραμμ. 0·008-0·012, διάστιχ. 0·007· μόλις συγκομίζονται τάδε:

\Σ\ ^ I	- - - - - - - - - - ἂ]σ[υλ]ί-
ΞΜ I	αν, ἀσφάλειαν καὶ ἐ]μ [πο-
Ω \	λέμωι καὶ ἐν εἰρήνηι αὐτ]ῶ[ι καὶ
()	ἐγγόνοις· ταγευ]ό[ντων
⌒\	δεῖνος το]ῦ [δεῖνος κτλ..

Καίτοι τὰ σωθέντα ἴχνη εἶναι ἐλάχιστα, προσαρμόζονται εἰς τὸ τυπικὸν ψηφίσματος τοῦ συνεπτυγμένου τύπου.

Ἀριθ. 136. (—Εὑρετ. ἀριθ. 126). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου εὐθρύπτου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ὄπισθεν δ' ἀπεσχισμένη —Ὕψ. 0·063, πλάτ. 0·084, πάχ. 0·028.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ οὐχὶ ἐπιμελῶς, κατέστησαν δὲ λίαν ἀφανῆ τὰ γράμματα ἐκ τῆς φθορᾶς, ὧν ὕψ. 0·011-0·014, διάστιχ. 0·008· σχεδὸν ἀσφαλῶς συγκομίζονται τάδε:

)	ἐπιν]ο[μίαν καὶ ἀσφάλειαν
ι Ο	καὶ ἐν π]ο[λέμωι καὶ ἐν εἰρήνηι
ΑΙΑΥ	κ]αὶ αὐ[τῶι καὶ ἐγγόνοις·
ΤΑΓ−	ταγ[ευόντων δεῖνος τοῦ
Ρ	...]ρ[ου, κτλ..

Ἐκ τοῦ στίχ. 3-4 καθίσταται βέβαιον ὅτι ἔχομεν ψήφισμα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τύπου.

Τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ταγοῦ ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ ***Ἀσ[άνδ]ρ[ου***· ἀλλ' ὄντων ἀνεπαρκῶν τῶν περισωθέντων, ἐθέσαμεν ἁπλῶς στιγμὰς πρὸς ἐν-

δειξιν τῶν ἐλλειπόντων ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ στίχ. 5 γραμμάτων.

'Αριθ. 137. (— Εὑρετ. ἀριθ. 29ª). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος πανταχόθεν ἀποκεκομμένη καὶ ἀπεσχισμένη ὄπισθεν. — Ὕψ. 0·057, πλάτ. 0·085, πάχ. 0·03.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλὰ τὸ πολὺ τῆς ἐπιφανείας ἀπετρίβη καὶ ἐφθάρη· ὕψ. γραμμ. 0·01-0·021, διάστιχ. 0·006·

∨ΚΑ|/	. . . . . ἀσυλία]ν καὶ [ἀσφά-
ιΚΑΙΓΟ	λειαν] καὶ πο[λέμου καὶ
Τ	εἰρήνης·] τ[αγευόντων κτλ..

Μόνον ἐκ τοῦ στίχ. 2 δύναται νὰ θεωρηθῇ πιθανὴ ἡ κατάταξις τοῦ ψηφίσματος τούτου εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος τάξιν. Τὸ ***καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης*** ἀπαντᾷ σπανίως.

'Αριθ. 138. (— Εὑρετ. ἀριθ. 54). Στήλη λευκοῦ εὐθρύπτου μαρμάρου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος· κάτω φαίνεταί τι ἴχνος ὡς ἀποσχισθέντος γόμφου.—Ὕψ. 0·157, πλ. 0·158, πάχ. 0·073.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς, ἀλλ' ἀπετρίβη καὶ ἐφθάρη· μόλις διεκρίναμεν τὰ ἑξῆς γράμματα, ὧν ὕψ. 0·014, διάστιχ. 0·007·

	[ταγευόντων - - - - -]
1	- - - - μ - - - - - - - - -
ΣΝ	- - - - - - έν[ου(ς)
ι ι	- - - - - - ν . .

Μόνον ἐκ τοῦ ὑποτιθεμένου κενοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τῶν ἄλλως ἀβεβαίων μὲν ἰχνῶν, ἀλλὰ δυναμένων νὰ προσαρμοσθῶσιν εἰς ὀνόματα καὶ πατρικὰ ταγῶν, ἠδυνάμεθα νὰ τάξωμεν τὸ παρὸν εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος τάξιν, διότι ἄλλως φαίνεται ἀνῆκον τῇ ἑπομένῃ, ὡς ἐν ἀρχῇ κατονομαζομένων τῶν ἀρχόντων.

'Αριθ. 139. (εἰκ. 31.—Εὑρετ. ἀριθ. 35). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος.—Ὕψ. 0·11, πλάτ. 0·125, πάχ. 0·05.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ ἐπιμελέστατα· ὕψ. γραμμ. 0·01-0·018, διάστιχ. 0·007·

Εἰκὼν 31 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 139. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ . . . . .

[. . . ταγευόν-]
[των Δικαιοκράτους τοῦ]
Μ]εναρ[χίδου, Κρατεύου τοῦ
Φιλομβρ[ότου, δεῖνος τοῦ
Μνάσω[νος, Σίμωνος τοῦ
Μελάν[τα, δεῖνος τοῦ
'Αντ[ι. . .
(κενὸν ὕψ. 0·013).

Ὅτι τὸ ψήφισμα ἀνήκει τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος τάξει, δεικνύει ἡ ἐν τέλει κατονομασία τῶν ταγῶν.

Ἐπειδὴ ὁ χαράκτης ἀφῆκεν ἀριστερὰ τοῦ τελευταίου στίχου κενὸν 0·048, εἰκάζομεν ὅτι ἓν μόνον ὄνομα, ἤτοι πατρικὸν ταγοῦ, ὑπελείπετο αὐτῷ· πρβ. ἄνω ἀριθ. 75 πρὸς 105. 108. 113. Οὕτως ὑπολογίζοντες, πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὰ σωθέντα πάντα πατρικὰ ταγῶν, διότι ἄλλως ἡ στήλη θὰ ὑπετίθετο στενωτάτη, ὅπερ ἄτοπον.

Τὸν πρῶτον ταγὸν συνεπληρώσαμεν κατὰ τὰ ἴχνη πρὸ τοῦ Ε καὶ μετὰ τὸ Ρ καὶ κατὰ τὸν ἀριθ. 79. 108. 113, τὸν δεύτερον κατὰ τὸν ἀριθ. 134.

Τὸ ὄνομα ***Μνάσων*** (ἴχνη τοῦ Ν τελικοῦ ἐσώθησαν) ἢ ***Μνασωνίδης*** δὲν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ ***Μνασέας*** ἐν ἀριθ. 51 καὶ ***Μνασίας*** ἐν νεωστὶ εὑρεθεῖσι ψηφίσμασι.

Μελάντας Σίμωνος ἀπαντᾷ κριτὴς ἐν ἀριθ. 64Α· κατ' αὐτὸν δὲ συνεπληρώσαμεν τὸν τέταρτον ταγόν, τοῦ ὀνόματος Μελάντας μὴ ἀπαντῶντος ἄλλως.

Ὁ πέμπτος ταγὸς δύναται ποικίλως νὰ συμπληρωθῇ, πολλῶν πατρικῶν ταγῶν ἀρχομένων ἐξ ΑΝΤ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ κάτω δημοσιευθησομένῳ ὑπ' ἀριθ. 142 ψηφίσματι ἀπαντᾷ τέρμα πατρικοῦ ***'Αντ]ιόχου***, τοῦτο δὲ φέρει ὁ ***Μάνιγχος*** ἐν ἀριθ. 69

καὶ 96, δύναταί τις νὰ θέσῃ αὐτὸν ὡς πιθανώτατον.

Ἡ ἐπιμέλεια τῆς χαράξεως καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων φέρουσι τὸ ψήφισμα εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς συλλογῆς· πρβ. τὰ ἐν ἀριθ. 134 εἰρημένα.

Ἀριθ. 140. (—Εὑρετ. ἀριθ. 40). Στήλη λευκοῦ εὐθρύπτου μαρμάρου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ὄπισθεν δ' ἐξαιρετικῶς λεία ἐξειργασμένη (πρβ. ἀριθ. 158). — Ὕψ. 0·115, πλάτ. 0·247, πάχ. 0·07.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως, ἀλλ' ἐπιμελῶς, ἐξηφανίσθη δὲ τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·012-0·021, διάστιχ. 0·011·

	[. . ταγευόντων δεῖνος τοῦ . .]
Ο	. . .]ο[υ, δεῖνος
ΥΔΙΚΑΙΟΥ \	το]ῦ Δικαίου, [Ἀσάνδρου τοῦ Ἀρι-
ΣΤΟΦ \	στοφ[ά]ν[ους, δεῖνος . . .
ΟΥ	. . τ]ο[ῦ δεῖνος κτλ..

Εἶναι ἄγνωστον ἂν τὰ ὀνόματα προέρχωνται ἐκ τῆς ἀρχῆς ψηφίσματος, διότι θὰ ἀνῆκε τῇ τάξει τῶν τοῦ πλήρους τύπου, ἢ ἐκ τοῦ τέλους, ὁπότε θὰ ἀνῆκε τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος τάξει· ἐπειδὴ τὰ γράμματα εἶναι μεγάλα καὶ ἀραιῶς κεχαραγμένα, εἰκάζομεν ὅτι πιθανώτερον εἶναι τὸ δεύτερον· ἐλλείπει ἄρα ὁ πέμπτος μόνον ταγὸς ἐκ τοῦ πέρατος τοῦ ψηφίσματος.

Δικαῖος πατὴρ ταγοῦ ἀπαντᾷ πολλάκις, μάλιστα μετὰ κυρίου τοῦ ὀνόματος ***Ἄσανδρος***· πρβ. ἀριθ. 64. 80 B. 148 κτλ.. ***Ἀριστοφάνης*** δὲ πατὴρ ταγοῦ ἀπαντᾷ μόνον τοῦ ***Ἀσάνδρου*** ἐν ἀριθ. 80 A, ὁπόθεν βλ. ἀριθ. 149.

Ἀριθ. 141. (— Εὑρετ. ἀριθ. 125). Στήλη μαρμάρου λίαν ὑπομέλανος ἐκ δύο τμημάτων συναρμοσθεῖσα, κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς θραυσθέντων, ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·19, πλάτ. 0·21, πάχ. 0·065.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη λίαν βαθέως καὶ λίαν ἐπιμελῶς ἐπὶ διπλῶν ὁριζοντίων χαραγῶν ἠγμένων διὰ τοῦ κανόνος, ἀφεθείσης ἀριστερὰ ᾤας διὰ δύο καθέτων χαραγῶν· ὕψ. γραμμ. 0·011-0·016, διάστιχ. 0·007·

ΚΛΕΟΥ
ΚΑΙΟΥ

[. . ταγευόντων . . δεῖνος τοῦ . . . .]
κλέου, [δεῖνος τοῦ Δ(Ν)ι-
καίου.

(κενὸν ὑπὸ τὴν τελευταίαν ὁριζόντιον χαραγὴν ὕψ. 0·105).

Περὶ τοῦ λόγου, δι' ὃν ἐτάξαμεν τοῦτο ἐνταῦθα βλ. ἀριθ. 139. ***Ἀριστοκλῆς*** εἶναι συχνὸν ὄνομα ἢ πατρικὸν ταγοῦ· δύναται ὅμως καὶ ἄλλως νὰ συμπληρωθῇ. Περὶ τοῦ ***Δικαίου*** βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 140.

Ἀριθ. 142. (— Εὑρετ. ἀριθ. 115). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου δεξιὰ μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·16, πλάτ. 0·17, πάχ. 0·065.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0·011-0·014·

	[ταγευόντων - - - - - - - καὶ]
ΙΟΧΟΥ	Μανίγχου τοῦ Ἀντ]ιόχου.

(κενὸν ὕψ. 0·14).

Διὰ τὴν ἀναγκαίαν προτίμησιν τοῦ τελευταίου τούτου ταγοῦ πρὸς συμπλήρωσιν, βλ. τὰ λεχθέντα ἐν ἀριθ. 139.

Ἀριθ. 143. (—Εὑρετ. ἀριθ. 101). Στήλη λευκοῦ, ὀλίγον ὑπομέλανος, μαρμάρου, ἄνω μόνον ἀποκεκομμένη. — Ὕψ. 0·465, πλάτ. 0·39, πάχ. 0·065.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς, ἀλλ' οἰκτρῶς ἀποτριβεῖσα ἐκ τῆς πάλαι ἐν ὑπαίθρῳ ἐκθέσεως ἐξηφανίσθη τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·006-0·011, διάστιχ. 0·009· μόλις διακρίνονται τὰ ἑξῆς ἴχνη·

	[- - - - - - - - - ταγευ-]
Ο	όντ]ω[ν - - - - - - - - -
ΙΜΩΝΟΣ	(ἢ) - ἰ]μωνο[ς - - - - - -
ΙΟΥ	- - - τ]οῦ [- - - - - - - -
ΙΩ	- - -]ίω[νος - - - - - - - -
ΑΤΟ	- - -]α τ[οῦ - - - - - - -
ΤΟΥ	- - - - - - - - - - -] το[υ.

(κενὸν (;)· ὕψ. 0·335).

Ὁ στίχ. 2 ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ ποικίλως· βλ. ἄνω ἀριθ. 86.

Περὶ τῆς ἐνταῦθα κατατάξεως τοῦ ψηφίσματος τούτου βλ. τὰ ἐν ἀριθ. 139 λεχθέντα.

Ἀριθ. 144. (—Εὑρετ. ἀριθ. 111). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ἄνω δὲ καὶ ὄπισθεν ἀπεσχισμένη. — Ὕψ. 0·16, πλάτ. 0·092, πάχ. 0·05.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ὅλως φθαρῇ· φαίνεται τὸ ὕψ. τῶν γραμμάτων ὂν 0·005-0·009, τὸ διάστιχ. 0·004· μόλις διεκρίναμεν τάδε, λίαν ἀμφίβολα·

	[καθάπερ καὶ τοῖς λοιποῖς προ-]
ΕΩΣ	ξένοις τῆς πόλ]εω[ς· ταγευόντων
Χ	- - - - - - - χ - - - [κτλ..

Ἠδύνατό τις καὶ ἄλλως νὰ συμπληρώσῃ π. χ.

[. . ταγευόντων - - - -]
Ὁμολ]έως [τοῦ δεῖνος
- - - - χ - - - κτλ.,

παραβάλλων τῷ κάτω ἀριθ. 148 ψηφίσματι.

Ἀριθ. 145. (—Εὑρετ. ἀριθ. 64). Στήλη λευκοῦ χονδροκόκκου μαρμάρου, ἄνω μόνον καὶ ἀριστερὰ ἀκέραιος, ὄπισθεν ἀπεσχισμένη καὶ πολλαχοῦ λίαν ἐφθαρμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον. — Ὕψ. 0·11, πλάτ. 0·107, πάχ. 0·037.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ ἐπιμελῶς εὐθὺς ὑπὸ τὸ γεῖσον· ὕψ. γραμμ. 0·011-0·014, διάστιχ. 0·003·

ΑΓ	Ἀγ[αθῆι τύχηι ·ἡ πόλις ἡ Γ-
ΟΝ	ον[νέων ἔδωκεν δεῖνι κτλ..

Ἡ ἀρχὴ τοῦ τυπικοῦ δεικνύει ὅτι πιθανῶς ἔχομεν ψήφισμα τῆς τάξεως, περὶ ἧς ὁ λόγος.

Ἀριθ. 146. (— Εὑρετ. ἀριθ. 105). Στήλη λευκοῦ χονδροκόκκου μαρμάρου κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἱκανῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, τὴν ἀριστερὰν γωνίαν ἀποκοπέν· ὑπ' αὐτὸ ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς ἀντηρίδος ὑπάρχει ἐκτύπως ἀναγεγλυμμένη κυκλικὴ ἀσπὶς μετ' ἄντυγος, γραπτῶν ποτε ἴσως λεπτομερειῶν, περὶ ἧς βλ. ἀριθ. 95. 96. 147. 151.—Ὕψ. 0·23, πλάτ. 0·26, πάχ. 0·092.

Ὑπὸ τὴν ἀσπίδα ὑπάρχει τελείως ἀποτριβεῖσα ἐπιγραφή· φαίνεται βαθέως καὶ καλῶς κεχαραγμένη· ὕψ. γραμμ. 0·013, διάστιχ. 0·007·

Α	Ἀγ]α[θῆι τύχηι· ἡ
Ο	π]ό[λις ἡ Γοννέων
	[ἔδωκεν δεῖνι κτλ.].

Ἡ ἀσπὶς εἶναι ἔνδειξις ὑπάρξεως κοινοῦ προξενικοῦ ψηφίσματος, τὰ δὲ ἴχνη τῆς ἐπιγραφῆς ὅτι τοῦτο ἀνήκει τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος τάξει, ὡς εἴπομεν ἐν ἀριθ. 145, καίτοι ἠδύνατό τις νὰ συμπληρώσῃ τὸν στίχ. 2 *μη[ν]ὸ[ς Διθυραμβίου* κτλ. καὶ νὰ τάξῃ τὸ ψήφισμα τοῖς τοῦ πλήρους τύπου· ἂν ὁ τιμώμενος ἦτο Μακεδὼν ἕνεκα τῆς ἀσπίδος, βλ. ἀριθ. 95 καὶ 96.

Ἀριθ. 147. (— Εὑρετ. ἀριθ. 3). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου ἐκ δύο τμημάτων ἀνηκόντων ἀλλήλοις συναρμοσθεῖσα, κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, ὑφ' ὃ ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς ἀντηρίδος ὑπάρχει ἐκτύπως ἀναγεγλυμμένη κυκλικὴ ἀσπὶς μετ' ἄντυγος γραπτῶν ποτε ἴσως λεπτομερειῶν (βλ. ἀριθ. 146).—Ὕψ. 0·243, πλάτ. 0·39, πάχ. 0·088.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0·017·

^ΘΗΙ (ἀσπὶς) ΤΥΧΗ'	Ἀγα]θῆι τύχη[ι κτλ..

Ὅτι πρόκειται περὶ κοινοῦ προξενικοῦ ψηφίσματος ἐμφαίνει ἡ ἀσπίς, ὅτι δὲ περὶ ψηφίσματος συνεπτυγμένου τύπου ὑποδηλοῖ τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων, ἡ ἀραιῶς γραφὴ αὐτῶν καὶ τὸ ὅτι ὑπὸ τὸν πρῶτον στίχον ὑπάρχει κενὸν 0·09, μεθ' ὃ πιθανῶς ἤρχετο ἡ ἀναγραφὴ τοῦ λοιποῦ ψηφίσματος.

ε'). Ψηφίσματα προξενίας ὑπὲρ δικαστῶν ἢ κοινὰ πλήρους τύπου.

Ἀριθ. 148. (— Εὑρετ. ἀριθ. 114). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, ἐκ δύο ἀνηκόντων ἀλλήλοις τμημάτων συναρμοσθεῖσα· ἄνω διετηρήθη ἴχνος τοῦ γείσου, ὑφ' ὃ ὑπάρχει

κενὸν μέχρι τῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντηρίδος 0·023, πιθανῶς ἀνεπαρκὲς πρὸς ὑποδοχὴν γραπτῆς κορωνίδος, οἵα ὑπάρχει ἐν ἀριθ. 91 κττ.. —Ὕψ. 0·11, πλάτ. 0·12, πάχ. 0·04.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη σχεδὸν ἀβαθῶς, ἀλλὰ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·011, διάστιχ. 0·003·

ↄΗΤΥΧΗ
ΙΝ
ΩΝΟ< Ο PP
ΙΙΜΟΥΤΩΥΠ
ΔΙΚΑΙΟΥΤC
ΜΟΛΕΩ<
ʼΣΛ'' ʽ

Ἀγαθ]ῆ τύχη· [ἔδοξε τῆ πόλει τῆ Γοννέων·
μη]ν[ὸς Διθυραμβίου εἰκάδι· ταγευόντων .....
ωνος [τ]ο[ῦ Πυ]ρρ[ίου, δεῖνος τοῦ δεῖνος, ...
ἡ]μου τοῦ Π[----, δεῖνος τοῦ δεῖνος καὶ
Δικαίου τ[οῦ Ἀσάνδρου· ταμιευόντων Ὁ-
μολέω[ς τοῦ δεῖνος καὶ Κλεοξένου τοῦ
Ἀ]σ[άνδρου· γραμματεύοντος κτλ..

Ἐκ τοῦ πρώτου στίχου εἰκάζομεν ὅτι ἱκανὸν ἐλλείπει δεξιά· τούτου ἕνεκα συνεπληρώσαμεν τοὺς ταγοὺς μέχρι τοῦ μέσου τοῦ στίχ. 5 ὡς ἄνω.

Στίχ. 2-3. Ἐν ᾧ τὸ ***Πυρρίας*** ἀπαντᾷ συχνάκις καὶ ὡς ὄνομα καὶ ὡς πατρικὸν ταγοῦ, δὲν εὑρέθη ταγὸς λήγων εἰς τὰς ἄνω συλλαβὰς καὶ ἔχων πατέρα ***Πυρρίαν***· ἠδύνατο ὅμως νὰ συμπληρωθῇ ***Πυρρίχου*** ἢ ἄλλως ἀλλ' ἄνευ οὐδενὸς κέρδους.

Στίχ. 3-4. Εἰς *-ημος* ὑπάρχουσι πολλὰ ὀνόματα καὶ πατρικὰ ἀρχόντων, ἀλλ' οὐδενὸς τούτων ὁ πατὴρ φέρει ὄνομα ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Γ, ὅπερ ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι ὅλως ἀσφαλές.

Στίχ. 5. Συχνότατα ἀπαντᾷ ταγὸς ***Ἄσανδρος Δικαίου*** καὶ ***Δικαῖος Ἀσάνδρου***· βλ. ἀριθ. 64. 80 Β. 140.

Στίχ. 6-7. Ὁ πρῶτος τῶν ταμιῶν δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ, εἰμὴ ἐν ἀριθ. 144· τὸν δεύτερον ἠδύνατό τις ποικίλως νὰ συμπληρώσῃ· προετιμήσαμεν τὸν συχνότατα ἐμφανιζόμενον ἱερέα καὶ ταμίαν ***Κλεόξενον τοῦ Ἀσάνδρου***, περὶ οὗ βλ. ἀριθ. 63. 69. 70. 80, ἀφ' οὗ τὸ πατρικὸν συμπληροῦται ἀσφαλῶς.

Τὸ τυπικὸν τοῦ ψηφίσματος ὁμοιάζει τοῖς ὑπὲρ δικαστῶν καὶ κοινοῖς προξενικοῖς τοῦ πλήρους τύπου· ἕτερον χαρακτηριστικὸν πρὸς ἀκριβέστερον καθορισμὸν δὲν ἐσώθη. Διὰ ταῦτα ἐτάξαμεν καὶ τοῦτο ἐν τῷδε τῷ ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ.

Νέον ὄνομα ἐμφανίζεται τὸ ***Ὁμολεύς***, ὅπερ ἄλλως δὲν δύναται νὰ συμπληρωθῇ πιθανῶς· πρβ. ***Ὁμόλιον***.

Ἀριθ. 149. (εἰκ. 32.—Εὑρετ. ἀριθ. 30β). Στήλη μαρμάρου λίαν ὑπομέλανος ἄνω μόνον ἀκέραιος· ἄνω διατηρεῖται ἴχνος τοῦ γείσου· ὁμοιάζει πολὺ τῇ ἄνω ἀριθ. 89 στήλῃ, ἀλλὰ δὲν ἀνήκει αὐτῇ.—Ὕψ. 0·11, πλάτ. 0·112, πάχ. 0·063.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ σχεδὸν καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·006-0·011, διάστιχ. 0·007·

Εἰκὼν 32 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 149. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ (δικαστῶν ἢ μεγάλου εὐεργέτου).

['Ἀγαθῆι τύχηι· ἔδοξε τῆι πόλει]
τῆι Γοννέ]ω[ν· μηνὸς Διθυραμβίου
εἰκάδι· ταγε]υό[ντ]ω[ν Παρ-
μεν]ί[ω]νος (τοῦ) Ἀν[τιγόνου, Εὐφή-
μου] τοῦ Εὐδήμο[υ, δεῖνος ----
----α] τοῦ Κορρά[γου, Ἀριστοκλέους
τοῦ] Κλεί[του καὶ Ἀσάνδρου τοῦ
Ἀρι]στο[φάνους· ταμιευόντων κτλ..

Ἐν στίχ. 3 φαίνεται ὅτι παρέλιπεν ὁ χαράκτης τὸ ΤΟΥ· πρβ. ἀριθ. 113. 132.

Στίχ. 3. Ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου τούτου ὑπάρχουσιν ἴχνη καθιστῶντα πιθανωτάτην, ἂν μὴ ἀσφαλῆ, τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὀνόματος· ταγοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα ***Παρμενίων Ἀν....*** ἀπαντῶσιν ὁ ***τοῦ Ἀντιγόνου*** ἀριθ. 95, ἴσως ὁ αὐτὸς καὶ ἐν ἀριθ. 150, ἔνθα ἠδύνατο νὰ κεῖται ***Ἀριστόνου***. Εἶναι ἄρα ἀσφαλὴς ὡς ἄνω καὶ τοῦ πατρικοῦ ἡ συμπλήρωσις.

Στίχ. 4. Μόνον ὁ ταγὸς ***Εὔφημος*** ἐν ἀριθ. 64 ἀπαντᾷ υἱὸς τοῦ ***Εὐδήμου***.

Στίχ. 5-6. Περὶ τοῦ ***Κορράγου*** βλ. ἀριθ. 87. 105. Περὶ δὲ τοῦ ***Ἀριστοκλέους τοῦ Κλείτου*** βλ.

Ἐτυπ. 4.7.12.

ἀριθ. 134. 155 (ἐν ἀριθ. 87 ἕνεκα τοῦ χώρου ἠκάσαμεν **Κλεῖτον Ἀριστό[νου]**).

Στίχ. 6-7. Ἐπειδὴ ἴχνη τοῦ πατρικοῦ τοῦ τελευταίου ταγοῦ ὑπάρχουσιν ἐν στίχ. 7, συνεπληρώσαμεν διὰ τοῦ μόνου ταγοῦ τοῦ ἔχοντος τοιοῦτο πατρικὸν *Ἀσάνδρου*· βλ. ἀριθ. 80 Α. 140.

Περὶ τοῦ τυπικοῦ τοῦ ψηφίσματος τούτου βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀριθ. 148.

Ἀριθ. 150. (— Εὑρετ. ἀριθ. 102). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς λίαν ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον ἀπεσχισμένον ἀριστερά. — Ὕψ. 0·18, πλ. 0·32, πάχ. 0·087.

Εὐθὺς ὑπὸ τὸ γεῖσον ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ καλῶς ἡ ἐπιγραφή, ἀλλ' ἐκ τῆς φθορᾶς κατέστη λίαν ἀφανής· ὕψ. γραμμ 0·011, διάστιχ. 0·003·

ΓΑΟΗΤ ΛΗΝΟΣΔΙΘΥΡΑΙ
ΤΩΝΠΑΙ ΙΙΕΝΙΟ
ΙΙΟΣΤΟ ΙΙΟΥ
ΝΙΓΧΟΥ

Ἀ]γα[θ]ῆ τ[ύχη· μ]ηνὸς Διθυρ[αμβίου εἰκάδι· ταγευόν]των Π[αρμ]ενί[ωνο]ς το[ῦ Ἀντιγό]νου, [δεῖνος - - - τοῦ δεῖνος - - -, Μα]νίγχου [τοῦ Ἀντιόχου (ἢ Φιλολάου), κτλ.].

Τὰ ἴχνη τοῦ στίχ. 3-4 εἶναι ἐπισφαλῆ καὶ αἱ συμπληρώσεις ἐγένοντο ἄρα παραδείγματος ἕνεκα.

Τὸ πατρικὸν τοῦ πρώτου ταγοῦ δύναται ποικίλως νὰ συμπληρωθῇ· ἡμεῖς προετιμήσαμεν νὰ θέσωμεν τὸν ἐν ἀριθ. 95 καὶ 149 Παρμενίωνα Ἀντιγόνου, μὴ ὑπάρχοντος ἑτέρου ὑπὸ τὰ αὐτὰ ἴχνη.

Περὶ τοῦ τυπικοῦ βλ. τὰ ἐν ἀριθ. 148 λεχθέντα.

Ἀριθ. 151. (— Εὑρετ. ἀριθ. 49). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ὁριζόντιον γεῖσον μετρίως προέχον μετὰ πλατείας ταινίας, οὗ ἡ μὲν δεξιὰ γωνία μεθ' ἱκανοῦ τῆς ἀντηρίδος ἀπεκόπη, ἡ δὲ ἀριστερὰ ἀπεσχίσθη· ὑπὸ τὸ γεῖσον ἐπὶ τοῦ μέσου αὐτῆς ὑπάρχει ἐκτύπως ἀναγεγλυμμένη κυκλικὴ ἀσπὶς μετ' ἄντυγος, ἧς αἱ λεπτομέρειαι ἀπεδίδοντό ποτε γραπτῶς ἴσως· πρβ. ἀριθ. 95. 96. 146. 147. — Ὕψ. 0·24, πλάτ. 0·29, πάχ. 0·09.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς, ἀλλ' ἐξηφανίσθη τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·006-0·008, διάστιχ. 0·012·

Α ΧΗ
ΝΔ ΥΞΓ
ΛΩΝΙΛΟ
ΔΗΜΟ

Ἀ[γαθῆ τύ]χη· ταγευόντων δεῖνος τοῦ Ἀσά]νδ[ρο]υ, Ξε[νοκρίτου τοῦ Ἀπολλ]λ[ω]νί[δ]ο[υ, δεῖνος τοῦ δεῖνος, ...] Δημο[. . . . τοῦ δεῖνος κτλ.].

Τὰ ἴχνη τοῦ πρώτου στίχου εἶναι βέβαια, τῶν λοιπῶν ἱκανῶς πιθανά. Ὁ πρῶτος ταγὸς θὰ ἦτο ἴσως υἱὸς τοῦ *Ἀσά]νδ[ρου*. Ἐπειδὴ ἐν ἀριθ. 70. 87. 132 ἀπαντᾷ ταγὸς καὶ ταμίας ***Ξενόκριτος τοῦ Ἀπολλωνίδου***, συνεπληρώσαμεν αὐτὸν ἐνταῦθα, διότι πρὸς τοῦτον μόνον προσαρμόζονται τὰ σωθέντα γράμματα.

Ἄρχων *Δημο....* εἶναι ἴσως ἢ ὁ ἐν ἀριθ. 64 ἱερομνήμων ***Δημοκράτης Ἀσάνδρου*** ἢ ὁ ἐν ἀριθ. 124 ταγὸς ***Δημόκριτος Νι....***

Ἀριθ. 152. (— Εὑρετ. ἀριθ. 8). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου ἄνω καὶ δεξιὰ ἀκέραιος· ἄνω λήγει εἰς ἠπίως προέχον ὁριζόντιον γεῖσον ἀποσχισθέν. — Ὕψ. 0·255, πλάτ. 0·088, πάχ. 0·075.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ καλῶς, ἀλλ' ἐξηφανίσθη τὰ πολλά· ὕψ. γραμμ. 0·007 -0·01, διάστιχ. 0·005·

Ι	Ἀγαθῆι τύχ]η[ι·
Ο ΡΛΝΡΙ	μηνὸς Δι]θ[υ]ρ[α]ν[β]ί-
ΤΧΙΟ	ου εἰκάδι· ταγευόντων Μοσ]χίω-
ΓΙΙΝ	νος τοῦ Ἀντ(Ἀγ)]ήν[ορος κτλ..

Τοῦ στίχ. 1 καὶ 4 τὰ ἴχνη εἶναι οὐχὶ ἀσφαλῆ· οὕτω καὶ ὁ πρῶτος ταγὸς συνεπληρώθη παραδείγματος ἕνεκα, δὲν ἀπαντᾷ δ' ἐν ἄλλῳ ψηφίσματι.

Περὶ τοῦ τυπικοῦ βλ. τὸν ἀριθ. 148.

Ἀριθ. 153. (— Εὑρετ. ἀριθ. 118). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου ἐκ δύο τμημάτων συναρμοσθεῖ-

σα, κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἐλαφρῶς προέχον ὁριζόντιον γεῖσον, ὑφ' ὃ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντηρίδος ὑπάρχει ὁριζόντιος γεισοειδὴς προεξοχὴ πρὸς ὑποδοχὴν γραπτῆς ποτε κορωνίδος. —Ὕψ. 0·127, πλάτ. 0·272, πάχ. 0·055.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη μετρίως βαθέως καὶ οὐχὶ καλῶς, καίτοι ἐπὶ διπλῶν ὁριζοντίων χαραγῶν ἠγμένων διὰ τοῦ κανόνος, ἀμελῶς καὶ τούτων καὶ λίαν ἀφανῶν, τοῦ διαστίχου ὁριζομένου δι' ἑτέρων δύο ὁμοίων χαραγῶν· ὕψ. γραμμ. 0·007-0·014, διάστιχ. 0·004·

ΑΓ ΗΜΗΝΟΣΔΙ⌒
ΔΙ¯^Γ

Ἀγ[αθῆ τύχ]η· μηνὸς Δι[θυ-
ραμβίου εἰκά]δι· τ[αγευόν-
[των δεῖνος τοῦ δεῖνος κτλ.].

Πάντα τὰ γράμματα εἶναι ἀσφαλῆ. Περὶ τοῦ τυπικοῦ βλ. τὸν ἀριθ. 148.

Ἀριθ. 154. (— Εὑρετ. ἀριθ. 32). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς ἠπίως προέχον ὁριζόντιον πλατὺ γεῖσον.—Ὕψ. 0·285, πλάτ. 0 312, πάχ. 0·08.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ σχεδὸν καλῶς, ἀλλ' ἐξηφανίσθη ἱκανῶς· ὕψ. γραμμ. 0·014 -0·022, διάστιχ. 0·012·

\ΙΑΟΙ Τ` ΜΗΝΟΣ
ΙΘΥΡΛ ΙϹ
Κ

Ἀγ]αθ[ῆι] τ[ύχηι·] μηνὸς
Δ]ιθυρα[μβίου εἰκάδι· ταγεύ]ό-
ντων] Κ[.... κτλ..

Τὰ συγκομισθέντα γράμματα τοῦ στίχ. 1 καὶ 2 εἶναι ἀσφαλῆ. Περὶ τοῦ τυπικοῦ βλ. τὸν ἀριθ.148.

Ἀριθ. 155. (— Εὑρετ. ἀριθ. 5). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος ἐκ δύο τμημάτων ἀνηκόντων ἀλλήλοις συναρμοσθεῖσα, ἐκ τῶν πλευρῶν μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·22, πλάτ. 0·30, πάχ. 0·08.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ ἐπιμελῶς, ἀλλ' ἀποτριβείσης καὶ φθαρείσης τῆς ἐπιφανείας ἐλάχιστα ἐμφανῆ γράμματα διετηρήθησαν· συνεκομίσαμεν ὅσα ὁπωσδήποτε διεκρίναμεν, ὧν ὕψ. 0·008-0·014, διάστιχ. 0·005·

ΩΙ
Ι FΥ
ΝϹ Υ ΗΣΙ/
Ϲ ¯ϹΛΙΙ ΙΙ ΤΑΑΙ
ΗΜΟΝ Ι¯ΤΟΚΛΓ
ΣΚΛΓ ΤΟΥ ¯ΙΝ
ΝΙΔΟ ΝΤΙ ΝΙΚΙϹ

[Ἀγαθῆι τύχηι].
Ἔδοξε τῆι πόλει τῆι Γοννέ]ω[ν·
μηνὸς Διθυραμβίου εἰκάδι· προστα]τευ-
(όν)[των τῆς ἐννόμου ἐκκλ]ησία[ς τῶν
ταγῶν Τ]ολμ[αίου τοῦ Φ]ι[λ]ώτα, Αἰ[..
... τοῦ ...]ήμον[ος, Ἀρ]ιστοκ[λέ-
ου]ς (τοῦ) Κλ[εί]του, [Ἐπ]ί[νου τοῦ Ἀπ-
ολλω]νίδο[υ, Ἀ]ντι[γόνου τοῦ] Νικί[ου·
[(ἐπειδὴ) κτλ. ....].

Ἂν συνεπληροῦμεν τὸν στίχ. 1 ***ταγευόντ***]*ω*[*ν* θὰ συνεκομίζοντο ἑπτὰ συνεχῆ ὀνόματα ταγῶν μετὰ πατρικῶν, ὅπερ θὰ ἦτο ὅλως ἄτοπον, μηδαμοῦ χωροῦντος μετὰ τοὺς πέντε ταγοὺς τοῦ ***ταμιευόντων*** πρὸς δικαιολογίαν τῶν ἑπτά. Οὕτω προετιμήσαμεν νὰ συμπληρώσωμεν περίπου κατὰ τὸν ἀριθ. 90 ἐν παραβολῇ πρὸς τὸν ἀριθ. 72 καὶ πρὸς τὸν ὅμοιον τῷ ἄνω τύπον νεωστὶ εὑρεθέντος ψηφίσματος· ἢ κατὰ τὸν ἀριθ. 64 συμπλήρωσις διὰ τοῦ ***ἱερομνημον***]***εύ***[***οντος*** προσέκρουεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀνομάτων καὶ πρὸς τὰ ἴχνη τοῦ στίχ. 3.

Ἱκαναὶ τῶν συμπληρώσεων καὶ ἀναγνώσεων εἶναι ἀσφαλεῖς, καίτοι προσκρούουσί τινες ἐνιαχοῦ πρὸς τὰ ὀφθέντα ἴχνη· π. χ. ἐν στ. 3 ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν στίχ. 6 εἰκάζομεν ὅτι διεστράφη ὑπὸ τοῦ χαράκτου τὸ ***ὄντων*** καὶ παρελείφθη τὸ ΤΟΥ, ὡς ἐν ἀριθ. 149 καὶ τοῖς ἐκεῖ παραβληθεῖσι.

Πάντως ὑπάρχουσιν ἐντὸς τῶν περισωθέντων γνωστὰ ὀνόματα ταγῶν ἢ ἀρχόντων ἐν γένει· περὶ τοῦ πρώτου ταγοῦ ***Τολμαίου*** βλ. ἀριθ. 88 Β, ἔνθα ἐμφανίζεται πιθανῶς ὡς πατρικὸν ταμίου.

Ὁ δεύτερος ταγὸς ἠδύνατο ποικίλως νὰ συμπληρωθῇ· ***Αἰνησίας*** πατὴρ ταγοῦ ἀπαντᾷ ἐν ἀριθ. 65-68 καὶ 95· ***Αἰνησίβουλος*** δὲ φρουρὸς ἐν ἀριθ. 51. Περὶ τοῦ πατρικοῦ ...***ήμονος*** βλ. ἀριθ. 86.

Περὶ ***Ἀριστοκλέους τοῦ Κλείτου*** βλ. ἀριθ. 87. 134. 149.

Ὁ τέταρτος ταγὸς συμπληροῦται πιθανώτατα διὰ τοῦ *Ἐπίνου τοῦ Ἀπολλωνίδου* συμφώνως πρὸς τὰ περισωθέντα.

Τέλος ὁ ταγὸς *Ἀντίγονος(-γένης) τοῦ Νικίου* νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται.

Ἀριθ. 156. (—Εὑρετ. ἀριθ. 108). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου ἐκ τῶν πλευρῶν ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·288, πλάτ. 0·283, πάχ. 0·095.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ ἐπιμελῶς, ἀλλ' ἐξηφανίσθη τὰ πολλά, ἀποτριβείσης τῆς ἐπιφανείας οὕτως, ὥστε ὀλίγα ἀσφαλῆ γράμματα δύνανται νὰ συγκομισθῶσιν, ὧν ὕψ. 0·011, διάστιχ. 0·003·

ΡΟΥ
ΟΝ Σ
ΙΣΧΥΛϹ
ΙΡΟΥ

.]ρου [- - - - - -
. .]όν[ου - - - - - - -]σ[.
- - - - - - - - - - - Α]ἰσχύλο[υ
- - - - - - - - - ἀνδ]ρου [- - -

Ὑπόκεινται τούτοις ἴχνη ἀβέβαια καὶ οἰκτρῶς ἀποτετριμμένα δέκα ἔτι καὶ πλειόνων ἴσως στίχων.

Ἐκ τοῦ στίχ. 3 καί πως τοῦ 4 βεβαιούμεθα ὅτι πρόκειται περὶ κατονομασίας τῶν ταγῶν κλ. ἀρχόντων καὶ ὅτι ἄρα τὸ ψήφισμα ἀνήκει τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα (πρβ. ἀριθ. 148).

Ἀριθ. 157 (εἰκ. 33.—Εὑρετ. ἀριθ. 51). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου συμπαγοῦς μετὰ μελαινῶν φλεβῶν, ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·18, πλάτ. 0·165, πάχ. 0·065.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ ἀμελέστατα, καίτοι ἐπὶ διπλῶν ὁριζοντίων χαραγῶν ἠγμένων διὰ τοῦ κανόνος, ἀμελῶς καὶ τούτων καὶ μόλις διακρινομένων· φθαρείσης δ' ἐνιαχοῦ καὶ τῆς ἐπιφανείας κατέστησάν τινα τῶν γραμμάτων δυσδιάγνωστα· ὕψ. αὐτῶν 0·008-0·016, διάστιχ. 0·007.

Ἐν στίχ. 3. 4 καὶ 8, ἔνθα δὲν εἰσχωροῦσιν ἄλλα γράμματα, φαίνεται ὅτι ἢ ὑπῆρχον ἀνωμαλίαι τοῦ λίθου, ἢ ἐγράφησαν διττογραφίαι ἢ σφάλματα ἐξαλειφθέντα· ἄλλως θὰ ἦσαν λίαν δυσαναλόγου μικρότητος οὗτοι πρὸς τοὺς λοιπούς.

Ὅτι ἡ διὰ δημοσίας δαπάνης ἀναγραφὴ τοῦ ψηφίσματος ἐμφανίζεται ἐν δικαστικοῖς μόνον καὶ κοινοῖς ψηφίσμασι πλήρους τύπου, εἴπομεν ἐν ἀρ.89.

Εἰκὼν 33 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 157. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ (δικαστῶν ἢ μᾶλλον ὑπὲρ μεγάλου εὐεργέτου).

[. . . . . τοὺς δὲ ἐνάρ-]
χους τ]α[γοὺς ἀναγρά-
ψαν]τα[ς τὸ ψή-
φισμα [τοῦτο εἰς
κ]ίο[να] λ[ιθίνην στῆσαι
ε]ἰς τὸ ἱε[ρὸν τῆς Ἀθηνᾶ-
ς τῆς ἐν ἀκ[ροπόλει· τὴν
δὲ ε[ἰ]ς [τ]αῦ[τα δαπάνην
δ]οῦν[α]ι τοὺ[ς
ταμίας [ἀπὸ τῶν τῆς
[πόλεως προσόδων].

Ἀριθ. 158. (— Εὑρετ. ἀριθ. 48). Στήλη λευκοῦ μαρμάρου δεξιὰ μόνον ἀκέραιος· ἡ πλαγία ἕδρα ἔχει ἐξεργασθῆ κατ' ἐξαίρεσιν ἐπιμελέστατα (πρβ. ἀριθ. 140)· τοῦτο καὶ τὸ πάχος αὐτῆς φέρουσι τὴν ὑποψίαν μὴ ἀνήκει τῇ 165, πρὸς ἣν ὅμως δὲν ἁρμόττει που.—Ὕψ. 0·285, πλάτ.0·24, πάχ. 0·115.

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς· λέγομεν δ' οὕτω, διότι ἀπετρίβη καὶ ἐφθάρη τελείως πλὴν τινων μόλις εἰκαζομένων ἰχνῶν γραμμάτων, ὧν ὕψ. 0·009-0·012 διάστ. 0·006·

	[τὰς καταξίας χάριτας]
Α⁻ΛΣ ΝΛ	ἅ[πα]σ[ι]ν [ἀνταποδιδόναι·
ΚΛ	οἱ δὲ ταγοὶ] κ[αὶ τόδε ἀναγρά-
ΛΙϹ	ψαντες εἰς] λι[θίνην κίονα κτλ..

Προηγοῦνται τούτων 8-9 στίχοι, ἕπονται δὲ 4-5, ἡ διάστημα ὕψ. 0·10. Τούτου ἕνεκα εἶναι δυναταὶ αἱ συμπληρώσεις, αἷς ὁμοίας φράσεις βλ. ἐν ἀριθ. 91· θὰ ἐτάσσομεν δὲ καὶ τοῦτο ἐν τῇ τάξει τοῦ ἀριθ. ἐκείνου, ἂν μὴ ἦσαν ἀβέβαια τὰ γράμματα.

Ἀριθ. 159. (— Εὑρετ. ἀριθ. 107). Στήλη μαρμάρου ὑποφαίου πανταχόθεν ἀποκεκομμένη. — Ὕψ. 0·15, πλάτ. 0·305, πάχ. 0·075.

Ἡ ἐπιφάνεια ἀπετρίβη ἐντελῶς καὶ μόλις ἀσαφῆ τινα ἴχνη γραμμάτων διεκρίναμεν, ὧν ὕψ. 0·012, διάστιχ. 0·007·

ΝΠΟΛ	καὶ ἐ]ν πολ[έμωι καὶ ἐν εἰρήνηι κτλ..

Οὕτω θὰ ἠδύνατό τις νὰ τάξῃ τὸ ψήφισμα καί τινι τοῦ συνεπτυγμένου τύπου, ὡς καί τινι τῶν λοιπῶν. Προηγοῦνται ἴχνη τριῶν καὶ ἕπονται ὅμοια ἐννέα ὡς ἔγγιστα στίχων.

Ἀριθ. 160. (— Εὑρετ. ἀριθ. 75). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος δεξιὰ μόνον ἀκέραιος. — Ὕψ. 0·082, πλάτ. 0·194, πάχ. 0·08.

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς, ἀλλ' ἐξηφανίσθη ὅλως, ἀποτριβείσης τῆς ἐπιφανείας οὕτως, ὥστε κατέστη ἀμφίβολον ἂν ἔφερεν ὅλως ἐπιγραφὴν τὸ τμῆμα τοῦτο· ὁπωσδήποτε ἐνομίσαμεν ὅτι διεκρίναμέν τινα ἴχνη γραμμάτων, ὧν ἴσως ὕψ. 0·005-0·011 καὶ διάστιχ. 0·015·

ΛΟΙΙ Ι Ϲ	Ἀγα]θῆ[ι τ]ύχ[ηι; κτλ..

Περὶ αὐτοῦ λεκτέον ὅτι ἐν ἀριθ. 159.. Ἀνάθεσις τῇ *Ἀθη[νᾶι κτλ.* φαίνεται ἧττον πιθανή.

Ἀριθ. 161. (— Εὑρετ. ἀριθ. 103). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου κάτω μόνον ἀποκεκομμένη· ἄνω λήγει εἰς μετρίως προέχον ὁριζόντιον γεῖσον. — Ὕψ. 0·35, πλάτ. 0·255 πάχ. 0·08.

Ἡ ἐπιγραφὴ τὰ μὲν κάτω ἀπετρίβη ὅλως, ἄνω δὲ μόλις διακρίνονται ἴχνη τινὰ γραμμάτων, ὧν ὕψ. 0·007-0·011, διάστιχ. 0·006·

Ͻ	Ἀγα]θ[ῆι τύχηι· ἔδοξε τῆι πόλει
ΓΟΝ	τῆι] Γον[νέων μηνὸς Διθυραμβίου εἰ-
ΛΓΕ	κάδι· τ]αγ[ευόντων δεῖνος τοῦ ..
ΟΥ	..]ου, [κτλ..

Μὴ ὄντων ἀσφαλῶν πάντων τῶν γραμμάτων πρέπει καὶ αἱ συμπληρώσεις νὰ θεωρηθῶσιν εἰκαστικαὶ τὰ πολλά.

Ἀριθ. 162. (— Εὑρετ. ἀριθ. 53). Στήλη λευκοῦ εὐθρύπτου μαρμάρου, ἀριστερὰ μόνον ἀκέραιος, πολλαχοῦ δ' ἀπεσχισμένη. — Ὕψ. 0·178, πλάτ. 0·148, πάχ. 0·078.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη ἀβαθῶς καὶ καλῶς· ὕψ. γραμμ. 0·016-0·021, διάστιχ. 0·008·

	[Ἀγαθῆ τύχη· ἡ πόλις]
ΧΩΑΝ	[ἡ Γοννέων ἔδωκεν ...]
ΛΤΙ,	..]χω Ἀν[.. πατρικὸν
	...] Ἀτ[ραγίω, ὃς
ΥΩΝΤ	ταγε]ύων [τῶν ἐν ......

Οὕτω θὰ εἴχομεν ψήφισμα κοινὸν προξενικὸν ἀσφαλῶς, ᾧ ἁρμόττουσιν οἱ δύο πρῶτοι στίχοι, ἂν μὴ τὰ μὲν ἴχνη τοῦ τρίτου στίχου εἰσῆγον ἀβέβαιον αἰτιολογικὸν (*δικαστε]ύων;* πρβ. ἀριθ. 70 στ. 13), ὅπερ ποικίλως συμπληρούμενον δύναται νὰ μετατρέψῃ τὴν τάξιν τοῦ ὅλου ψηφίσματος, ὑπὸ δὲ τὸν τελευταῖον στίχον ἐνεφανίζετο πιθανώτατον κενὸν ὕψ. 0·095, ἐξ οὗ καὶ ἡ προταθεῖσα συμπλήρωσις καθίσταται ἀμφίβολος ἔτι μᾶλλον. Τούτων ἕνεκα ἠδύνατό τις νὰ ἀναγνώσῃ ἐν στίχ. 3 *ταγε]υ(όν)τ[ων* δεῖνος κτλ., συμπληρῶν ἀναλόγως τούτων τὰ ὑπερκείμενα καὶ ἀποδίδων τῷ χαράκτῃ τὰ δυσνόητα.

Ἀριθ. 163 (εἰκ. 34.— Εὑρετ. ἀριθ. 179). Στήλη μαρμάρου λευκοφαίου, ὀλίγον ὑπομέλανος, ἐκ τριῶν τμημάτων καὶ μιᾶς σχίζης, ἀποκοπείσης ἐν τῇ ἀνασκαφῇ καὶ περισωθείσης, συναρμοσθεῖσα, ἄνω μόνον ἀποκεκομμένη καὶ ἐλλείπουσα· κάτω εἶναι ἐσχηματισμένη ὡς εἰς γόμφον λήγουσα ἐπὶ ὕψ. 0·03 πρὸς ἁρμογὴν τῆς ὅλης στήλης ἐπὶ τόρμου βάθρου ἤ τινος τῶν ἐν τῷ βράχῳ (πρβ. ἀριθ. 132). — Ὕψ. μετὰ τοῦ γόμφου 0·48, πλ. 0·354, πάχ. 0·075.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ καλῶς, ἑκάστου στίχου περιορισθέντος μεταξὺ δύο ὁριζοντίων χαραγῶν ἠγμένων διὰ τοῦ κανόνος· μόνον κατὰ τοὺς πέντε τελευταίους στίχους δὲν ἐχαράχθησαν αὗται, ἀλλ' ἴσως ἀπεδόθησαν διὰ βαφῆς καὶ ἐξηφανίσθησαν· ὕψ. γραμμ. 0·007-0·014, διάστ. 0·008·

Εἰκὼν 34 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 163. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ (δικαστῶν μᾶλλον ἢ ὑπὲρ μεγάλου εὐεργέτου).

[- - - - - - - - - - - - τοὺς δὲ] |
ἐ[νάρχους ταγοὺς προνοηθῆναι, ὅ-
πως τὸ [ψήφισμα τοῦτο ἀναγραφῆι εἰς
κίονα λιθίν[ην καὶ στηθῆι ἐπὶ (εἰς) τὸ
ἱερὸν τῆς Ἀθη[νᾶς· τὴν δὲ ἐσομένην δαπά-
νην δότωσαν εἴς τε τ[ὴν στήλην καὶ εἰς
τὴν ἐγ(πι)⟨κ⟩γραφὴν τοῦ ψη[φίσματος οἱ
ταμίαι ἀπὸ τῆς πόλε[ως προσό-
δων.
(κενὸν ὕψ. 0·28).

Ἐν στίχ. 6 ὁ χαράκτης εἶχε γράψει τι ἐσφαλμένως, ὅπερ διώρθωσεν εἰς ΕΠΙ, ἀφεὶς ἐν Κ μετ' αὐτὸ ἀνεξάλειπτον· φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ τὸ ΕΠΙ διώρθωσεν εἰς ΕΓ, συγχύσας οὕτω τὰ πέντε ἀπὸ τοῦ πρώτου γράμματα τοῦ στίχου τούτου.

Αἱ συμπληρώσεις εἶναι ἀσφαλεῖς· δὲν ἐθέσαμεν ἐν στίχ. 4 **Ἀθη[νᾶς τῆς ἐν ἀκροπόλει**, διότι θὰ ηὐξάνετο ὑπερμέτρως ὁ στίχος, ὅπερ ἄτοπον, ἀφ' οὗ ἐκ τῶν λοιπῶν βεβαιοῦται ἡ δύναμις ἑκάστου ὡς οὐχὶ μείζων τῶν 30-31 γραμμάτων· ὁμοίως φέρεται ἡ Ἀθηνᾶ ἐν ἀριθ. 64. 106 κλ..

Ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἀνήκει προξενικῷ κοινῷ πλήρους τύπου ἢ δικαστικῷ, οὐδ' ἐκ τοῦ ἀφεθέντος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν μεγάλου κενοῦ, ἀποδεικνύουσι τὰ ἄνω ἀριθ. 72. 75 ἐν παραβολῇ πρὸς τὸ ἐν ἀριθ. 104 κἄπ.. Ἡ ἐνταῦθα ὅμως παράλειψις τῶν **κριτῶν** καθιστᾷ πιθανωτέραν τὴν εἰκασίαν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνήκει τοῖς κοινοῖς προξενικοῖς τοῦ πλήρους τύπου· βλ. πρὸς τοῦτο καὶ τὰ ἐν ἀριθ. 72 εἰρημένα.

Περὶ τῆς συμμετοχῆς ἀμφοτέρων τῶν ταμιῶν εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐγγραφὴν τῆς στήλης βλ. τὰ προειρημένα ἐν ἀρ. 75.

Ἀριθ. 164 (εἰκ. 35. — Εὑρετ. ἀριθ. 185). Στήλη μαρμάρου ὑπομέλανος δεξιᾷ μόνον καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἀκέραιος, ὄπισθεν δ' ἀπεσχισμένη. — Ὕψ. 0·06, πλ. 0·09 πάχ. 0·035.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη βαθέως καὶ ἐπιμελῶς· ὕψ. γραμμ. 0·009-0·012, διάστ. 0·006·

Εἰκὼν 35 (ἐκ φωτογραφίας τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐκτύπου)· ἐπιγρ. ἀριθ. 164. Προξενικὸν ψήφισμα τῶν Γοννέων ὑπὲρ (μεγάλου εὐεργέτου μᾶλλον ἢ ὑπὲρ δικαστῶν).

[. . . . προνοηθῆναι δὲ τοὺς]
[ἐνάρχους ταγούς, ὅπως τὸ ψήφι-]
σμα τοῦτο ἀναγράψ]ω[σιν εἰς κί-
ονα λιθίνην καὶ στήσωσι]ν ἐπὶ τὸ [ἱε-
ρὸν τῆς Ἀθηνᾶς· τὸ δὲ γεν]όμενο[ν εἰς
ταῦτα ἀνήλωμα δότω] ὁ τα[μίας
ἀπὸ τῶν τῆς πόλεως προσόδω]ν.

Ἐν στίχ. 1 καὶ 5 διακρίνονται ἴχνη τῶν γραμμάτων, ἅτινα ἐθέσαμεν. Περὶ τῆς συντάξεως **προνοηθῆναι, ὅπως ἀναγράψωσιν** βλ. ἀριθ. 89· περὶ δὲ τοῦ **ἀνήλωμα** βλ. ἀριθ. 64 Α· περὶ δὲ τῆς κανονικωτέρας βεβαίως μνείας τοῦ ἑτέρου τῶν ταμιῶν βλ. ἀριθ. 75. Ὅτι ἡ πρόνοια περὶ ποιήσεως τῆς στήλης καὶ ἀναγραφῆς τοῦ ψηφίσματος δημοσίᾳ δαπάνῃ ἀπαντᾷ καὶ ἐν δικαστικοῖς καὶ ἐν κοινοῖς προξενικοῖς τοῦ πλήρους τύπου, εἴπομεν ἐν ἀρ. 89.

Ἐν Βόλῳ.

Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλλος.

Μυκαλησσὸς

(Ρειτσώνα· πίν. 6-7)

ὑπὸ

Percy N. Ure.

Τὰς ἀνασκαφὰς Ῥειτσώνας, ἐξ ὧν προέρχονται τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα ἀγγεῖα, ἐπεχείρησε μὲν τὸ πρῶτον βοηθούμενος ὑπ' ἐμοῦ ὁ κ. Burrows τῷ 1907, ἐσυνέχισα δ' ἐγὼ μόνος τῷ 1908. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν τότε ἀνασκαφέντων τάφων ἐδημοσιεύθησαν ἤδη ἐν BSA XIV καὶ JHS XXIX, XXX καὶ XXXI, ἐκεῖ δ' ἐμελετήθησαν καί τινα τῶν προβλημάτων, ἅτινα ἐγεννήθησαν ἐκ τῶν πορισμάτων αὐτῶν, δὲν ἦτο δ' ὅμως δυνατὸν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἄρθρων ἐκείνων νὰ δημοσιευθῶσιν ἐπαρκῶς πάντα τὰ γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος ἀγγεῖα, ὡς καὶ κατάλογοι πάντων τῶν ἐν ἑκάστῳ τάφῳ εὑρεθέντων πραγμάτων κατὰ τὴν μέθοδον, ἥτις ἀπεδείχθη ἡ μόνη ὀρθὴ ἐπιστημονικῶς μετὰ τὰς δημοσιεύσεις ἀνασκαφῶν ἀρχαίων νεκροταφείων ὑπὸ Orsi καὶ Dragendorff [1].

Ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ θὰ πραγματευθῶ [2] περὶ δύο τῶν ἐν JHS XXIX σ. 325 καὶ BSA XIV σ. 277 ἐν κεφαλαίῳ καταλεχθέντων ἀγγείων, ἅτινα ἀπεικονίζονται μετὰ χρωμάτων ἐπὶ τῶν πιν. 6 καὶ 7 συγχρόνως δὲ τῇ βοηθείᾳ πλειόνων εἰκόνων, ὧν τινες ἔγχρωμοι (πίν. 6 καὶ 7) θὰ ἀναπτύξω περισσότερον τὰ πράγματα καὶ θὰ συμπληρώσω τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν ἐν Ῥειτσώνᾳ προελθόντα συμπεράσματα περὶ τῶν ῥυθμῶν τῶν βοιωτικῶν κυλίκων, ἅτινα ἐδημοσίευσα μετὰ τοῦ Burrows ἐν BSA XIV, σ. 308 κέ. καὶ ἐν JHS XXIX σ. 344 κέ. καὶ XXX σ. 336 κέ.. Θὰ δημοσιεύσω πρὸς τούτοις εἰκόνας τῶν κυριωτέρων εἰδῶν τῶν ἐν Ῥειτσώνᾳ εὑρεθέντων ἀρυβάλλων [3], οἵτινες χαρακτηρίζονται διὰ τετραφύλλου ἢ πενταφύλλου κοσμήματος, καὶ θὰ ἀπαριθμήσω ἐν καταλόγῳ τὸ περιεχόμενον τριῶν ἀκόμη τάφων.

Οἰνοχόη μελανόμορφος τάφου 46

(πίν. 6[4] καὶ εἰκ. 1[5]).

Τεχνοτροπία καὶ τόπος κατασκευῆς.

Εἰκὼν 1 (3 : 4), οἰνοχόη μελανόμορφος τάφ. 46, ἀριθ. 83.

Ἡ μικρὰ αὕτη οἰνοχόη, μοναδικὴ κατ' ἐμὲ ὡς πρὸς τὴν παράστασιν, συντάσσεται ὡς πρὸς τὴν τε-

[1] Πάντα τὰ ἐκ τοῦ νεκροταφείου τῆς Ῥειτσώνας πράγματα ἐξετέθησαν ἐν τῷ μουσείῳ τῶν Θηβῶν, τακτοποιηθέντα κατὰ τάφους.

[2] Ἡ ἀρχικὴ ἀπόφασις, ὅπως ἡ δημοσίευσις γείνῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ κ. **Burrows** ἐματαιώθη δυστυχῶς, διότι οὗτος ἠναγκάσθη ἐφέτος νὰ ἀσχοληθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς νέαν ἔκδοσιν τῶν ***Discoveries in Crete.***

[3] Ἡ βοηθείᾳ τῶν συνευρεθέντων πραγμάτων ὁρισθεῖσα ἤδη ἐν **JHS XXIX** σ. **309-310** χρονολογία ἀγγείων οὕτω κοινοῦ τύπου θὰ ἀποδειχθῇ ἴσως ἓν τῶν ὠφελιμωτέρων ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ῥειτσώνας. Πβλ. καὶ ὅσα γράφει ὁ ***Dragendorff Thera*** **II** σ. **226** περὶ τῆς ὀλιγωρίας, ἥτις παρατηρεῖται ἐνίοτε ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα κοινοτέρου εἴδους ἀγγεῖα.

[4] Τὰς φωτογραφίας **1, 2** καὶ **14** μοὶ παρεχώρησε λίαν φιλοφρόνως ὁ κ. **Burrows**.

[5] Ἡ ἀπεικόνισις ἐπὶ τοῦ πίνακος, γενομένη ἐξ ὑδατογραφίας τοῦ κ. **Gilliéron fils** (ὅπως καὶ ὁ πίναξ **7**), εἶνε πολὺ καλὴ καὶ ὀλίγα μόνον ἔχει τις νὰ εἴπῃ περὶ αὐτῆς. Τῆς οἰνοχόης τὸ ἔδαφος δὲν εἶνε

χνοτροπίαν τῇ ἐν *Arch. Anz.* 1910 σ. 457 εἰκ. 1 ἀπεικονισθείσῃ. Δυστυχῶς ἡ ἐκεῖ δημοσιευθεῖσα οὐδεμίαν φέρει ἐπιγραφὴν καὶ ἡ προέλευσις αὐτῆς εἶνε ἄγνωστος, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀποδώσωμεν μετὰ βεβαιότητός τινος τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν εἰς ἰδιαίτερον τεχνίτην, δυνάμεθα δ' ἴσως μόνον νὰ σχετίσωμεν αὐτὸ στενῶς πρὸς τὰ ὑπὸ E. Pottier ἐν Mon. Piot IX σ. 135 κέ. δημοσιευθέντα ἀγγεῖα μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ *Ἐπιλύκου*. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀγγείων τούτων συμπεριέλαβεν ὁ Pottier καὶ κύλικα, ἧς τὸ μὲν ἐσωτερικὸν φέρει ἐρυθρόμορφον παράστασιν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰκονίζεται μέλαινα πτερωτὴ μορφὴ (ἔ. ἀ. εἰκ. 66) ἐπὶ κιτρίνου ἐδάφους, ἥτις μᾶλλον πάσης ἄλλης, ἣν ἐγὼ γνωρίζω, ὁμοιάζει[1] πρὸς τὴν πτερωτὴν μορφὴν τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου.

Δυστυχῶς δὲν εἶνε ἀπολύτως βέβαιον, ὅτι ἡ κύλιξ ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπιλύκου, διότι ἡ ἐπιγραφὴ ταύτης εἶνε ἐλλιπής, σῳζομένου μόνον ΚΟϟΚΑLΟϟ[2]. Ἀλλ' ἡ τεχνοτροπία τῆς ἐρυθρομόρφου παραστάσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς κύλικος συμφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Pottier, ὅτι ἡ κύλιξ εἶνε τῆς ὁμάδος τοῦ Ἐπιλύκου, οὗτινος τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ ἄλλου ἀγγείου[3] ἐν μέρει μελανομόρφου, καὶ ἐν μέρει ἐρυθρομόρφου.

Ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀγγείου οὐδὲν δύναμαι νὰ εἴπω μετὰ πεποιθήσεως. Ὁ Pottier ὑποθέτει περὶ τῶν ἀγγείων ἅτινα ἐπραγματεύθη ἐν *Mon. Piot* IX[4], ὅτι εἶνε Ἀττικὰ πάντα· ἀλλ' ὅμως ὁ τόπος τῆς εὑρέσεως τούτων, ὁσάκις εἶνε γνωστός, εἶνε ἢ ἡ Ἰταλία[5] ἢ ἡ Βοιωτία[6]. Καὶ τὰ ἐπὶ κιτρίνου ἢ ὑπολεύκου ἐδάφους μελανόμορφα ἀγγεῖα εὑρέθησαν κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ (ἀγγεῖα Νικοσθένους καὶ Λοκρικὰ) καὶ ἐν Εὐβοίᾳ (Ἐρετρικαὶ λήκυθοι). Ἡ Εὔβοια, ἡ Βοιωτία, ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Ἰταλία συνεδέοντο τότε διὰ στενῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων καὶ ἀπετέλουν ὁμάδα εἰς ἣν δὲν ἀνῆκεν ἡ Ἀττική, ἧς αἱ σχέσεις κυρίως ἦσαν πρὸς τὴν Ἀνατολήν.

Τὸ ὠχρὸν ἔδαφος χαρακτηρίζει πρὸς τούτοις τὴν Κόρινθον, τὴν Βοιωτίαν καὶ πολλοὺς ἄλλους τόπους (π. χ. τὴν ἀποικίσασαν μέρη τῆς Σικελίας Ῥόδον) μᾶλλον ἢ τὴν Ἀττικήν, ἐν ᾗ, ἂν ἐξαιρεθῶσιν αἱ λευκαὶ λήκυθοι, ἀπαντᾷ κατὰ προτίμησιν τὸ ἀμαυρὸν ἔδαφος.

Τὸ κύριον ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς Ἀττικῆς προελεύσεως πάντων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγγείων βασίζεται ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν. Δὲν δύναμαι βεβαίως νὰ ἐπιχειρήσω ἐνταῦθα ἐν ἐκτάσει τὴν μελέτην τοῦ ἐπιγραφικοῦ ζητήματος, ὀφείλει τις ἐν τούτοις νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι καὶ διὰ τῆς ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν μαρτυρίας δὲν λύεται ὡρισμένως τὸ πρόβλημα τῆς προελεύσεως, τοὐλάχιστον ὡς πρὸς τὰ μελανόμορφα ἀγγεῖα μετὰ κιτρίνου ἐδάφους.

Τὸ κόππα τοῦ Νικοσθένους[7] δυσκόλως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ἂν ἦτο Ἀθηναῖος[8]. Αἱ ἐπιγραφαὶ μετὰ τοῦ «καλὸς» δὲν εἶνε ἀναγκαίως ἀττικαί[9], καί, μολονότι τινὲς ἐξ αὐτῶν συμφωνοῦσι κάλλιστα πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν[10], πρέπει ἐν τούτοις νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι περὶ Ἀττικῆς ἔχομεν πληρεστέρας πληροφορίας ἢ περὶ παντὸς ἄλλου μέρους τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι πάντοτε ἐπικίνδυνον νὰ απο-

τόσον στιλπνὸν ἐπὶ τοῦ ἀγγείου, αἱ δ' ἐγχάρακτοι γραμμαὶ εἶνε πολὺ λεπτότεραι. Τὸ ἄνωθεν καὶ δεξιὰ τοῦ στεφάνου γράμμα ἔχει τὴν ἄνω γραμμὴν παράλληλον πρὸς τὴν κάτω· ἡ ὀπισθία γραμμὴ τοῦ E εἶνε ἐντελῶς κάθετος· ὁ κύκλος τοῦ κάτωθεν τῆς ἀριστερᾶς μασχάλης O εἶνε ἀτελὴς ἐν δύο μέρεσιν, τὰ δὲ χάσματα δὲν εἶνε τόσον μεγάλα ὡς ἐν τῇ ἀπεικονίσει.

Τὰ λείψανα ἐρυθροῦ χρώματος φαίνονται διὰ τοῦ μικροσκοπίου μόνον ἐν ταῖς ἐγκεχαραγμέναις γραμμαῖς καὶ οὕτω δὲ τόσον σπανίως, ὥστε δυνατὸν εἶνε ἡ παρουσία αὐτῶν νὰ εἶνε ὅλως τυχαία.

Ἐπὶ τοῦ σκύφου αἱ ἐγχάρακτοι γραμμαὶ δὲν ἔπρεπε νὰ εἶνε λευκαί, ἀλλὰ μόνον ὀλίγον ἀνοικτότεραι τοῦ ἐδάφους, διότι αὗται, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς οἰνοχόης τοῦ τάφου 46, δὲν εἶνε χρωματισταί, φαίνονται δ' ἀνοικτότεραι μόνον διότι ἐν αὐταῖς διακρίνεται τὸ ἐσώτερον στρῶμα τοῦ πηλοῦ. Καὶ τὸ χρῶμα τῶν ἐνδυμάτων τῶν γυναικῶν καὶ ἄλλων τινῶν λεπτομερειῶν ὁμοιάζει μᾶλλον τῷ πορφυρῷ.

Ἐπί τινων σημείων ἀμφοτέρων τῶν ἀγγείων τὸ μέλαν εἶνε σφόδρα ἀραιὸν ὁμοιάζον πρὸς φαιόν, ἰδίᾳ δ' ἐπὶ τῆς οἰνοχόης κατὰ τὸν στέφανον, τὸν πώγωνα καὶ τὴν ὀπισθίαν κόμην ἀμφοτέρων τῶν μορφῶν, καὶ τὴν ὑψωμένην χεῖρα τῆς πτερωτῆς μορφῆς, ἐπὶ δὲ τοῦ σκύφου κατὰ τὰ σκέλη καὶ τὸν φαλλὸν τοῦ ἡμιόνου, καὶ τὸ ῥυτὸν τοῦ ἐπιβάτου.

[1] Ὡς ὑπέδειξε πρῶτος ὁ κ. Zahn.

[2] *Mon. Piot* IX σ. 159.

[3] ΠΙLVΚΟϟΚΑLΟϟ ἔ. ἀ. σ. 157.

[4] Σελ. 140· πρβ. Klein, *Meistersign.*[2] σελ. 214. Reisch, *Röm. Mitt.* 1890 σελ. 320.

[5] *Mon Piot* IX σ. 160,1, σ. 163, 1 καὶ 2, 165,1. Pottier Album G 10, F 129· Furtwängler *Kat. Berl.* 4041. Klein, *Meistersig.*[2] σελ. 215.

[6] *Mon. Piot* IX σ. 167. Klein *Meistersig.*[2] σ. 216.

[7] Klein, Meisters.[2] σ. 75. Πρβλ. *Kretschmer* σελ. 100, Gestalt wie auf einer chalkidischen Vase.

[8] Ἰδιαιτέρως ἂν ἀναλογισθῇ τις τὰ ἀγγεῖα τοῦ Τεισίου JHS XXIX σελ. 348. Βλέπε ἐπίσης τὰς πόλεις ἔνθα ἀπαντᾷ ϙ κατὰ τὸν 6ον καὶ 5ον αἰῶνα παρὰ Larfeld I σ. 365.

[9] Πρβ. τελευταῖον «Ἀντίψαρος καλός», JHS XXIX σ. 314 εἰκ. 5 καὶ 316.

[10] Πρβ. τελευταῖον τὸ ἐκ τοῦ Διπύλου ὄστρακον· [ΤΕΙ]ΣΑΝΔΡΟΣ [Ε]ΠΙΛΥΚΟ, Πρακτ. 1910 σελ. 110.

δίδωμεν καὶ κατὰ τὸν 6ον εἰς τὴν Ἀττικὴν τὴν θέσιν ἣν εἶχεν αὕτη καταλάβει κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα, καὶ νὰ λησμονῶμεν ὅτι περὶ τὸ 500 π. Χ. ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστος ἡ Δηλιακὴ συμμαχία[1].

Ἡ παράστασις.

Ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας τῆς παραστάσεως δὲν ἔχει τις πολλὰ νὰ παρατηρήσῃ· τὸ ἔμβολον ἐν μορφῇ κεφαλῆς κάπρου εἶνε σύνηθες[2] ὡς καὶ τὸ ὑψηλὸν κατάστρωμα τῆς πρώρας καὶ ὁ ἐπὶ ταύτης γεγραμμένος ὀφθαλμός. Ἡ παρουσία ἑνὸς μόνου κωπηλάτου, ἐνῷ τὰ κωπία εἶνε τρία, ἐξηγεῖται βεβαίως διὰ τὸ ὀλίγον τοῦ χώρου[3]. Ἡ θάλασσα παρίσταται πολλάκις καθ' ὅμοιον τρόπον[4], μολονότι ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν δύναται μᾶλλον νὰ παραβληθῇ[5] πρὸς παραστάσεις βράχων[6]. Τὸ κράσπεδον τοῦ χιτῶνος τῆς πτερωτῆς μορφῆς εἶνε ἐκτάκτως περίτεχνον καὶ ὑπομιμνήσκει τὸ τῆς Ἴριδος ἐπὶ μιᾶς κύλικος τοῦ Βρύγου[7]. Μοναδικὴ εἶνε ἡ ἀφελὴς ἐξεύρεσις τρόπου, ὅπως διακριθῇ ἐπὶ τῆς μελαίνης ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης χῶρος πρὸς παράστασιν τῶν ἐπίσης μελάνων δελφίνων, οἵτινες ἄλλως δὲν θὰ ἦσαν καταφανεῖς[8], ἀσυνήθης δὲ τοὐλάχιστον ἐπὶ ἀγγείων εἶνε ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις, καθ' ἃ φαίνεται, κάθηται ἐπὶ τοῦ προπυργίου τοῦ καταστρώματος. Δύναται μόνον νὰ παραβληθῇ πρὸ πάντων ἡ θέσις τῶν δύο τοξοτῶν, οἵτινες γονατίζουσιν ἐπὶ τῆς Τυρρηνικῆς ὑδρίας τοῦ Βρετ. Μουσ., Β 60, κατ. II πίν. I. Πρβ. ἐπίσης τὸν ἀμφορέα τῆς συλλογῆς Bruschi ἐν Corneto καὶ τὴν κύλικα τοῦ Νικοσθένους, Wien. Vorl. 90/91 πίν. VI. Ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν τελευταίων τούτων ἀγγείων ἡ μορφὴ κρύπτεται κατὰ τὸ ἥμισυ διὰ τῶν προπυργίων.

Ἡ ἑρμηνεία ὁλοκλήρου τῆς παραστάσεως νομίζω, ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, διὰ τοῦτο δὲ καλλίτερον εἶνε αὐτὴ κατὰ πρῶτον νὰ ἐξετασθῇ. Ἡ ἐπιγραφὴ ἄρχεται κατ' ἐμὲ ἀπὸ τοῦ ἀριστερὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ πλοιάρχου γεγραμμένου Ο, προχωρεῖ πρὸς τὰ κάτω μέχρι τοῦ γράμματος ἀριστερὰ τοῦ ποδὸς τῆς αὐτῆς μορφῆς, εἶτα δ' ἐξακολουθεῖ ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῆς πτερωτῆς μορφῆς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἔπειτα κάτωθεν τῆς ἀριστερᾶς μασχάλης αὐτῆς πρὸς τὰ κάτω. Ἀναγινώσκεται οὕτω OϟKƎϟOIOϟTO.

Τὰ γράμματα ταῦτα μετέγραψε δοκιμαστικῶς ὁ κ. Burrows «ὅς κε σῷος, τοῦ» δηλαδὴ *ὅς ἂν σῷος* (ᾖ), *τούτου* (ἔσται τὸ ἆθλον). Ὁ κ. A. B. Cook, ὅστις εἶχε πρό τινος τὴν καλωσύνην νὰ ἀναγνώσῃ τὴν παροῦσάν μου μελέτην, προὔτεινεν ἀνεξαρτήτως τῆς ἀναγνώσεως τοῦ κ. Burrows, ἣν δὲν ἐγνώριζε, «ὥς κε σώως τό», ὅπερ ἴσως ἦτο ἀρχὴ δημοτικῆς ἑξαμέτρου[9] ᾠδῆς, ἥτις ἠδύνατο π. χ. νὰ εἶχεν οὕτω «ὥς κε σώως τὸ (πλοῖον ὑπὲρ πόντοιο κομίζοις).

Ἀμφότεραι αὗται αἱ ἑρμηνεῖαι εἶνε μὲν δυναταί, ἀλλ' οὐδεμία μοὶ φαίνεται πιθανή. Διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀνάγνωσίν του «ὅς κε σῷος, τοῦ» ὁ κ. Burrows, παρέβαλε τὸ γνωστὸν «ὃς νῦν ὀρχηστῶν πάντων ἀταλώτατα παίζει τοῦ τόδε»[10]. Ἀλλ' ἐκεῖ ἀντὶ «τοῦ τόδε» ὀφείλομεν νὰ ἀναγνώσωμεν «τοῦτο δεκᾶν μιν»[11], ἔπειτα δὲ ἡ ἔλλειψις τῆς ὑποτακτικῆς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡμῶν θὰ ἦτό τι ὅλως ἀσύνηθες[12] πλὴν δὲ τούτων καὶ ἡ ἔννοια τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Burrows δὲν εἶνε τόσον καλή, διότι πολὺ φυσικώτερον θὰ ἦτο νὰ ὡρίζετο «ὅς κε νικηφόρος, τοῦ».

Ἧττον ἀπίθανός μοι φαίνεται ἡ ἀνάγνωσις «ὥς κε σώως τὸ». Ὁ κ. Cook παραβάλλει τοῦτο πρὸς

[1] Τὴν γνώμην ταύτην μετὰ πολλῆς πειστικότητος μοὶ ἐξεδήλωσεν ὁ κ. Α. Δ. Κεραμόπουλος.

[2] Π. χ. Furtw. u. Reichh. I πίν. 13 (ἀγγεῖον François), de Ridder, *Bib. Nat.* I ἀρ. 322 (4785), Βρετ. Μουσ. Β 436.

[3] Ὡς παρετήρησεν ὁ κ. Zahn.

[4] Π. χ. ἀγγεῖον François καὶ Furt-Reichh. I πίν. 41 (κύλιξ Φινέως).

[5] Ὅπως μοὶ ἔδειξεν ὁ κ. A.B. Cook.

[6] Π. χ. Βρετ. Μουσ. Β 240, *Cyprus,* Murray, Smith, Walters σ. 111 εἰκ. 163, JHS XXVIII Πιν. *XXX* B.

[7] Βρετ. Μουσ. Ε 65.

[8] Πρβ. Furt. Reichh I πίν. 41 (ἐγκεχαραγμένους ἐν θαλάσσῃ μελαίνῃ). Δι' ἄλλους τρόπους παραστάσεως ἰχθύων ἐπὶ μελανομόρφων ἀγγείων ὅρα Βρετ. Μουσ. Β 103,19 (κατ. II εἰκ. 43, χρῶμα πηλοῦ ἐν θαλάσσῃ λευκῇ). Ἀθην. 1130 (πηδῶντας ἐκ τῆς θαλάσσης).

[9] Διὰ τὸ σῷος παραβάλλει ὁ κ. Cook «πατρωΐης» Hoffmann *Gr. Dial.* III σ. 525, «λαγωείης» κτλ. Ἂν καὶ οὐδέτερον δύναται ἀκριβῶς νὰ παραβληθῇ, ἀφοῦ ταῦτα δὲν γράφονται διὰ ῳ, δυνατὸν θὰ ἦτο νὰ προτείνῃ τις τὸ *σοΐως* ἢ *σϘιως* (ἰῶτα σύμφωνον).

[10] E. S. Roberts σελ. 74.

[11] Ath. Mitt. XVIII σ. 225 Collignon-Couve σ. 65.

[12] Hoffmann *Gr. Dial.* I σ.322 «εἰ δ' ἂν ἰν τοῖ περιχώροι (sc. νέμῃ)» ἐν δευτέρῳ μέρει προτάσεως, δὲν εἶνε ἀκριβῶς παράλληλον.

Ἐτυπ. 6.7.12.

τὰ «ὧδέ ποτ' ἐν Τίρυνθι»[1] καὶ «οἱ φρουροί, Μελιταῖε»[2]. Πρβ. πρὸς τούτοις «ὦ παίδων κάλλιστε»[3]. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο φυσικώτερον νὰ ἐγράφετο «ὧς κε σῴως τὸ πλοῖον», διότι κατὰ τὴν μετρικὴν τομὴν λήγουσι πάντα τὰ ἀποσπάσματα ᾠδῶν, πρὸς ἃ παρεβλήθη ἡ ἐπιγραφὴ ἡμῶν, πλὴν δὲ τούτου θὰ ἦτο καὶ πολὺ ἀπότομον νὰ λαμβάνῃ τις ἐν ἀποσπάσματι μόνον τὸ ἄρθρον ἄνευ τοῦ ὀνόματος[4] εἰς ὃ τοῦτο ἀνήκει· καὶ ἂν ἤθελέ τις ἀντιτάξῃ ὅτι τὸ ὄνομα παρελείφθη δι' ἔλλειψιν χώρου, τότε θὰ ἦτο φυσικώτερον νὰ ἐγράφετο ἁπλῶς «ὥς κε σῴως».

Τὸ ὅτι τὸ ὃς ἢ ὧς ἐγράφη ἄνευ τοῦ δασέος δὲν σημαίνει τι οὔτε ὑπὲρ οὔτε κατὰ τῶν ὑποθέσεων τούτων, διότι ἡ χρῆσις τοῦ δασέος δὲν εἶνε κανονική[5], καὶ ὡς ἐδείχθη ἀνωτέρω δὲν εἶνε γνωστὸς ὁ τόπος ἐν ᾧ κατεσκευάσθη τὸ ἀγγεῖον.

Δυσκολώτερον εἶνε νὰ καθορισθῇ ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 500 π. Χρ. νὰ ὑπάρχῃ *σῶιος* ἢ *σώιως* μετὰ τοῦ ἰῶτα. Διὰ τὸ *σώιζω* αἱ μαρτυρίαι εἶνε πολλαπλαῖ[6]. Τοὐλάχιστον κατὰ τὸν 3ον καὶ 2ον αἰῶνα π. Χρ. ὑπάρχουσι παραδείγματα[7] ὄχι μόνον διὰ τὸν ἐνεστῶτα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἀόριστον καὶ τὸν παρακείμενον. Διὰ τὸ ἐπίθετον ὅμως *σῶιος* μετὰ τοῦ ***ἰῶτα*** φαίνεται[8] ὅτι λείπουσι τελείως ἐπιγραφικὰ παραδείγματα, ἐν ᾧ ἄνευ τοῦ ἰῶτα ὑπάρχουσιν ἀρκετά[9]. Ἀπαντῶσι βεβαίως ***Σῴβιος***[10], ***Σῳναύτης***[11], ***Σῴνομος***[12], ***Σῴπατρος***[13], ***Σῳσθένης***[14], ἀλλ' ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις τὸ ***Σῳ*** προῆλθεν ἴσως ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ σῴζω[15] ἢ τοῦ Σωσι-[16], ἢ ἐκ συναιρέσεως τοῦ ***Σωσι***[17].

Σωσίβιος ἀπαντᾷ ἑβδομήκοντα ἑπτάκις[18], ***Σωσίνομος*** πεντάκις[19], ***Σωσίπατρος*** τεσσαράκοντα τετράκις, ***Σωσισθένης*** δίς[20]. ***Σωσιναύτης*** φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει, ἀπαντᾷ ὅμως ***Σωσίνεως***[21]. Τὸ ἁπλοῦν πρόθεμα ***Σω*** πολλάκις ἀπαντᾷ ἄνευ ἰῶτα π.χ. ***Σώπατρ ος*** (-α) τριάκοντα ἑπτάκις[22], ***Σωσθένης*** εἴκοσιν ἑξάκις[23], ***Σωναύτης***].

Φιλολογικῶς[24] ἐπίσης δὲν φαίνεται δυνατὸν τὸ σῷος (ἢ σῴως), διότι θὰ συνεπήγετο οὐχὶ σωϜος [= σωος, πβλ. Ἡσύχ. σωγασαι· σῶσαι, σωγαζω· σώζω (γ = Ϝ)], ἀλλὰ σώσιος ἢ σωϜyος (πβλ. αἰετος = ἀϜyετος), ὧν οὐδέτερον μαρτυρεῖται. Πρβ. Schulze *Quaest. Ep.* σ. 397 κἑ..

Αἱ διαφοραὶ τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων γραμματικῶν[25] ὑποδεικνύουσιν ὅτι δὲν εἶχον ἐξ ἀρχαιοτέρων ἐποχῶν βέβαια παραδείγματα τοῦ σῷος μετὰ τοῦ ἰῶτα.

Ἄλλη δυσκολία ὡς πρὸς τὴν προβληθεῖσαν ἀνάγνωσιν εἶνε ἡ ἀβεβαιότης ἂν τὸ ἐν τῷ μέσῳ γράμμα τοῦ ὑποθετικοῦ *σῶιος* ἢ *σώιως* εἶνε πραγματικῶς ἰῶτα. Ἡ γραμμὴ αὐτοῦ γίνεται παχυτέρα κατὰ τὸ ἄνω ἄκρον, ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν τῶν λοιπῶν

[1] Kretschmer[2] σ. 90.

[2] *Ann. d. Inst.* 1852 tav. T.

[3] Kretschmer[2] σ. 86 καὶ ὑποσ. 7 (ἐκ Θεόγνιδος).

[4] Βλέπε ἐν τούτοις Kretschmer[2] σ. 80 (μελανομ. ἀμφορέα) «ὦ Ζεῦ πάτερ, αἴθε πλούσιος γεν».

[5] Βλέπε E. S. Roberts σ. 104, 348 κτλ., Hoffmann, *Gr. Dial.* I 197, II 466, III 545-7. Εἶνε ὅμως ἀξιοσημείωτον, ὅτι παράδειγμα ψιλώσεως ἄρθρου ἢ ἀντωνυμίας ἀναφορικῆς ἢ δεικτικῆς δὲν ὑπάρχει παρὰ Kretschmer. Τὰ παρὰ Hoffmann II 465. «ὄτα», «ὄττι», «οὗτος» εὑρίσκονται παρὰ τοῖς λυρικοῖς ποιηταῖς· οὐδεμία ὅμως τοιαύτη ψίλωσις ὑπάρχει ἐν Ἰωνικαῖς ἐπιγραφαῖς.

[6] Π. χ. βλέπε Herwerden, *Lex. Suppl* [2] ἐν λέξει, Meisterhans, *Gramm. d. Att. Inschr.*[3] ὑποσημ. 1484.

[7] Βλέπε IG XII fasc. 5 ἀρ. 600, 824 fasc. 7 ἀρ. 386. Ὑπάρχει ὅμως ΕΣΟΣΕ ἐνἐπιγραφῇ τοῦ 5ου αἰῶνος IG IX 257, *σωῶ* πρὸ τοῦ 456 π. X , Meisterhans[3] ὑποσημ. 1490.

[8] Βλέπε τοὺς πίνακας IG. Δυστυχῶς δὲν ἔχουσι πάντες οἱ τόμοι πίνακας, περιέχοντας λέξεις, οἷαι σῶος, σωτήρ, σῴζω (δηλαδὴ ἐπίθετα, κοινὰ ὀνόματα καὶ ρήματα). Λυπηρὸν εἶνε πρὸς τούτοις, ὅτι λέξεις, οἷαι «σωθέντα», σωθῆναι», «σώζων», «σωζόμενος», ἔτι δὲ καὶ «σῶον» (IG XII fasc. III 174, fasc. V 445, 712, XIV 1566, IX 653) πᾶσαι ἄνευ τοῦ ἰῶτα ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς φέρονται μετὰ τοῦ ἰῶτα ἐν τοῖς πίναξιν.

[9] V. Herwerden, *Lex. Suppl.*[2], Hoffmann *Gr. Dial.* ἀναφέρουσι μόνον σόος, σῶος, σῶς. Meisterhans *Att. Inschr.* σ. 149 σῶος (426 π. Χρ., ἔ. ἄ., σ. 66), σῶς.

[10] IG IV 529 (III αἰών), XII *Th.* 664 καὶ v. Gärtringen ἔ.ἀ.

[11] IG II 181, 773b. A 18, 944, 962, 2068, ὧν τὸ ἀρχαιότερον 450 π. Χρ.. Βλ. Meisterhans[3] ὑποσ. 574.

[12] IG VII 4254, 329/8 π. Χρ..

[13] IG III 2525 Ῥωμ. χρόνων.

[14] IG III 1091 Ῥωμ. χρόνων.

[15] Ὁ κ. S. G. Campbell παραβάλλει Σοιξιάθας, Σοίξιππος κ.τ.λ.

[16] Schulze *Quaest. Ep.* σελ. 397 κἑ..

[17] Ὅπως τακτικῶς ἐν Λακωνικῇ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν Ἀργολίδι, Κύπρῳ καὶ (νεώτερον) Ἤλιδι.

[18] IG II, III, IV, VII, IX, XII, XIV. Pape *Eigennamen*. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι καὶ οἱ ἑπόμενοι καίπερ ἐκπληκτικῶς μεγάλοι πιθανῶς ὑπολείπονται τοῦ ἀληθοῦς.

[19] IG II. *Δημοσθ.* 18. 165 καὶ 36,50. *Λυσίας* ἀπόσπ 1.

[20] IG XII fasc. V. Fick, *Personennamen* σελ. 251.[Ἡ παραπομπὴ BCH 14 σ. 292 φαίνεται ἐσφαλμένη].

[21] IG I 373, 212.

[22] IG II, III, IV, VII, IX, XII, XIV.

[23] Fick σ. 258.

[24] Ὅπως γράφει ἐκ Cambridge ὁ κ. S. G. Campbell. Πβλ. ὅμως Kühner, *Gr. Gramm.*[3] I, 1,542.

[25] Στέφ. ἐν λέξ. variant Grammatici .... Didymus subscribendum ait, negat Herodianus.

γραμμάτων δεικνύει τοιοῦτον πάχος, παραδέχομαι ὅτι ἡ γραφὴ τοῦ ἀγγειογράφου ἄφινεν ἀτελὲς[1] τὸ γράμμα τοῦτο, ὃ εἶνε νῦ καὶ ὄχι ἰῶτα, καὶ ἀναγινώσκω ΟΙΚΕΙΟΥΝΟΣΤΟΥ ἤτοι *οἰκείου νόστου*.

Οὐδόλως πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα ὅτι τὸ ἰῶτα ἔχει μορφὴν τεθλασμένης γραμμῆς. Τοῦτο ἴσως ἐγένετο ἐσκεμμένως ὑπὸ τοῦ ζωγράφου, παραλαβόντος γράμμα ἀπηρχαιωμένον, ὡς συμβαίνει σήμερον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἐπὶ τῶν σημάτων τῶν ξενοδοχείων βλέπει τις πολλάκις Ye ἀντὶ The (Y= ἀπηρχαιωμένον Þ=θ).

Ἢ ἴσως ἐπέζη[2] τὸ τεθλασμένον ἰῶτα ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τῆς πατρίδος τοῦ ζωγράφου.

Ἐν τῷ πίνακι τῶν κατὰ τόπους ἀλφαβήτων ὁ Larfeld[3] ἀναφέρει ὅτι τὸ τεθλασμένον ἰῶτα ἀπαντᾷ ἐν πολλοῖς τόποις κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα π. Χρ. ἐν Μήλῳ, Φλειοῦντι, Ἀχαΐᾳ, Μεγάλῃ Ἑλλάδι, Ἰθάκῃ, ἐν δὲ τῇ Κρήτῃ[4] καὶ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα. Ἂν τὰ ἐκ Στύρων μολύβδινα πλακίδια[5] ἦσαν τελείως ἀξιόπιστα, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ τρίγραμμον ἰῶτα ὑπῆρχε κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα καὶ ἐν Εὐβοίᾳ ἔνθα εἶνε πολὺ πιθανόν, ὅτι κατεσκευάσθησαν μελανόμορφα ἀγγεῖα μετὰ κιτρίνου ἐδάφους. Ἐπὶ νομισμάτων οὐχὶ σπανίως ἀπαντᾷ τὸ τεθλασμένον ἰῶτα μετὰ τὸ 500 π.Χρ., π. χ. ἐν Μεταποντίῳ, Ποσειδωνίᾳ, Καυλωνίᾳ, Κρότωνι, Πανδοσίᾳ, Τερίνᾳ[6]. Πᾶσαι αὗται αἱ πόλεις εὕρηνται ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἡμετέραν οἰνοχόην ἀγγεῖα ἐκεῖ κυρίως εὑρέθησαν· εἶνε δ' ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἐπὶ νομίσματος τοῦ Κρότωνος[7] τοῦ πέμπτου αἰῶνος εὑρίσκεται ἡ ἀρχαΐζουσα ἐπιγραφὴ ΟϟΚϟΜΤΑΜ.

Μεγαλειτέρα δυσκολία κατὰ τῆς ὑποθέσεως ἡμῶν προκύπτει ἐκ τούτου, ὅτι ὅπως ἀναγινώσκεται ὑφ' ἡμῶν ἡ ἐπιγραφή, ὑπάρχουσι ταὐτοχρόνως ἐν αὐτῇ τὸ τρίγραμμον ἰῶτα καὶ τὸ τρίγραμμον σίγμα. Τὸ αὐτὸ ὅμως συμβαίνει καὶ ἐπὶ μιᾶς τοὐλάχιστον ἄλλης ἐπιγραφῆς, δηλαδὴ τῆς γνωστῆς «ὃς νῦν ὀρχηστῶν» ἐπὶ τῆς γεωμετρικῆς οἰνοχόης τοῦ ὀγδόου πιθανῶς αἰῶνος[8].

Ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ ταύτῃ ἐπιγραφῇ παρὰ τῷ ἑνὶ σίγμα καὶ ἀμφοτέροις τοῖς ἰῶτα ἡ ἄνω γραμμὴ διευθύνεται πρὸς τὰ ἐμπρός, τὸ δ' ἕτερον σίγμα πρὸς τὰ ὀπίσω (ἀντιθέτως πρὸς τὴν γραφήν).

Κανὼν σταθερὸς περὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου τῶν γραμμάτων δὲν ὑπάρχει, μόνον ὅτι ἀμφοτέρων ἡ ἄνω γραμμὴ συνήθως διευθύνεται πρὸς τὰ ἐμπρός[9]· ἦσαν δηλαδὴ πράγματι τὸ αὐτὸ σημεῖον, διὰ τοῦτο δὲ πιθανῶς καὶ ἐγκατελείφθη ταχέως τὸ τρίγραμμον ἰῶτα.

Τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν τοῦ μὲν σίγμα ἡ ἄνω γραμμὴ διευθύνεται πρὸς τὰ ἐμπρός, ἀμφοτέρων δὲ τῶν ὑποθετικῶν ἰῶτα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἴσως ὁ ἡμέτερος ἀγγειογράφος καίτοι ἐπιθυμῶν νὰ ἀρχαΐζῃ, ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀρχαΐζουσαν ἀμφιλογίαν[10], καὶ μετεχειρίσθη ἐσκεμμένως τὴν διαφορὰν ταύτην. Τὸ ὅτι ὅμως καὶ τὸ ἒ ψιλὸν εἶνε γεγραμμένον ἀντιστρόφως, καὶ τὸ ὅτι δὲν εἶνε βέβαιον ποῖον εἶνε τὸ ἄνω μέρος τῶν μεταξὺ τῶν μορφῶν τεσσάρων γραμμάτων καθιστᾷ ἐξ ἴσου δυνατόν, ὅτι δὲν ἐνδιεφέρετο περὶ τῆς ἀμφιλογίας· Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ πιθανότης τῆς ἡμετέρας ἑρμηνείας τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι «οἰκείου νόστου» εἶνε

[1] Πιθανῶς ἐκ φόβου στίγματος, ἴσως δὲ (πβλ. Βρετ. Μουσ. **E 81**) ἐξ ἁπλῆς ἀμελείας.

[2] Πρβ. **Conway BSA VIII** σ. **133** (περὶ τοῦ τεθλασμένου ἰῶτα). **It is never safe to fix too narrowly a date after which we hold it impossible for archaisms of this kind to survive.** Πρβ. ἐπίσης τοὺς ἀρχαιοτέρους ῥυθμοὺς τῆς κεραμοπλαστικῆς, οἵτινες ἐπέζησαν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 6ου αἰῶνος ἐν Ῥειτσώνᾳ.

[3] ***Handb.*** **I,** Πρβ. **Roberts,** ***Gk. Epig.*** **1** σ. **38, 137, 306.**

[4] Πρβ. **Roberts** ἔ. ἀν.

[5] **Roehl** σ. **87** δημοσιεύει **432** πλακίδια, ὧν τὰ **100** περίπου κατὰ τὴν μαρτυρίαν μόνον τοῦ **Lenormant «hominis suspectac fidei»**. Δυστυχῶς δὲν εἶνε βέβαιον ποῖα εἶνε ταῦτα τὰ ἑκατόν.

[6] **Head** ***Hist. num***² σ. **76, 81, 94, 97, 106, 113.**

[7] ἔ. ἀ. σ. **97**.

[8] Ἐθν. Μουσ. Ἀθ. **192** ὅμοιον τῷ ἐκ Ῥειτσώνας τάφ. **1** ἀριθ. **4**, **JHS XXX** σ. **343** εἰκ. **6**, σ. **342** ὑποσ. **43**.

[9] Π. χ. **(1)** ἰῶτα **(α)** ἐμπρός, πάντοτε ἐν Θήρᾳ, Μήλῳ, Ἰθάκῃ, Ἀττικῇ, ἐνίοτε ἐν Κορίνθῳ καί(;) Ἀχαΐᾳ· **(β)** ὀπίσω πάντοτε ἐν Φλιοῦντι, ἐνίοτε ἐν Κορίνθῳ. **(2)** σῖγμα. **Graef** ***Vasen d. Akrop.*** (μελανόμορφα) ἐμπρὸς **38**, ὀπίσω **10**. **De Ridder,** ***Bib. Nat.*** **III** (ἀγγεῖα πρὸ πάντων ἀρχαιότερα ἐρυθρόμορφα), ἐμπρὸς **64**κις, ὀπίσω δίς (**581, 815**) ἴσως δὲ ἅπαξ ἔτι ἐν ἀριθ. **866. Hartwig,** ***Meistersch*** ἐμπρὸς **140**, ὀπίσω **3** (πίν. **XVII, XXXV, XLVII** βλέπε ἐπίσης **XLIV** καὶ **XLVI**). **Robert,** ***Ilias auf Vase Tyskiewicz,*** ἐμπρὸς **19**, ὀπίσω **3** (εἰκ. **7, 16**). **Μολύβδ.** πλακίδια Στύρων (ἀνωτέρω σημ. **5**) ἐμπρὸς περίπου **410**, ὀπίσω **25** (ὧν ἓξ κατὰ τὴν μαρτυρίας **Lenormant**). **Abu-Simbel,** ἐν τῷ προοιμίῳ πάντοτε ἐμπρὸν (**16**άκις), ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς πάντοτε ὀπίσω. **Ὀπίσω** σποραδικῶς ἐν Βοιωτίᾳ, **Εὐβοίᾳ,** Λακωνικῇ, Θεσσαλίᾳ, Ῥόδῳ, Γέλᾳ.

[10] Ὅρα ὅμως περὶ τοῦ «ὃς νῦν ὀρχηστῶν» **Larfeld I** σ. **396. «sucht noch notdürftig zwischen einem abgeflachten gewundenen Jota u. einem scharfzackigen Sigma zu unterscheiden.**

δυνατὸν ἐπιγραφικῶς, ὑπάρχουσιν ὅμως ἄλλαι δυσκολίαι γλωσσικαί· ἡ φυσικὴ μετάφρασις εἶναι «ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα»· «οἰκεῖος» δὲ σημαίνει συνήθως οὐχὶ «οἴκαδε» ἀλλὰ «οἰκιακός, κατοικίδιος, ἴδιος, κατάλληλος». Ἀληθῶς παρ' Ὁμήρῳ πολλάκις[1] εὕρηται τὸ «οἴκαδε» μετὰ τοῦ ῥήματος «νοστεῖν», δὲν εὑρίσκεται δ' ὅμως μετὰ τοῦ ὀνόματος «νόστος». Δύναταί τις ὅμως νὰ ἀναφέρῃ ὡς ἀνάλογον, «ὤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιΐδος»[2], συνδέων τὸ «Ἀχαιΐδος» πρὸς τὸ νόστον ὡς γενικὴν τοπικήν, δηλαδὴ ἀντὶ τοῦ «νόστου εἰς Ἀχαιΐδα», διότι τότε ὑποτίθεται, ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ καὶ «νόστον Ἀχαιικόν», ἀφ' οὗ ἐν παρομοίαις φράσεσιν τὸ ἐπίθετον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν γενικὴν (π. χ. Αἰσχ. Πέρσ. 8 «νόστῳ τῷ βασιλείῳ=νόστῳ τῷ τοῦ βασιλέως». Ὁ Ebeling[3] βεβαίως λέγει «gen. Ἀχ. pendet a τηλοῦ cp. ν 249», ἀλλ' ὁ Monro[4] συντάσσει τὸ «Ἀχ.» μετὰ τοῦ «νόστου» συγκρίνων πρὸς ε 344 καὶ δηλῶν ὅτι τὸ νόημα ἀπαιτεῖ γενικὴν προσδιορισμοῦ.

Γραμματικῶς ἀνάλογον πρὸς τὸ ***οἰκεῖος***=οἴκαδε εἶνε τὸ παρὰ Θεοκρίτῳ VI, 31 «ὁδὸς Θαλυσίας» ὅπερ κατὰ τὸν σχολιαστὴν σημαίνει ***ἐπὶ Θαλύσια ἀνυομένη*** ἢ ***ἐπὶ Θαλύσια ἄγουσα ἡμᾶς***[5].

Ἡ γενικὴ ***οἰκείου νόστου*** ἔχει τὴν σημασίαν τῆς γενικῆς κατὰ τὰς προπόσεις. Πρβ. ***Διὸς Σωτῆρος, Ἀγαθοῦ Δαίμονος***[6], ἀπαντᾷ δὲ συνήθως καὶ ἐν ἐπιγράμμασιν ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ π. χ.

> Ἔγχει καὶ πάλιν εἰπέ, πάλιν, πάλιν, Ἡλιοδώρας[7]
> ἢ Ἔγχεε καὶ πάλιν εἰπὲ Διοκλέος[8].

Αἱ γενικαὶ αὗται ἀναφέρονται εἰς πρόσωπα, ἀλλ' ἐπί τινων μεταγενεστέρων μελάνων κανθάρων τοῦ Βερολίνου εὑρίσκονται γενικαὶ ἀντιστοιχοῦσαι μᾶλλον πρὸς τὴν ἡμετέραν γενικὴν ὡς π. χ. ***φιλίας***[9] καὶ ***ὑγιείας δέχου***[10].

Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ[11] καὶ τὰ ἐπιγράμματα εἶνε μεταγενέστερα.

Διὰ «οἴκαδε» κατὰ πρόποσιν πρβ. Πινδ. *Ὀλ.* VII 4, ὅπερ ὑποδεικνύει ὅτι ἐν τοῖς γάμοις συνήθης πρόποσις ἦτο «οἴκοθεν οἴκαδε». Ὁ συνδυασμὸς ἐν τῇ προπόσει τῶν λέξεων «οἶκος» καὶ «νόστος» εἶναι πολὺ φυσικός, δυσκόλως δὲ θὰ ἔγεινε ἄνευ τῆς χρήσεως τοῦ ἐπιθέτου «οἰκεῖος».

Ἡ ἑρμηνεία αὕτη τῆς ἐπιγραφῆς συμφωνεῖ τελείως πρὸς τὴν παράστασιν τῆς οἰνοχόης ἡμῶν. Εὐχαὶ πρὸς ἀσφαλῆ ἐπιστροφὴν ἀπὸ θαλασσοπορείας εἶναι γνωσταί. Π. χ.

> Πολλὰ δ' εὐπλοκάμου πολιῆς ἁλὸς ἐν πελάγεσσιν
> θεσσάμενοι γλυκερὸν νόστον[12].

καὶ Νόστιμον εὐπλοΐην ἀρῷτό τις[13].

Ἡ πτερωτὴ μορφή, ἥτις ἀκούσασα τῆς εὐχῆς τοῦ πλοιάρχου ἡμῶν προηγεῖται τούτου κατὰ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα πλοῦν δύναται νὰ εἶνε ἡ ***Σώτειρα Τύχα***[14] τοῦ μεγάλου ποιητοῦ τῆς Βοιωτίας, ὅστις ἤρχιζε τὸ στάδιον αὐτοῦ ἐν Θήβαις, ὅτε ἐτίθετο εἰς τὸν τάφον ἐν Ῥειτσώνᾳ ἡ οἰνοχόη.

> Τὶν γὰρ ἐν πόντῳ κυβερνῶνται
> θοαὶ νῆες[15].

Καὶ ὁ συνάδελφος τοῦ Πινδάρου Αἰσχύλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς αὐτῆς θεότητος.

> Τύχη δὲ σωτὴρ ναῦν θέλουσ' ἐφέζετο[16].

Ἤδη παρ' Ἡσιόδῳ[17] εἶνε ἡ Τύχη μία τῶν Ὠκεανίδων.

Λοιπὸν δύναται τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν νὰ προλαμβάνῃ τὴν λατινικὴν Fortunam Reducem (***Τύχην Ἐπαναγωγόν***, Δίων Κάσσ. LIV 10,5. ***Τύχην Σωτήριον***, Ἀπολλ. III 3), τῆς ὁποίας ἡ λατρεία ἱδρύθη ἐν Ῥώμῃ τῷ 19 π. Χ. μετὰ τὴν ἐπιστρο-

[1] Β 343, Δ 103, Θ 102, 252, μ 43, Σ 60, 90, 441, Τ 258, ξ 163, ο 177. Πρβ. ἐπίσης Ε 687 «νοστήσας οἶκόνδε φίλην εἰς πατρίδα γαῖαν».
[2] Ψ 68.
[3] ***Lex. Hom.*** νόστος.
[4] Od. XIII-XXIV.
[5] Ἡ ἑρμηνεία «***οἴκαδε***» μοι φαίνεται ἡ πιθανωτέρα. Ἀλλὰ δυνατὴ εἶνε (πρβ. Ἡροδ. III 81) «ex sententia» «κατάλληλος» πρβ. κατωτέρω «γλυκερὸν νόστον», καθ' ἃ μοι ἐδήλωσεν ὁ A. B. Cook.
[6] Kretschmer, ***Vaseninsch.*** σ. 82.
[7] Μελέαγρος 98.
[8] Καλλιμ. Ἐπιγραμ. 31.
[9] F 2866, 2869, 2873, 2875.
[10] F 2872
[11] Jahn, ***Münch. Vasensamml.*** σ. CXI.
[12] Bergk-Hiller Ἀρχιλ. frag. II (62).
[13] Ἀνθ. Παλ. VII 639.
[14] Τὸ *σαφος* τοῦ κ. Burrows καὶ τὸ *σαφως* τοῦ κ. Cook ὑποδεικνύουσι τὴν θεότητα ταύτην. Πρβ. IG XII fasc. V 8 *ἐπ' ἀγαθῇ τύχῃ καὶ σωτηρίᾳ*.
[15] Πινδ. Ὀλ. XII 3.
[16] Ἀγαμ. 664.
[17] *Θεογ.* 360.

φὴν τοῦ Αὐγούστου ἀπὸ πλοῦ εἰς Ἑλλάδα. Ἡ μεταγενεστέρα αὕτη ***Ἐπαναγωγὸς Τύχη*** εἰκονίζεται ἐπὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ἱσταμένη πρὸ τῆς πρώρας πλοίου[1].

Ὁ στέφανος, ὃν κρατεῖ ὁ πλοίαρχος καὶ αἱ πτέρυγες τῆς θηλείας μορφῆς ὑποδεικνύουσιν ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅτι μᾶλλον Νίκη καὶ οὐχὶ ἡ Τύχη εἶνε αὕτη. Τοῦτο τοὐλάχιστον ἐνόμισεν ὁ κ. Zahn[2] ὅστις ἐξηγῶν τὴν σκηνὴν κατὰ διάφορον ὅλως τρόπον, παραβάλλει τὴν ἐπὶ ἀναγλύφου Ἀττικοῦ[3] εἰκονιζομένην στεφάνωσιν κωπηλάτου νικήσαντος τὰ Μουνίχια καὶ βλέπει ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν ἅμιλλαν πλοίων, οἷα ἐγίνετο ἐν τοῖς Μουνιχίοις καὶ τοῖς Αἰαντείοις, ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ 480 π. Χ., ὁ κ. Zahn ὑποθέτει, ὅτι τοῦτο ὑποστηρίζει τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ Töpfer[4] περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης τοῦ A. Mommsen, Dittenberger καὶ ἄλλων, ὅτι τὰ Αἰάντεια ἱδρύθησαν μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν[5].

Ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ἀπαντῶσιν ἐνίοτε πτερωταὶ μορφαὶ ἐπὶ παραστάσεων ἁμιλλῶν πλοίων[6], καὶ οὐχὶ σπανίως χρησιμοποιεῖται ὁ τύπος πρὸς ἀπεικόνισιν τῆς Νίκης[7], εἶνε δ' ἐνδιαφέρουσα καὶ διὰ τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἡμετέραν παράστασιν ἡ ἐπὶ νομίσματος τοῦ Σαγούντου[8] εὑρισκομένη εἰκὼν Νίκης ἐχούσης στέφανον καὶ πετομένης ὑπεράνω πρώρας μεθ' ὑψηλοῦ καταστρώματος. Βλέπε ἐπίσης L. Anson *Num Gr.* τεῦχ. V ἀρ. 940-943.

Ἀλλ' ὁ πτερωτὸς οὗτος τύπος ἦτο

«πολλῶν ὀνομάτων μορφὴ μία»

καὶ παρίστα οὐχὶ μόνον τὴν Νίκην, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἶριν[9] καὶ τὴν Ἔριν[10] ἴσως δὲ καὶ τὴν Ἄρτεμιν[11].

Τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος νομίσματα εἶνε πάντα ἑλληνιστικῶν χρόνων, δηλαδὴ 200 περίπου ἔτη μεταγενέστερα τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, καὶ φαίνεται, ὅτι ὁ τύπος αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διαφέρει ἡ ἡμετέρα εἰκών, καθόσον ἡ πτερωτὴ μορφὴ ἐν ταύτῃ πέτεται πρὸ καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς πρώρας καὶ δὲν φέρει αὐτὴ τὸν στέφανον, ἐφευρέθη ἐν Ἑλληνιστικοῖς χρόνοις ἢ τοὐλάχιστον ἐτελειοποιήθη κατ' αὐτούς. Καὶ ἐπὶ ἔτι νεωτέρων νομισμάτων ἀπαντῶσι πολυάριθμοι ἄλλαι μορφαὶ ἐν ὁμοίᾳ θέσει ἐπὶ πρώρας πλοίου π.χ. Αἰνείας[12] ἢ Κάδμος[13], Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶν[14].

Λοιπὸν οὔτε ἡ θέσις τῆς μορφῆς ἡμῶν οὔτε αἱ πτέρυγες ἀποδεικνύουσιν ὅτι εἶνε Νίκη. Καὶ ὁ στέφανος δὲ δὲν ἦτο πάντοτε σύμβολον τῆς Νίκης[15], ἀλλ' ἐχρησιμοποιεῖτο ἐπ' εὐκαιρίᾳ οἱασδήποτε πανηγύρεως ὡς καὶ παντὸς εὐχαρίστου[16] γεγονότος, ὁποῖον εἰδικῶς ἦτο καὶ ἡ ἐκ θαλασσοπορείας ἐπιστροφή. Κατὰ Πολέμαρχον τὸν Ναυκρατίτην[17], τοὺς στεφάνους εἰσήγαγεν εἰς Ναύκρατιν «κατὰ τὴν τρίτην πρὸς ταῖς εἴκοσιν Ὀλυμπιάδα» ὡς χαριστήριον ἔμπορός[18] τις ἐκ τῆς πόλεως σωθεὶς κατὰ πλοῦν τρικυμιώδη δι' ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης[19], ὅπερ εἶ-

[1] Roscher *Lex.* I σ. 1507.

[2] Πρὶν ἢ καταρτίσω τὴν ἐμὴν ἑρμηνείαν τῆς τε σκηνῆς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς.

[3] AE 1862 πίν. 29 = Dar. Sagl. II σ. 631 εἰκ. 2682.

[4] *Pauly-Wissowa* Αἰάντεια.

[5] Ὁ κ. Zahn δέχεται, ὅτι τὸ ἀγγεῖον εἶνε Ἀττικόν, βλέπε ἐν τούτοις ἀνωτέρω σελ. 102 σημ. 5.

[6] Roscher *Fris*.

[7] H. Bulle ἐν Roscher, Nike σ. 315 κέ..

[8] A. Heiss, *Mon. ant de l'Espagne* pl. XXVII 11, XXVIII 13, 15, 18, 19, 21.

[9] Π. χ. Gerhard, *Aus. Vas.* I πίν. XLVI. Roscher, Iris εἰκ 4, 8.

[10] Roscher, Eris.

[11] Ὅρα Roscher Nike σ. 321-322.

[12] Anson ἔ. ἄ. ἀρ. 932.

[13] ἔ. ἄ. 933-7.

[14] ἔ. ἄ. 946.

[15] Π. χ. JHS XXIX σ. 294 εἰκ. 11, στέφανοι κρατοῦνται ὑπὸ θεραπαινίδων θεᾶς, ἥτις πιθανῶς εἶνε ἡ Ἄρτεμις (Thompson ἔ. ἄ.).

[16] Πρβ. Εὐριπ. ***Ἀλκ.*** 832 ***Ἴων*** 1169 ***Ἡρακλ. Μαιν.*** 677, καὶ Ἄλκαιον, Ἄρχιππον, Νικόστρατον, Εὔβουλον, παρ' Ἀθην. 674c, 678e, 685d, e.

[17] Ἀθήν. 675. Πρβ. Vitg. Γεωργ. I. 303-4.

[18] Τὸ ὅτι διὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ κάπρου τὸ πλοῖον χαρακτηρίζεται πιθανῶς ὡς πολεμικὸν (***Furtw. Reich.*** σ. 228 πρβ. Brit. Mus. B 436 = Harrison καὶ Mc Coll πίν. VII), δὲν σημαίνει ἀναγκαίως ὅτι παρίσταται ἅμιλλα πλοίων μᾶλλον ἢ ἀσφαλὴς ἐπιστροφή. Δυνατὸν εἶνε ὁ πλοίαρχος τῆς ἡμετέρας εἰκόνος νὰ ἐπιστρέφῃ ἀπὸ θαλασσίας ἀποστολῆς οὐχὶ χάριν ἐμπορίου γενομένης Ἐν Tit. Liv. II, 22 (495 π. Χ.) πέμπουσιν οἱ Λατῖνοι χρυσοῦν στέφανον τῷ Διί, διότι 6000 αἰχμάλωτοι ἐνόστησαν πρὸς τοὺς οἰκείους (remissi ad suos fuerant). Καὶ ἐνταῦθα προέχει ἡ ἰδέα τῆς ἐπιστροφῆς (ὁ νόστος).

[19] Δὲν ὑπάρχει παρ' Ἕλληνι συγγραφεῖ παράδειγμα Τύχης διδούσης στέφανον, ἀλλ' ἡ Fortuna τοῦ Ὁρατίου, ἥτις εἶνε domina aequoris (Ὠδ. I 35,6) καὶ πτερωτὴ (III 29, 54, πρβ. stridore acuto I 34,15)

hinc apicem rapax
sustulit, hic posuisse gaudet. I 34, 14-16.

Ἔνθα, διὰ τὸ apicem πρβ. regum apices III 21,20 καὶ Wickham ἔ. ἄ. Ἡ θέσις τοῦ πλοιάρχου ὑποδεικνύει ὅτι ὁ στέφανος εἶνε δῶρον ***παρὰ*** τῆς πτερωτῆς μορφῆς, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ προσφέρεται πρὸς αὐτήν, ὅπως προσέφερεν ὁ Ναυκρατίτης στέφανον τῇ σωσάσῃ αὐτὸν Ἀφροδίτῃ. Βλέπε Tit. Liv. ἄνω ὑποσσημ. 18 καὶ

χεν ἐπὶ τοῦ πλοίου[1].

Σκύφος μελανόμορφος μετὰ Διονυσιακῆς παραστάσεως

(Τάφ. 31 ἀρ. 187. Πίν. 6, 2· εἰκ. 2)[2].

Εἰκὼν 2. Σκύφος μελανόμορφος. Τάφ. 31, ἀριθ. 187.

Ὡς βλέπει τις ἐπὶ τοῦ πίνακος, τὸ χρῶμα τοῦ ἐδάφους εἶνε ἀνοικτότερον τοῦ συνήθους τῶν μελανομόρφων ἀγγείων, καὶ τὸ σχῆμα δὲ τοῦ σκύφου ἡμῶν ἰδιάζει μᾶλλον εἰς τὰ Κορινθιακὰ ἀγγεῖα[3]. Ὅμοια ἀγγεῖα μετὰ ταινιῶν μελαινῶν ἢ ἐρυθρῶν ἐπὶ ἐδάφους ῥοδόχρου ἢ κιτρινωποῦ εὑρέθησαν ἱκανὰ ἐν Ῥειτσώνᾳ[4], ἄλλα δὲ προέρχονται ἐκ τοῦ Ἐξάρχου[5] καὶ ἄλλα ἐκ Σάμου[6].

Ἡ παράστασις τοῦ σκύφου ἡμῶν εἶνε συνήθης ἐπὶ μελανομόρφων ἀγγείων, π. χ. de Ridder *Bib. Nat.* σ. 236 ἀρ. 343 εἰκ. 43[7], αἱ δὲ μαινάδες τοῦ ἀγγείου τῆς *Bibl. Nat.* ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς BSA XIV πίν. XI d (=αὐτόθι σ. 276, τάφ. 31 ἀρ. 174). Ἀλλ' ὅμως αἱ ἀναλογίαι αὗται δὲν ἀρκοῦσιν, ὅπως ἀνατρέψωσι τὰς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ ἀγγείου ἐξαγομένας εἰκασίας περὶ τοῦ τόπου τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, διότι ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηρίων μαρτυρεῖται τὰ μελανόμορφα ἀγγεῖα κατεσκευάζοντο ἐν διαφόροις τόποις, ὡς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κορίνθῳ καὶ τῇ ὑπὸ Κορινθιακὴν ἐπίδρασιν εὑρισκομένῃ κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα Βοιωτίᾳ[8].

Αἱ γυναῖκες ὀρχοῦνται, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς θέσεως τῶν βραχιόνων[9] αὐτῶν καὶ τῶν σκελῶν τῆς μάλιστα ἐπὶ τὰ δεξιὰ μορφῆς[10]. Ὁ χορὸς τῶν Μαινάδων ἢ Βακχῶν μόνων, ἄνευ ἀνδρός, εἶνε γνωστός[11], περίεργος ὅμως, καὶ καθ' ἃ φαίνεται μοναδικὸς εἶνε ὁ τρόπος τῆς ἀπεικονίσεως τῶν κρασπέδων τῶν χιτώνων, ἅτινα καθ' ὃ μέρος λήγουσι κάτω, ὁμοιάζουσι πρὸς ἀνεστραμμένας κληματίδας ἐκτεινομένας ἑκατέρωθεν παρὰ τοῖς ἀστραγάλοις[12]. Ἡ ἐντύπωσις ἐπιτείνεται διὰ τῆς στενότητος τοῦ ἀνωτέρου μέρους τοῦ ἐνδύματος. Ἑτέραν ἐντελῶς ὁμοίαν παράστασιν δὲν γνωρίζω. Ἀναλογίαν τινα ἴσως ἔχει τὸ ἔνδυμα ἐπὶ τοῦ Παναθηναϊκοῦ ἀμφορέως *Mon Ined.* X πίν. XLVII β, ὅπερ ὁμοιάζει πως ὡς πρὸς τὴν ἐξεικόνισιν τῶν κρασπέδων τῶν ἐνδυμάτων, ὡς καὶ τῆς ὀσφύος καὶ τῶν ἄκρων τῶν χειρίδων. Ἡ σύγκρισις αὕτη καθιστᾷ πιθανόν, ὅτι καὶ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου τὸ ἔνδυμα ἦτο μετὰ περιττῆς τέχνης κεκομμένον[13], οὐδ' εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ ἐνδύματος προῆλθε ἐκ τῆς προσπαθείας τοῦ ἀγγειογράφου νὰ ἐξεικονίσῃ περίτεχνόν τινα τακτοποίησιν τοῦ κόλπου καὶ τῆς

πρβ. Christ Πίνδ. *Ὀλ.* XII, neque nesi dissimile est quod Boeckhius coniecit, in ipso fano quodam Fortunae, cum Ergoteles deae coronam offerret, carmen hoc cantatum esse.

[1] Ἀπίθανον εἶνε, ὅτι ἡ παράστασις τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου εἰκονίζει ἅμιλλαν πλοίων ἐν ἐπικηδείοις ἀγῶσιν (A. S. Murray, JHS XIX σ. 198), ἢ τὸν πλοῦν πρὸς τὸν τάφον ἢ πέραν αὐτοῦ (Savignoni, *Mon. ant.* XIV σ. 575. Paribeni, ἔ. ἄ. XIX σ. 24-26 μετὰ τῶν παραπομπῶν). Ὁ Paribeni ἐξαίρει ὑπὲρ τὸ δέον τὰ πήλινα πλοῖα ἅτινα ἀναφέρει, ὧν ἔνια οὐδ' εὑρέθησαν ἐν τάφοις (ὡς π. χ. τὰ ἐκ Μήλου καὶ Κορίνθου)· ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τάφοις εὑρεθέντα δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πολὺ εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὑποθέσεως, ἀφοῦ εἶνε γνωστόν, ὅτι τὰ ἐν τοῖς τάφοις κατατιθέμενα πράγματα δὲν εἶχον πάντοτε ὡρισμένως ἐπικήδειον χαρακτῆρα.

[2] Βλέπε ἄνω σ. 102 ὑποσ. 5.

[3] Π. χ. Wilisch *Altkor. Thonind.* πίν. II 19, Rayet-Collignon εἰκ. 33, Lau πίν. VII 2· πρβ καὶ Salzmann, *Camirus* πίν. XXXII, XXXIV, de Ridder, *Cat. bibl. nat.* I πίν. II 72, Pottier, *Vases du Louvre* A 331, 298, πίν. 13,11, ὧν τὰ πλεῖστα εὑρεθέντα ἐν Ῥόδῳ ἐκλήθησαν ὑπὸ Böhlau (*Nekrop.* σ. 89 κέ..) αἰολικά, πάντως δὲ δὲν εἶνε ἀττικά.

[4] Π. χ. τάφ. 12 ἀρ. 16, 16α, τάφ. 46 ἀρ. 41, JHS XXIX σ. 317, 323.

[5] Ἐν τῷ μουσείῳ Χαιρωνείας.

[6] Böhlau, *Nekrop.* πίν. VIII 24, die aus der altkor. Keramik zuerst bekannte Form. ἔ. ἄ. σ. 150.

[7] Πρβ. ἔ. ἄ. σ. 242 ἀρ. 352 (εἰκ. 47, ἔνθα ὁ de R. ἐσφαλμένως γράφει 351). Ὁ Διόνυσος ἱππεύει καθήμενος πρὸς τὰ ὀπίσω ἐπὶ τῆς ἐρυθρομόρφου κύλικος Brit. Mus. E 102, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγγείων, εἰς ἃ παρεπέμψαμεν ἀνωτέρω.

[8] Ὅρα JHS XXIX 344-353.

[9] Πρβ. Emmanuel, *Danse Grecque* εἰκ. 148, 505 Hincks, *Rev. arch.* 1909 εἰκ. 10 E.

[10] Πρβ. Emmanuel εἰκ. 492 A, 577. Hincks εἰκ. 10 I.

[11] Πρβ. Dar. Sagl. Saltatio εἰκ. 6065, 6066.

[12] Ἀντιπβλ. π. χ. *BSA* XIV πίν. XI, d, i, *Notiz. d. Scav.* 1893 σ. 124.

[13] Πρβ. Böhlau *Quaestiones Vestiariae* σ. 42, 43.

ζώνης [1], διότι ἐπὶ οὐδενὸς ἐνδύματος τοῦ σκύφου ἡμῶν ὑπάρχει κόλπος [2], ἢ ὅτι ἐν ταχείᾳ κινήσει [3] εἰκονίζονται τὰ ἐνδύματα, διότι προφανῶς οὐδόλως κινοῦνται ταχέως αἱ μορφαί, καθ' ἣν στιγμὴν εἰκονίζονται. Καὶ ἐπί τινων δὲ Κρητικῶν τοιχογραφιῶν [4] εἰκονίζονται τὰ κράσπεδα τῶν ἐνδυμάτων μετὰ μιᾶς πεταλοειδοῦς [4] προεξοχῆς πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀλλ' ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει ὁμοία προεξοχὴ καὶ πρὸς τὰ ἐμπρός, εἶνε δὲ καὶ τὸ ἔνδυμα βραχύτερον καὶ δὲν προσαρμόζει τόσον στενῶς εἰς τὸ σῶμα κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη.

Εἰκὼν 3 (περίπου 1 : 4), τάφου 51 ἀριθ. 7 καὶ (ἐσωτερικὸν) 31 ἀριθ. 2, ἐρυθρὸν ἐπὶ κιτρίνου, βοιωτικαὶ κύλικες.

Ἡ τεχνοτροπία τῶν βοιωτικῶν κυλίκων

(Πίν. 7) [5].

α΄). Χρονολογικὴ ταξινόμησις.

Ὡς πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν διεκρίναμεν ἐν BSA XIV, σ. 308 τὰς βοιωτικὰς κύλικας εἰς δύο τάξεις, τὴν πρώτην σύγχρονον πρὸς τὰ ἀρχαιότερα μελανόμορφα ἀγγεῖα, καὶ τὴν δευτέραν σύγχρονον πρὸς τὰ μεταγενέστερα μελανόμορφα.

Τὰ χρώματα τῆς πρώτης τάξεως, ἅτινα οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἀπεδόθησαν ἐπαρκῶς, φαίνονται καλῶς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πίνακος 7 (1 καὶ 2). Ὡς πρὸς τὰ χρώματα τῆς δευτέρας τάξεως δύναταί τις νὰ παραπέμψῃ εἰς BSA XIV πίν. VII A καὶ VIII. Τὸ χαρακτηρίζον τὴν πρώτην τάξιν ἀνθέμιον μετὰ πολλῶν μελάνων καὶ ἐρυθρῶν (ἐνίοτε ὑποπορφυρῶν) φύλλων τὸ πρῶτον ἐνταῦθα (πίν. 7, 1) ἀπεικονίζεται ἐγχρώμως. Τὸ ἀνθέμιον τῆς δευτέρας τάξεως, ὅπερ εἰκονίζεται παντελῶς ἄνευ μίσχου καὶ μετὰ πέντε μόνον φύλλων, ὧν τὰ δύο κίτρινα· βλέπει τις ἐν BSA XIV, πίν. VIII A. Τὰ συνηθέστερα κοσμήματα τῆς πρώτης τάξεως εἰκονίζονται ἐν BSA XIV, πίν. XV a-e.

Εἰκ. 3. Ἡ εἰκὼν 3 (τάφ. 51 ἀρ. 7) [6] παριστάνει κόσμημα εἰκονίζον ἄνθος κατὰ συνθήκην γεγραμμένον, ὅπερ ἐν Ρειτσώνᾳ εὑρέθη μόνον ἐν τοῖς τάφοις 51 [7] (ἐνὶ τῶν μεταγενεστέρων τῆς ὁμάδος Α [8]) καὶ 31 (τῷ ἀρχαιοτέρῳ τῆς ὁμάδος Β). Τὰ χρώματα τῆς δευτέρας τάξεως εἶνε πολὺ εὔθρυπτα, τὸ δὲ χρῶμα τοῦ ἐδάφους εἶνε καθαρὸν λευκόν. Τὸ κόσμημα ταύτης περιορίζεται εἰς δύο τύπους, ὧν ὁ μὲν μετὰ τριγώνων καὶ πενταφύλλων ἀνθέων ἀπεικονίζεται ἐν BSA XIV πίν. VIII A, ὁ δ' ἕτερος ἔχει ἐξ ὁλοκλήρου γραμμικὴν διακόσμησιν. ***Εἰκ. 4*** (τάφ. 46 ἀρ. 19, JHS XXIX

Εἰκὼν 4 (1 : 2). Τάφ. 46 ἀριθ. 19, ἐρυθρὸν ἐπὶ λευκοῦ. Βοιωτικὴ κύλιξ.

σ. 322-323) μετὰ σειρᾶς ἐπιμήκων στιγμῶν ἀνωτέρω τῆς βάσεως δεικνύει μίαν τῶν μεταγενεστέρων παραλλαγῶν τοῦ μετὰ γραμμικῆς μόνον διακοσμήσεως τύπου. Αἱ μεταγενέστεραι αὗται

[1] Πρβ. *E. B.* ***Abrahams, Greek Dress*** σ. 63.

[2] Καὶ τῶν ἐνδυμάτων δέ, τὰ ὁποῖα μελετᾷ ἡ κυρία **Abrahams**, τὰ ἄκρα πίπτουσι πάντα μεταξὺ τῶν ἀστραγάλων, οἵτινες εἶνε μεμακρυσμένοι ἀλλήλων.

[3] Πρβ. **Graef**, ***Vasen d. Akrop.*** 859α (πίν. 54)

[4] Ἴσως μᾶλλον καθ' ὁμοίωσιν οὐρᾶς ζώου **Paribenti**, ***Mon.-ant.*** XIX σ. 22.

[5] Βλέπε ἀνωτέρω σελ. **102** ὑποσ. **5.** Τὰ χρώματα εἶνε ὑπὲρ τὸ δέον στιλπνά, διετηρήθη ὅμως ἐπὶ πάντων ὁ αὐτὸς τόνος ὡς πρὸς τὴν ἐπίτασιν τῆς στιλπνότητος.

[6] ***BSA*** XIV σ. 271 πρβ. αὐτόθι ἀρ. 3.

[7] Ἀρ. 7 ***BSA*** XIV σ. 265.

[8] ***BSA*** XIV σ. 305 κέ..

παραλλαγαὶ ἔχουσι μίαν ὁριζοντίαν κυματοειδῆ γραμμὴν κατὰ τὸ ὕψος τῶν λαβῶν, ἔνθα αἱ ἀρχαιότεραι ἔχουσι ζώνην καθέτων γραμμῶν· Πρβ. BSA XIV πίν. XV f, o = τάφ. 31, 8, 9.

Τὸ σύνηθες κόσμημα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν κυλίκων ἀμφοτέρων τῶν τάξεων δεικνύει ἡ εἰκ. 3. Ἀγγεῖά τινα ἔχουσι καὶ κέντρον τοῦ αὐτοῦ χρώματος πρὸς τὸ τῶν ταινιῶν, μόνον δ' ἑνὸς ἀγγείου ἐκ Ῥειτσώνας, τάφ. 46 ἀρ. 3 (JHS XXIX σελ. 322 καὶ ὑποσ. 27)=***εἰκ. 5***, ἡ ἐσωτερικὴ διακόσμησις

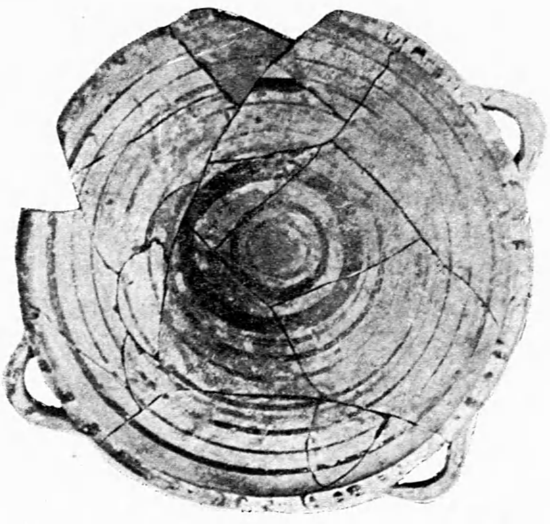

Εἰκὼν 5 (1 : 3). Τάφ. 46 ἀριθ. 3, ἐρυθρὸν ἐπὶ λευκοῦ· ἐσωτερικὸν Βοιωτικῆς κύλικος.

παραλλάσσει σημαντικῶς ἀπὸ τῆς συνήθους.

β'). Γένεσις τῆς τεχνοτροπίας.

Ὁ κ. Burrows καὶ ἐγὼ ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη ἐν BSA XIV καὶ JHS XXX τὰ ἐπιχειρήματα, ἅτινα πείθουσιν ἡμᾶς, ὅτι ἡ τεχνοτροπία τῶν βοιωτικῶν κυλίκων ἀνεπτύχθη ὑπὸ Κορινθιακὴν ἐπίδρασιν. Εἶνε ταῦτα ἐν συντομίᾳ τὰ ἑξῆς. 1) Πᾶσαι αἱ ἐν Ῥειτσώνᾳ εὑρεθεῖσαι βοιωτικαὶ κύλικες, εὑρέθησαν ἐν τάφοις μετὰ μελανομόρφων ἀγγείων [1]. 2) Οὐδὲν ἀγγεῖον τῆς τεχνοτροπίας ταύτης εὑρέθη ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις (πρωτοκορινθιακοῖς ἢ κορινθιακοῖς) τάφοις, οὓς ἐδημοσίευσα ἐν JHS XXX 3) Αἱ λοιπαὶ βοιωτικαὶ κύλικες ἢ δύνανται νὰ καταταχθῶσιν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐκ Ῥιτσώνας ἢ σχετίζονται ὁπωσδήποτε στενῶς πρὸς τὰ μετ' ἐρυθροῦ ἐδάφους [2] Κορινθιακὰ ἀγγεῖα, καὶ τὰ ἀρχαιότερα δὲ ἐκ Ῥειτσώνας ἀγγεῖα τῆς τεχνοτροπίας τῶν βοιωτικῶν κυλίκων ἔχουσι σημαντικὰς λεπτομερείας κοινὰς μετὰ τῶν κορινθιακῶν ἀγγείων τῶν τάφων 14 καὶ 4, οἵτινες εἶνε οἱ νεώτεροι τῶν ἐν Ῥειτσώνᾳ ἀνασκαφέντων τάφων, ἐχόντων δὲ μόνον πράγματα κορινθιακῆς τεχνοτροπίας καὶ ἀναμφισβητήτως ἀρχαιότεροι [3] τάφων οἱωνδήποτε τῆς Ῥειτσώνας ἐν οἷς εὑρέθησαν βοιωτικαὶ κύλικες.

Αἱ λεπτομέρειαι αὗται κατεδείχθησαν ἐν JHS XXX σ. 339-349. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον καταφανεστέρα εἶνε ἡ γενικὴ ὁμοιότης τῶν χρωμάτων, ἥτις δηλοῦται καλῶς ἐπὶ τοῦ πίν. 7 [4]. Αἱ εἰκόνες 1 καὶ 2 τοῦ πίνακος τούτου ἐλήφθησαν ἐκ βοιωτικῶν κυλίκων τοῦ τάφου 49 (BSA XIV σ. 250 ἀριθ. 1,3), ὅστις εἶνε ἴσως ὁ ἀρχαιότερος τῶν περιεχόντων ἀγγεῖα τῆς τεχνοτροπίας τῶν βοιωτικῶν κυλίκων· αἱ δ' εἰκόνες 3-5 ἐλήφθησαν ἐξ ἀγγείων τοῦ τάφ. 14 (JHS XXX σ. 350 κέ. ἀριθ. 17, 14, 13), ὅστις περιεῖχεν ἓν ἀγάνωτον ἀγγεῖον καθημερινῆς χρήσεως ἐν τῷ μαγειρίῳ καὶ 28 κορινθιακοὺς ἀρυβάλλους καὶ βομβυλιοὺς καὶ εἶνε ἀναμφισβητήτως ἀρχαιότερος τοῦ τάφ. 49.

Ἡ καταπληκτικὴ αὕτη ὁμοιότης τῶν χρωμάτων εἶνε ἀδύνατον νὰ εἶνε τυχαία. Παραβλητέον ἐπίσης τὰ ἐναλλὰξ ἐρυθρὰ καὶ μέλανα φύλλα τοῦ κορινθιακοῦ ἀγγείου τῆς εἰκ. 4 πρὸς τὰ τῆς βοιωτικῆς κύλικος τῆς εἰκ. 1 [5], ὡς καὶ τὰς ἐρυθρὰς καὶ μελαίνας ὁριζοντίας ταινίας τῆς κορινθιακῆς εἰκ. 5 πρὸς τὰ τῆς βοιωτικῆς κύλικος τῆς εἰκόνος 2.

Ὅταν δύο συστήματα ἀγγείων τοσαύτας ἔχοντα ὁμοιότητας εὑρίσκωνται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, τούτων δὲ τὸ ἓν ἀποδεικνύεται ὡρισμένως ἀρχαιότερον τοῦ ἑτέρου, ἀλλ' οὐχὶ τόσον, ὥστε νὰ καταλείπηται μέγα χάσμα μεταξὺ αὐτῶν, φυσικὸν εἶνε νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὸ νεώτερον (ἐνταῦθα πίν. 7 εἰκ. 1 καὶ 2) προήχθη ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρρυ (πίν. 7 εἰκ. 3, 4, 5).

[1] *BSA* XIV σ. 308 κέ., πρβ. *JHS* XXIX σ. 310,316,321.

[2] JHS XXX σ. 340.

[3] JHS XXX σ. 337.

[4] Βλέπε ἀνωτέρω σ. 102 ὑποσ 5.

[5] Περίπου τὸ κόσμημα τῆς εἰκ. 4 εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν πυθμένα ἀρχαιοτέρας κύλικος τῆς βοιωτικῆς τεχνοτροπίας (μετὰ τῶν ὀρνιθίων, ἀνθεμίων καὶ φατνωμάτων τῆς τάξ. I καὶ μετὰ 4 λαβῶν καὶ χαμηλοῦ ποδὸς) ἐν τῇ συλλογῇ Arndt ἐν Μονάχῳ.

γ'). Βοιωτικαὶ κύλικες καὶ ἄλλαι τεχνοτροπίαι τοῦ ἕκτου αἰῶνος.

Πλὴν τῶν πολυαρίθμων τυπικῶν ἀγγείων τῶν τάξεων I καὶ II, εὑρέθησαν ἐν Ῥειτσώνᾳ καὶ ὀλίγαι βοιωτικαὶ κύλικες καὶ κάνθαροι, διὰ τῶν ὁποίων ἡ τεχνοτροπία τῶν βοιωτικῶν κυλίκων σχετίζεται πρὸς τὴν τῶν ἁπλῶν μελάνως βεβαμμένων ἀγγείων (κυρίως κανθάρων), ἴσως δὲ καὶ τῶν μελανομόρφων ἀγγείων. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἐμελετήθησαν ἤδη ἐν JHS XXIX σ. 345 κέ, καὶ αἱ μὲν κύλικες ἀπεικονίσθησαν ἐν BSA XIV πίν. XV k, g, οἱ δὲ κάνθαροι εἰκονίζονται ἐνταῦθα (εἰκ. 6, 8, 17, 18).

Ὁ κάνθαρος τάφου 31 ἀρ. 21 (παράστασις **εἰκ. 6)** ἔχει τὸ αὐτὸ σύστημα χρωμάτων (μέλαν, λευκόν, κιτρινωπόν), ὅπως καὶ ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τάφου βοιωτικὴ κύλιξ ἀριθ. 19 (παράστασις ἐξωτερικὴ BSA XIV πίν. XV k, ἐσωτερικὴ ἐνταῦθα **εἰκ. 7**).

Εἰκὼν 6 (1 : 2). Τάφ. 31, ἀριθ. 22, 21: Ἀριθ. 22 ἐπάνω κιτρινωπόν, ὑποκάτω μέλαν, 21 μέλαν καὶ λευκὸν ἐπὶ κιτρινωποῦ. Βοιωτικοὶ (;) κάνθαροι.

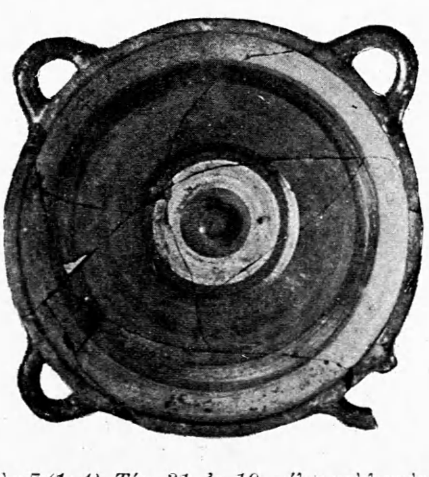

Εἰκὼν 7 (1 : 4). Τάφ. 31, ἀρ. 19, μέλαν καὶ λευκὸν ἐπὶ κιτρινωποῦ· ἐσωτερικὸν Βοιωτικῆς κύλικος.

Ὁ ἀρ. 359 **(εἰκ. 8)** [1] ἐκ τοῦ αὐτοῦ τάφου διαφέρει

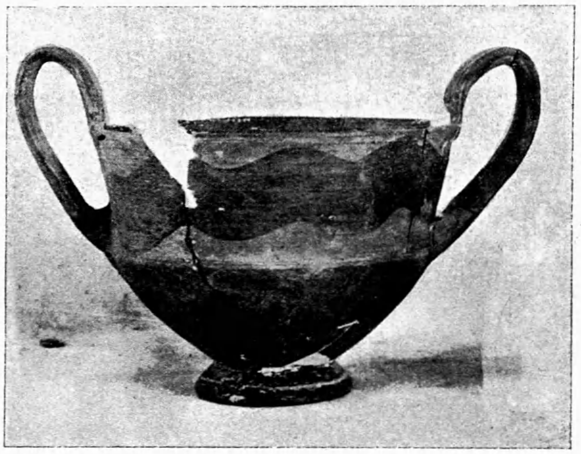

Εἰκὼν 8 (1 : 2). Τάφ. 31, ἀριθ. 359, μέλαν ἐπὶ κιτρινωποῦ. Βοιωτικὸς (;) κάνθαρος.

ἀπὸ τοῦ ἀριθ. 21 μόνον, διότι λείπει ἀπ' αὐτοῦ τὸ λευκὸν χρῶμα. Ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν τυπικὸν κάνθαρον τῆς τεχνοτροπίας τῶν βοιωτικῶν κυλίκων (π.χ. τάφ. 50 ἀριθ. 6) καταφαίνεται ἀμέσως ἐξ ἁπλῆς παραβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν εἰκ. 4 τοῦ JHS XXX σ. 342. Ἀλλ' ἂν ἀπὸ τούτου ἐξαλείψωμεν τὴν κυματοειδῆ ζώνην, καθίσταται ἐντελῶς ὅμοιος πρὸς τὸν ἀριθ. 22 τοῦ αὐτοῦ τάφου (εἰκ. 6), ὅστις, ἂν μὴ εἶχεν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μέρει τὸ κιτρινωπὸν χρῶμα τοῦ ἐδάφους [2] (δὲν φαίνεται δυστυχῶς εὐκρινῶς ἐν τῇ εἰκόνι), θὰ ἦτο ὡς οἱ συνήθεις μελαμβαφεῖς κάνθαροι.

Παρατηρητέον πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ κάνθαρος τάφ. 5 ἀριθ. 11 (κατωτέρω εἰκ. 18), ὅστις ἔχει στενὴν σχέσιν πρὸς τοὺς μελαμβαφεῖς κανθάρους, ἔχει ὅμοια χρώματα πρὸς τὰς βοιωτικὰς κύλικας τάφ. 31, ἀριθ. 18, 17 **(εἰκ. 9)**, αἵτινες ἔχουσι μὲν τὸ χαρακτηριστικὸν σχῆμα ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸν συνήθη χρωματισμόν.

Τὰ ἀπεικονιζόμενα ἐνταῦθα ἀγγεῖα ὑποστηρίζουσι τὴν ὑπόθεσιν (JHS XXIX σ. 352), ὅτι οἱ βοιωτοὶ κεραμεῖς τοῦ ἕκτου αἰῶνος κατεσκεύαζον διάφορα κεραμεικὰ εἴδη, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ ἁπλᾶ

[1] Ὑψ. 0·09. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ὡς καὶ τὸ ὅμοιον ἀριθ. 360 (ὑψ. 0·06) κατελογίσθησαν καὶ κατετάχθησαν πρὶν ἢ καθαρισθῶσιν ἐντελῶς.

[2] Ὅπως εἶνε σύνηθες ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ πυθμένος τῶν συνήθων μελαμβαφῶν κανθάρων.

Ετυπ. 16.7.12.

Εἰκὼν 9 (1 : 3). Τάφ. 31, ἀριθ. 18, 17· ἐρυθρὸν ἐπὶ κιτρίνου· Βοιωτικαὶ κύλικες.

μελαμβαφῆ ἀγγεῖα, ἴσως δὲ καὶ τὰ μελανόμορφα.

Ἀρύβαλλοι.

Οἱ κατωτέρω δημοσιευόμενοι ἀρύβαλλοι τῶν τάφων 3 καὶ 5 ὑπάγονται εἰς τὴν ἐν JHS XXIX σ. 309-310 ἐκτεθεῖσαν ταξινόμησιν. Ὁ μετὰ τετραφύλλου ἀρύβαλλος τῆς ὁμάδος Α (Group A quatrefoil **εἰκ. 10, 11,** ἀριθ. 2, 3) χαρακτηρίζει ἐν Ῥειτσώνᾳ τοὺς τάφους τῆς ὁμάδος Α [1], ἐν οἷς ἀπαντᾷ συνήθως μετὰ βοιωτικῶν κυλίκων τῆς τάξεως Ι [2], καὶ ἀρχαιοτέρων μελανομόρφων ἀγγείων. Οἱ μεταγενέστεροι ἐκ τούτων εἶνε πολλάκις ἐκτάκτως μικροὶ (π. χ. εἰκ. 10, 11 ἀριθ. 1) ἢ δὲν ἔχουσι τὸ ἑκατέρωθεν τοῦ κοσμήματος μεταξὺ τῶν φύλλων ὑπάρχον πλέγμα ἐκ διασταυρουμένων γραμμῶν (π. χ. εἰκ. 10, 11 ἀρ. 4).

Ὁ μετὰ πενταφύλλου ἀρύβαλλος τῆς ὁμάδος Α (Group A cinquefoil, π. χ. **εἰκ. 12, 13,** ἀρ. 1) εὑρίσκεται μόνον ἐν τάφοις τῆς ὁμάδος Α. Ὁ ἀρύβαλλος μετὰ πενταφύλλου τῆς ὁμάδος Β (Group B cinquefoil, εἰκ. 12, 13, ἀριθ. 3) χαρακτηρίζει τοὺς τάφους τῆς ὁμάδος Β, ἐν οἷς εὑρίσκονται βοιωτικαὶ κύλικες τῆς τάξεως ΙΙ, μεταγενέστερα μελανόμορφα ἀγγεῖα, καὶ ὀλίγα ἐρυθρόμορφα ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων· οὗτος εἶναι μικρότερος τῶν δύο ἄλλων τύπων, καὶ ἔχει τὸ σῶμα ὀλίγον μᾶλλον πεπλατυσμένον. Ἔνιοι τῶν τοιούτων ἀρυβάλλων ὀλίγῳ μεγαλείτεροι τοῦ συνήθους (π. χ. εἰκ. 12, 13 ἀρ. 2) εἶναι ὀλίγῳ ἀρχαιότεροι καὶ σημειοῦσι τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ πενταφύλλου τῆς ὁμάδος Α.

4 3 2 1

1 2 3 4

Εἰκόνες 10 καὶ 11 (1 : 3). Ἀρύβαλλοι μετὰ τετραφύλλου. 2) καὶ 3) Τάφ. 50, τυπικοὶ κατὰ τὸ 550 περίπου π. Χρ., 1) Τάφ. 51, 4) Τάφ. 31.

Κατάλογος κτερισμάτων κατὰ τάφους.

Οἱ ἐνταῦθα δημοσιευόμενοι τρεῖς τάφοι εὑρέθησαν ἐν τῇ γωνίᾳ ἔνθα ἑνοῦνται αἱ ἐξ Αὐλίδος καὶ Χαλκίδος ὁδοί [3]. Ὀστᾶ δὲν παρετηρήθησαν, βλέπε ὅμως JHS XXX σ. 346 ὑποσ. 56. Ὁ τάφος 2 ἦτο ὑπεράνω τοῦ τάφου 5, ἦτο ὅμως πλατύτερος τούτου, ἡ δὲ θέσις καὶ τὸ βάθος ἐν ᾧ εὑρέθησαν τὰ κτερίσματα αὐτοῦ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἑκατέρωθεν τοῦ στενωτέρου πυθμένος ὑψηλοτέραν ἐπιφάνειαν [4] τῶν βραδύτερον ἀνασκαφέντων καὶ κάλ-

[1] BSA XIV σ. 305 κέ..
[2] ἔ. ἄ. σ. 308.
[3] Ὅρα τὸ σχέδιον τῆς νεκροπόλεως BSA XIV σ. 230.
[4] BSA XIV σ. 244 (χεῖλος 0·20 ἕως 0·30 πλάτους εἰς ὕψος περίπου 1·00 ἀπὸ τοῦ πυθμένος).

3 2 1

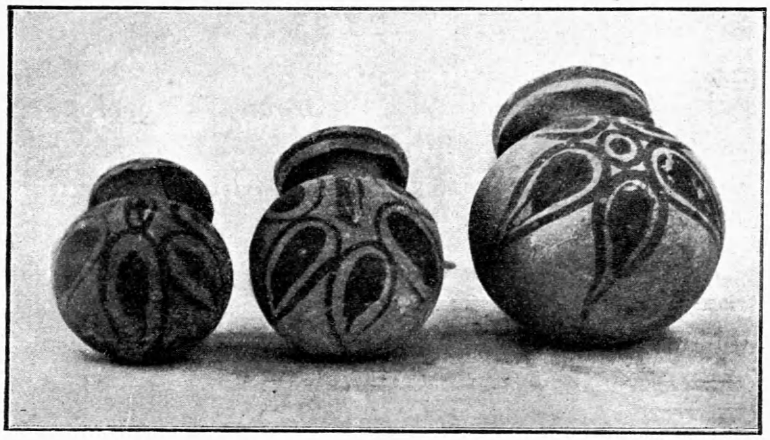

1 2 3

Εἰκόνες 12 καὶ 13 (1 : 2)· ἀρύβαλλοι μετὰ πενταφύλλου. 1) Τάφ. 49, συνήθης τύπος τοῦ 550 περίπου π. Χρ., 2) Τάφ. 31, μεταβατικός, 3) Τάφ. 12, συνήθης τύπος τοῦ 550 περίπου π. Χρ..

λιον παρατηρηθέντων τάφων 18, 26, 31 κλ. Ὥστε εἶνε δυνατὸν τὰ σημειωθέντα ὡς προερχόμενα ἐκ τοῦ τάφου 2 πράγματα (ἅτινα ἦσαν κεκαυμένα) νὰ εἶνε τῳόντι κτερίσματα [1] τοῦ τάφου 5, ὅστις δὲν ἦτο κεκαυμένος.

Καὶ ὁ τάφος 5 καὶ ὁ τάφος (;) 2 ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὁμάδα Β τοῦ BSA XIV σ. 305 [2]. Ὁ τάφος 3 ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα Α, ἀλλ' εἶνε ὁ νεώτερος τῆς ὁμάδος [3].

Τάφος 3.

Βάθος 1·20, μῆκος 2·60, πλάτος 0·90.

Τεχνοτροπία τῶν βοιωτικῶν κυλίκων.

Ἀριθ. 1 (εἰκ. 14). Ὑψίπους κύλιξ, ὕψ. 0·15, τέσσαρες λαβαὶ τομῆς μᾶλλον σφαιρικῆς ἢ αἱ συνήθεις ἐν Ῥειτσώνᾳ [4], κοσμήματα [5] καὶ χρώματα τῆς τάξεως I (BSA XIV σ. 308, πρβ. ἄνω σ. 110 καὶ πίν. 7, 1) ἐσωτερικὸν ὅμοιον πρὸς εἰκ. 3.

Ἀριθ. 2 (εἰκ. 15). Ἄπουν κύπελλον, ὕψ. 0·042, διαμ. 0·11· εἶχε μίαν λαβήν, ἥτις λείπει τώρα, ἀντίστοιχον πρὸς μίαν προεξοχὴν ἐπὶ τοῦ χείλους, ὡς ἐπὶ τάφ. 51 ἀριθ. 27, τάφ. 31 ἀριθ. 16 [6] ἐκτὸς καὶ ἐντὸς ὑπάρχουσιν ἐρυθραὶ ταινίαι ἐπὶ κιτρινωποῦ ἐδάφους, ἀλλὰ τὰ χρώματα δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ συνήθη τῆς βοιωτικῆς τεχνοτροπίας, ἀλλὰ πρὸς τάφ. 31, ἀριθ. 18, 17 (ἀνωτέρω εἰκ. 9, BSA XIV σ. 272), τάφ. 46 ἀριθ. 42 [7] (κατωτέρω εἰκ. 15, JHS XXIX σ. 323) καὶ τάφ. 5 ἀριθ. 11 (κατωτέρω εἰκ. 18).

Ἀριθ. 3. Ὀλίγα θραύσματα κανθάρου, ὧν ἐν εἰκ. 17· μέλαν (μολυβδόχρουν) χρῶμα ἐπὶ ἀκαθάρτου κιτρινωποῦ ἐδάφους. Πρβ. εἰκ. 8.

Μικροὶ σκύφοι πρωτοκορινθιακοῦ τύπου.

Ἀριθ. 4. Ὑψ. 0·04· μέλαν (ἐνια-

Εἰκὼν 14 (2 : 5). Τάφ. 3, ἀριθ. 1· Βοιωτικὴ κύλιξ.

[1] Πρβ. Dragendorff, *Thera* σ. 114, Orsi, *Mon. Ant.* I σ. 776. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην δὲν ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν ἐν BSA XIV, σ. 247.

[2] Ἀνωτέρω σ. 113.

[3] Πρβ. ἀριθ. 3, 31-43, 47-49 καὶ ἰδίᾳ 45 καὶ 57 (ἀμφότερα μόνον θραύσματα καὶ δυνάμενα νὰ μὴ ἀνήκωσιν).

[4] Ὅρα JHS XXIX σ. 311-12 ὑποσ. 10.

[5] Πρβ. τάφ. 49 ἀριθ. 1, 2 (BSA XIV σ. 250) καὶ τάφ. 26 ἀριθ. 5 (ἔ. ἄ. σ. 282 καὶ πίν. XV m· μετὰ χρωμάτων τῆς τάξεως II).

[6] BSA XIV σ. 266, 271, πίν. XVI.

[7] Τάφ. 46 ἀριθ. 42 καὶ τὸ πῶμα τοῦ τάφ. 3 ἀριθ. 8 ὁμοιάζουσιν

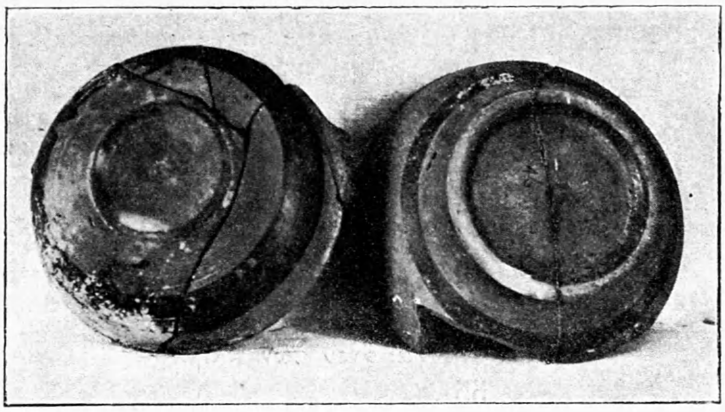

Εἰκὼν 15 (1 : 3). Βοιωτικὰ κύπελλα. Τάφ. 3, ἀριθ. 2. Τάφ. 46, ἀριθ. 42· ἐρυθρὸν ἐπὶ κιτρινωποῦ.

χοῦ φαιὸν) χρῶμα ἐπὶ κιτρινωποῦ ἐδάφους· σχῆμα καὶ κόσμημα ὁμοιάζον περίπου πρὸς τάφ. 2 ἀριθ. 1 (κατωτέρω εἰκ. 21).

Ἀγγεῖα δεικνύοντα προσέγγισιν ἢ ἐπίδρασιν τῆς μελανομόρφου τεχνοτροπίας, ἐν οἷς ὅμως διατηροῦνται ἀρχαιότεραι παραδόσεις.

Ἀριθ. 5. Σκύφος[1], ὕψ. 0·09, διάμ. στομίου 0·11 μελαμβαφὴς ὅλος πλὴν ζώνης κιτρινωπῆς περὶ τὸ κατώτερον μέρος ὁριζομένης ἄνω διὰ πορφυρᾶς ὁριζοντίας γραμμῆς καὶ πεπληρωμένης διὰ λεπτῶν σχεδὸν κατακορύφων γραμμῶν, ὁμοίας τὸ σχῆμα πρὸς τὴν κατωτέραν ζώνην τοῦ BSA XIV πίν. IX I.

Ἀριθ. 6. Θραύσματα σκύφου· αἱ λαβαὶ κλίνουσιν ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω. Τὸ χεῖλος ἔχει λεπτὴν ῥάβδωσιν· ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν λαβῶν ζώνη εὐρεῖα ἐν τῷ ὠχρῷ χρώματι τοῦ ἐδάφους.

Ἀριθ. 7. Θραύσματα σκύφου· χεῖλος ἄνευ ῥαβδώσεως· αἱ λαβαὶ λείπουσι, πιθανῶς δ' ἦσαν ὁριζόντιαι· χρώματα ὅμοια πρὸς ἀριθ. 6.

Ἀριθ. 8 (εἰκ. 16). Πυξίς[2] ὕψ. μετὰ πώματος 0·10. Κοσμήματα μέλανα καὶ πορφυρᾶ ἐπὶ ὠχροῦ σιδηρόχρου ἐδάφους.

Ἀριθ. 9 (εἰκ. 16). Λήκυθος[3] ὕψ. 0·11. Χρώματα ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ ἀριθ. 8.

Ἀρύβαλλοι πάντες σφαιρικοί. Ὁ πηλὸς τῶν μὲν 10-16, 31, 32, 40 ὑπόφαιος, τῶν δὲ 17-30, 33-39, 41-43 πρασινωπός.

Ἀριθ. 10-30, ὕψ. 0·055-0·07, μετὰ τετραφύλλου τῆς ὁμάδος Α (ἀνωτέρω σ. 113 καὶ εἰκ. 10, 11, ἀριθ. 2, 3).

Ἀριθ. 31-39, ὕψ. 0·055-0·06, ὅμοια πρὸς 10-30 ἀλλ' ἄνευ τοῦ δικτυωτοῦ πλέγματος ἑκατέρωθεν τοῦ κοσμήματος μεταξὺ τῶν φύλλων (ἀνωτέρω σ. 113 καὶ εἰκ. 10-11 ἀρ. 4, ἔνθα ὅμως εἰκονίζεται ἀγγεῖον μεγαλείτερον τῶν ἐνταῦθα καταλεγομένων).

Ἀριθ. 40-43[4], ὕψ. περίπου 0·06, μετὰ πενταφύλλου τῆς ὁμάδος Β, ἀλλὰ μεγαλείτεροι καὶ μὴ ἔχοντες ἐπίπεδον τὸν ὦμον (ἀνωτέρω σ. 113 καὶ εἰκ. 12, 13, ἀριθ. 2· πρβ. τὸν συνήθη καὶ ἐν γένει μεταγενέστερον τύπον ἐν εἰκ. 12, 13, ἀριθ. 3).

Κώθωνες.

Ἀριθ. 44, ὕψ. 0·05, βάθος τοῦ ἐσωτερικοῦ 0·048, βάθ. τοῦ ἐσωτερικοῦ χείλους 0·02, διάμ. 0·15, διάμ. τοῦ στομίου 0·09. Πηλὸς κιτρινωπός, κόσμημα ὅμοιον τῷ τοῦ τάφ. 5 ἀριθ. 17, JSH XXXI σ. 75 εἰκ. 4.

Μελανόμορφα ἀγγεῖα.

Ἀριθ. 45, θραύσματα τοῦ κατωτέρου μέρους μεγάλου σκύφου ὁμοίου τῷ ἀριθμῷ 173 ἢ 174 τοῦ τάφ. 31 (BSA XIV πίν. XI, d, i).

Ἀριθ. 46, λήκυθος, ὕψ. 0·13· ὁ ὦμος πλατὺς καὶ ἐπίπεδος. Σχῆμα ὅμοιον πρὸς BSA XIV πίν. IX f· κόσμημα οὐχὶ ἐν τετραγώνῳ, ἐξ οὗ διετηρήθη μόνον μία πτέρυξ ἐστραμμένη πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔχουσα τὰ ἄκρα εὐθέα.

ὡς πρὸς τὸ σχῆμα πλὴν τῆς λαβῆς καὶ τῆς προεξοχῆς μετὰ τοῦ ἐνταῦθα ἀριθ. 2. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν ἅπαξ ἔτι (πρβ. ἄνω σ. 2) στενὴν σχέσιν μεταξὺ τῆς τεχνοτροπίας τῶν βοιωτικῶν κυλίκων καὶ ἀγγείων οἷα τὰ τοῦ ἐνταῦθα τάφου ἀριθ. 9, 8 (εἰκ. 16) καὶ τοῦ τάφ. 5 ἀριθ. 11, 10 (εἰκ. 18).

[1] Πρβ. τάφ. 50 ἀριθ. 24, τάφ. 51 ἀριθ. 43, 44 (BSA XIV σ. 258, 267). τάφ. 46 ἀριθ. 39 (JHS XXIX σ. 323, συγκολληθὲν νῦν, ὕψ. 0·115· ὑπὸ τὰς λαβὰς δύο ὁριζόντιαι πορφυραῖ γραμμαί). Ἐνταῦθα πρέπει ὡσαύτως νὰ ταχθῇ κύλιξ συγκολληθεῖσα ἐκ τῶν θραυσμάτων τοῦ τάφ. 31 ἀριθ. 224-227, BSA XIV σ. 278.

[2] Πρβ. τάφ. 51, ἀριθ. 48, BSA XIV σ. 267 καὶ (ὡς πρὸς τὸ σχῆμα) JHS XXIX σ. 312 εἰκ. 2.

[3] Τὸ σχῆμα ὑπομιμνήσκει μεταγενεστέραν ***δακρυδόχον***.

[4] Προκαλοῦσι τὴν γνώμην, ὅτι ὁ τάφος 3 ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου τῆς ὁμάδος Α.

Εἰκὼν 16 (1:2). Βοιωτικὰ ἀγγεῖα. Τάφ. 3, ἀριθ. 9, 8· μέλαν καὶ πορφυροῦν ἐπὶ ὠχροῦ σιδηρόχρου.

Μελαμβαφῆ ἀγγεῖα.

Ἀριθ. 47-49, ὕψ. 0·05 (ἀμφορεύς), 0·04 (ὑδρία), 0·02 (ἀβαθὴς σκύφος), μικύλλα ἀγγεῖα ὅμοια τῷ τάφῳ 31 ἀριθ. 229=BSA XIV σ.278, πίν. XI f καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὠχροῦ, ὑπολεύκου πηλοῦ κατεσκευασμένα. 47 καὶ 48 ἴδε ἐν εἰκ. 17.

Ἀριθ. 50 (εἰκ.17), 51, 52, 53 (κολοβόν), ὡς καὶ ***54***, ὕψ. 0·13, 0·12, 0·11, 0·12(;), 0·12(;) κάνθαροι, πάντες τοῦ αὐτοῦ σχήματος (καὶ ὡς πρὸς τὸν πόδα καὶ τὰς λαβάς), ὅπερ βλέπει τις ἐν εἰκ. 17 (ἀριθ. 50). Ὁ ἀριθ. 51 ἔχει ἐγχάρακτον τὸ γράμμα Ε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀνωτέρου μέρους. Ὁ ἀριθ. 54 εἶναι ὅλος χρώματος ῥοδίνου.

Ἀριθ. 55 (εἰκ.17), κάνθαρος ὕψ. 0·10. Λαβαὶ σχεδὸν σφαιρικῆς τομῆς[1] καὶ ἄνευ τῆς ὁμοίας πρὸς πλῆκτρον προεκβολῆς τῶν ἀριθ. 50-54. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς λαβῆς φαίνεται, ὅτι συνδέεται πολλάκις πρὸς κανθάρους μετὰ λευκῆς γραμμικῆς διακοσμήσεως.

Ἀριθ. 56. Κάνθαρος ὕψ. 0·05, στόμιον εὐρύ, πούς χαμηλὸς μετ' ἐπιπέδου βάσεως, λαβαὶ τῆς συνήθους ὁμαλῆς τομῆς καὶ ἄνευ τῶν πλήκτρων (βλ. ἀριθ. 55).

Ἀριθ. 57. Τὸ κατώτερον μέρος καὶ μία λαβὴ (ἄνευ πλήκτρου· ὅρα 55) κανθάρου ὕψ. περίπου 0·14. Ὁ πούς ἔχει ἐπίπεδον βάσιν τύπου χαρακτηριστικοῦ τῶν τάφων τῆς ὁμάδος B^2 (ἄνω σ.113).

Ἀριθ. 58 (εἰκ. 17), ὕψ. 0·08, μόνον μία λαβή. Τὸ χρῶμα παραλλάσσει μεταξὺ μέλανος καὶ ῥοδόχρου.

Ἀριθ. 59, ὕψ. 0,07, κολοβόν, πιθανῶς ὁμοίου σχήματος πρὸς 58.

Ἀριθ. 60, 61, ὕψ. 0·09 (; οὐχὶ ἄρτιοι), σκύφοι. Αἱ λαβαὶ τοῦ 60 εἶνε τοῦ συνήθους (πρωτοκορινθιακοῦ τύπου, ὁριζόντιαι, τομῆς κυκλικῆς, τοῦ δὲ 60 ὁριζόντιαι ἀλλὰ ἐπιπέδου τομῆς ὅμοιαι πρὸς BSA XIV πίν. XI g.

Τάφος 5.

Βάθος 1·20 μ. Κάτωθεν τοῦ τάφ. 2 καὶ στενώτερος τούτου.

Τεχνοτροπία Βοιωτικῶν κυλίκων.

Ἀριθ. 1-5, τετράωτοι ὑψίποδες κύλικες τῆς τάξεως II τοῦ BSA XIV σελ. 308 (πρβ. ἀνωτέρω σ. 110). Ἐπὶ τοῦ ποδὸς καὶ τῆς γραμμῆς κατὰ τοὔψος τῶν λαβῶν κόσμημα ὅμοιον πρὸς εἰκ. 14, (τὸ τοῦ ἀριθ. 3 ὡς ἀμυδρῶς μόνον διακρινόμενον εἶνε ἀβέβαιον). Ἔσωθεν (πρβ. εἰκ. 3) ἐρυθραὶ ταινίαι, τρεῖς μὲν ἐπὶ τῶν 1, 2, 4,

55 47 58 48 50 3

Εἰκὼν 17 (περίπου 1 : 4). Τάφ. 3, ἀριθ. 55, 47, 58, 48, 50 (μελαμβαφῆ ἀγγεῖα) καὶ 3 (θραῦσμα Βοιωτικοῦ (;) κανθάρου).

[1] Πρβ. τάφ. 49 ἀριθ. 272-275, τάφ. 50 ἀριθ. 280 (θραύσματα τωόντι διαφόρων ἀγγείων) BSA XIV σελ. 254, 262.

[2] Παρασκευάζω μελέτην περὶ τῶν ἐκ Ῥειτσώνας μελαμβαφῶν ἀγγείων, ἅτινα παρέχουσιν ἀρκετὰς ἐνδείξεις πρὸς ἀκριβῆ χρονολογικὴν ταξινόμησιν.

δύο ἐπὶ τοῦ 5, καὶ 2 ὁμοῦ μετὰ στιγμῆς ἐν τῷ κέντρῳ ἐπὶ τοῦ 3. Τὰ χρώματα εἶνε χαρακτηριστικῶς εὔθρυπτα (στερεώτατα ἐπὶ τοῦ 1). Κυρία διακόσμησις τῶν 1, 2 καὶ 3 (ὕψ. 0·15, 0·135, 0·145) εἶνε πεντάφυλλα ἀνθέμια καὶ τρίγωνα πλήρη δικτυωτοῦ πλέγματος (ὡς ἐν BSA XIV πίν VIII α)· τοῦ 1 τὰ κίτρινα φύλλα δὲν εἶνε βέβαια, τὰ δὲ ἀνθέμια εἶνε μικρότερα καὶ τὰ τόξα ἐφ' ὧν ταῦτα ἀναπτύσσονται μεγαλείτερα τῶν συνήθων (πρβ. BSA XIV, σ. 271, ἀριθ. 4, 5 καὶ σ. 311). Τὰ 4 καὶ 5 (ὕψ. 0·10, 0·10) ἔχουσι κυρίαν διακόσμησιν μελαίνας καὶ ἐρυθρὰς ὁριζοντίους γραμμάς, ἢ εὐθείας καὶ κυματοειδεῖς ταινίας. Πρβ. BSA XIV πίν. XV f, ο καὶ (παραλλαγὴν τοῦ αὐτοῦ εἴδους) ἀνωτέρω εἰκ. 4.

Μικροὶ σκύφοι (πρωτο)κορινθιακοῦ (;) τύπου.

Ἀριθ. 6, 7, ὕψ. 0·045, 0·045, σχήματος ὁμοίου πρὸς τάφ. 2 ἀριθ. 1, εἰκ. 21. Χρῶμα τοῦ ἐδάφους τοῦ 6 ὑπορoδόχρουν, τοῦ δ' 7 πρασινωπόν. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς μετὰ τῶν λαβῶν ἔχουσιν ἀμφότεροι τεθλασμένας γραμμάς. Κόσμημα ὅλον μέλαν ἄνευ πορφυροῦ χρώματος.

Ἀγγεῖα παρ' οἷς καταφαίνεται μὲν προσέγγισις ἢ ἐπίδρασις τῆς μελανομόρφου τεχνοτροπίας, διατηροῦνται δ' ἀρχαιότεραι παραδόσεις.

Ἀριθ. 8 ὕψ. 0·095, σκύφος σχήματος πρωτοκορινθιακοῦ μετὰ μέλανος, ὑποφαίου κοσμήματος ἐπὶ σιδηρόχρου ἀγανώτου ἐδάφους· ἡ ἄνω ζώνη περιέχει τρία συμπλέγματα βραχειῶν καθέτων γραμμῶν, αἵτινες παρὰ μὲν τῷ μεσαίῳ συμπλέγματι εἶνε κυματοειδεῖς, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις εὐθεῖαι. Κατωτέρω τούτων ὑπάρχουσιν ὁριζόντιοι ζῶναι διαφόρου πάχους. Πρβ. τάφ. 12 ἀριθ. 15 καὶ τάφ. 40 ἀριθ. 18 (καλλίτερον εἰργασμένον), JHS XXIX σ. 317, 313 εἰκ. 3.

Ἀριθ. 9, ὕψ. 0·098· σχῆμα καὶ χρώματα ὡς καὶ ὁ ἀριθ. 8. Πλὴν μιᾶς λεπτῆς ζώνης ἄνω καὶ ἑτέρας πλάτους 0·05 κατωτέρω, κατὰ τὰ λοιπὰ φαίνεται τὸ χρῶμα τοῦ ἐδάφους.

Ἀριθ. 10, ὕψ. 0·07, σκύφος ἔχων κατὰ τὸ ὕψος τῶν λαβῶν (αἵτινες λείπουσι) μίαν ζώνην τοῦ (κιτρινωποῦ) χρώματος τοῦ ἐδάφους μετὰ σειρᾶς ἐρυθρῶν στιγμῶν, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ ἐρυθρὸν γάνωμα. Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ἐπὶ τοῦ κιτρινωποῦ ἐδάφους ἴσως εἶνε ἀνεπιτυχὴς ἀπόπειρα ἀπομιμήσεως τοῦ μέλανος χρώματος ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐδάφους. Πρβ. τάφ. 12 ἀριθ. 17, JHS XXIX σ. 319 εἰκ. 7 καὶ 317 ὑποσ. 17· πρβ. ἐπίσης κατωτέρω ἀριθ. 24.

Ἀριθ. 11 (ὕψ. 0·065) καὶ **12** κάνθαροι, ὧν ὁ 12 σῴζεται εἰς τεμάχια. Ἀριθ. 11 ἐν ***εἰκ. 18.***

Εἰκὼν 18 (1:3). Τάφ. 5 ἀριθ. 24 καὶ 11· ἐρυθρὸν ἐπὶ κιτρινωποῦ. Κάνθαροι

Χρώματα οἷα τοῦ ἀριθ. 10.

Ἀρύβαλλοι.

Ἀριθ. 13, ὕψ. 0·055, μετὰ τετραφύλλου τῆς ὁμάδος Α ἀλλ' ἀσυνήθως μικρός. Πρβ. ἀνωτέρω σ. 10 καὶ εἰκ. 11, 1 ἀριθ. 1.

Ἀριθ. 14, ὕψ. 0·05, μετὰ πενταφύλλου τῆς ὁμάδος Β. Πρβ. ἀνωτέρω σ. 110 καὶ εἰκ. 12, 13, ἀριθ. 3.

Κώθωνες.

Ἀριθ. 15, 16, 17 JHS XXXI σ. 75 εἰκ. 4. Βάθος τοῦ ἐσωτ. 0·045, 0·05, 0·04, βάθ. τοῦ ἐσωτ. τοῦ χείλους 0·015, 0·015, 0·02, διάμ. 0·14, 0·135, 0·125, διάμ. τοῦ στομίου 0·08, 0·08, 0·07. Πηλὸς τῶν μὲν 15, 17 πρασινωπός, τοῦ δὲ 16 ὑπόφαιος· τὸ κόσμημα τοῦ 15 ἀμυδρῶς μόνον διακρινόμενον ἴσως εἶνε ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ 17.

Μελανόμορφα ἀγγεῖα.

Ἀριθ. 18, ὕψ. 0·12, σκύφος[1] ***εἰκ. 19,*** λεπτομέρειαί τινες ὡς π. χ. ἡ γραμμὴ περὶ τὸ στόμιον καὶ αἱ στιγμαὶ ἐπὶ τῶν ὑφασμάτων εἶνε πορ-

[1] Πρβ. τάφ. 18 ἀριθ. 50 (BSA XIV πίν. XIII e) 51, 73, 74 (50, 51 ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὸ κόσμημα περὶ τὸ στόμιον καὶ τὰς λαβάς· 73, 74 ὡς πρὸς τὸ σχῆμα).

Εἰκὼν 19 (1 : 2). Τάφ. 5, ἀριθ. 18· μελανόμορφος σκύφος.

φυραῖ· ἄλλαι πάλιν λεπτομέρειαι σημειοῦνται διὰ χαραγμάτων· λευκὸν χρῶμα οὐδόλως ὑπάρχει. Ἡ αὐτὴ εἰκὼν παρίσταται καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς.

Ἀριθ. 19-22, ὕψ. 0·10, σκύφοι ἔχοντες ἑκατέρωθεν ἀνθέμια καὶ ἀντινώτους σφίγγας[1] μεταξὺ τῶν ὁποίων παρὰ μὲν τῷ 19 ὑπάρχει μορφὴ ἐνδεδυμένη, καθημένη ἐπὶ δίφρου ὀκλαδίου, παρὰ δὲ τῷ 20 γυνὴ ἐνδεδυμένη χορεύουσα. Λεπτομέρειαί τινες εἶνε ἐγχάρακτοι, ἄλλαι δὲ πορφυραῖ καί τινες ἴσως καὶ λευκαὶ (λευκὸν χρῶμα εἶνε βέβαιον μόνον ἐπὶ τοῦ 19). Τὸ χεῖλος καὶ τὸ κατώτερον μέρος ὅμοια πρὸς BSA XIV πίν. 11 εἰκ. c, ἀλλ' ὁ σκύφος ἀριθ. 19 ἔχει δύο πορφυρᾶς ταινίας ὑπὸ τὴν κυρίαν ζώνην.

Μελανόμορφα ἀγγεῖα μετὰ γραμμικῆς τῆς ὅλης διακοσμήσεως.

Ἀριθ. 23, ὕψ. 0·09, σκύφος **εἰκ. 20.**

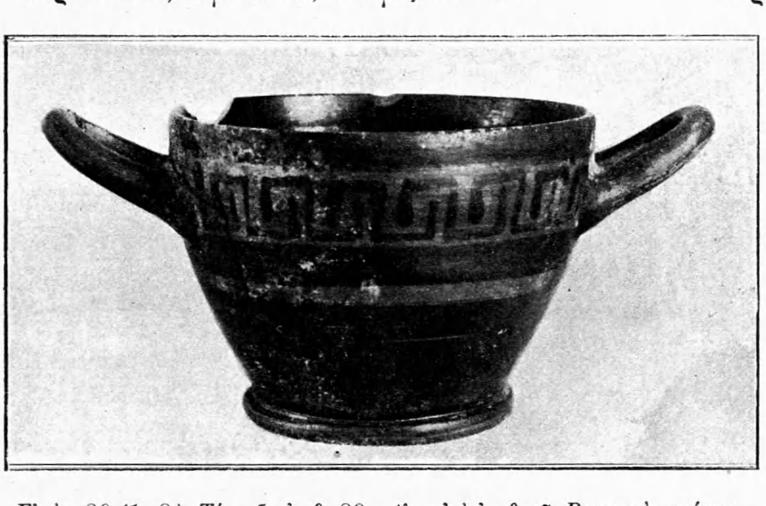

Εἰκὼν 20 (1 : 2). Τάφ. 5, ἀριθ. 23, μέλαν ἐπὶ ἐρυθροῦ. Βοιωτικὸς σκύφος.

Ἀριθ. 24, ὕψ. 0·058, σκύφος εἰκ. 18[2].

Ἀγγεῖα μελαμβαφῆ.

α) *μετὰ γραμμῶν πορφυρῶν*[3].

Ἀριθ. 25, σκύφος, ὕψ. 0·06, διάμ. στομίου 0·15. Ὁ πυθμὴν στενοῦται πρὸς τὰ κάτω[4]. Λεπταὶ πορφυραῖ γραμμαὶ ὑπάρχουσι μία περὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ χείλους, ἀνὰ μίαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς περὶ τὸ σῶμα, καὶ δύο περὶ τὸν πυθμένα· ὑφ' ἑκατέραν λαβὴν ὑπάρχει τετράγωνον τοῦ χρώματος τοῦ ἐδάφους[5].

β). *ἁπλᾶ.*

Ἀριθ. 26, ὕψ. (ἄνευ τῶν λαβῶν) 0·12, καὶ **27, 28,** πιθανῶς ὅμοιοι ἀλλ' εἰς τεμάχια σωζόμενοι, ὑψίποδες κάνθαροι ἔχοντες ἁπλᾶς λαβὰς ὡς π. χ. αἱ τῆς εἰκ. 8.

Ἀριθ. 29, ὕψ. ἄνευ λαβῶν 0·10, κάνθαρος ὑψίπους ὅμοιος τὸ σχῆμα πρὸς τὸν ἀριθ. 26, ἀλλ' ἔχει πλατύτερον πυθμένα. Ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν κάτω ἄκρων τῶν λαβῶν ὑπάρχουσιν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ὁριζόντιοι αὔλακες[6].

Ἀριθ. 30, ὕψ. ἄνευ λαβῶν 0·11, κάνθαρος ὅμοιος τὸ σχῆμα καὶ τὰς λαβὰς πρὸς τάφ. 3 ἀριθ. 50 (ἀνωτέρω εἰκ. 17).

Ἀριθ. 31, 32, ὕψ. ἄνευ λαβῶν 0·05, κάνθαροι ἔχοντες σχῆμα ὅμοιον τῷ 30 ἀλλὰ μᾶλλον γωνιῶδες καὶ ἄνευ τῶν πλήκτρων ἐπὶ τῶν λαβῶν (ὅρα τάφ. 3 ἀριθ. 55)· ὁ 32 ἔχει ἐρυθρὸν χρωματισμόν[7].

Ἀριθ. 33, 34, πυθμένες δύο ποτηρίων, διαμ. 0·5, 0·048, ὧν ὁ 33 ἔχει διακεκριμένην βάσιν. Ὁ 34 ἔχει ἐν μέρει ἐρυθρὸν χρωματισμόν.

Εἰδώλια.

Ἀριθ. 35, «παπᾶς», ὕψ. 0·22, με-

[1] Πρβ. BSA XIV σ. 276 ὑποσ. 3, 284, 291. Τὸ εἶδος τοῦτο χαρακτηριστικὸν τῆς ὁμάδος Β, ἔ. ἄ. σ. 306.

[2] Πρβ. ἀνωτέρω ἀριθ. 10, BSA XIV σ. 278 ἀριθ. 204, JHS XXIX σ. 317 ἀριθ. 17.

[3] Τὸ εἶδος τοῦτο εὑρίσκεται ἐν τοῖς τάφοις ἀμφοτέρων τῶν ὁμάδων BSA XIV σ. 305.

[4] Πρβ. BSA XIV, σ. 278, ἀριθ. 205, 206, JHS XXIX σ. 319 ἀριθ. 44 (ἀνεπαρκῶς καταλογισθέντα).

[5] Πρβ. BSA XIV σ. 285 ἀριθ. 197-234.

[6] Αἱ μὲν ἐξωτερικαὶ ὑπομιμνήσκουσι μεταγενέστερα μελαμβαφῆ ἀγγεῖα, αἱ δὲ ἐσωτερικαί, οὖσαι πολὺ λεπτότεραι, τὸ ἐσωτερικὸν τεθραυσμένων ἀρυβάλλων καὶ μελανομόρφων ληκύθων.

[7] Πρβ. ἀνωτ. ἀριθ. 10.

τ' ἰσχνοῦ προσώπου (ὅρα BSA XIV σ. 310)· ὁ πόλος εἶνε ἁπλοῦς καὶ ἔχει μίαν σειρὰν ἐρυθρῶν καὶ μελαινῶν στιγμῶν. Ἔχει ἐνώτια καὶ ἐρυθρὰς παρειὰς ὡς BSA XIV πίν. VII A, ἀλλ' αἱ ἐπὶ τῶν ὤμων περόναι λείπουσι. Τὸ σῶμα εἶνε κατεστραμμένον.

Τάφος 2· εἰκ. 21.

Βάθος 0·30, μῆκος 2·10, πλάτος 1·05.

Εἰκὼν 21 (1 ; 3). Βοιωτικὰ ἀγγεῖα. Τάφ. 2, ἀριθ. 3, 5, 1, 2, 4.

Ἀριθ. 1, μικρὸς σκύφος (πρωτο)κορινθιακοῦ(;) τύπου· ὕψ. 0·035, πηλὸς πρασινωπός, κόσμημα μέλαν καὶ φαιόν· ἄνω τεθραυσμένη γραμμή· εἰκ. 21.

Ἀριθ. 2, κώθων, βάθ. τοῦ ἐσωτερικοῦ 0·03, βάθ. τοῦ ἐσωτ. τοῦ χείλους 0·015, διάμ. 0·08, διάμ. τοῦ στομ. 0·05, πηλὸς κιτρινωπός· εἰκ. 21.

Ἀριθ. 3, λήκυθος μελανόμορφος· λείπει τὸ στόμιον· ὕψ. περίπου 0·12. Χρώματα ἐφθαρμένα ὑπὸ τῆς καύσεως· πολλὰ χαράγματα· ἐπὶ τοῦ ὤμου ἀκτῖνες πρὸς τὰ ἔξω ἐστραμμέναι· ὡς κύριον κόσμημα ἔχει ζῷον μεταξὺ δύο μορφῶν ἐχουσῶν ῥάβδον.

Ἀριθ. 4, λήκυθος μελανόμορφος, ὕψ. 0·13· ἐπὶ τοῦ ὤμου φύλλα πρὸς τὰ ἔξω ἐστραμμένα, φερόμενα ὑπὸ βραχειῶν καθέτων γραμμῶν. Κύριον κόσμημα ἔχει τρία ὀρθὰ ἀνθέμια ἐπὶ ταινίας μικρῶν κύκλων κεχωρισμένα ἀνὰ δύο δι' ἑνὸς μεγάλου φύλλου. Πρβ. JHS XXIX πίν. XXIII σ. 324 ἀριθ. 74.

Ἀριθ. 5, κεφαλὴ εἰδωλίου, μῆκ. τοῦ προσώπου 0·03· ἔχει νῦν μέλαν χρῶμα ἐκ τῆς καύσεως, ἀλλὰ φέρει ἴχνη ἐρυθρὰ ἐπὶ τῆς κόμης· εἰκ. 21.

Reading, University College.

Percy N. Ure.

Παρθενῶνος γλυπτῶν συντήρησις.

Α΄)· ἐπιτροπείας ἔκθεσις.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργεῖον.

Ἀθήνησι, τῇ 12ῃ φεβρουαρίου 1912.

Κύριε Ὑπουργέ,

Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. $\frac{21754}{20209}$ ὑμετέρας διαταγῆς τῆς 11ης νοεμβρίου 1911 ἡ συγκροτηθεῖσα ἐπιτροπεία, ἵνα ἐξετάσῃ καὶ γνωματεύσῃ «περὶ τῆς συντηρήσεως γλυπτῶν ἔργων τοῦ Παρθενῶνος» ἐθεώρησε σκόπιμον κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίαν ὅπως γένηται ἔρευνα χημική τε καὶ μικροσκοπικὴ τῶν μαρμάρων τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἐν αὐτοῖς παρατηρουμένης ἀλλοιώσεως.

Ἡ χημικὴ ἔρευνα ἐξετελέσθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀ. Κ. Δαμβέργη, ἡ δὲ μικροσκοπικὴ ὑπὸ τοῦ ἐν Λιψίᾳ καθηγητοῦ τῆς ὀρυκτολογίας καὶ πετρογραφίας κ. Rinne.

Ἀμφότεραι αἱ ἔρευναι κατέληξαν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ὅτι δηλαδὴ παρείσακτον ὀρυκτὸν ἐν τῷ μαρμάρῳ, ὁ μαρμαρυγίας, ἐπιδεκτικὸν ἀποσαθρώσεως ἐξ ἀτμοσφαιρικῶν προσβολῶν εἶνε τὸ κύριον αἴτιον τῆς παρατηρουμένης ἐπὶ ἐνίων μαρμάρων τῆς Ἀκροπόλεως ψαθυρότητος.

Εὐτύχημα εἶνε ὅτι ἡ πλειονότης τῶν μαρμάρων μικρὰ ἀναλόγως ποσὰ μαρμαρυγίου ἐνέχει καὶ ἕνεκα τούτου ἡ ἀλλοίωσις εἰς ταῦτα δὲν ἐπῆλθε οὐδὲ θὰ ἐπέλθῃ, ἀλλ᾿ ὅσα τῶν μαρμάρων πολὺν ἀναλόγως μαρμαρυγίαν ἐνεῖχον, τὰ καὶ σπανιώτερα, ταῦτα καὶ μόνα ὑπόκεινται εἰς τὴν διὰ τοῦ χρόνου ἀλλοίωσιν καὶ εἰς τὴν πρόσκτησιν τῆς ἐκ τῆς ψαθυρότητος κοκκώδους ὑφῆς.

Ἡ ἐπιτροπεία φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ὅσον ἔνεστι τῶν μαρμάρων τῆς Ἀκροπόλεως προφύλαξις ἐκ τῶν καιρικῶν ἐπιδράσεων, εἶνε δὲ τῆς γνώμης ὅτι δύνανται ἐπιστεγάσεις ἐκ χονδρῶν ὑαλοπινάκων νὰ προφυλάξωσι τὰ δυνάμενα νὰ ἐπικαλυφθῶσι μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως καὶ πρὸ πάντων τὸ σῳζόμενον δυσμικὸν μέρος τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος, ὅπερ πρέπει νὰ προφυλαχθῇ διὰ κρυσταλλίνου γείσου ἢ διὰ κρυσταλλίνης ὀροφῆς. Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ μάρμαρα, ἐφ᾿ ὧν παρατηρεῖται ψαθυρότης τῆς ὑφῆς, ἃ καὶ εὐτυχῶς εἶνε ἀναλόγως σπάνια, δύνανται νὰ προφυλαχθῶσι τῆς περαιτέρω ἀλλοιώσεως διὰ καταλλήλου ἐπιχρίματος, ἐξ ἐκείνων ἅτινα χρησιμοποιοῦνται νῦν εἰς τὰ ἐπιδεκτικὰ ἀποσαθρώσεως πετρώματα. Τοιαῦτα προυτάθησαν ἤδη, ἄλλα μὲν συνιστάμενα ἐκ κόνεως κεκαυμένου μαγνησίτου καὶ πυριτικοῦ καλίου, ἕτερα δὲ ἐκ κόνεως κεκαυμένου μαγνησίτου καὶ πυκνῶν διαλυμάτων θειικοῦ μαγνησίου καὶ ἄλλα ἐξ ἐπιδράσεως ὑδροξειδίου τοῦ βαρύου καὶ θειικοῦ ὀξέος ἢ πυριτικοῦ καλίου. Ἐπίσης προυτάθησαν διαλύματα πυριτοφθορικῶν ἀλάτων (Kessler -Fluate). Ἐκ τούτων πρέπει νὰ προτιμηθῶσι τὰ μὴ ἀλλοιοῦντα τὴν μαρμαρώδη ὄψιν καὶ τὰ μὴ παρέχοντα λευκὸν ἐπίχριμα, ἵνα μὴ τροποποιηθῇ ὁ διὰ τοῦ χρόνου ἐπελθὼν ἐξωραϊσμὸς διὰ κιτρινοειδοῦς χροιᾶς τῶν μαρμάρων.

Τὸ εἶδος τοῦ ἐπιχρίματος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐκλεγῇ κατόπιν πειραμάτων καὶ τὰ πειράματα ταῦτα ἡ Ἐπιτροπεία φρονεῖ ὅτι πρέπει ν᾿ ἀνατεθῶσιν εἰς τὸν ἐξ ἡμῶν εἰδικὸν περὶ τὴν συντήρησιν ἀρχαίων μνημείων κ. Ὄθωνα Ρουσόπουλον.

Συνημμένως ὑποβάλλομεν πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τὴν ἔκθεσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀ. Κ. Δαμβέργη «περὶ τῆς χημικῆς ἐξετάσεως τῶν μαρμάρων» καὶ τὴν ἔκθεσιν, ἐν μεταφράσει, τοῦ καθηγητοῦ κ. Rinne «περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ μαρμάρου τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως».

Μετὰ τοῦ ἀνήκοντος σεβασμοῦ

Ἡ ἐπιτροπεία

Ἀναστάσιος Κ. Δαμβέργης,

Γεώργιος Σωτηριάδης,

Ὄθων Ρουσόπουλος.

Β΄)· Ἀ. Δαμβέργη ἔκθεσις.

Χημικὴ ἐξέτασις τῶν μαρμάρων τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἀθήνησι, τῇ 15ῃ ἰανουαρίου 1912.

Ἡ ἐπὶ τόπου μετ᾿ ἐπιστάσεως ἐξέτασις τῶν μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως διαφυλασσομένων γλυπτῶν ἔργων ἐκ τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος κατέδειξεν ὅτι οὐδεμία ἀλλοίωσις ἐν τῇ συνοχῇ τῆς ὑφῆς ἐν αὐτοῖς ὑφίσταται, ἐκτὸς τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μηχανικῆς ἀποτριβῆς τῆς ἐπιφανείας καὶ δὴ τῶν λεπτοτέρων προεξοχῶν τῶν γλυπτῶν, ἕνεκα τῆς μακροχρονίου ἐπενεργείας τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς καὶ τῆς χαλάζης. Σπανίως παρετηρήθησαν ἐπὶ τῶν μαρμάρων ἐσοχαὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον προσομοιάζουσαι πρὸς μικρὰς φλέβας προϋπάρξαντος παρεισάκτου τινὸς ὀρυκτοῦ ἢ πετρώματος, ὅπερ διὰ τοῦ χρόνου ἐντελῶς ἀποσαθρωθὲν καὶ καθ᾿ ὁλοκληρίαν ἐκπλυθὲν κατέλιπεν ὡς κενὰς τὰς φλέβας αὐτοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐσοχῶν ἐν τῷ μαρμάρῳ. Σπανιώτερον ἔτι καὶ δὴ μόνον ἐπὶ τετραγωνικῶν τινων τεμαχίων ἐκ τῶν ὀρθοστατῶν τῆς στοᾶς τῶν Καρυατίδων παρατηρεῖται ἀπολέπισίς τις τοῦ μαρμάρου, ἥτις καὶ σακχαρώδη ὑφὴν εἰς τοῦτο προσδίδει.

Ἡ χημικὴ ἐξέτασις τῶν μαρμάρων τῆς Ἀκροπόλεως περιέλαβε τὰς ἑπομένας ἐρεύνας:

1)· ἀνίχνευσιν μαγειρικοῦ ἅλατος ἐν τῷ παλαιῷ μαρμάρῳ καὶ ἐν τῷ νέῳ τῶν ὀρυχείων τῆς Πεντέλης,

2)· ποσοτικὴν ἀνάλυσιν τριῶν δειγμάτων μαρμάρου

καὶ 3)· ποσοτικὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἐν ὑδροχλωρικῷ ὀξεῖ ἀδιαλύτου συστατικοῦ τοῦ μαρμάρου.

1. Ἀνίχνευσις μαγειρικοῦ ἅλατος ἐν τῷ παλαιῷ

μαρμάρῳ τῆς Ἀκροπόλεως ὡς καὶ ἐν τῷ νέῳ τῶν ὀρυχείων τῆς Πεντέλης. Πρὸς ἀνίχνευσιν τοῦ μαγειρικοῦ ἅλατος ἐλήφθησαν 20 γρμ. λεπτοτάτης κόνεως μαρμάρου ἔκ τε τοῦ παλαιοῦ καὶ λεπιδώδους καὶ ἐκ τοῦ νέου τῶν ὀρυχείων τῆς Πεντέλης. Ἀμφότερα τὰ ποσὰ ταῦτα ἐβράσθησαν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν μετὰ 200 γραμ. ὕδατος ἀπεσταγμένου ἐντελῶς ἀμιγοῦς χλωρίου καὶ νατρίου καὶ μετὰ τὸν βρασμὸν ἀμφότερα τὰ διηθήματα ἐρευνηθέντα ἐπὶ χλωρίῳ καὶ νατρίῳ οὐδὲν ἴχνος τούτων κατέδειξαν· ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνεται ἀσφαλῶς ὅτι τό τε νέον μάρμαρον καὶ τὸ παλαιὸν λεπιδῶδες δὲν περιέχουσι μαγειρικὸν ἅλας, ἀποκλείεται δ' οὕτω ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἐπί τινων τῶν μαρμάρων τῆς Ἀκροπόλεως παρατηρουμένη ἀλλοίωσις προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι κατὰ μικρὰ ποσὰ περιεχόμενον χλωριοῦχον νάτριον διὰ τῶν αἰώνων εἰσδῦσαν εἰς τὸ μάρμαρον ἐπήνεγκε τὴν μετατροπὴν τῆς συνοχῆς καὶ ὑφῆς αὐτοῦ εἰς εὐδιάσπαστον καὶ σακχαρώδη ὑφήν.

2. ***Ποσοτικὴ ἀνάλυσις τριῶν δειγμάτων μαρμάρου.*** Ἡ ποσοτικὴ ἔρευνα ἐγένετο ἐπὶ τριῶν δειγμάτων μαρμάρου, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἦτο παλαιὸν ἐκ τοῦ Παρθενῶνος, τὸ δεύτερον νέον ἐκ τῶν ὀρυχείων τῆς Πεντέλης, τὸ δὲ τρίτον ἦτο μάρμαρον ἐκ τῶν ὀρθοστατῶν τῆς στοᾶς τῶν Καρυατίδων, ἐφ' οὗ παρετηρεῖτο ἡ χαρακτηριστικὴ λεπιδώδης ὑφή.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ποσοτικῆς ἀναλύσεως εἶνε τὰ ἑξῆς:

	παλαιὸν	*νέον*	*λεπιδῶδες*
ἄσβεστος	55,162	54,604	55,119
διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος	43,982	43,932	43,991
μαγνησία	0,581	0,936	0,620
ὀξείδιον ἀργιλλίου σιδηρομιγὲς	0,164	0,075	0,118
ὑπόλειμμα ἀδιάλυτον ἐν ὑδροχλωρικῷ ὀξεῖ	0,111	0,453	0,152
	100.00	100.00	100.00

3. ***Ποσοτικὴ ἀνάλυσις τοῦ ἐν ὑδροχλωρικῷ ὀξεῖ ἀδιαλύτου συστατικοῦ τοῦ μαρμάρου.*** Τὸ σποδόχρουν τοῦ μαρμάρου ὑπόλειμμα τὸ παραμεῖναν ἀδιάλυτον ἐν ὑδροχλωρικῷ ὀξεῖ ἔχει ὄψιν μαρμαρυγίου καὶ ἡ ποσοτικὴ ἀνάλυσις τῶν συστατικῶν αὐτοῦ ἐβεβαίωσεν ὅτι εἶνε μαρμαρυγίας τοῦ καλίου.

Τὰ εὑρεθέντα συστατικὰ εἶνε τὰ ἑξῆς:

ὀξείδιον τοῦ ἀργιλλίου	33,27
ἄσβεστος	0,95
ὀξείδιον τοῦ καλίου	11,22
μαγνησία	ἴχνη
ὀξείδιον τοῦ σιδήρου	»
πυριτικὸν ὀξὺ	49,56
ὕδωρ	5,00
	100,00

Συμπέρασμα.

Ἐκ τῶν χημικῶν ἐρευνῶν κατεδείχθη ὅτι οὐδεμία οὐσιώδης διαφορὰ ὑφίσταται μεταξὺ τῶν συστατικῶν τοῦ παλαιοῦ, τοῦ νέου καὶ τοῦ λεπιδώδους μαρμάρου. Ἐξηκριβώθη δὲ ὅμως ὅτι πάντα τὰ εἴδη τοῦ μαρμάρου ἐνέχουσι μαρμαρυγίαν καί, ἐὰν τὸ ποσὸν αὐτοῦ ἐπί τινων εἰδῶν τοῦ μαρμάρου εἶνε ἀναλόγως ἄφθονον, ἀναμφιβόλως εἰς τοῦτον πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ παρατηρουμένη ἐπὶ ἐνίων τῶν μαρμάρων τῆς Ἀκροπόλεως μετατροπὴ τῆς συμπαγοῦς ὑφῆς τοῦ μαρμάρου εἰς τὴν λεπιδώδη καὶ σακχαρώδη ὑφήν, καθ' ὅσον ὁ μαρμαρυγίας εἶνε ἐπιδεκτικὸς ἀποσαθρώσεως καὶ διὰ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιδράσεων κατὰ μικρὸν μετουσιούμενος προκαλεῖ ἐν τῷ μαρμάρῳ τὴν ἀλλοίωσιν, ἥτις εὐτυχῶς δὲν εἶνε ἐπικίνδυνος εἰς τὸ σύνολον τῶν μαρμάρων τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλὰ μόνον εἰς ὅσα ἐκ τούτων, τὰ καὶ ἀναλόγως σπάνια, προέρχονται ἐκ τοῦ εἰς μαρμαρυγίαν περιεκτικωτέρου μαρμάρου.

Ἀναστάσιος Κ. Δαμβέργης.

Γ') Δρος F. Rinne,

καθηγητοῦ τῆς ὀρυκτολογίας καὶ πετρογραφίας ἐν Λιψίᾳ, ἔκθεσις περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ μαρμάρου τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἐν Λιψίᾳ, τῇ 1η φεβρουαρίου 1912.

Τὴν τιμητικὴν παράκλησιν τοῦ καθηγητοῦ κυρίου Δαμβέργη πρὸς ἐξέτασιν τῶν σταλέντων μοι δειγμάτων μαρμάρου καὶ πρὸς πετρογραφικὴν συμβουλὴν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς συντηρήσεως τῶν

μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνος εὐχαρίστως ἀποδεχόμενος γνωρίζω τὰ ἑπόμενα:

Ἐν πρώτοις θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ μνημονεύσω γενικούς τινας κανόνας διέποντας τὴν πρὸς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς ἀντοχὴν τῶν πετρωμάτων.

Ὁ κυριωδέστερος λόγος τῆς ἀλλοιώσεως τῶν πετρωμάτων ἐν ταῖς βορείοις χώραις εἶνε ὁ παγετός. Ἐν ταῖς χώραις τῆς νοτίας Εὐρώπης τοῦτο δὲν εἶνε μὲν οὐσιῶδες, ἀλλὰ καὶ δὲν πρέπει ἐντελῶς νὰ παροραθῇ, καθ' ὅτι πρόκειται μόνον περὶ ψύχους ὀλίγων βαθμῶν κάτωθεν τοῦ μηδενός. Ὡς ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὄγκου τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν πῆξιν (1 κ.ἑ. ὕδατος = 1,0908 κ. ἑ. πάγου) ἐπιδρᾷ τὸ διεισδῦσαν ὕδωρ διαρρηκτικῶς ὡς σφήν. Ἀλλεπάλληλος ἐπίδρασις προκαλεῖ διάρρηξιν, ἀποφύλλωσιν τῆς ἐπιφανείας, ἔστι δ' ὅτε καθιστᾷ αὐτὴν ἀμμώδη. Δίοδοι τοῦ ὕδατος εἶνε λεπτὰ ῥήγματα καὶ χάσματα, ἅτινα ἀπορροφοῦσιν ὕδωρ ὡς καὶ μαλακαὶ ζῶναι, αἵτινες πολλάκις ἀπαντῶσιν ἐπί τινων πετρωμάτων ὑποστάντων τὴν ἐκ τοῦ ὄρους πίεσιν. Ὀρυκτὰ εὔσχιστα, ὡς ὁ μαρμαρυγίας, παρέχουσιν εἰς τὸ ὕδωρ εὐκολωτέραν τὴν εἴσοδον ἢ συμπαγὴς μᾶζα.

Κατὰ δεύτερον λόγον ἀξία λόγου τυγχάνει ἡ *διάλυσις* καὶ ***ἡ χημικὴ ἀλλοίωσις*** τῶν συστατικῶν τοῦ πετρώματος. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δὲν πρέπει νὰ παροραθῇ ὅτι ὕδατα ἐνέχοντα ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὡς λ.χ. τὰ ὑέτια, διαλύουσιν ἄσβεστον κατὰ μικρόν. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη εἶνε καταφανής, ὁσάκις ἂν τοιοῦτον ὕδωρ ῥέῃ διαρκῶς διὰ λεπτῶν ῥωγμῶν τοῦ πετρώματος, ὅτε καὶ αἱ μικραὶ ῥωγμαὶ καθίστανται ὁσημέραι εὐρύτεραι καὶ τὸ πέτρωμα κατὰ τόπους γίνεται ψαθυρὸν καὶ διασπᾶται. Ἐπιδράσεις θειώδους καὶ θειικοῦ ὀξέος (SO_2 καὶ SO_3) ἐν τῷ ἀέρι ὑπαρχόντων ἢ ἐν ὕδατι διαλελυμένων ἐπιταχύνουσιν οὐσιωδῶς τὴν βλάβην, εἰ καὶ ἐπί τινων περιπτώσεων ἐγένετο ἡ παρατήρησις ὅτι ἡ σχηματιζομένη ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ἀσβεστολίθου στοιβὰς ἐκ θειικοῦ ἀσβεστίου παρεμποδίζει τὴν περαιτέρω ἀλλοίωσιν ἐν τοῖς βαθυτέροις στρώμασι. Τυχὸν ἐνυπάρχων σιδηροπυρίτης ($Fe\,S_2$) παρέχει ἐνίοτε τὸ λίαν ἐπιβλαβὲς εἰς ἀνθρακικὰ πετρώματα θειικὸν ὀξύ.

Κατὰ τρίτον λόγον ἡ καταστροφὴ προέρχεται ἐκ φυτῶν. Μικρὰ φυτὰ προκαλοῦσι χημικὴν καὶ μηχανικὴν μεταβολὴν τοῦ πετρώματος, μηχανικὴν μὲν ὡς ἐκ τῆς διαρρήξεως τῆς προερχομένης ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν φυτικῶν βλαστήσεων, αἵτινες διεισδύουσιν εἰς τὰ λεπτὰ σχίσματα τοῦ πετρώματος, χημικὴν δὲ δι' ἐπιδράσεως τῶν φυτικῶν ὀξέων, ἧς ἀποτέλεσμα εἶνε ὁ σχηματισμὸς ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου ἐπὶ τοῦ ἀσβεστολίθου. Καὶ αὐτὸς ὁ Liebig 1853 ἐν τοῖς Annalen αὐτοῦ ἀνέγραψεν ὅτι παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τοῦ Παρθενῶνος τὸν σχηματισμὸν ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου, ὅπερ ἐκάλεσε Thierschit. Τὰ φυτικὰ σπέρματα διὰ τοῦ ἀέρος (πρόκειται δὲ συνήθως περὶ μυκήτων, λειχήνων καὶ βρύων) ὡς ἐκ τῆς ὑγρασίας τοῦ πετρώματος ἐπωφελῶς ἐπιδρώσης ἐπικάθηνται ἰδίᾳ εἰς τὰς συναρμογὰς τῶν λίθων. Ἐπίσης καὶ ἀργιλλώδη συστατικὰ τοῦ πετρώματος ὡς ἐκ τῆς ἀπορροφήσεως ὑγρασίας σπουδαίως ἐπιδρῶσιν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ. Ἡ διαρρηκτικὴ ἐπίδρασις τῶν φυτικῶν βλαστήσεων ὡς καὶ ἡ χημικὴ ἀλλοίωσις διευκολύνονται, ὁσάκις ἡ ὑφὴ τοῦ πετρώματος εἶνε παράλληλος.

Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸ ὑλικὸν τοῦ Παρθενῶνος τὸ μάρμαρον, ὡς καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ παρατηρεῖται, δὲν εἶνε ὁμοειδές, τὸ πέτρωμα ἐνέχει σχίσματα ἐκ πιέσεως προελθόντα, ἐφ' ὧν εὕρηνται λεπτὰ καὶ συναφῆ κοιτάσματα ἀνοικτοχρόου ἢ πρασινωπῶς λευκοῦ μαρμαρυγίου. Ἀναντίρρητον τυγχάνει ὅτι τὰ ἐκ τῆς πιέσεως προελθόντα χάσματα ταῦτα προυκάλεσαν τὸ ἔργον τῆς ἀλλοιώσεως, εἴτε ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ παγετοῦ, εἴτε ἐκ τῆς διαλυτικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὀμβρίου ὕδατος, εἴτε ἐκ τῆς βλαστήσεως φυτῶν. Ἡ μικροσκοπικὴ ἔρευνα συμφωνεῖ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ εἰκὼν 1 παριστᾷ μάρμαρον ὁμοιομόρφου ὑφῆς· τὸ μάρμαρον τοῦτο διὰ τὸ συμπαγὲς τοῦ εἴδους οὔτε ὑπὸ τοῦ παγετοῦ, οὔτε ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐβλάβη, καθ' ὅτι οἱ πόροι αὐτοῦ εἶνε ἐλάχιστοι.

Ἡ εἰκὼν 2 παριστᾷ θέσιν τοῦ μαρμάρου μετὰ παραλλήλων ἐγκλεισμάτων μαρμαρυγίου· ἡ θέσις αὕτη τοῦ μαρμάρου εἶνε, ὡς ἄνω ἐξετέθη, κατὰ πολὺ εὐπροσβλητοτέρα καὶ τείνει νὰ μετατραπῇ εἰς ἀποφύλλισιν καὶ νὰ καταστῇ κοκκώδης.

Ἰδιαιτέρως ὅμως ἐφιστῶ τὴν ὑμετέραν προσοχὴν ἐπὶ τῆς εἰκόνος 3, ἥτις παριστᾷ μάρμαρον τοῦ Παρθενῶνος, ἐν ᾧ εὕρηνται πολυάριθμα σημεῖα, χαρακτηριζόμενα ὡς χάσματα ἐκ πιέσεως,

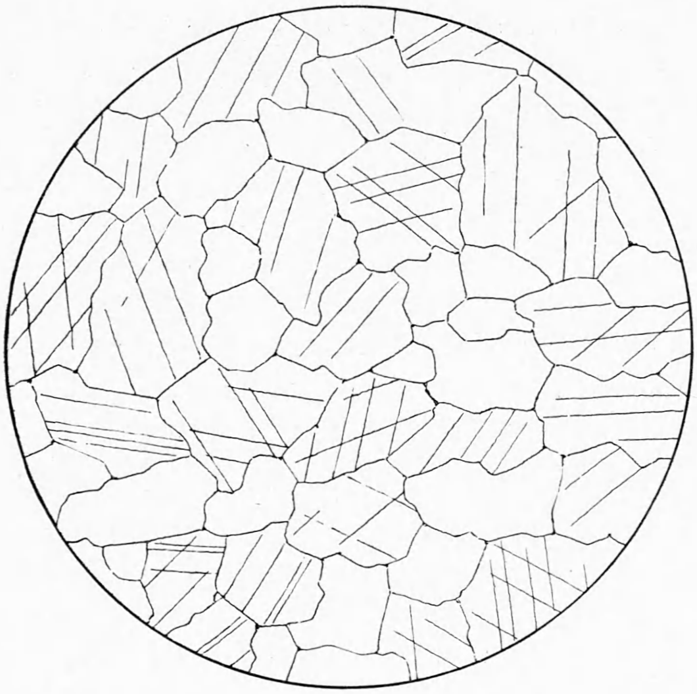

Εἰκὼν 1. Μάρμαρον ὁμοιομόρφου ὑφῆς.

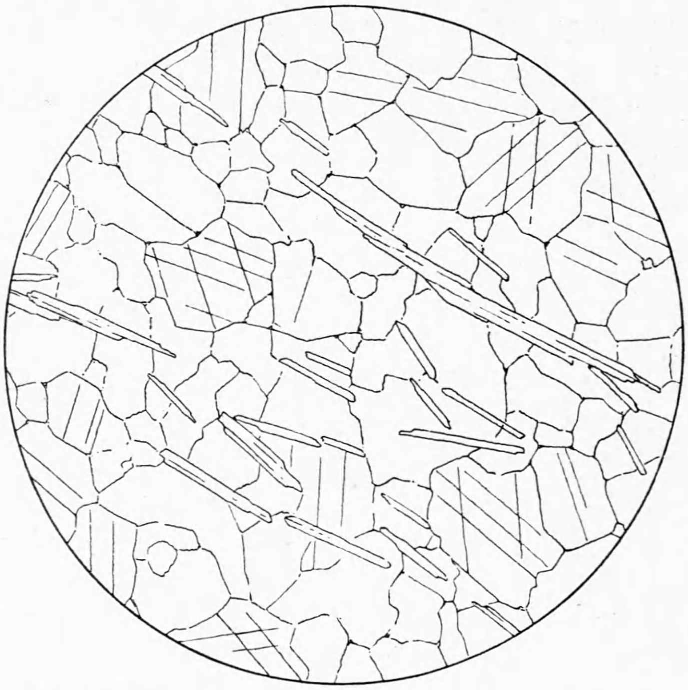

Εἰκὼν 2. Μάρμαρον μετ' ἐγκλεισμάτων μαρμαρυγίου.

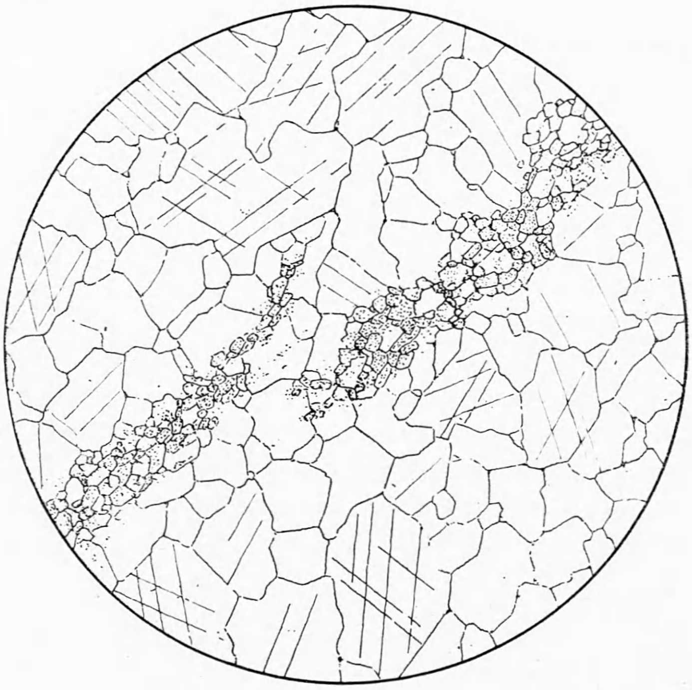

Εἰκὼν 3. Μάρμαρον μετὰ κοκκώδους ὑφῆς.

καταφαινόμενα ὡς ἐκ τῆς κοκκώδους ὑφῆς. Προφανῶς πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀσθενῶν οὕτως εἰπεῖν μερῶν τοῦ πετρώματος, ἅτινα τόσῳ ἐπιβλαβέστερα καθίστανται, ὅσῳ ἀφθονωτέρα εἶνε ἡ σκοτεινόχρους κόνις, ἥτις ἀπορροφοῦσα ὕδωρ ἀποτελεῖ ἔδαφος πρόσφορον πρὸς ἀνάπτυξιν φυτῶν.

Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ἡ παράλληλος ὑφή, ἡ παρένθεσις μαρμαρυγίου καὶ ἡ κονιώδης καὶ μικρόκοκκος ἐγκεκλεισμένη ζώνη τὰ μέγιστα συντελοῦσιν εἰς τὴν κατὰ τόπους ἀλλοίωσιν τοῦ μαρμάρου τοῦ Παρθενῶνος. Τὰ χάσματα καὶ αἱ μικρόκκοκοι ζῶναι ἀποτελοῦσι τὴν ὁδὸν τῆς ἀλ-

λοιώσεως τοῦ μαρμάρου, εἴτε δι' ὕδατος, εἴτε διὰ βλαστήσεως φυτῶν, ἅτινα πάλιν ὡς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ ὀξαλικοῦ ἀσβεστίου ἐπιταχύνουσι τὴν διάσπασιν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου μέρη τινὰ τοῦ μαρμάρου ὑπέστησαν ἀποσάθρωσιν καὶ ἡ ὑφὴ αὐτῶν κατέστη κοκκώδης καὶ εὐδιάσπαστος ὡς καὶ τὰ ἐρευνηθέντα δείγματα τοῦ μαρμάρου ἐμφαίνουσιν.

῞Οθεν συνιστᾶται ἡ ὅσον ἔνεστι παρεμπόδισις τῆς διεισδύσεως, τοῦ ὕδατος καὶ τῆς βλαστήσεως φυτῶν, ἰδίᾳ δ' ἐπὶ τῶν μερῶν ἐκείνων, ἅτινα εἶνε ἐκτεθειμένα εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις.

Ἐλπίζω ὅτι ἡ γνώμη μου αὕτη θὰ συντελέσῃ εἰς τὰς ἐρεύνας τῆς ἐπιτροπείας καὶ εὔχομαι νὰ κατορθωθῇ ἡ διάσωσις τοῦ περιφήμου Παρθενῶνος ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Fritz Rinne.

Δ΄)· ῎Οθ. Ρουσοπούλου ἔκθεσις.

Πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας.

Ἀθήνησι, τῇ 6ῃ ὀκτωβρίου 1911.

Κύριε Ὑπουργέ,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω ὑμῖν ὅτι μάρμαρά τινα τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος ἐξακολουθοῦσιν ἀλλοιούμενα, ἤτοι λαμβάνοντα τὴν εὔθρυπτον ὡς σακχάρου σύστασιν. Περὶ τῆς ἀλλοιώσεως ταύτης εὐρεῖα ἐγένετο ἐν τῷ Α΄ Ἀρχαιολογικῷ συνεδρίῳ συζήτησις, ἧς μετέσχον καὶ οἱ κκ. Δαϊρπφελδ, Καββαδίας, Βιλλαμόβιτς καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν πρώτων ἐπιστημόνων, ἰδίᾳ δὲ ὁ κ. Ὁμόλλ.

Τινὲς προέτειναν νὰ μετακομισθῶσι τὰ γλυπτὰ εἰς τὸ μουσεῖον, ἄλλοι δὲ νὰ οἰκοδομηθῇ ἐπὶ τόπου ὑαλόφραγμα καὶ ἄλλοι ἄλλο.

Κατ' ἐμὲ πρὸς συντήρησιν καὶ στερεοποίησιν αὐτῶν ἐφαρμοστέον τὴν μέθοδον, ἣν ἐδημοσίευσα ἐν τῷ **Archiv für Naturwissenschaften**, ἤτοι τὴν δι' ἀραιοῦ διαλύματος τοῦ βαρίου καὶ θειικοῦ ὀξέος ἐπανειλημμένην διαπότισιν.

Τηρῶ εἰς τὴν ὑμετέραν διάθεσιν ἐν τῷ ἐνθάδε Ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ τεμάχια μαρμάρου καὶ πώρων λίθων διαποτισθέντα καὶ ἄλλα ἀδιαπότιστα πρὸς κατάδειξιν τῆς διαφορᾶς.

Εὐπειθέστατος

῎Οθων Ἀθ. Ρουσόπουλος,

χημικὸς τῶν μουσείων.

Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ

ὑπὸ

Π. Παπαγεωργίου.

1.

Φίλινν[α]
[Φιλ]ώτο[υ].

Εἰκὼν 1. Ἀπόκομμα ἐπιτυμβίου κιονίου.

Εὗρον μετὰ τοῦ κ. Χ. Χαριτωνίδου τῇ 21 νοεμβρίου 1909 μεταξὺ σωροῦ λίθων κεκρυμμένον ἐν τῷ οἰκοπέδῳ τοῦ Κωνσταντίνου Μιχαλάκη, ἐν τῇ συνοικίᾳ Χαμοστέρνου καὶ ὁδῷ Λένορμαν.

2.

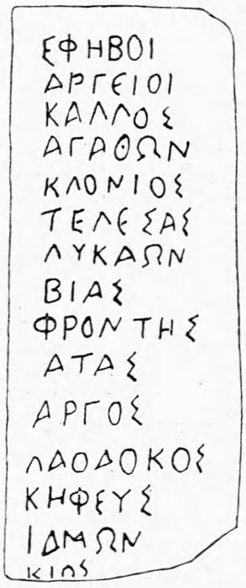

῎Εφηβοι
Ἀργεῖοι
Κάλλος
Ἀγάθων
Κλονίος
Τελέσας
Λυκάων
Βίας
Φρόντης [sic]
῎Ατας
῎Αργος
Λαόδοκος
Κηφεὺς
῎Ιδμων
Κίος.

Εἰκὼν 2. Φύλλον χαλκοῦ.

Ετυπ. 26.7.12.

Εἶδον τῇ 25 φεβρουαρίου 1907 παρὰ τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ Πέτρῳ Σταΐκῳ ἀγοράσαντι ἐν Ἀθήναις, ἔνθα, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ, εὑρέθη ἐν τάφῳ.

3.

[Ο]ὗ τὸ χρεὼν εἵμαρται· ὅρα τέλος ἡμέτερον νῦν·
ἡμεῖς γὰρ τρεῖς ὄντε, πατὴρ ὑὸς θυγάτηρ τε,
θνήισκομεν Αἰγαίου κύμασι πλαζόμενοι.

Οὕτως ἐπίγραμμα τοῦ Πειραιῶς ἐν τῇ ΑΕ 1910 σελ. 73 ἐξέδωκεν ὁ κ. Ἰ. Δραγάτσης, περὶ τὴν ἑρμηνείαν δ' αὐτοῦ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἐσπούδασεν ὁ Σπ. Βάσης ἐν ΑΕ 1910 σελ. 399, ὁ κ. Στ. Δραγούμης 1911 σελ. 122, ὁ κ. Ἀνδρ. Σκιᾶς σελ. 207-208 καὶ πάλιν ὁ Βάσης σελ. 211-213.

Κατ' ἐμὲ δὲ τὸ ἐπίγραμμα σαφέστατον τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀνακτᾶται, ὅταν μετὰ τὸ *εἵμαρται* τεθῇ τὸ σημεῖον τῆς ἐρωτήσεως:

Οὗ τὸ χρεὼν εἵμαρται; Ὅρα τέλος ἡμέτερον νῦν·
κ. τ. λ.

Τὸν λίθον αὐτὸν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Πειραιῶς τῇ 12 τ. μ. μετ' ἐπιμελείας ἐξετάσας ἔπεισα ἐμαυτὸν ὅτι πρὸ τοῦ Υ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς **ἓν μόνον** γράμμα ἐφθάρη ἐξ ἀπολεπισμοῦ τῆς ἄκρας τοῦ μαρμάρου καὶ ὅτι τὸ γράμμα τοῦτο οὐδὲν ἦτο ἄλλο ἢ τὸ Ο, οὗ καὶ σῴζονται ἴχνη τινά. Ἐν τῷ λίθῳ τὸ γράμμα **ε** πανταχοῦ ἔχει τὸ σχῆμα Ε, οὐχὶ τὸ Є. Ὀλίγαις πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡμέραις ὁ Σπ. Βάσης, εἰς ὃν εἶχον ἀνακοινώσει τὴν ἐμὴν γνώμην περὶ τοῦ ἐπιγράμματος, ἐνέκρινεν αὐτὴν ἀνεπιφυλάκτως.

14 μαΐου 1912.

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου.

Εἰς Μαντινείας ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον (RÉG 1907, 63)

ὑπὸ

Κ. Σαββοπούλου.

Εἰκὼν 1. Ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον.

Στήλη ἐπιτύμβιος, μαρμαρίνη, ὀλίγον ἐλλιπὴς τὰ κάτω· ὅλον σωζ. ὕψ. 0·75, πλάτ. 0·41, πάχ. 0·11. Παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ ἐκ Τσιπιανῶν τῆς Μαντινείας Γεωργίου Κοντόγεωργα· ἀπόκειται ἐν τῷ μουσείῳ Τεγέας.

Τὸ τύμπανον τοῦ ἀετώματος κοσμεῖται δι' ἀναγλύφου ἀκανθοειδοῦς ἄνθους. Ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου κεχάρακται ἐπιγραφή:

Δαμοσθένη.

Ὑπ' αὐτὴν εἰκονίζεται ἀνὴρ καθήμενος καὶ πρὸς δεξιὰ βλέπων, ἔμπροσθεν δ' αὐτοῦ δύο παιδία.

Ἐν Τριπόλει.

Κωνσταντῖνος Σαββόπουλος.

Σπυρίδων Βάσης.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς πληγεῖσα καὶ αὐτὴ ὀδυνηρότατα διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Σπυρίδωνος Βάση ἐπιθυμεῖ τοῦ πόνου αὐτῆς τούτου μαρτύριον νὰ καταθέσῃ ἐνταῦθα μνημόσυνον στέφανον εὐλαβείας καὶ τιμῆς. Πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν συνδέει τὴν μνήμην τοῦ ἐπιφανεστάτου ἀνδρὸς ἄρρηκτος κρίκος συνεργασίας μακρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς διαφέροντος ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν, ἃς μετὰ τοσαύτης πάντοτε στοργῆς περιέβαλον ὅσοι τῶν παρ᾽ ἡμῖν σπουδαίων ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἑταιρείᾳ διέγνωσαν φυτώριον τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος καὶ καλλιπρεπὲς στέγασμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Ὁ κριτικώτατος τοῦ Βάση νοῦς καὶ ὁ εὐθὺς αὐτοῦ χαρακτήρ, τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης ἀπαύγασμα καὶ γενναίας ψυχῆς ἀσφαλέστατον γνώρισμα ὑπῆρξαν τοῦ ἐκλιπόντος προσφιλοῦς διδασκάλου καὶ συνεργάτου ἐπίζηλα προτερήματα ζωηρότατα ἐκφαινόμενα ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἐπιστημονικῇ ἐργασίᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ κοινωνικῇ ἀναστροφῇ. Τῆς βαθείας αὐτοῦ ἐπιστήμης ἁδρὰ δείγματα ἐκόσμησαν τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, πρόκεινται δὲ τῆς καὶ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ὅσον καὶ περὶ τὴν Ῥωμαϊκήν, εὐδοκιμωτάτης ἀσχολίας τοῦ ἀνδρὸς ἀναμφήριστα τεκμήρια. Δὲν εἶναι δὲ οὐδ᾽ ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ ἄγνωστον, πόσον ἡ ἀμφιλαφὴς αὕτη φιλολογικὴ καὶ ἱστορικὴ μόρφωσις συνοδεύουσα λεπτοτάτην διάνοιαν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ πανεπιστημίῳ διάπλασιν τῆς νεωτέρας φιλολογικῆς γενεᾶς. Διότι ὁ Βάσης δὲν ὑπῆρξε μόνον θαυμαστὸς ἐρευνητὴς οἷον ἀποφαίνουσιν αὐτὸν τὰ ἐκδεδομένα αὐτοῦ ἔργα, ἀλλὰ καὶ ἀπαράμιλλος διδάσκαλος τῆς ἐπιστήμης, μετ᾽ ἴσης διαυγείας κρίσεως καὶ σαφηνείας ἀναπτύσσων τά τε γραμματικὰ καὶ τὰ ἱστορικὰ ζητήματα καὶ ἀκαμάτως ὑφηγούμενος τοῖς νεωτέροις τῆς δυσκόλου ὁδοῦ τῆς ἀκριβοῦς μαθήσεως καὶ τῆς θετικῆς ἐρεύνης. Οὐχὶ δ᾽ ἐπὶ τὰ ἕτοιμα τρεπόμενος, ἀλλ᾽ αὐτὸς ζητῶν τὴν ἀλήθειαν, ἐγένετο τῶν μεγάλων αὐτοῦ διδασκάλων Bücheler *καὶ* Mommsen *οὐχὶ μόνον θαυμαστής, ἀλλὰ καὶ ἄξιος μαθητής.*

Τοιοῦτον ὄντως ἐξαίρετον ἄνδρα μόλις συμπληρώσαντα εἰκοσιπενταετῆ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν ἀφήρπασε προώρως σκληρότατος θάνατος καὶ ἐστέρησε καὶ τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν κρατίστου μέλους καὶ τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν ἀλησμονήτου ἑταίρου καὶ συνεργάτου. Ὁ ἐπιστημονικὸς αὐτοῦ βίος καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ κατορθώματα πρόκεινται εἰς τοὺς νεωτέρους πρὸς μίμησιν, κάλλιστος δὲ ὄντως τῆς ἐργασίας του ἀφηρωισθέντος στέφανος θὰ εἶναι ἡ ἐξακολούθησις τοῦ πνεύματος τῆς ἐρεύνης, οὗ καὶ ἐκεῖνος ὑπῆρξε ἀξιολογώτατος ἀντιπρόσωπος, καὶ ἡ εὐρυτάτη αὐτοῦ διάδοσις ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης. Γένοιτο!

Γ. Π. Οἰκ.

Ἐκδοθήσεται τόδε τὸ τεῦχος (1ον καὶ 2ον = σελ. 1-126) τῇ 4.9.12.

Ἐτυπ. 1.9.12.

Ἐκ τῆς Μυκηνῶν γεωμετρικῆς νεκροπόλεως

ὑπὸ

Δημητρίου Εὐαγγελίδου.

Α΄). Οἱ τάφοι. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας εἰς Μυκήνας τὸ φθινόπωρον τοῦ 1909 πρὸς ἐποπτείαν τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ λεγομένου τάφου τῆς Κλυταιμήστρας, ἐπεχείρησα κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ καθηγητοῦ κ. Τσούντα νὰ σκάψω ὑπεράνω τῆς θόλου τοῦ τάφου καὶ περὶ αὐτὴν μικρὸν χάνδακα πρὸς μετοχέτευσιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἵνα μὴ εἰσρέωσιν ἐντὸς τῆς θόλου καὶ διαποτίζοντα καταστρέφωσι τοὺς τοίχους αὐτῆς. Μόλις ἀρξάμενος τοῦ ἔργου πρὸς ἀνατολὰς τῆς θόλου παρετήρησα μεταξὺ πολλῶν θραυσμάτων μυκηναϊκῶν ἀγγείων εἰς μικρὸν βάθος καί τινα γεωμετρικῶν, ἅτινα εἵλκυσαν τὴν περιέργειάν μου καὶ ἐπέστησαν μᾶλλον τὴν προσοχήν. Μετ᾽ ὀλίγον εἰς βάθος ἔλασσον τῶν 0·40 πλείονα θραύσματα ὅμοια ἦλθον εἰς φῶς καὶ εἰς βάθος 0·50 τὸ χεῖλος μεγάλου ἀγγείου (εἰκ. 8) μετὰ δύο μικροτέρων, ὧν τὸ ἕτερον ἀνεστραμμένον (εἰκ. 3). Τὸ μέγα τοῦτο ἀγγεῖον ἔκειτο ἐπὶ μεγάλης πωρίνης πλακὸς κατὰ τὸ δυτικὸν ἥμισυ αὐτῆς, ἥτις μετὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν χωμάτων ἀπεδείχθη ὅτι ἐκάλυπτε τάφον.

Οὗτος κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τῆς θόλου τοῦ τάφου τῆς Κλυταιμήστρας καὶ ἔχει διεύθυνσιν κάθετον πρὸς τὸν ἄξονα αὐτοῦ ἀπέχων δέκα μέτρα καὶ ἥμισυ ἀπὸ τούτου. Ἔχει ὀρθογώνιον σχῆμα καὶ εἶναι ἐκτισμένος διὰ μεγάλων πωρολίθων[1]. Ἅπασαι αἱ πλευραί, ὡς καὶ ἡ καλυπτήριος πλάξ, εἶναι μονόλιθοι, πλὴν τῆς βορείας, ἣν ἀποτελοῦσι τέσσαρες πωρόλιθοι εἰς δύο σειρὰς δόμων κείμενοι[2]. Ἐντὸς τοῦ τάφου ὑπῆρχον δύο σκελετοὶ κατ᾽ ἀντίθετον διεύθυνσιν τοποθετημένοι οὕτως ὥστε οἱ πόδες τοῦ ἑνὸς παρέκειντο τῇ κεφαλῇ τοῦ ἑτέρου καὶ ἔβλεπον ὁ μὲν πρὸς ἀνατολάς, ὁ δὲ πρὸς δυσμάς. Λεπτὴ κόνις περιέβαλλε τὰ ὀστᾶ, προελθοῦσα πιθανῶς ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἐνδυμάτων, οὐδὲν δὲ κτέρισμα οὐδ᾽ ἕτερόν τι ἀντικείμενον εὑρίσκετο πλησίον. Λίαν ἐπειγόντως γενομένης τῆς ἐργασίας δὲν κατωρθώθη νὰ διαγνωσθῇ τὸ γένος τῶν τεθαμμένων νεκρῶν, οὐδὲ ἡ ἀκριβὴς θέσις αὐτῶν ἐν τῷ τάφῳ νὰ καθορισθῇ, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τὰ ὀστᾶ ἦσαν διατεταραγμένα καὶ ἀπομεμακρυσμένα τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως ἕνεκα τῆς εἰσροῆς τῶν ὑδάτων· ἀλλὰ πάντως τὰ σκέλη ἀμφοτέρων ἦσαν μικρὸν συνεσταλμένα, διότι εὑρέθησαν λοξῶς πως κείμενα καὶ οὐχὶ κατὰ μῆκος αὐτῶν καὶ παραλλήλως.

Ἀλλὰ καὶ πέραν τοῦ τάφου τούτου παρετηροῦντο πλεῖστα γεωμετρικῶν ἀγγείων θραύσματα, διὸ καὶ ἐκεῖσε ἠναγκάσθην νὰ ἐπεκτείνω ἐπὶ μικρὸν τὴν ἔρευναν. Οὕτω παρὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ τάφου εὑρέθη ἡ πρόχους εἰκ. 4 ἀνεστραμμένη καὶ ὁ ἀμφορεὺς εἰκ. 1, εἰς τεμάχια τὸ πλεῖστον, ὀλίγον πλαγίως κείμενος καὶ ἐπὶ μικροῦ σωροῦ λίθων ἐρειδόμενος, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἀκεραίας αὐτοῦ βάσεως ἐξάγεται. Ἐντὸς τῶν χωμάτων ἀναμὶξ εὑρίσκοντο καὶ ἐλάχιστα λείψανα λίαν εὐθρύπτων ὀστῶν καί τινα ἀγγεῖα. Πρὸς ἀνατολὰς τούτων καὶ κατὰ μῆκος τοῦ λιθοκτίστου τάφου ἦσαν καὶ ἄλλα κατωτέρω περιγραφόμενα ἀγγεῖα καὶ δύο χαλκαῖ «φιάλαι» ἡ μία ἐντὸς τῆς ἑτέρας, λίαν κατιωμέναι καὶ ἐφθαρμέναι. Πάντα τὰ ἀγγεῖα ταῦτα καί τινα θραύσματα ἦσαν ἐγκατεσπαρμένα πρὸς βορρᾶν τοῦ περιγραφέντος τάφου εἰς τεμάχια καὶ διατεταραγμένα εἰς ἔκτασιν 0·60 πέραν αὐτοῦ. Ὑπεράνω τοῦ χώρου τούτου ὑπῆρχον ἐν σχήματι τόξου λίθοι τινὲς κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοῦ χώ-

[1] Ἡ βόρειος μακρὰ αὐτοῦ πλευρὰ ἔχει μῆκος 1·47, ἡ ἀντίστοιχος νοτία 1·51, ἡ ἀνατολικὴ στενὴ 0·62 καὶ ἡ ἀντίστοιχος δυτικὴ ἡ πρὸς τῷ θολωτῷ τάφῳ 0·56.

[2] Οἱ κάτω δόμοι μετροῦσι μῆκ. 0·52+0 95(=1·47) καὶ ὕψ. 0·47. Οἱ ἄνω δόμοι μῆκ. 0·65+0·82(=1·47) καὶ ὕψ. 0 28 ἤτοι ὅλον ὕψος ἀμφοτέρων 0·75, ὅσον εἶναι καὶ τὸ βάθος τοῦ τάφου.

ματος τεθειμένοι, οἱονεὶ περιβάλλοντες αὐτὸν εἰς μῆκος 0·80 περίπου. Ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἀπετέλουν τὴν βάσιν βωμοειδοῦς τινος κατασκευάσματος ἢ βόθρου ἢ ἀπετέλουν τμῆμα περιβόλου, ὅστις ὥριζε τὸν τάφον κυκλικῶς ἢ καὶ τετραπλεύρως[1]. Τοιοῦτο κατασκεύασμα εὑρέθη καὶ ἐν Ἐλευσῖνι ἐπὶ τάφου (ΑΕ 1898 σελ. 86. Πρβ. Poulsen, Die Dipylongräber und die Dipylonvasen σελ. 20). Ἀλλ' ἴσως ἐνταῦθα εἶναι πολὺ μεταγενέστερον, οὐδεμίαν ἔχον πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὸ ἀγγεῖα σχέσιν, διότι καὶ ἐλάχιστα βαθύτερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἔκειτο. Ἀλλ' ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν εἶναι οἱ λίθοι οὗτοι, ὁ χῶρος, οὗ ὑπεράνω ἦσαν, εἶναι βέβαιος τάφος· διότι κατὰ τὸ μέσον περίπου αὐτοῦ εὑρέθησαν αἱ δύο μνημονευθεῖσαι χαλκαῖ «φιάλαι»[2] σχήματος οἷον τὸ ἐν Olympia πίν. XXXV, 668 λίαν κατιωμέναι καὶ ἐντὸς ἀλλήλων ἐντεθειμέναι ὥστε νὰ ἐφάπτωνται, ὡσεὶ ἀπετέλουν μίαν. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐτέθησαν οὕτω ὁμοῦ αἱ φιάλαι αὗται, λίαν λεπταὶ οὖσαι, χάριν μείζονος στερεότητος· περιεῖχον δὲ τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ (πρβ. καὶ ΑΜ 1903 σ. 234), εἰ καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ χῶμα ὑπῆρχεν ἐν αὐταῖς[3].

Καὶ ἐπὶ τοσοῦτον μὲν προέβη ἡ ἡμετέρα ἔρευνα ἐνταῦθα· εἶναι δ' ὅμως ἀναμφίβολον ὅτι οἱ εὑρεθέντες τάφοι δὲν ἦσαν μεμονωμένοι ἐκεῖ, ἀλλ' ὅτι πάντως ὑπάρχει νεκρόπολις γεωμετρικὴ ἄγνωστον μέχρι ποῦ ἐξικνουμένη πρὸς Δ τῆς ἀκροπόλεως καὶ πέραν τῆς πύλης τῶν λεόντων. Νομίζω δὲ ὅτι ἀνασκαφαὶ ἐνεργούμεναι αὐτόθι δὲν θὰ εἶναι ἄκαρποι εἰς γεωμετρικὰ εὑρήματα[4].

Ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρω τῶν ἀνασκαφέντων τάφων περιγραφῆς βλέπει τις, ἔχομεν ἐνταῦθα τρεῖς τρόπους ταφῆς: τὸν διὰ καύσεως, τὸν διὰ τῆς ἐν ἀγγείοις καὶ τὸν διὰ τῆς ἐν κτιστοῖς λάκκοις καταθέσεως.

Κατὰ τὸν πρῶτον ἐκάη ὁ νεκρός, ἡ δὲ τέφρα αὐτοῦ μετὰ τῶν ὀστῶν συνελέγη ἐντὸς φιάλης, ἥτις ἐτέθη ἐν τῷ τάφῳ. Οὗτος ἦτο ἁπλοῦς λάκκος ἄνευ ἐπενδύσεως λίθων οὐδ' ἐκαλύπτετο ἄνωθεν διὰ πλακός. Εἶχεν ἔκτασιν περίπου ὅσην καὶ ὁ λιθόκτιστος τάφος, ἐν τῷ μέσῳ δ' αὐτοῦ ἔκειτο ἡ τεφροδόχος φιάλη, καὶ περὶ αὐτὴν τὰ κτερίσματα, δῆλα δὴ τὰ πήλινα ἀγγεῖα (πρβ. ἐν Ἐλευσῖνι ΑΕ 1898 σ. 114, ἐν Ἀθήναις ΑΜ 1893 σ. 104 τάφ. ΙΙΙ. Ἐν Ἐρετρίᾳ ὡσαύτως ἐντὸς μικροῦ τετραγώνου ὀρύγματος ἐκτισμένου διὰ μικρῶν λίθων εὑρέθη σφαιρικὴ φιάλη ΑΕ 1903 σ. 9 Κουρουνιώτης).

Κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον ἐθάπτοντο κυρίως παῖδες (ἀλλὰ καὶ ἔφηβοι, ὡς ἐν τῷ XIX τάφῳ τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ ἐσχάτως ἐν Τίρυνθι), οἵτινες ἐτίθεντο ἐντὸς ἀγγείων, πίθων ἢ ἀμφορέων ἢ καὶ ἄλλων ἀγγείων (ἐν Ἐλευσῖνι ΑΕ 1898 σ. 91, 93 κτλ., ἐν Κρήτῃ ΑΕ 1904 σ 13 καὶ 40-41) μετὰ τῶν κτερισμάτων αὐτῶν, ἅτινα ἦσαν μικρὰ ἀγγεῖα. Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νεκροῦ ἐντὸς τοῦ ἀγγείου μικροῦ ὄντος, ἐθραύετο πολλάκις τοῦτο κατὰ τοὺς ὤμους ἢ τὴν κοιλίαν· οὕτω καὶ τὸ ἀπὸ τῆς κοιλίας τοῦ ἐνταῦθα ἀμφορέως ἀποκεκομμένον τεμάχιον καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος σαφῶς διακρινόμενον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἴσως ἀφῃρέθη, καίτοι ἡ ὀπὴ εἶναι ἐλάσσων ἢ κατὰ τοιαύτην χρῆσιν (πρβ. ὅμοιον ἐν Thera II σ. 39 εἰκ. 122β).

Τοιαῦτα νεκροδόχα ἀγγεῖα πολλαχοῦ εὑρέθησαν, ὡς τοιοῦτον δ' ἐχρησίμευσε καὶ ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ἀμφορεύς, ὅστις ἔκειτο λοξῶς ἐπὶ σωροῦ λίθων στηριζόμενος[5] καὶ περιεῖχε μικρά τινα ἀγγεῖα καὶ ἐλάχιστα ὀστᾶ λίαν εὔθρυπτα.

Κατὰ δὲ τὸν τρίτον τρόπον ὁ νεκρὸς ἐτέθη ἐντὸς τάφου κτιστοῦ. Παρετηρήθη δὲ ἐν γένει ὅτι οἱ γεωμετρικοὶ τάφοι ἕνα μόνον νεκρὸν περιεῖχον (Thera II σ. 92)· ἐνταῦθα ὅμως ἔχομεν δύο νεκρῶν σκελετοὺς ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ, ὅπερ ἅπαξ ἀπαντᾷ καὶ ἐν νεκροδόχῳ ἀγγείῳ Ἐλευσῖνος περιέχοντι δύο παῖδας (ΑΕ 1898 σ. 91 καὶ 103 σημ. 1).

Παρὰ τὸν οὕτω ταφέντα νεκρὸν συνήθως ἔθετον

[1] Τοῦτο δὲν εἶναι βέβαιον, διότι οἱ ὑπολειφθέντες λίθοι εἶναι μὲν κυκλικῶς διατεθειμένοι, ἀλλὰ πιθανῶς ἡ πλευρὰ αὕτη ἀρχικῶς οὖσα εὐθεῖα (ὀρθογωνίου ἢ τετραγώνου) παρεμορφώθη διασεισθεῖσα ἕνεκα ποικίλων λόγων.

[2] Ὁμ. Ἰλ. Ψ 252-253 ... ὀστέα λευκὰ ἄλεγον ἐς χρυσέην φιάλην.

[3] Ἀλλ' οὐδ' ἦτο δυνατὸν νὰ σῴζηταί τι εἰσέτι, διότι ἡ βροχὴ ἀφθονωτάτη εἰσδυομένη διέρρεε διὰ τῶν ἀγγείων εἰς μικρὸν βάθος εὑρισκομένων καὶ παρασύρουσα τὴν ἐν αὐτοῖς τέφραν εἰσέφερε χῶμα ἄνωθεν· ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται καὶ ἡ μεγίστη φθορὰ αὐτῶν.

[4] Καὶ ἄλλοτε εὑρέθη ἐκεῖ που γεωμετρικὸς τάφος ὑπὸ τοῦ κ. Τσούντα. Πρβ. Perrot et Chipiez, Histoire de l'art VII σ. 162 σημ. 1.

[5] Πρβ. ΑΕ 1898 σ. 91. Τὰ μεγάλα ἀγγεῖα ἐτοποθετοῦντο συνήθως κεκλιμένα χάριν ἀσφαλείας πιθανῶς, ὡς ἐν Ὀρχομενῷ (Bulle σ. 59) καὶ ἐν Θήβαις (ΑΕ 1909 σ. 75). Ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ λοξὴ θέσις τοῦ ἀμφορέως ἢ ἀλλαχοῦ πίθου ἔχει μᾶλλον θρησκευτικὸν λόγον, διότι ἐπιστεύετο ὅτι ἐν τοιαύτῃ θέσει ὁ νεκρὸς ἔκειτο ἐν τῇ ἀπαιτουμένῃ ἀναπαύσει (πρβ. Poulsen σ 24).

καὶ τὰ κτερίσματα, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντοτε οἱ τάφοι εἶχον καὶ κτερίσματα, ὡς ἐν Ἀθήναις (ΑΜ 1893 σ. 104, 133), ἐν Ἐλευσῖνι (ΑΕ 1889 σ. 182, 184, αὐτ. 1898 σ. 80, 89 κτλ.) καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ τάφῳ. Ἀλλὰ τὸ ἀξιοσημείωτον ἐν τούτῳ εἶναι ὅτι ἐπὶ τῆς καλυπτηρίου πλακὸς ὑπῆρχον ἀγγεῖα, ἅτινα βεβαίως οὐχὶ ὡς κτερίσματα ἐτέθησαν ἐκεῖ. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐπὶ τάφων πολλαχοῦ εὑρέθησαν νεκρικὰ ἀγγεῖα χρησιμεύοντα πρὸς ὑποδοχὴν τῶν χοῶν, ἃς προσέφερον τοῖς νεκροῖς. Οὕτω εὑρίσκομεν ἐν Ἀθήναις τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀγγεῖα τοῦ Διπύλου μετὰ τοῦ τετριμένου συνήθως πυθμένος, ἐν Ἐλευσῖνι ὡσαύτως, ἔνθα μάλιστα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ λεγομένου τῆς Ἴσιδος καὶ ἐπὶ ἄλλων ὑδρία ἐχρησιμοποιήθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον[1]. Πιθανώτατα συγγενῆ πρὸς τὰ τῶν προσφορῶν ἀγγεῖα ἔχουσι προορισμὸν καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τάφου εὑρεθεὶς ἀνεστραμμένος σκύφος (εἰκ. 3) καὶ ἕτερον μικρότερον ἀγγεῖον. Ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῆς καλυπτηρίου πλακὸς ἐν τῷ μέσῳ καὶ κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῆς εὑρεθὲν καὶ ἐν εἰκ. 8 ἀπεικονισθὲν ἔχει ὅλως ἐξαιρετικὸν σχῆμα καὶ ἴδιον διαφέρον ἐνταῦθα. Ὁμοιάζει πρὸς πυξίδα, ἀλλ᾽ ἔδωκα μᾶλλον εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομα *χύτραν*, διότι τοσοῦτον μεγάλη καὶ τοιούτου σχήματος πυξὶς τὸ πρῶτον παρουσιάζεται, ὅσον γνωρίζω, ἔπειτα καὶ πραγματικῶς ἐκ πρώτης ὄψεως ἀντιλαμβάνεταί τις ὅτι λίαν ἁρμόζει αὐτῷ τὸ δοθὲν ὄνομα. Ἔχει παχέα ὑψηλὰ τοιχώματα καὶ κάθετα, λίαν εὐρὺ στόμιον καὶ δύο πρὸς τούτοις λαβὰς διὰ τὸ εὐμετακόμιστον, σφόδρα ὁμοιάζον πρὸς τοὺς παρ᾽ ἡμῖν ἐν χρήσει χαλκοῦς λέβητας. Ἡ δ᾽ ὑπεράνω τοῦ τάφου θέσις καὶ ὁ προορισμὸς αὐτοῦ παρέχουσιν ἴσως ἡμῖν τὴν κλεῖδα πρὸς κατανόησιν πολλαχῶς ἑρμηνευθείσης λέξεως ἀναφερομένης εἰς τὴν ταφήν. Παρὰ τῷ ψευδοπλατωνικῷ διαλόγῳ Μίνωϊ 315 c λόγου γενομένου περὶ τῶν ἐθίμων τῆς ταφῆς λέγεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοῖς ἄλλοις μετεπέμποντο καὶ *ἐγχυτριστρίας*. Ἐκ τῶν πολλῶν δοθεισῶν τῇ λέξει ταύτῃ ἑρμηνειῶν[2] νομίζω ὅτι ἡ μᾶλλον ὀρθὴ εἶναι ἡ ἀποδίδουσα αὐτῇ τὴν ἔννοιαν χοηφόρων. Διότι γραμματικῶς μὲν εἶναι τελείως δυνατὴ (πρβ. ἐγχειρίζω τι = τίθημί τι ἐντὸς τῆς χειρός : ἐγχυτρίζω = τίθημι ἢ χέω ἐντὸς χύτρας), πραγματικῶς δὲ πιθανωτάτη. Εἶναι γνωστὸν ὅτι παρ᾽ ἀρχαίοις ἡ χύτρα ἦτο ἐν χρήσει εἰς τελετὰς καθαρτικὰς καὶ ἐξιλαστικάς. Καθ᾽ Ἡσύχιον ἐν λ. φαρμακὴ ἐλέγετο ἡ χύτρα, ἣν ἡτοίμαζον τοῖς καθαίρουσι τὰς πόλεις· κατὰ τὴν τρίτην, τὴν καὶ τελευταίαν ἡμέραν τῶν Ἀνθεστηρίων, ἐν Ἀθήναις, ἥτις ἐκαλεῖτο «χύτροι», «τῶν μὲν ὀλυμπίων θεῶν οὐδενὶ τὸ παράπαν ἔθος ἔχουσι θύειν, Ἑρμῇ δὲ χθονίῳ», πρὸς τούτοις οὐδεὶς τῶν ἱερέων γεύεται τῆς χύτρας ἣν ἕψουσι κατὰ τὴν πόλιν, οἱ δὲ παρόντες ἱλάσκονται ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων τὸν Ἑρμῆν[3]· δηλ. ἱλάσκοντο καὶ ἔθυον εἰς τὸν χθόνιον θεὸν Ἑρμῆν, οὗτινος ἡ μετὰ τῶν τάφων συνάφεια ἀπεδείχθη ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ L. Curtius, Die antiken Herme. Κατάδηλος οὕτω εἶναι ἡ σχέσις τῆς χύτρας πρὸς τοὺς νεκρούς, πολλῷ δὲ σαφεστέρα γίνεται δι᾽ ὧν λέγει ὁ Σουΐδας ἐν λ. ἐγχυτρίστριαι· αἱ τὰς χοὰς τοῖς τετελευτηκόσιν ἐπιφέρουσαι . . . Καὶ ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῆς παρουσίας ἐπὶ τοῦ ἐκ ἐκ Μυκηνῶν τάφου τῆς χύτρας, τοῦ ἀγγείου δῆλα δὴ ὅπερ κατ᾽ ἐξοχὴν ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ὀνομασίαν. Διότι ἄλλως πλεῖστον ὁμοιάζουσα κυκλικῷ βόθρῳ εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ χύτρα αὕτη ἐχρησίμευεν ἐπὶ τοῦ τάφου ὡς δοχεῖον τῶν προσφερομένων τῷ νεκρῷ χοῶν· ἐγχυτρίστριαι δὲ εὐστοχώτατα ἠδύναντο νὰ κληθῶσιν αἱ γυναῖκες αἱ ἐκτελοῦσαι τὸ ἔργον τοῦτο. Καὶ δὲν εἶναι μὲν δυνατὸν ν᾽ ἀποδειχθῇ ὅτι ἐπὶ πάντων τῶν τάφων ἐτίθετο χύτρα (τοὐναντίον μάλιστα συμβαίνει), ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι τοῦτο ἦτό ποτε σύνηθες ἐν δεδομένῳ τινὶ χρόνῳ, ἐντεῦθεν δὲ δύναται νὰ ἔχῃ ἀφετηρίαν ἡ λέξις ἐγχυτρίστρια· καὶ ἐκλιπούσης βραδύτερον τῆς ἀποκλειστικῆς χρήσεως τῆς χύτρας ὡς νεκρικοῦ ἀγγείου (ἢ περιορισθείσης μόνον ἐνιαχοῦ), παρέμεινε μόνον ἡ λέξις διατηρήσασα τὴν σημασίαν αὐτῆς καὶ εἶτα λαβοῦσα καὶ ἄλλας· διότι εὔκολον εἶναι νὰ κατανοήσῃ τις πῶς ἐκ τῆς ἀρχικῆς ταύτης σημασίας τὸ ἐγχυτρίζειν περιέπεσεν εἰς τὴν τοῦ φονεύειν (ὡς ἐν Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηκ. 298), ἐὰν ἐνθυμηθῇ καὶ τὸ παρ᾽ ἡμῖν τῆς δημώδους φωνῆς ἐντελῶς ἀνάλογον «θὰ σοῦ βράσω ἢ θὰ σοῦ φάγω

[1] Ἰδὲ Poulsen σ. 19-20. Πρβ. τὰ περὶ ἀπορίψεως τῆς γνώμης ταύτης λεγόμενα ὑπὸ Κουρουνιώτου ἐν ΑΕ 1906 σ. 14-15.

[2] Ἰδὲ αὐτὰς παρὰ Poulsen σ. 47-49.

[3] Σχολ. Ἀριστοφ. Βάτρ. 218. Καὶ καθόλου πρβ. Harrison, Prolegomena to the study of Greek religion, σελ. 36 38.

τὸ σιτάρι» δῆλα δὴ θὰ σὲ φονεύσω, καὶ εἶτα ἐν γένει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ βλάπτειν.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων συγχρόνων τρόπων τοῦ θάπτειν ὁ δεύτερος εἶναι ἀρχαιότατος ἁπάντων ἤδη κατὰ τὸν χαλκοῦν αἰῶνα ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἀφίδναις, Θορικῷ, Αἰγίνῃ, ὡς καὶ ὁ τρίτος ἀπὸ τῶν κυκλαδικῶν μέχρι τῶν γεωμετρικῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων τάφων, μόνον δὲ ὁ πρῶτος, ὁ διὰ τῆς καύσεως εἶναι καινὸς καὶ τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐμφανίζεται, ὢν ἐν χρήσει παραλλήλως πρὸς τὴν ἐνταφίασιν, καίπερ ἐν ἐλάσσονι μοίρᾳ, ἐξακολουθῶν δὲ καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Καὶ εὗρε μὲν ὁ Σκιᾶς ἐν Ἐλευσῖνι προμυκηναϊκοὺς τάφους μετὰ καύσεως, ἀλλ' ὀλίγοι περὶ τούτου ἐπείσθησαν. Κατὰ δὲ τὴν μυκηναϊκὴν περίοδον παρετηρήθησαν ὡσαύτως ἴχνη καύσεως ἐν τάφοις ἐνιαχοῦ (πρβ. Zehetmaier, Die Leichenverbrennung und die Leichenbestattung im alten Hellas σ. 87, 88, 107), ὁ δὲ Dörpfeld εὗρεν ἐν Λευκάδι ἐσχάτως μυκηναϊκοὺς τάφους, ἐν οἷς καῦσις ἢ μᾶλλον ἡμίκαυσις τῶν νεκρῶν ἐγένετο κατ' αὐτὸν (Dörpfeld, 6er Brief über Leukas-Ithaka, 1911 σελ. 16, 18. Πρβ. καὶ Neue Jahrb. für klass. Altert. 1912 σ. 5-7), ἀλλὰ τοιαῦτα μεμονωμένα παραδείγματα καὶ οὐχὶ ἀποχρώντως πεπιστωμένα ὥστε νὰ τύχωσι κοινῆς ἀποδοχῆς δὲν ἀρκοῦσιν ὅπως στηρίξωσι τὴν γενικὴν περὶ καύσεως τῶν νεκρῶν γνώμην τοῦ Dörpfeld. Τούτων οὕτως ἐχόντων φαίνεται ὅτι μόνον κατὰ τοὺς γεωμετρικοὺς χρόνους ἤρξατο, ἐν Ἑλλάδι τοὐλάχιστον, ἡ καῦσις. Ἐν Μουλιανοῖς δὲ Κρήτης εὑρέθη τάφος, κτισθεὶς μὲν κατὰ τὸ τέλος τῆς μυκηναϊκῆς περιόδου, χρησιμοποιηθεὶς δὲ καὶ κατὰ τὴν γεωμετρικήν, περιέχων ἄκαυστα ὀστᾶ καὶ κεκαυμένα ἐν γεωμετρικῷ ἀγγείῳ (ΑΕ 1904 σ. 25-26 Ξανθουδίδης)· ὁ τάφος οὗτος ἀνῆκεν ἴσως εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἢ τοὐλάχιστον εἰς τὸν αὐτὸν λαὸν (πρβ. Burrows, The Discoveries in Crete² σ. 102) καὶ ἀποδεικνύει τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς ἐνταφιάσεως εἰς τὴν καῦσιν καὶ τὴν συνύπαρξιν ἀμφοτέρων τῶν συστημάτων. Ἀλλ' ἐὰν τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι βέβαιον, ἡ ἐξήγησις ὅμως τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἄλλη παρ' ἄλλων ὑπῆρξε. Βεβαίως μεταβολή τις τῶν περὶ μελλούσης ζωῆς ἰδεῶν ἦτο κυρία ἀφορμὴ αὐτῆς. Ἡ εἰς Ἅιδου μετάβασις τῆς ψυχῆς ὑπενόει μακρὰν αὐτῆς περιπλάνησιν ἕως ἔλθῃ ἐκεῖσε· ἐνομίσθη δὲ ὅτι τόσῳ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον θὰ εἶναι τὸ ταξίδιον τοῦτο, ὅσῳ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον ἀπαλλάσσεται ἡ ψυχὴ τῶν γηΐνων αὐτῆς περικαλυμμάτων καὶ δὴ τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ὀστῶν (πρβ. Poulsen σ. 8). Ἴσως δὲ καὶ ὁ τῶν νεκρῶν φόβος (ὅστις εἶναι τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ μᾶλλον ἀπολίτιστος εἶναι λαός τις) συνέτεινεν εἰς τὴν καῦσιν, ἵνα διὰ τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ σώματος μὴ ᾖ δυνατὴ ἡ ἐπιστροφὴ τῆς ψυχῆς εἰς αὐτὸ (πρβ. F. v. Duhn, Pompeji σ. 102). Κατὰ πόσον ἡ ἰδέα αὕτη συνδέεται πρὸς τοὺς νέους λαούς, οἵτινες ἦλθον κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν Ἑλλάδι, δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ. Πάντως ὅμως σχέσιν τινὰ πρὸς αὐτοὺς θὰ ἔχῃ ἕτερον φαινόμενον, ὅπερ παρετηρήθη ἐν γεωμετρικαῖς νεκροπόλεσι καὶ ἀπαντᾷ κατὰ τὴν προμυκηναϊκὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν περίοδον, ἡ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἢ τῶν πόλεων ταφή. Κατὰ τὴν προμυκηναϊκὴν περίοδον τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος οἱ ἄνθρωποι συνήθως ἔθαπτον ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἢ παρ' αὐταῖς. Οὕτω ἐν Θεσσαλίᾳ (Τσούντα, Προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις), ἐν Θορικῷ (ΑΕ 1895, 228 κέ.), ἐν Αἰγίνῃ (ΑΕ 1895, 248 κέ.), ἐν Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν (ΑΔ 1888, 83), ἐν Ὀρχομενῷ (Poulsen σ. 15) εὑρέθησαν τάφοι ἐντὸς οἰκιῶν. Κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους ἐξέλιπε τὸ ἔθιμον τοῦτο, μόνον δὲ μετ' αὐτοὺς ἀναφαίνεται διὰ τῆς ἐντὸς τῆς πόλεως ταφῆς. Ἔχει δὲ ἰδιάζουσαν σημασίαν· τὸ ὅτι μόνον κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν περίοδον τοῦ γεωμετρικοῦ ῥυθμοῦ ἦτο ἐν χρήσει (ὡς ἐν Ἐλευσῖνι καὶ ἐν Ἀθήναις μεταξὺ Ἀκροπόλεως καὶ Ἀρείου Πάγου· Poulsen σ. 16), ἐν ᾧ βραδύτερον ἔπαυσεν (ὡς ἐν Διπύλῳ). Κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους διατηρεῖται μόνον ἔν τισι δωρικαῖς πόλεσιν (ὡς ἐν Σπάρτῃ, Τάραντι, Μεγάροις, Συρακούσαις)[1]. Δύναται δέ, νομίζω, νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ὑπῆρχε συγγένειά τις μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων λαῶν τῆς Θεσσαλίας κτλ., τῶν φορέων τοῦ γεωμετρικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν Δωριέων. Οὕτω δ' ἐξηγεῖται ἐπαρκῶς καὶ τὸ πρωτογενὲς ἐκεῖνο ἔθιμον, ὅπερ ἐκλιπὸν ὑπὸ τοὺς μυκηναϊκοὺς λαοὺς μετὰ ταῦτα φαίνεται ἐπιβληθὲν πάλιν ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων κατ' ἀρχάς,

[1] Πρβ. Πλουτ. Λυκοῦργ. 27. Πολυβ. Η', 30. Πλουτ. Τιμολ. 39. Παυσ. Α', 43, 3.

ἀλλ' εἶτα ἐξασθενῆσαν παρέμεινεν ἐκεῖ μόνον, ἔνθα οὗτοι συμπαγεῖς ἀποκατέστησαν καὶ ἐτήρησαν τὸν ἴδιον αὐτῶν φυλετικὸν χαρακτῆρα, δηλαδὴ ἐν ταῖς δωρικαῖς πόλεσι.

Ταῦτα περὶ τῶν τάφων.

Β'). Τὰ ἀγγεῖα. Εἰκ. 1. Ὁ ὡς τάφος χρησιμεύ-

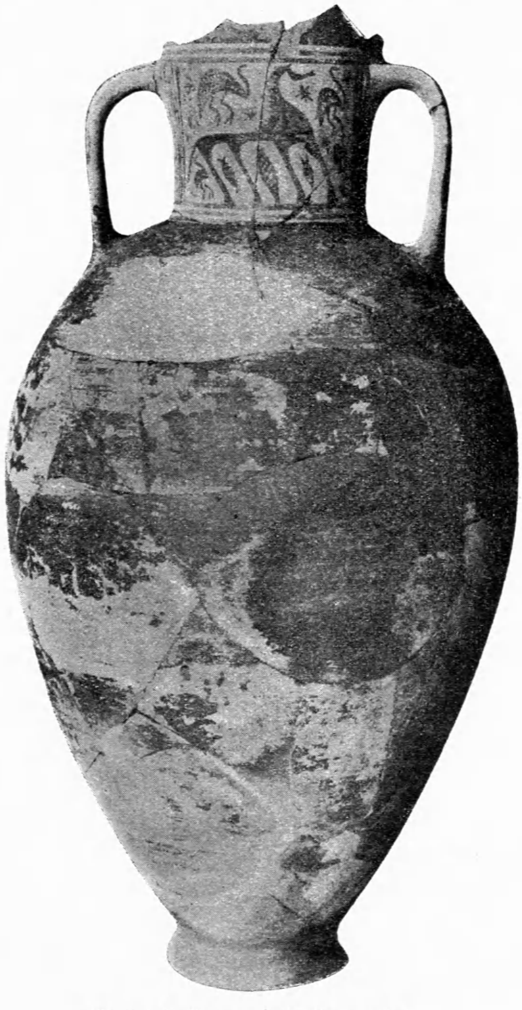

Εἰκὼν 1. Γεωμετρικὸς ἀμφορεύς.

σας ἀμφορεὺς καὶ ἐκ τῶν εὑρεθέντων τεμαχίων ἀποτελεσθεὶς σχεδὸν ἀκέραιος (πλὴν τοῦ χείλους) εἰκονίζεται ἐν εἰκ. 1. Εἶναι ὕψους 0·75 ἐκ πηλοῦ ὑπερύθρου. Ἡ ἐπιφάνεια ἐπὶ μὲν τοῦ λαιμοῦ καὶ τῶν λαβῶν εἶναι κιτρινόλευκος, ἐπὶ δὲ τοῦ λοιποῦ σώματος εἶναι ἐπικεχριμένη διὰ μέλανος στιλπνοῦ γανώματος, ὅπερ ἐνιαχοῦ ἐγένετο ἐρυθρόν· ἐπὶ τῆς κοιλίας μάλιστα βλέπει τις κύκλον ἐρυθρόν, προελθόντα ἐκ τῆς ἐν τῷ κλιβάνῳ ὀπτήσεως τοῦ ἀγγείου, ὅπερ κείμενον πλαγίως παρ' ὀπῇ τινι ἢ τῷ στομίῳ ὑπέστη ὀξείδωσιν ἢ ἰσχυροτέραν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πυρὸς καὶ ἠρυθρώθη[1]. Τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς ἐπερχομένην ταύτην ἀλλοίωσιν τοῦ χρώματος οἱ ἀρχαῖοι κεραμεῖς παρετήρησαν καὶ πολλάκις ἐπεδίωξαν ἕνεκα τῆς εὐαρέστου ποικιλίας, ἣν παρουσιάζουσι τὰ κοσμήματα οὕτω διηνθισμένα. Αἱ λαβαί, πλατεῖαι καὶ λεπταί, διαιροῦνται ὑπὸ γραμμῶν εἰς δύο ζώνας κοσμουμένας ὑπὸ τριπλῶν χιαζομένων γραμμῶν, μόνος δὲ ὁ λαιμὸς φέρει παράστασιν μεταξὺ τῶν λαβῶν ἐπαναλαμβανομένην ἐν ἑκατέρᾳ ὄψει: ἐντὸς πλαισίου γραμμῶν ἵσταται ἵππος, ὑπ' αὐτὸν δὲ δύο ἰχθύες καὶ πέριξ πτηνὰ καὶ ἀστερίσκοι πληροῦσι τὸν κενὸν χῶρον. Τὸ σῶμα τοῦ ἵππου εἶναι διὰ καστανομέλανος χρώματος ἐν σκιαγραφίᾳ δεδηλωμένον, τὸ δὲ τῶν μειζόνων πτηνῶν καὶ τοῦ ἰχθύος πλῆρες δικτυωτοῦ.

Ὁ ἀμφορεὺς εἶναι τὸ σχῆμα ἐπιμήκης καὶ λεπτὸς μετὰ μικροῦ ποδὸς κομψῶς διαγεγραμμένος, τὴν δὲ διακόσμησιν ἀνήκει εἰς τοὺς λεγομένους Schwarzdipylonamphoren, τοπικῆς ὅμως προελεύσεως. Ὅμοιοι εὑρέθησαν ἐν Τροιζῆνι (Jahrb. Arch. Inst. 1899 σ. 86 ἀρ. 46-47), ἐν Κορίνθῳ (Amer. Journal of Arch. 1905 πίν. 11) καὶ πλείονες ἐν Τίρυνθι ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχ. Ἰνστιτούτου γενομέναις ἀνασκαφαῖς συγγενέστατοι τῷ ἐκ Μυκηνῶν, οὓς εἶδον ἐν τῷ μουσείῳ Ναυπλίου. Πάντες οὗτοι ἔχουσι τὴν διακόσμησιν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα μέλαν. Εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἀνήκουσι πολυπληθεῖς ἀμφορεῖς ἐν διαφόροις τόποις εὑρεθέντες (πρβ. Poulsen σ. 105, Thera II σ. 187), ὧν τινες ἔχουσι γραμμὰς καὶ περὶ τὴν κοιλίαν καὶ ἀνήκουσιν εἰς νεωτέραν σειρὰν τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, οὐχὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου προερχόμενοι.

Εἰκ. 2. Κρατὴρ ὕψ. 0·27, ἄνοιγ. στομ. 0·31. Ἐλλιπὴς τὸ ἕτερον ἥμισυ περίπου τῆς κοιλίας καὶ τοῦ στομίου. Πηλὸς ὠχροπράσινος, κοσμήματα καστανά, στόμιον ὑψηλὸν πρὸς τὰ ἔξω εὐρυνόμενον καὶ δύο τοξοειδεῖς στρεπταὶ λαβαί. Τὸ στόμιον κοσμεῖται ὑπὸ σειρᾶς πτηνῶν περιθεόντων ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Ὁ μεταξὺ τῶν λαβῶν χῶρος διαιρεῖται εἰς μετόπας, ἃς πληροῦσι κυματοδεῖς γραμμαί, παράλληλοι τεθλασμέναι καὶ μαίαν-

[1] Περὶ τῶν κατὰ τὴν ὄπτησιν βλαβῶν τῶν ἀγγείων καθόλου ἴδε Furtwängler-Reichold, Griechische Vasenmalerei I σελ. 153 κἑ.

Εἰκὼν 2. Γεωμετρικὸς κρατήρ.

δροι. Τὰ δὲ κάτω τῶν λαβῶν μέχρι τῆς βάσεως κατέχουσι σειρὰ ῥόμβων ἐστιγμένων, γραμμαὶ καὶ μεγάλη ταινία παρὰ τὴν βάσιν. Τὸ ἐσωτερικὸν φέρει καστανὸν γάνωμα.

Ὁμοιότατος κρατήρ, ἐν Μυκήναις ὡσαύτως εὑρεθείς, εἶναι καὶ ὁ ἐν τῷ Ἐθνικῷ μουσείῳ ὑπ' ἀρ. 230 (Jahrb. Arch. Inst. 1899 σελ. 85 εἰκ. 43), ἔχων τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον διακοσμήσεως: σειρὰν πτηνῶν καὶ ῥόμβων, τεθλασμένας γραμμὰς καὶ ὁριζοντίους, ἀλλ' ἐν τῇ μεσαίᾳ μετόπῃ κλιμακωτὴν τεθλασμένην γραμμήν, χαρακτηριστικὸν κόσμημα, ὅπερ εὑρίσκομεν καὶ ἐπὶ ἑτέρου ἀγγείου τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδομένων εἰκ. 8.

Εἰκ. 3. Σκύφος μετὰ δύο καθέτων διφυῶν λα-

Εἰκὼν 3. Σκύφος.

βῶν. Ὕψ. 0·145, ἄνοιγμα στομ. 0·18. Πηλὸς ὑπέρυθρος ἐπιφάνεια ὕπωχρος, κοσμήματα μέλανα στιλπνὰ ἐξίτηλα. Ὑπὸ τὰ χείλη, τὰ ὀλίγον ἐξέχοντα, σειρὰ ῥόμβων ἐστιγμένων, μεταξὺ τῶν λαβῶν παράστασις ἐν μέσῳ μετοπῶν, ὧν αἱ μὲν ἄκραι πληροῦνται ὑπὸ ἀντικορύφων μελάνων τριγώνων, αἱ δὲ παρὰ τὸ μέσον κατὰ δύο ζώνας ὑπὸ πτηνῶν καὶ ῥόμβων ἐστιγμένων· ἡ ἐν τῷ μέσῳ παράστασις ἀποτελεῖται ἐξ ἀνδρὸς κρατοῦντος ἑκατέρωθεν δύο ἵππους καὶ παραπληρωματικῶν κοσμημάτων ἐπὶ τοῦ πεδίου: τεθλασμένων, ἰχθύων, κλάδων, ῥόμβων, τετραγώνων πλήρων γραμμῶν, σταυρῶν ἐντὸς κύκλου. Ἡ αὐτὴ διακόσμησις ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄψεως τοῦ ἀγγείου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτοῦ ἵππου ὑπάρχει δυσδιάγνωστον ζῷον (βάτραχος;).

Πρὸς τὸν σκύφον τοῦτον ὁμοιότατοι τὴν διακόσμησιν εἶναι οἱ ἐν τῷ Ἐθνικῷ μουσείῳ ἐκ Μήλου προερχόμενοι κρατῆρες ὑπ' ἀρ. 231 (= Jahrb. Arch. Jnst. 1900 σ. 53 εἰκ. 113) καὶ ὑπ' ἀρ. 877 (= Jahrb. Arch. Inst. 1899 σ. 34 εἰκ. 12). Ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τοῦ 877 σύστημα συγκεντρικῶν κύκλων δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα, ὁ δὲ καθόλου τρόπος τῆς διακοσμήσεως ἐμφαίνει μείζονα αὐστηρότητα καὶ λεπτότητα ἐν τοῖς μηλίοις ἀγγείοις, ἅτινα ἠδύνατο νὰ ἐκλάβῃ τις ἀργολικά. Καὶ ἐν Τίρυνθι εὑρέθησαν ὅμοια τοιαῦτα ἀγγεῖα

Εἰκ. 4. Πρόχους μετὰ διφυοῦς λαβῆς καὶ τρι-

Εἰκὼν 4. Πρόχους.

λόβου στομίου· ὕψ. 0·25. Ἐλλιπὴς τὸ στόμιον καὶ μέρος τῆς κοιλίας ὀπίσω. Πηλὸς ἐρυθρός, ἐπιφά-

νεια χρώματος ἀποκλίνοντος εἰς τὸ ἀνοικτὸν κίτρινον γλυκείας ἀποχρώσεως, κοσμήματα καστανὰ ἐρυθρωθέντα. Ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ δακτύλιοι καὶ κάθετοι ἐσκιασμέναι (δηλ. πλήρεις παραλλήλων γραμμῶν) ταινίαι ἀντιθέτως ἀρχόμεναι καὶ μὴ ἀπτόμεναι τῆς ἀπέναντι γραμμῆς ἐναλλάξ, περὶ τὴν ῥάχιν τρίγωνα πλήρη δικτυωτοῦ καὶ περὶ τὴν κοιλίαν ζῶναι πλήρεις καθέτων γραμμῶν [1], τεθλασμένης ταινίας, πάλιν καθέτων γραμμῶν καὶ εὐθεῖαι πέριξ. Παρὰ τὴν βάσιν μέλαν γάνωμα.

Ἡ πρόχους αὕτη ἀνήκει εἰς τὰς μετὰ στενοῦ λαιμοῦ καὶ μεγάλης σφαιρικῆς κοιλίας, οἵα ἡ ἐν ΑΕ 1898 πίν. 3, 10 ἐξ Ἐλευσῖνος, ἀλλ' ἀποτελεῖ περαιτέρω ἐξέλιξιν τούτων, διότι ἡ διακόσμησις δὲν περιορίζεται μόνον ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς ῥάχεως, ἀλλ' ἐπεκτείνεται περὶ ἅπαν τὸ σῶμα. Ὡς πρὸς τὴν διακόσμησιν παραβλητέαι ἡ ἐξ Ἄργους Poulsen σ. 83 ὡς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀρθῶς ἀργολικὴ θεωρουμένη ΑΕ 1898 πίν. 4, 7 καὶ αἱ Jahrb. 1900 σ. 53 εἰκ. 111 καὶ 112 ἀργολικαὶ ὡσαύτως. Πρβ. καὶ τὴν ἐκ Κορίνθου Am. Journ. 1905 πίν. XV B 3. Συνήθη παρὰ ταῖς πρόχοις ταύταις εἶναι τὰ περὶ τὴν ῥάχιν τρίγωνα, ἅτινα καὶ ἐπὶ ἀγγείων τοῦ πρωΐμου χαλκοῦ αἰῶνος ἀπαντῶσιν ἤδη ὁμοίως διατεθειμένα (πρβ. Παπαβασιλείου, Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ τάφων πίν. Ζ' ἀρ. 1 μὲ διάστικτα ἐπὶ τῆς ῥάχεως τρίγωνα ἐγχάρακτα καὶ κυκλαδικὰ γραπτὰ ΑΕ 1899 πίν. 8 ἀρ. 10 καὶ ἐξ Ἄργους Arg. Her. II pl. L ἀρ. 15 β).

Εἰκ. 5. Πυξὶς κυλινδρικὴ ἢ μᾶλλον χύτρα μετὰ

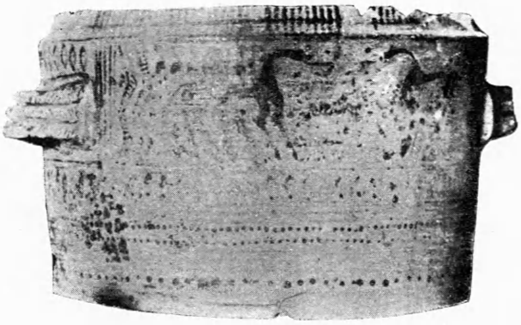

Εἰκὼν 5. Πυξὶς ἢ χύτρα.

δύο ὁριζοντίων τριφυῶν λαβῶν. Ὕψ. 0·145, ἄνοιγμα στομ. 0·20. Τὸ περιχείλωμα εἰσέχει ὀλίγον καὶ ὑψοῦται. Πηλὸς ὑπέρυθρος, κοσμήματα μέλανα στιλπνά, ἐξίτηλα. Ἡ κυρία παράστασις μεταξὺ τῶν λαβῶν: δύο ἵπποι καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν μαίανδρος, ἑκατέρωθεν κρεμάμεναι τεθλασμέναι ἐσκιασμέναι. Ἐπὶ τοῦ πεδίου πτηνά, ὑπὸ τοὺς ἵππους τριγωνικὰ τόξα ἐσκιασμένα. Ἐπὶ τοῦ χείλους συστήματα μικρῶν καθέτων κατ' ἀποστάσεις. Ἡ λοιπὴ ἐπιφάνεια κοσμεῖται ὑπὸ σειρῶν ῥόμβων, στιγμῶν καὶ γραμμῶν περιθεουσῶν ὁλόκληρον τὸ ἀγγεῖον. Ἔσωθεν ἀγάνωτος.

Εἰκ. 6. Ὅμοιον, ἀλλ' ὀλίγῳ μεῖζον ἀγγεῖον.

Εἰκὼν 6. Πυξὶς ἢ χύτρα.

Ὕψ. 0·15, ἄν. στομ. 0·25. Διακόσμησις ὁμοία πλὴν τοῦ ὅτι ἀντὶ τῶν κρεμαμένων τεθλασμένων ὑπάρχει μαίανδρος, οἷος μεταξὺ τῶν ἵππων. Πρὸ τῶν κεφαλῶν καὶ ἐπὶ τῶν νώτων τῶν ἵππων τρία πτηνά, παρὰ τοὺς ὀπισθίους δ' αὐτοῦ πόδας ἄνθος τι. Τεμάχιον ἀρχαιόθεν τεθραυσμένον φέρει δύο τρήματα πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ λοιποῦ ἀγγείου, ὅπερ φέρει ὡσαύτως ἀντίστοιχα τρήματα. Ἡ σύνδεσις ἐγίνετο διὰ μολύβδου ἢ σύρματος χαλκοῦ, ὅπερ νῦν ἐξέπεσε. Ὑπάρχουσι πολλὰ παραδείγματα τοιαύτης συνδέσεως παρὰ τοῖς σῳζομένοις ἀγγείοις [1].

Ἐν τῷ μουσείῳ Ἐλευσῖνος σῴζεται μέγας γεωμετρικὸς ἀμφορεὺς κατάκοσμος ὑπὸ ποικίλων παραστάσεων ἔχων πλεῖστα εἰσέτι λείψανα συνδέσεως θραυσθέντων τεμαχίων· ἐν τούτῳ ἡ σύνδεσις γίνεται διὰ χαλκοῦ σύρματος, ὅπερ διὰ δύο τρημάτων διερχόμενον στερεοῦται διὰ μολύβδου (πρβ. καὶ διὰ μολύβδου σύνδεσιν διερρωγότων ἀγγείων ἐν

[1] Σημειωτέον ὅτι κατὰ διαστήματα σχηματίζονται τρίγωνα συγκλινουσῶν ἄνω τῶν μικρῶν καθέτων γραμμῶν.

[1] Πρβ. Revue Archéol. 1904 III σ. 49-50, ἔνθα ἀναφέρεται κύλιξ τοῦ Λούβρου ἐρυθρόμορφος συμπεπληρωμένη διὰ τεμαχίου μελανομόρφου ἀγγείου. Καὶ τοῦ Βρεταννικοῦ μουσείου ὡσαύτως κύλιξ τις Revue Archéol. 1898 II σ. 115. Furt.-Reich. Griech. Vasenmal. σ. 82, 223 πίν. 17-18 κτλ. Fouilles de Delphes V σ. 170 κρατὴρ μολύβδῳ συνδεδεμένος κτλ..

Κυκλάσιν ΑΕ 1899 σ. 126 (Τσούντας). Ἐν Τίρυνθι εὑρέθη ὡσαύτως μικρὸν σκυφοειδὲς ἀγγεῖον ἐν τῇ γεωμετρικῇ νεκροπόλει, ἀποκείμενον νῦν ἐν τῷ μουσείῳ Ναυπλίου, οὗτινος τὰ $^3/_4$ τῶν χειλέων ἀρχαιόθεν εἶχον ἐκπέσει καὶ συνδεθῇ· σῴζονται δὲ πολλὰ τρήματα ἑκατέρωθεν τῆς ῥωγμῆς πρὸς σύνδεσιν· μέσον συνδετικὸν ἐνταῦθα ἐχρησίμευσε πιθανῶς οὐχὶ χαλκοῦν σύρμα ἢ μόλυβδος, ἀλλὰ νῆμα ἢ λεπτὸν σχοινίον ἕνεκα τῆς σμικρότητος καὶ λεπτότητος τῶν τοιχωμάτων τοῦ ἀγγείου.

Εἰκ. 7. Ὅμοιον ἀγγεῖον μετὰ πλατέος ὁριζοντίου περιχειλώματος ηὐλακωμένου καὶ καλύμματος. Ἑκατέρωθεν δύο διφυεῖς ὁριζόντιοι λαβαί· ὕψ. 0·145. Κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον σωζόμενον ἔχει τὴν κυρίαν παράστασιν μεταξὺ τῶν λαβῶν. Ἀνὴρ κρατῶν δύο ἵππους ἑκατέρωθεν αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ καὶ ὑπὸ τοὺς ἵππους ἰχθύες, πτηνά, κλάδοι, ἀστέρες. Ἑκατέρωθεν τῆς κυρίας παραστάσεως μετόπαι, ἐν αἷς κρεμάμεναι τεθλασμέναι καὶ ἐσκιασμέναι. Ὑπὸ τὰς λαβὰς ὀρθαὶ γωνίαι ἔναντι ἀλλήλων ἀντιστρόφως. Εἶτα κατωτέρω σειρὰ πτηνῶν καὶ στιγμῶν μεταξὺ γραμμῶν.

Εἰκὼν 7. Πυξὶς ἢ χύτρα μετὰ καλύμματος.

Τὸ κάλυμμα, οὗ μέρος μόνον σῴζεται ἀντιστοιχοῦν ἀκριβῶς εἰς τὸ σῳζόμενον τμῆμα τοῦ ἀγγείου καὶ ἐφαρμόζον ἐπ᾽ αὐτοῦ, εἶναι κεκοσμημένον κατὰ ζώνας περιθεούσας αὐτὸ καὶ περιεχούσας, ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, σειρὰν ῥόμβων ἐστιγμένων, τεθλασμένην γραμμὴν συνεχῆ, σειρὰν πτηνῶν καὶ ἑτέραν ῥόμβων.

Εἰκ. 8. Ὅμοιον ἀλλὰ πολλῷ μεῖζον ἀγγεῖον

Εἰκὼν 8. Μεγάλη πυξὶς ἢ χύτρα.

μετὰ δύο ὁριζοντίων τριφυῶν λαβῶν. Ὕψ. 0·25, ἄνοιγ. στομίου 0·35· χείλη προεξέχοντα, πηλὸς ἐρυθρόφαιος. Διαιρεῖται εἰς δύο κατὰ μετόπας κεκοσμημένας ζώνας, ὧν ἡ μὲν μεταξὺ τῶν λαβῶν, ἡ δὲ ὑπ᾽ αὐτάς. Ἐν τῇ πρώτῃ μετόπῃ τῆς ἄνω ζώνης ἵππος καὶ πρὸ αὐτοῦ ἀνὴρ κρατῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἡμικυκλικῶς μέχρι τοῦ στόματος τοῦ ἵππου μάστιγα ἢ μᾶλλον φιμὸν καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τεθλασμέναι γωνίαι, κύκλος, βέλος, ἐφ᾽ οὗ τετράγωνον πλῆρες γραμμῶν (πρβ. Arg. Her. II πίν. LVI ἀρ. 22. Ἐν τῇ δευτέρᾳ, τῇ καὶ μείζονι, μετόπῃ κλιμακωτὴ τεθλασμένη (ὡς ἐν Jahrb. 1899 σ. 85 εἰκ. 43). Εἶτα ἀκολουθεῖ ὁμοία τῇ πρώτῃ μετόπῃ. Ἡ κάτω ζώνη κοσμεῖται ὑπὸ κεντρικῆς παραστάσεως, ἧς ἑκατέρωθεν εἶναι μετόπαι ἔχουσαι τὴν αὐτὴν διακόσμησιν ἀπὸ τῆς κυρίας παραστάσεως μέχρι ὑποκάτω τῶν λαβῶν οὕτως ὥστε ν᾽ ἀνταποκρίνωνται ἀλλήλαις συμμετρικῶς. Οὕτω ἐν τῷ μέσῳ παρίστανται δύο ἵπποι ἀντιμέτωποι καὶ μεταξὺ αὐτῶν ῥόμβος πλήρης δικτυωτοῦ· ὑπὸ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν σταυροὶ περιγεγραμμένοι καὶ ὑπὸ τὸ σῶμα φύλλον· ἐν ταῖς ἄνω γωνίαις τετράγωνα πλήρη ῥόμβων καὶ γραμμῶν. Ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ μετόπαι, ἐν αἷς κατὰ τὴν ἑξῆς τάξιν: κρεμάμενοι δικτυωτοὶ ῥόμβοι, τρεῖς τεθλασμέναι ἐσκιασμέναι, γωνίαι ἐντὸς ἀλλήλων καθέτως διατεθειμέναι, σταυρὸς ἐντὸς κύκλου πλήρους ὀρθῶν γωνιῶν παραλλήλων πρὸς τὰ σκέλη τοῦ σταυροῦ, τρεῖς κάθετοι σειραὶ ῥόμβων μικρῶν καὶ ἐφαπτομένων ὥστε νὰ ἀποτελῆται φολιδωτὸν ποίκιλμα, κρεμάμενοι δικτυωτοὶ ῥόμβοι, φολιδωτὸν ἐκ ῥόμβων ποίκιλμα καὶ σταυρός. Ἡ διακόσμησις ἀμφο-

τέρων τῶν ζωνῶν ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄψεως. Παρὰ τὴν βάσιν τέλος σειρὰ πτηνῶν περὶ ὁλόκληρον τὸ ἀγγεῖον.

Ἐδώκαμεν τὸ ὄνομα χύτραν εἰς τὰ ἀγγεῖα ταῦτα (5, 6, 7 καὶ 8) δι' οὓς λόγους εἴπομεν ἀνωτέρω. Τὸ σχῆμα αὐτῶν εἶναι παραπλήσιον πρὸς τὸ τῶν πυξίδων, ἀλλ' αὗται εἶναι πολὺ λεπτότεραι καὶ κομψότεραι, τὰ δὲ τοιχώματα αὐτῶν δὲν εἶναι κάθετα· τοῦτο παρατηρεῖ τις καὶ ἐν ταῖς μικραῖς ἐνταῦθα χύτραις (5, 6, 7), αἵτινες κατὰ τὸ μέσον περίπου τῆς κοιλίας ἔχουσι μικρὰν ἐξόγκωσιν· δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον καὶ νὰ προῆλθον ἐκ τῶν σχεδὸν σφαιρικῶν γνωστῶν γεωμετρικῶν πυξίδων· ἀλλὰ παρατηρητέαι ἐνταῦθα καὶ αἱ λαβαί, αἵτινες ἐλλείπουσιν ἀπὸ τῶν πυξίδων ἐκείνων. Ὁμοίαν τὸ σχῆμα τοῖς ἀγγείοις τούτοις πυξίδα εἶδον ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἐλευσῖνος, ἀλλὰ λίαν ταπεινὴν (ὕψ. 0·045) καὶ ἄνευ λαβῶν (ὑπ' ἀριθ. Εὐρ. 689) καὶ εὑρεθεῖσαν ἐντὸς παιδικοῦ τάφου (ΑΕ 1898 σ. 80 Ζ' καὶ σ. 90). Ἀλλ' ἐν γένει τὸ σχῆμα τοῦτο δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς γεωμετρικοῖς ἀγγείοις, ὅσον γνωρίζω (ἀρχαιότερον πρβ. Phylakopi πίν. VIII ἀρ. 15 καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Κυκλάδων), μόνον δὲ ἐν τοῖς πρωτοκορινθιακοῖς γίνεται κοινὸν καὶ εὑρίσκεται συχνάκις [1]. Τὸ δὲ κάλυμμα δὲν γνωρίζομεν ἂν ἔληγεν ἄνω εἰς κομβίον ἢ ἦτο ἁπλοῦν. Ὅμοιον τῷ τοῦ ἀγγείου 7 κάλυμμα ἴδε Argive Her. II LVIII 8 a καὶ 8 b.

Τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγγεῖα διακριτέα εἰς δύο τύπους, χαρακτηριζομένους διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν χειλέων. Οὕτω τὰ μὲν ἔχουσιν ὁριζοντίως προεξέχον καὶ εὐρὺ χεῖλος (5, 6), τὰ δὲ εἰσέχον καὶ ὑψηλὸν εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον (7, 8)· καὶ τῶν μὲν πρώτων τὸ χεῖλος φέρει μικρὸν αὔλακα, ἐν ᾧ ἐστηρίζετο τὸ κάλυμμα, τὰ δὲ δεύτερα ἔφερον πιθανῶς κάλυμμα ἔχον πρὸς τὰ ἐντὸς ἐξέχον περιθώριον, ἵνα στηρίζηται.

Πάντα εἶναι ἀγάνωτα ἔσωθεν καὶ ἔχουσι παχέα τοιχώματα, τὴν δὲ ὅλην μορφὴν ἁδρὰν καὶ βαρεῖαν. Τὰ 5 καὶ 6 κοσμοῦνται κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν τρόπον καὶ ἔχουσι τὸν αὐτὸν πηλὸν οὕτως ὥστε πιθανώτατον εἶναι νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι συγχρόνως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κεραμέως κατεσκευάσθησαν ἢ ὅτι τὸ ἓν ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον τοῦ ἑτέρου. Ἀλλὰ καὶ τὸ 7 ὁμοιάζει τὰ μέγιστα πρὸς ταῦτα τόν τε πηλὸν καὶ τὸν τρόπον τῆς διακοσμήσεως, μόνον δὲ τὸ 8 ἀποτελεῖ ἴδιον τύπον ὡς πρὸς τὴν διακόσμησιν, περὶ ἧς κατωτέρω.

Εἰκ. 9. Φιάλη μετὰ δύο ὁριζοντίων λαβῶν καὶ

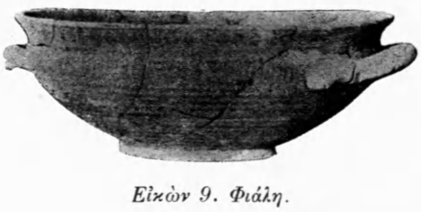

Εἰκὼν 9. Φιάλη.

βάσεως. Ὕψ. 0·08, ἄνοιγμα στομίου 0·20· πηλὸς τεφροκίτρινος, κοσμήματα καστανὰ ἐξίτηλα. Χείλη πρὸς τὰ ἔξω ὀλίγον ἀποκλίνοντα, λαβαὶ στρογγύλαι, προσκεκολλημέναι κατὰ πρότυπα μεταλλικὰ καὶ λήγουσαι εἰς ἐξοχήν, προσαρμοζόμεναι δὲ μετ' ἰδιαζούσης μαλακότητος ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἀγγείου. Καὶ τὸ ὅλον σχῆμα διακρίνεται ἐπὶ λεπτότητι, κομψότητι καὶ ὡραίῳ περιγράμματι.

Ἡ διακόσμησις ἁπλῆ καὶ συνήθης· ῥόμβοι ἐστιγμένοι, γραμμαί, στιγμαὶ περὶ τὸ ἀγγεῖον, μεταξὺ δὲ τῶν λαβῶν ἐν μέσῳ καθέτων γραμμῶν ὀρθαὶ γωνίαι ἐσκιασμέναι ἐντὸς ἀλλήλων κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν (mäanderhaken) πρβ. ΑΜ 1893 πίν. VIII 1, 3 (ἐξ Ἀθηνῶν) καὶ AJA 1905 πίν. XII εἰκ. Α 4 (ἐκ Κορίνθου).

Εἰκ. 10. Τὸ ἀριστερὸν καὶ ἄνω ἥμισυ μέρος

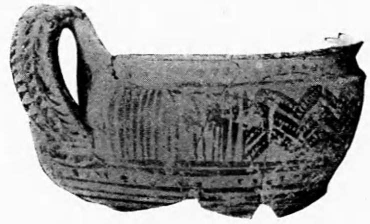

Εἰκὼν 10. Ἀγγείου μέρος.

ἀγγείου μετὰ καθέτου λαβῆς. Πηλὸς ἐρυθρός, κοσμήματα καστανὰ ἐρυθρωθέντα. Κοσμήματα στιγμαὶ καὶ γραμμαί, μεταξὺ τῶν λαβῶν μετόπαι πλήρεις γραμμῶν, πτηνῶν καὶ τεθλασμένων ἐσκιασμένων. Ἐπὶ τοῦ εὐρέος καὶ ηὐλακωμένου περιχειλώματος συστήματα καθέτων γραμμῶν κα-

[1] Πρβ. Thera II σ. 23 εἰκ. 49, AM XXVIII σ. 199 Taf. XXXVI ἀρ. 1, 2. Argive Her. II σ. 137 ἀρ. 68 a, 69 a, Vases antiques du Louvre Pl. 39, E 13 καὶ τὴν τοῦ τύπου τῶν ἀγγείων τοῦ Φαλήρου Katal. des Vases du Musée National d'Athènes Pl. XVII ἀρ. 424 (= Jahrb. 1887 σελ. 55 εἰκ. 19, 20).

τ' ἀποστάσεις. Ἐπὶ τῶν λαβῶν λοξαὶ γραμμαὶ (πρβ. τὰς ἐπὶ τῶν λαβῶν κυκλαδικῶν ἀγγείων ἐγχαράκτους λοξὰς γραμμὰς ΑΕ 1898 πίν. 9, 37, (Τσούντας) καὶ ἐξ Ἄργους Argiv. Her. II Pl. L ἀρ. 7).

Τὸ τεμάχιον τοῦτο εἶναι ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν καλὴν αὐτοῦ ἐργασίαν· ὁ πηλὸς εἶναι λεπτὸς καὶ καλῶς ὠπτημένος, τὰ τοιχώματα λεπτά, ἡ δὲ διακόσμησις ἔχουσα ἐλευθερίαν τινὰ σχεδίου ἐξαίρεται διὰ τῆς εὐαρέστου ποικιλίας, ἣν ἐπήνεγκεν ἡ τοῦ πυρὸς ἐπὶ τοῦ χρώματος τῶν κοσμημάτων ἐπίδρασις, μεταβαλοῦσα αὐτὰ ἐνιαχοῦ εἰς ἐρυθρά.

Εἰκ. 11. Μικρὸν ἀγγεῖον μετὰ δύο καθέτων λα-

Εἰκὼν 11. Μικρὸν ἀγγεῖον.

βῶν· ὕψ. 0·065, ἄνοιγ. στομ. 0·095. Πηλὸς ὑποκίτρινος. Μεταξὺ τῶν λαβῶν κυματοειδεῖς γραμμαί, ἐπὶ τῆς κοιλίας τρεῖς γραμμαὶ καὶ κάτω μέλαν στιλπνὸν γάνωμα, ὡς καὶ ἐσωτερικῶς.

Εἰκ. 12. Ὅμοιόν πως τῷ προηγουμένῳ. Πη-

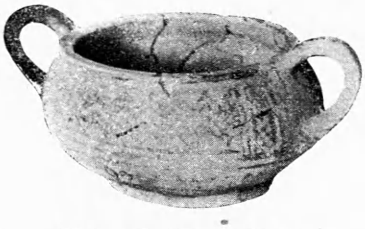

Εἰκὼν 12. Μικρὸν ἀγγεῖον.

λὸς ἐρυθρός. Παρὰ τὰς λαβὰς δικτυωτὸν καὶ ἐν τῷ μέσῳ δύο τεθλασμέναι ἐσκιασμέναι. Ἐπὶ τοῦ εὐρέος περιχειλώματος γραμμὴ τεθλασμένη. Κάτω περὶ τὸ ἀγγεῖον ῥόμβοι ἐστιγμένοι.

Εἰκ. 13. Μικρὸν ἀγγεῖον μεθ' ὑψηλοῦ εὐρέος

Εἰκὼν 13 Μικρὸν ἀγγεῖον.

στομίου καὶ δύο τοξοειδῶν λαβῶν ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Ὑψ. 0·07, ἄν. στομ. 0·12. Πηλὸς ἐρυθρός. Ἐπὶ τοῦ χείλους γραμμαί, ἐπὶ τῆς ῥάχεως ῥόμβοι καὶ ὑπ' αὐτὴν μέλαν στιλπνὸν γάνωμα ὡς καὶ ἐσωτερικῶς. Τὸ σχῆμα τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ συμφυρμοῦ δύο ἀγγείων, σκύφου καὶ φιάλης.

Εἰκ. 14. Μόνωτον ἀγγεῖον· ὕψ. 0·06, ἄνοιγ.

Εἰκὼν 14. Μικρὸν ἀγγεῖον.

στομ. 0·10. Πηλὸς ἐρυθρός. Λαβὴ πλατεῖα καὶ ἑκατέρωθεν αὐτῆς εἰς σύμμετρον ἀπόστασιν δύο μαστοειδεῖς θηλαί, λείψανα τοῦ πρωτογενοῦς ἀνθρωπομορφισμοῦ τῶν ἀγγείων (πρβ. Troja und Ilion I πίν. 33 σ. 256).

Αἱ θηλαὶ αὗται ἀπαντῶσι συχνάκις ἐν τοῖς γεωμετρικοῖς ἀγγείοις ὡς ἐν φιάλῃ Ἀκροπόλεως (Poulsen πίν. I), Ἐλευσῖνος (ΑΕ 1808 σελ. 81, 94), ἐν πρόχῳ Ἀθηνῶν (JAI 1899 86, 87 καὶ 75-75 a).

Ἐπὶ τῆς ῥάχεως γραμμαί, γωνίαι, ὀρθαὶ γωνίαι ἐντὸς ἀλλήλων κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν ὡς ἐν 9. Παρὰ τὴν βάσιν ῥόμβοι καὶ γραμμαὶ περὶ τὸ ἀγγεῖον. Ἐπὶ τῆς λαβῆς λοξαὶ γραμμαί. Ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε συγγενέστατον πρὸς τὸ 12, διότι ὅ τε πηλὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς διακοσμήσεως εἶναι ὁ αὐτός.

Εἰκ. 15. Τέλος ἀναφέρομεν τὸ ἥμισυ μικροῦ

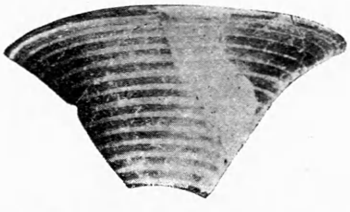

Εἰκὼν 15. Καλαθίσκου ἥμισυ.

καλάθου· ὕψ. 0·075. Πηλὸς ἐρυθρός, κοσμήματα μέλανα στιλπνά. Ἡ ὅλη ἐπιφάνεια κοσμεῖται διὰ γραμμῶν περιθεουσῶν κύκλῳ αὐτήν, ἡ βάσις ὑπὸ δύο παραλλήλων γραμμῶν καὶ τὸ περιχείλωμα ὑπὸ συστήματος μικρῶν καθέτων παραλλήλων κατ' ἀποστάσεις. Καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἅπαν εἶναι

μέλαν γεγανωμένον. Ὁ καλαθίσκος οὗτος ἐξέχει διὰ τὴν τελείαν ὄπτησιν, τὸ στερεώτατον χρῶμα τῶν κοσμημάτων, τὸν καθαρὸν πηλόν, τὴν λεπτοτάτην ἐπιφάνειαν καὶ τὸ κομψὸν σχῆμα μὲ τὴν χαρίεσσαν πρὸς τὰ ἔξω καμπὴν τῶν χειλέων. Ὁμοιότατοι εὑρέθησαν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἐλευσῖνι [1]. Καὶ οἱ μὲν ἐξ Ἐλευσῖνος εἶναι διάτρητοι ἢ φέρουσι τοιαῦτα κοσμήματα, ὥστε φαίνονται ἀκριβῆ ἀπομιμήματα ἀληθοῦς πλεκτοῦ καλάθου, εἷς δὲ τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου (ὑπ' ἀρ. Εὑρ. 11021) εἶναι ἐντελῶς ὅμοιος τῷ ἐνταῦθα, πλὴν τοῦ ὅτι τὸ ἄνω ἥμισυ τῆς ἐπιφανείας εἶναι μέλαν, τὸ δὲ κάτω μόνον φέρει γραμμάς. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι τῆς αὐτῆς τεχνικῆς ἐκτελέσεως οὕτως ὥστε ἀσφαλῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἐκ Μυκηνῶν εἶναι προϊὸν τῆς ἀττικῆς τοῦ **Διπύλου** κεραμεικῆς, ἥτις καὶ ἄλλως ἐπέδρασεν ἐπὶ τὸν ῥυθμὸν τοῦτον. Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι ἡ διακόσμησις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος καλαθίσκων μιμεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πραγματικοὺς καλάθους, ὡς ἐν τοῖς ἐξ Ἐλευσῖνος. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ δ' ὅμως καὶ τῷ ἐξ Ἀθηνῶν μνημονευθέντι ἡ διακόσμησις εἶναι ἀδιάφορος μὴ ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ πραγματικοῦ καλάθου· οὕτω τὸ ἀγγεῖον ἐγένετο αὐτοτελὲς ὑπομιμνῆσκον μόνον τὸ σχῆμα τοῦ καλάθου, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν διακόσμησιν, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι περαιτέρω διαμόρφωσις τῶν πρώτων, οἵτινες πάλιν ἐπλάσθησαν κατὰ τὸ πρότυπον τῶν πλεκτῶν καλάθων, τῶν συνήθων σκευῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τῶν ἀρχαίων. Ἐκ τῆς εὑρέσεως τοῦ καλάθου τούτου ἐν τῷ διὰ καύσεως τάφῳ δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἐν αὐτῷ γυνή τις εἶχε ταφῆ τὸ ἐπίνητρον καὶ τὴν ἠλακάτην περὶ πολλοῦ ποιουμένη.

Ταῦτα εἶναι τὰ εὑρεθέντα ἀγγεῖα, ὧν ἐν γένει ὁ πηλὸς εἶναι ὑπέρυθρος, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὠχροπράσινος, οὐχὶ πάντοτε τελείως καθαρὸς καὶ λεπτὸς ἕνεκα τῆς μὴ ἐπαρκοῦς πλύσεως αὐτοῦ. Πλάττεται διὰ τοῦ τροχοῦ, ἀλλὰ δὲν κατορθοῦται πάντοτε τελειότης σχήματος, διότι τοῦτο καθόλου ἔχει τι τὸ βαρύ.

Ἡ ἐπιφάνεια συνήθως ἔχει τὸ φυσικὸν χρῶμα τοῦ πηλοῦ, ἀλλὰ ζωηρότερον καὶ θερμότερον. Τοῦτο πιθανώτατα ἐπετυγχάνετο δι' ἐπιχρίσεως ἀλοιφῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ πηλοῦ λίαν ἀραιᾶς. Ἀλλ' ἀγγείων τινῶν ἡ ἐπιφάνεια (ὡς τοῦ ἀμφορέως καὶ τῆς πρόχου) ἔχει ἀνοικτότερον τόνον πρὸς τὸ κίτρινον χρῶμα· βεβαίως τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς λευκὸν ἐπίχρισμα ἢ κίτρινον, οἷον τὸ ἐπὶ τῶν ἐκ Θήρας, Μ. Ἀσίας καὶ Βοιωτίας καί τινων ἐκ Σπάρτης (**BSA** 1907 σ. 119) γεωμετρικῶν ἀγγείων, ἀλλ' εἰς ἀραιότερον στρῶμα τῆς ῥηθείσης ἀλοιφῆς, ἥτις διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πυρὸς ἠλλοιοῦτο οὕτω ἐπὶ τὸ αἰθριώτερον.

Τὸ σχέδιον δὲν παρεκκλίνει μὲν τῆς συνήθους γεωμετρικῆς στυγνότητος, ἀλλ' ὁ τεχνίτης ἔχει χεῖρα μᾶλλον βιαστικὴν καὶ ἀγροικωτέραν καλλιτεχνικὴν ἀντίληψιν, οὕτω δὲ τὸ σχέδιον αὐτοῦ εἶναι ἠμελημένον πως καὶ οὕτως εἰπεῖν χονδροκομμένον, σπανιώτατα δὲ πλησιάζει καὶ πρὸς τὴν φυσικότητα (ἰδὲ τὸν ὑπὸ τὸν ἵππον ἰχθὺν τοῦ ἀγγείου εἰκ. 7).

Ἀλλὰ καθόλου οὐδεμία λεπτότης παρατηρεῖται ἐν τοῖς κοσμήμασιν· ἡ γραμμὴ εἶναι ἀεὶ παχεῖα καὶ ἔχει τι τὸ βαναυσικόν. Ἡ ἐν τῇ σχηματοποιήσει ἐκζήτησις τῶν γεωμετρικῶν στοιχείων εἶναι ὅλως ὑποτυπώδης καὶ οἱονεὶ νωχελής· οὐδαμοῦ φαίνεται ἡ λεπτότης καὶ αὐστηρὰ ἀκρίβεια τῶν ἀττικῶν κεραμέων, οὐδ' ἡ μαθηματικὴ καὶ σοφὴ κατάταξις τῶν ἐκ Θήρας κατακόσμων ἀμφορέων [2]. Ὁ χαρακτὴρ τῆς τέχνης τῶν ἡμετέρων ἀγγείων οὕτω προδίδει συγγένειάν τινα πρὸς τὸν τῶν βοιωτικῶν, ἀνεξάρτητον ὅμως ἀπ' αὐτοῦ.

Ἐξετάσωμεν νῦν διὰ βραχέων καὶ τὴν διακόσμησιν αὐτῶν. Κοσμήματα ἀπαντῶσι τὰ συνήθη τῷ γεωμετρικῷ ῥυθμῷ, ἀλλὰ κυρίως τὰ εὐθύγραμμα. Ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἡ περιθέουσα ὅλον τὸ ἀγγεῖον καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχουσα ἐκ τοῦ κεραμευτικοῦ τροχοῦ εἶναι γενική· ἀλλ' ὅταν πρόκειται νὰ χωρισθῶσι ζῶναι ἢ μετόπαι ἀπ' ἀλλήλων, χρησιμοποιεῖται σύστημα τριῶν γραμμῶν, τρόπος κοινὸς τῷ γεωμετρικῷ ῥυθμῷ. Αἱ μικραὶ καὶ παράλληλοι κάθετοι ὡσαύτως εἶναι ἐν μεγάλῃ χρήσει κυρίως μὲν ἐπὶ τῶν χειλέων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας (ὡς ἐν τῇ πρόχῳ). Αἱ λοξαὶ ἀεὶ ἐπὶ τῶν λαβῶν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐγχαράκτων κυκλαδικῶν ἀγγείων (πρβ. ΑΕ 1898 πίν. 9, 37 καὶ Arg. Her.

[1] Στάης ΑΔ 1892, 10 ἀρ. 22 **JAI** 1899 εἰκ. 94 95. ΑΕ 1898 πίν. 2, 17 καὶ σ. 104, 107 εἰκ. 27.

[2] Ποιά τις κίνησις καὶ ἀγαθὴ διάταξις ἐμφαίνεται ἐν τῷ σκύφῳ (εἰκ. 3) καὶ τῇ χύτρᾳ (εἰκ. 8).

II Pl. L ἀρ. 7), ἐξ ὧν καὶ αἱ ἐντὸς ἀλλήλων γωνίαι προῆλθον, αἵτινες καθέτως διατεθειμέναι σχηματίζουσιν οἱονεὶ ἰχθύος σπονδυλικὴν στήλην (Grätenornament).

Μεγίστην ὅμως ἔχει προτίμησιν ἡ τεθλασμένη ταινία (ἐσκιασμένη) εἴτε ὁριζοντίως εἴτε καθέτως ἐξελισσομένη, ἧττονα δὲ ἡ ἁπλῆ τεθλασμένη γραμμὴ (πρβ. Schliemann, Mycènes σ. 130 εἰκ 68, σ. 191 εἰκ. 192-195 κτλ.). Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ περὶ τὸ ἀγγεῖον σειρὰ στιγμῶν. Ἡ καμπύλη λίαν περιωρισμένην ἔχει ἐνταῦθα θέσιν· ὡς μικραὶ κυματοειδεῖς γραμμαὶ (11), φύλλον (8 ὑπὸ τοὺς ἵππους) καὶ κύκλοι, ὧν ἐντὸς σταυρὸς (8 κάτω ζώνη· πρβ. Arg. Her. II LVIII ἀρ. 12 b). Τὸ τριγωνοειδὲς τόξον (6 καὶ 5) εὑρίσκεται καὶ ἐν Ἄργει ὁμοιότατον ἔχον ἐντὸς ῥόμβους πλήρεις δικτυωτοῦ (Argiv. Her. II πίν. LVI ἀρ. 21). Παρατηρητέα ἡ φυσικότης τοῦ μνημονευθέντος φύλλου. Ὁ δὲ ἐντὸς κύκλου σταυρὸς εἶναι συνήθης καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἐν Θήρᾳ (πρβ. σταυρὸν ὁμοιότατον ἐν κυκλαδικαῖς πυξῖσι ΑΕ 1899 πίν. 8 ἀρ. 5, 7 καὶ σελ. 96).

Μεγάλη χρῆσις γίνεται ῥόμβων, οἵτινες ἀεὶ ἐστιγμένοι ἐν τῷ μέσῳ ἢ περιθέουσιν ὁλόκληρον τοῦ ἀγγείου τὴν ἐπιφάνειαν ἢ κεῖνται ἀνὰ δύο ἢ πλείονες παραπληρωματικῶς· ἰδίως παρατηρητέαι αἱ ἀπεστρογυλωμέναι αὐτῶν γωνίαι, αἵτινες ἐν ἀγγείοις ἄλλων τόπων τηροῦσι τὴν αὐστηρὰν γωνιώδη αὐτῶν μορφήν. Ἐάν τις σειρὰν ῥόμβων ἡνωμένων διὰ τῆς κορυφῆς θέσῃ παραπλεύρως οὕτως ὥστε νὰ ἐφάπτωνται αἱ μεσαῖαι αὐτῶν γωνίαι, ἔχει πρὸ αὐτοῦ κόσμημα παραπλήσιον τῷ φολιδωτῷ, οἷον ἐν 8 (δὲν φαίνεται ἐν τῇ εἰκόνι). Αὐτόθι πρὸς τούτοις σημειωτέοι καὶ οἱ κρεμάμενοι πλήρεις δικτυωτοῦ ῥόμβοι, κόσμημα ἤδη τοῖς μυκηναϊκοῖς ἀγγείοις κοινὸν (πρβ. καὶ Schliemann, Mycènes σ. 125 εἰκ. 39).

Τρίγωνα παρατηροῦμεν πλήρη διασταυρουμένων γραμμῶν ἐπὶ τῆς πρόχου (4), σύνηθες κόσμημα ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν πρόχων, ὡς ἤδη εἴπομεν (πρβ. καὶ ΑΕ 1892 σ. 27 καὶ 28 ἐκ Μυκηνῶν πρόχουν). Μέλανα δὲ τρίγωνα ἐφαπτόμενα ἀλλήλλων ταῖς κορυφαῖς ἔχομεν ἐν τῷ σκύφῳ 3. Τὸ κόσμημα τοῦτο, προελθὸν ἐκ τῆς διὰ διαγωνίων διαιρέσεως τετραγώνου χώρου εἰς τρίγωνα, ἀπαντᾷ συχνότατα ἐν τοῖς μεγάλοις ἀμφορεῦσι (πρβ. Jahrb. Arch. Inst. 1899 σ. 195 εἰκ. 58, 60 καὶ σ. 198 εἰκ. 62· ΑΕ 1898 πίν. 3 ἀρ. 5 καὶ 7) καὶ ἐξακολουθεῖ ἐν τοῖς πρωτοκορινθιακοῖς ἀγγείοις (Argiv. Her. II σ. 129 ἀρ. 57, Gazette Archéologique 1888 πίν. 25 καὶ ΑΕ 1898 πίν. 5 ἀρ. 3 κτλ.).

Ὁ μαίανδρος ἀπαντᾷ ἐνταῦθα μόνον ὑπὸ τὴν καθαρὰν αὐτοῦ μορφὴν ἐσκιασμένος. Σημειωτέαι αἱ ἐπὶ τῶν ἀγγείων 9 καὶ 14 ἀντικείμεναι ὀρθαὶ γωνίαι, κόσμημα, ἐξ οὗ πιθανῶς προῆλθεν ὁ μαίανδρος σκιαζομένου τοῦ μεταξὺ τῶν γραμμῶν κενοῦ (Poulsen σ. 83-84). Τούτῳ συγγενεῖς εἶναι καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τῆς πρόχου (4) ἀντικείμεναι ἀμοιβαίως γραμμαί, ἐξ ὧν πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω τρόπου προῆλθεν ὁ λελυμένος μαίανδρος (ΑΕ 1898 πίν. 4, 1 παρὰ τὸ στόμιον, ἐπὶ δὲ τῆς κοιλίας ἐναλλασσόμενος τῷ μαιάνδρῳ). Ἐνταῦθα τακτέον καὶ τὴν κλιμακωτὴν τεθλασμένην τῆς χύτρας (8), τοῦ ἐκ Μυκηνῶν κρατῆρος τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου (Jahrb. 1899 σ. 85 εἰκ. 43) καὶ τεμαχίου ἀγγείου ἐκ τοῦ Ἡραίου τοῦ Ἄργους ΑΜ1911 σ. 27 εἰκ. 2), ἥτις πιθανῶς προῆλθεν ἐκ τῶν κρεμαμένων τεθλασμένων γραμμῶν κατ' ἐπίδρασιν τοῦ μαιάνδρου. Ἐν τῷ μουσείῳ Σπάρτης εἶδον τεμάχια γεωμετρικῶν ἀγγείων ἐκ τοῦ Ἀμυκλαίου, ὧν τινα ὁμοιάζουσι τοῖς ἡμετέροις (SMC σ. 245 ἀρ. 798 (2)). Ἐπὶ ἑνὸς τούτων, ἀποτελοῦντος μέρος κρατῆρος ἴσως, ὑπάρχει κλιμακωτὴ τεθλασμένη καὶ ἵππος οὗ κάτωθεν πτηνὸν καὶ ὑπὸ τὴν κεφαλὴν περιγεγραμμένος σταυρός. Ὁ πηλὸς εἶναι ἐρυθρός, τὸ δὲ χρῶμα τῶν κοσμημάτων μέλαν ἐνιαχοῦ ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐρυθρωθέν. Εἶναι πιθανὸν ὅτι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶναι ἀργολικῆς προελεύσεως, ὡς ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῶν κοσμημάτων φαίνεται καὶ μάλιστα τῆς κλιμακωτῆς τεθλασμένης, ἥτις τοσοῦτον ἰδιάζει τῷ ἀργολικῷ ῥυθμῷ.

Οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ ἐνταῦθα ὁ ἀγκιστρωτὸς σταυρὸς (Swastika), ὁ τοσοῦτον ἀγαπητὸς τοῖς τοῦ Διπύλου ἀγγείοις, ἐκ συμπτώσεως βεβαίως, διότι εὑρίσκεται ἐπὶ τῶν Τιρυνθιακῶν ἀγγείων.

Τὸ πτηνὸν ἀποτελεῖ ἓν τῶν κυρίων κοσμημάτων εἴτε ἐν μακρᾷ σειρᾷ περὶ τὸ ἀγγεῖον εἴτε ἀνὰ δύο ἢ πλείονα ἢ μεμονωμένον. Εἰκονίζεται ἀεὶ ἐν σκιαγραφίᾳ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως τὸ σῶμα αὐτοῦ εἶναι πλῆρες γραμμῶν καὶ τὸ σχέδιον μᾶλλον

ἐλεύθερον.

Ὁ ἵππος εἶναι συχνότατος συνήθως μετ᾽ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ μόνος (1) καὶ εἰκονίζεται ἀεὶ ἐν σκιαγραφίᾳ ἔχων ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω κεκλιμένον τὸ σῶμα, τοὺς δὲ πόδας ἐμπρός· οὗτοι εἶναι συμμεκῶς καὶ ξηρῶς κεκαμμένοι (ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως εὐθεῖς) καὶ ἔχουσι συνήθως ὁπλήν. Ἡ κεφαλὴ εἶναι μακρὰ ὁριζοντίως κειμένη, τὸ σῶμα λεπτὸν καὶ ἐπίμηκες καὶ ἡ χαίτη δηλοῦται.

Ἡ δὲ παράστασις ἀνθρώπου ἐμφανίζεται ὅπου καὶ ἵππος ὑπάρχει. Ἐν 8 εἰκονίζεται ἀνὴρ πρὸ ἵππου ἔχων ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοξοειδῆ γραμμήν, ἥτις δηλοῖ πιθανῶς φιμὸν εἰς δύο διῃρημένον, ἵνα καταστῇ ἴσως δῆλον ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκράτει τὸν ἵππον ἀπὸ τοῦ φιμοῦ δι᾽ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν. Οὕτω εὑρίσκεται καὶ ἐπὶ ἀγγείων ἐκ Τίρυνθος (ἅτινα εἶδον ἐν τῷ μουσείῳ Ναυπλίου· πρβ. καὶ Schuchhardt, Schl. Ausgr. σ. 162 εἰκ. 135 καὶ σ. 163 εἰκ. 136 = Schl. Tiryns εἰκ. 20. Καὶ Schl. Tiryns Taf. XVI a καὶ Taf. XVIII) καὶ ἐξ Ἄργους (Arg. Her. II πίν. LVII ἀρ. 6). Παρίσταται δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν σκιαγραφίᾳ κατὰ τὸν συνήθη τῷ γεωμετρικῷ ῥυθμῷ τρόπον, γυμνὸς μετὰ στενῆς ὀσφύος καὶ προσώπου ἐν καταγραφῇ, ἐν ᾗ μόνον ἡ σιαγὼν καὶ ἡ ῥὶς διαγράφεται.

Πρὸς τούτοις μνείας ἄξιον εἶναι καὶ τὸ ὄπισθεν τῶν ἵππων τῶν ἀγγείων 5 καὶ 6 ἀνθοειδὲς κόσμημα, συγκείμενον ἐκ δύο μικρῶν ἑλίκων, ἐξ ὧν ἐκφύεται ἄνω ἑτέρα ἐπιμήκης ὡς ὕπερος, καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ ἀριστεροῦ ἵππου καὶ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ σκύφου 3 ζῷον, ὅπερ ὁμοιάζει πρὸς βάτραχον, τὸ πρῶτον ἐμφανιζόμενον ἐπὶ γεωμετρικοῦ ἀγγείου, ὅσον γνωρίζω.

Ταῦτα εἶναι τὰ κυριώτερα κοσμήματα, ἅτινα εὑρίσκονται ἐπὶ τῶν ἀγγείων τούτων. Τὸν δὲ τρόπον τῆς διαθέσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἀγγείων ἐπισκοποῦντες παρατηροῦμεν τὴν μεγίστην συμμετρίαν, ἥτις ἐπικρατεῖ. Ἡ ὁριζόντιος βεβαίως περὶ τὴν ἐπιφάνειαν διάταξις εἶναι καὶ γενικωτέρα καὶ κανονικωτέρα· ἰδίως δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ τοῦτο ἐπὶ τῆς πρόχου, ἧς ἡ διακόσμησις ἔχει μεγίστην κανονικότητα ἐν τῇ κυκλικῇ αὐτῆς περὶ τὸν λαιμὸν καὶ τὸ ὅλον σῶμα πορείᾳ (Umlaufstil), ἀλλ᾽ ὅπου ἡ κυκλικὴ τοῦ ἀγγείου ἐπιφάνεια διακόπτεται, ἐκεῖ τὸ πρᾶγμα οἰκονομεῖται ἄλλως. Τότε δηλαδὴ μεταξὺ τῶν λαβῶν καταλείπεται κενὸς χῶρος, ἐφ᾽ οὗ γράφεται ἰδιαιτέρα τις παράστασις, ἥτις ἐξαίρεται ἐν αὐτῷ ὡς ἡ κυκυριωτέρα καὶ οὐσιωδεστέρα πασῶν. Τοῦτο συμβαίνει κατὰ γενικὸν κανόνα· αὕτη ἄλλως εἶναι καὶ ἡ μόνη παράστασις, ἥτις μείζων οὖσα εἰς ὕψος καὶ ἔκτασιν καὶ ἐπὶ ἀνοικτοῦ ἐδάφους ἐξαιρομένη προσελκύει τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ.

Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διακοσμήσεως προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἀγγεῖον ἐθεωρεῖτο ζῷον ὄν, ὅπερ παρατηρεῖ τις ἐν τῇ τοῦ πρωΐμου χαλκοῦ αἰῶνος κεραμεικῇ καὶ δὴ ἐν τῇ ἀρχεγόνῳ τρωϊκῇ. Ἐν αὐτῇ, ἰδίως τῇ τῆς δευτέρας πόλεως, ὁ κεραμεὺς δίδει εἰς τὰ ἀγγεῖα ἐντελῶς ἀνθρωπίνην μορφὴν καὶ μάλιστα μεθ᾽ ὅλων αὐτῆς τῶν κοσμημάτων, ὧν ὁ ἄνθρωπος ἐποιεῖτο χρῆσιν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Οὕτω μετὰ τὴν δήλωσιν τῶν μερῶν τοῦ προσώπου, ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ φαίνονται τὰ περιδέραια, ἐξ ὧν ἐκρέμαντο τὰ διάφορα κοσμήματα [1]. Εἶτα ἡ μὲν ἀνθρωπίνη μορφὴ ἐξαφανίζεται, ἀλλὰ παραμένουσιν ὅμως πολλαὶ μορφαὶ ἐσχηματοποιημέναι, ὡς τὰ περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ ἀγγείου περιδέραια εἶναι νῦν ὁριζόντιαι ταινίαι, ἐξ ὧν κρέμανται κατ᾽ ἀποστάσεις κάθετοι γραμμαὶ περατούμεναι κάτω δι᾽ ἄλλης ὁριζοντίας γραμμῆς. Διὰ τῆς τοιαύτης σχηματοποιήσεως ἐγεννήθη ἡ κατὰ μετόπας διαίρεσις τοῦ ἀγγείου [2]. Ὅταν δὲ αἱ λαβαὶ τοῦ ἀγγείου ὥρισαν χῶρόν τινα μεταξὺ αὐτῶν, τότε ὁ χῶρος οὗτος ἐθεωρήθη ὡς ὁ κυριώτερος τοῦ ἀγγείου καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐγράφετο πᾶσα παράστασις, ἥτις ἀπετέλει τὸν κατ᾽ ἐξοχὴν κόσμον αὐτοῦ· ἄλλως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἦτο καταλληλότατος, διότι ἦν ἀκριβῶς ὡρισμένος καὶ ὑπὸ φυσικῶν ὁρίων διαγεγραμμένος πρὸς ἑνιαίαν καὶ αὐτοτελῆ παράστασιν. Οὕτω τὸ μέρος τοῦτο του ἀγγείου ἐξήρθη καὶ διεκοσμήθη ἐκληφθὲν δικαίως ὡς αὐτὸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· διὸ πολλάκις μόνον ἡ μία αὐτοῦ πλευρὰ ἐκοσμήθη, ὡς ἔν τισι γεωμετρικαῖς φιάλαις τῆς Ἀκροπόλεως (Poulsen σ. 80). Ἡ ἰδέα αὕτη τῶν προμυκηναϊκῶν χρόνων ἀπόλλυται ἐν τοῖς μυκηναϊκοῖς ἀγγείοις, μόνον δὲ ἐπὶ τῶν τελευταίων μυκηναϊκῶν αὖθις ἀναφαίνε-

[1] Πρβ. καὶ τὸ ἐξ Ἀμοργοῦ λίθινον εἰδώλιον ΑΕ 1898 πίν. 10, 1, ὅπερ ἐπὶ τοῦ στήθους σῴζει «μεταξὺ τῶν μαστῶν ἴχνη δύο ταινιῶν χρώματος ἰώδους κατερχομένων ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ — λείψανα ὅρμου γραπτοῦ» (Τσούντας αὐτ. σ. 188).

[2] Ἐκ τοῦ Poulsen σ. 73-75.

ται, ὡς καὶ ἄλλα στοιχεῖα τῆς τέχνης ἐκείνης, συνεχίζοντα οὕτως εἰπεῖν βίον προσωρινῶς διακοπέντα (πρβ. Furtw.-Loeschcke Taf. 33, 315-318, 330, 321 καὶ Taf. 35 ἀρ. 350).

Χαρακτηριστικὸν δὲ εἶναι ὅτι ὁ τρόπος οὗτος παρατηρεῖται εἶτα ἐπὶ τῆς ἀρχαιοτέρας σειρᾶς τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων· διότι βραδύτερον ἡ διακοσμητικὴ μανία τῶν κεραμέων ἐπεξέτεινε τὸν κύκλον τῶν παραστάσεων καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῶν ἀγγείων πλὴν τοῦ μεταξὺ τῶν λαβῶν διὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ ἀγγείου εἰς ζώνας, ἃς ἀναλόγως ἐκόσμησεν, ὡς ἐν τοῖς μεγάλοις ἀμφορεῦσι τοῦ Διπύλου καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χύτρᾳ (8). Ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κατὰ ζώνας διακοσμήσει καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ συνήθως ἡ παράστασις διατάσσεται κατὰ μετόπας, ὧν ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ ἔχει ἀεὶ τὴν μείζονα σπουδαιότητα, αἱ δὲ λοιπαὶ ἀναπτύσσονται ἑκατέρωθεν ταύτης συμμετρικῶς καὶ ὁμοίως κατ' ἀντιστοιχίαν κεκοσμημέναι. Ἡ συμμετρία αὕτη τηρουμένη καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς παραστάσεσιν ἀκόμη σπουδαιότατον θ' ἀποβῇ γνώρισμα τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς τέχνης μετέπειτα ἔν τε τῇ ἀγγειογραφίᾳ (κορινθιακοὶ κρατῆρες) καὶ τῇ διακοσμητικῇ πλαστικῇ μάλιστα (ἀέτωμα). Αὕτη δὲ ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ γεωμετρικῇ τέχνῃ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτατον γνώρισμα, θέτουσα τάξιν εἰς τὰς μεμονωμένας μορφὰς καὶ ἄγουσα εἰς τὴν ἔντεχνον σύνθεσιν, ἧς αἱ πρῶται ἐνταῦθα ἀπόπειραι εἶναι νέα συμβολὴ εἰς τὴν καθόλου Ἑλληνικὴν τέχνην.

Μεγάλως εἰς τὴν διακόσμησιν συνεβάλετο καὶ ἡ μισοκενία τοῦ τεχνίτου· οὕτω τῶν σπουδαιοτάτων ἦτο ἡ φροντὶς αὐτοῦ νὰ μὴ καταλίπῃ κενὸν χῶρον. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἡ διακόσμησις συνίστατο εἰς ἁπλᾶ γεωμετρικὰ σχήματα ποικίλων συνδυασμῶν, ἅτινα ἐπλήρουν ἐπαρκῶς καὶ συμμετρικῶς τὸν χῶρον· ἀλλὰ καὶ ὅταν παραστάσεις ἐκ τοῦ ζῶντος βασιλείου εἰσήχθησαν, ὡς ἵπποι, ἄνθρωποι, ὧν ἡ κατασκευὴ κατέλειπε πολὺν κενὸν χῶρον, πάλιν ὁ τεχνίτης ἐπεχείρει νὰ πληρώσῃ τοῦτον ἐγκατασπείρων δεόντως διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα. Νῦν δὲ ἀκριβῶς διαφαίνεται ἡ κενοφοβία αὐτοῦ, διότι παντοῖα ἐφευρίσκει μέσα ὅπως πληρώσῃ τὸ κενόν· καὶ ἀξιοπαρατήρητος εἶναι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐπέτυχε τούτου ἐν τοῖς προκειμένοις ἀγγείοις. Ὁσάκις δῆλα δὴ εἰκόνισεν ἵππον ἐν μετόπῃ τινί, μεταξὺ μὲν τῶν ποδῶν ἔθηκεν ἰχθὺν ἢ φύλλον (= ἐσχηματοποιημένον ἰχθὺν) ἢ ἐνιαχοῦ καὶ τετράγωνόν τι ἐπὶ βέλους (8), ὑπὸ τὴν κεφαλὴν σταυρὸν περιγεγραμμένον ἢ ἐντὸς κύκλου, ἐπὶ δὲ τῶν νώτων ἐν τῷ κενῷ μεταξὺ τῆς γωνίας τῆς μετόπης καὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἵππου συνήθως μὲν πτηνὰ (6), ἀλλὰ καὶ τετράγωνον χώρισμα πλῆρες γραμμῶν (8, 3), ὅπερ ἀποτελεῖ σφόδρα ἴδιον τῶν ἀγγείων τούτων τρόπον. Τὸ δ' ὅλον τέλος παντοιοτρόπως διήνθισεν, ὥστε οἱονεὶ τάπητος καλῶς τετεχνουργημένου καὶ πεποικιλμένου νὰ παρέχῃ ὄψιν.

Πάντα τὰ στοιχεῖα ταῦτα τῆς διακοσμητικῆς δηλοῦσι πρόοδον καὶ ἐξέλιξιν ἱκανὴν ὥστε νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ὁ ῥυθμὸς οὗτος ὡς παρουσιάζεται ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀγγείοις δὲν εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, ἀλλὰ βαίνει ἤδη πρὸς τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Αὐτὰ δὲ τὰ γνωρίσματα αὐτοῦ, ἡ συμμετρία καὶ τάξις, ἡ εὐθυγραμμία καὶ ἡ μισοκενία χαρακτηρίζουσιν ἐν τῇ τελείᾳ ἀναπτύξει αὐτῶν καὶ τὰ γεωμετρικὰ ἀγγεῖα τοῦ Διπύλου (Poulsen σ. 11).

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ καθ' ἕκαστον ῥηθέντα περὶ τῆς διακοσμήσεως τῶν ἀγγείων τούτων, παρατηροῦμεν ὅτι καθόλου μὲν πτωχή τις εἶναι αὕτη καὶ ἁπλῆ τὰ κοινὰ συνήθως μεταχειρίζουσα κοσμήματα, ἅπερ ὁ καθόλου γεωμετρικὸς ῥυθμός, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξαρθῶσι καὶ προτιμήσεις τινὲς αὐτῆς ἰδιάζουσαι καὶ χαρακτηρίζουσαι ἴσως αὐτήν Οὕτω ἀξιοπαρατήρητος εἶναι ἡ χρῆσις τῶν τεθλασμένων ἐσκιασμένων γραμμῶν, αἵτινες καθέτως κυρίως βαίνουσιν οἱονεὶ κρεμάμεναι, ἡ ἐξ αὐτῶν καταγομένη κλιμακωτὴ τεθλασμένη, ἡ συχνοτάτη περὶ τὸ ἀγγεῖον σειρὰ στιγμῶν (καὶ πτηνῶν), τὸ δικτυωτὸν ἐκ ῥόμβων κόσμημα, ὁ τρόπος τῆς παραστάσεως ἵππου καὶ ἀνθρώπου καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ πλήρωσις τοῦ περὶ αὐτοὺς πεδίου ἰδίᾳ τῶν γωνιῶν καὶ τούτων πάντων ἡ ἠμελημένη πως σχεδίασις.

Οὕτω τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, ἅτινα παρέχουσι νῦν πληρεστέραν εἰκόνα τῆς γεωμετρικῆς ἐν Μυκήναις κεραμεικῆς, διότι ἐλάχιστα ἦσαν πρότερον γνωστὰ μνημονευθέντα καὶ ἐνταῦθα σποράδην (πρβ. Schliemann, Mykenae πίν. XX XXI, Jahrb. 1899 σ. 85 εἰκ. 43 καὶ εἴ τι ἄλλο) διακρίνονται σαφῶς διὰ τῶν γνωρισμάτων τούτων καὶ συνδέονται μετὰ τῶν γειτόνων τοῦ Ἄργους (πρβ. Argiv. Her. II

πίν. LVII, LVIII καὶ AM 1911 σ. 27 εἰκ. 2), τῆς Κορίνθου (πρβ. AJ 1905 πίν. XI XVI) καὶ τῆς Τίρυνθος, ἔνθα ὡσαύτως πλεῖστα γεωμετρικὰ ἀγγεῖα ἐσχάτως ἀνεκαλύφθησαν (πρβ. π. χ. JHS 1909 σ. 364).

Καὶ ἐν τούτοις ὁ αὐτὸς τρόπος ἐργασίας καταφαίνεται, τὰ αὐτὰ στοιχεῖα τῆς διακοσμήσεως καὶ τῆς διατάξεως αὐτῶν, πολλάκις οὕτω ἐπαναλαμβανόμενα ὡσεὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου ἐγράφησαν. Οὕτω ἀσφαλὴς εἶναι καὶ ὀφθαλμοφανὴς ἡ στενὴ συγγένεια τῶν ῥυθμῶν τούτων, οἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀποτελοῦντες τοπικὸν χαρακτῆρα κεραμεικῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς μάλιστα συντελοῦσι τὰ ἐκ Τίρυνθος ἀγγεῖα. Καὶ ἐν Μυκήναις βεβαίως δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ βαθμῖδάς τινας τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς διότι ἀγγεῖά τινα ἐκ Μυκηνῶν δεικνύουσιν ἤδη τὴν ἀρχὴν τῆς διαμορφώσεως τοῦ γεωμετρικοῦ ῥυθμοῦ αὐτόθι. Ἐντὸς μικροῦ τάφου παιδὸς εὑρέθησαν δύο, ὧν τὸ μὲν ἀπεικονιζόμενον ἐν ΑΕ 1891 πίν. 3, 1 εἶναι σαφῶς τῆς μεταβατικῆς περιόδου ἀπὸ τοῦ μυκηναϊκοῦ εἰς τὸν γεωμετρικὸν ῥυθμόν, τὸ δ' ἕτερον ἐκ τῆς περιγραφῆς (αὐτ. σ. 27-28 Τσούντας) φαίνεται ὡσαύτως τῆς αὐτῆς ἴσως τέχνης (πρβ. καὶ Arg. Her. II pl. LV καὶ Schliem. Tiryns Taf. XIV καὶ XV). Ἀλλὰ τὴν ἐξέλιξιν ταύτην ἀπὸ τῶν ἐσχάτων μυκηναϊκῶν χρόνων κάλλιστα παρακολουθεῖ τις ἐν τοῖς ἐσχάτως ἀνακαλυφθεῖσι γεωμετρικοῖς ἀγγείοις Τίρυνθος, ἐν οἷς βλέπει τὴν συνέχειαν τῆς μυκηναϊκῆς κεραμεικῆς, ἥτις τροποποιουμένη καὶ τὴν ἀρξαμένην γεωμετρικότητα τῆς διακοσμήσεως βαθμηδὸν ἀναπτύσσουσα καὶ προσοικειουμένη διαμορφοῦται εἰς τὸν γεωμετρικὸν ῥυθμόν. Διότι οὗτος δὲν ἀνεφάνη αὐτοτελῶς καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλ' ἤδη κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ περίοδον εἶχεν ἀρχίσει νὰ διαπλάττηται (πρβ. καὶ τὸ ἐντὸς θαλαμοειδοῦς τάφου εὑρεθὲν γεωμετρικὸν ἀγγεῖον ΑΕ 1891 σ. 6), κληρονομήσας καὶ σχήματα καὶ στοιχεῖα διακοσμήσεως καὶ ἐργασίας· μὴ λησμονῶμεν δ' ἐξ ἄλλου ὅτι πλεῖστα τῶν ἁπλῶν καὶ δὴ γραμμικῶν κοσμημάτων, περὶ ὧν ὅπου δεῖ εἴπομεν, ὑπῆρχον ἤδη πρόχειρα τοῖς τεχνίταις ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, δὲν εἶναι δὲ δύσκολον νὰ παρακολουθήσῃ τις τὴν συνέχειαν τῆς γραμμικῆς μάλιστα διακοσμήσεως καὶ ἐν τοῖς γεωμετρικοῖς ἀγγείοις, ἧς τὰ πρότυπα βλέπομεν ἐν τῇ ἐγχαράκτῳ κεραμεικῇ τοῦ Ἄργους, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μήλου κτλ. Ὅτε δὲ καὶ ἡ μυκηναϊκὴ κεραμεικὴ μετὰ ταῦτα εὑρίσκετο ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου αὐτῆς καὶ εἶχε δείξει τὴν πρὸς τὸ γεωμετρικὸν στοιχεῖον ἐξέλιξιν, τότε τοῦτο ἀνέθορε καὶ ἐβλάστησε μέγα κανονικῶς διαμορφωθὲν καὶ ἐξαπλωθέν.

Ἔγραφον ἐν Σπάρτῃ, Ἰανουαρίῳ 1912.

Δημήτριος Εὐαγγελίδης.

Ὑ. Γ. Εἶχον ἤδη γράψει καὶ παραδώσει πρὸς ἐκτύπωσιν τὴν πραγματείαν ταύτην, ὅτε ἐξεδόθησαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐν Τίρυνθι ἀνασκαφῶν τοῦ Γερμανικοῦ ἀρχαιολογ. Ἰνστιτούτου «Tiryns I». Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ βιβλίου τούτου περιγράφονται λεπτομερῶς καὶ συστηματικῶς τὰ ἀγγεῖα τῆς γεωμετρικῆς ἐν Τίρυνθι νεκροπόλεως, ὧν πολλάκις ἐμνημονεύσαμεν ἐνταῦθα. Μολονότι ἐγνώριζον ταῦτα ἐκ τῆς κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς παρουσίας μου, δὲν ἐθεώρησα καλὸν νὰ εἴπω πλείονα περὶ αὐτῶν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νῦν, ὅτε πλήρης αὐτῶν πρόκειται μελέτη.

Δ. Ε.

Τὸ ἐν Λυκοσούρᾳ Μέγαρον τῆς Δεσποίνης

ὑπὸ

Κωνσταντίνου Κουρουνιώτου.

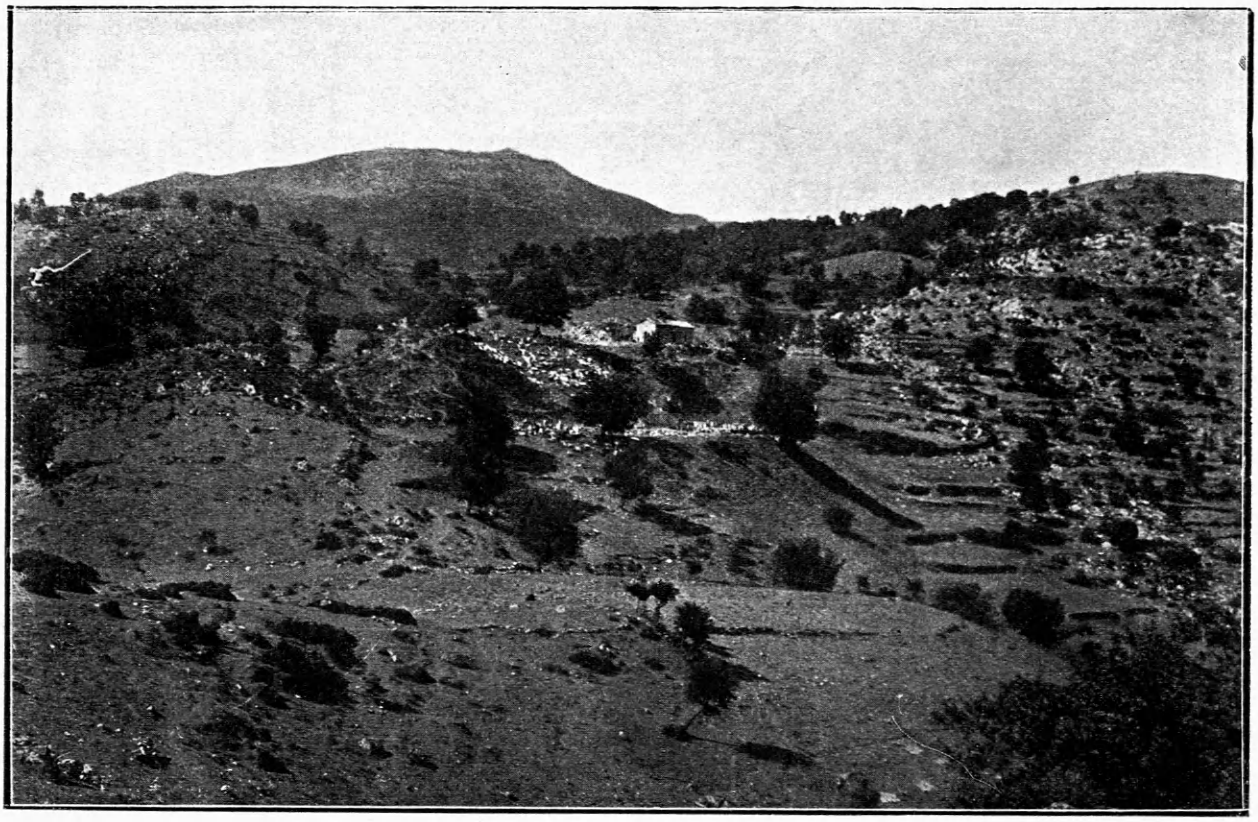

Εἰκὼν 1. Τὸ ἐν Λυκοσούρᾳ ἱερὸν καὶ ἡ περὶ αὐτὸ χώρα.

Ἐν Λυκοσούρᾳ ἀνέσκαψα [1] ὀλίγον χρόνον κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1902 καὶ ἐπὶ δύο περίπου μῆνας τῷ 1906 καὶ ὀλίγον τῷ 1907, ἦτο δὲ τὸ σπουδαιότερον ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν μου ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευομένου Μεγάρου τῆς Δεσποίνης [2].

Τῷ 1897 ἀνέσκαψεν ὁ Κοντόπουλος ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μεγάρου καὶ ἀπεκάλυψεν ἐν μέρει τὸν ἀνώτερον ἀναλημματικὸν τούτου τοῖχον. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην εὑρέθησαν ὀλίγα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ κτιρίου ἄφθονα πήλινα ζῳόμορφα εἰδώλια, περὶ τὰ ἑκατὸν τεσσαράκοντα, ὡς ἀναφέρει ὁ Κοντόπουλος ἐν ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν (ΠΑΕ 1897, 28), εἷς κορμὸς Σατύρου (ἴσως ***Κουρουνιώτου Καταλ. Μουσ. Λυκοσ.*** ἀρ. 57), καὶ μέγας ἀριθμὸς τεμαχίων πηλίνων πλακιδίων μετ' ἀναγλύπτων κηρυκείων.

Ὅτε ἐπεχείρησα καὶ ἐγὼ τὴν ἀνασκαφὴν τὸ σῳζόμενον μέρος τοῦ Μεγάρου ἐκαλύπτετο ὑπὸ μεγάλων ὀγκωδῶν λίθων καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἐκ τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου καὶ τοῦ ὀπισθίου μεθ' ἡμικιονίων στοοειδοῦς τέρματος τοῦ βωμοῦ. Ἡ ἀφαίρεσις τῶν βαρέων τούτων λίθων, μεθ' ἣν ἐγένετο δυνατὸν νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ σχέδιον τοῦ κτι-

[1] ΠΑΕ 1906 σελ. 120 κἑ., 1907 σελ. 113. ***Κουρουνιώτου. Καταλ. Μουσ. Λυκοσούρας*** σελ. 5 κἑ.. Περὶ παλαιοτέρων ἀνασκαφῶν Λυκοσούρας ἴδε ***Λεονάρδον*** ἐν ΠΑΕ 1896 σελ. 95 κἑ..

[2] Παυσ. Η', 37, 8. ***Παρὰ δὲ τὸν ναὸν τῆς Δεσποίνης ὀλίγον ἐπαναβάντι ἐν δεξιᾷ Μέγαρόν ἐστι καλούμενον, καὶ τελετήν τε δρῶσιν ἐνταῦθα καὶ τῇ Δεσποίνῃ θύουσιν ἱερεῖα οἱ Ἀρκάδες πολλά τε καὶ ἄφθονα.***

Ἐτυπ. 12.9.12.

ρίου ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ [1], συνετελέσθη μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἕνεκα τῆς λίαν κατωφερικῆς θέσεως τοῦ Μεγάρου. Τὴν ἀνωτέραν ἐκ χώματος ἐπίχωσιν εἶχεν ἤδη ἀφαιρέσει κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ Κοντόπουλος, ὅστις ὅμως δὲν ἔφθασε καὶ μέχρι τῆς στρώσεως τοῦ βωμοῦ.

Πέριξ τοῦ Μεγάρου ὑπῆρχεν ἀρκετὰ παχὺ στρῶμα ἐξ ὑπολειμμάτων πυρῶν, ἐντὸς δὲ τοῦ στρώματος τούτου εὑρίσκοντο κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ ζωόμορφα εἰδώλια (ἓν ἄρτιον καὶ ὀλίγας κεφαλὰς εὗρον ἐγὼ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ βωμοῦ) καὶ τὰ πλακίδια μετὰ κηρυκείων.

Τὸ μέγαρον κεῖται ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου μέρους τῆς πρὸς τὸν ναὸν τῆς Δεσποίνης βορείας κλιτύος τοῦ ὑπερκειμένου τοῦ ἱεροῦ μικροῦ λόφου, ὅστις σήμερον ὀνομάζεται ***τοῦ Τερζῆ*** ἢ ***Ῥάχη*** [2], δεκάδας τινὰς μέτρων πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὀλίγον πρὸς νότον τοῦ ναοῦ. Ἡ ταυτότης τοῦ ἀποκαλυφθέντος κτιρίου πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (ἄνω σελ. 142 σημ. 2) μνημονευόμενον Μέγαρον καθίσταται ἀναμφισβήτητος, ἕνεκα τοῦ εἴδους αὐτοῦ ὡς βωμοῦ καὶ τῆς θέσεως ***ὀλίγον ἐπαναβάντι*** κλ.. (πρβ. ***εἰκ. 1*** καὶ ***2)***.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Μεγάρου εἶνε δυστυχῶς πολὺ κατεστραμμένον, ἀλλὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ δύναταί τις μέχρι τινὸς νἀναπαραστήσῃ μετ' ἀσφαλείας ἐκ τοῦ ὑπολειπομένου εἰσέτι κατὰ χώραν μέρους αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν παρ' αὐτὸ εὑρεθέντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, ἅτινα, μὴ ὑπάρχοντος ἑτέρου οἰκοδομήματος ἀνωτέρω ἢ πλησίον τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Μεγάρου, ἀναγκαίως ὀφείλει τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἀνῆκον εἰς τοῦτο.

Τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ Μεγάρου, ὅσον ἦτο δυνατὸν ἀληθῆ, ἐξεπόνησε μετὰ τῆς γνωστῆς αὐτοῦ καλαισθησίας καὶ ἱκανότητος ὁ παρὰ τῷ ἀρχιτεκτονικῷ τμήματι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀρχιτέκτων κ. Ἀν. Ὀρλάνδος.

Σῳζόμενα μέρη τοῦ κτιρίου. Διάγραμμα.

Ἐκ τῶν σῳζομένων μερῶν τοῦ Μεγάρου γίνεται εὐθὺς ἀμέσως φανερὸν ὅτι τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνὸς τετραγωνικοῦ κτιρίου ἱδρυμένου ἐπὶ τριβάθμου κρηπῖδος καὶ προβεβλημένου πρὸ ἑτέρου ἐπιμήκους κτίσματος εὑρισκομένου εἰς τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ ἐξέχοντος ἱκανῶς ἑκατέρωθεν ***(εἰκ. 2*** καὶ ***3).*** Τὸ ὑλικόν, ἐξ οὗ τοῦτο ᾠκοδομήθη εἶνε ὁ φαιόχρους ἐγχώριος τιτανόλιθος, ὅστις ἐχρησίμευσε καὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λίαν ἀποτόμου πλαγίου τοῦ λόφου τὸ Μέγαρον δὲν εἶνε ἐξ ὁλοκλήρου ᾠκοδομημένον. Ἓν τμῆμα τῶν κατωτέρων μερῶν τοῦ τετραγώνου ὀλίγα μέτρα ἐσωτέρω τῆς προσόψεως δὲν κατεσκευάσθη διόλου, φαίνεται δ' ὡσεὶ ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν ὄγκων τοῦ βράχου.

Ἡ ἐπὶ τοῦ κατωφερεστάτου κειμένη πρόσοψις, ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ κτιρίου μᾶλλον ἀστήρικτος οὖσα καὶ ὑποκειμένη εἰς ἐξολίσθησιν ὑπέστη, ὡς ἦτο φυσικόν, τὴν μεγαλειτέραν καταστροφήν· ἐκ ταύτης σῴζονται μόνον ὅλοι οἱ λίθοι τῆς κατωτάτης σειρᾶς τῶν θεμελίων, τούτων ὅμως πολλοὶ ἐξεωσμένοι τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν λίθων τῆς δευτέρας μετ' αὐτὴν σειρᾶς, ἥτις ἦτο, ὡς φαίνεται, καὶ ἡ εὐθυντηρία ***(εἰκ. 3).*** Τῶν ὑπεχουσῶν τὰς βαθμίδας τῆς προσόψεως πλακῶν σῴζονται ὀλίγαι ἐκ τῆς κατωτάτης καὶ τῆς δευτέρας σειρᾶς ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν θέσει κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον.

Σχετικῶς καλλίτερον διατηρεῖται ἡ ἀριστερά, ἀνατολική, πλευρὰ ***(εἰκ. 4).*** Ταύτης πλὴν τῶν λίθων τῆς σειρᾶς τῶν θεμελίων καὶ τῆς εὐθυντηρίας, οἵτινες ἔχουσιν ἐλαφρῶς μόνον μετατοπισθῆ, εὕρηνται, ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὐχὶ μετ' ἀπολύτου ἀκριβείας ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως, εἷς λίθος ἐκ τῆς κατωτάτης καὶ τῆς δευτέρας βαθμίδος, δύο λίθοι τῆς πρώτης βαθμίδος καὶ πρὸς τούτοις 3·00 ἐσωτέρω τοῦ ἄκρου τῆς προσόψεως ἐκ τῆς σειρᾶς, ἥτις ἔκειτο ἀνωτέρω τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος, εἷς λίθος μετὰ λύσεως κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, ὅστις ἐχρησίμευεν ὡς βάσις τῶν ὀρθοστατῶν μετὰ τῶν λίθων τῆς ἀμέσως ἀνωτέρας σειρᾶς, οἵτινες εἶχον θέσιν καὶ σχῆμα ἀνάλογον πρὸς τὴν σπεῖραν βάσεως ἰωνικοῦ κίονος, καὶ ὧν σῴζεται ἐπίσης εἷς κατὰ χώραν. Αὐτῶν τέλος τῶν ὀρθοστατῶν εὕρηται εἰσέτι εἷς ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ θέσει ὀλίγον πρὸ τοῦ τέλους περίπου τῆς πλευρᾶς. Κατὰ τὸ ὕψος τῆς

[1] Ὁ Dörpfeld εἶχεν ἤδη πρότερον συμπεράνει, ὅτι τὸ Μέγαρον εἶχε σχῆμα παραπλήσιον πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Περγάμου· πρβ. ΠΑΕ 1898 σ. 17.

[2] ΠΑΕ 1896 σελ. 98. 99.

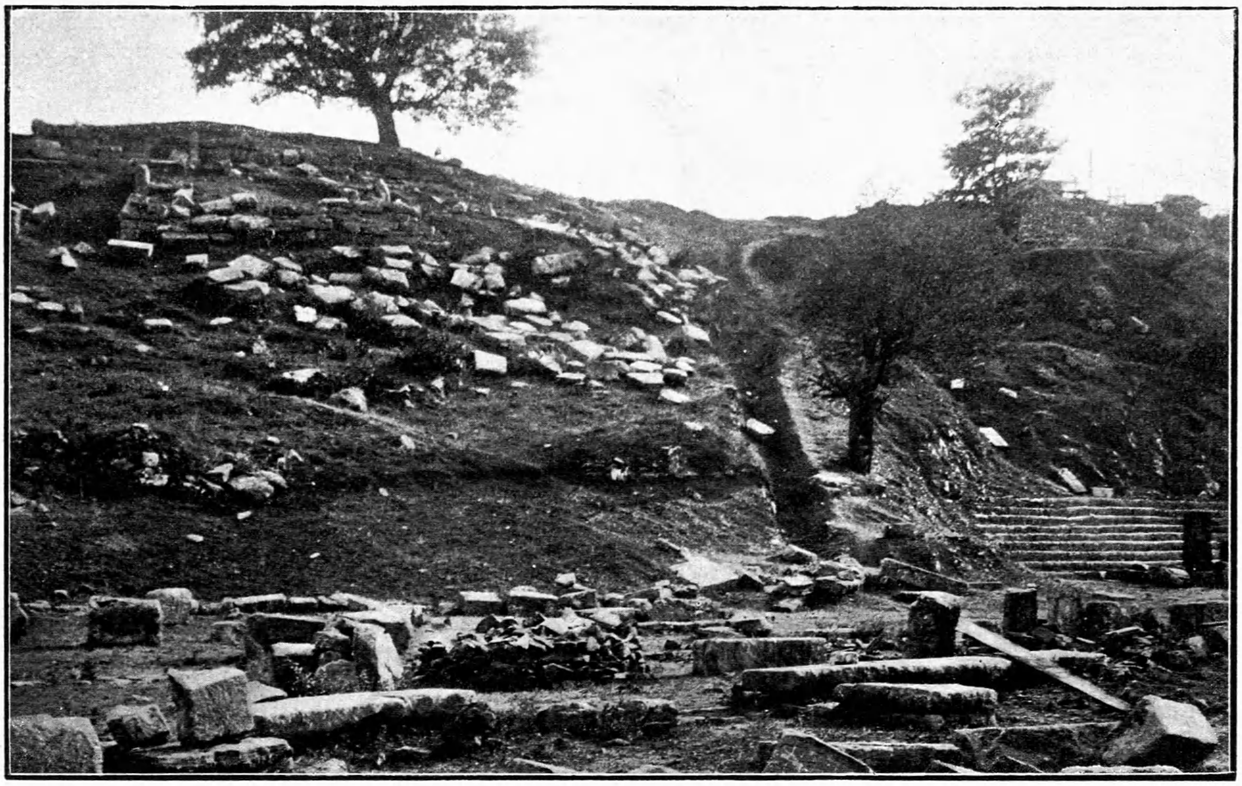

Εἰκὼν 2. Τὸ Μέγαρον. Δεξ. ἡ νοτίως τοῦ ναοῦ κλιμακωτὴ ἀντηρίς.

Εἰκὼν 3. Τὸ Μέγαρον.

κορυφῆς τοῦ ὀρθοστάτου ὑπάρχουσι μέχρι τοῦ τέλους τῆς πλευρᾶς ὀλίγοι μικροὶ λίθοι, οἵτινες ἐχρησίμευον ὡς ὑπόβαθρον τοῦ κατ' ἐκείνην τὴν θέσιν ἀνωτέρου μέρους τοῦ κτιρίου.

Καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιστοίχου δυσμικῆς πλευρᾶς σῴζονται τὰ αὐτὰ περίπου μέρη.

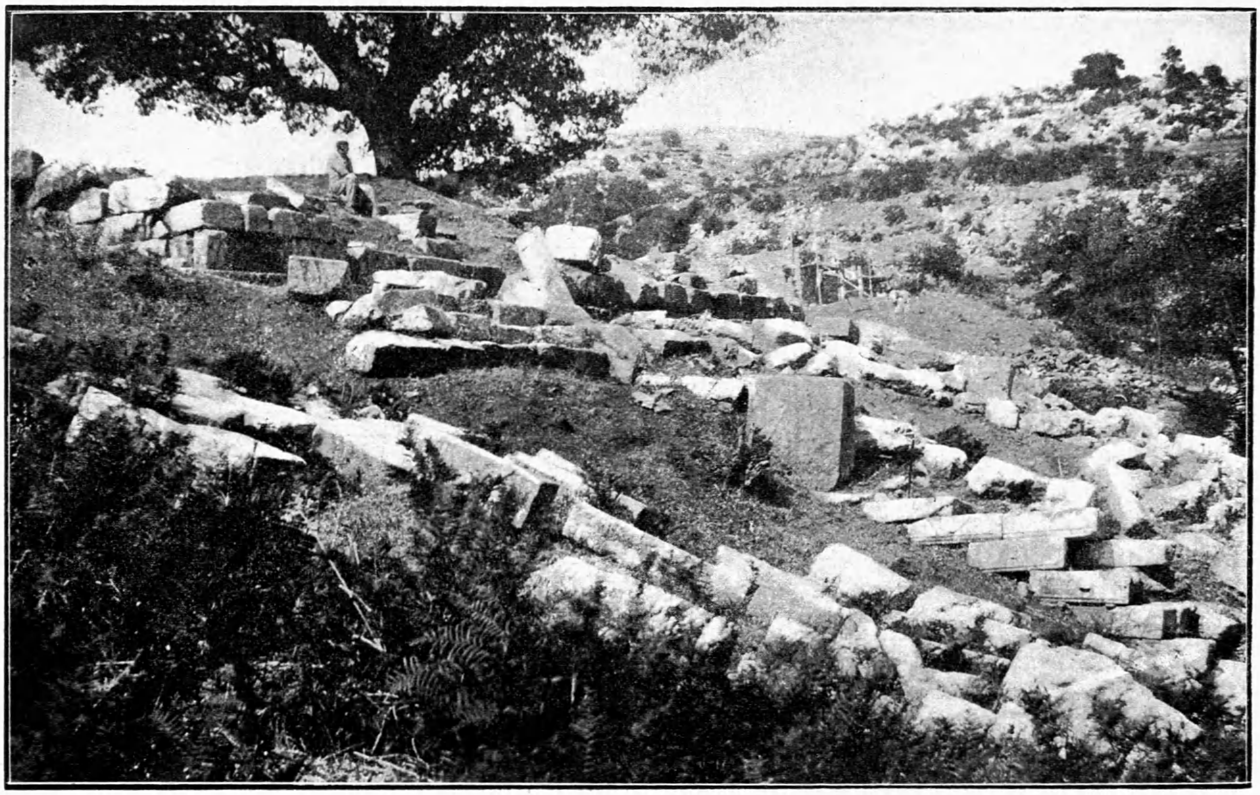

Εἰκὼν 4. Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Μεγάρου.

Ὡς φαίνεται καλῶς καὶ ἐκ τῆς εἰκ. 4 τὸ κτίριον ἀκολουθεῖ τὴν κλίσιν τοῦ βράχου, αἱ δὲ διάφοροι σειραὶ τῶν λίθων παύουσιν, καθόσον οὗτος ἀνερχόμενος καλύπτει φαινομενικῶς τὸ κτίριον. Ποιά τις ἐργασία ἐκβραχισμοῦ πρὸς συνέχισιν τῆς οἰκοδομῆς ἐντὸς τοῦ βραχώδους μέρους ἔχει γίνει μόνον κατὰ τὴν δυσμικὴν πλευράν, ἔνθα ὁ σωζόμενος ὀρθοστάτης προχωρεῖ ἐντὸς στενοῦ ὀρύγματος **(εἰκ. 5)**.

Ἐπὶ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς φαίνεται σαφῶς ὅτι τὸ πρὸς ἐκτέλεσιν σχέδιον δὲν εἶχε βαθμίδας καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν πλαγίων πλευρῶν, διότι ἐκεῖ χωρὶς νὰ κωλύῃ ὁ βράχος λήγει ἡ μὲν κατωτάτη βαθμὶς εἰς ἀπόστασιν 2·20 ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς προσόψεως, ὀλίγον δ' ἀπωτέρω ἡ δευτέρα βαθμὶς καὶ ἔτι ἀπωτέρω ἡ ἀνωτάτη.

Πρὸς τὴν ὀπισθίαν, τὴν βορείαν, πλευράν, συνεδέοντο αἱ πλάγιαι πλευραὶ τοῦ τετραγώνου δι' ἑνὸς ὀρθίου τετραγώνου λίθου, ὅστις ἦτο συνέχεια τῆς ἀνωτέρω τῶν ὀρθοστατῶν σειρᾶς λίθων καὶ ἐκαλύπτετο ἐν μέρει ἔξωθεν διὰ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ τετραγώνου βαθμίδων.

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ταύτης τῆς ἀντιστοίχου τῇ προσόψει πλευρᾶς τοῦ τετραγώνου ὑπάρχει 0·95 ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ σῳζομένου ὀρθοστάτου τῶν πλαγίων πλευρῶν μία σειρὰ ἐπιμήκων λίθων, ὧν οἱ πλεῖστοι ἐν τῷ μέσῳ πρὸ πάντων, εἶνε κεκινημένοι ἢ λείπουσιν. Οὗτοι ἔχουσι κατὰ κανονικὰς ἀποστάσεις 0·50-0·55 ἀνὰ δύο γόμφους **(εἰκ. 6)**· ὅπου οἱ λίθοι οὗτοι δὲν ἑδράζονται ἀσφαλῶς ἐπὶ τοῦ βράχου ὑποστηρίζονται δι' ὑποθέματος ἐκ μικρῶν λίθων. Ἡ σειρὰ τῶν λίθων τούτων ἐκτείνεται ἀλλ' ἄνευ τῶν γόμφων ἑκατέρωθεν 4·15 πέραν τοῦ τετραγώνου, πρὸ τῆς ἐπεκτάσεως δὲ ταύτης σῴζονται χαμηλότερον ἀριστερὰ μὲν δύο σειραὶ βαθμίδων, δεξιὰ δὲ τὰ ἐκ μικρῶν λίθων ὑποθέματα ὁμοίων βαθμίδων.

Παραλλήλως καὶ ὄπισθεν τῆς τελευταίας ταύτης σειρᾶς λίθων εἰς ἀπόστασιν 1·50 περ. σῴζεται τοῖχος ἰσομήκης περίπου πρὸς τὴν σειρὰν ταύτην, ὅστις κάμπτεται καθέτως καὶ κατὰ τὰ πλάγια, προχωρῶν ἐν μέρει μὲν συμφώνως πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ βράχου ἐν μέρει δ' ἐντὸς αὐτοῦ μέχρις ἀποστάσεως 2·50-3·00. Ὡς σῴζεται σήμερον ὁ τε-

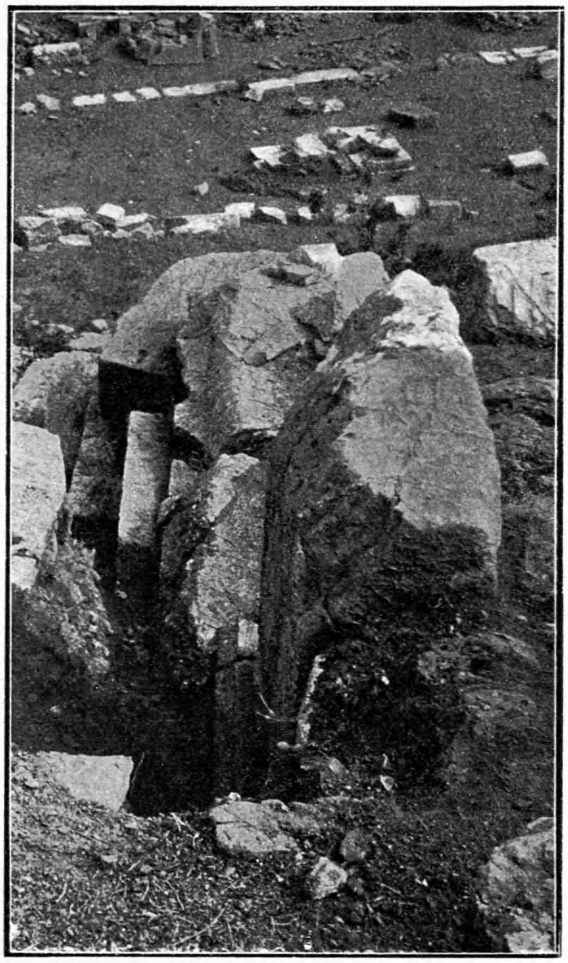

Εἰκὼν 5. Δυσμικὴ πλευρὰ τοῦ Μεγάρου ὁρωμένη ἐκ τῶν ἄνω.

λευταῖος οὗτος τοῖχος ἀποτελεῖται ἐκ τῆς εὐθυντηρίας, δηλαδὴ τῆς κατωτάτης σειρᾶς πλακοειδῶν λίθων ἀνίσου μήκους (1·25-0·45) καὶ μιᾶς σειρᾶς μεγαλειτέρων λίθων (ὕψ. 0·45, μήκ. 0·95 περ. καὶ πάχ. 0·65) τεθειμένων ἐν εἴδει ὀρθοστατῶν ἐπ' αὐτῆς. Ἀνωτέρω τῆς δευτέρας ταύτης σειρᾶς σῴζονται μόνον ἀριστερὰ ὀλίγοι λίθοι τρίτης σειρᾶς ἀποτελουμένης ἐναλλὰξ ἐκ μεγάλων (μέχρι 0·95) καὶ μικροτέρων (0·31) λίθων. Ἐπὶ τῶν πλαγίων πλευρῶν τοῦ τοίχου σῴζονται ὀλίγοι λίθοι καὶ τετάρτης σειρᾶς. Τὸ ὀπίσθιον τοῦ τοίχου δὲν εἶνε ἐπιμελῶς κατειργασμένον καὶ ἐκρύπτετο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐντὸς τοῦ βράχου, ὑπάρχουσι δ' ἐκεῖ ἀντηριδοειδεῖς ἐξοχαί, ὧν οἱ λίθοι συνδέονται πρὸς τὸν τοῖχον διὰ συνδέσμου σχήματος ┌┐.

Ἐντὸς τοῦ χώρου, ὅστις περιέχεται ἐν τῷ προβεβλημένῳ τετραγώνῳ ὑπάρχει εἰς ἀπόστασιν 1·50 περ. ἀφ' ἑκατέρας πλευρᾶς μία σειρὰ λίθων ἀτελῶς καὶ οὐχὶ ἐκ πασῶν τῶν πλευρῶν εἰργασμένων, οἵτινες ἀκολουθοῦσι τὴν μετρίαν ἐκεῖ κλίσιν τοῦ βράχου, μεταξὺ δὲ τῆς σειρᾶς τῶν λίθων τούτων καὶ τῶν ὀρθοστατῶν πρὸ πάντων κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ὀλίγοι λίθοι, οἵτινες ἕνεκα τῆς θέσεως, ἣν ἔχουσι, δύνανται μόνον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὑποθέματα βαθμίδων κλιμάκων, ὧν αἱ παρειαὶ ἐσχηματίζοντο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῶν ὀρθοστατῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τοίχων ἱδρυμένων ἐπὶ τῆς θέσεως, ἥτις σημειοῦται διὰ τῶν σωζομένων ἄρτι μνημονευθέντων παραλλήλων πρὸς τοὺς ὀρθοστάτας λίθων (πρβ. διάγραμμα **εἰκ. 7)**.

Ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς κορυφῆς τῶν ὀρθοστατῶν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βράχου, ὅστις ἀποτελεῖ κατὰ τὸ ἥμισυ τὸν πυρῆνα τοῦ τετραγώνου, εἶνε ὡμαλισμένη καὶ καλύπτεται εἰσέτι κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ λειψάνων τετραγώνων πλίνθων, αἵτινες φέρουσι τὰ ἴχνη ἰσχυρῶν πυρῶν **(εἰκ. 8)**. Τὸ μέγεθος τῶν πλίνθων εἶνε, ὡς κατωρθώθη νὰ ἐξακρι-

Εἰκὼν 6. Σειρὰ λίθων μετ' ὀπῶν γομφώσεως (στυλοβάτης).

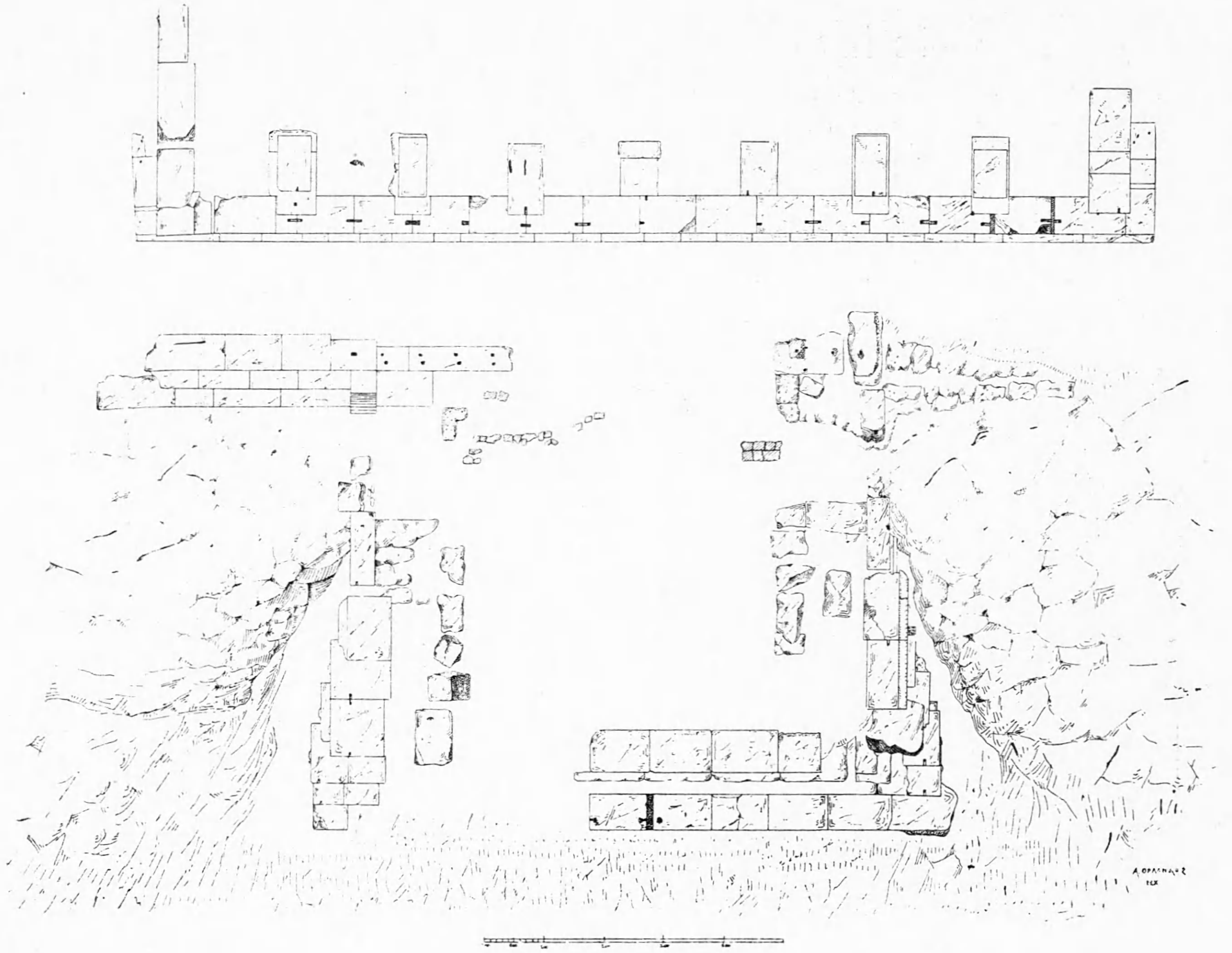

Εἰκὼν 7. Διάγραμμα σῳζομένου μέρους Μεγάρου.

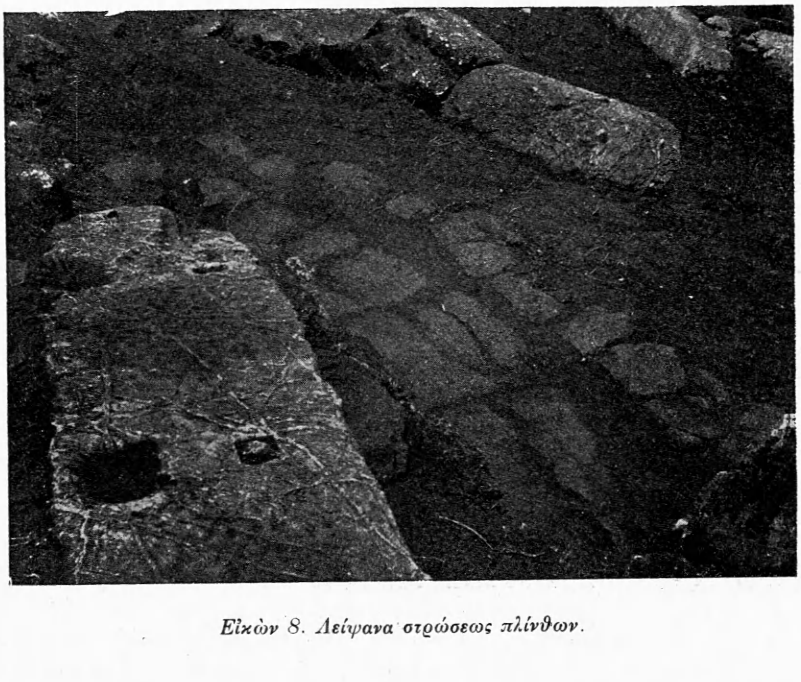

Εἰκὼν 8. Λείψανα στρώσεως πλίνθων.

ῥωθῇ ἐκ μιᾶς, ἧς τὰ τεμάχια ἐσχημάτιζον ἐν τῇ ἀρχικῇ θέσει ὅλην τὴν πλίνθον, 0·40.

Εἰς ἀπόστασιν 1·16 ἀπὸ τοῦ πέρατος τῶν πλαγίων τοίχων τοῦ τετραγώνου ὑπάρχει ἑκατέρωθεν ἐντὸς τοῦ τετραγώνου ἐπὶ τῆς στρώσεως τῶν πλίνθων, μικρὸν τοιχάριον, συμφωνοῦν πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν λίθων, ἐφ' ὧν, ὡς εἴπομεν, θὰ ὑπῆρχεν ἡ ἐσωτερικὴ παρειὰ τῆς κλίμακος καὶ ἀποτελούμενον ἐκ δύο ὀρθίων κροκαλοπαγῶν λίθων.

Διὰ τῶν τοιχίσκων τούτων περιωρίζετο ἐν τῷ κέντρῳ ὁ χῶρος τοῦ τετραγώνου. Τεμάχια ὁμοίων κροκαλοπαγῶν λίθων ὑπῆρχον καὶ ἐπὶ τῆς

ἐπιφανείας τῶν πλίνθων πρὸ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ τετραγώνου, φαίνεται δ' ὅτι διὰ τούτων ἦτο ἐπενδεδυμένον τὸ κτίσμα, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ὑπόθεμα τῆς ἐκεῖ σειρᾶς τῶν λίθων.

Ὁ μικρὸς χῶρος, ὅστις μένει μεταξὺ τῶν ἐκ κροκαλοπαγῶν λίθων τοιχίσκων καὶ τῶν πλαγίων πλευρῶν τοῦ τετραγώνου καλύπτεται ἄνω διὰ μιᾶς μεγάλης πλακός, σχηματιζομένου οὕτω ἐκεῖ εἴδους θρονίου, ἢ βάθρου.

Περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ κτιρίου μαρτυρεῖ σαφῶς τὸ πλῆθος τῆς μετ' ὀσταρίων μεμιγμένης τέφρας ἀνθράκων, ἥτις εὑρέθη ἐν αὐτῷ καὶ ἡ ἐκ πλίνθων στρῶσις, ἥτις ὁμοίως φέρει ἴχνη ἰσχυρῶν πυρῶν. Κατὰ ταῦτα τὸ οἰκοδόμημα μόνον βωμός, ἐφ' οὗ ἐτελοῦντο θυσίαι καὶ ἐκαίοντο τὰ θύματα δύναται νὰ εἶνε, ὅπερ ἄλλως συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου.

Ἀναπαράστασις.

Ἡ ἀναπαράστασις **(εἰκ. 9)** τῆς γενικῆς μορφῆς

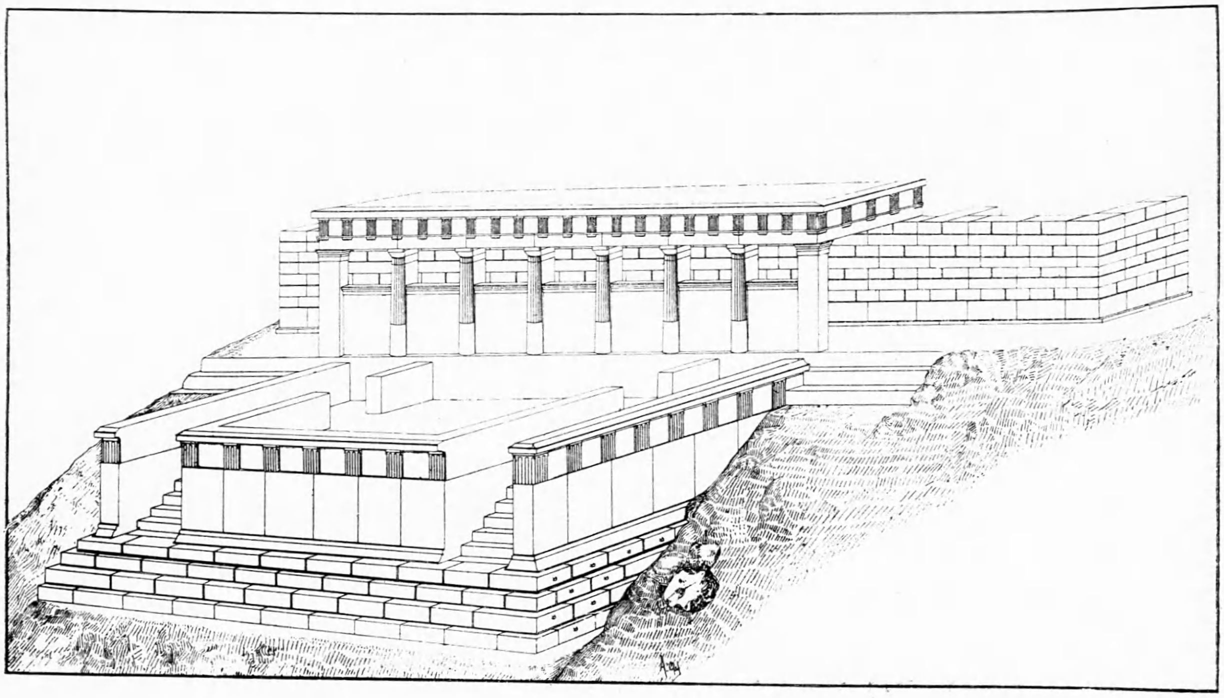

Εἰκὼν 9. Ἀναπαράστασις τοῦ Μεγάρου.

τοῦ οἰκοδομήματος δεδομένου τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ δὲν παρουσιάζει μεγάλας δυσχερείας χάρις εἰς πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέρη αὐτοῦ **(εἰκ. 10)** εὑρεθέντα πλησίον αὐτοῦ ἢ ἐν ἄλλαις θέσεσι τοῦ ἱεροῦ· ἐν ταῖς λεπτομερείαις βεβαίως δὲν δύναται νὰ γίνῃ αὕτη μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν θέσει εὑρισκομένων εἰσέτι βαθμίδων ὁρίζεται ὁ ἀριθμὸς τούτων καὶ ἡ μορφή. Καὶ αἱ τρεῖς βαθμίδες ἀπετελοῦντο ἐκ τετραγωνικῶν περίπου πλακῶν μήκ. 0·95 ἢ περίπου τόσον καὶ ὕψ. 0·335-0·30, αἵτινες συνεδέοντο πρὸς ἀλλήλας οὐχὶ μακρὰν τῆς προσόψεως αὐτῶν διὰ συνδέσμου σχήματος ⊓. Τούτων ἡ ἄνω ἐπιφάνεια εἶνε λελειασμένη ἡ δὲ πρόσοψις ἔχει ἐλαφρῶς ἐξέχον τὸ πλεῖστον τῆς ἐπιφανείας ἕνεκα τῆς βαθύνσεως στενῆς ταινίας πρὸς τὸ ἄκρον κατὰ τὴν κάτω καὶ τὰς δύο πλαγίας πλευράς· μόνον τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος αἱ πλάκες ἔχουσι διπλῆν βεβαθυσμένην ταινίαν κατὰ τὴν κάτω πλευράν, πᾶσαι δὲ αἱ γωνιαῖαι βαθμίδες δὲν ἔχουσι βεβαθυσμένην τὴν πρὸς τὴν γωνίαν στενὴν πλευράν. Ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῶν πλαγίων πλευρῶν διετηρήθησαν ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως αὐτῶν καὶ οἱ τεκτονικοὶ ἀγκῶνες. Καὶ τοῦ ναοῦ αἱ βαθμίδες εἶνε καθ' ὅμοιον τρόπον κατεσκευασμέναι καὶ ἔχουσι περίπου τὸ αὐτὸ μέγεθος, ἀλλὰ παρ' ἐκείναις αἱ βεβαθυσμέναι ταινίαι εἶνε στενότεραι, διακρίνονται δ' οὕτω οὐχὶ δυσκόλως ἀπὸ τῶν τοῦ Μεγάρου.

Εἰκὼν 10. Ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ Μεγάρου.

Παρὰ τὸ Μέγαρον εὑρέθησαν ἀρκεταὶ πλάκες βαθμίδων ὡς καὶ μία γωνιαία, ἄλλαι δὲ πλάκες καὶ ἑτέρα γωνιαία εὑρέθησαν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ τεμένους ἐκκλησιδίου τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Καὶ τῶν ἀνωτέρω τῶν βαθμίδων δύο ὁριζοντίων σειρῶν λίθων εὑρέθησαν ἀρκετοὶ παρὰ τὸ Μέγαρον· ἔχουσιν οὗτοι, οἱ μὲν κατώτεροι ***(εἰκ. 11)*** συνήθως μῆκ. 0·95, πλ. 0·70

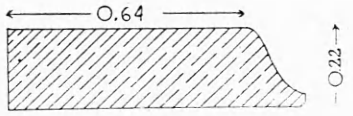

Εἰκὼν 11. Λίθος ἐκ τοῦ Μεγάρου· ἐκ τῶν ἄνωθεν τῶν βαθμίδων.

περ., πάχ. 0·22, καὶ συνδέονται καὶ οὗτοι πρὸς ἀλλήλους διὰ συνδέσμων σχήματος Π, οἱ δὲ τῆς ἀνωτέρας σειρᾶς ***(εἰκ. 12)*** ἔχουσι πάχ. 0·10

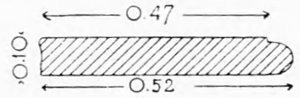

Εἰκὼν 12. Λίθος ἐκ τοῦ Μεγάρου.

καὶ συνδέονται πρὸς ἀλλήλους δι' ὁμοίου συνδέσμου. Γωνιαῖοι λίθοι τῶν σειρῶν τούτων δὲν εὑρέθησαν, εἶνε ὅμως πιθανώτατον, ὅτι καὶ ἐν τῇ προσόψει ὁ ἀρχιτεκτονικὸς διάκοσμος τῶν τοίχων ἦτο ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῶν πλαγίων πλευρῶν, ἑπομένως ὅτι καὶ ἐκεῖ ἐσυνεχίζοντο καὶ αἱ δύο αὗται σειραί.

Τὸ πρὸς ἀνάβασιν προωρισμένον πλάτος τῶν βαθμίδων τῆς προσόψεως ὑπελογίσθη ὑπὸ τοῦ κ. Ὀρλάνδου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σῳζομένων ἐν τῇ ἀρχικῇ περίπου θέσει λίθων τῶν θεμελίων καὶ τοῦ μήκους τῶν πλαγίων τοίχων εἰς 0·25, προέχει δὲ τῆς γραμμῆς τῶν βαθμίδων καὶ ἡ εὐθυντηρία κατὰ 0·02 καὶ κατὰ ἕτερα 0·02 προέχει τῆς γραμμῆς τῆς εὐθυντηρίας ἡ πρώτη σειρὰ τῶν θεμελίων. Κατὰ τὰ πλάγια αἱ βαθμῖδες, ἐπειδὴ δὲν ἐχρησίμευον πρὸς ἀνάβασιν, ἔχουσι πλάτος μόνον 0·17.

Δι' ἰδιαιτέραν χαμηλοτέραν πρόθυσιν φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν ἀφεθῇ ἐλεύθερος χῶρος.

Ἐκ τῶν πλαγίων τοίχων σῴζεται, ὡς εἴπομεν, εἷς ὀρθοστάτης ἐξ ἑκατέρου, εἶνε δ' οὗτοι καὶ οἱ μόνοι λίθοι, οἵτινες εὕρηνται ἀσφαλῶς ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως, διότι ὡς ἐκ τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ στερεοῦ βράχου, δὲν μετετοπίσθησαν οὗτοι παντελῶς μεθ' ὅλην τὴν καταστροφὴν τοῦ λοιποῦ μέρους τοῦ κτιρίου.

Οἱ σῳζόμενοι ἐν θέσει ὀρθοστάται ἔχουσιν ὕψος 1·28, πλάτ. 1·20, πάχ. 0·40, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν λοιπῶν ὀρθοστατῶν, οἵτινες εὑρέθησαν σχεδὸν πάντες παρὰ τὸ Μέγαρον, πολλοὶ ἔχουσι πλάτος μεταξὺ 0·95 καὶ 0·92.

Κατὰ τὴν ἀναπαράστασιν τῶν πλαγίων τοίχων ὁ κ. Ὀρλάνδος ἐδέχθη πρὸ τοῦ σῳζομένου ὀρθοστάτου δύο ἔτι ὀρθοστάτας, τὸν μὲν μήκ 1·20, τὸν δ' ἕτερον μήκ. 0·95, διότι οὕτω ἐπέρχεται συμφωνία καὶ πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἀναπαραστάσεως τῶν βαθμίδων προκύπτοντα ἀποτελέσματα. Τὸ πλάτος τοῦ βωμοῦ μεταξὺ τῶν ἐσωτερικῶν ἄκρων τῶν ὀρθοστατῶν εἶνε 8·30· ἀφαιρουμένου τοῦ κενοῦ τῶν δύο κλιμάκων, αἵτινες συμφώνως πρὸς τὰ σῳζόμενα σημεῖα ὑπῆρχον καθ' ἑκατέραν γωνίαν

ἐπὶ τῆς προσόψεως, μένει διὰ τὸν τοῖχον τῆς προσόψεως μῆκ. 5·98, ὅπερ κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ κ. Ὀρλάνδου καταλαμβάνεται ὑπὸ ἓξ ὀρθοστατῶν, ὧν οἱ πέντε ἔχουσι πλάτ. μεταξὺ 0.92 καὶ 0·95 καὶ ὁ εἷς 1·20, οὕτω δὲ καὶ πρὸς τὰ μεγέθη τῆς τριγλύφου, ἥτις, ὡς θὰ ἴδωμεν, ὑπῆρχεν ἀνωτέρω τῶν ὀρθοστατῶν συμφωνεῖ ὁ τοῖχος δεδομένου ὅτι κατὰ τὰς γωνίας ἔπρεπε πάντως νὰ ὑπάρχῃ τρίγλυφον, καὶ ἐπὶ τῶν σῳζομένων λειψάνων τοῦ θεμελίου πίπτουσιν οἱ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βωμοῦ ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ τοίχου τῆς προσόψεως καμπτόμενοι πλάγιοι τοῖχοι, οἵτινες ἐχρησίμευον ὡς παρειαὶ τῶν κλιμάκων. Αἱ κλίμακες ἔχουσι πλ. 1·16.

Ὑψηλότερον τοῦ μεγάρου ἢ παρ᾽ αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ἕτερον κτίριον, ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἀποκλείεται ἡ σκέψις μεταφορᾶς λίθων ἐκ τῶν πολὺ χαμηλότερον ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ναοῦ κειμένων κτιρίων, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν κατ᾽ ἀρχὴν ὅτι πάντα τὰ παρὰ τὸ Μέγαρον εὑρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἀνήκουσιν εἰς αὐτὸ τὸ κτίριον.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶς ἐξειργασμένων λίθων, οἵτινες εὑρέθησαν παρὰ τὸ Μέγαρον, ὑπάρχει καὶ μία πλὰξ μετὰ μιᾶς τριγλύφου (πρβ. εἰκ. 10) καὶ δύο μετοπῶν ὕψ. 0·535, καὶ πλάτ. 0·50, ἕτερα δὲ ὅμοια ὡς καὶ μικρὰ τεμάχια ἄλλων εὑρέθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ναοῦ.

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω τεθεῖσαν ἀρχὴν αἱ πλάκες αὗται ἀνήκουσιν εἰς τὸ Μέγαρον, ἀφοῦ μία εὑρέθη παρ᾽ αὐτό, ἐπειδὴ δ᾽ οὐδεμία ἄλλη θέσις ὑπάρχει ἐν τῷ κτιρίῳ ἡμῶν κατάλληλος διὰ τὰς τριγλύφους ταύτας, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ βωμός, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὅμοιοι αὐτῷ, διεζωννύετο ἄνωθεν τῶν ὀρθοστατῶν διὰ τῆς σειρᾶς τῶν τριγλύφων.

Καὶ τῆς στέψεως τοῦ βωμοῦ **(εἰκ. 13)** εὑρέθησαν εὐτυχῶς ὀλίγοι λίθοι παρὰ τὸ Μέγαρον καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ἱεροῦ· εἶνε οὗτοι ἐπιμήκεις τετραγωνικοὶ περίπου μετὰ γεισοειδοῦς ἐξοχῆς λίαν καμπύλης κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν. Ὅτι ὅμοιοι λίθοι προέρχονται ἐκ στέψεως κτιρίου εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅπως βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ ἡμέτεροι λίθοι καὶ ὡς ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὑρέσεως αὐτῶν καὶ ὡς ἐκ τῶν διαστάσεων ἀνήκουσιν εἰς τὸ Μέγαρον.

Ὁ πυρὴν τοῦ βωμοῦ ἀπετελεῖτο κατὰ τὸ ἥμισυ ἐξ αὐτοῦ τοῦ βράχου καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐξ ἐπιχώσεως σχηματισθείσης, ὡς ἐφάνη κατὰ τὴν ἀνασκαφήν, ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων ἀρχαιοτέρων θυσιῶν, ἐπ᾽ ἄλλου βωμοῦ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἢ ἄλλης θέσεως τοῦ ἱεροῦ προϋπάρχοντος. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἦτο ἐπεστρωμένη διὰ πλίνθων, ὡς εἴπομεν ἤδη καὶ ἀνωτέρω. Ἐπὶ τῆς οὕτω ἐπεστρωμένης ἐπιφανείας φαίνεται ὅτι ἐθύοντο τὰ θύματα καὶ ἐκαίοντο ταῦτα συγχρόνως.

Παρὰ τὴν τετάρτην πλευρὰν τοῦ βωμοῦ τὴν ἀντικρὺ τῆς προσόψεως, εὑρέθη κατακείμενον ἐν σχεδὸν ἄρτιον ἡμικιόνιον **(εἰκ. 14)**, ἢ μᾶλλον πα-

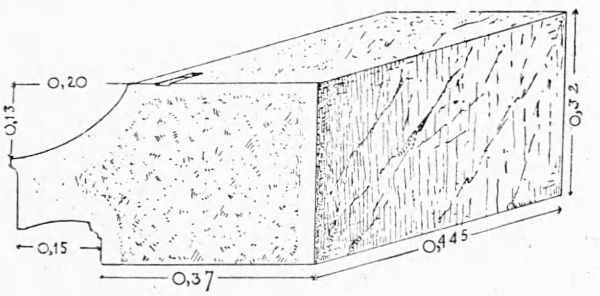

Εἰκὼν 13. Λίθος στέψεως βωμοῦ.

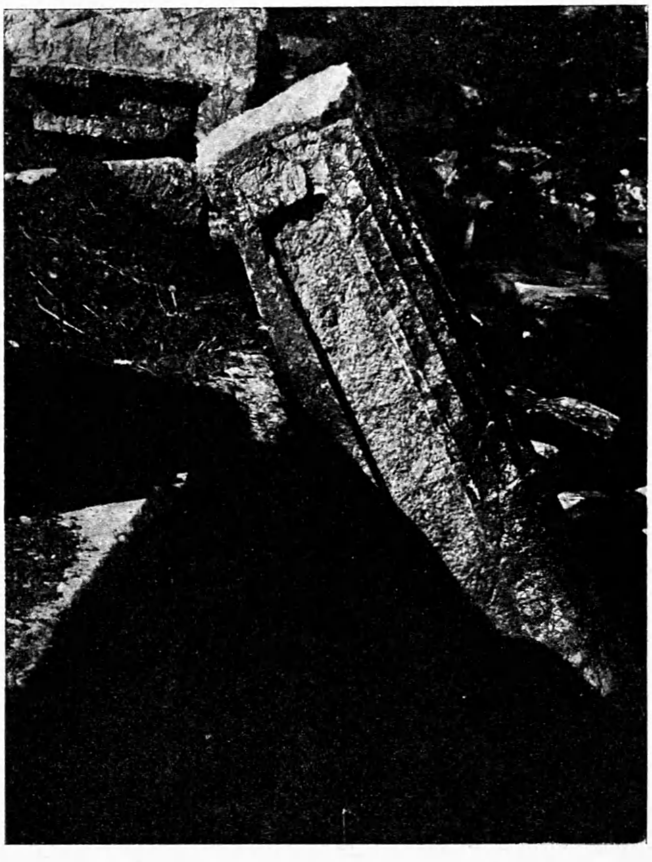

Εἰκὼν 14. Ἡμικιόνιον ἐκ τοῦ Μεγάρου.
Ἐτυπ. 13.9.13.

ραστάς, λήγουσα ἐμπρὸς εἰς μέρος δωρικοῦ κίονος, οὗτινος τὸ κατώτερον ἥμισυ περίπου μέχρις ὕψους 0·68 δὲν εἶνε κυρίως ηὐλακωμένον, ἀλλὰ μόνον πολυγωνικῶς περιτετμημένον εἰς τόσα ἐπίπεδα, ὅσαι εἶνε καὶ αἱ αὔλακες. Ὁμοίων ἡμικιονίων **(εἰκ. 15)**, πέντε περίπου, εὑρέθησαν μέρη ἐν διαφόροις

Εἰκὼν 15. Ἡμικιόνιον Μεγάρου.

θέσεσι τοῦ χαμηλοτέρου ἐπιπέδου τοῦ ἱεροῦ. Ἐκ τῶν εὑρεθέντων τεμαχίων ἡμικιονίων καταφαίνεται ὅτι ταῦτα ἦσαν μονόλιθα, εἶχον ὕψ. 1·91, μῆκ. ἀκτῖνος ἡμικιονίου 0·165, μῆκ. παραστάδος 0·245.

Πλησίον τοῦ παρὰ τὸ Μέγαρον κειμένου ἡμικιονίου εὑρέθη καὶ τὸ οἰκεῖον κιονόκρανον· συμφώνως πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἡμικιονίου εἶνε καὶ τοῦτο κατὰ μὲν τὸ πρόσθιον ἥμισυ κιονόκρανον δωρικοῦ κίονος, ἐπίκρανον δὲ δωρικῆς παραστάδος κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἥμισυ **(εἰκ. 16-18)**.

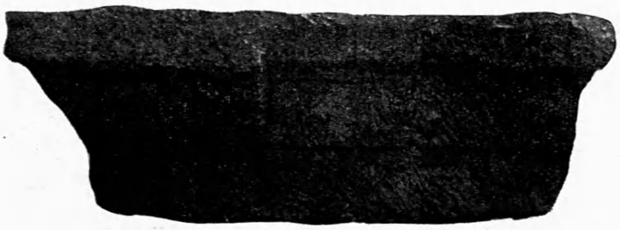

Εἰκὼν 16. Πλαγία ὄψις κιονοκράνου Μεγάρου.

Αἱ διαστάσεις ὡς καὶ ἡ κάτω ἐπιφάνεια αὐτοῦ, μήκ. 0·41, πλ. 0·33 συμφωνοῦσι πρὸς τὰς διαστάσεις τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῶν ἡμικιονίων, συμφω-

Εἰκὼν 17. Προσθία ὄψις κιονοκράνου Μεγάρου.

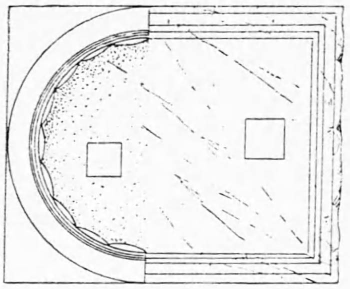

Εἰκὼν 18. Κάτω ὄψις κιονοκράνου Μεγάρου.

νοῦσι δ' ἐπὶ πλέον καὶ αἱ ὑπάρχουσαι ὀπαὶ γόμφων ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ἡμικιονίου.

Ἐπὶ τῆς σῳζομένης σειρᾶς λίθων κατὰ μῆκος τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ βωμοῦ εὑρίσκονται, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, κατὰ διαστήματα δύο ὀπαὶ γόμφων (ἰδὲ εἰκ. 6), αἵτινες συμφωνοῦσι πρὸς ὁμοίας ὀπὰς ὑπαρχούσας ἐπὶ τῆς βάσεως τῶν ἡμικιονίων, ἐπειδὴ δὲ καὶ παρὰ τὴν σειρὰν ταύτην τῶν λίθων εὑρέθη τὸ ἡμικιόνιον καὶ τὸ κιονόκρανον, καθίσταται φανερὸν ὅτι ἐπὶ ταύτης ἵσταντο τὰ ἡμικιόνια σχηματίζοντα ἐκεῖ εἶδος στοᾶς.

Αἱ θέσεις τῶν γόμφων ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων 0·55 περίπου, ἑκάστη δὲ τρίτη θέσις γόμφου ἀντεστοίχει πρὸς ἕνα κίονα, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶνε ἀναγκαῖον νὰ συμπίπτωσιν οἱ γόμφοι πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ ἡμικιονίου, διὰ τοῦτο αἱ ἀκριβεῖς θέσεις τῶν ἡμικιονίων δὲν καθωρίσθησαν μόνον ὑπὸ τούτων.

Ἕκαστον ἡμικιόνιον ἔχει ἐφ' ἑκατέρας πλευρᾶς μέχρι ὕψους 1·35 ἐντομὴν πλάτ. 0·17 καὶ βάθ. 0·02. Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον ὅτι τὰ μετακιόνια διαστήματα ἦσαν πεφραγμένα διὰ πλακῶν, αἵτινες ἐνετίθεντο ἐντὸς τῶν ἐντομῶν τούτων. Εὐτυχῶς καὶ τούτων τῶν πλακῶν εὑρέθη μία πλησίον τοῦ ἡμικιονίου. Εἶνε **(εἰκ. 19)** αὕτη μόνον ὀλίγον βεβλαμμένη κατὰ τὴν βάσιν, σῴζεται ὅμως καθ' ὅλον τὸ ὕψος καὶ παρέχει ἡμῖν πάσας τὰς διαστάσεις. Ὕψος ἔχει 1·36 συμφωνοῦν πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἐντομῆς τοῦ κίονος, πάχος δὲ κάτω μὲν 0·18, ἄνω δὲ 0·165, ἀλλὰ κατὰ τὰς πλευρὰς ἔχουσιν ἀποκοπῇ πλαγίως αἱ ἀκμαί, ὥστε νὰ δύναται νὰ εἰσχωρῇ εἰς τὴν στενοτέραν ἐντομὴν τῶν ἡμικιονίων. Τὸ πλάτος αὐτῆς εἶνε 1·01. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλάτος τῆς βάσεως τῶν ἡμικιονίων εἶνε 0·34, ἔχομεν μεταξόνιον διάστημα 1·35, ἐπειδὴ δ' ὅμως ἡ πλὰξ εἰσεχώρει κατά τι ἐντὸς τῶν πλευρῶν τοῦ κίονος, τὸ μεταξό-

Εἰκὼν 19. Πλὰξ θωρακίου Μεγάρου.

νιον διάστημα δύναται νὰ ἐλαττωθῇ μέχρις 1·335. Διὰ τὰ γωνιαῖα ὅμως μεταξόνια ἡ ἀπόστασις καθωρίσθη ὡς ἑξῆς.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ναοῦ κάτωθεν τοῦ Μεγάρου μετ' ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τούτου εὑρέθη ἐπίκρανον παραστάδος δωρικῆς **(εἰκ. 20,** ἰδὲ καὶ εἰκ. 10), ὅπερ κατὰ τὴν μορφὴν καὶ τὰς διαστάσεις (ὕψ. 0·235, πάχ. 0·22, πλ. 0·46) συμφωνεῖ τελείως πρὸς τὰ ἡμικιόνια καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐκ τῆς στοᾶς τούτων προέρχεται, πλησίον δὲ τοῦ Μεγάρου εὑρέθη γωνιαῖον ἐπιστύλιον ὕψ. 0·275, πάχ. 0·40, μήκ. 1·50, ὅπερ βεβαίως ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν στοάν. Λοιπὸν ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἐπιστύλιον τοῦτο ἐχώρει ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἄκρου τῆς παραστάδος μέχρι τοῦ ἄξονος τοῦ πρώτου μετ' αὐτὴν κίονος,

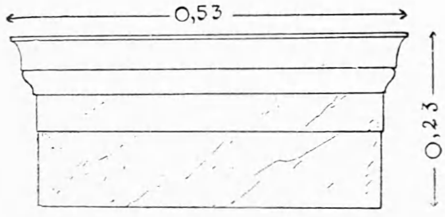

Εἰκὼν 20. Ἐπίκρανον παραστάδος Μεγάρου.

διὰ νὰ ἔχωμεν τὸ μεταξόνιον διάστημα πρέπει νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ μήκους τοῦ ἐπιστυλίου τὸ ἥμισυ τοῦ πλάτους τῆς παραστάδος ἤτοι 0·23, ὁπότε θὰ ἔχωμεν μεταξόνιον διάστημα 1·20. Ἐπειδὴ δ' ὅμως τότε ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἄκρου τῆς παραστάδος μέχρι τοῦ ἄκρου τοῦ κίονος, ἀφαιρουμένου ἐκ τοῦ μεταξονίου διαστήματος τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος τοῦ πλάτους τῆς παραστάδος (0·23) καὶ τοῦ ἡμίσεος τοῦ πλάτους τοῦ κίονος (0·17) εἶνε μόνον 0·88 περίπου, ἕπεται ὅτι τοσοῦτον πλάτος εἶχον μόνον αἱ γωνιαῖαι πλάκες τῶν μετακιονίων.

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν ἄκρων τῶν σῳζομένων ὀρθοστατῶν τῶν πλαγίων πλευρῶν τοῦ βωμοῦ εἶνε 9·10, ἐπειδὴ δὲ οἱ τελευταῖοι μετὰ γόμφων λίθοι τοῦ στυλοβάτου τῆς στοᾶς εὑρίσκονται εἰς τὴν γραμμὴν τῶν ὀρθοστατῶν τούτων, ἕπεται ὅτι καὶ ἡ στοὰ θὰ εἶχε μῆκος προσεγγίζον πρὸς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ἔχοντες δ' ὑπ' ὄψει τὰ ὁρισθέντα ἀνωτέρω μεταξόνια διαστήματα τῶν κιόνων τῆς στοᾶς, συμπεραίνομεν ὅτι ἓξ θὰ ἦσαν ἐν ὅλῳ τὰ ἡμικιόνια, τῆς δ' ὅλης στοᾶς τὸ μῆκος ὀλίγῳ μεγαλείτερον τῶν 9·50.

Τῶν τριγλύφων τῆς στοᾶς δὲν ἀνευρέθησαν μέρη, συνεπληρώθησαν δὲ ταῦτα συμφώνως πρὸς τὸ εὑρεθὲν ἐπιστύλιον.

Ἐν τῇ ἀναπαραστάσει τοῦ Μεγάρου ὁ κ. Ὀρλάνδος συνεπλήρωσε τὰ ἐπιστύλια καὶ τρίγλυφα τῆς στοᾶς ἀκριβῶς κατὰ τὰς ὁριζομένας συμφώνως πρὸς τὸ εὑρεθὲν ἐπιστύλιον διαστάσεις, οὕτω δὲ συμβαίνει, ὥστε ὁ ἄξων τῶν κιονίων νὰ μὴ συμπίπτῃ πρὸς ἄξονα τριγλύφου. Τὸ ἄτοπον τοῦτο θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ὑπῆρχεν ἴσως ἐν τῷ ἀρχαίῳ κτιρίῳ, ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τοῖς λοιποῖς ἐπιστυλίοις καὶ τριγλύφοις, πλὴν τῶν γωνιαίων, τὸ πλάτος τῶν μετοπῶν ἦτο κατά τι μεμειωμένον.

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ γείσου **(εἰκ. 21)**

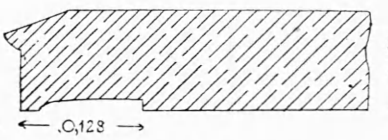

Εἰκὼν 21. Τεμάχιον γείσου Μεγάρου.

τῆς στοᾶς ἐχρησιμοποιήθη τεμάχιον γωνιαίου γείσου, ὅπερ εὑρέθη πλησίον τοῦ μεγάρου.

Ὁ ὄπισθεν τῆς σειρᾶς τῶν ἡμικιονίων τοῖχος ἐχρησίμευεν, ὡς φαίνεται, ὡς ἀνάλημμα τοῦ ὑπερκειμένου τοῦ ναοῦ μέρους τοῦ λόφου καὶ ὡς προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τῆς σφοδρότητος τοῦ νοτίου ἀνέμου, ὅστις ἐγένετο αἴτιος νὰ κτισθῇ καὶ ὁ ναὸς ἐν ἀποκεκρυμμένῃ θέσει, διεσκευάσθη δ' ὡς ὀπίσθιος τοῖχος τῆς διὰ τῶν ἡμικιονίων σχηματισθείσης στοᾶς· οἱ συνεχόμενοι πρὸς αὐτὰ κατὰ τὰ πλάγια τοῖχοι ἠφανίζοντο ἐντὸς τοῦ βράχου πρὸς Νότον.

Πῶς ἦσαν διεσκευασμένα τὰ ἀνώτερα μέρη τοῦ τοίχου τούτου δὲν γνωρίζομεν. Μέχρις ὕψους τινὸς ἄνωθεν τῆς σῳζομένης ἐξ ὀρθοστατῶν συγκειμένης σειρᾶς αὐτοῦ θὰ ἀπετελεῖτο ἐξ ἰσοΰψων ὁριζοντίων

δόμων ἐκ λίθων (μέχρι μήκ. 1·20 περ.) οὐχὶ ἰσομεγέθων, ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῶν ὁποίων ὑπάρχει συχνότατα βαθεῖα κάθετος χάραξις, δι' ἧς παρείχετο εἰς τὸν τοῖχον ἡ ὄψις ἰσοδομικῆς οἰκοδομίας **(εἰκ. 22)**. Λίθοι ἔχοντες τὴν χάραξιν ταύ-

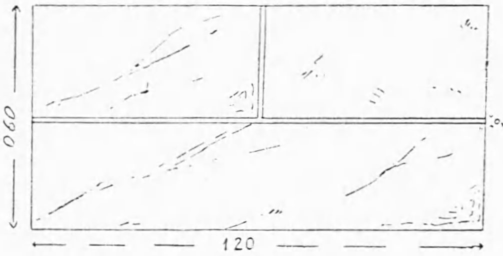

Εἰκὼν 22. Λίθος ἐκ τοῦ Μεγάρου.

την εὑρίσκονται πολλοὶ παρὰ τὸ Μέγαρον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ναοῦ.

Πῶς συνεδέετο ὁ θριγκὸς τῆς στοᾶς τῶν ἡμικιονίων πρὸς τὸν τοῖχον τοῦτον δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, δυνατὸν ὅμως εἶνε καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου τούτου νὰ ὑπῆρχε σύστημα ἐπιστυλίων καὶ τριγλύφων ὡς συνέχεια τῶν ὁμοίων τῆς στοᾶς.

Παρὰ τὸ Μέγαρον εὑρέθησαν ὡσαύτως οἱ πλεῖστοι λίθοι τυμπάνου ἀετώματος, ὧν ὁ μεσαῖος ἔχει ὕψ. 1·05, μῆκ. βάσ. 1·31. Ὅτι καὶ οἱ λίθοι οὗτοι εἰς τὸ Μέγαρον ἀνήκουσιν εἶνε, μεθ' ὅσα εἶπον ἤδη καὶ ἀνωτέρω, ἀναμφισβήτητον, δὲν ἠδυνήθημεν ὅμως ὡς ἐκ τῶν διαστάσεων, αἵτινες προκύπτουσιν ἐξ αὐτῶν διὰ τὸ ἀέτωμα νὰ ὁρίσωμεν ἀσφαλῶς τὴν θέσιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κτιρίου. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι ἠδύνατο ὁ ὀπίσθιος τοῖχος τῆς στοᾶς νὰ ἔφερε καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὸ ἐν λόγῳ ἀέτωμα.

Χρονολογία τοῦ Μεγάρου.

Ὁ ὡς ἄνω ἀναπαρασταθεὶς βωμὸς τῆς Δεσποίνης, τὸ Μέγαρον, ὁμοιάζει τὰ μέγιστα πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς διασήμου μεγαλοπρεποῦς βάσεως ἱδρυμένον βωμὸν τοῦ Διὸς Σωτῆρος τῆς Περγάμου, καὶ δὴ πρὸς τὴν καθ' αὑτὸ ἐσχάραν τούτου, τὸ ἰδιαίτερον δηλαδὴ κτίσμα, ἐφ' οὗ ἐκαίοντο τὰ θύματα, ὡς τοῦτο ἀναπαρεστάθη ὑπὸ τοῦ *Schrader* ἐν *S. B. Berl. Ak.* 1899 σελ. 620 (πρβ. καὶ Jahrb. 1900 σελ. 98 κέ.).

Ὁ ἡμέτερος βωμὸς εἶνε τετράγωνος, ὅπως καὶ ὁ τῆς Περγάμου. Ἔχει καὶ αὐτὸς μίαν κλίμακα κατὰ τὸ ἄκρον ἑκατέρας πλευρᾶς, δι' ὧν ἀνήρχοντο εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βωμοῦ, ὅπως δὲ καὶ ἐκεῖνος, στερεῖται καὶ τὸ Μέγαρον ἰδίας χαμηλοτέρας προθύσεως, μολονότι ἐκεῖ ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ὡς τοιαύτη ἡ μεγάλη κρηπίς [1], ἐφ' ἧς εἶνε ἱδρυμένον τὸ πρὸς καῦσιν τῶν θυμάτων προωρισμένον κτίσμα.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος ἐν Πριήνῃ [2] ἔχει τινὰ ἀναλογίαν το Μέγαρον διά τε τὸ τετραγωνικὸν σχῆμα καὶ τὴν διὰ μετακιονίων πλακῶν ἀποκλειομένην στοάν.

Πρὸς χρονολογίαν αὐτοῦ νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ὁμοιότητα τῆς μεθ' ἡμικιονίων στοᾶς πρὸς τὰ καθ' ὅλα ὅμοια προσκήνια Ἑλληνιστικῶν θεάτρων, ὡς π. χ. τοῦ Ὠρωποῦ [3], τῆς Πριήνης [4] καὶ ἄλλων. Ὅτι κατὰ μίμησιν τούτων ἐκτίσθη καὶ ἡ στοὰ τοῦ βωμοῦ ἡμῶν, οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἀρνηθῇ.

Αἱ ὑπάρχουσαι παρ' ἀμφοτέροις εἰς ἡμικιόνια ἀπολήγουσαι παραστάδες μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται καθ' ὅμοιον τρόπον ἐστερεωμένα φράγματα οὐδένα ἐπιτρέπουσι δισταγμὸν περὶ τούτου.

Καὶ οἱ κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον βαθύτερον ηὐλακωμένοι δωρικοὶ κίονες ἰδιάζουσιν εἰς τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους, ἀρκεῖ νὰ φέρωμεν ὡς παράδειγμα τούτου τοὺς κίονας τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Περγάμου στοᾶς [5] ὡς καὶ τοὺς τῆς ὁμοίας στοᾶς τῶν Αἰγῶν [6]. Καὶ ἡ διφυὴς μορφὴ [7] τοῦ κιονοκράνου εὕρηται παραπλησία ἐπὶ τῶν ἀνοιγμάτων τῶν τοίχων τῆς ἐν Περγάμῳ στοᾶς τοῦ Εὐμένους, ἀπολύτως δὲ ὁμοία ἔν τινι πιθανώτατα ἑλληνιστικῷ κτιρίῳ ἐν Αἰγαῖς [8], οὗτινος ὁ γενικὸς τρόπος τῆς διαρρυθμίσεως διὰ τῶν παραστάδων μεθ' ἡμικιονίων καὶ τῆς παρεμβολῆς μετακιονίων πλακῶν ὁμοίων πρὸς τὰς τοῦ ἡμετέρου Μεγάρου ἀντιστοιχεῖ καθ' ὅλα πρὸς τοῦτο.

Καὶ αἱ μορφαὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ

[1] Puchstein-Koldewey, *die Tempel Unteritaliens* σελ. 189 σημ.
[2] Wiegand-Schrader. *Priene* σελ. 120.
[3] Dörpfeld-Reisch, *Das Griech. Theater* σ. 102.
[4] *Priene* σελ. 247 πίν. 16.
[5] *Pergamon* III, 1 πίν. XXX.
[6] Bohn, *Altert. v. Aegae* σελ. 19.
[7] Πρβ. καὶ AM XXXII 1907 ἐν σελ. 182 καὶ εἰκ. 4· ὁμοίως αὐτόθι σελ. 178 εἰκ. 2, ὅμοια πρὸς τὰ τῆς στοᾶς τοῦ ἡμετέρου Μεγάρου ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἐκ Περγάμου πιθανῶς τῶν χρόνων Εὐμένους τοῦ δευτέρου.
[8] *Altert. v. Aegae* 42 εἰκ. 51 καὶ σελ. 45.

βωμοῦ ἰδίᾳ τῆς βάσεως καὶ τῆς κορυφῆς τῶν τοίχων αὐτοῦ ἔχουσι μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα μέρη τοῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς Δεσποίνης βάθρου τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Δαμοφῶντος [1], μολονότι παρ' ἐκείνῳ, ὡς ἐκ τῶν μικροτέρων διαστάσεων, ταῦτα εἶνε μικροπεπέστερόν πως κατεσκευασμένα. Ὥστε κατὰ ταῦτα νομίζω ὅτι καὶ τὸ εἰς ἡμᾶς περιελθὸν Μέγαρον ἀνιδρύθη κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους, ἴσως δὲ καθ' οὓς χρόνους ἱδρύετο ἐν τῷ ναῷ καὶ τὸ βάθρον μετὰ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Δαμοφῶντος, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 2ας π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

Τὰ παρ' αὐτὸ γενόμενα εὑρήματα, ἰδίᾳ τὰ πήλινα ζῳόμορφα εἰδώλια δύνανται νὰ προέρχωνται κάλλιστα ἐκ τῶν χρόνων τούτων.

Τὰ Μέγαρα.

Μέγαρον ἐν τῇ ἱερᾷ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως σημαίνει κατὰ τοὺς λεξικογράφους καὶ τὴν κοινῶς καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἀποδεκτὴν γενομένην γνώμην ὑπογείους χώρους, βόθρους χάσματα πρὸς προσφορὰν θυμάτων εἰς καταχθονίους θεούς ἢ καὶ ὑπόγεια οἰκήματα θεῶν ἢ ἀφηρωϊσθέντων [2].

Ἡ σημασία αὕτη προῆλθε κυρίως ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις τελετῆς ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις (πρβ. *Rhein. Mus.* 25, 1870 σελ. 548), καθ' ἣν ἐντὸς τῶν ***μεγάρων***, ἅτινα οἱ σχολιασταὶ ἑρμηνεύουσι ***βόθρους, χάσματα***, ἐνετίθεντο χοῖροι, καὶ ἐκ τῆς παρομοίας τελετῆς ἐν Ποτνιαῖς τῆς Βοιωτίας (***Παυσ.*** Θ', 8, βλ. Stengel, ***Kultusalt.*** σελ. 121), καθ' ἣν ὁμοίως ἐνετίθεντο εἰς τὰ ***μέγαρα*** χοῖροι. Δευτέρα σημασία τοῦ ***μεγάρου*** ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑξῆς. Ὁ Ἡρόδοτος [3] ὀνομάζει ***μέγαρον*** ἐν τῷ ἐν Δελφοῖς ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν χῶρον, ἐν ᾧ ἐχρησμοδότει ἡ Πυθία καὶ ὃν ὁ αὐτὸς ἀποκαλεῖ ὁμοίως καὶ ***ἄδυτον*** [4], ἐν Ἀθήναις δὲ κεκλεισμένον [5] τινὰ χῶρον, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν ᾧ κατέφυγον ὡς ἱκέται οἱ ἐναπομείναντες ὀλίγοι Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ὁ χῶρος οὗτος ἦτο πιθανώτατα ὁ ἀνατολικὸς σηκὸς τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς [6], ἱερὸν ἄσυλον, διότι ἐν αὐτῷ ἦτο ἡ θέσις τοῦ παναρχαίου ἀγάλματος τῆς θεοῦ. Ἐν αὐτῷ κατέφυγεν ὁ Κύλων, καὶ εἰς τοῦτον, ὃν καὶ ***ἄδυτον*** καὶ ***τὸ ἱρὸν*** ἀποκαλεῖ ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος [7], ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς ἱερείας ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Κλεομένην.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡφαίστου ἐν Αἰγύπτῳ ὀνομάζεται ***μέγαρον*** ὁμοίως ὁ σηκός, εἰς ὃν ὁ Ἡρόδοτος (Β', 141) παρουσιάζει τὸν ἱερέα Σεθῶν ***ἐπελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τὤγαλμα ἀποδύρεσθαι, οἷα κινδυνεύει παθεῖν***, καὶ ἐν τῷ ναῷ δὲ τοῦ Διὸς ἐν Θήβαις (Ἡρ. Β', 143) ***μέγαρον*** ὀνομάζεται μέρος τούτου, ***ἐὸν μέγα*** (θὰ ἦτο περιττὸς ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος, ἂν μέγαρον ἦτο ὅλος ὁ ναός), ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἀνδριάντες τῶν ἀρχιερέων ἀπὸ παναρχαίων χρόνων.

Καὶ ἐν Πάρῳ δὲ ἀποκαλεῖ ὁμοίως ***μέγαρον*** ὁ Ἡρόδοτος [7] μέρος τι κεκλεισμένον ἐν τῷ τεμένει τῆς Δήμητρος, ἐν ᾧ ἦσαν ἐναποτεθειμένα μυστηριώδη πράγματα, ἅτινα δὲν ἐπετρέπετο εἰς πάντας νὰ ἐγγίζωσι.

Κατὰ ταῦτα ***μέγαρον*** φαίνεται ὅτι ἐκαλεῖτο ὁ σηκός, ἢ ἐν γένει χῶρός τις ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐν ᾧ ἐπράττετό τι μυστηριῶδες, ἢ ἐν ᾧ κατετίθεντο μυστικὰ ἢ ἄλλα ἱερώτατα πράγματα, διατηρήσας πιθανώτατα τὴν ὀνομασίαν ἐξ ἀρχαιοτάτης παραδόσεως.

Καὶ ἐν Ἐλευσῖνι φαίνεται ὅτι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκαλεῖτο τὸ ***μέγαρον***, διότι ἐν αὐτῷ ἦσαν τεθειμένα ***τὰ μυστικὰ ἱερά*** [8], ***τὰ μυστικὰ τῆς Δήμητρος*** [9].

[1] ΠΑΕ 1896 πίν. 3, BSA XII 1905-6 σελ. 110 εἰκ.

[2] ***Ἡσύχιος*** ἐν λ.· ἴδε κυρίως ***Ἐρρ. Στεφάνου*** ἐν λ.· Rohde, *Psyche* σελ. 117.

[3] Α' 47, 65.

[4] Ἡροδ. Ζ' 140, 141.

[5] Η' 53· ***ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω καὶ διφθείροντο. οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον· τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας*** (τοῦ μεγάρου βεβαίως). ***ταύτας δὲ ἀνοίξαντες τοὺς ἱκέτας ἐφόνευον.***

[6] Dörpfeld AM 1887 σελ. 200, καὶ 1897 σ. 163, Furtwängler, *Meisterw.* σελ. 157 καὶ *Münch. S. B.* 1898 σελ. 365. Ἄλλως ὁ Petersen, *Die Burgtempel der Athenaia* σ.11 κε.. Νομίζω ὅτι οὐδόλως εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ δεχθῶμεν ὅτι ***τὸ μέγαρον*** ἐλέγετο ὁλόκληρος ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς φαίνονται δεχόμενοι ὁ Dörpfeld ἔ. ἄ. καὶ Furtwängler ἔ. ἄ. Διὰ τούτου αὐξάνεται ἔτι μᾶλλον ἡ δυσκολία ὅπως καθορισθῇ ***τὸ μέγαρον πρὸς ἑσπέρην τετραμμένον*** (Ἡροδ. Ε' 17).

[7] Ϝ' 134· ***ὑπερθορόντα δὲ*** (τὸ ἕρκος) ***ἰέναι ἐπὶ τὸ μέγαρον ὅ τι δὴ ποιήσοντα ἐντός, εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων εἴτε ὅ τι δή ποτε πρήξοντα· πρὸς τῇσι θύρῃσί τε γενέσθαι . . .***

[8] ***Φωτίου Λεξικὸν*** ἐν λ. ***μέγαρον.***

[9] Valkenaer, *Animadv. ad Ammon. Gramm.* Cap. XI, 47-48 πρβ. Lobeck, *Aglaoph.* σελ. 59 σημ., Ἰ. Σβορώνου ΔΕΝΑ 4 σελ. 331.

Ἐν Σάϊ [1] καλεῖται *μέγαρον* μέρος τι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς μὴ χαρακτηριζόμενον ἀκριβέστερον, ἀλλὰ διάφορον πάντως τοῦ *νηοῦ*, διότι ὄπισθεν μὲν τούτου, *παντὸς τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου*, ἦσαν αἱ ταφαὶ *τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοὔνομα*, κεχωρισμέναι δ' ἀπὸ τούτων ἀγχοτάτω τοῦ *μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρὸς* ἦσαν αἱ ταφαὶ τοῦ Ἀπρίου καὶ τῶν ἄλλων ἐκ τοῦ Σαϊτικοῦ νομοῦ βασιλέων.

Πρὸς τοῖς ἀνωτέρω πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι τῆς λέξεως *μέγαρον* ἐγίνετο χρῆσις καὶ προκειμένου ἁπλῶς περὶ *βωμοῦ*, ἰδίᾳ δὲ βωμοῦ τῶν χθονίων θεῶν [2].

Παρὰ Παυσανίᾳ (Δ' 31, 9) προκύπτει τοῦτο σαφῶς ἐκ τοῦ ἐν Μεσσήνῃ μεγάρου τῶν Κουρήτων, *ἔνθα ζῶα τὰ πάντα ὁμοίως καθαγίζουσιν· ἀρξάμενοι γὰρ ἀπὸ βοῶν τε καὶ αἰγῶν καταβαίνουσιν ἐς τοὺς ὄρνιθας ἀφιέντες εἰς τὴν φλόγα.* Ὅτι δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ ὑπῆρχεν ἐν Μεσσήνῃ ἴδιος μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῶν Κουρήτων, ὅστις νὰ ἐκαλεῖτο *μέγαρον*, νομίζω ὅτι δύναται πᾶς τις νὰ ἀποδεχθῇ, ἑπομένως μόνον ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἐν ᾧ προσεφέροντο αἱ ὀνομαζόμεναι θυσίαι θὰ ἀπετελεῖτο τὸ *μέγαρον* τῶν Κουρήτων.

Ἀλλὰ τρανὴν ἀπόδειξιν περὶ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως *μέγαρον* προκειμένου περὶ βωμοῦ, καὶ δὴ βωμοῦ οὐχὶ ὑπογείου, ἀλλὰ συνήθους τύπου, ὡς ἦσαν οἱ βωμοὶ τῶν ἄλλων θεῶν, παρέχει τὸ Μέγαρον τῆς Δεσποίνης ἐν Λυκοσούρᾳ.

Ὁ Ἀμμώνιος [3] ἐν τῷ περὶ βωμοῦ πραγματευόμενος περὶ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ βωμοῦ, ἑστίας, ἐσχάρας καὶ μεγάρου, φαίνεται ὅτι δέχεται ὅτι καὶ τὸ μέγαρον ἦτο εἶδος βωμοῦ, ἐπεξηγῶν δὲ τοῦτο διὰ τοῦ *ἑστία περιῳκοδομημένη*, δίδει σαφῆ ἰδέαν περὶ τῆς συστάσεως αὐτοῦ. Ἦτο δηλαδὴ τοῦτο βωμός, οὗτινος ὁ πυρὴν ἀπετελεῖτο ἐξ ἀρχαιοτέρου βωμοῦ, πιθανώτατα ἐκ τῆς τέφρας τῶν θυσιῶν μόνον ἐσχηματισμένου, ὃν ὁ Ἀμμώνιος καλεῖ ἑστίαν, καὶ ὅστις ἴσως ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς ἀρχαιότητος αὐτοῦ καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ συνδεομένης παραδόσεως ἔφερεν ἤδη τὴν ὀνομασίαν *μέγαρον*.

[1] Ἡροδ. Β' 169, 170.

[2] Πορφυρίου *de antro nymph.* σελ. 60 (Nauck), πρβ. Lobeck *Aglaoph.* σελ. 830.

[3] Ἰδὲ ἄνω σελ. 154 σημ. 9.

Τὴν ὀρθότητα τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Ἀμμωνίου ἀποδεικνύει τὸ **Μέγαρον** τῆς Δεσποίνης, οὗτινος τὸ πλεῖστον τοῦ πυρῆνος ἀπετελεῖτο, ὡς ἐφάνη κατὰ τὴν ἀνασκαφήν, ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων ἀρχαιοτέρων θυσιῶν [4].

Ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ τοῦ μεγάρου δηλαδὴ ὡς βωμοῦ μεταχειρίζεται ἐξ ἅπαντος τὴν λέξιν καὶ ὁ Πλούταρχος (Μάρκελλος XX), προκειμένου περὶ τῶν μεγάρων τῶν *ματέρων* ἐν Ἐγγυΐῳ τῆς Σικελίας. Πιθανώτατα δ' ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως καὶ ἐν CIA 573 b (*μηδὲ πρὸς τοὺς βωμοὺς μηδὲ τὸ μέγαρον προσίησιν*).

Καὶ ὁπουδήποτε ἀλλαχοῦ ἀναφέρεται τὸ *μέγαρον* [5] οὐδαμοῦ εἶναι σαφὲς ὅτι ἰσοδυναμεῖ τοῦτο πρὸς ναόν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγω ὅτι ἡ ἱερὰ σημασία τῆς λέξεως *μέγαρον* δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς σημασίας, ἣν ἔχει τοῦτο παρ' Ὁμήρῳ, τοῦ κυριωτέρου δηλαδὴ μέρους τοῦ οἴκου ἢ καὶ τοῦ οἴκου καθόλου. Ὑποθέτω, μολονότι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι τὸ *μέγαρον* ἢ ἴσως καὶ *μάγαρον* ἦτο ἀρχῆθεν ταυτόσημον πρὸς τὴν ἑστίαν, ἐσήμαινε δηλαδὴ τὴν θέσιν ἐν ᾗ ἐκαίετο πῦρ. Ἐκ τῆς ἐν τῷ μέσῳ δ' ὑπαρχούσης ἑστίας, τῆς καλουμένης ἀρχῆθεν μέγαρον, ὠνομάσθη καὶ ὁλόκληρον τὸ δωμάτιον, καὶ προῆλθεν ἡ ὁμηρικὴ σημασία τῆς λέξεως.

Ἀλλ' ὅπως ἡ *ἑστία* οὕτω καὶ τὸ *μέγαρον* κατήντησε νὰ σημαίνῃ βωμόν. Ἐκ τῆς σημασίας ταύτης τοῦ βωμοῦ μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ βόθρου ἢ ἐν γένει ὑπογείου μέρους, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο μυστηριώδεις θυσίαι, ἐκ τούτου δὲ κατήντησε νὰ σημαίνῃ μέρος τι ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο μυστηριώδεις τελεταί, ἢ ἦσαν ἀποτεθειμένα μυστικὰ πράγματα, ἢ ἐν γένει μέρος τι, εἰς ὃ ἡ πρόσοδος δὲν ἦτο εἰς πάντας ἐπιτετραμμένη.

Εὑρήματα ἐκ τοῦ Μεγάρου.

Ὡς εἶπον ἤδη ἀνωτέρω ἐν τῇ ἀνασκαφῇ μου ἐγὼ μόνον ὀλίγα τεμάχια πηλίνων πλακιδίων μετ' αναγλύπτων κηρυκείων εὗρον ἐν τῇ ἐξ ὑπολειμμάτων

[4] Τοιοῦτοι βωμοὶ δὲν ἦσαν ἀσυνήθεις ἐν Ἑλλάδι· πρβ. Puchstein-Koldewey *Die Tempel v. Unteritalien* σελ. 84. *Pauly-Wissowa* ἐν λ. *Altar* σελ. 1668.

[5] Παυσ. Α 39, 5. 40, 6. Γ' 25, 9. Η' 6, 4. Δίων Κάσσ. ΝΔ' 19. LeBas-Foucart II (στήλη ἐκ Μαντινείας στίχ. 29). Fougères *Mantinée* 84.

πυρῶν ἐπιχώσει παρὰ τὸ Μέγαρον, καὶ ἓν πήλινον κριόμορφον εἰδώλιον (τὸ δημοσιευθὲν ἐν BSA XIII, 1906-7 σελ. 394, εἰκ. 26), ὡς καί τινας κεφαλὰς ὁμοίων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Μεγάρου· ἀλλ' ὁ Κοντόπουλος εὗρε πολὺ περισσότερα ἐν τῇ πρώτῃ ἐπὶ τοῦ Μεγάρου ἀνασκαφῇ τῷ 1897.

Τὰ κυριώτερα εὑρήματα εἶνε τὰ ζῳόμορφα εἰδώλια, ἅτινα ἐγένοντο ἤδη ἀτελῶς γνωστὰ διὰ τῆς βραχείας σημειώσεως τοῦ Perdrizet περὶ αὐτῶν ἐν BCH 1899, 635.

Τὰ πλεῖστα τούτων (**εἰκ. 23**) εἶνε κριόμορφα,

Εἰκὼν 23. Κριόμορφα πήλινα εἰδώλια.

εἰκονίζουσι δηλαδὴ γυναικείαν μορφὴν (ὕψ. συνήθως 0·17) ἡσύχως βαδίζουσαν, κατὰ συνήθη τύπον τοῦ 4ου αἰῶνος [1], περιβεβλημένην ὅλην ἐν ἱματίῳ, ὑφ' ὃ ὁ μὲν ἀριστερὸς βραχίων καθειμένος ἀνέχει ἐλαφρῶς τὸ ἱμάτιον, ὁ δὲ δεξιὸς φέρεται καμπτόμενος πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου ὑπὸ τὸν λαιμόν.

Ἡ διατήρησις τούτων δὲν εἶνε τόσον καλή, ἀλλ' ὅμως φαίνεται ὅτι ἡ κατασκευὴ αὐτῶν, μολονότι δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ εἰς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἐπλάσθη ὁ τύπος, εἰς τὸν 4ον π. Χρ. αἰῶνα, δὲν εἶνε ὅμως καὶ τόσον νεώτερα, ὡς ὑποθέτει ὁ Perdrizet (ἔ. ἀ.). Πιστεύω μᾶλλον ὅτι κατεσκευάσθησαν κατὰ τὸν πρῶτον ἢ τὸν δεύτερον π. Χρ. αἰῶνα, ὡς ὁμοιάζοντα ὀλίγον κατὰ τὴν ἐργασίαν καὶ πρός τινα ἐκ Πριήνης εἰδώλια [2].

Εἶνε κοῖλα, ἐλαφρὰ σχετικῶς καὶ ὁπωσδήποτε καλῶς ὠπτημένα, ἐκ πηλοῦ καλῶς καθαρισμένου, ῥοδόχρου, οὗτινος τὸ πάχος ποικίλλει μεταξὺ 0·002 καὶ 0·006. Αἱ γραμμαὶ τῶν πτυχῶν καὶ τῶν λοιπῶν λεπτομερειῶν εἶνέ πως ἠμβλυμέναι, ὡς ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως τῆς μήτρας ἐν ᾗ ἐπλάσθησαν. Διάπλασίν τινα, ἂν καὶ ἀτελῆ, δεικνύει καὶ τὸ νῶτον, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσιν ἐπὶ μὲν τῆς κεφαλῆς μικραὶ ἀνώμαλοι γραμμαὶ πρὸς ἔνδειξιν τοῦ μαλλωτοῦ ταύτης, ἐπὶ δὲ τοῦ μέσου τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὸ κάτω ἄκρον τεθλασμέναι γραμμαί, κόσμημα ἴσως τοῦ χιτῶνος. Κατὰ τὰ πλάγια ἔχει γίνει ἀδεξία τις ἐργασία πρὸς διόρθωσιν τῆς γραμμῆς κατὰ τὴν ἕνωσιν τῶν δύο τμημάτων, τοῦ προσθίου καὶ τοῦ ὀπισθίου. Μία στρογγύλη ὀπὴ ἐπὶ τοῦ νώτου χρησιμεύει διὰ τὴν ἐξάτμισιν.

Τὰ εἰδώλια φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς μέγα κάνιστρον, οὗτινος τὸ σχῆμα φαίνεται ἐκ τῆς **εἰκ. 24.**

Εἰκὼν 24. Κριόμορφον εἰδώλιον μετὰ κανίστρου.

Ἄλλον τύπον κριομόρφων εἰδωλίων ἀμελέστερον εἰργασμένων (φαίνεται μᾶλλον ὅτι ἐπλάσθησαν διὰ τῆς χειρός, οὐχὶ ἐν τύπῳ), ἢ ἀρχαϊκωτέρων παρουσιάζει ἡ **εἰκ. 25.** Τούτων σῴζονται μόνον ὀλίγα τεμάχια, ἐξ ὧν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀναπλασθῇ ὅλος ὁ τύπος, φαίνεται δ' ὅμως ὅτι καὶ ταῦτα τὸ αὐτὸ πρᾶγμα παρίστων ἐν γένει, μόνη δὲ διαφορὰ ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι ὑπεστήριζον διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ κάνιστρον. Σπουδαιοτέρα θὰ ἦτο ἡ διαφορά,

[1] Winter, *Die Typen der griech. Terrak.* II πίν. 10 κέ.

[2] Wiegand-Schrader, *Priene* σελ. 307.

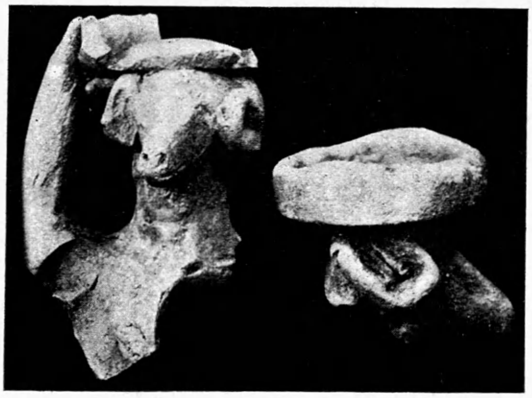

Εἰκὼν 25. Κριόμορφα εἰδώλια.

Εἰκὼν 28. Κεφαλὴ κριομόρφου εἰδωλίου.

ἂν ἦτο βέβαιον ὅτι ταῦτα ἦσαν γυμνά, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ σῳζομένου μέρους τοῦ στήθους ἑνὸς ἐξ αὐτῶν.

Ζωηρότερος καὶ ἐντεχνότερος εἶνε ὁ τύπος ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται ἡ κεφαλὴ τῆς **εἰκ. 26**. Τὸ

Εἰκὼν 26. Κεφαλαὶ κριομόρφων εἰδωλείων.

μαλλωτὸν δέρμα εἰκονίζεται κατὰ φυσικὸν τρόπον ἔμπρὸς ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, ἐνῷ τὸ ὀπίσθιον οὐδόλως εἶνε κατειργασμένον. Θραῦσμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δεικνύει ὅτι καὶ τοῦ τύπου τούτου τὰ εἰδώλια ἔφερον τὸ κάνιστρον. Διάφορον δὲ τύπον ἀπετέλουν ὁμοίως τὰ μετὰ τῆς κεφαλῆς **εἰκ. 27** καὶ **28** εἰδώλια.

Εἰκὼν 27. Κεφαλαὶ κριομόρφων εἰδωλίων.

Ἀτεχνότερα καὶ προφανῶς πολὺ νεωτέρας κατασκευῆς εἶνε τὰ εἰδώλια τῆς **εἰκ. 29** (ὕψ. 0·18).

Εἰκὼν 29.

Κριόμορφα εἰδώλια.

Ἡ στάσις καὶ τούτων φαίνεται ὅτι ἦτο περίπου ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς εἰκ. 23, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δ' ἔφερον καὶ ταῦτα τὸ κάνιστρον, ἢ ἴσως κάλαθον, ἐπειδὴ ἡ βάσις τοῦ ἐπιθήματος φαίνεται νὰ εἶνε ἐνταῦθα ὑψηλοτέρα. Ἵστανται ἐπὶ τριβάθμου βαθριδίου καὶ φέρουσι μακρὸν χιτῶνα, οὗτινος αἱ πτυχαὶ τοῦ προσθίου παρίστανται κατὰ μίμησιν τοῦ ἀρχαϊκοῦ τρόπου. Τὸ ὀπίσθιον εἶνε τελείως ἀδιάπλαστον. Ἡ ὀπὴ τῆς ἐξατμίσεως, στρογγύλη καὶ ἐνταῦθα, ὑπάρχει χαμηλότερον. Ὁ πηλὸς καὶ

τούτων ὅμοιος πρὸς τὸν τῶν προηγουμένων, ἐλάχιστα μόνον ὠχρότερος· πάχ. αὐτοῦ 0·11 περίπου.

Πρὸς τὰ τελευταῖα ταῦτα συνδέονται μᾶλλον τεχνικῶς καὶ τὰ βοόμορφα εἰδώλια τῆς **εἰκ. 30**.

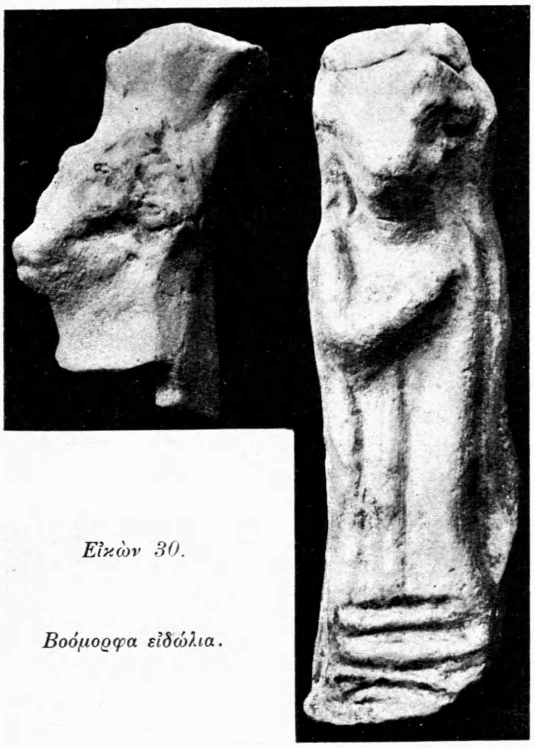

Εἰκὼν 30.

Βοόμορφα εἰδώλια.

Εἶνε καὶ ταῦτα ἐπίσης ἀτέχνως ὅπως καὶ ἐκεῖνα κατεσκευασμένα καὶ ἵστανται καὶ ταῦτα ἐπὶ τριβάθμου βαθριδίου τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ τῶν προηγουμένων· ἡ πτύχωσις τοῦ χιτῶνος εἶνε ἔτι ἀμελεστέρα, τὸ δὲ σχῆμα τῆς χειρὸς ὅπως καὶ πάντων τῶν προηγουμένων. Τὸ ἐπίθημα τῆς κεφαλῆς εἶνε καὶ ἐνταῦθα ὑψηλόν, ἴσως δ' ἦτο καὶ ἐνταῦθα κάλαθος. Ὁ πηλὸς εἶνε ἀπολύτως ὅμοιος πρὸς τὸν τῶν προηγουμένων. Τὸ ὀπίσθιον ἥμισυ τῶν εἰδωλίων τούτων εἶνε στενώτερον ἢ τὸ πρόσθιον, διὰ τοῦτο δὲ κατὰ τὸ μέρος τῆς ἑνώσεως ὑπάρχει ὅλως ἀδέξιος ἐξοχή. Κατὰ μῆκος τοῦ νώτου φέρουσι ταῦτα τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ κατασκευαστοῦ [1] αὐτῶν **Ἀφροδᾶ (εἰκ. 31 καὶ 32)**, ἧς τὰ ἐπὶ πάντων ἀπολύτως ὅμοια γράμματα χωρίζονται τακτικῶς διὰ τῆς ὀπῆς τῆς ἐξατμίσεως μεταξὺ τοῦ Ρ καὶ τοῦ Ο.

[1] Πρβ. Pottier-Reinach, *Necropole de Myrina* I σελ. 187 καὶ *Priene* σελ. 332.

Εἰκὼν 31. Ἐπιγραφὴ κοροπλάστου Ἀφροδᾶ.

Εἰκὼν 32. Ἐπιγραφὴ κοροπλάστου Ἀφροδᾶ.

Ὅ τε τύπος τοῦ ὀνόματος καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μαρτυροῦσι χρόνους πολὺ μεταγενεστέρους.

Ἄδηλον εἶνε ἂν εἶνε βοόμορφα τὰ εἰδώλια τῆς **εἰκ. 33**. Κατὰ τὴν στάσιν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν

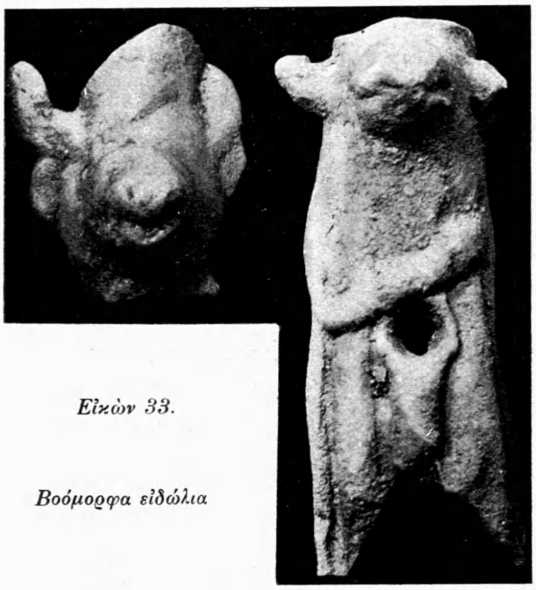

Εἰκὼν 33.

Βοόμορφα εἰδώλια

ὁμοιάζουσι καὶ ταῦτα πρὸς τὰ προηγούμενα. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ἓν τούτων ἔχει τὴν ὀπὴν τῆς ἐξατμίσεως ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους.

Ἐξ ὁμοίων εἰδωλίων, ἄγνωστον ὅμως ποίου τύπου, προέρχονται καί τινα τεμάχια ἐκ τοῦ ὀπισθίου μέρους, ἐφ' ὧν ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ κατασκευαστοῦ **Ὑγένου (εἰκ. 34).**

Ἐτυπ. 21.9.12.

Εἰκὼν 34. Ἐπιγραφὴ κοροπλάστου Ὑγένου.

Αἱ ζωόμορφοι παραστάσεις δὲν εἶνε τόσον συνήθεις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τέχνῃ [1], ὡς ἐκ τούτου δικαίως τὰ ἡμέτερα εἰδώλια ἐθεωρήθη ὅτι συνδέονται πρὸς τὴν τοπικὴν λατρείαν τῆς Δεσποίνης ἐν Λυκοσούρᾳ. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐπιρρωννύει ἔτι μᾶλλον ἡ ἐπὶ τοῦ πέπλου τοῦ ἀγάλματος τῆς Δεσποίνης ἀπεικόνισις τῶν μορφῶν ζῴων, ἅτινα ἀνθρωπίνως ἐνδεδυμένα καὶ δρῶντα, ὀρχοῦνται ὑπὸ τὸν ἦχον αὐλῶν ἢ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων.

Τῶν ἡμετέρων εἰδωλίων ἡ τυπικὴ στάσις, τὸ ἐπὶ κεφαλῆς κάνιστρον, τὸ σχῆμα τῆς χειρός, ὡς καὶ ὁ σεμνοπρεπὴς βηματισμὸς ἐνθυμίζουσι μορφὰς πρὸς λατρείαν προσερχομένων κανιστροφόρων ἱκετίδων. Λοιπὸν εἶνε πιθανώτατον ὅτι μορφὰς πρὸς λατρείαν προσερχομένας εἰκονίζουσι καὶ ταῦτα, πολὺ δυνατὴ δ' εἶνε ἡ ὑπόθεσις ὅτι κατὰ τὴν τελετὴν πρὸς τιμὴν τῆς Δεσποίνης ἐν Λυκοσούρᾳ ἐγίνοντο πομπὴ καὶ χοροὶ ὑπὸ ἀνθρώπων φερόντων πρόσωπα, ἴσως δὲ καὶ ἄκρα ζῴων, εἰς ἀνάμνησιν παναρχαίου τινὸς ἐθίμου [2].

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων ζωομόρφων εἰδωλίων εὑρέθησαν ἐν Λυκοσούρᾳ καὶ τὰ ἑξῆς πήλινα.

Μέρος προσώπου γυναικὸς (ὕψ. 0·11, **εἰκ. 35**), ἴσως μιᾶς τῶν ἐν Λυκοσούρᾳ λατρευομένων θεῶν τύπου καλῶν Ἑλληνικῶν χρόνων. Ἄδηλον εἶνε ἂν ἀπεσπάσθη ἐξ ὁλοκλήρου ἀγαλματίου ἢ ἦτο μόνον προσωπεῖον.

Εἰκὼν 35. Πρόσωπον γυναικείου πηλίνου εἰδωλίου.

Κεφαλὴ ἀρχαϊκοῦ εἰδωλίου τύπου ἐν γένει οὐχὶ ἀσυνήθους [3] (ὕψ. 0·05, **εἰκ. 36**). Ἐπὶ κεφαλῆς φέρει στεφάνην (κάλαθος δὲν φαίνεται νὰ εἶνε τὸ ἐπίθημα), ἧς ἑκατέρωθεν ἦτο προσηρτημένον ῥοδακοειδές τι κόσμημα, ἀφ' οὗ ἐκρέματο ταινία. Ἐπὶ τοῦ κρανίου ὑπάρχει μικρὰ ὀξεῖα ἀπόφυσις πρὸς τὰ ἄνω. Ὄπισω εἶνε ἐπίπεδον.

Εἰκὼν 36. Κεφαλὴ πηλίνου εἰδωλίου.

Μέρος σώματος ἀρχαϊκοῦ σανιδομόρφου εἰδωλίου συνήθους τύπου (ὕψ. 0·05), καὶ μέρος ὁμοίως συνήθους ἀρχαϊκοῦ πτηνομόρφου ἱππέως· ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου σῴζεται μέρος τῆς ἀσπίδος (ὕψ. 0·07, **εἰκ. 37**).

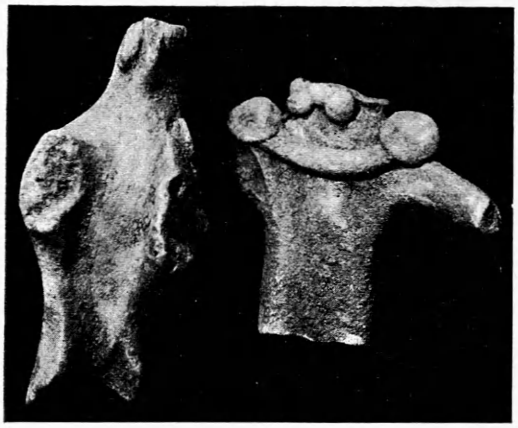

Εἰκὼν 37. Πήλινον εἰδώλιον ἱππέως καὶ κορμὸς σανιδοσχήμου εἰδωλίου.

[1] Πρβ. Perdrizet, ἔ. ἀ.. Hiller v. Gärtringen-Lattermann *Arkad. Forsch.* πίν. XIII 3 a-b.
[2] Πρβ. Cook ἐν JHS 1894 σελ. 162.
[3] Πρβ. Winter, *Die Typen* I 27.

Τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος λίαν ἀρχαϊκοῦ ἀρκαδικοῦ πτηνομόρφου εἰδωλίου φέροντος ὀξὺν πῖλον καὶ ἐν ἀγκάλῃ ἐπὶ τοῦ στήθους μικρὸν τετράπουν ζῷον. Ὑψ. 0·07, ***εἰκ. 38***). Ὅμοιον καθ᾽ ὅλα εἶνε τὸ ἐν ***εἰκ. 39*** ἐνταῦθα εἰκονιζόμενον πήλινον εἰδώλιον τῆς ἀνασκαφῆς Μπέρεκλα, ὅπερ εἰκονίζει γυναῖκα κρατοῦσαν ὁμοίως μικρὸν ζῷον· τούτου λείπει μόνον τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς.

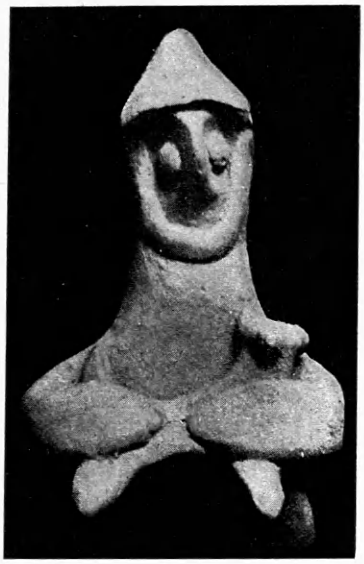

Εἰκὼν 38. Ἄνω μέρος ἀρκαδικοῦ εἰδωλίου.

Ἀρκαδικῆς προελεύσεως ἔργα[1] ἐνθυμίζει καὶ ἡ ὅλως πρωτογενὴς μορφὴ τῆς ***εἰκ. 40***. Παρίσταται τὸ ἀπὸ τοῦ αἰδοίου καὶ ἄνω μέρος ἀνδρικῆς κιονιοειδοῦς μορφῆς. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἥτις μηκύνεται κυλινδρικῶς φέρει εἶδος ταινίας· ἡ ῥὶς ἐξέχει ὀλίγον, κατεσκευάσθη δὲ διὰ συμπιέσεως τοῦ πηλοῦ διὰ τῶν δακτύλων, ὅπως κατεσκευάσθησαν καὶ τὰ ὦτα· ὀφθαλμοί, ῥώθωνες, στόμα καὶ ὦτα δηλοῦνται διὰ μικρῶν ὀπῶν· μικραὶ ἐξοχαὶ ἑκατέρωθεν τοῦ κορμοῦ εἰκονίζουσι τὰς χεῖρας, ὁμοίως δὲ μικρὸν τεμάχιον πηλοῦ, ἐπικολληθὲν ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου μέρους τοῦ σώματος παριστᾷ τὸ αἰδοῖον. Τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος εἶνε τεθραυσμένον, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῦτο κάμπτεται πρὸς τὰ ὀπίσω ἡ μορφὴ ἡμῶν εἰκονίζει, ὡς φαίνεται, ἱππέα ἢ κένταυρον. Ὁ πηλὸς εἶνε τελείως διάφορος τοῦ τῶν λοιπῶν εἰδωλίων· ἔχει χρῶμα κιτρινωπόν, εἶνε ἐλαφρότατος καὶ ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ πολλὰ μέλανα μόρια ἄμμου· ὑψ. 0·085.

Εἰκὼν 39. Ἀρκαδικὸν εἰδώλιον ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Πανὸς ἐν Μπέρεκλα.

Εἰκὼν 40. Εἰδώλιον ἄτεχνον ἀρκαδικόν.

Παρὰ τὸ Μέγαρον εὑρέθησαν πρὸς τούτοις καὶ πολλὰ πήλινα πλακίδια, ἐφ᾽ ὧν εἶνε ἀναγεγλυμμένα κηρύκεια (πρβ. καὶ *Κατάλογον Μουσείου Λυκοσούρας* σελ. 68-70, εἰκ. 70-73). Τὸ κηρύκειον ἔχει ἐπὶ τῶν πλακιδίων τούτων ποικίλας μορφάς, ὧν πολλαὶ ἀπαντῶσιν ἐπὶ ἔργων ἑλληνιστικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ ὑπὸ τῶν πλακιδίων τούτων μαρτυρουμένη λατρεία τοῦ Ἑρμοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς γενικῆς λατρείας, ἧς ἀπήλαυεν ὁ θεὸς οὗτος ἐν Ἀρκαδίᾳ.

Χαλκᾶ εὑρήματα ἐλάχιστα εὑρέθησαν ἐν Λυκοσούρᾳ, ἀποτελεῖ δὲ καὶ τοῦτο κατ᾽ ἐμὲ μαρτύριον ὅτι ἢ δὲν ὑπῆρχε παντελῶς ἢ δὲν ἦτο σπουδαῖον ἱερὸν ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις, ἐν οἷς ἦσαν

Εἰκὼν 41. Χαλκοῦν βοΐδιον.

ἄφθονα τὰ χαλκᾶ ἐν τοῖς ἀρκαδικοῖς ἱεροῖς (πρβ.

[1] Πρβ. ΑΕ 1910 σελ. 300, εἰκ. 20 ἐκ τοῦ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος.

Λύκαιον ΑΕ 1904, 178 κέ. Μπέρεκλα ΠΑΕ 1902, 72 κέ., Βάσσας ΑΕ 1910, 300 κέ.), ἐπὶ τῆς νῦν θέσεως τοῦ ἱεροῦ τῆς Δεσποίνης. Ἓν ἀρχαϊκὸν ἀγαλμάτιον Ἀθηνᾶς εὑρεθὲν παρὰ τὸν τῆς Δεσποίνης ναόν, μικρὸν ἀρχαϊκὸν ἀγαλμάτιον νεανίου εὑρεθὲν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ὀλίγισται περίτμητοι μορφαὶ εὑρεθεῖσαι πλησίον τῶν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου τοῦ ναοῦ ἐπιπέδου τοῦ Τερζῆ ἐρειπίων, ὡς καὶ τὸ ἐν ***εἰκ. 41*** χαλκοῦν βοΐδιον εὑρεθὲν παρὰ τὸ Μέγαρον εἶνε τὰ μόνα χαλκᾶ εὑρήματα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Λυκοσούρας.

Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης.

Μνημεῖα τῶν νοτίων προπόδων τῆς Ἀκροπόλεως

(Πίν. 8-13).

ὑπὸ

Φριδερίκου Βερσάκη.

Τὰ ἐπὶ τῶν νοτίων προπόδων τῆς Ἀκροπόλεως μνημεῖα ὑπέστησαν κατὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τοσαύτην φθορὰν καὶ καταστροφήν, ὥστε περὶ τὰ τέλη τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος διεκρίνετο ὑπὲρ τὸ ἔδαφος μόνον ὁ ὄπισθεν τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους τοῖχος, ὁ φέρων τὰ τοξωτὰ ἀνοίγματα, καὶ τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου. Τὸ κοῖλον τοῦ θεάτρου τούτου ἦτο κεκαλυμμένον μέχρι τοῦ σημείου, καθ' ὃ εὑρίσκεται τὸ μικρὸν ἄνοιγμα ἐν τῇ μέσῃ κόγχῃ, ἐκ δὲ τοῦ περιφεροῦς τοίχου, τοῦ περιβάλλοντος τὸ θέατρον, ἐσῴζετο μέρος τι ὀλίγον ἐξέχον τῆς ἐπιχώσεως, τὸ καὶ νῦν σῳζόμενον. Διεσώθησαν οἱ τοῖχοι οὗτοι, διότι ᾠκοδομήθη ἐπ' αὐτῶν τὸ μεταγενέστερον ὀχύρωμα, ὁ *Σερπεντζές*.

Ἀπεικονίσθη δὲ ὡς εἶχε τότε ἡ νοτία κλιτὺς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀρχιτεκτόνων *Stuart* καὶ *Revett* ἐν *Antiquities of Athens* Vol. II pl. I, II. Vol. III, pl. II καὶ Vol. IV pl. IV.

Ὁ χῶρος, ἐν ᾧ ἔκειντο τὰ μνημεῖα ταῦτα, ἔμεινεν ἀνεξερεύνητος μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τῷ δὲ 1848 ἐνηργήθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἡ πρώτη μικρὰ σκαφικὴ ἐργασία πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου (ΠΑΕ 1849, 13).

Συστηματικώτερον ἐπανελήφθησαν μετὰ ἐννεαετίαν αἱ ἀνασκαφαὶ (τῷ 1857) ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πιττάκη ἀποκαθήραντος τελείως τὸ ἐν λόγῳ θέατρον ἀπὸ τῶν καλυπτόντων αὐτὸ χωμάτων.

Τρίτη ἀνασκαφὴ διαρκέσασα ἀπὸ τῆς 19ης ἀπριλίου 1876 μέχρι τῆς 9ης ἰανουαρίου 1877 ἐνηργήθη ὑπὸ τῆς ἑταιρείας πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ μνημείων καὶ τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους.

Τὰ πορίσματα τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ἀνασκαφῆς ἐδημοσιεύθησαν λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Πιττάκη ἐν ΑΕ 1858, 1707.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ *Richard Schillbach* μελέτη ἐπιγραφομένη «*Über das Odeion des Herodes Attikos*», ἐν ᾗ πλὴν ἄλλων παραθέτει ἀπὸ τῆς σελίδος 19 κέ. μικρὰν περιγραφὴν τοῦ θεάτρου μετὰ δύο πινάκων. Ὁ πρῶτος πίναξ ἀναφερόμενος εἰς τμῆμα τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου πολὺ ἀπέχει τῆς ἀληθείας. Πρὸς σύγκρισιν παραπέμπομεν εἰς τὴν ἡμετέραν ***εἰκόνα 1*** τὸ αὐτὸ περίπου μέρος παριστῶσαν. Ἀκριβεστέρα εἶναι ἡ διὰ τοῦ δευτέρου πίνακος γενομένη συμπλήρωσις τοῦ διαγράμματος τοῦ θεάτρου, συμφωνοῦσά πως πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ γενομένην ἀναπαράστασιν, πλὴν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν ταῖς πλαγίαις πτέρυξι βαθμίδων καὶ τῶν ἐν τοῖς τοξωτοῖς ἀνοίγμασι, τῶν ἀγουσῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου διαζώματος εἰς τὰς

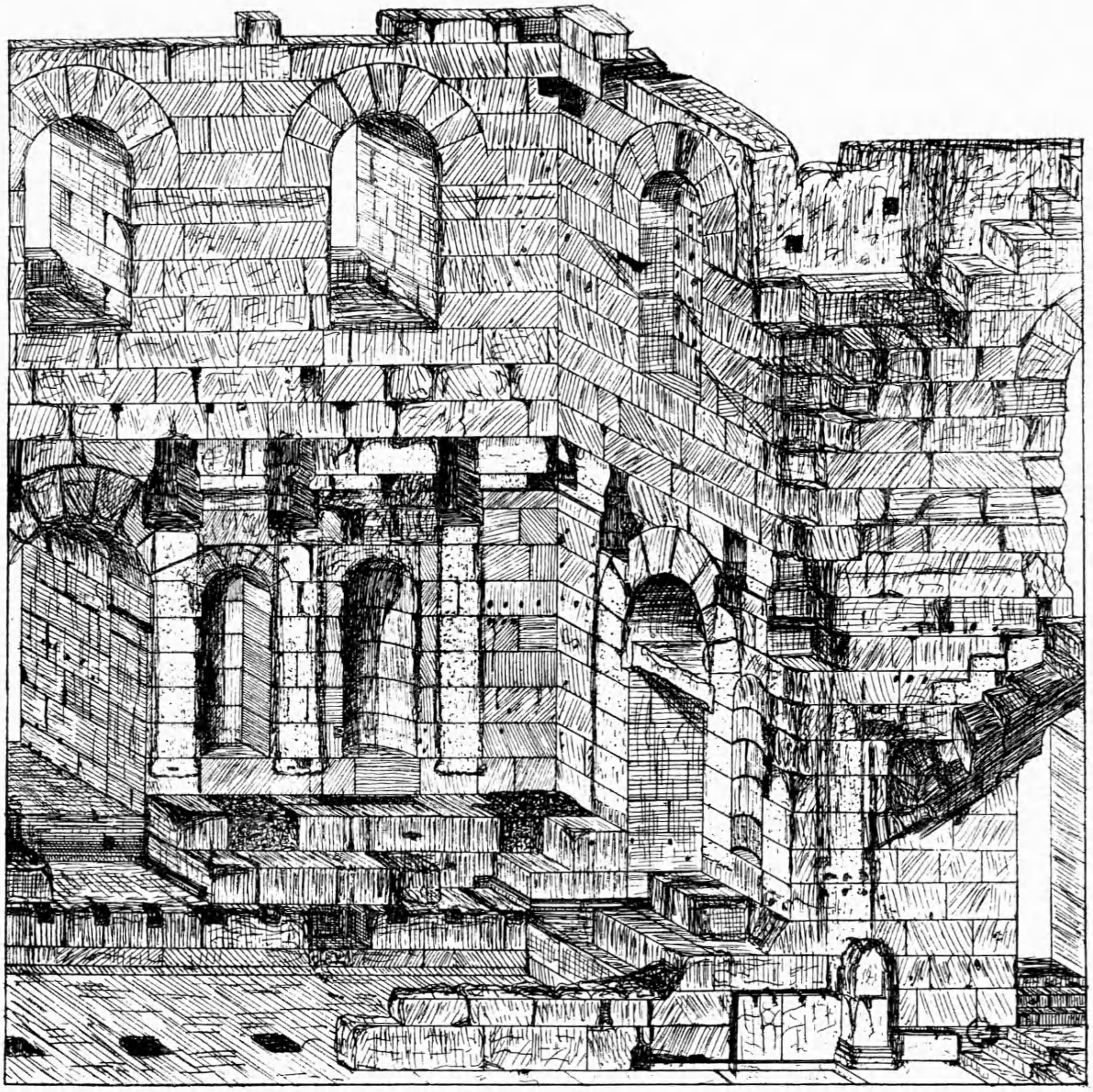

Εἰκὼν 1. Δυσμικὸν τμῆμα τοῦ θεάτρου.

πτέρυγας. Μόνον οἱ κίονες τῆς ἐπὶ τοῦ δευτέρου διαζώματος στοᾶς, ἣν καὶ οὗτος παραδέχεται, καὶ αἱ ἀντηρίδες τοῦ περιφερικοῦ τοίχου παρελείφθησαν. Αὗται κατεστράφησαν βραδύτερον, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ ὑπῆρχον.

Ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐδημοσιεύθη καὶ ἑτέρα διατριβὴ περὶ τοῦ θεάτρου ὑπὸ τοῦ *Sergio Ivanoff* ἐν AI 1858, 213 πίν. L μετὰ δύο πινάκων ἐν MI, VI, πίν. XVI, XVII. Εἶναι δὲ λίαν χρήσιμος ἡ ἐργασία αὕτη ἐκ τῆς σημειώσεως ἐν τῷ σχεδιογραφηθέντι διαγράμματι (πίν. XVI) πασῶν τῶν διαστάσεων τοῦ θεάτρου. Διὰ τοῦτο παρέλιπον ταύτας ἐν τοῖς σχεδίοις μου.

Ἡ λεπτομερεστέρα πασῶν τῶν περὶ θεάτρου ἐργασιῶν εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ *W. Tuckermann* τῷ 1868 δημοσιευθεῖσα μονογραφία «*Das Odeum des Herodes Attikos*». Αὕτη εἶναι καὶ ἡ μᾶλλον ἄχρηστος, διότι οὐδὲν σημεῖον τοῦ θεάτρου κατενοήθη ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τούτου.

Πλείονας βιβλιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ θεάτρου παρέχει ὁ *Judeich* ἐν *Topogr. v. Athen* σ. 291.

Περὶ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Ἀσκληπιείου ἀναφέρει ὁ *Κουμανούδης* ἐν ΠΑΕ 1877, 14 καὶ 1878, 66. Ἐν *Ἀθηναίῳ* τόμ. Ε' 164 καὶ 320, τόμ. F' 146. Ὁ δὲ *Köhler* ἐν AM 1877, 171.

Μικρὰν περιγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ *Girard* ἐν

L'Asclépieion d'Athènes σ. 1-22.

Ἡ λοιπὴ βιβλιογραφία τῶν μνημείων τοῦ Ἀσκληπιείου ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ *Judeich* ἔ. ἄ. σ. 285 σημ. 13.

Πλὴν τῶν περιληπτικῶν τούτων περιγραφῶν οὐδεμία λεπτομερὴς ἐργασία ἐδημοσιεύθη ἀποβλέπουσα εἰς τὴν καθαρῶς ἀρχιτεκτονικὴν μελέτην τῶν μνημείων τούτων. Περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου ὑπάρχει μόνον ἡ μνημονευθεῖσα ἄχρηστος τοῦ *Tuckermann*, περὶ δὲ τοῦ Ἀσκληπιείου ἡ μικρά μου ἐργασία ἡ δημοσιευθεῖσα ἐν ΑΕ 1908, 255 κέ., βρίθουσα καὶ αὕτη τυπογραφικῶν σφαλμάτων καὶ ἄλλων παροραμάτων. Ταῦτα προῆλθον ἐκ τῆς τότε ἀπειρίας μου περὶ τὴν διόρθωσιν τυπογραφικῶν δοκιμίων, οὔσης ταύτης τῆς πρώτης ἑλληνιστὶ δημοσιευθείσης ἐργασίας μου, ἧς ἡ ἐκτύπωσις μόνον ὑπ' ἐμοῦ ἐπωπτεύετο. Τὰ λοιπὰ σφάλματα προῆλθον ἐκ τῆς ἐλλείψεως μέσων πρὸς ἀκριβῆ ἔρευναν καὶ ἐξέτασιν τῶν ἐρειπίων. Πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἅτινα δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνεύρω τότε μόνος ὑπὸ τὰ ἐρείπια, ἀνεκάλυψα βραδύτερον τῇ βοηθείᾳ ἐργατῶν.

Μελετῶν τὰς εἰρημένας ἐργασίας καὶ ἐρευνῶν τὸ θέατρον τοῦ Ἡρῴδου ἐνόησα τὸ πλημμελὲς αὐτῶν, ἐξ οὗ ἀπεφάσισα νὰ ἐκπονήσω νέαν ἐργασίαν περὶ τοῦ θεάτρου. Ἡ ἀπόφασις αὕτη μὲ ἤγαγεν εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τῶν παρὰ τὸ θέατρον ἀρχαιοτέρων κτισμάτων, ὑποστάντων κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν αὐτοῦ μεγάλην μεταβολήν. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ἔπρεπε νὰ συμπεριληφθῶσι κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ θεάτρου καὶ τὰ μνημεῖα ταῦτα, ὡς χρησιμεύοντα εἰς τὴν πλήρη κατανόησιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἔπρεπεν, ὡς εἰκός, νὰ ἐκταθῇ ἡ ἐξέτασις μέχρι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ταῦτα ᾠκοδομήθησαν, ἵνα νοηθῇ ἐντελῶς ἡ μεταγενεστέρα αὐτῶν μεταβολὴ ἡ προελθοῦσα ἐκ τῆς κατόπιν οἰκοδομήσεως τοῦ θεάτρου.

Μία τοιαύτη ἐργασία ἤθελεν ἔχει μᾶλλον ἑνιαίαν μορφήν, ἐὰν ἐδημοσιεύετο συγχρόνως ἐν μιᾷ μονογραφίᾳ τὸ πόρισμα τῆς μελέτης ἁπάντων τῶν κατὰ τὴν νοτίαν κλιτὺν μνημείων. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι ἐφικτὸν ἐμοὶ διὰ πολλοὺς λόγους, ἀπεφάσισα νὰ διαιρέσω τὴν ὅλην μελέτην εἰς αὐτοτελῆ μέρη καὶ νὰ δημοσιεύσω αὐτὰ τμηματικῶς ἐν τῇ ΑΕ, συμμορφούμενος πρὸς τοὺς ὅρους, καθ' οὓς εἶναι δυνατὴ ἡ ἐν ἐπιστημονικοῖς περιοδικοῖς δημοσίευσις τοιούτων ἐργασιῶν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ κειμένου καὶ τὴν ποσότητα καὶ ποιότητα τῶν σχεδιογραφημάτων καὶ ἄλλων εἰκόνων.

Πρῶτον κατὰ σειρὰν μέρος ἔδει νὰ ᾖ ἡ παροῦσα ἐργασία, δεύτερον δὲ ἡ ἤδη ἐν ΑΕ 1912, 43 δημοσιευθεῖσα, ἀλλ' ἕνεκα διαφόρων κωλυμάτων ἠναγκάσθημεν νὰ μεταβάλωμεν τὴν σειράν.

Βραδύτερον θέλει ἀκολουθήσει ἡ ἀναδημοσίευσις τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τοῦ Ἀσκληπιείου καὶ μετὰ ταῦτα ἡ τοῦ ναοῦ τοῦ Νικίου.

Α'). Τὸ θέατρον τοῦ Ἡρῴδου.

Ἐν παντὶ θεάτρῳ διακρίνομεν τὸ τοῖς ὑποκριταῖς προωρισμένον μέρος, τὴν σκηνήν, καὶ τὸ τοῖς θεαταῖς, τὸ θέατρον ἢ κοῖλον. Ἡ σκηνὴ πάλιν περιλαμβάνει τὸ μέρος, ἐφ' οὗ οἱ ὑποκριταὶ ὑπεκρίνοντο, τὸ λογεῖον, καὶ τὸ μέρος, ἐν ᾧ μετημφιέννυντο καὶ ἐξ οὗ ἐξήρχοντο εἰς τὸ λογεῖον, τὴν αἴθουσαν. Πρὸ τῆς αἰθούσης κεῖται τὸ λογεῖον, παρὰ δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ λογείου, τὴν πρὸς τὴν αἴθουσαν ὑψοῦται τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς, διακοσμούμενον καταλλήλως, ὥστε νὰ σχηματίζῃ ἑκάστοτε πρόσωπον μεγάρου, οἰκίας κτλ..

Τὸ μέτωπον τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου βλέπει περίπου πρὸς βορρᾶν.

Τὸ ***λογεῖον*** τοῦ θεάτρου τούτου ἔχει σχῆμα ἐπιμήκους ὀρθογωνίου τετραπλεύρου μήκους 35·63 καὶ βάθους 7·88. Ὕψος δὲ ἔχει 1·50. Περιβάλλεται κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, τὴν ὀπισθίαν ἢ νοτίαν, καὶ τὰς δύο ἑκατέρωθεν μικράς, ὑπὸ ὑψηλοῦ τοίχου. Ὁ κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῖχος εἶναι μετὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς διακοσμήσεως τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς, οἱ δὲ δύο ἄλλοι αἱ ἐσωτερικαὶ πλευραὶ τῶν παρασκηνίων. Ὁ τοῖχος οὗτος περιβαλὼν τὸ λογεῖον κατὰ τὰς πλευρὰς ταύτας κάμπτεται ἑκατέρωθεν κατὰ τὴν γραμμήν, ἥτις συμπίπτει πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ λογείου, τὸ προσκήνιον, καὶ ἐξακολουθεῖ ἐπί τινα ἔκτασιν σχηματίζων τὸ μέτωπον τῶν παρασκηνίων.

Ἐν τῷ μετώπῳ τῆς σκηνῆς εὑρίσκοντο αἱ τρεῖς

θύραι, δι' ὧν μετέβαινον ἐκ τοῦ λογείου εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν, ἐν ἑκατέρᾳ δὲ τῇ πλαγίᾳ πλευρᾷ τῶν παρασκηνίων μία θύρα (πρβ. πίν. 8 καὶ 9).

Βάθρον ὕψ. 1·62 καὶ βάθ. 2·19 περίπου περιέθεε τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς καὶ τὰς δύο μνημονευθείσας παρὰ τὴν βάσιν, διακοπτόμενον μόνον ὑπὸ τῶν θυρῶν. Τὸ πρόσωπον τοῦ βάθρου ἔχει ἐν τῷ μετώπῳ τῆς σκηνῆς ἐσοχὰς καὶ ἐξοχὰς σχηματίζον ὀρθογώνιον τεθλασμένην γραμμήν, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πλευραῖς τοῦ λογείου εἶναι εὐθύ. Αἱ ὁραταὶ ἐπιφάνειαι τοῦ βάθρου ἦσαν ἐπενδεδυμέναι διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ἐν ᾧ ὁ σκελετὸς ἦτο ἐκ πώρου. Κατὰ τὴν βάσιν ἐκοσμεῖτο διὰ ζώνης μετὰ διαφόρων κυματίων (εἰκ. 1 καὶ πίν. 9, 10), πρὸς τὰ ἄνω δ' ἐστέφετο ὑπὸ μαρμαρίνων δόμων ὕψους 0·42 καὶ πλάτ. 0·86 γεγλυμμένων ἐν τῇ προσθίᾳ ἐπιφανείᾳ διὰ κυματίων (**εἰκ. 1, 2** ἀριστερὰ ἄνω).

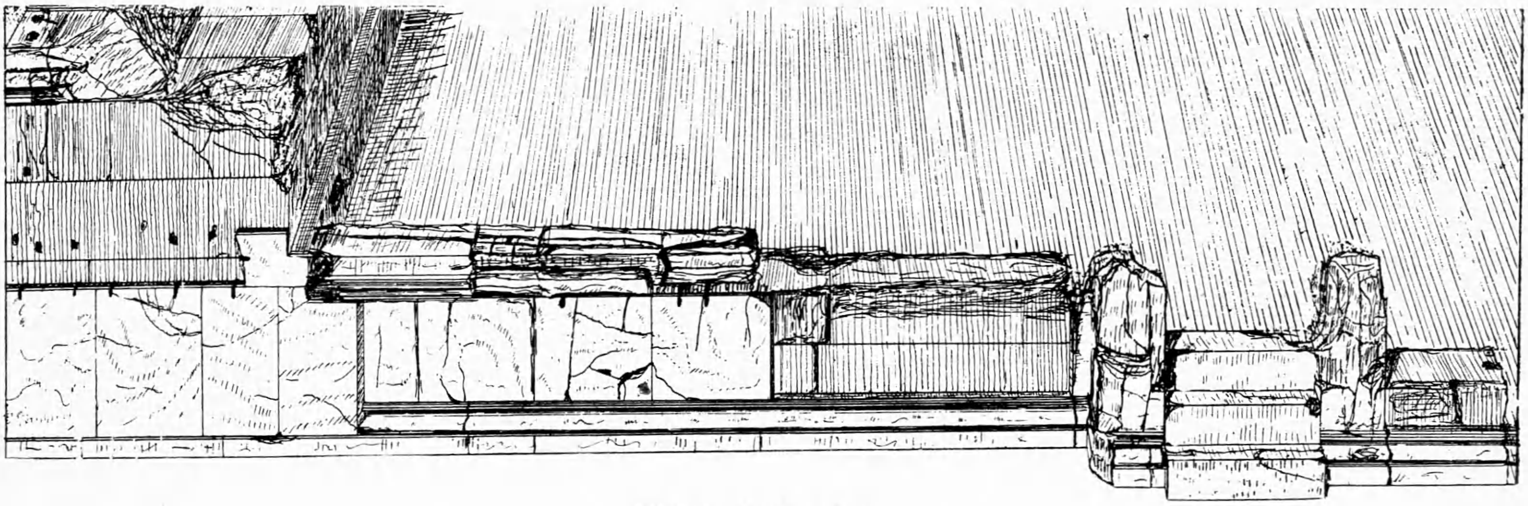

Εἰκὼν 2. Λογείου τμῆμα.

Ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ἵσταντο κίονες κορινθιακοῦ ρυθμοῦ στηρίζοντες θριγκὸν καὶ σχηματίζοντες στωϊκὰ κατασκευάσματα. Ἐπὶ τῶν βάθρων τοῦ μετώπου τῆς σκηνῆς ἵσταντο τρεῖς κίονες, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν μικρῶν πλευρῶν δύο. Ἀπέναντι ἑκάστου κίονος ἠρείδετο ἐπὶ τοῦ τοίχου μία παραστὰς ὀρθογώνιος μετὰ ὁμοίου ἐπικράνου. Τὸ ἀπεικονιζόμενον ἐπίκρανον παραστάδος εἶναι τὸ μόνον διατηρηθὲν ἐκ πάντων τῶν κιόνων **(εἰκ. 3)**.

Ἀπὸ ἑκάστου μέσου κίονος τῶν κατὰ τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς βάθρων διῆκε καθέτως ἕτερος δόμος ἐκ μαρμάρου (0·42×0·86) καλύπτων τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βάθρου μέχρι τοῦ τοίχου. Τὸ μεταξὺ δύο δόμων διάστημα ἐκαλύπτετο διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἐφαρμοζομένων ἐπὶ τῶν πρώτων.

Τὰ μέρη τῶν βάθρων τὰ εὑρισκόμενα ὑπὸ τοὺς καλύπτοντας δόμους συνίσταντο ἐκ πώρου, τὰ δὲ ὑπὸ τὰς πλάκας ἐκ μίγματος μικρῶν λίθων καὶ ἀσβεστοκονιάματος. Οὕτω παρεῖχον τὰ βάθρα τὴν ἀπατηλὴν ὄψιν ὅτι ἦσαν ὁλόκληρα ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένα.

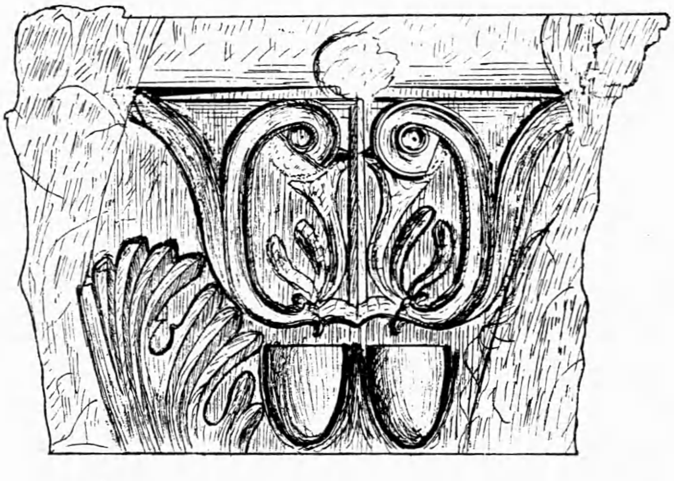

Εἰκὼν 3. Ἐπίκρανον τῶν παραστάδων τῆς σκηνῆς.

Τὸ ἐπίκρανον τῶν παραστάδων καὶ ὁ θριγκὸς τῶν πλαγίων πλευρῶν τῶν προστῴων ἦσαν πρὸς μείζονα στερεότητα ἐμπεπηγότες δι' ἀκατεργάστου τμήματος ἐν τῷ τοίχῳ ἐντὸς μεγάλης ἐντομῆς (εἰκ. 1).

Ὁ θριγκὸς ἦτο, πλὴν τοῦ γείσου, μονόλιθος,

συγκείμενος ἐξ ἐπιστυλίου μετὰ δύο ταινιῶν καὶ ἐκ ζωφόρου **(εἰκ. 4).**

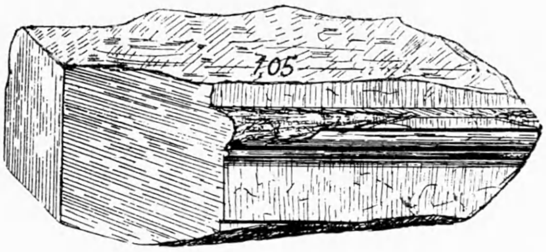

Εἰκὼν 4. Ἐπιστύλιον τοῦ προστῴου τῆς σκηνῆς.

Ἐπιστύλιον ἔκειτο καὶ κατὰ τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τῶν προστῴων ἐπὶ τῶν παραστάδων, προσαρμοζόμενον πρὸς τὸν τοῖχον διὰ μικρᾶς ἐντομῆς. Ζωφόρος δὲν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα.

Ἡ ζωφόρος τῶν τριῶν ἄλλων πλευρῶν ἐλαξεύθη ἐσωτερικῶς μέχρι τοῦ ἄνω κυματίου τοῦ ἐπιστυλίου, σχηματίζουσα ὀρθογώνιον ἐντομὴν πλάτους 0·41 περίπου. Ἐπὶ ταύτης ἐφηρμόζοντο τὰ φατνώματα, ὧν ἡ ἀντίθετος πλευρὰ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ πρὸς τὸν τοῖχον, τοῦ μὴ φέροντος ἐπ' αὐτοῦ ζωφόρον.

Ἐπὶ τῶν φατνωμάτων ἔκειντο καὶ ἄλλαι πλάκες καλύπτουσαι τὸ ὅλον.

Τὸ μέρος τοῦ τοίχου, ἐφ' οὗ ἠρείδοντο αἱ παραστάδες, εἶνε ὀλίγον λελαξευμένον πρὸς ἐξομαλισμόν Ἐκ τούτου διακρίνεται σαφέστατα τὸ εἶδος τῆς σπείρας καὶ τὸ ὕψος περίπου αὐτῆς. Τοῦτο εἶναι μάλιστα εὐχερὲς ἐν τῇ πρώτῃ ἐκ δυσμῶν παραστάδι (εἰκ. 1). Κατὰ ταῦτα συμπεραίνομεν ὅτι ἡ σπεῖρα **εἰκ. 5** ἔχουσα ὕψος 0·21, ὅσον δῆ-

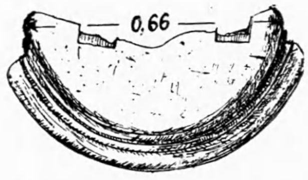

Εἰκὼν 5. Σπεῖρα τῶν κιόνων τῆς σκηνῆς.

λαδὴ δεικνύει ἡ λάξευσις, ἀνήκει ἐνταῦθα. Αὕτη κεῖται νῦν ἐπὶ τοῦ πρώτου διαζώματος, κατεσκευάσθη δὲ ἄνευ πλίνθου.

Μεταξὺ δύο παραστάδων κατεσκευάσθη μία κόγχη, ἄλλη μὲν ὀρθογωνίου, ἄλλη δὲ ἡμικυκλίου διαγράμματος. Ἐπὶ τῆς βάσεως τούτων ἔκειτο δόμος μαρμάρινος 0·41 περίπου ὕψους, ὡς ἐξάγεται ἐκ μικρᾶς λαξεύσεως τῶν τοιχωμάτων τῆς κόγχης· ἡ λοιπὴ ἐπιφάνεια ταύτης, ὡς καὶ ἡ μεταξὺ δύο παραστάδων ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου, ἦτο ἐπενδεδυμένη διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ἐστερεωμένων ἐπ' αὐτοῦ διὰ γόμφων.

Ὁδηγούμενοι λοιπὸν ἐκ τῶν διαφόρων ἐπὶ τοῦ τοίχου λαξεύσεων καὶ ἐντομῶν καὶ ἐξ ἱκανῶν ἄλλων λειψάνων δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν τὰ προστῷα μετὰ ποιᾶς τινος ἀκριβείας. Ταῦτα παρίστανται συμπεπληρωμένα ἐν πίναξι 8, 9, 10 καὶ 11, ὧν ὁ 3ος εἰκονίζει ἐν προστῷον εἰς μείζονα κλίμακα.

Ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπάρχει πλῆθος μικρῶν θραυσμάτων κιόνων, ὧν αἱ ῥαβδώσεις ἔχουσι κυρτὸν σχῆμα, ὡς οἱ κίονες τῆς Ἁδριανείου βιβλιοθήκης. Ἐκ τούτου συνεπέρανα ὅτι τὸ κάτω μέρος τῶν κιόνων θὰ ἦτο ὁμοίως ἐξειργασμένον. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀναπαρέστησα οὕτω τοὺς κίονας.

Ἐκ τῶν καλυπτουσῶν τὸ βάθρον πλακῶν ἐσώθησαν μόνον θραύσματά τινα, ἀλλὰ διακρίνονται σαφῶς ἐπ' αὐτοῦ ἴχνη. Αἱ πλάκες αἱ καλύπτουσαι τὸ πρόσωπον τοῦ βάθρου ἀντικατεστάθησαν βραδύτερον διὰ χρώματος. Ἱκανὰ δὲ λείψανα ἔμειναν καὶ ἐκ τοῦ κοσμήματος τῆς βάσεως. Ἐλάχιστα δὲ ἔμειναν κατὰ χώραν ἐκ τῶν μαρμαρίνων δόμων· ἐκ τούτων εἷς ἀπεικονίζεται διὰ τῆς εἰκ. 2 (ἀριστερὰ) σώζων ἔτι τὰ ἴχνη τῆς παραστάδος, ἥτις συνεδέετο πρὸς αὐτὸν τὸν δόμον καὶ πρὸς τὸν τοῖχον διὰ γόμφων.

Ἐκ τῶν κιόνων διατηρεῖται ἓν μέγα θραῦσμα, ἔξω τοῦ θεάτρου κείμενον, καί τινα μικρὰ θραύσματα διεσπαρμένα.

Τὸ ἀπεικονισθὲν θραῦσμα τοῦ ἐπιστυλίου εἶναι τὸ μόνον σωζόμενον (εἰκ. 4). Νῦν κεῖται ἐν τῷ λογείῳ.

Ἐκ δὲ τοῦ γείσου **(εἰκ. 6)** καὶ ἐκ τῶν φατνω-

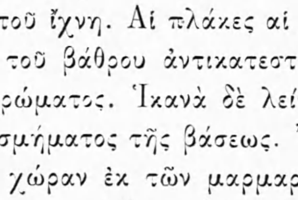

Εἰκὼν 6. Γεῖσον τῶν προστῴων τῆς σκηνῆς.

μάτων ὑπελείφθη ἑκατέρου μόνον ἓν θραῦσμα, ὧν

τὸ ἀπεικονιζόμενον εὑρίσκεται ἐν τῷ λογείῳ, τὸ δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ παρὰ τὴν πάροδον εἰσόδῳ.

Παρὰ ταῦτα συνεπλήρωσεν ὁ Tuckermann τὸν θριγκὸν τῶν προστῴων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς σκηνῆς, δηλ. καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπὶ τῶν θυρῶν εὑρισκομένου μέρους, ἐφ' οὗ οὐδεμία λάξευσις πρὸς ἐφαρμογὴν παρατηρεῖται. Καὶ τὰς σπείρας τῶν κιόνων συνεπλήρωσεν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπιστήμων μετὰ πλίνθου, ἥτις δὲν φαίνεται ἐκ τῆς σῳζομένης λαξεύσεως τῆς παραστάδος εἰκ. 1.

Τὸ μέτωπον τοῦ λογείου ἦτο κατεσκευασμένον ἐκ πωρίνου τοίχου, ἐπενδεδυμένου διὰ μαρμαρίνων πλακῶν. Ἡ δὲ τελευταία πρὸς τὰ ἄνω στρῶσις συνίστατο ἐκ μαρμαρίνων δόμων φερόντων ἐν τῇ προσθίᾳ ἐπιφανείᾳ διάφορα κυμάτια καὶ γλυφὰς (εἰκ. 2).

Ὄπισθεν τοῦ τοίχου τούτου εἶναι ἐξειργασμέναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τετράγωνοι ὀπαὶ (εἰκ. 1, πίν. 11), ἐν αἷς ἦσαν ἐμπεπηγυῖαι ξύλιναι κατακόρυφοι δοκοί, ὡς καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Γυθείου. Ἐπὶ τούτων προσηλώθη ἑτέρα μεγάλη δοκὸς διήκουσα καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ λογείου καὶ ἐφαρμοζομένη ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐντὸς ἐντομῶν ($0{\cdot}50 \times 0{\cdot}50$) ἐξεργασθεισῶν ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν τοίχων (εἰκ. 2) τῶν παρασκηνίων. Ἐπὶ τῆς δοκοῦ ταύτης προσηρμόσθησαν ἄλλαι κάθετοι πρὸς αὐτὴν καθ' ὁριζοντίαν διεύθυνσιν, τὸ δὲ ἀντίθετον ἄκρον αὐτῶν εἰσεχώρει ἐντὸς ἐντομῶν ἐξεργασθεισῶν ἐπὶ προεξοχῆς τῶν θεμελίων τοῦ βάθρου τῶν προστῴων τῆς σκηνῆς (εἰκ. 1). Παχεῖαι σανίδες βαστάσασαι στρῶμα πεπατημένου χώματος προσηλώθησαν ἐπὶ τῶν τελευταίων δοκῶν καθέτως, σχηματίσασαι τὸ δάπεδον τοῦ λογείου.

Περὶ τῆς ἐκ χώματος στρώσεως μαρτυρεῖ μικρὰ ἐντομὴ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἄνω ἀκμῆς τῶν μαρμαρίνων δόμων τοῦ προσκηνίου (εἰκ. 1).

Ἐν χρόνοις μεταγενεστέροις μετεβλήθη τὸ προσκήνιον διὰ τῆς πρὸς τὰ ἐμπρὸς μεταφορᾶς τμήματος αὐτοῦ οὕτως, ὥστε τὸ εὐθεῖαν γραμμὴν ἀποτελοῦν πρόσωπον ἐσχημάτισεν ὀρθογώνιον τεθλασμένην γραμμήν. Ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ μετατοπισθέντος μέρους προσετέθησαν κλίμακες φέρουσαι ἐκ τοῦ λογείου εἰς τὴν ὀρχήστραν· ἐκ τούτων διετηρήθη μόνον ἡ μία. Μετὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ τμήματος τοῦ προσκηνίου ἔμειναν τὰ ἴχνη τῆς προτέρας κατασκευῆς, ἐξ ὧν δύναταί τις εὐκόλως νὰ διακρίνῃ τὴν γενομένην μετασκευήν.

Ταύτην καθιστᾷ εὐκρινῆ καὶ ἑτέρα λεπτομέρεια. Παρὰ τὴν βάσιν τοῦ προσκηνίου ὑπάρχει ὀλίγον ἐξέχουσα ταινία. Κατὰ δὲ τὴν μετασκευὴν παρενετέθη μεταξὺ ταύτης καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἐρειδομένων πλακῶν τῶν καλυπτουσῶν τὸ προσκήνιον λέσβιον κυμάτιον ἀρκετοῦ βάθους. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἄνω ἀκμὴ τοῦ κυματίου ἀπέχει ἱκανῶς τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς ἐν λόγῳ ταινίας, ἔπρεπε βεβαίως νὰ μετατοπισθῶσιν αἱ ἐπ' αὐτοῦ ἑδραζόμεναι πλάκες μᾶλλον πρὸς τὰ ἔσω. Διότι ἡ ἄνω ἀκμὴ τοῦ κυματίου κατ' ἀνάγκην θὰ ἔκειτο ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ πρὸς τὰς πλάκας. Ἀλλὰ τὸ κυμάτιον ἐξετείνετο μόνον μέχρι τοῦ ἑκατέρωθεν τῶν παρασκηνίων περιλαμβανομένου μέρους τοῦ λογείου, ἐν ᾧ ἡ ταινία ἐξακολουθεῖ μέχρι τῶν παρὰ τὸ προσκήνιον βαθμίδων τῶν παραστάδων (εἰκ. 1). Ἀπὸ τοῦ σημείου, καθ' ὃ λήγει τὸ κυμάτιον, μέχρι τῶν βαθμίδων τούτων ἡ ταινία καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν πλάκες ἔμειναν ἄθικτοι. Ἐκ τούτου προέκυψε μία κακότεχνος καὶ ἀνόργανος ἐφαρμογὴ τῶν δύο μερῶν, ὥστε νὰ εὑρίσκηται σημεῖόν τι τοῦ λογείου, καθ' ὃ αἱ πλάκες τοῦ προσκηνίου νὰ κεῖνται βαθύτερον τῶν ἄλλων κατὰ ἑκατοστόμετρά τινα. Τοῦτο δὲν θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ἡ σῳζομένη μορφὴ τοῦ προσκηνίου ἦτο ἡ ἐξ ἀρχῆς κατασκευασθεῖσα.

Ἑκατέρωθεν τῶν κλιμάκων τοῦ λογείου ἐτέθησαν παραστάται ἔχοντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐν λόγῳ ταινίαν καὶ τὸ λέσβιον κυμάτιον, ἀλλὰ μονόλιθα. Ἐὰν τὸ κυμάτιον καὶ ἡ ταινία τοῦ λοιποῦ μέρους τοῦ προσκηνίου ἦσαν σύγχρονα, θὰ κατεσκευάζοντο καὶ αὐτὰ μονόλιθα, ὅπως ἐν τοῖς παραστάταις.

Ὁ Tuckermann γνωρίζει μόνον τὴν τελευταίαν μορφὴν τοῦ προσκηνίου.

Τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς καὶ αἱ πλευραὶ τῶν παρασκηνίων ἔχουσιν ὕψος περὶ τὰ 28 μέτρα, ἡ δὲ κορυφὴ αὐτῶν ἔκειτο ἐν τῷ αὐτῷ ὁριζοντίῳ ἐπιπέδῳ. Διότι αἱ διάφοροι κόγχαι καὶ τὰ τοξωτὰ ἀνοίγματα, ἅτινα εὑρίσκονται ἐπὶ τῶν τοίχων τούτων, κεῖνται καὶ αὐτὰ ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ ὁριζοντίως. Ἐκ τούτων κρίνομεν καὶ περὶ τῆς ἄνω ἀκμῆς τοῦ τοίχου ***(εἰκ. 1** καὶ **7).***

Ἐτυπ. 22.9.12.

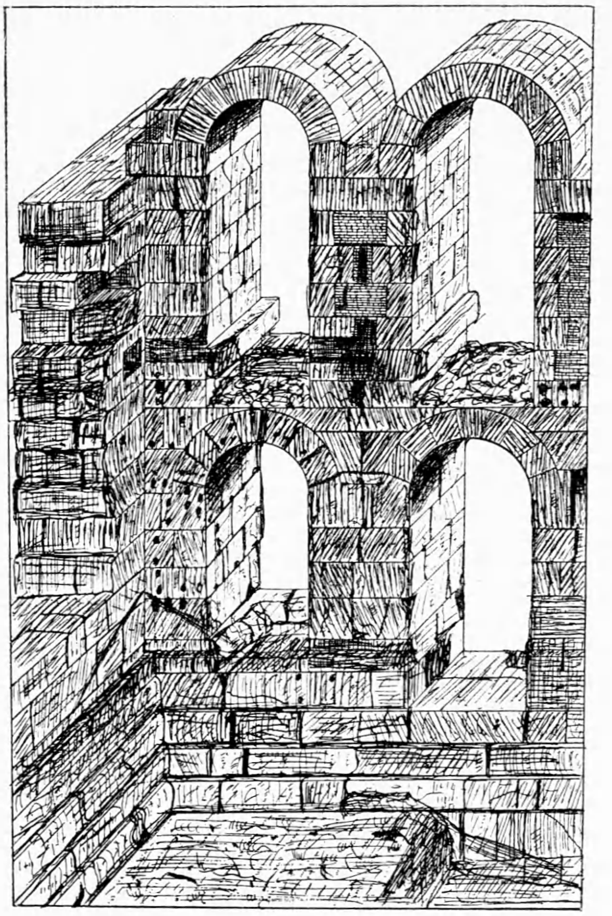

Εἰκὼν 7. Ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς σκηνῆς.

Τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς ἔχει ὑπεράνω ἑκάστης τῶν ἄκρων θυρῶν καὶ μεταξὺ τούτων καὶ τῆς μέσης θύρας τοξωτὰς κόγχας ὀρθογωνίου διαγράμματος. Ὁμοίας κόγχας ἔχουσι καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ μικραὶ πλευραὶ τῶν παρασκηνίων ἐπὶ τῶν θυρῶν (πίν. 9 καὶ 11).

Ἐκ τῶν τριῶν σειρῶν ἀνοιγμάτων τοῦ μετώπου τῆς σκηνῆς ἐσώθη μόνον ἡ πρώτη καὶ μέρος τῆς δευτέρας.

Ἐν τῷ προσώπῳ τῶν παρασκηνίων κατεσκευάσθησαν δύο σειραὶ μόνον τοξωτῶν ἀνοιγμάτων ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὰς δύο τελευταίας σειρὰς τοῦ μετώπου τῆς σκηνῆς. Τὸ τόξον τῶν ἀνοιγμάτων τῆς πρώτης σειρᾶς δὲν εἶναι ἐνταῦθα ὁριζόντιον, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἔσω τοῦ θεάτρου κεκλιμένον, τὰ δὲ ἀνοίγματα τοῦ μετώπου τῆς σκηνῆς ἔχουσι πάντα τὴν βάσιν καὶ τὸ τόξον λοξὰ πρὸς τὰ ἔσω.

Ὁ τοῖχος ὁ ἀποτελῶν τὸ πρόσωπον τῶν παρασκηνίων ἔχει πάχος 2·70 περίπου, ὁ δὲ τῶν ἄλλων πλευρῶν 2·36.

Τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς συνίσταται ἐκ δύο τμημάτων, τοῦ κατωτέρου ἔχοντος πάχος 4·08 περίπου καὶ ὕψος 13·00 καὶ τοῦ ἀνωτέρου πάχους 2.58. Ἡ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ θεάτρου βλέπουσα πλευρὰ ἀποτελεῖ συνεχῆ ἐπιφάνειαν, ἡ δὲ πρὸς τὰ ἔξω δύο τοιαύτας εἰς δύο διάφορα ἐπίπεδα κειμένας. Ἡ διαφορὰ τοῦ πάχους τοῦ ἀνωτέρου τμήματος ἐξισοῦται ἐν μέρει πρὸς τὸ κάτω διὰ πέντε ἀντηρίδων, ἐπ' αὐτοῦ κατασκευασθεισῶν, ὧν ἡ μέση ἔχει ὑπερδιπλάσιον πλάτος τῶν ἄλλων. Αὗται ἔχουσι πλάτος περίπου 1·60 (πρβ. πίν. 12).

Τὸ φέρον τὰς ἀντηρίδας τμῆμα διαιρεῖται κατὰ τὸ ὕψος εἰς τρία διαμερίσματα ἢ ὀρόφους, ὧν ἕκαστον εἶχε καὶ μίαν σειρὰν τοξωτῶν ἀνοιγμάτων καὶ ἐστέφετο ὑπὸ γείσου ἐκτεινομένου καθ' ὅλον τὸ πλάτος τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τῆς σκηνῆς, διερχομένου καὶ ἐπὶ τῶν ἀντηρίδων. Τμῆμα τοῦ γείσου τούτου ἐσώθη κατὰ χώραν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀντηρίδων παρατηροῦνται τὰ ἴχνη αὐτοῦ.

Διὰ τῶν τριῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς εἰσήρχοντο εἰς τὴν ὄπισθεν κειμένην αἴθουσαν, ἔχουσαν πλάτος ἐξωτερικὸν 7·90 καὶ μῆκος ὅσον εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἑκατέρωθεν τοῦ λογείου τοίχων τῶν παρασκηνίων ἐξωτερικὴ ἀπόστασις. Τὸ πάχος τῶν τοίχων τῆς αἰθούσης εἶναι μόνον 1·18-1·20. Ἐκ τῆς σχετικῆς ταύτης λεπτότητος τῶν τοίχων τῆς αἰθούσης ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν εἶχεν αὕτη τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς τὸν τοῖχον τοῦ μετώπου τῆς σκηνῆς, ὅστις κατεσκευάσθη τόσον παχὺς καὶ μετ' ἀντηρίδων, ἵνα παρουσιάσῃ μείζονα στερεότητα διὰ τὸ ὑπερβολικὸν ὕψος αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν οἱ τοῖχοι τῆς αἰθούσης δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ πάχος, συμπεραίνομεν ὅτι δὲν συνέτρεχον οἱ αὐτοὶ λόγοι ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν δύο τούτων μερῶν τοῦ θεάτρου, ἀλλ' εἶχεν ἤδη ὑπολογισθῇ τὸ διάφορον ὕψος αὐτῶν καὶ ἐκ τούτου ἐκρίθη ἀρκετὸν τὸ μικρὸν πάχος. Δὲν θὰ ἠδύναντο ἄλλως τε νὰ σταθῶσιν οἱ τοῖχοι οὗτοι ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὸ ὕψος τῶν πρώτων ἔχοντες τόσον μικρὸν πάχος.

Ἡ αἴθουσα ὑψοῦτο μέχρι τοῦ σημείου, καθ' ὃ ὁ τοῖχος τῆς σκηνῆς γίνεται ἐξωτερικῶς λεπτότερος, τὸ δὲ σημεῖον ἐπαφῆς διακρίνεται εἰσέτι εὐχερῶς. Ἐσωτερικῶς ἐκλείετο διὰ καμάρας, ἧς ἡ ἀρχὴ

σῴζεται κατὰ χώραν.

Τὸ τμῆμα τοῦ τοίχου τῆς σκηνῆς τὸ βλέπον πρὸς τὴν αἴθουσαν ἔφερε πλὴν τῶν θυρῶν καὶ κόγχας, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ πλευρὰ τῆς αἰθούσης εἶχεν ἐν συνόλῳ τόσας κόγχας, ὅσας καὶ τὸ πρῶτον μετὰ τῶν θυρῶν, μετασχηματισθεισῶν ἐνταῦθα τῶν τελευταίων εἰς ὀρθογωνίους τοξωτὰς κόγχας (πίν. 12). Τὸ ὅλον πάχος τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς αἰθούσης ἦτο 2·20.

Αἱ μικραὶ πλευραὶ ταύτης εἶχον μίαν ὁμοίαν κόγχην καὶ μίαν θύραν μετὰ μαρμαρίνων παραστάδων καὶ οὐδῶν, ὧν τμήματα σῴζονται κατὰ χώραν. Τὸ σχῆμα τῶν παραστατῶν ἀπεικονίζεται διὰ τῆς ***εἰκ. 8.*** Τὸ πλάτος τῶν θυρῶν εἶναι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν παραστατῶν 2·51.

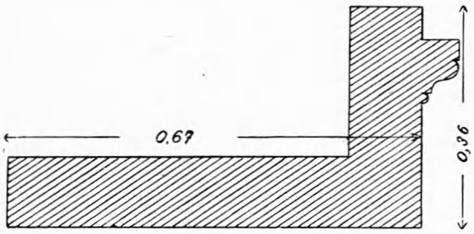

Εἰκὼν 8.' Ἐγκαρσία τομὴ τῶν παραστατῶν τῶν θυρῶν τοῦ θεάτρου.

Ἡ μέση θύρα τῆς σκηνῆς ἔχει πλάτος 2·65, αἱ δὲ δύο ἄλλαι 2·45-2·49 καὶ αἱ δύο τῶν παρασκηνίων 2·51. Αἱ λοιπαὶ διαστάσεις ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ Ivanoff ἐν MI VI, XVI.

Αἱ θύραι αὗται εἶχον μαρμάρινον οὐδὸν ὕψους 0·24, ἐπὶ δὲ τούτων ἠρείδοντο παραστάται πάχους 0·29 καὶ πλάτους 1·18. Ἐπὶ τῶν παραστατῶν ἡδράζετο τὸ ὑπέρθυρον, οὗ λείψανον ἔμεινε κατὰ χώραν ἐν τῇ δυσμικῇ πλαγίᾳ θύρᾳ (εἰκ. 1). Οἱ οὐδοὶ ἐσώθησαν κατὰ χώραν ἐν ταῖς θύραις τῶν παρασκηνίων, οἱ λοιποὶ ἐξηφανίσθησαν. Ἐπὶ τῶν σῳζομένων οὐδῶν παρατηροῦνται καὶ τὰ ἴχνη ἐπαφῆς τῶν καταστραφέντων παραστατῶν.

Ὁ Tuckermann συνεπλήρωσε τὴν αἴθουσαν τῆς σκηνῆς πολυόροφον μετὰ ἐσωτερικῶν διαμερισμάτων καὶ κλιμάκων, προστῴων καὶ κήπων, περὶ ὧν οὐδὲ ἴχνος ποτὲ ὑπάρξεως αὐτῶν παρατηρεῖται, καὶ οὐδεὶς λόγος συνέτρεχε νὰ κατασκευασθῶσι. Ταῦτα ἐνόησε καὶ ὁ Judeich, ὅστις παρέλειψεν ὀρθῶς τὰ κατασκευάσματα ταῦτα ἐν τῇ συμπληρώσει αὐτοῦ (ἔ. ἀ. πίν. II).

Εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὄπισθεν τῆς αἰθούσης προστῴων ἤχθη ὁ Tuckermann ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοίχου νοτίως τοῦ θεάτρου κειμένου, κατασκευασθέντος ὅμως εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν ἐκ λίθων τροχμαλοπαγῶν πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἐδάφους (πρβ. ΑΕ 1912 πίν. 4).

Πλὴν τῆς λεπτότητος τῶν τοίχων τῆς αἰθούσης τῆς σκηνῆς καὶ ἄλλα γεγονότα μαρτυροῦσιν ὅτι αὕτη ἦτο μονόροφος. Ἡ βάσις δηλαδὴ καὶ τὸ τόξον τῶν ἀνοιγμάτων τῆς σκηνῆς εἶναι πρὸς τὰ ἔσω κεκλιμένα, ὡς εἶπον. Τοῦτο δὲ ἐγένετο, ὅπως αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἠδύναντο διερχόμεναι νὰ φωτίσωσι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σκηνῆς. Δὲν θὰ ἠδύναντο δὲ νὰ διέλθωσιν αὗται διὰ τῶν ἀνοιγμάτων, ἐὰν ἡ αἴθουσα ἐκάλυπτεν ὁλόκληρον τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ τοίχου τῆς σκηνῆς. Πρὸς τούτοις δὲν ἤθελε διαιρεθῇ εἰς τρία διαμερίσματα στεφόμενα διὰ γείσων, ἐὰν τοῦτο ἦτο κεκαλυμμένον.

Σημειωτέον ὅτι εἶναι χαρακτηριστικὸν τούτου τοῦ οἰκοδομήματος ἡ λάξευσις παντὸς μέρους τοῦ τοίχου, ἐφ' οὗ προσηρμόζετο ἕτερον τεμάχιον. Ἐκ δὲ τῶν λαξεύσεων τούτων ὁδηγούμενός τις δύναται νὰ συμπληρώσῃ τὰ ἐλλείποντα μέρη τοῦ θεάτρου. Αὗται ὅμως δὲν συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ Tuckermann.

Πρὸ τῶν παρασκηνίων εὑρίσκονται αἱ ἐκ τῆς ὀρχήστρας πρὸς τὰ ἔξω τοῦ θεάτρου ἄγουσαι καμαρωταὶ πάροδοι ἔχουσαι πλάτος 2·97 περίπου καὶ μῆκος 7·31. Ἡ εἴσοδος τούτων ἐκοσμεῖτο διὰ δύο παραστάδων μετὰ ἰωνικῆς σπείρας καὶ κορινθιακοῦ ἐπικράνου (εἰκ. 1 καὶ πίν. 9, 10) βασταζόντων τόξον. Αἱ παραστάδες σῴζονται κατὰ χώραν ὀλίγον βεβλαμμέναι, τὸ δὲ ἐπίκρανον κεῖται τεθραυσμένον ἐν τῇ δυσμικῇ παρόδῳ καὶ ἔχει σχῆμα ὡς τὸ τῆς σκηνῆς εἰκ. 3.

Τὰ ἴχνη ἐπαφῆς τῶν ἐλλειπόντων μερῶν τῶν εἰσόδων διακρίνονται εὐκρινῶς ἐπὶ τοῦ τοίχου, ὡς ὁλοκλήρου τῆς παραστάδος, τοῦ ἐπικράνου καὶ τοῦ τόξου, οὗτινος καὶ τὸ ὕψος καὶ τὸ πάχος δυνάμεθα νὰ καταμετρήσωμεν, μάλιστα ἐν τῇ δυμσικῇ παρόδῳ (εἰκ. 1).

Τὸ ἐπίκρανον ἐστερεοῦτο ἐπὶ τῆς παραστάδος, καὶ αὕτη πρὸς τὸν τοῖχον διὰ γόμφων.

Καὶ ἡ μορφὴ τῶν ἐπὶ τῶν παρόδων μερῶν τοῦ

κοίλου καθορίζεται ἐκ τῶν σημείων ἐπαφῆς τῶν ἑδωλίων πρὸς τὸν τοῖχον, ἐφ' οὗ διακρίνεται καὶ ἡ ὄπισθεν τοῦ τόξου τῶν παρόδων καὶ πρὸ τοῦ πρώτου ἑδωλίου θέσις τῆς πλακὸς *α* (εἰκ. 1). Κατὰ ταῦτα συνεπλήρωσα τὰ ῥηθέντα μέρη ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν πίν. 9 καὶ 11. Ὁμοίως ἀναπαρέστησε τὰς εἰσόδους καὶ ὁ Ivanoff ἐν MI VI, XVII, οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ Tuckermann (ἔ. ἄ. πίν. 3).

Αἱ παραστάδες τῶν παρόδων κεῖνται ἐπὶ οὐδοῦ ὕψους 0·13 καὶ πλάτους 2·49. Μετὰ τοῦτο ἀκολουθοῦσι τρεῖς βαθμίδες ἄγουσαι εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῶν παρόδων **(εἰκ. 9).** Ἡ ὀροφὴ τῶν παρό-

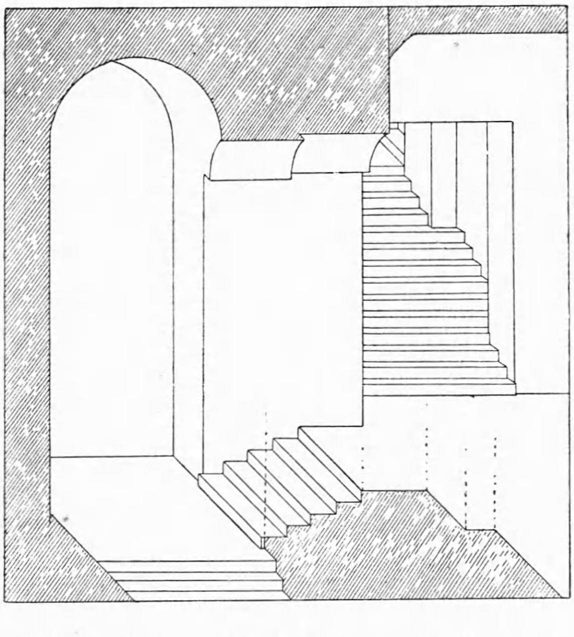

Εἰκὼν 9. Πάροδος καὶ ἀρχὴ τῶν κατασκευασμάτων, δι' ὧν ἀνήρχοντο εἰς τὸ δεύτερον διάζωμα.

δων ἦτο καμαρωτὴ καὶ κεκλιμένη πρὸς τὰ ἔσω κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κοίλου.

Καθέτως πρὸς τὰς παρόδους βαίνει καὶ ἕτερος καμαρωτὸς διάδρομος, μετὰ ὁριζοντίας ὅμως στέγης. Κεῖται ἐπὶ ὀλίγον ὑψηλοτέρου ἐπιπέδου, ἐξισουμένης τῆς διαφορᾶς διὰ βαθμίδων καὶ ἄγει ἐκ τῶν παρόδων πρὸς τὰ ἑκατέρωθεν τῆς σκηνῆς κατασκευάσματα **(εἰκ. 10).**

Τὰ κατασκευάσματα ταῦτα συνίστανται ἐκ δύο ὁμοίων διαμερισμάτων Α καὶ Β (πίν. 8) ἐστεγασμένων διὰ καμάρας καὶ ἑνὸς χώρου ἀνοικτοῦ καταλειπομένου μεταξὺ τῶν δύο. Ἐντὸς τοῦ ἀνοικτοῦ τούτου μέρους κατεσκευάσθησαν κλίμακες φέρουσαι ἐκ τῶν διαμερισμάτων ἐπὶ τῆς στέγης αὐτῶν καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ θεάτρου ἢ εἰς τὴν παρακειμένην στοὰν τοῦ Εὐμένους καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἄνοδον (εἰκ. 10).

Αἱ κλίμακες ἀποτελοῦνται ἐκ δύο βραχιόνων μετὰ 14 βαθμίδων ἀγόντων ἑκατέρωθεν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν διαμερισμάτων ἐπὶ μικροῦ ὁριζοντίου ἐπιπέδου· ἐκ τούτου ἑτέρα κλῖμαξ κατὰ τὸ νότιον ἄκρον αὐτοῦ ἄγει ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον διευθυνομένη εἰς ἕτερον ἐπίπεδον, ἐξ οὗ ὁρμῶνται δύο ἕτεροι βραχίονες, ὧν ὁ μὲν διευθύνεται πρὸς ἀνατολάς, ὁ δὲ πρὸς δυσμάς, καὶ ἐκβάλλουσιν ἑκάτερον ἐπὶ τῆς στέγης τῶν δύο διαμερισμάτων Α καὶ Β. Οἱ πρῶτοι βραχίονες ἑνοῦνται πρὸς τὸ ὁριζόντιον ἐπίπεδον ὡς τὰ σκέλη τρόπον τινὰ τραπεζίου, οἱ δὲ δεύτεροι καθ' ὅμοιον τρόπον, ἀλλὰ κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν.

Διὰ τῆς στέγης τῶν διαμερισμάτων Α εἰσέρχεταί τις διὰ θύρας (εἰκ. 1, πίν. 9) εἰς τὸ πρῶτον διάζωμα τοῦ θεάτρου. Ἡ θύρα πλάτους 2·00 ἀπολήγει καὶ αὕτη εἰς τόξον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ διάζωμα κεῖται ἐπὶ ταπεινοτέρου ἐπιπέδου, κατεσκευάσθησαν ἐντὸς τῆς θύρας 6 βαθμίδες, ὅπως ἐκ τοῦ διαζώματος ἀνέλθῃ τις εἰς τὴν στέγην τῶν διαμερισμάτων.

Διὰ τῆς ἑτέρας στέγης Β ἀνήρχετό τις εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διερχόμενος διὰ μικρᾶς τοξωτῆς θύρας (πίν. 12 καὶ ΑΕ 1912 πίν. 4 καὶ εἰκ. 23), κατασκευασθείσης ἐπὶ προεξέχοντος τοῦ θεάτρου βραχίονος, ἑνουμένου μετὰ τοῦ ὀπισθίου τοίχου τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄνοδος ἦτο ἀνωφερὴς κατεσκευάσθησαν ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ὁδοῦ βαθμίδες, ὧν τινες σῴζονται κατὰ χώραν (ΑΕ 1912 πίν. 4 καὶ εἰκ. 23).

Διὰ τῆς στέγης ταύτης Β ἠδύνατό τις, ὡς φαίνεται, νὰ εἰσέλθῃ καὶ εἰς τὸν ἄνω ὄροφον τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους (πίν. 12).

Ἐκ τῶν διαμερισμάτων Α καὶ Β εἰσήρχοντο διὰ τῶν πλαγίων θυρῶν καὶ εἰς τὴν σκηνήν, διὰ δὲ δύο ἄλλων κατὰ τὸ νότιον ἄκρον αὐτῶν κατασκευασθεισῶν ἐξήρχοντο εἰς τὴν ἐκτὸς τοῦ θεάτρου ὁδόν.

Τὸ ἀνατολικὸν διαμέρισμα Β εἶχεν ἐσωτερικῶς καὶ ἑτέραν θύραν ὁμοίαν καὶ ἀντίστοιχον πρὸς τὰς δύο θύρας τῶν διαμερισμάτων Α καὶ Β, τὰς ἀγούσας εἰς τὴν σκηνήν, ἥτις ἔφερεν εἰς τὸν πρῶτον

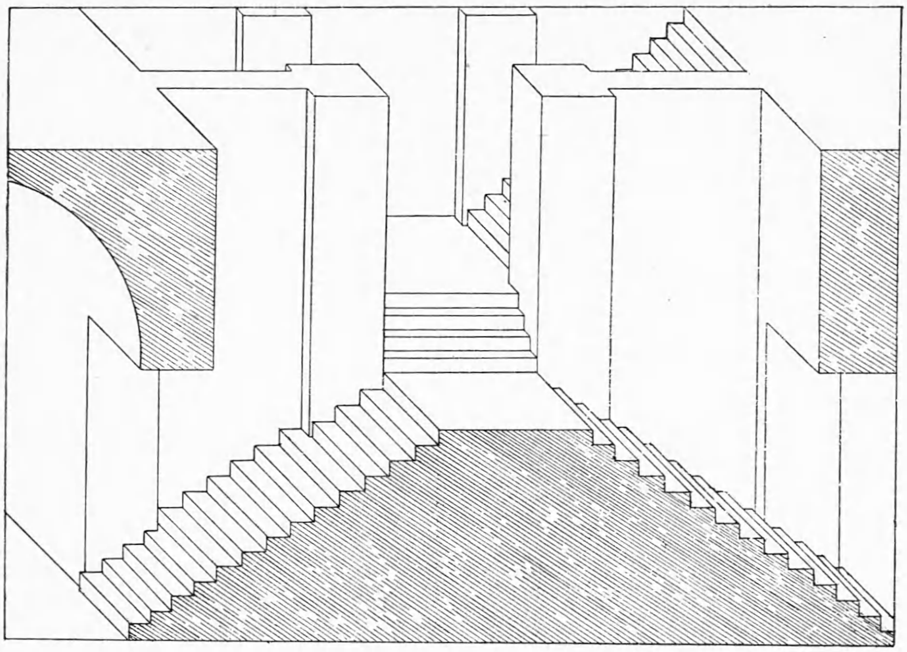

Εἰκὼν 10. Κλίμακες μεταξὺ τῶν διαμερισμάτων Α καὶ Β (πίν. Α) ἄγουσαι εἰς τὸ δεύτερον διάζωμα κτλ.

ὄροφον τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους. Συμμετρικῶς πρὸς τὴν θύραν ταύτην ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἀντιθέτῳ ἄκρῳ τοῦ δυσμικοῦ διαμερίσματος Β ὀρθογώνιος κόγχη ὁμοία πρὸς τὰς θύρας (πρβ. πίν. 8).

Ἕτεραι δύο ὅμοιαι κόγχαι εὑρίσκοντο ἐντὸς τῶν δύο διαμερισμάτων Β ἀπέναντι τῶν νοτίων θυρῶν.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν διαμερισμάτων τούτων ἀπεικονίσθησαν διὰ τῶν εἰκόνων 9 καὶ 10 καὶ διὰ τοῦ πίνακος 12.

Ὁ Tuckermann συνεπλήρωσε τὰ διαμερίσματα μετὰ πολλῶν ὀρόφων, περὶ ὧν οὐδὲν ἴχνος παρατηρεῖται ἐνταῦθα. Δὲν εἶχον ἄλλως τε καὶ λόγον ὑπάρξεως. Τοῦτο ἀντελήφθη καὶ ὁ Ivanoff λέγων ἐν AI 1858, 218: *Le congetture tutte che le scale portassero fino all' ultima precinzione sono mal fondate, perchè la faccia d' un grosso muro formante la corda del mezzo circolo, del teatro, ch' è molto ben conservata, non presenta alcun indizio per simili deduzioni.*

Καὶ ἄλλος λόγος κωλύει τὴν παραδοχὴν τῆς γνώμης ὅτι τὰ διαμερίσματα ἦσαν πολυώροφα. Ὁ ἐξωτερικὸς δηλαδὴ τοῖχος ὁ φράττων τὰ διαμερίσματα πρὸς νότον εἶχε πάχος ἄνευ τῶν ἀντηρίδων μόνον 0·90 περίπου. Τοῖχος τοσοῦτον λεπτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῇ, ἐὰν εἶχε τὸ ὕψος τοῦ τοίχου τῶν παρασκηνίων.

Ἡ ὀρχήστρα ἔχει σχῆμα ἀκριβοῦς ἡμικυκλίου. Πρὸ δὲ τῶν ἑδρῶν τῆς προεδρίας εὑρίσκεται μικρὰ βαθμὶς ὕψους 0·21 περίπου καὶ πλάτους 0·45. Ἡ διάμετρος τῆς ὀρχήστρας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς βαθμίδος ταύτης εἶναι 19·0.

Ὄπισθεν τῆς προεδρίας εὑρίσκεται διάδρομος πλάτους 0·60 ἐστρωμένος διὰ μαρμαρίνων πλακῶν. Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖ βαθμὶς ὁμοία πρὸς τὴν πρὸ τῆς προεδρίας κειμένην, ἕπονται δὲ ἀκολούθως 18 ἑδώλια, ὧν τὸ σχῆμα βλέπε ἐν πίν. 9. Ἐκ παραδρομῆς ἐσχεδιάσθη ἐνταῦθα μία σειρὰ ἑδωλίων ἐπὶ πλέον.

Τὸ πρῶτον διάζωμα διῃρεῖτο εἰς ἓξ κερκίδας, ἔφερε δ' ἰσαρίθμους κλίμακας. Δύο βαθμίδες τῶν κλιμάκων τούτων εἶχον ἴσον ὕψος πρὸς ἓν ἑδώλιον.

Κατὰ τὸ νότιον ἄκρον τῶν πρώτων κλιμάκων ὑπῆρχε θωράκιον ἀπολῆγον εἰς τὸ τόξον τῶν εἰσόδων τῶν παρόδων (πίν. 9).

Τὰ ἑκατέρωθεν τῆς ὀρχήστρας βάθρα ἐτέθησαν βραδύτερον.

Τὸ πρῶτον διάζωμα χωρίζεται τοῦ δευτέρου διὰ διαδρόμου ἔχοντος νῦν πλάτος 1·77. Τὸ πλάτος τοῦτο περιωρίζετο ἐξ ἀρχῆς εἰς 1·29. Διότι πρὸ τῆς ὑπαρχούσης νῦν στρώσεως ἐκ πωρίνων δόμων ὕψους 1·20 καὶ πάχους 0·55 περίπου ἔκειτο καὶ ἑτέρα τοιαύτη ὁμοίου πάχους.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας στρώσεως ἡδράζετο βαθμὶς ὁμοία πρὸς τὴν πρὸ τῆς προεδρίας, καὶ ἐπὶ τῆς ὄπισθεν αὐτῆς στρώσεως, τῆς νῦν σωζομένης, τὸ πρῶτον ἑδώλιον. Ἡ ἐπαφὴ τῆς βαθμίδος διακρίνεται εἰσέτι ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν παρασκηνίων.

Ἐν τῷ θεάτρῳ κεῖται μαρμάρινόν τι ἀρχιτεκτονικὸν μέλος κυκλοτεροῦς διαγράμματος καὶ ἔχοντος ἐν κατατομῇ τὸ ἀπεικονιζόμενον διὰ τῆς **εἰκ. 11** σχῆμα. Φαίνεται ὅτι τὸ μέλος τοῦτο ἐκόσμει τὴν βάσιν τοῦ διαδρόμου ἐν τῇ γωνίᾳ (πίν. 9).

Ὑπεράνω τοῦ διαδρόμου τοῦ πρώτου διαζώματος εὑρίσκεται στρῶσις ἐκ πωρίνων δόμων, σωζο-

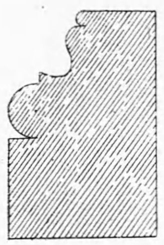

Εἰκὼν 11. Κυμάτιον κείμενον ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ διαδρόμου τοῦ πρώτου διαζώματος.

μένων εἰς πολλὰ μέρη καὶ μάλιστα ἐν τῷ δυσμικῷ μέρει τοῦ θεάτρου (ΑΕ 1912 πίν. 4). Ἀπὸ τοῦ πρώτου διαδρόμου μέχρι τῆς στρώσεως ταύτης συμπληροῦνται 14 ἑδώλια.

Ἡ σῳζομένη πωρίνη στρῶσις δὲν κατεσκευάσθη εἰς τὸ ὕψος, ὃ ἔχει νῦν, ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς ἔκειντο ἄλλοτε καὶ ἄλλαι στρώσεις ἀποτελοῦσαι ἐν συνόλῳ εἶδος βάθρου, ἀπέχοντος περὶ τὰ 4·20 ἀπὸ τοῦ περιφεροῦς τοίχου τοῦ περιβάλλοντος τὸ θέατρον (εἰκ. 7).

Οἱ δόμοι τοῦ τελευταίου τούτου τοίχου ἔμειναν ἀκατέργαστοι καὶ ἐξέχοντες περὶ τὰ 0·10-0·15 τῶν ὑπερκειμένων δόμων μέχρι ὕψους 2·75 ἀπὸ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς μνημονευθείσης πωρίνης στρώσεως. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν παρασκηνίων ἐπὶ τμήματος ἴσου τῷ πλάτει τοῦ βάθρου (εἰκ. 7). Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι οἱ δόμοι οὗτοι ἦσαν μέχρι τοῦ ὕψους τούτου κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἑτέρων στρώσεων ἀποτελουσῶν τὸ βάθρον. Εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ ὑπῆρχε μία μόνη σειρὰ τοιούτων στρώσεων ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ βάθρου, τὸ δὲ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ κυκλοτεροῦς ἐξωτερικοῦ τοίχου διάστημα νὰ ἦτο πεπληρωμένον ἐκ χώματος, καλυπτόμενον διὰ πλακῶν.

Εἰς τὸ βάθρον ἦγον αἱ 11 κλίμακες τοῦ ἄνω διαζώματος ἐξικνούμεναι μέχρις αὐτοῦ.

Εἰς ὕψος 4·45 ἀπὸ τῆς μνημονευθείσης προεξοχῆς τοῦ περιφεροῦς τοίχου (εἰκ. 7) ὑπάρχει ἐπ' αὐτοῦ ἐν τῇ γωνίᾳ τῇ σχηματιζομένῃ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἀνατολικοῦ παρασκηνίου ὀρθογώνιος ἐντομὴ ἀρκετοῦ βάθους καὶ μεγέθους 0·50 περίπου, ὅσον δηλαδὴ εἶναι τὸ μέγεθος τῆς μεγάλης δοκοῦ τοῦ λογείου (εἰκ. 1 καὶ 7). Ἐν τῇ ἐντομῇ ταύτῃ ἦτο ἐμπεπηγυῖα ἀναμφιβόλως μία ὁμοίου μεγέθους δοκός. Οὕτω μόνον ἐξηγεῖται ἡ ὕπαρξις ταύτης καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ τοιχώματα αὐτῆς εἶναι μέλανα. Ἕνεκα δηλαδὴ τῆς διὰ πυρκαϊᾶς καταστροφῆς τοῦ θεάτρου ἐκάη καὶ ἡ δοκὸς αὐτή, καταλιποῦσα τὰ ἴχνη τοῦ πυρὸς ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τῆς ἐντομῆς. Τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐν λόγῳ δοκοῦ μαρτυρεῖ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ μέτωπον τοῦ προσκηνίου εἶναι ὀλίγον λελαξευμένον ἐπὶ τμήματος ἐκτεινομένου ὁριζοντίως ἀπὸ τῆς ἐντομῆς εἰς μῆκος ἴσον πρὸς τὸ πλάτος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος βάθρου.

Ἡ λάξευσις αὕτη δεικνύει τὴν ἐπαφὴν τῆς δοκοῦ ἐπὶ τοῦ παρασκηνίου. Τὸ πρὸς τὴν ἐντομὴν ἀντίθετον ἄκρον τῆς δοκοῦ θὰ ἠρείδετο βεβαίως ἐπὶ ὁριζοντίως κειμένου ἀντικειμένου βασταζομένου κάτωθεν ὑπὸ κατακορύφου στηρίγματος, ὃ πάλιν θὰ ἐφήπτετο τοῦ μετώπου τοῦ παρασκηνίου. Ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ δυτικοῦ παρασκηνίου παρατηρεῖται πράγματι ἐν τῇ θέσει, ἣν ἤθελε καταλάβει τὸ στήριγμα τοῦτο, κατακόρυφος λάξευσις. Μετὰ τὰ εἰρημένα ἐξάγεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ συμπέρασμα περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς δοκοῦ καὶ τῶν λοιπῶν κατασκευασμάτων Τὸ κατακόρυφον στήριγμα δηλαδὴ ἦτο παραστὰς κρατοῦσα θριγκὸν ἐφ' οὗ ἡδράζετο ἡ ὁριζοντία δοκός. Ὑπῆρχεν ἄρα ἐπὶ τοῦ βάθρου στοὰ κυκλοτερής, ἥτις κατὰ τὸν Βιτρούβιον (V, 7, 8) οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ λείπῃ ἐκ τοῦ θεάτρου, ἵνα στεγάσῃ τοὺς θεατὰς ἐν περιπτώσει αἰφνηδίας μεταβολῆς τοῦ καιροῦ.

Ἐν τῇ περὶ μνημείων τοῦ Ἀσκληπιείου διατριβῇ μου (ΑΕ 1908, 276) ἀπέδωκα ἰωνικούς τινας κίονας εὑρισκομένους ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ εἰς τοὺς δύο ἐν αὐτῷ μικροὺς ναούς, διότι ἐνόμισα ὅτι ὑπάρχουσι τέσσαρες μόνον ἐξ αὐτῶν. Μετὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ χώρου τοῦ Ἀσκληπιείου ἀπεκαλύφθη ὅτι ἦσαν πέντε τοὐλάχιστον, καὶ ὅτι τὸ ὕψος δὲν εἶχεν ὑπολογισθῆ ἀκριβῶς. Διότι ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐπ' αὐτῶν κειμένων συντριμμάτων ἐνομίσθη ὅτι ἀνῆκον τῷ αὐτῷ κίονι θραύσματά τινα προερχόμενα ἐκ διαφόρων κιόνων. Ἀντὶ τούτων ὅμως ἀνευρέθη εἷς ὁλόκληρος σῳζόμενος κίων ὕψους 3·58. Ὑπολογιζομένου καὶ τοῦ ὕψους τῆς σπείρας καὶ ἑνὸς κορινθιακοῦ κιονοκράνου, δύναται τὸ ὕψος τοῦτο νὰ ἀναβιβασθῇ εἰς 4·20 περίπου, καθ' ἣν περίπτωσιν ἁρμόζει τοῦτο πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος στοάν, ἔχουσαν ὕψος ἐν ὅλῳ 5·25. Κατὰ ταῦτα εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ κίονες οὗτοι προέρχονται ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ὅμοια θραύσματα εὑρίσκονται ἐνταῦθα. Οἱ ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ κίονες κεῖνται νῦν, ὑπ' ἐμοῦ μετακομισθέντες, πρὸ τοῦ μικροῦ ἰωνικοῦ ναοῦ.

Ὁ Judeich (ἔ. ἀ. 291) καὶ ὁ Schillbach (ἔ. ἀ. 20) εἶχον εἰκάσῃ ὅτι ὑπῆρχεν ἡ στοὰ αὕτη. Ὁ Tuckermann ὅμως συνεπλήρωσεν ἐνταῦθα πράγματα περὶ ὧν ἴδε ἔ. ἀ. πίν. 3, 4.

Ὑπεράνω τοῦ λογείου εἰς ὕψος 16·30 περίπου ὑπάρχουσι δύο ἕτεραι ἐντομαί, ὧν ἡ μία ἴσου περίπου μεγέθους πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν τοῦ περιφεροῦς τοίχου κεῖται ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ παρασκηνίου παρὰ τὴν γωνίαν πρὸς τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς, ἡ δὲ ἑτέρα πλησίον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἄλλου τοίχου (εἰκ. 1 ἄνω). Τὰ τοιχώματα τῶν ἐντομῶν εἶναι ὡσαύτως μέλανα, ἐξ οὗ συνάγομεν ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἦσαν δοκοὶ ἐμπεπηγυῖαι, ὧν μία ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τῆς σκηνῆς εἰσήρχετο εἰς τὴν ἐνσκαφὴν τοῦ παρασκηνίου, ἡ δὲ ἑτέρα κάθετος πρὸς τὴν αὐτὴν εἰς τὴν ἄλλην ἐντομὴν τοῦ μετώπου τῆς σκηνῆς. Πῶς ἐφηρμόζοντο δεικνύει ἡ **εἰκὼν 12**. Καθ᾽ ὅμοιον τρόπον προσηρ-

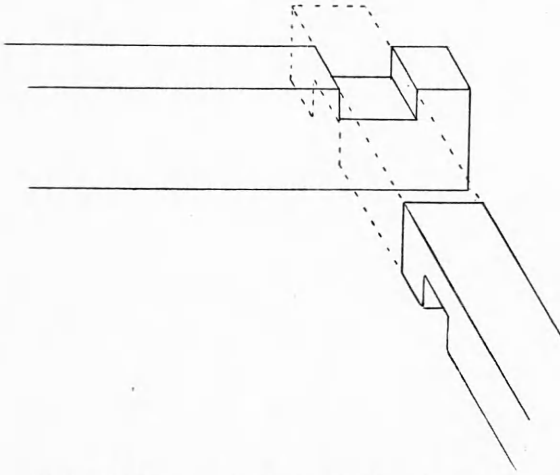

Εἰκὼν 12. Ἐφαρμογὴ τῶν δοκῶν τῆς στέγης τοῦ λογείου.

μόζοντο τὰ ἐσωτερικὰ ἐπιστύλια τοῦ παρὰ τὴν γωνίαν προστῴου **(εἰκ. 13)**. Ἐκ τῆς ὁμοίας προσαρ-

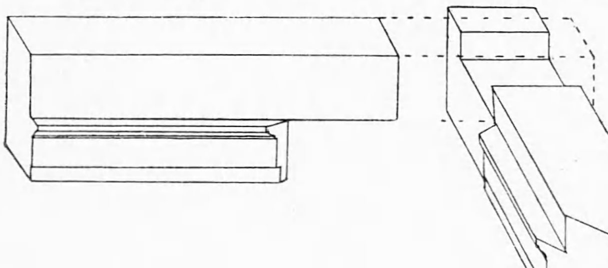

Εἰκὼν 13. Ἐφαρμογὴ τῶν γωνιαίων ἐπιστυλίων τῶν προστῴων τῆς σκηνῆς.

μογῆς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τούτων συμπεραίνομεν ὅτι αὐτὰ εἶναι σύγχρονα, κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος. Ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη εἶχε τοῦτο τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἐκώλυε τὴν ἔξοδον τῆς μικρᾶς δοκοῦ συγκρατουμένης ὑπὸ τῆς μεγάλης, ἐνῷ συγχρόνως ἡ τελευταία δὲν ἐλεπτύνετο πολύ, ἕνα μὴ θραυσθῇ, ὡς θὰ συνέβαινεν ἐὰν ἡ μικρὰ δοκὸς ἐφηρμόζετο πρὸς τὸν τοῖχον δι᾽ ἐντομῆς ἴσης πρὸς τὸ πάχος αὐτῆς. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ περὶ τῶν ἐπιστυλίων.

Ἵνα τὸ πρὸς τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς ἀντίθετον ἄκρον τῆς μικρᾶς δοκοῦ λάβῃ καὶ αὐτὸ ἔρεισμά τι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἑτέρα μεγάλη δοκὸς παράλληλος πρὸς τὴν τοῦ μετώπου τῆς σκηνῆς καὶ ἐφαρμοζομένη ἔνθεν καὶ ἔνθεν πρὸς τὰ παρασκήνια ἐν τῇ αὐτῇ γραμμῇ πρὸς τὸ μέτωπον αὐτῶν. Ἡ δοκὸς αὕτη συνεκρατεῖτο ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν δύο μικρῶν δοκῶν, τὸ δὲ ὅλον ἐκαλύπτετο μετὰ ταῦτα διὰ σανίδων. Τὸ σανίδωμα τοῦτο ἦτο ἡ στέγη τοῦ λογείου.

Τὸ ὕψος τῆς στέγης δὲν ἐξελέγη τυχαίως, ἀλλὰ σκοπίμως, διότι συμπίπτει πρὸς τὸ ὕψος τοῦ τελευταίου ἑδωλίου. Κατεσκευάσθη δέ, ἵνα συγκρατῇ καὶ ἐνισχύῃ τὰ ἐπὶ τοῦ λογείου παραγόμενα ἠχητικὰ κύματα. Παραθέτομεν ὁλόκληρον τὸ χωρίον τοῦ Βιτρουβίου, ἵνα ἀντιληφθῇ ὁ ἀναγνώστης πόσον σύμφωνος εἶναι ἡ θέσις πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως διδομένας ὁδηγίας (V 7, 8) περὶ κατασκευῆς τῆς στοᾶς: *tectum particus quod futurum est in summa gradatione, cum scaenae altitudine libratum perficiatur, ideo quod vox craescens aequaliter ad summas gradationes et tectum perveniet, namque si non erit aequale, que minus fuerit altum, vox praeripietur ad eam altitudinem ad quam perveniet primo*. Ἡ ἐνίσχυσις τῆς φωνῆς καὶ ἡ ἀντανάκλασις αὐτῆς πρὸς τὴν στοὰν καὶ τὸ τελευταῖον ἑδώλιον διηυκολύνοντο ὑπὸ τῆς στέγης τοῦ λογείου.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ τρίτη στέγη καλύπτουσα τὸ ὅλον, ἀφ᾽ οὗ ὑπάρχουσι δύο, ἡ τῆς στοᾶς καὶ ἡ τοῦ λογείου. Τὸ δὲ χωρίον τοῦ Φιλοστράτου (Βίοι σοφιστ. Β′ 1, 5 . . . *κέδρου ξυνθεὶς τὸν ὄροφον*) δὲν ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν τὴν τρίτην στέγην, διότι δύναται νὰ ἀναφέρηται κάλλιστα

εἰς τὴν στέγην τῆς στοᾶς τοῦ λογείου, ἀφ' οὗ ὁ Φιλόστρατος ὁμιλεῖ γενικῶς περὶ ὀρόφου μὴ ἀναφέρων εἰδικῶς τοῦτον. Ἐξελέγη δὲ ξύλον κέδρου ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀντοχῆς, ἣν ἄλλως ἀπήτουν αἱ μεγάλαι διαστάσεις τοῦ λογείου.

Εἰς ἐπικουρίαν τῆς ὑπ' ἐμοῦ γενομένης ἀναπαραστάσεως συμβάλλουσι καὶ ἄλλοι λόγοι. Ὡς ἀναφέρει δηλαδὴ ὁ Πιττάκης (ΑΕ 1858, 1707), εὑρέθησαν λείψανα κεκαυμένων δοκῶν καὶ κεραμίδων ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας σχηματίζοντα στρῶμα πάχους 1 περίπου μέτρου καὶ ἄλλα ἕτερα ἐπὶ τοῦ δευτέρου διαζώματος ὀλίγον κάτωθεν τοῦ βάθρου τῆς στοᾶς. Τὰ δεύτερα προέρχονται ἐκ τῆς στοᾶς ταύτης, ἐν ᾧ τὰ πρῶτα ἐκ τῆς στέγης καὶ ἐκ τοῦ δαπέδου τοῦ λογείου. Ἐὰν τὸ θέατρον ἦτο κεκαλυμμένον, ὡς συμπληροῖ αὐτὸ ὁ Tuckermann (ἔ. ἄ. πίν. 4), δὲν ἤθελε βεβαίως ἐπαρκέσῃ ὁλόκληρον τὸ κοῖλον, ἵνα πληρωθῇ ὑπὸ τῶν συντριμμάτων τῆς στέγης καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν ἰκριωμάτων.

Τὴν γνώμην τοῦ Tuckermann παρεδέξαντο σχεδὸν πάντες καὶ ἐκ τούτου ἰσχυρίσθησαν ὅτι οἱ τοῖχοι τοῦ θεάτρου κατεσκευάσθησαν τόσον παχεῖς, ἵνα ἀντιστῶσιν εἰς τὴν πίεσιν τῆς στέγης (*Dörpfeld*, AM 1888, 100). Κατὰ τὴν γνώμην μου τὸ μέγα πάχος τῶν τοίχων προέρχεται ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ ὕψους αὐτῶν. Ὅσον ὑψηλότεροι ἦσαν οἱ τοῖχοι, τόσον μεῖζον πάχος ἐχρειάζετο πρὸς μείζονα στερεότητα. Τὸ πάχος τοῦτο δὲν ἐφάνη ἀρκετὸν εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα, ὅστις διὰ τοῦτο ἔκρινε σκόπιμον νὰ προσθέσῃ καὶ τὰς ἀντηρίδας.

Τὴν τοιαύτην κατασκευὴν καθίστα ἀναγκαίαν καὶ ἕτερος λόγος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ κλιτὺς τοῦ λόφου ἦτο ἀνώμαλος ἐρρίφθη πρὸς ἐξομαλισμὸν μεγάλη ποσότης μίγματος ἐκ λίθων μικρῶν καὶ ἀσβεστοκονιάματος. Ἐπὶ τοῦ μίγματος τούτου ἐστρώθησαν τὰ ἑδώλια. Ἡ πίεσις, ἣν ὑφίστατο ἐσωτερικῶς ὁ περιβάλλων τὸ θέατρον τοῖχος, ἦτο βεβαίως σημαντικὴ καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἔχῃ οὗτος μεγάλην στερεότητα.

Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι τοῦ θεάτρου ἦσαν κεκαλυμμένοι διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἐστερεωμένων ἐπὶ τῶν τοίχων διὰ γόμφων, ὧν τινες ἐσώθησαν κατὰ χώραν, ἀλλαχοῦ ὅμως διακρίνονται αἱ ὀπαὶ αὐτῶν. Ἐξωτερικῶς ἐκαλύπτετο ὡσαύτως διὰ πλακῶν, ἀλλὰ φαίνεται μόνον μέχρι ὕψους τινός, ἐκεῖθεν δὲ διὰ κονιάματος μιμουμένου τὸ μάρμαρον. Λείψανα τοιούτου κονιάματος καὶ τῶν μαρμαρίνων πλακῶν σῴζονται πολλαχοῦ.

Ἐάν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ διάφορα ἀγάλματα, ἅτινα ἵσταντο ἐν ταῖς κόγχαις καὶ τὸν λοιπὸν κόσμον τοῦ θεάτρου, παρέχοντος καὶ τὴν ὄψιν ὅτι ἦτο ὁλόκληρον ἐκ μαρμάρου, εὑρίσκει δεδικαιολογημένον τὸν θαυμασμὸν τοῦ Παυσανίου (Ζ' 20, 6).

Ἐπειδὴ τὸ περιγραφὲν μνημεῖον κατ' οὐδὲν διαφέρει τῶν θεάτρων, ὀνομάζω αὐτὸ *θέατρον*, εὑρίσκων μᾶλλον ἁρμόζουσαν τὴν ὀνομασίαν ταύτην. Ἐξ ἑτέρου χωρίου τοῦ Παυσανίου (Α' 8, 6 *τοῦ θεάτρου δέ, ὃ καλοῦσιν Ὠδεῖον*...) ἐξάγεται ὅτι τὸ θέατρον ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ᾠδεῖον, καὶ ὅτι τὸ οἰκοδόμημα ὃ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκάλουν ᾠδεῖον, δὲν διέφερε τοῦ θεάτρου, δι' ὃ καὶ ὁ Παυσανίας ὀνομάζει αὐτὸ θέατρον.

Β'). Ἡ στοὰ τοῦ Εὐμένους.

Τὰ μεταξὺ τῶν δύο θεάτρων, τοῦ Ἡρῴδου καὶ τοῦ Διονύσου, λείψανα στωϊκοῦ οἰκοδομήματος ἐγένοντο ἀφορμὴ πολλῶν συζητήσεων, καθ' ἃς πολλαὶ ἐξηνέχθησαν γνῶμαι περὶ τοῦ καθορισμοῦ αὐτῶν. Ὁ **Köhler** (**AM** 1878, 151) ἐνόμισεν ὅτι προήρχοντο ἐξ οἰκοδομήματος οἰκοδομηθέντος μετὰ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου καὶ ἐν σύνολον μετ' αὐτοῦ ἀποτελοῦντος. Τὴν γνώμην ταύτην παρεδέξατο καὶ ὁ ***Milchhöfer*** ἐν **Baumeister's Denkmäler I** 194. Πρῶτος ὁ **Dörpfeld** (**AM** 1888, 100 κέ.) ἐπεχείρησε νὰ δείξῃ τὰς τεχνικὰς διαφορὰς τῶν δύο οἰκοδομημάτων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων νὰ ἀποδώσῃ τὸ κτίσμα εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περγάμου Εὐμένην, περὶ οὗ μαρτυρεῖται ὅτι ἵδρυσεν ἐν Ἀθήναις στοὰν (Βιτρούβιος Ε' 9, 1 καὶ **Judeich** ἔ. ἄ. σ. 90). Ὁ **Löschcke** τοὐναντίον ἐκλαμβάνει τὴν ὄπισθεν τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου στοὰν ὡς εἰς τὴν τοῦ Εὐμένους (**Dorpater Progr.** 1883, 8). Ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τοῦ **Dörpfeld** πρὸς σύγκρισιν ληφθέντα στοιχεῖα δὲν ἦσαν τὰ κατάλληλα, ὅπως ἀποδειχθῇ ἀναμφισβητήτως ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος. Διότι ὡς βάσιν τῆς συγκρίσεως λαμβάνει ὁ **Dörpfeld** τὸ ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Ἡρῴδου χρησιμοποιηθὲν μῖγμα ἐκ μικρῶν λίθων καὶ ἀσβεστοκονιάματος, ὅπερ δὲν ὑπάρχει ἐν

τῇ στοᾷ. Ἐκ τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἰσχυρίζεται ὁ Dörpfeld ὅτι ἡ στοὰ δὲν δύναται νὰ εἶναι σύγχρονος πρὸς τὸ θέατρον. Τὸ μῖγμα ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι τὸ χαρακτηρίζον τὸ θέατρον στοιχεῖον, διότι ἡ χρῆσις αὐτοῦ προεκλήθη μόνον ἐκ τῶν μεγάλων διαστάσεων τῶν τοίχων καὶ ἄλλων τοιχισμάτων, ἅτινα ὡς μὴ ὑπάρχοντα ἐν τῇ στοᾷ κατέστησαν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ μίγματος περιττήν. Συνεκρίθησαν λοιπὸν δύο διάφορα πράγματα καὶ ὡς τοιαῦτα οὐδεμίαν ἔχουσι πειστικὴν ἀξίαν. Οἱ δὲ τοῖχοι τῆς στοᾶς καὶ μάλιστα οἱ τοῦ δυσμικοῦ τμήματος αὐτῆς, οἵτινες ὑποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ Dörpfeld ὡς πάνυ διάφοροι τῶν τοῦ θεάτρου, ᾠκοδομήθησαν ἀκριβῶς κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τούτου.

Ἡ ὀρθὴ ἄλλως τε ὀνομασία τῆς στοᾶς, ὡς τῆς τοῦ Εὐμένους, πρέπει κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἀποδειχθῇ.

Ἐν τῷ χώρῳ, ἔνθα κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς στοᾶς ταύτης εὑρέθησαν ἀρχιτεκτονικά τινα μέλη ὅμοια πρὸς τὰ ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Ἀττάλου χρησιμοποιηθέντα. Συνδυάζοντες τὰ εὑρήματα ταῦτα πρὸς ἄλλας ὁμοίας τεχνικὰς λεπτομερείας τῶν δύο τούτων οἰκοδομημάτων καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀμφότερα εἶναι ἔργα τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος ἢ ὅτι ἱδρύθησαν ὑπὸ δύο δωρητῶν ἀνηκόντων τῇ αὐτῇ οἰκογενείᾳ καὶ ἀκμασάντων ἐν διαφόροις χρόνοις· ἐκ τούτων δὲ ὁ μεταγενέστερος ᾠκοδόμησε τὴν στοὰν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς ὑπὸ τοῦ προγόνου αὐτοῦ κτισθείσης.

Τὰ εὑρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη εἶνε τὰ ἑξῆς: Ἡ ἀπεικονισθεῖσα σπεῖρα **(εἰκ. 14-16)** καί τινα

Εἰκὼν 14. Σπεῖρα τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ τῆς στοᾶς κιόνων τοῦ μετώπου (πρβ. εἰκ. 15 καὶ 16).

θραύσματα τῶν ἐπ' αὐτῆς κιόνων, ὁμοίων τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος πρὸς τοὺς ἐν τῇ προσθίᾳ κιονοστοιχίᾳ τοῦ δευτέρου ὀρόφου τῆς Ἀτταλείου στοᾶς κατασκευασθέντας. Θραύσματα κιόνων μετὰ τῆς σπείρας αὐτῶν **(εἰκ. 17)**, προερχομένων ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς σειρᾶς τῶν κιόνων τοῦ αὐτοῦ ὀρόφου.

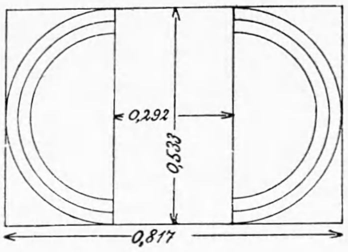

Εἰκὼν 15. Σπεῖρα τῶν κιόνων τοῦ μετώπου ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ (πρβ. εἰκ. 14 καὶ 16).

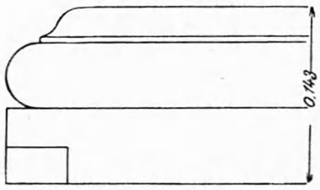

Εἰκὼν 16. Τμῆμα τῆς σπείρας εἰκ. 14 καὶ 15.

Ἡ σπεῖρα ἔχει κάτω μὲν διάμετρον 0·88, ἄνω δὲ 0·66.

Ἓν θραῦσμα **(εἰκ. 18)** ὅμοιον πρὸς τὰ θωράκια τῶν μετακιονίων

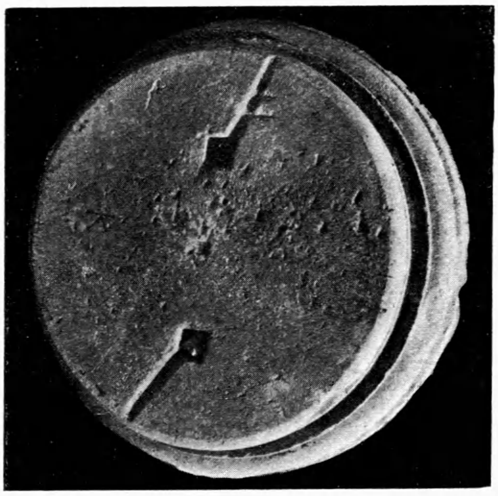

Εἰκὼν 17. Σπεῖρα τῶν κιόνων τῆς ἐσωτερικῆς κιονοστοιχίας ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ.

Εἰκὼν 18. Θραῦσμα τῶν φραγμάτων τοῦ δευτέρου ὀρόφου.
Ἐτυπ. 25.9.12.

διαστημάτων τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου καί τινα θραύσματα τῶν ὁμοίων δωρικῶν κιόνων τῆς στοᾶς ταύτης. Πλὴν τῶν θραυσμάτων τούτων ἀνευρέθησαν τῷ 1892 (ΑΜ 1892, 450) καὶ ὅμοιοι δωρικοὶ κίονες παρὰ τὸ ἐργοστάσιον Καρασταμάτη νοτίως τῆς Ἀκροπόλεως, ὡς δὲ ὀρθῶς εἴκασεν ὁ Dörpfeld προέρχονται καὶ οὗτοι ἐκ τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους. Ἀγνοῶ δυστυχῶς ποῦ νῦν κεῖνται, διότι, ἂν καὶ ἠρεύνησα πανταχοῦ, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνεύρω αὐτούς. Ἀρκεῖ ὅμως ἡ μαρτυρία τοῦ Dörpfeld.

Ἐξετάζοντες καὶ τὴν τοιχοδομίαν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος οἰκοδομήματος εὑρίσκομεν τὸ αὐτὸ σύστημα ἐργασίας πρὸς τὴν ἑτέραν στοάν. Δηλαδὴ ἐπὶ τῶν πωρίνων θεμελίων ἑδράζονται δόμοι ὕψους 0·295 καὶ ἐπὶ τούτων ὀρθοστάται ὕψους 1·12, ἀμφότεροι ὑμηττίου λίθου. Οἱ ὀρθοστάται κεῖνται ὀλίγα ἑκατοστόμετρα ἐσωτέρω τῶν ὑπ' αὐτοὺς δόμων **(εἰκ. 19)**. Ἐπὶ τῶν ὀρθοστατῶν κεῖνται ἕτεροι δόμοι ὑμηττίου λίθου ὕψους 0·22 καὶ μετὰ τούτους δόμοι ἐκ πώρου. Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἀπαντῶμεν καὶ ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν διάταξιν τῶν λίθων ὡς καὶ ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Ἀττάλου (πρβ. καὶ εἰκ. 32).

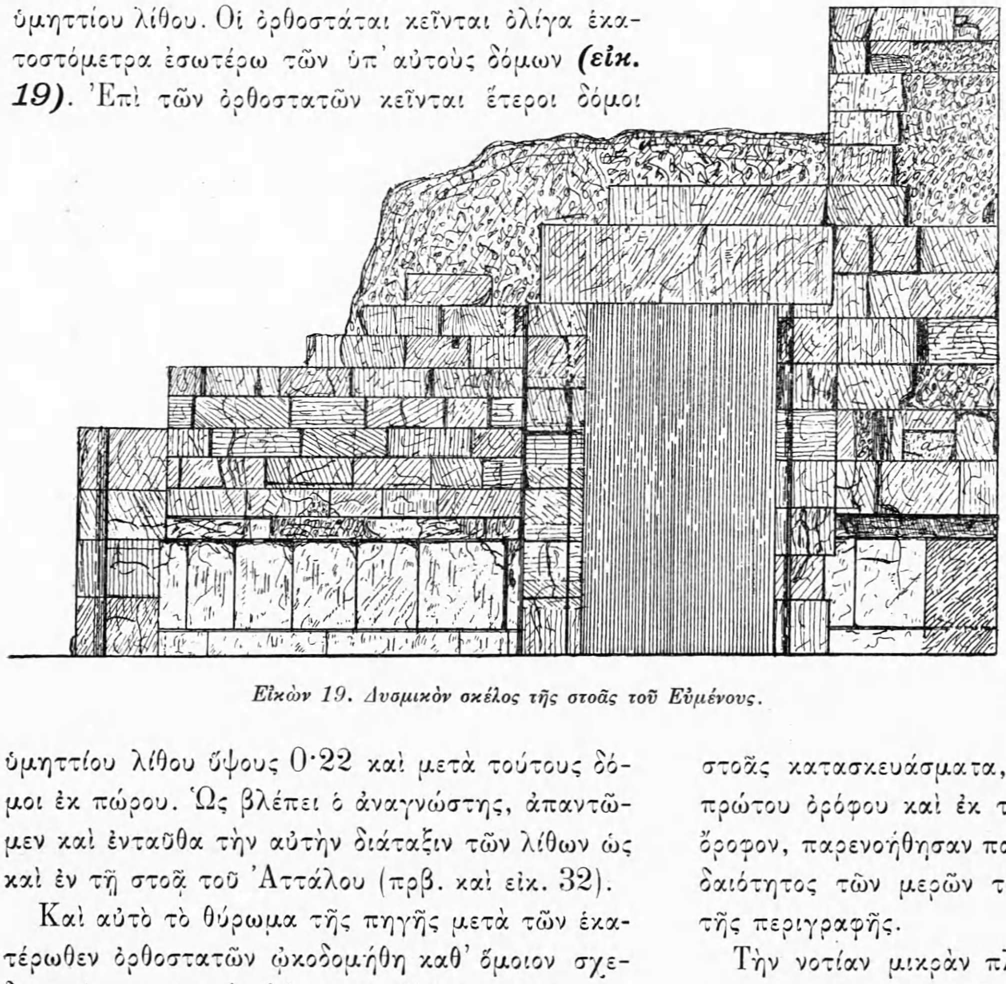

Εἰκὼν 19. Δυσμικὸν σκέλος τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους.

Καὶ αὐτὸ τὸ θύρωμα τῆς πηγῆς μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν ὀρθοστατῶν ᾠκοδομήθη καθ' ὅμοιον σχεδὸν τρόπον πρὸς τὰς θύρας τῆς ἄλλης στοᾶς.

Τὸ μῆκος τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν δύο ἐσωτερικῶν παραστάδων εἶναι 111,60. Μετρουμένης τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως ἐν τῇ ἑτέρᾳ στοᾷ λαμβάνομεν 161 περίπου. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι διαιροῦνται σχεδὸν ἀκριβῶς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ παριστῶντος τὸ μεταξόνιον διάστημα. Προκύπτει λοιπὸν ἐκ τούτων ὅτι αἱ δύο στοαὶ ἀντιγράφουσιν ἀλλήλας, διαφέρουσι δὲ μόνον ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐν τῇ μιᾷ τῶν κατὰ τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν κατασκευασθέντων δωματίων. Ἡ ἐπουσιώδης αὕτη διαφορὰ προέρχεται ἐκ τῆς διαφόρου χρήσεως τῶν δύο στοῶν, διότι ἡ μία ἐν τῇ ἀγορᾷ εὑρισκομένη ἐχρησίμευε κυρίως ὡς τόπος πωλήσεως, ἡ δ' ἄλλη ὡς ἐντευκτήριον.

Κατὰ ταῦτα, ἐὰν θέλωμεν νὰ συμπληρώσωμεν τὴν στοὰν τοῦ Εὐμένους, πρέπει νὰ λάβωμεν ὡς ὑπόδειγμα τὴν κάλλιον διατηρουμένην ἑτέραν στοάν. Πρέπει ὅμως νὰ ἐξετασθῇ πρωτίστως ἐὰν αὕτη ἐμελετήθη καλῶς. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ λεπτομερεῖ δημοσιεύσει τοῦ Adler (Die Stoa des Königs Attalos etc). ὑπάρχουσι τοιαῦτα σφάλματα, ὥστε νὰ καθίσταται ἄχρηστος σχεδὸν ἡ ἐργασία αὕτη. Τὰς ἐλλείψεις τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ἐπιχειρήσας βραδύτερον νὰ βελτιώσῃ ὁ Bonn (Die Stoa Attalos, Zeitschr. für Bauwesen XXXII 1882, 387) περιέπεσε καὶ αὐτὸς εἰς πολλὰ ἁμαρτήματα.

Τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ οἰκοδομήματος, τὰ δύο ἑκατέρωθεν τῆς στοᾶς κατασκευάσματα, δι' ὧν ἀνήρχοντο ἐκ τοῦ πρώτου ὀρόφου καὶ ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον, παρενοήθησαν παντελῶς. Ἕνεκα τῆς σπουδαιότητος τῶν μερῶν τούτων ἀρχόμεθα ἐντεῦθεν τῆς περιγραφῆς.

Τὴν νοτίαν μικρὰν πλευρὰν τῆς στοᾶς ἀναδημοσιεύομεν καὶ ἡμεῖς, διότι δὲν ἀπεικονίσθη καλῶς μέχρι τοῦδε **(εἰκ. 20)**. Ἐκ τῆς ἀπεικονίσεως ταύτης βλέπει ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ κατὰ χώραν σῳζομένη παραστὰς δεικνύει ἐν τῇ νοτίᾳ αὐτῆς ἐπιφανείᾳ ἴχνη ἐπαφῆς ἐκτεινόμενα καθ' ὅλον τὸ ὕψος

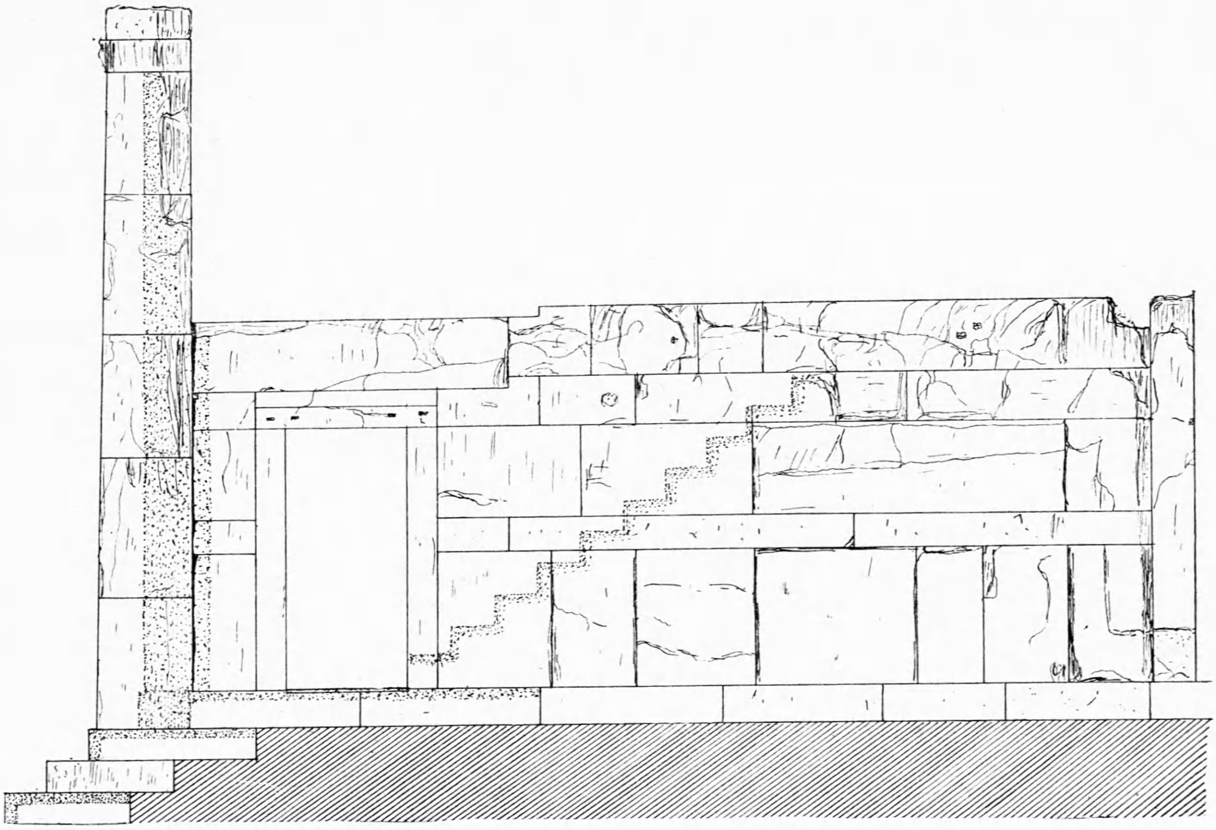

Εἰκὼν 20. Νότιον σκέλος τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου.

ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου ἡμίσεος. Διὰ τούτων καθίσταται δῆλον ὅτι ἐνταῦθα ἦτο προσηρμοσμένος ὀρθοστάτης τις ἢ τοῖχος. Κατὰ δὲ τὸ κατώτατον ἄκρον τῆς παραστάδος παρατηρεῖται ἐν τῇ αὐτῇ πλευρᾷ ὅτι τὰ ἴχνη ταῦτα κατέχουσιν ὀλίγον πλατύτερον χῶρον ἐξέχοντα τοῦ πρώτου πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐλάχιστα χιλιοστόμετρα. Ἐξάγεται λοιπὸν ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος τοῖχος ἢ ὀρθοστάτης ἡδράζετο ἐπὶ βάσεώς τινος ἐρειδομένης ἐπὶ τοῦ πέραν τῆς παραστάδος πρὸς νότον ἐκτεινομένου στυλοβάτου. Ἡ πρὸς νότον προέκτασις τοῦ στυλοβάτου ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀναθυρώσεως. Ἀναθύρωσιν δεικνύει καὶ ἡ τελευταῖα βαθμίς, ἡ δὲ δευτέρα ἀπεκρούσθη ἐνταῦθα. Καὶ οἱ ὄπισθεν τῆς μνημονευθείσης βάσεως, ἐφ' ἧς ἡδράζετο ὁ ὀρθοστάτης, κείμενοι δύο πρῶτοι δόμοι τῆς ἐπὶ τῶν θεμελίων ἐδραζομένης στρώσεως ἐκ λίθου ὑμηττίου φέρουσιν ἀναθύρωσιν. Κατὰ ταῦτα ὁλόκληρον τὸ κρηπίδωμα ἐξετείνετο ἔτι πρὸς νότον, ἐπὶ δὲ τοῦ προεκτεινομένου στυλοβάτου ἡδράζετο καὶ ἡ βάσις τοῦ ὀρθοστάτου καὶ μέρος τοῦ πρώτου δόμου τῆς ἐπὶ τῶν πωρίνων θεμελίων μαρμαρίνης στρώσεως τῆς νοτίας πλευρᾶς.

Τὰ μέρη ταῦτα διατηροῦνται εἰς βελτίονα κατάστασιν ἐπὶ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς τῆς στοᾶς. Ἐνταῦθα σῴζεται ἔτι κατὰ χώραν ἡ βάσις ἡ προσαρμοζομένη πρὸς τὴν παραστάδα καὶ φέρουσα τὸν ὀρθοστάτην **(εἰκ. 21)**. Ἐκ τῆς διαμορφώσεως αὐ-

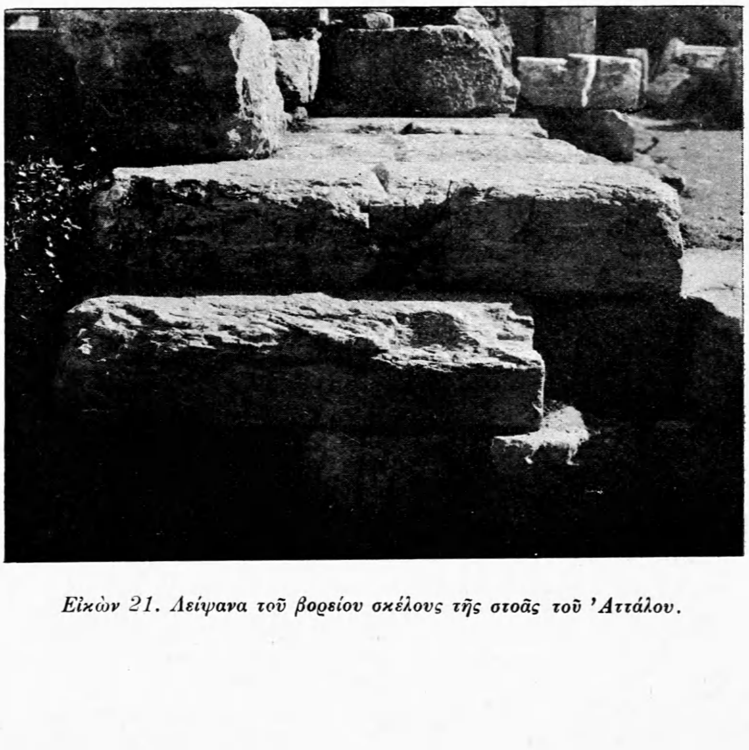

Εἰκὼν 21. Λείψανα τοῦ βορείου σκέλους τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου.

τῆς φαίνεται ἀμέσως ὅτι ἦτο οὐδὸς θύρας. Ἡ ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνεια δηλαδὴ εἶναι διῃρημένη εἰς δύο ἐπίπεδα, ὧν τὸ ἐσωτερικὸν κεῖται ὀλίγα ἑκατοστόμετρα βαθύτερον. Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ ὑψηλοτέρου ἐπιπέδου διακρίνονται δύο ἐγχάρακτοι γραμμαὶ δεικνύουσαι τὴν θέσιν τοῦ ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ ἑδραζομένου ὀρθοστάτου, ὅσπερ ὡς εἴπομεν προσηρμόζετο τῇ παραστάδι τῇ ἀποτελούσῃ τὸ ἐξωτερικὸν ἄκρον τῆς μακρᾶς πλευρᾶς τῆς στοᾶς. Ὄπισθεν ἀκριβῶς τῆς θέσεως, ἔνθα παρατηροῦνται αἱ ἐγχάρακτοι γραμμαὶ τοῦ οὐδοῦ, ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ ταπεινοτέρου ἐπιπέδου ὀρθογώνιος ἐντομὴ βάθους ὀλίγων χιλιοστομέτρων. Ἐπὶ ταύτης ἦσαν ἐμπεπηγότες οἱ ξύλινοι παραστάται τῆς θύρας. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑπῆρχον καὶ τὰ ἀντίστοιχα μέρη ἀπέναντι τῶν περιγραφέντων. Δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἄκρου τοῦ οὐδοῦ θὰ ὑπῆρχε καὶ ὁ ἄλλος ὀρθοστάτης καὶ ὁ ξύλινος παραστάτης. Ὁ ὀρθοστάτης θὰ προσηρμόζετο πάλιν πρὸς μίαν παραστάδα ἀπέναντι τῆς ἄλλης κειμένην καὶ ἀποτελοῦσαν τὸ ἄκρον τοίχου παραλλήλως πρὸς τὴν μικρὰν πλευρὰν (εἰκ. 20) εὑρισκομένου. Καὶ πράγματι ὁ τοῖχος οὗτος σῴζεται ἔτι κατὰ χώραν ἐν τῇ βορείᾳ πλευρᾷ τῆς στοᾶς, κατ᾽ ἀνάγκην δὲ τὸ ἄκρον αὐτοῦ ἀπέληγεν εἰς παραστάδα ὁμοίαν πρὸς τὴν ἑτέραν ἀποτελοῦσαν καὶ τὴν γωνίαν τῆς στοᾶς. Πρὸς ἑκάστην παραστάδα προσηρμόζετο ὁ ὀρθοστάτης ἑδραζόμενος ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ, καὶ πρὸς τὸν ὀρθοστάτην οἱ ξύλινοι παραστάται, πρὸς οὓς ἐφηρμόζετο ἡ θύρα (πίν. 13). Ἐκ παραδρομῆς ἐσχεδιάσθη ἐν τῷ πίνακι 13 ὁ οὐδὸς ὡς ἂν εὑρίσκετο μεταξὺ τῶν δύο ὀρθοστατῶν, ἐν ᾧ αὐτοὶ κεῖνται ἐπ᾽ αὐτοῦ.

Διὰ τῆς θύρας εἰσήρχετό τις εἰς μικρὸν θάλαμον ἔχοντα τὸ δάπεδον ἐστρωμένον διὰ μαρμαρίνων πλακῶν καὶ ἔχοντα βάθος μέχρι τῆς μικρᾶς πλαγίας θύρας τοῦ ἐσωτερικοῦ σκέλους 2·20 (εἰκ.20). Ἀπὸ τῆς θύρας ταύτης ἤρχετο καὶ κλῖμαξ περιεχομένη ὑπὸ τῶν δύο παραλλήλων σκελῶν, ἐφ᾽ ὧν προσηρμόζετο, καὶ ἥτις ἦγεν εἰς μικρὸν θάλαμον εὑρισκόμενον εἰς τὸ ὕψος τοῦ δευτέρου ὀρόφου. Ὁ θάλαμος οὗτος εἶχεν ἄνοιγμα ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς κόγχης τοῦ πρώτου ὀρόφου καὶ ἔκειτο συμμετρικῶς ἐπ᾽ αὐτοῦ (πίν. 13)· διὰ δὲ τοῦ ἀνοίγματος τούτου εἰσήρχοντο εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον.

Εἰς τὴν κλίμακα ἠδύναντο νὰ ἀνέλθωσι καὶ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς στοᾶς διὰ τῆς μικρᾶς πλαγίας θύρας τοῦ πρώτου ὀρόφου (εἰκ. 20 καὶ πίν. 13).

Ἡ ἐξωτερικὴ ἀπόστασις τῶν παραλλήλων σκελῶν εἶναι 2·95, τὸ δὲ πλάτος μιᾶς τριγλύφου 0·33. Ἀφαιρουμένου δὲ ἀπὸ τῆς ἄκρας παραστάδος τοῦ πλάτους ἡμισείας τριγλύφου καὶ μετρουμένης τῆς ἐντεῦθεν ἀποστάσεως μέχρι τοῦ μέσου τῆς ἀντιστοίχου παραστάδος, λαμβάνομεν 2·44, ὅσον δηλ. εἶναι τὸ μεταξόνιον διάστημα τῆς στοᾶς περίπου. Ἐξάγεται λοιπὸν ὅτι τὸ τρίγλυφον διῆκεν ἐν τῷ μετώπῳ μέχρι τοῦ ἐξωτερικοῦ σκέλους καὶ στρεφόμενον ἐξηκολούθει καὶ ἐπὶ τούτου μέχρι τοῦ σημείου πιθανῶς ἔνθα ὁ τοῖχος γωνιοῦται ἕνεκα τῆς κόγχης (πρβ. ΑΕ 1912 πίν. 5, Θ).

Ἐν τῷ πρώτῳ ὀρόφῳ τοῦ μετώπου εὑρίσκοντο δωρικοὶ κίονες, πλὴν τῶν δύο παρὰ τὰς ἑκατέρωθεν γωνίας στηριγμάτων, ἅτινα εἶχον κατασκευασθῆ ὡς παραστάδες ἀποτελοῦσαι τὸ ἄκρον τῶν δύο παραλλήλων σκελῶν, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ἡ κλῖμαξ.

Ἡ συμπλήρωσις αὕτη ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἰωνικῶν τινων ἐπιστυλίων ὁμοίων πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Adler (ἔ. ἀ. πίν. IV) ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ τεθέντα **(εἰκ. 22-28).** Ἐκ τῆς μορφῆς τῶν

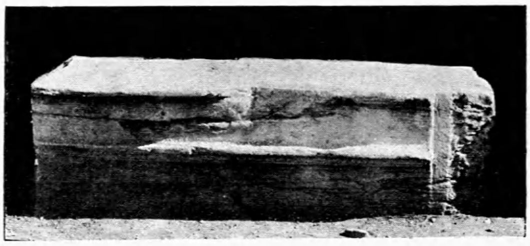

Εἰκὼν 22. Ἰωνικὸν ἐπιστύλιον τῶν ἑκατέρωθεν τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου διαμερισμάτων (πρβ. εἰκ. 23-25 καὶ κάτοψιν ἐν εἰκ. 29 4').

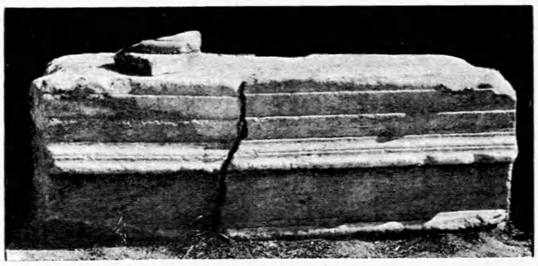

Εἰκὼν 23. Ἰωνικὸν ἐπιστύλιον τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου, προερχόμενον ἐκ τῆς αὐτῆς θέσεως, ἐξ ἧς καὶ τὰ εἰκ. 22. 24 καὶ 25 (πρβ. κάτοψιν ἐν εἰκ. 27).

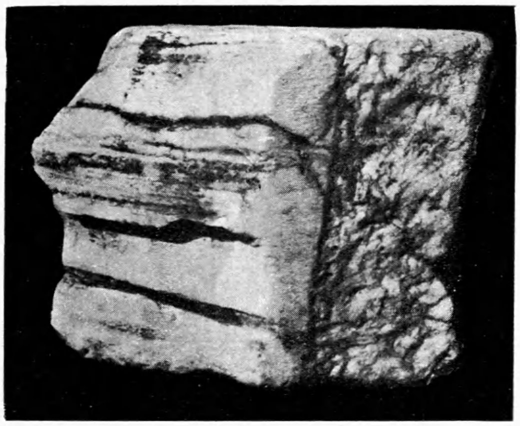

Εἰκὼν 24. Ἰωνικὸν ἐπιστύλιον τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου (πρβ. εἰκ. 22, 23 καὶ 25 καὶ κάτοψιν ἐν εἰκ. 26).

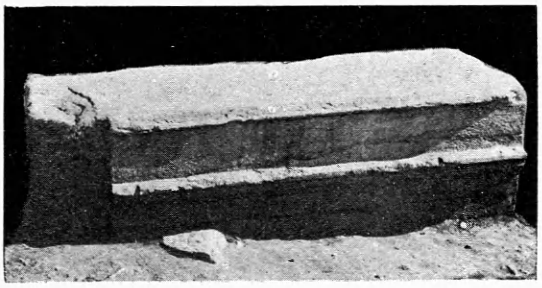

Εἰκὼν 25. Ἰωνικὸν ἐπιστύλιον τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου (πρβ. εἰκ. 22-24 καὶ κάτοψιν αὐτοῦ ἐν εἰκ. 28).

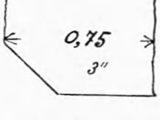

Εἰκὼν 26. Κάτοψις ἐπιστυλίου εἰκ. 24.

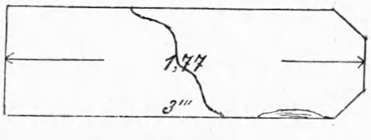

Εἰκὼν 27. Κάτοψις ἐπιστυλίου εἰκ. 22.

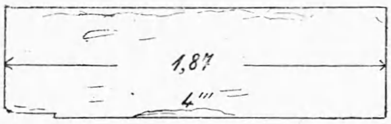

Εἰκὼν 28. Κάτοψις ἐπιστυλίου εἰκ. 25.

ἁρμογῶν τούτων καὶ ἐξ ἄλλων λαξευμάτων ἐξάγεται ὅτι ταῦτα ἐπέστεφον τὸ κατὰ τὰς γωνίας ἄκρον τοῦ μετώπου τοῦ δευτέρου ὀρόφου καὶ τοὺς δύο ἑκατέρωθεν τῆς στοᾶς παραλλήλους τοίχους, ἴσως δὲ καὶ τὰς μικρὰς πλευρὰς τοῦ ἐπὶ τῆς κόγχης συμμετρικοῦ ἀνοίγματος.

Ἓν τῶν ἐπιστυλίων τούτων κατεῖχε τὴν ἐν τῇ **εἰκ. 29** διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 3′ σημειουμένην θέσιν·

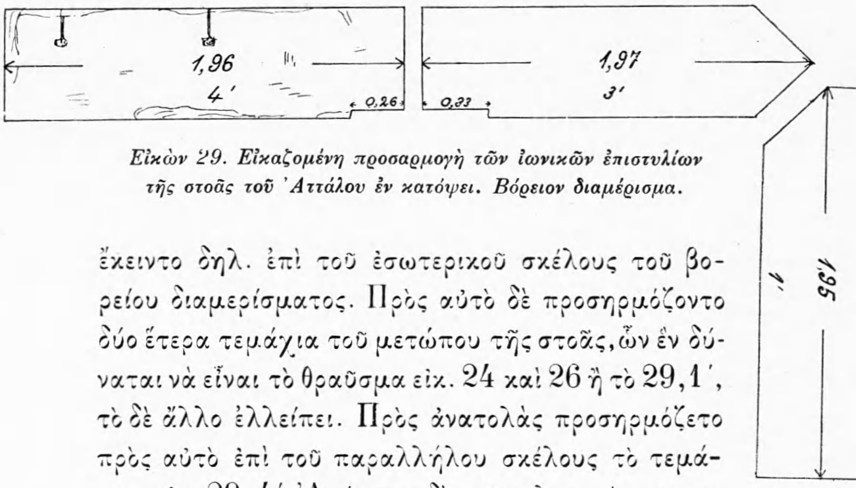

Εἰκὼν 29. Εἰκαζομένη προσαρμογὴ τῶν ἰωνικῶν ἐπιστυλίων τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου ἐν κατόψει. Βόρειον διαμέρισμα.

ἔκειντο δηλ. ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ σκέλους τοῦ βορείου διαμερίσματος. Πρὸς αὐτὸ δὲ προσηρμόζοντο δύο ἕτερα τεμάχια τοῦ μετώπου τῆς στοᾶς, ὧν ἓν δύναται νὰ εἶναι τὸ θραῦσμα εἰκ. 24 καὶ 26 ἢ τὸ 29, 1′, τὸ δὲ ἄλλο ἐλλείπει. Πρὸς ἀνατολὰς προσηρμόζετο πρὸς αὐτὸ ἐπὶ τοῦ παραλλήλου σκέλους τὸ τεμάχιον εἰκ. 29, 4′. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τελευταίου τεμαχίου θὰ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἑτέρου παραλλήλου τοίχου τὸ τεμάχιον εἰκ. 28, 4‴. Τὰ λοιπὰ τεμάχια τοῦ βορείου διαμερίσματος ἐλλείπουσιν. Ἐκ τοῦ ἑτέρου διαμερίσματος σῴζεται τὸ τεμάχιον εἰκ. 27, 3‴ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ εἰκ. 29, 3′, ὃ θὰ κατεῖχε τὴν θέσιν **εἰκ. 30,** 3. Ἐνταῦθα χάριν τῆς συμμετρίας συνεπλήρωσα τὸ τεμάχιον τοῦτο ὅμοιον πρὸς τὸ εἰκ. 29, 3′, δηλ. μετὰ τῆς ἐντομῆς πρὸς τὰ ἔσω πρὸς ἣν προσηρμόζετο ὁ τοῖχος, καὶ μετὰ τῆς ἁρμογῆς ἀποληγούσης εἰς ὀξεῖαν γωνίαν. Ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ νοτίου διαμερίσματος (εἰκ. 30) ἔθεσα ἐπὶ ἑκάστου τεμαχίου τὸν αὐτὸν ἀριθμόν, ὃν καὶ ἐν τῇ εἰκ. 29 ἐσημείωσα, ἀλλὰ μετὰ ἑνός, δύο καὶ τριῶν κτλ. τόνων πρὸς διάκρισιν τῶν ἀντιστοίχων θέσεων· διότι τὰ ἐλλείποντα τεμάχια συνεπληρώθησαν ἐκ τῶν ἐν τῷ ἑτέρῳ διαμερίσματι ὑπαρχόντων.

Τὸ τεμάχιον 30, 7 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν μικρὰν πλευρὰν τοῦ πρὸς τὴν κόγχην συμμετρικοῦ ἀνοίγματος. Δὲν εἶναι μὲν βέβαιον ἐὰν περιεθέετο ἐσωτερικῶς ὑπὸ ἐπιστυλίων, ἀλλ᾽ εἶναι πιθανόν, ἀφ᾽ οὗ αἱ δύο μακραὶ πλευραὶ τοῦ ἀνοίγματος ἔφερον ἐπιστύλιον.

Ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν τεμαχίων εἰκ. 29, 3′ καὶ 4′ καὶ εἰκ. 28, 4‴ ἐντομῆς ἐξάγεται ἀσφαλῶς ὅτι προσηρμόζετο ἐγκαρσίως τοῖχος ἐπὶ τῶν δύο παραλλήλων σκελῶν οὕτως, ὥστε νὰ χωρίζηται ἐν τῷ ἄνω ὀρόφῳ μικρὸς θάλαμος, ἀντίστοιχος τοῦ ἐν τῷ κάτω ὀρόφῳ καὶ τοῦ αὐτοῦ περίπου μεγέθους. Διότι λαμβανομένης ὑπ᾽ ὄψει τῆς κλίσεως τοῦ μετώπου τῆς στοᾶς, ὁ ἐγκάρσιος τοῖχος προεκτεινόμενος νοερῶς πρὸς τὰ κάτω θέλει συμπέσει πρὸς τὴν πρώτην βαθμίδα τῆς εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον

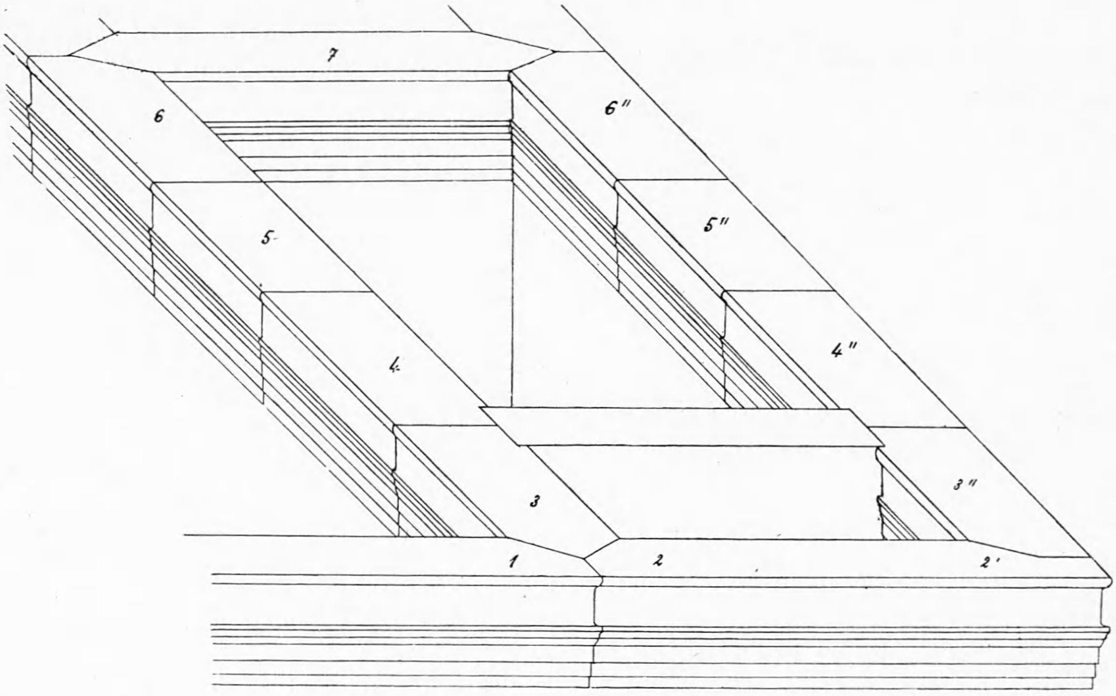

Εἰκὼν 30. Εἰκαζομένη προσαρμογὴ τῶν ἐπιστυλίων τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου ἐν τῷ νοτίῳ διαμερίσματι.

ἀγούσης κλίμακος.

Τὸ ἀπεικονισθὲν ἄγνωστον μέχρι τοῦδε ἰωνικὸν ἐπιστύλιον **(εἰκ. 31)** φαίνεται ὅτι κατεῖχε τὸ ὄπισθεν τοῦ τριγλύφου τοῦ μετώπου μέρος. Διότι ἔχει ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ ὕψος καὶ πάχος, ὥστε τιθέμενα ἀμφότερα ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου καταλαμβάνουσι χῶρον ἴσον τῷ πλάτει αὐτοῦ. Πλὴν τούτων καὶ τὸ σχῆμα εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν περιγραφέντων ἐπιστυλίων. Τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ τριγλύφου θὰ κατεσκευάσθη οὕτω, ἵνα εὑρίσκηται ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ ἰωνικὸν ἐπιστύλιον τῆς ἐσωτερικῆς κιονοστοιχίας.

Εἰκὼν 31. Ἐγκαρσία τομὴ τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ ὀρόφῳ ἐσωτερικοῦ ἐπιστυλίου.

Ἐπὶ τούτων θὰ ἔκειντο ξύλινα ἴσως ἐπιστύλια ἕνεκα τοῦ μεγέθους τοῦ μεταξονίου διαστήματος ὄντος διπλασίου τοῦ ἐν τῷ μετώπῳ τῆς στοᾶς. Ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν ἐπιστυλίων διῆκον αἱ ξύλιναι δοκοὶ μέχρι τοῦ μετώπου καὶ θὰ ἡδράζοντο ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἡμίσεος τοῦ τριγλύφου ἔχουσαι τὸ ὕψος περίπου τοῦ γείσου. Τούτου ἡ ἐδραζομένη ἐπιφάνεια ἔχει πλάτος ἔλασσον τῆς ἐπιφανείας, ἣν ὁμοῦ κατέχουσι τὰ δύο μέρη τοῦ τριγλύφου. Μένει λοιπὸν ἀρκετὸς χῶρος, ὅπως τεθῶσιν αἱ δοκοὶ **(εἰκ. 32)**.

Τὸ ἐσωτερικὸν ἥμισυ τοῦ τριγλύφου τούτου ἔχει τὸ ἄνω κυμάτιον ἐντελῶς στρογγύλον, ἐν ᾧ τὰ ἄλλα ἐπιστύλια ἔχουσιν αὐτὸ δωρικόν. Τοῦτο δὲ συνέβη διότι τὸ γεῖσον τοῦ δευτέρου ὀρόφου εἶναι δωρίζον, κατ᾽ ἀνάγκην δὲ τὸ κυμάτιον τοῦ ἐπιστυλίου ἔλαβε μορφὴν δωρικήν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἰωνικοῦ ρυθμοῦ εἰς τὸν ἕτερον. Τὸ δὲ ἐπιστύλιον τὸ ὄπισθεν τοῦ τριγλύφου ὡς εὑρισκόμενον ἀπέναντι τῶν ὁμοίου ρυθμοῦ ἐπιστυλίων τῆς ἐσωτερικῆς κιονοστοιχίας κατεσκευάσθη ἄλλως. Κατὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ἀναπαράστασις τοῦ Bonn καὶ τοῦ Adler ὡς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ τριγλύφου τοῦ πρώτου ὀρόφου, τοὐναντίον θεωροῦμεν ὀρθὴν τὴν ὑπὸ τοῦ Adler συμπλήρωσιν τοῦ μετώπου τοῦ δευτέρου ὀρόφου.

Τὰ κιονόκρανα, ἅτινα ὁ Bonn ἔθεσεν ἐπὶ τῶν κιόνων τῆς ἐσωτερικῆς κιονοστοιχίας, προϋποθέτουσι κίονας μετὰ ραβδώσεων συνεχομένων πρὸς

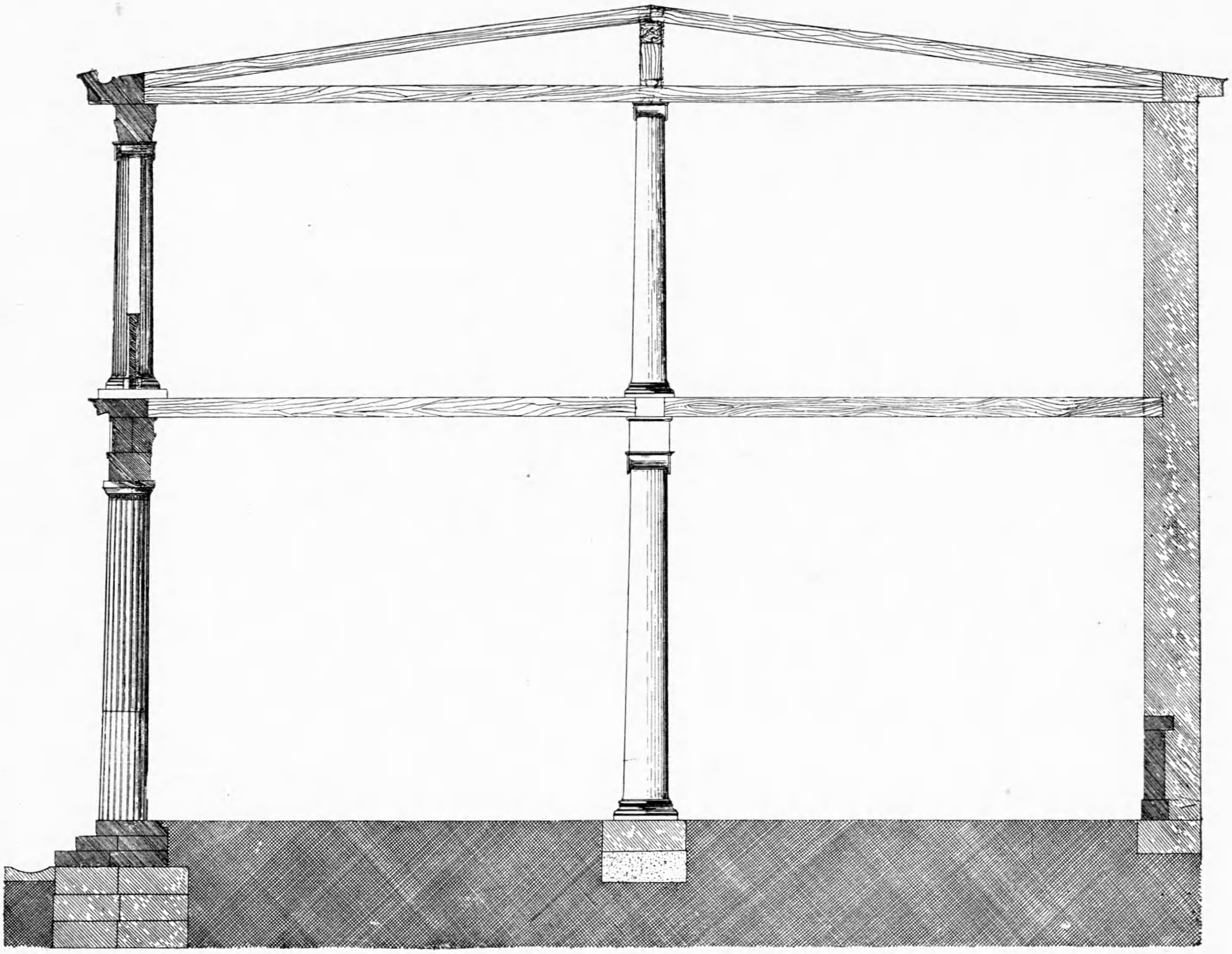

Εἰκὼν 32. Ἐγκαρσία τομὴ τῆς στοᾶς.

τὰς τοῦ κιονοκράνου. Διὰ τοῦτο δὲν εὑρίσκομεν ὀρθὴν τὴν συμπλήρωσιν ταύτην.

Ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ ὑπῆρχε καὶ ἐσωτερικὴ κιονοστοιχία ἀντίστοιχος πρὸς τὴν ἐν τῷ πρώτῳ. Τοῦτο ἐξάγομεν ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς σπείρας εἰκ. 17 καὶ τῶν σπονδύλων αὐτῆς. Ἡ σπεῖρα αὕτη εὑρέθη πρὸ τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους, ἀλλ' ἔχει σχῆμα ὅμοιον πρὸς τὴν κατὰ χώραν σῳζομένην σπεῖραν τοῦ πρώτου ὀρόφου τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου καὶ παρουσιάζει ὁμοίας τεχνικὰς λεπτομερείας πρὸς τὰς πλάκας τοῦ στυλοβάτου ταύτης καὶ πρὸς τὴν ἑτέραν σπεῖραν (εἰκ. 14-15). Φέρουσι δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἐγκεχαραγμένας δύο καθέτους γραμμὰς καὶ ἐφαπτομένας ἐπὶ τῶν ἄκρων αὐτῶν. Ἡ σπεῖρα εἰκ. 17 ἔχει μέγεθος ἀνάλογον πρὸς τὴν ἄνω διάμετρον τοῦ ἐσωτερικοῦ κίονος τῆς στοᾶς ἐν τῷ πρώτῳ ὀρόφῳ. Τὸ ἐπ' αὐτῆς γράμμα K εἶναι ὅμοιον πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου.

Καὶ οἱ σπόνδυλοι φέρουσι κατὰ τὰς ἁρμογὰς βαθείας ἐντομὰς πρὸς ἄρσιν αὐτῶν ὁμοίας πρὸς τὰς ἔν τισι σπονδύλοις τῶν δωρικῶν κιόνων τῆς στοᾶς ταύτης ὑπαρχούσας. Πάντα ταῦτα εἶναι στοιχεῖα συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς γνώμης ὅτι ἡ σπεῖρα καὶ οἱ σπόνδυλοι προέρχονται ἐκ τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους καὶ ὅτι ἵσταντο ἐν τῇ ἐσωτερικῇ κιονοστοιχίᾳ τοῦ δευτέρου ὀρόφου ἀμφοτέρων τῶν στοῶν.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σπεῖρα φέρει ἐν τῇ κάτω ἐπιφανείᾳ λείψανα γόμφου, δι' οὗ δηλοῦται ὅτι

μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ κιονοκράνου τοῦ κίονος τοῦ πρώτου ὀρόφου παρενετέθη λίθινον παρέμβλημα, ἢ ὅτι ἐπὶ τῶν κιόνων ἔκειτο λίθινον ἐπιστύλιον. Νομίζομεν ὅτι θὰ συνέβη τὸ πρῶτον, διότι τὰ μεταξόνια διαστήματα θὰ ἦσαν μεγάλα καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐπιστύλια ξύλινα, ἑδραζόμενα ἐπὶ μέρους τοῦ κιονοκράνου, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ λοιποῦ μέρους ἔκειτο τὸ λίθινον παρέμβλημα.

Ξύλινα θὰ ἦσαν καὶ τὰ ἐπιστύλια τῶν ὁμοίων κιόνων ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ.

Ὑπάρχουσι καί τινα ἐπιστύλια ἐν τῇ στοᾷ τοῦ 'Αττάλου ἐντελῶς ὀρθογώνια μετὰ μόνου τοῦ κυματίου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους πρὸς τὰ προηγούμενα. Ταῦτα εἶναι μεταγενέστερα τῶν περιγραφέντων ἐπιστυλίων, ἀλλ' εἶναι ἄγνωστος ἡ θέσις αὐτῶν. Δὲν θέλομεν ἄλλως τε νὰ περιγράψωμεν λεπτομερῶς τὴν στοὰν τοῦ 'Αττάλου, ἀλλὰ μόνον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὴν ἐν καιρῷ λεπτομερέστερον.

Περατοῦντες τὴν περιγραφὴν τῆς στοᾶς τοῦ 'Αττάλου ἀναφέρομεν καὶ τὸν δόμον **εἰκ. 33** κείμενον

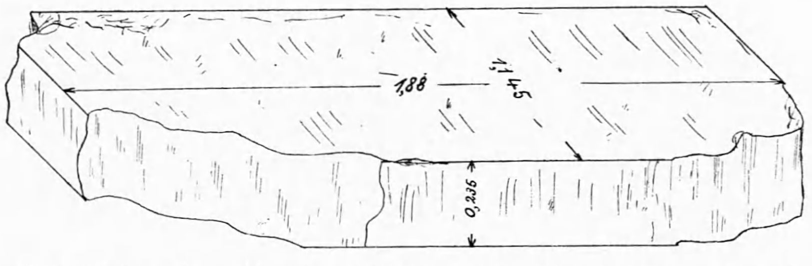

Εἰκὼν 33. Μαρμάρινος δόμος ἐκ τοῦ δαπέδου τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ τῆς στοᾶς τοῦ 'Αττάλου νοτίου κατασκευάσματος ἄνωθεν τῆς κόγχης.

παρὰ τὴν νοτίαν μικρὰν πλευρὰν αὐτῆς. Ὁ δόμος οὗτος ἀπετέλει τὸ ἔδαφος τοῦ ἐπὶ τῆς κόγχης ἀντιστοίχου διαμερίσματος τοῦ δευτέρου ὀρόφου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν διαστάσεων αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς λελειασμένης ἐκ τῆς διαβάσεως ἄνω αὐτοῦ ἐπιφανείας. Τὰ δύο σκέλη τὰ περιλαμβάνοντα τὴν κλίμακα ἀπέχουσιν ἐσωτερικῶς ἀλλήλων 1.57, δύναται λοιπὸν νὰ ἑδράζηται ὁ δόμος ἐπ' αὐτῶν ὡς ὑπάρχοντος ἀρκετοῦ χώρου ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν τοίχων.

Δυνάμεθα νῦν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Εὐμένους ὑπῆρχον τὰ περιγραφέντα διαμερίσματα. Διότι τὰ θεμέλια τοῦ μετώπου ἐκτείνονται νῦν πρὸς ἀνατολὰς πέραν τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς μικρᾶς πλευρᾶς τῆς στοᾶς **(εἰκ. 34)**, τὰ δὲ θεμέλια τῆς πλευρᾶς ταύτης εἶναι πολὺ παχέα. Δὲν ἔχουσιν ἐν τῇ πρώτῃ στρώσει βεβαίως τὸ πλάτος τοῦ διαμερίσματος, ἀλλὰ τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ φυσικοῦ βράχου, ὅστις πρὸς ἀνατολὰς ἐκώλυε τὴν πλατυτέραν στρῶσιν τῶν δόμων. Ἡ δευτέρα στρῶσις ὅμως τοῦ τοίχου ἠδύνατο νὰ ἐξέχῃ ὀλίγον τῆς πρώτης ἀκολουθοῦσα τὴν λοξότητα τοῦ βράχου.

Ἐν τῇ γωνίᾳ σχηματίζουσιν αἱ δύο κάθετοι πλευραὶ τῆς στοᾶς, ἡ μεγάλη καὶ ἡ μικρά, γωνιώδη ἐσοχὴν ὡς καὶ ἐν τῇ στοᾷ τοῦ 'Αττάλου.

Τὸ σπουδαιότερον τεκμήριον τῆς ὑπάρξεως τῶν διαμερισμάτων ἔχομεν ἐκ τῶν δόμων **(εἰκ. 35)** κειμένων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς στοᾶς. Οὗτοι προέρχονται ἐκ τοῦ στυλοβάτου καὶ ἔκειντο ἐν τῇ θέσει τῆς εἰσόδου τῶν διαμερισμάτων. Τοῦτο ἀποδεικνύουσι τὰ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας παρατηρούμενα ἴχνη ἐπαφῆς, καὶ ἡ λείανσις μέρους αὐτῶν. Διότι ἐπὶ μέρους τοῦ ἑνὸς δόμου ἡδράζετο ἡ παραστὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ σκέλους, ἐπὶ δὲ τοῦ λοιποῦ μέρους καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου δόμου ὁ οὐδὸς τῆς θύρας, ἐφ' οὗ ἐστηρίζοντο οἱ ὀρθοστάται.

Ἐκ τούτων συνάγομεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐν τῇ δυσμικῇ πλευρᾷ ὑπάρχουσα θύρα (εἰκ. 19) εἶναι τὸ ἄνοιγμα τῆς κόγχης ἐχούσης περίπου τὰς διαστάσεις πρὸς τὰς ὁμοίας κόγχας ἐν τῇ στοᾷ τοῦ 'Αττάλου.

Κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου ἀφῃρέθη τὸ δυσμικὸν διαμέρισμα τῆς στοᾶς καὶ κατεσκευάσθη τὸ θέατρον ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ ἐσωτερικοῦ σκέλους τοῦ διαμερίσμασος, πρὸς ὃ προσεκολλήθη. Τὸ ἄνοιγμα τῆς κόγχης μετεβλήθη κατόπιν εἰς θύραν, δι' ἧς εἰσήρχοντο ἐκ τοῦ θεάτρου εἰς τὴν στοάν.

Ἡ μικρὰ πλαγία θύρα τοῦ σκέλους ταύτης φαίνεται ὅτι διετηρήθη καὶ μετὰ τὴν μετασκευὴν (πρβ. πίν. 13).

Τὸ ἀνατολικὸν διαμέρισμα ἀφῃρέθη καὶ τοῦτο καὶ ἀντ' αὐτοῦ ᾠκοδομήθη κλῖμαξ ἄγουσα εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον. Ἐκ τῆς κλίμακος ταύτης προέρχονται τὰ νῦν παρατηρούμενα θεμέλια.

Καὶ οἱ τοῖχοι ὑπέστησαν ριζικὴν μεταβολὴν διὰ

τῆς ἀντικαταστάσεως πάντων τῶν πωρίνων δόμων. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν ὁμοιάζουσιν οὗτοι πρὸς τοὺς δόμους τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου, ἀλλὰ πρὸς τοὺς δόμους τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρῴδου ἔχοντας τὰ κράσπεδα λοξῶς ἀπολελαξευμένα. Θὰ ἦσαν ἄρα σύγχρονα. Τοιαύτην ἐργασίαν δεικνύουσι καὶ αἱ μὴ πρὸς θέαν ἐξειργασμέναι ἐπιφάνειαι τῶν δόμων τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου.

Μεταγενεστέρως μετεσκευάσθησαν πάλιν οἱ τοῖχοι οὕτως, ὥστε καὶ οἱ ὀρθοστάται τοῦ θυρώματος τῆς πηγῆς ἀπεκρούσθησαν πρὸς τὰ ἄνω καὶ κατεσκευάσθησαν καὶ αἱ ἀντηρίδες κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς στοᾶς.

Τὸ γεῖσον **εἰκ. 36** προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ δευτέρου ὀρόφου.

Τελευτῶντες λαμβάνομεν τὸ θάρρος νὰ ἐξέλθωμεν ὀλίγον τοῦ θέματος ἀναφέροντές τινα περὶ τῶν γείσων τῆς στοᾶς. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀμερικανοῦ ἀρχιτέκτονος κ. W. B. Dinsmoor τὰ γεῖσα, ἅτινα ἡμεῖς προσνέμομεν τῇ σκηνῇ τοῦ Νέρωνος (Jahrb. 1910, 205 εἰκ. 14) προέρχονται ἐκ τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους, διότι εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου. Ταῦτα εἶναι βεβαίως ὅμοια, ἀλλὰ δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ ὕψος, οὐδὲ δεικνύουσι τὰς ἐν τῇ ἄνω ἐπιφανείᾳ ἐγχαράκτους γραμμάς, τὰς ὑποδηλούσας ὅτι ἐπ᾽ αὐτῶν ἠκολούθει καὶ ἕτερος ὄροφος. Δὲν προέρχονται ἄρα ἐκ τῆς Εὐμενείου στοᾶς.

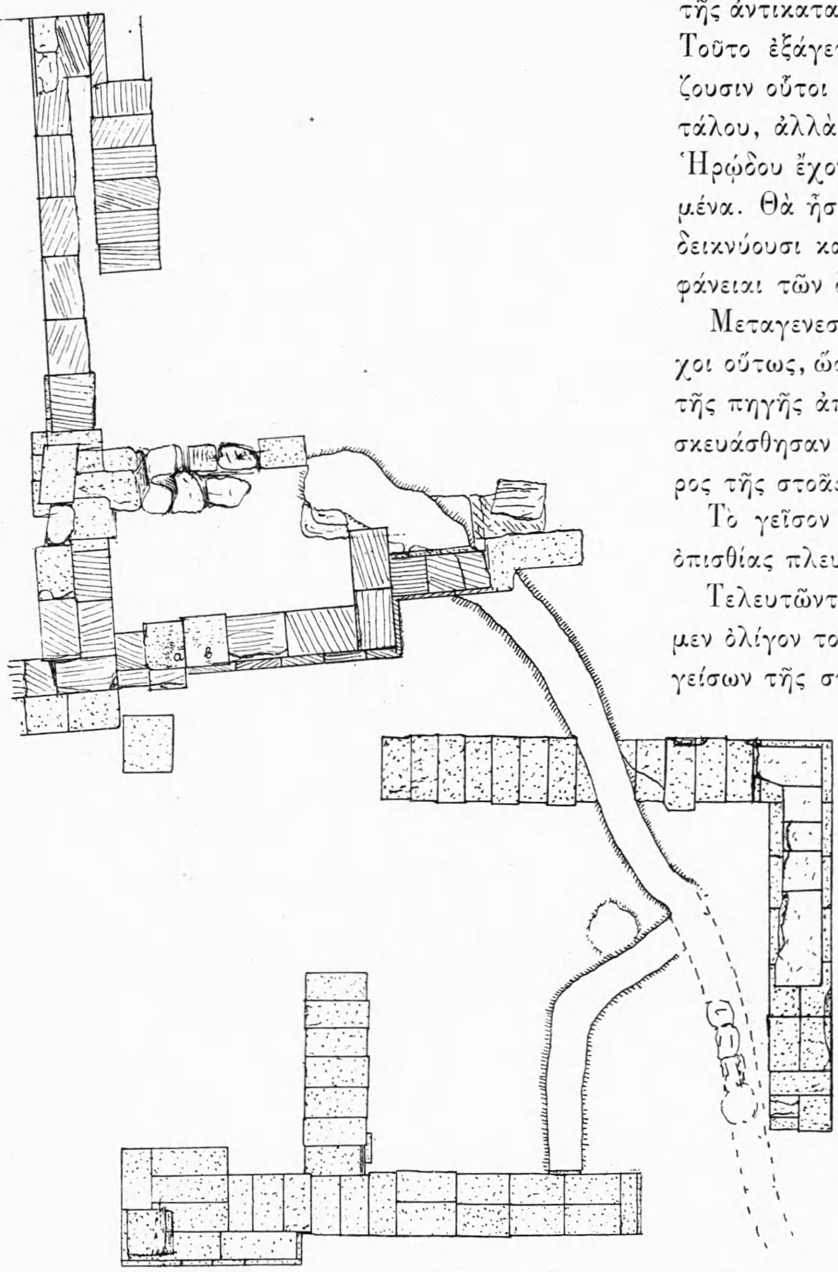

Εἰκὼν 34. Λείψανα τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους καὶ τοῦ μνημείου τοῦ Νικίου.

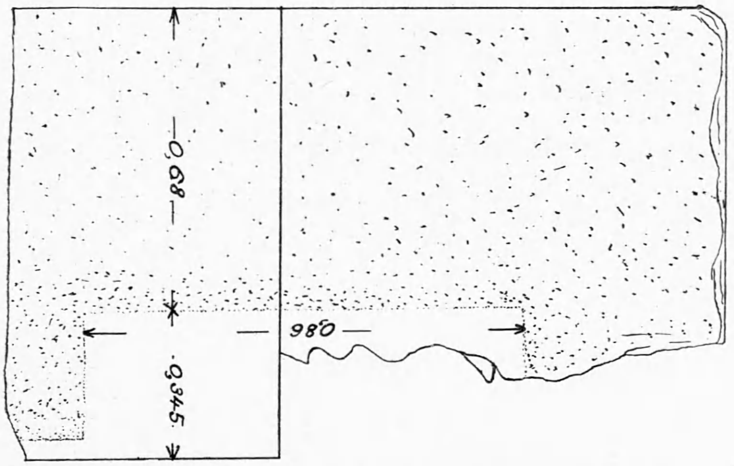

*Εἰκὼν 35. Δόμοι τοῦ στυλοβάτου (**α**, **β** ἐν τῇ εἰκ. 34), ἐφ᾽ οὗ ἡδράζοντο αἱ παραστάδες καὶ ὁ οὐδὸς τοῦ ἀνατολικοῦ διαμερίσματος τῆς Εὐμεν. στοᾶς.*

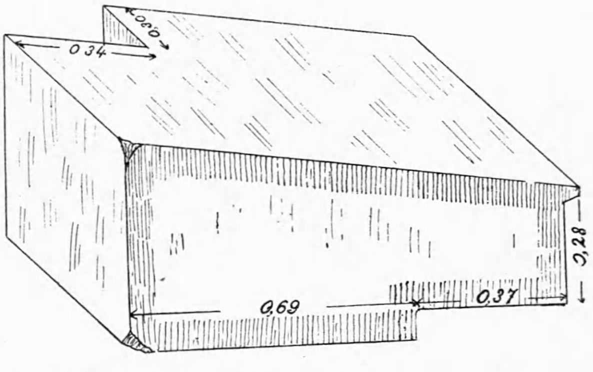

Εἰκὼν 36. Γεῖσον ἐκ πώρου τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους.

Φριδερίκος Βερσάκης.

Ἐτυπ. 3.10.12.

Ὁ θρόνος τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος

ὑπὸ

Φριδερίκου Βερσάκη.

Ἡ φήμη καὶ ἡ μεγάλη σπουδαιότης τοῦ ἐν Ἀμύκλαις θρόνου τοῦ Ἀπόλλωνος ἀπησχόλησεν ἱκανῶς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀπὸ τῶν πρώτων δεκαετηρίδων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Εἰς τοὺς πολλοὺς περὶ τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀσχοληθέντας ἐπιστήμονας προσετέθη καὶ ὁ Τσούντας ἐνεργήσας ἀνασκαφὴν ἐν ἔτει 1891 ἐπὶ τοῦ λόφου, ἔνθα ἄλλοτε ἐκτίσθη ὁ θρόνος (ΑΕ 1892, 1 κἑ. καὶ ἐνθάδε **εἰκ. 1, 2**).

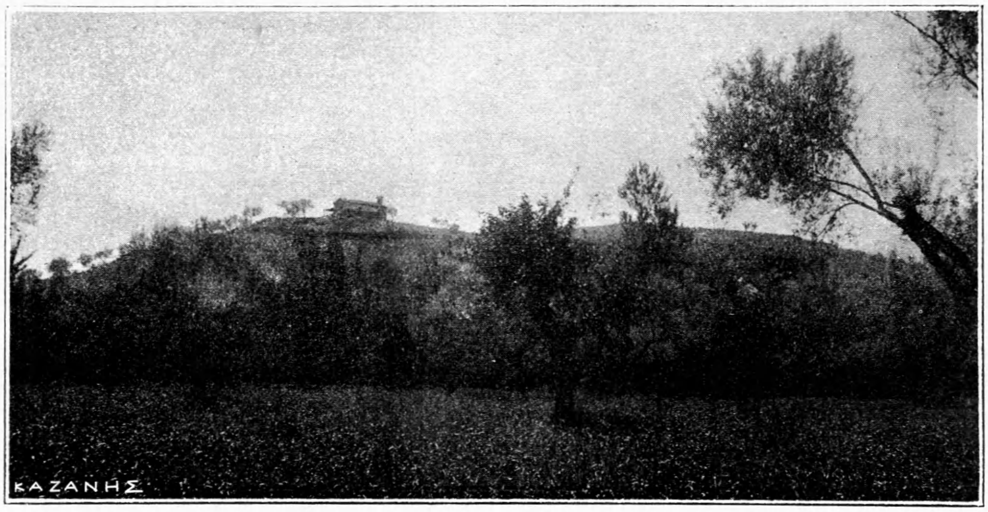

Εἰκὼν 1. Λόφος τῶν Ἀμυκλῶν.

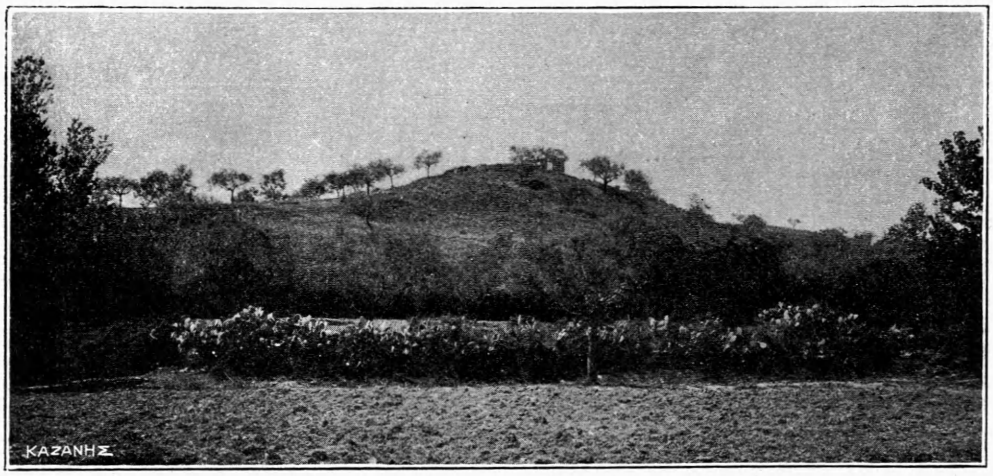

Εἰκὼν 2. Λόφος τῶν Ἀμυκλῶν.

Τῷ 1905 ἀνέσκαψεν ἐν Ἀμύκλαις ὁ Furtwängler κατ' ἐντολὴν τῆς ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημείας (ΠΑΕ 1907, 52). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπεφάσισεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία τῷ 1906 νὰ

συνεχίσῃ πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου ἀρχαιολόγου τὰς ἀνασκαφὰς διὰ τοῦ Fichter, ἐποπτεύοντος τοῦ Ἀ. Σκιᾶ (ΠΑΕ 1907, 52 καὶ 104-107). Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐνηργήθησαν ἐπὶ ὑψηλοτέρου ἐπιπέδου τοῦ λόφου βορειότερον τοῦ ὑπὸ τοῦ Τσούντα ἀνασκαφέντος χώρου καὶ ἐν τῇ θέσει ἀκριβῶς, ἔνθα ἦτο ᾠκοδομημένη ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Κυριακῆς **(εἰκ. 3** καὶ **4)**. Διὰ τῆς κατεδαφίσεως τῆς

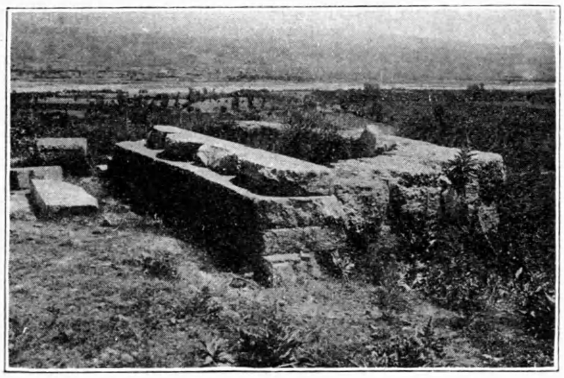

Εἰκὼν 3. Στερεοβάτου λείψανα.

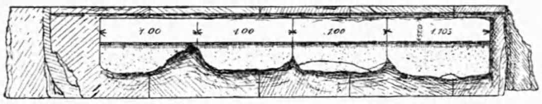

Εἰκὼν 4. Λείψανα τοῦ στερεοβάτου εἰκ. 3.

ἐκκλησίας ταύτης ἀπεκαλύφθη κατὰ χώραν τμῆμα κρηπιδώματος μετὰ τῶν θεμελίων ἐκ πώρου (εἰκ. 4) καὶ ἄλλα πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη (εἰκ. 6-25), ὧν τινα μετηνέχθησαν καὶ ἀπόκεινται ἐν τῷ μουσείῳ Σπάρτης. Ταῦτα κατεγράφησαν ἐν τῷ χειρογράφῳ εὑρετηρίῳ ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 871-946. Δυστυχῶς ἀνῳκοδομήθη βραδύτερον ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Κυριακῆς διὰ τοῦ ὑπολοίπου ὑλικοῦ τοῦ ἀρχαίου μνημείου, οὗ μέγα μέρος εἶναι δόμοι τούτου μετὰ ἐξειργασμένων ἐπιφανειῶν, δυνάμενοι μετὰ ἐπιμελῆ μελέτην νὰ ἐπιλύσωσι πολλὰς σκοτεινὰς λεπτομερείας τοῦ οἰκοδομήματος.

Ὅσοι ἠσχολήθησαν περὶ τὸν θρόνον πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Τσούντα, στηριζόμενοι εἰς μόνην τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου (Γ΄ 18, 8-14), διέκριναν δύο διακεκριμένα μέρη τοῦ μνημείου: τὸν κύριον θρόνον καὶ τὸ βάθρον, ἐφ᾽ οὗ ἡδράζετο τὸ ξόανον. Παρεδέχοντο δὲ ὀρθογώνιον τὸ διάγραμμα ἀμφοτέρων (πρβ. *Hitzig-Blümner*, Pausaniae Graeciae descriptio 1², 812 [710, 13 κέ.].— *L. Robert* ἐν Pauly-Wissowa RE III, 124 κέ..— *Furtwängler*, Meisterwerke 690).

Μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Τσούντα ἐνομίσθη ὅτι ἀνεκαλύφθη ἡ θέσις τοῦ θρόνου διὰ τῶν ἐν τῷ ταπεινοτέρῳ μέρει τοῦ λόφου λειψάνων τοίχων ἐλλειψιοειδοῦς σχήματος περιβαλλόντων ἑτέρους προσηρμοσμένους κατ᾽ ὀρθὴν γωνίαν (ΑΕ 1892, 1 καὶ 15 καὶ ἐνθάδε **εἰκ. 5)**.

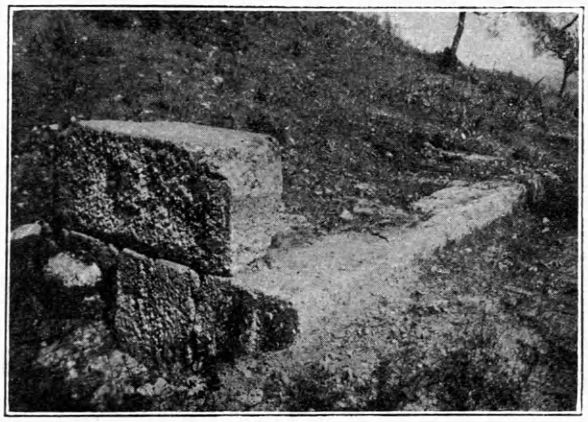

Εἰκὼν 5. Λείψανα ἀρχαιότερα.

Οἱ Hitzig-Blümner (813), ὁ Τσούντας καὶ ὁ Robert θέτουσιν ἐπὶ μὲν τῶν κατ᾽ ὀρθὴν γωνίαν προσηρμοσμένων τοίχων τὸν τάφον τοῦ Ὑακίνθου, χρησιμεύοντα καὶ ὡς βάθρον τοῦ ἀγάλματος, τὸν δὲ θρόνον ἐπὶ τοῦ ἐλλειψιοειδοῦς τοίχου περιβάλλοντος τὸν τάφον κατὰ τρεῖς πλευρὰς εἰς σχῆμα πετάλου ἵππου. Συμφωνοῦσιν ἄρα οὗτοι πρὸς τοὺς παλαιοτέρους ἐπιστήμονας κατὰ τὴν διάκρισιν δύο μερῶν, τοῦ βάθρου καὶ τοῦ θρόνου, διαφωνοῦσι δὲ ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ τελευταίου παραδεχόμενοι αὐτὸ ἐλλειψιοειδὲς τὸ διάγραμμα καὶ ἄνευ ἕδρας. Ὁ Furtwängler δέχεται ὡς σχῆμα τοῦ θρόνου ὀρθογώνιόν τι καὶ τοποθετεῖ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ὑακίνθου ἐμπεριεχομένου ἐν τῷ κάτω μέρει τοῦ θρόνου καὶ ἐξικνουμένου μέχρι τῆς κάτω ἐπιφανείας τῆς ἕδρας· ὁ τάφος ἦτο ἔμπροσθεν μὲν εὐθύς, ὄπισθεν δὲ στρογγύλος. Ὁ θρόνος περιβάλλει λοιπὸν τὸν τάφον διὰ τριῶν μερῶν καὶ ἐπειδὴ εἶναι εὐρύτερος τούτου καταλείπει χῶρον κενὸν μεταξὺ τῆς στρογγύλης πλευρᾶς τοῦ τάφου καὶ τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ. Τὸ ἄγαλμα ἔκειτο ἐπὶ

τῆς ἕδρας (ἔ. ἄ. 706, εἰκ. 136, 735).

Διὰ τῶν μεταγενεστέρων ἀνασκαφῶν τοῦ Furtwängler καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀποδεικνύεται, ὡς θέλομεν ἴδει, ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Βαθυκλέους οἰκοδομηθεὶς θρόνος δὲν ἔκειτο ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐν τῷ ὑψηλοτέρῳ μέρει τοῦ λόφου, ἔνθα ἐγένετο ἡ τελευταία ἀνασκαφὴ καὶ σῴζονται τὰ λείψανα τοῦ κρηπιδώματος (εἰκ. 1-4).

Μετὰ τὴν τελευταίαν ἀνασκαφὴν ἀνεκοίνωσεν ὁ Furtwängler τινὰ περὶ αὐτῆς ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Γερμανικῇ Σχολῇ. Βεβαίως θὰ μετέβαλε γνώμην περὶ τῆς πρώτης δημοσιευθείσης ἀναπαραστάσεως τοῦ θρόνου, ἀγνοῶ ὅμως κατὰ πόσον, διότι δέν μοι εἶναι γνωστὰ τὰ τῆς ἀνακοινώσεως.

Ἐκ τῆς ἐπιμελοῦς μελέτης τῆς περιγραφῆς τοῦ Παυσανίου ἐξάγεται σαφῶς ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Βαθυκλέους κτισθὲν μνημεῖον συνίστατο ἐκ δύο μερῶν· τοῦ θρόνου δηλονότι καὶ τοῦ βάθρου, ἐφ' οὗ ἐκεῖνο ἡδράζετο, καὶ ὅτι τοῦτο εἶχε σχῆμα βωμοῦ καὶ μέγεθος τοσοῦτον, ὥστε νὰ περικλείῃ τὸν τάφον τοῦ Ὑακίνθου, εἰς ὃν ἠδύνατό τις νὰ εἰσέλθῃ διὰ χαλκῆς θύρας (Παυσ. Γ' 19, 3 : *ἐς τοῦτον Ὑακίνθῳ τὸν βωμὸν διὰ θύρας χαλκῆς ἐναγίζουσιν*.

Ἀφ' οὗ ὑπῆρχε θύρα, συμπεραίνομεν κατὰ λογικὴν καὶ φυσικὴν συνέπειαν ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βάθρου ἦτο προωρισμένον νὰ δέχηται ἀνθρώπους διὰ τῆς θύρας καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦτο ἀρκετὰ εὐρὺς χῶρος. Ὥστε αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Robert (ἔ.ἄ.134) καὶ τῶν Hitzig-Blümner (831) δὲν ἔχουσι λόγον ὡς μὴ λογικαί.

Τὸ διὰ τῆς τελευταίας ἀνασκαφῆς ἀνακαλυφθὲν κρηπίδωμα (εἰκ. 3 καὶ 4) συνίστατο ἐκ τριῶν στρώσεων βάθους περίπου 0·25 καὶ πλάτους 0·93, μήκους δὲ ἐν ὅλῳ 5·00 περίπου. Ἐπὶ τῶν θεμελίων ἑδραζομένη σῴζεται ἡ πρώτη βαθμὶς τοῦ κρηπιδώματος ἐξ ὑποκυάνου λακωνικοῦ μαρμάρου ἔχουσα ὕψος 0·255, πλάτος δὲ τοῦ ἀναβαθμοῦ 0·25. Ἡ δευτέρα ἐλλείπουσα βαθμὶς ἡδράζετο ἐπὶ τῆς πρώτης ἐντὸς μικρᾶς ἐντομῆς 1 περίπου ἑκατοστοῦ βάθους, ἧς ἡ ὁρίζουσα ταύτην ἀκμή, πρὸς ἣν συνέπιπτεν ἡ προσθία ἐπιφάνεια τῆς ὑπερκειμένης βαθμίδος, ἐλαξεύθη λοξῶς. Τὸ μῆκος ἑκάστης πλακός, ἐξ ὧν συνίστατο ἡ ῥηθεῖσα βαθμὶς κυμαίνεται μεταξὺ 1·05-1·00, σῴζονται δὲ αὐτῶν τέσσαρες.

Ἡ ἐργασία τοῦ κρηπιδώματος εἶναι πολὺ καλή.

Ὁμοίου ὑλικοῦ πρὸς τὴν βαθμίδα ταύτην καὶ τῆς αὐτῆς ἐργασίας εἶναι καὶ τὰ ἐν τῷ μουσείῳ καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου εὑρισκόμενα διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, δηλαδὴ σπόνδυλοι κιόνων, ἐπίκρανα, γεῖσα, ὑδρορρόαι καὶ ἄλλα (εἰκ. 6-24). Ἐπειδὴ τὰ μέλη ταῦτα ἦσαν ἐντετειχισμένα ἐν τῇ κατεδαφισθείσῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, ἥτις ἦτο ᾠκοδομημένη ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος κρηπιδώματος, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον ὅτι προέρχονται πάντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος, ᾧ ἀνῆκε καὶ τὸ κρηπίδωμα, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς ὁμοίας ἐργασίας καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑλικοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ληφθῇ ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ὑδρορρόαι καὶ αἱ πλάκες τοῦ κρηπιδώματος ἔχουσι περίπου τὸ αὐτὸ μῆκος καὶ ὅτι τὸ ἄθροισμα τῶν προμόχθων καὶ τῶν μεταξὺ αὐτῶν δρόμων τῶν γείσων δίδει ἴσον περίπου μῆκος. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὰ μέλη ταῦτα ἔχουσι κοινὸν μετρικὸν κανόνα ὡς βάσιν, ἄρα καὶ κοινὴν καταγωγήν.

Περὶ τῶν σπονδύλων καὶ τῶν ἐπικράνων ἀποδεικνύεται ὁριστικῶς ὅτι ἦσαν μέλη τοῦ αὐτοῦ μνημείου ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ διαστάσεις αὐτῶν συμφωνοῦσι καὶ ὅτι ἀμφότερα εἶναι κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐξειργασμένα, ὥστε νὰ ἐξάγηται ὅτι προέρχονται ἐκ στωϊκοῦ οἰκοδομήματος, οὗτινος τὰ μετακιόνια διαστήματα ἐκλείοντο διὰ φραγμάτων. Ἐκ τῶν σπονδύλων οἱ μὲν **εἰκ. 6, 7** καὶ **8 β, 8 γ**

Εἰκὼν 6. Κίονος σπόνδυλος.

Εἰκὼν 7. Ἡμικίονος σπόνδυλος.

κεῖνται ἐν τῷ μουσείῳ Σπάρτης, ὁ δὲ **εἰκ. 9** καὶ **εἰκ. 8 α** ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Ἀμυκλῶν. Ὁ πρῶτος (εἰκ. 6 καὶ 8 γ) εἶναι τέλειος κίων φέρων προεξοχὴν (0·125 πλάτους)

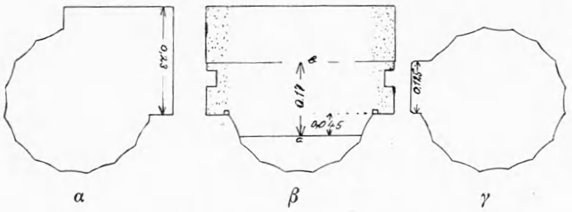

α β γ

Εἰκὼν 8. Κάτοψις τῶν σπονδύλων 6, 7 καὶ 9.

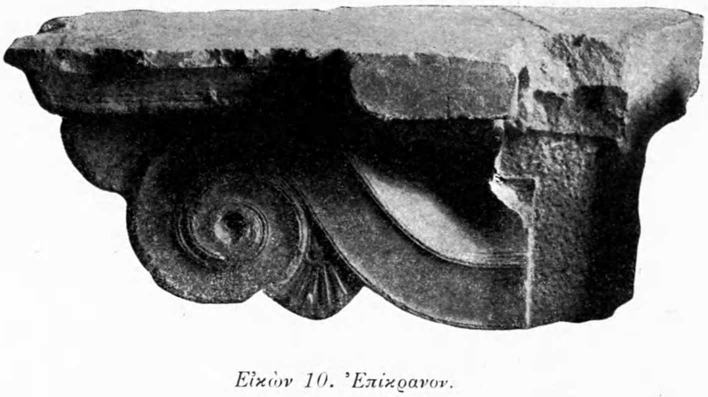

Εἰκὼν 10. Ἐπίκρανον.

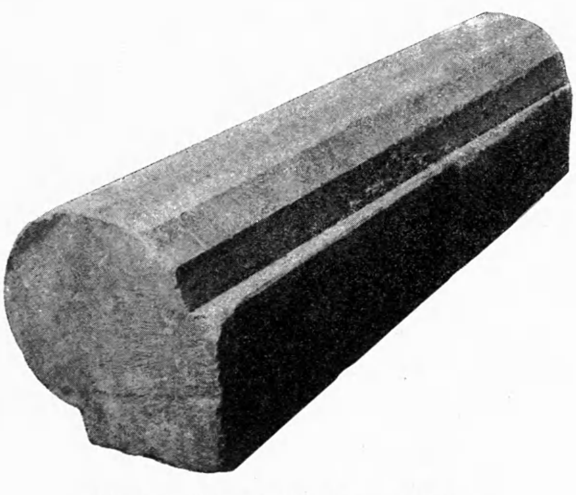

Εἰκὼν 9. Γωνιαίου ἡμικίονος σπόνδυλος.

Εἰκὼν 11. Ἐπίκρανον.

πρὸς τὸ ἓν μέρος μόνον, πρὸς ἣν προσηρμόζετο τὸ φράγμα. Αἱ ἀκμαὶ τῆς προεξοχῆς ἐλαξεύθησαν ὡς καὶ τῆς μνημονευθείσης βαθμίδος λοξῶς. Ὁ δεύτερος (εἰκ. 7 καὶ 8 β) εἶναι τμῆμα κίονος ἐξειργασμένον πρὸ ὀρθογωνίου τετραπλεύρου μέρους, πρὸς ὃ ἐφηρμόζοντο ἑκατέρωθεν ἐπίσης φράγματα. Ὁ τελευταῖος (εἰκ. 9 καὶ 8 α) εἶναι καὶ οὗτος τμῆμα κίονος ἐξειργασμένος ὅμως πρὸ διπλεύρου ὀρθογωνίου μέρους, ὥστε τὰ φράγματα νὰ ἐφαρμόζωνται ἑκατέρωθεν κατ' ὀρθὴν γωνίαν. Οὗτος λοιπὸν ἀνῆκε τῇ γωνίᾳ τοῦ οἰκοδομήματος φέροντος αὐτὸν ἀντὶ τετραγώνου παραστάδος, ἐνῷ ὁ δεύτερος ἀνῆκε μιᾷ τῶν πλευρῶν, ἧτινι ἀνῆκε καὶ ὁ πρῶτος. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος (εἰκ. 6) φέρει τὴν προεξοχὴν μόνον πρὸς τὸ ἓν μέρος, συμπεραίνομεν ὅτι μόνον ἐνταῦθα ἐφράσσετο, καὶ ὅτι τὸ ἀντίθετον μέρος, συνεπῶς καὶ τὸ παρακείμενον μετακιόνιον διάστημα, ἔμειναν ἐλεύθερα, ἀνοικτὰ δηλαδή, καὶ ἐκ τούτου ὁ κίων ἐξειργάσθη τέλειος, ὡς ὢν ὁρατὸς πανταχόθεν.

Τὴν αὐτὴν λεπτομέρειαν δεικνύουσι καὶ τὰ δύο ἐπίκρανα **(εἰκ. 10 καὶ 11)**. Φέρουσι δηλονότι ἐξειργασμένην ἐντομὴν μικροῦ βάθους πρὸς τὸ ἓν μέρος συμμετρικῶς, ὥστε τιθέμενα ἀμφότερα κατὰ χώραν νὰ δέχωνται πρὸς τὸ ἓν μέρος ἐντὸς τῆς λαξεύσεως τὸ φράγμα, ἀφίνοντα ἐλεύθερον τὸ μεταξὺ αὐτῶν διάστημα.

Ἡ διάμετρος τοῦ κάτω μέρους τῶν ἐπικράνων εἶναι ἴση πρὸς τοὺς σπονδύλους, ὥστε ἀνήκουσιν ἀλλήλοις **(εἰκ. 12)**.

Ἡ ἐντομὴ τῶν καθ' ὅλα πολὺ περιέργων καὶ σπουδαίων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐπικράνων εἶναι καὶ αὐτὴ πολύπλοκος τὸ σχῆμα. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἀπεικονίσεως, συνίσταται αὕτη ἐκ δύο μερῶν, ὧν τὸ ἄνω εἶναι πλατύτερον, ἡ μία ὅμως ἀκμὴ αὐτῶν, ἡ ἔξω, συμπίπτει, ἡ δὲ ἑτέρα εἶναι κλιμακωτή. Ἀπέχει δὲ ἡ ἀκμὴ **α** τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ κίονος περὶ τὰ 0·075.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ἡμικίονος εἶναι ἐγκεχαραγμένη γραμμὴ α, ἥτις ἀπέχει καὶ αὕτη ἀπὸ τῆς προσθίας ἐπιφανείας ὅσον καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ ἐπικράνου **α**. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀρθογωνίου τμήματος τοῦ ἡμικιονίου εἶναι βαθύτερον ἐξειργασμένον

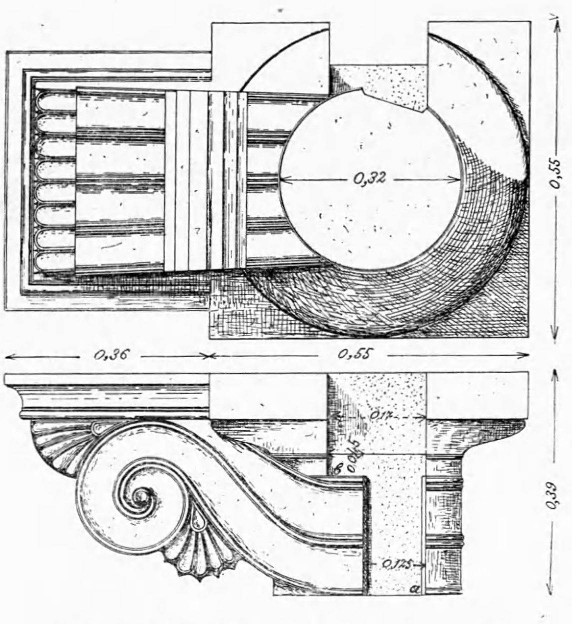

Εἰκὼν 12. Πλαγία ὄψις καὶ κάτοψις ἐπικράνου.

ἑκατέρωθεν μέρος πλάτους 0·12-0·13, δηλαδὴ ὅσον καὶ τὸ πλάτος τῆς προεξοχῆς τοῦ κίονος εἰκ. 6 καὶ 8γ, ὅπως δεχθῇ τὰ ἴσου πάχους φράγματα. Ἡ ἀπόστασις τῆς ἐσωτερικῆς ἀκμῆς *β* τῆς ἀβαθοῦς ταύτης λαξεύσεως (εἰκ. 7 καὶ 8*β*), τῆς συμπιπτούσης πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ φράγματος, ἀπὸ τῆς ἐγκεχαραγμένης γραμμῆς *α* εἶναι ἴση πρὸς τὸ πλάτος τοῦ ἄνω τμήματος τῆς ἐπὶ τοῦ ἐπικράνου λαξεύσεως, δηλαδὴ 0·17. Ἐκ τούτου συνάγομεν ὅτι τὰ φράγματα συνίσταντο ἐκ δύο μερῶν, τοῦ ἑνὸς πάχους 0·125 περίπου, τοῦ δὲ ἑτέρου σχήματος τὴν τομὴν καὶ πάχους ὡς ἡ λάξευσις τοῦ ἐπικράνου. Ἐξάγεται προσέτι ὅτι τὸ πρῶτον τμῆμα τοῦ φράγματος ἐφηρμόζετο ἐπὶ τῶν κιόνων, τὸ δὲ δεύτερον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ πρώτου, προσαρμοζόμενον ἔνθεν καὶ ἔνθεν πρὸς τὰ ἐπίκρανα, καὶ οὕτως, ὥστε ἡ προσθία αὐτοῦ ἐπιφάνεια νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὴν ἐγκεχαραγμένην γραμμὴν *α* τῶν ἡμικιονίων, δηλοῦσαν ὅτι ἐνταῦθα ἐφηρμοζετό τι, καὶ νὰ ἐξέχῃ τοῦ κατωτέρου τμηματος κατὰ $4\,{}^{1}/_{2}$ ἑκατοστά, σχηματίζον ὑπὲρ αὐτὸν πλαίσιον. Ὁρῶντες δὲ τὰ μέρη ταῦτα τοῦ φράγματος ἐκ τῶν ἔσω θὰ ἐβλέπομεν ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ παχυτέρου μέρους τοῦ ὑπερκειμένου τεμαχίου συνέπιπτε πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κάτω τμήματος, καὶ ὅτι τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ πρώτου θὰ ἐσχημάτιζεν οἱονεὶ αὐλάκωσιν ὀρθογώνιον. Λόγος τῆς τοιαύτης αὐλακώσεως φαίνεται ὅτι εἶναι πρῶτον ἡ προσπάθεια τῆς ἐλαττώσεως τοῦ βάρους τοῦ τεμαχίου τούτου, ὅπως μὴ πιέζῃ τὰ φράγματα, καὶ δεύτερον ὅπως διὰ τῆς κλιμακωτῆς ἐξεργασίας τῆς λαξεύσεως πρὸς τὰ ἔσω, καὶ τοῦ ἐπικράνου καὶ τοῦ ἄνω τεμαχίου, ἐρείδηται κυρίως τοῦτο ἐπὶ τοῦ ὀδόντος οὕτως εἰπεῖν τῆς λαξεύσεως τοῦ πρώτου καὶ ἐκ τούτου ἐπὶ τῶν κιόνων.

Ἄξιον εἶναι παρατηρήσεως τὸ σχῆμα τῶν ἐπικράνων συνθέτων ἐκ δύο συμφυῶς ἐξειργασμένων μερῶν. Τὸ ἓν εἶναι τὸ πρόσθιον τμῆμα ἐρειδόμενον ἐπὶ τῶν κιόνων καὶ ἀποτελοῦν τέλειον κιονόκρανον δωρικοῦ ρυθμοῦ μετὰ τριῶν σειρῶν δακτυλίων, ὧν αἱ δύο ἀνώτεραι εἶναι διπλαῖ. Τὸ ἕτερον μέρος ἀποφύεται ἐκ τῶν ὄπισθεν τοῦ ἐπικράνου τούτου καὶ ἀπολήγει εἰς ἰωνικὴν ἕλικα μετὰ ἰδίας πλίνθου ἐπ᾽αὐτῆς. Τὰ κράσπεδα τῶν ἑλισσομένων αὐλακώσεων τῆς ἕλικος συμπίπτουσι πρὸς τοὺς δακτυλίους τοῦ δωρικοῦ τμήματος, μεθ᾽ ὧν συγχωνεύονται. Ἐν ταῖς γωνίαις, ταῖς σχηματιζομέναις μεταξὺ τῆς πλίνθου καὶ τῆς ἕλικος καὶ μεταξὺ ταύτης καὶ τῶν πρὸς τὸ πρόσθιον δωρικὸν τμῆμα ἀποληγουσῶν αὐλακώσεων ἐξειργάσθησαν ἐγκαρσίως κυρταὶ ἐξογκώσεις. Ἐπὶ τούτων δὲ ἐλαξεύθησαν κυρτὰ τὴν τομὴν κυμάτια μετ᾽ἀναγλύπτων κρασπέδων ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ ραβδώσεις ἐπὶ τοῦ ἑτέρου. Ἐπὶ δὲ τῶν πλαγίων ἐπιφανειῶν ἐξειργάσθησαν ἀνθέμια ἀποφυόμενα ἐκ τῶν γωνιῶν, διαφόρου ὅμως σχήματος ἑκατέρωθεν.

Ἡ τὴν πλαγίαν ὄψιν τοῦ ἐπικράνου δεικνύουσα εἰκ. 12 ἐμφαίνει τὸ ἓν εἶδος τοῦ ἀνθεμίου, ἡ δὲ ἑτέρα **εἰκ. 13** τὸ ἄλλο. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τῆς ἕλικος ἐλαξεύθησαν ἐλαφρῶς παρόμοια κυμάτια, ἀπολήγοντα ὅμως ἐγκαρσίως κατ᾽ εὐθεῖαν καὶ οὐχὶ κατὰ καμπύλην γραμμὴν ὡς τὰ προηγούμενα. Ταῦτα ἀπεικονίζονται διὰ τῆς εἰκ. 12 (ἄνω) δεικνυούσης τὴν κάτοψιν τοῦ ἐπικράνου.

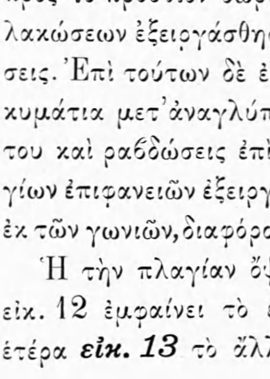

Εἰκὼν. 13.
Ἐπικράνου κόσμημα.

Εἰκ.14. Ἐπικράνου θραῦσμα.

Τὸ θραῦσμα **εἰκ. 14** προέρχεται ἐξ ὁμοίου ἐπικράνων, τὸ δὲ **εἰκ. 15** ἐκ τοιούτων, ἅτινα ὡμοίαζον μόνον πρὸς τὸ δωρικὸν τμῆμα

Εἰκὼν 15. Ἐπικράνου θραῦσμα.

καὶ εἶχον ὕψος 0·19, ὅσον δηλ. ἔχει ὕψος τοῦτο μέχρι τῆς τρίτης ἐκ τῶν κάτω σειρᾶς δακτυλίων. Ἐξάγεται ἄρα ὅτι ἔχομεν δύο εἰδῶν ἐπίκρανα, δωρικὰ μόνον καὶ ὕψους μέχρι τῶν ῥηθέντων δακτυλίων, καὶ ἕτερα ὅμοια πρὸς τὰ περιγραφέντα.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ δωρικὸν τμῆμα ἔπρεπε νὰ ἔχῃ πανταχοῦ τῆς στοᾶς τὸ αὐτὸ ὕψος, συνάγεται ὅτι τὸ ἐπίκρανον εἰκ. 15 συνίσταντο ἐκ δύο τεμαχίων, ὧν τὸ κάτω ἀντεστοίχει πρὸς τὸ φέρον τὰς δύο πρώτας σειρὰς δακτυλίων τμῆμα τῶν ἐπικράνων εἰκ. 10, 11 καὶ 12.

Μετὰ τῶν περιγραφέντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν εὑρέθη καὶ θραῦσμα ἀναγλύφου **(εἰκ. 16)** ὁμοίου

Εἰκὼν 16. Ἀναγλύφου θραῦσμα.

ὑλικοῦ, λεπτοτάτης δὲ τέχνης καὶ ἁπαλοῦς διαμορφώσεως. Εἰκονίζει δὲ τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην (;) ζῴου, κάπρου πιθανῶς ἢ βοὸς (πρβ. ΠΑΕ 1907, 106) ἀναγεγλυμμένου ἐπὶ πλακὸς $11^1/_2$ ἑκατοστῶν πάχους. Τόσον δὲ εἶναι πλατεῖα καὶ ἡ προεξοχὴ τοῦ κίονος (εἰκ. 6 καὶ 8 γ). Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ φράγμα τὸ κλεῖον τὰ μετακιόνια διαστήματα. Ἡ γνώμη αὕτη ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐκείνης λεπτομερείας, καθ' ἣν τὸ φράγμα συνίστατο ἐκ δύο τεμαχίων, ὧν τὸ ὑπερκείμενον ἐχρησίμευεν ὡς πλαίσιον τοῦ ἀναγλύφου πρὸς τὰ ἄνω, ὡς ἐν μετώπαις παρατηρεῖται. Δὲν θὰ εἶχε δὲ τὸ πλαίσιον λόγον ὑπάρξεως, ἐὰν ἐπὶ τοῦ φράγματος δὲν ἦτο ἐξειργασμένον ἀνάγλυφον. Διὰ τοῦτο κατεσκευάσθη χάριν εὐκολίας ἐπὶ ἰδιαιτέρου τεμαχίου, καὶ ἠλαττώθη τὸ βάρος, ὡς νομίζω, τοῦ ὑπερκειμένου τεμαχίου καὶ ἐφηρμόσθη τοῦτο ἐπὶ τῶν ἐπικράνων, ὥστε τὸ βάρος νὰ πίπτῃ ἐπὶ τῶν κιόνων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων.

Ἕτερα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη εἶναι τὰ γεῖσα **(εἰκ. 17-21)** κατεσκευασμένα ἐξ ὁμοίου ὑλικοῦ καὶ

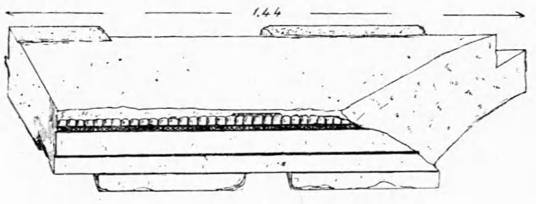

Εἰκὼν 17. Γείσου θραῦσμα.

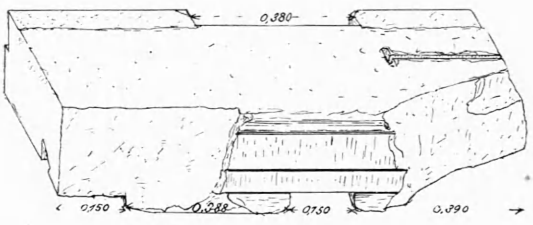

Εἰκὼν 18. Γείσου θραῦσμα.

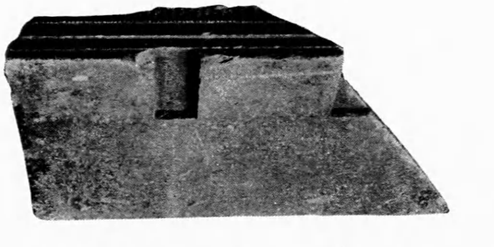

Εἰκὼν 19. Γείσου θραῦσμα (πρβ. εἰκ. 17).

ὄντα ὁμοίας ἐργασίας, παρουσιάζοντα δὲ ὡς τὰ ἐπίκρανα μορφὴν σύνθετον ἐκ δωρικῶν καὶ ἰωνικῶν στοιχείων. Φέρουσι δηλονότι ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας ταινίας ὡς ἐν ἰωνικοῖς ἐπιστυλίοις καὶ ἀπολήγουσί πως εἰς αἰγυπτιάζουσαν ἀπόφυσιν (aegyptische Kehle) φέρουσαν ἀναγεγλυμμένα ἰωνικὰ κυμάτια καὶ κάτω αὐτῶν σειρὰν ἀστραγάλων (εἰκ. 17 καὶ 21). Τὸ κάτω μέρος τοῦ ὑπὲρ τὸ τρίγλυ-

Εἰκὼν 20. Γείσου θραῦσμα (πρβ. εἰκ. 18).

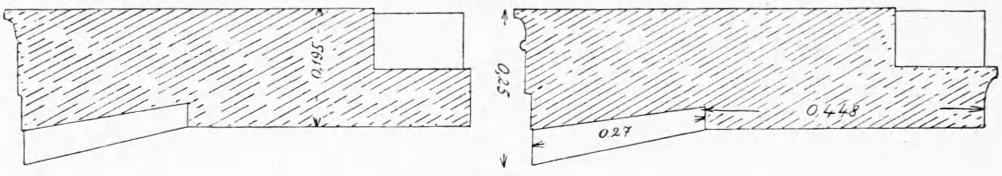

Εἰκὼν 21. Γείσων τομαί.

φον ἐξέχοντος τμήματος εἶναι δωρίζοντος ῥυθμοῦ ἔχον προμόχθους, ἄνευ ὅμως σταγόνων. Ἡ ὀπισθία δὲ πλευρὰ εἶναι διῃρημένη τὸ ὕψος εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ ἓν εἶναι βαθύτερον καὶ τὸ ἕτερον ἀπολήγει πρὸς τὰ ἄνω εἰς ὁμοίαν ἀπόφυσιν ὡς ἐν τῷ προσώπῳ (εἰκ. 17 καὶ 21 δεξιά). Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἄνω ἀκμῆς εἶναι λελαξευμέναι ἐντομαὶ πρὸς ἔνθεσιν τῶν δοκῶν τῆς στέγης, ἐφ᾽ ὧν προσηλοῦντο πάλιν σανίδες, τῆς πρώτης τούτων ἐρειδομένης καὶ ἐπὶ τοῦ γείσου ἐντὸς μικρᾶς ἐντομῆς κατὰ μῆκος τούτου. Τοῦ γείσου ὅμως ὑπάρχουσι δύο εἴδη, ὧν τὸ ἕτερον δὲν φέρει τὰ ἰωνικὰ κυμάτια πρὸς τὸ ἄνω μέρος τῆς προσθίας ἐπιφανείας καὶ τὸν ἀστράγαλον, ἀλλ᾽ ἀπολήγει εἰς ἀπόφυσιν, ἣν δεικνύει τὸ σχεδιαγράφημα (εἰκ. 18, 20 καὶ 21 ἀριστερά). Καὶ ἡ ἐσωτερικὴ πλευρὰ τούτου φέρει δύο μόνον ταινίας (εἰκ. 21 ἀριστερά). Συμπεραίνομεν λοιπὸν ὅτι αἱ πλευραὶ τοῦ οἰκοδομήματος εἶχον ἀνόμοια γεῖσα, καὶ ἐπειδὴ αἱ δοκοὶ ἐπὶ τῶν στωϊκῶν κτισμάτων ἐρείδονται ἐπὶ τῶν δύο παραλλήλων μακρῶν πλευρῶν, ἐξάγομεν ὅτι ἡ πλουσιώτερον ἐξειργασμένη πλευρὰ ἔκειτο φυσικῶς ἐν τῷ μετώπῳ καὶ ἡ ἑτέρα ὄπισθεν. Αἱ διαστάσεις τοῦ γείσου εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τοὺς κίονας καὶ τὰ ἐπίκρανα. Λαμβάνοντες δὲ ὑπ᾽ ὄψιν πλὴν τοῦ ὑλικοῦ καὶ τὴν ὁμοίαν ἐργασίαν καὶ τὸν κοινὸν τόπον εὑρέσεως, πρὸς δὲ καὶ τὴν ὕπαρξιν ἐν αὐτοῖς τῶν αὐτῶν στοιχείων ἰωνικῆς καὶ δωρικῆς τέχνης, συνάγομεν κατὰ λογικὴν συνέπειαν ὅτι ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος, ἐξ οὗ καὶ τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.

Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τῆς ὑδρορρόης **(εἰκ. 22, 23, 24)**, ἥτις παρουσιάζει καὶ αὐτὴ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα ἰωνικῆς τέχνης. Διότι ἔχει τὴν προσθίαν πλευρὰν λελαξευμένην εἰς σχῆμα τῆς μνημονευθείσης αἰγυπτιακῆς ἀποφύσεως καὶ φέρει ἐπ᾽ αὐτῆς ἀναγεγλυμμένην σειρὰν ἀνθεμίων καὶ ἄνθους λωτοῦ ἐναλλάξ. Τεμάχιά τινα φέρουσιν ὅμως μόνον ἄνθος λωτοῦ (εἰκ. 23), ἄρα καὶ ἐν-

Εἰκὼν 22. Ὑδρορρόη.

Εἰκὼν 23. Ὑδρορρόη.

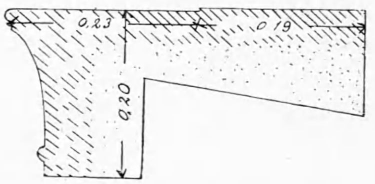

Εἰκὼν 24. Ὑδρορρόης τομή.

ταῦθα συνέβαινεν ὅ,τι καὶ περὶ τοῦ γείσου εἴπομεν· αἱ πλευραὶ τοῦ οἰκοδομήματος ἔφερον ὑδρορρόην διαφόρως κεκοσμημένην. Τὰ τεμάχια ταῦτα ἔχουσιν ἴσον περίπου μῆκος πρὸς τὰς πλάκας τοῦ κρηπιδώματος, ὕψος 0·20 καὶ σχῆμα τὴν τομὴν ὡς ἡ εἰκ. 24 δεικνύει. Πρὸς τὸ κάτω ἐνσκαφὲν τμῆμα ἐφηρμόζοντο αἱ κεραμίδες. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐντομὴ εἶναι λοξὴ κατερχομένη πρὸς τὰ ἔσω, συνετέλει ἡ λοξότης αὕτη νὰ συγκρατῇ τὰ τεμάχια ἐκ τῆς πρὸς τὰ ἔξω μετακινήσεως καὶ νὰ κωλύῃ τὴν διαμονὴν τῶν εἰσρεόντων εἰς αὐτὰ ὑδάτων. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φαίνεται ὅτι ἐπεκάθητο καὶ ἕτερον τεμάχιον· διότι ὑπάρχει ἐνταῦθα ἀβαθὴς λάξευσις πρὸς ἐφαρμογὴν πιθανῶς αὐτοῦ. Καὶ οὕτω ἡ ὑδρορ-

ρόη ἐλάμβανε τὸ σύνηθες εἰς ἀρχαϊκὰ οἰκοδομήματα σύνθετον καὶ ὑψηλὸν σχῆμα. Ὑπάρχει δὲ δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸ ἐν Σπάρτῃ μουσεῖον ἀρχιτεκτονικόν τι μέλος ἔχον σχῆμα σίμης, ἧς ἡ κάτω ἐπιφάνεια ἔχει πλάτος ἴσον πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ τεμαχίου εἰκ. 24 ἐντομήν. Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ μέλους τοῦ ἐπικαθημένου ἐπὶ τῆς εἰκ. 24 (εἰκ. 26).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι κατέχομεν πάντα τὰ ἀπολύτως ἀναγκαιοῦντα στοιχεῖα, ὅπως συμπληρώσωμεν ἐν γενικαῖς μόνον γραμμαῖς τὸ οἰκοδόμημα. Εἶχε δὲ τοῦτο σχῆμα στωϊκοῦ κτίσματος ῥυθμοῦ δωρικοῦ μετὰ πεφραγμένων μετακιονίων διαστημάτων διὰ φραγμάτων μετὰ ἀναγλύπτων παραστάσεων καὶ πλαισιουμένων ἄνωθεν διὰ ἐξεχούσης ταινίας **(εἰκ. 25** καὶ **26)**. Ἔφερε γεῖσα

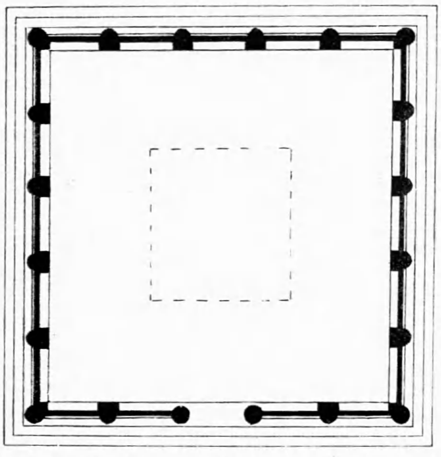

Εἰκὼν 25. Εἰκαζομένη συμπλήρωσις κατόψεως τοῦ βάθρου.

Εἰκὼν 26. Εἰκαζομένη συμπλήρωσις τοῦ βάθρου. Τομή.

μετὰ προμόχθων ἄνευ σταγόνων καὶ ἐξειργασμένα ἔμπροσθεν ὡς ἰωνικὰ ἐπιστύλια, διάφορα ὅμως ἐν ταῖς διαφόροις πλευραῖς. Ἐστεγάζετο δὲ διὰ δοκῶν καὶ σανίδων, ἐφ' ὧν πάλιν ἠρείδοντο κεραμίδες. Ἡ ὑδρορρόη συνίστατο πιθανῶς ἐκ δύο τεμαχίων καὶ ἐφηρμόζετο ἐπὶ τῶν κεραμίδων. Δεικνύει δὲ καὶ αὕτη ἐπίδρασιν ἰωνικῆς τέχνης. Τινὰ ὅμως τῶν μετακιονίων διαστημάτων ἦσαν ἀνοικτὰ καὶ θὰ ἐχρησίμευον βεβαίως χάριν τῆς πρὸς τὰ ἔσω ἐπικοινωνίας ὡς θύραι. Τὰ δὲ ἐπὶ τῶν θυρῶν ἐπίκρανα εἶχον τὸ ἀπεικονισθὲν σχῆμα εἰκ. 10-12, οἱ δὲ κίονες τὴν μορφὴν εἰκ. 6 καὶ 8 *γ*. Οἱ τέσσαρες κίονες τῶν γωνιῶν εἶχον τὸ σχῆμα εἰκ. 7 καὶ 8 *α*, οἱ δὲ μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρω τὸ ἕτερον εἰκ. 7 καὶ 8 *β*. Ἡδράζοντο δὲ οἱ κίονες ἐπὶ κρηπιδώματος, οὗ σῴζεται μία βαθμὶς μετὰ τῶν πωρίνων θεμελίων (εἰκ. 3, 4).

Μόνον περὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἐπιστυλίου καὶ τοῦ τριγλύφου μένομεν δυστυχῶς ἐν ἀπορίᾳ. Τὰ ἐλλείποντα μέλη ἐσχεδιάσθησαν ἐν τῇ εἰκ. 26 σταυροειδῶς.

Συμπληρουμένου τοῦ οἰκοδομήματος ἐν ταῖς γενικαῖς ταύταις γραμμαῖς, μένει νὰ ἐξετασθῇ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ καὶ ὁ χρόνος τῆς κατασκευῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Παυσανίου ἐξάγεται ὅτι τὸ σπουδαιότερον, ἂν μὴ τὸ μόνον, οἰκοδόμημα ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Ἀμυκλῶν ἦτο ὁ θρόνος τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ δὲ τοπογραφικὴ ταυτότης τοῦ λόφου ἐξηκριβώθη ἐκ τῶν εὑρημάτων, συνάγομεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κτίσμα θὰ εἶχε σχέσιν πρὸς τὸν θρόνον ἕνεκα αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιβλητικῆς κατασκευῆς. Πλὴν τούτου πληροφορούμεθα ἐκ τοῦ αὐτοῦ Παυσανίου ὅτι τὸν θρόνον κατεσκεύασε τεχνίτης ἐκ Μαγνησίας, ἀντιπρόσωπος βεβαίως τοῦ ἰωνικοῦ ἐργαστηρίου. Ἔργον τοιούτου τεχνίτου ἤθελε βεβαίως ἐκτελεσθῇ κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν τῆς ἰωνικῆς τέχνης ἢ τοὐλάχιστον ἤθελε παρουσιάσει ἰσχυρὰν τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς διὰ τῆς ἀναμείξεως πολλῶν αὐτῆς στοιχείων. Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν οἰκοδόμημα δεικνύον μορφὴν σύνθετον ἐν ταῖς λεπτομερείαις

ἐκ τῶν δύο στοιχείων τέχνης δωρικῆς καὶ ἰωνικῆς. Ὡς θέλομεν προσπαθήσει νὰ ἀποδείξωμεν ἐν μεταγενεστέρᾳ ἐργασίᾳ, οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος περὶ ἐπιχωρίου τεχνίτου δυναμένου νὰ ἐκτελέσῃ ἔργον τοιαύτης ἀρίστης ἐκτελέσεως. Ἐπειδὴ δὲ πρέπει νὰ ἀναλογισθῶμεν ὅτι τοιοῦτος τεχνίτης ἤθελε φυσικῶς ἐφαρμόσῃ καθαρὰ τὰ στοιχεῖα τῆς δωρικῆς τέχνης, ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἡμέτερον οἰκοδόμημα κατεσκεύασεν ἀλλοδαπὸς καὶ δὴ Ἴων τεχνίτης. Οὗτος δὲ ἐκτελέσας ἔργον κατὰ παραγγελίαν Λακεδαιμονίων καὶ διὰ τὴν χώραν αὐτῶν δὲν ἠθέλησε νὰ κατασκευάσῃ τοῦτο καθαρῶς ἐν τῇ ἐπιχωρίῳ αὐτοῦ τεχνοτροπίᾳ, ἀλλὰ νὰ συνδυάσῃ ἁρμονικῶς ἕνεκα αἰσθητικῆς ἕξεως τῶν ἐντολέων τὰ οἰκεῖα τούτοις στοιχεῖα τέχνης πρὸς τὰ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ὄντα ἐν χρήσει, ὧν δὲν ἠδύνατο ἐντελῶς νὰ ἀπαλλαγῇ. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο κατεσκεύασε καὶ ἐγχώριος τεχνίτης ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῷ ἰωνικῷ ἐργαστηρίῳ, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἡ σκέψις αὕτη ἀποκλείεται ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τοιοῦτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ ἐργασίαν τόσον ἀρίστην ὡς ἡ τοῦ προκειμένου μνημείου· τοῦτο διδασκόμεθα ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἐν τῇ Λακωνικῇ ἐπιχωρίου τέχνης.

Αἱ ἐκτεθεῖσαι παρατηρήσεις ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ συνδυάσωμεν στενῶς τὰς πληροφορίας τοῦ Παυσανίου πρὸς τὰ ἐξαγόμενα τῆς τεχνικῆς ἐρεύνης καὶ νὰ ταυτίσωμεν τὸν ἐκ Μαγνησίας τεχνίτην Βαθυκλέα πρὸς τὸν κατασκευάσαντα τὸ μνημεῖον τοῦτο. Ἐκ τῆς συνταυτίσεως ταύτης ἐξάγεται ὡς δεύτερον φυσικὸν καὶ λογικὸν συμπέρασμα ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο εἶναι μέρος τοῦ διὰ τὸν Ἀπόλλωνα κατασκευασθέντος μνημείου, καὶ δὴ τὸ βάθρον αὐτοῦ, ἔχον σχῆμα, ὡς λέγει καὶ ὁ Παυσανίας (Γ' 19, 3), βωμοῦ. Καὶ μήπως δὲν ὁμοιάζει τοῦτο διὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτοῦ μορφῆς καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν πρὸς τοὺς μεγαλοπρεπεῖς καὶ πλουσίως κεκοσμημένους βωμοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οὓς θὰ ἐγνώρισεν ὁ Παυσανίας;

Ποῖον καταλληλότερον ἀρχιτεκτονικὸν ἐπινόημα ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάθρον τοῦ θρόνου καὶ τοῦ ἀγάλματος καὶ νὰ εὑρίσκηται πρὸς αὐτὰ ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ;

Περὶ τῆς χρονολογίας τῆς δράσεως τοῦ Βαθυκλέους πολλαὶ ἐξηνέχθησαν γνῶμαι, καταλήγουσι δὲ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ F' π. Χρ. αἰῶνος ὡς χρονικῆς περιόδου, καθ' ἣν εἰργάσθη οὗτος (**Hitzig-Blümner** ἔ. ἄ. 811).

Ἐπειδὴ ἡ προεξοχὴ τοῦ ἀβακίου τοῦ κιονοκράνου ἀπὸ τῆς κάτω διαμέτρου αὐτοῦ ἐλαττοῦται ὅσον κατερχόμεθα χρονολογικῶς, δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν ταύτην πρὸς ἄλλα ἀρχαϊκὰ κιονόκρανα καὶ νὰ ἐξαγάγωμεν τὴν σχετικὴν χρονολογίαν τοῦ μνημείου. Οὕτως ἐν τῷ κιονοκράνῳ εἰκ. 12 τὸ μῆκος τοῦ ἀβακίου ἔχει λόγον πρὸς τὴν κάτω διάμετρον 1·718:1, ἐν δὲ τῷ κιονοκράνῳ τῆς περιστάσεως τοῦ Ἑκατομπέδου, ἀποδιδομένης εἰς τοὺς Πεισιστρατίδας καὶ τασσομένης εἰς τὸ τέλος τοῦ F' π. Χρ. αἰῶνος, εἶναι 1·730:1, καὶ ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ τοῦ προνάου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου 2·059:1 (*Wiegand* Poros-Architektur σ. 122 εἰκ. 118 καὶ σ. 18-21 εἰκ. 23). Τὸ κιονόκρανον εἰκ. 12 κεῖται λοιπὸν μεταξὺ τῶν δύο. Ἀνάγεται ἄρα περίπου εἰς τὰ μέσα τοῦ F' π. Χρ. αἰῶνος.

Πρὸς τὴν ἄνω διάμετρον τοῦ κίονος 0·32 ἀντιστοιχεῖ ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ διάμετρος τῆς βάσεως περίπου μήκους 0·45. Πολλαπλασιαζομένης ταύτης ἐπὶ 5 περίπου, λαμβάνομεν ὕψος κίονος 2·75. Προστιθεμένου τοῦ ὕψους τοῦ θριγκοῦ καὶ τοῦ στερεοβάτου, λαμβάνομεν κατὰ προσέγγισιν ὕψος τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος 4·50.

Τὸ μετακιόνιον διάστημα δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἓν τεμάχιον ὑδρορρόης ἔχει μῆκος 2·20, ὅσον μῆκος περίπου καὶ ἕτερον τεμάχιον γείσου, ὅπερ συμπίπτει ἀκριβῶς πρὸς τὴν ἀπόστασιν τὴν σχηματιζομένην ἐκ τοῦ ἀθροίσματος δύο μετοπῶν καὶ δύο τριγλύφων, συμπεραίνομεν ὅτι τὸ μετακιόνιον διάστημα δυνατὸν νὰ εἶχε μῆκος τοσοῦτον. Αἱ διαστάσεις τῶν μετοπῶν καὶ τῶν τριγλύφων λαμβάνονται ἐκ τοῦ πλάτους τῶν προμόχθων καὶ τῶν μεταξὺ αὐτῶν ἐγγλυφῶν.

Τὸ μέγεθος τοῦ οἰκοδομήματος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξακριβωθῇ, ἐὰν ἦτο γνωστὸς ἀκριβῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν παραστάσεων, ἃς ὁ Παυσανίας (Γ' 19, 4-5) περιγράφει περιληπτικῶς μόνον, καὶ πόσαι μορφαὶ ἵσταντο ἐπὶ ἑκάστου μετακιονίου διαστήματος. Ἐπειδὴ ταῦτα δὲν εἶναι οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν γνωστά, ἡ συμπλήρωσις τοῦ οἰκοδομήματος μόνον μετά τινος αὐθαιρεσίας δύναται νὰ γίνῃ.

Ἐντὸς τοῦ ὡς βωμοῦ βάθρου ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ Ὑακίνθου (Παυσ. Γ΄19, 3 *τοῦ δὲ ἀγάλματος τὸ βάθρον παρέχεται μὲν βωμοῦ σχῆμα, τεθάφθαι δὲ τὸν Ὑάκινθον ἐν αὐτῷ*...), ἡ φυσικὴ δὲ αὐτοῦ θέσις ἦτο τὸ μέσον τοῦ μνημείου, ἐφ' οὗ ἡδράζετο κατόπιν τὸ ἄγαλμα καὶ ὁ θρόνος (πρβ. εἰκ. 26. Ὁ τάφος ἐσχεδιάσθη διὰ στιγμῶν).

Τὸν θρόνον φαντάζομαι κεκλεισμένον ἐν ταῖς τρισὶ πλευραῖς μέχρι τῆς βάσεως, τὰς δὲ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (Γ΄18, 10) μνημονευομένας Χάριτας καὶ Ὥρας ὡς ἄκρα τῶν δύο στενῶν πλευρῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν (Hitzig-Blümner ἔ. ἄ. 815), τὸν Τυφῶνα καὶ τὴν Ἔχιδναν ἀριστερά, τοὺς δὲ Τρίτωνας δεξιὰ τοῦ θρόνου ἐν ἀναγλύφοις ἐπὶ τοῦ κάτω μέρους τῶν πλαγίων πλευρῶν. Οὕτω εὑρισκόμεθα ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου μεταχειριζομένου περὶ τούτων τὸ ρῆμα *ἕστηκε* (Γ΄ 18, 10). Μεταγενέστερος θρόνος τοῦ μουσείου Σπάρτης εἶναι κεκλεισμένος μέχρι τῆς βάσεως καὶ φέρει ἑκατέρωθεν λαξεύματα. Οὕτω φαντάζομαι καὶ τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁμοίως πρέπει νὰ φανταθῶμεν θρόνους τινὰς Λακωνικῶν αναγλύφων ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ κάτω μέρους τῶν πλαγίων μερῶν καὶ τὴν θέσιν τῶν κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ὄφεων. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς δὲ ἐπιφανείας τῶν τριῶν τούτων πλευρῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἕδραν τοῦ θρόνου ἦσαν ἐξειργασμέναι αἱ λοιπαὶ παραστάσεις, καθ' ὅλον τὸ πλάτος τῶν τριῶν πλευρῶν (Παυσ. Γ΄18, 15).

Περὶ τῆς ἕδρας τοῦ θρόνου συμφωνῶ πρὸς τὸν Furtwängler παραδεχόμενος ταύτην οὐχὶ συνεχῆ, ἀλλὰ κατεσκευασμένην διὰ καθέτων ἐπιμήκων ὀρθογωνίων τεμαχίων, ὥστε νὰ καταλείπηται μεταξὺ διάστημα ἐντελῶς ἐλεύθερον, οὐχὶ ὅμως ἀποτελοῦν ἐντομήν, ὡς δέχεται αὐτὸ ὁ Furtwängler (ἔ. ἄ. 706 εἰκ. 136). Τοῦτο ἐννοεῖ καὶ ὁ Παυσανίας (Γ΄19, 1) λέγων: *Τοῦ θρόνου δέ, ᾗ καθέζοιτο ἂν ὁ θεός, οὐ διὰ παντὸς κατὰ τοῦτο συνεχοῦς ὄντος, ἀλλὰ καθέδρας παρεχομένου πλείονας, παρὰ δὲ καθέδραν ἑκάστην ὑπολειπομένης καὶ εὐρυχωρίας, τὸ μέσον ἐστὶν εὐρυχωρὲς μάλιστα καὶ ἄγαλμα ἐνταῦθα ἐνέστηκε*. Τὸ μέρος δηλ. ὅπου ἤθελε καθήσει ὁ θεός, ἐὰν ἠδύνατο (*ᾗ καθέζοιτο ἂν ὁ θεός*), δὲν ἦτο καθ' ὅλα συνεχὲς (τὸ *κατὰ τοῦτο*, δηλονότι, ἀναφέρεται εἰς τὸ *ᾗ καθέζοιτο ἂν* κτλ. Τοῦτο δέ, τὸ *κατὰ τοῦτο* ἢ τὸ *ᾗ καθέζοιτο ἂν* κτλ. ἢ *ἡ ἕδρα*, δὲν ἦτο συνεχές). Ὡς *καθέδρας* πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν τὰ ἐπιμήκη ὀρθογώνια τεμάχια καὶ ὡς *εὐρυχωρίας* τὸ μεταξὺ αὐτῶν διάστημα. Ἐν τῷ εὐρυτέρῳ διαστήματι τοῦ μέσου (*τὸ μέσον ἐστὶν εὐρυχωρὲς μάλιστα*) ἵστατο τὸ ἄγαλμα ἐξικνούμενον μέχρι τῆς βάσεως τοῦ θρόνου καὶ ἑδραζόμενον ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ βάθρου, ἐν ᾧ σημείῳ ἔκειτο (ἐσωτερικῶς ὡς ἔρεισμα ὁ τάφος τοῦ Ὑακίνθου (πρβ. εἰκ. 26).

Τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ ἦτο ἀρχαῖον καὶ δὲν ἦτο ἔργον τοῦ Βαθυκλέους (Παυσ. Γ΄19, 2)· *Ἔργον δὲ οὐ Βαθυκλέους ἐστίν, ἀλλὰ ἀρχαῖον καὶ οὐ σὺν τέχνῃ πεποιημένον. ὅτι γὰρ μὴ πρόσωπον αὐτῷ καὶ πόδες εἰσὶν ἄκροι καὶ χεῖρες, τὸ λοιπὸν χαλκῷ κίονί ἐστιν εἰκασμένον. ἔχει δὲ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κράνος, λόγχην δὲ ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τόξον*. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ταῦτα καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Τσούντα προκύψαντα πορίσματα καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν τῇ θέσει, ἔνθα ἀνέσκαψεν οὗτος, ἔκειτο πιθανῶς τὸ ἀρχαῖον ξοανόμορφον ἄγαλμα ἐπὶ βάθρου τινὸς ἢ βωμοῦ, πρὸ τοῦ ὁποίου προσήνεγκον θυσίας, ὡς μαρτυροῦσι τὰ εὑρήματα τοῦ Τσούντα. Ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἀπεφασίσθη νὰ ἀνεγερθῇ νέον μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα πρὸς τοποθέτησιν τοῦ ἀγάλματος ἐν τῇ ὑψηλοτέρᾳ θέσει τοῦ λόφου, ἔνθα ὑπῆρχεν ἴσως πρὸ πολλοῦ ὁ τάφος τοῦ Ὑακίνθου. Τὸ ἔργον ἀνετέθη τῷ Βαθυκλεῖ ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ διατηρήσῃ τὸ ἀρχαῖον ξόανον ὡς ἱερώτερον παντὸς ἄλλου καὶ νὰ συνδυάσῃ τὸ οἰκοδόμημα οὕτως, ὥστε νὰ περιλάβῃ καὶ τὸν τάφον τοῦ Ὑακίνθου καὶ νὰ δεχθῇ ἐπ' αὐτοῦ τὸν θρόνον καὶ τὸ ἀρχαιότερον ἄγαλμα, ὃ μόνον κατὰ συνθήκην ὑποτίθεται ὅτι κάθηται. Διὰ τοῦτο κατεσκευάσθη καὶ ἡ ἕδρα τοῦ θρόνου κατὰ τὸν μνημομονευθέντα τρόπον, μὴ οὔσης δυνατῆς ἄλλης λύσεως. Ἐὰν τὸ ἄγαλμα κατεσκευάζετο ὑπὸ τοῦ Βαθυκλέους, ἤθελε βεβαίως λάβει μορφὴν καθημένου, διότι ἡ τέχνη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶχεν ἀρκούντως ἀναπτυχθῆ.

Μηνὶ ἰανουαρίῳ 1912.

Φριδερῖκος Βερσάκης.

Ἡ σκηνὴ τοῦ ἐν Γυθείῳ Ρωμαϊκοῦ θεάτρου

ὑπὸ

Φριδερίκου Βερσάκη.

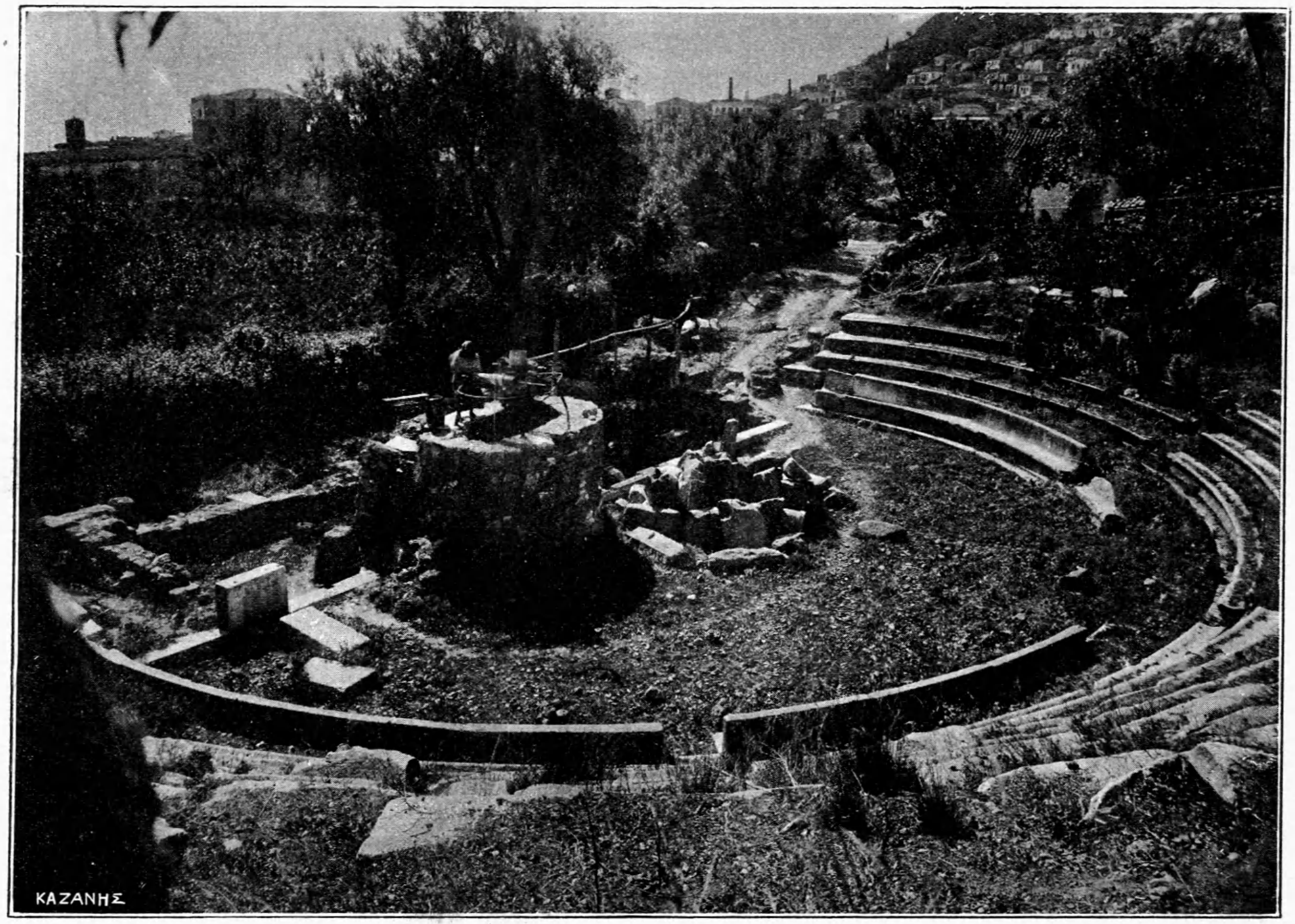

Εἰκὼν 1. Τὸ θέατρον τοῦ Γυθείου.

Ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Γυθείου (πρβ. ΠΑΕ 1891, 71 κἑ. καὶ ἐνθάδε **εἰκ. 1**) κεῖνται τὰ ἐν **εἰκ. 2, 3, 4, 5, 6, 7** ἀπεικονιζόμενα δύο γεῖσα, ὧν τὸ μὲν εἰκ. 3-6 προέρχεται ἐκ τῆς γωνίας, τὸ δὲ εἰκ. 2-4 ἐκ τῆς μικρᾶς πλευρᾶς οἰκοδομήματος. Τὸ δεύτερον φέρει ἐντομὴν κατὰ τὸ ἓν ἄκρον, πρὸς ἣν προσηρμόζετο ἕτερον γεῖσον κάθετον πρὸς αὐτό. Τὰ ἄκρα τῶν γείσων προσηρμόζοντο διὰ γωνίας 45°. Οὕτω πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὀρθογώνιον οἰκοδόμημα ἔχον γεῖσον κατὰ τὸ μέτωπον καὶ τὰς δύο πλαγίας πλευρὰς καὶ ἐρειδόμενον διὰ τῆς τρίτης πλευρᾶς ἐπὶ τοίχου, ὥστε τὸ γεῖσον τῶν πλαγίων πλευρῶν καμπτόμενον ἐνταῦθα νὰ ἐξακολουθῇ ἐν τῇ αὐτῇ γραμμῇ καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου. Τὸ γεῖσον τοῦ τοίχου τούτου εἶναι τὸ προσαρμοζόμενον πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ ἀπεικονισθέντος γείσου εἰκ. 2 καὶ 4, ὅπερ ἐλλείπει.

Τὸ περιγραφὲν οἰκοδόμημα οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶναι εἰμὴ ἓν τῶν προστῴων, δι' ὧν ἐκοσμεῖτο τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου, κατ' ἀναλο-

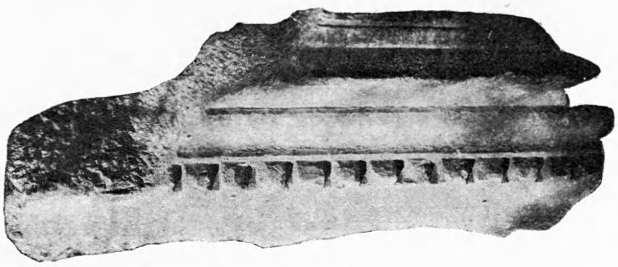

Εἰκὼν 2. Γεῖσον τῶν προστῴων (πρβ. εἰκ. 4).

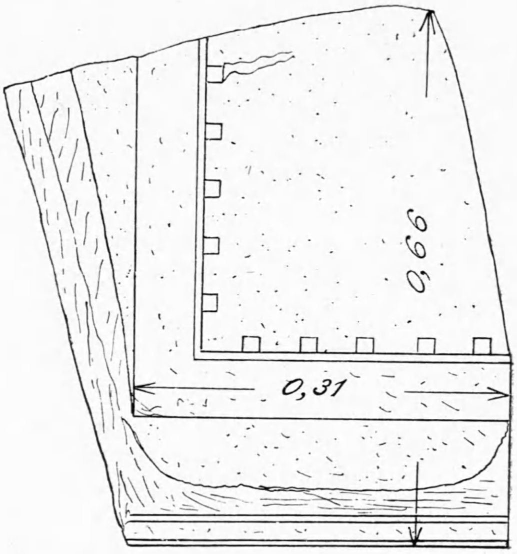

Εἰκὼν 5. Γείσου κάτω ἐπιφάνεια (πρβ. εἰκ. 3).

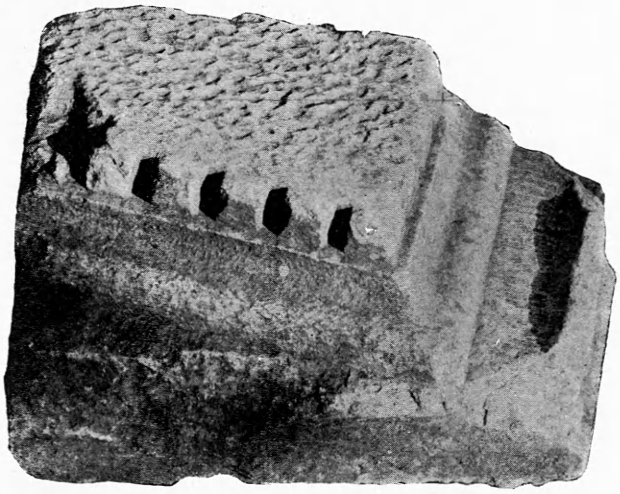

Εἰκὼν 3. Γεῖσον τῶν προστῴων (πρβ. εἰκ. 5, 6).

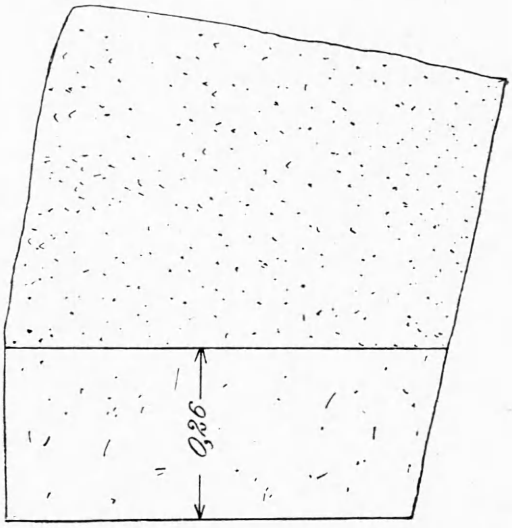

Εἰκὼν 6. Γείσου ἄνω ἐπιφάνεια (πρβ. εἰκ. 5, 3).

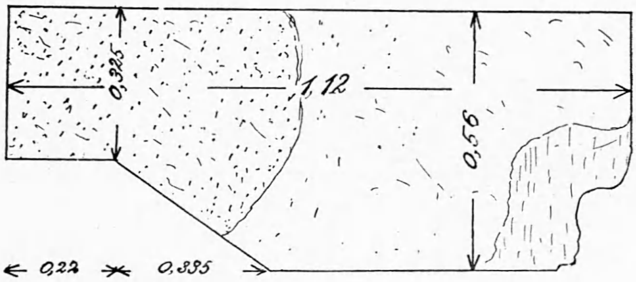

Εἰκὼν 4. Γεῖσον τῶν προστῴων (πρβ. εἰκ. 2).

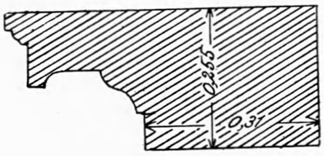

Εἰκὼν 7. Τομὴ τῶν γείσων.

γίαν ἄλλων ὁμοίων, ὡς τὸ τοῦ Ἡρῴδου ἐν Ἀθήναις (πρβ. ΑΕ 1912, 161· πίν. 8, 9, 10 καὶ 11).

Τὰ ἀπεικονισθέντα γεῖσα δεικνύουσι καὶ ἑτέραν λεπτομέρειαν: Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ πρὸς τὴν ἐντομὴν ἄκρου τοῦ γείσου εἰκ. 2, 4 φέρει ἐντομὴν βάθους ὀλίγων ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, δηλοῦσαν ὅτι ἐπ' αὐτῆς ἡδράζετο ἀντικείμενόν τι. Τὸ δὲ ἕτερον γεῖσον εἰκ. 3 ἔχει ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἐγκεχαραγμένην γραμμήν, ἥτις ἐμφαίνει, ὅπως καὶ ἡ ἐντομὴ τοῦ ἄλλου γείσου, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἡδράζετό τι (εἰκ. 6). Τὰ ἐπὶ τῶν σημείων τούτων ἑδραζόμενα ἀντικείμενα ἦσαν οἱ κίονες τοῦ μετώπου καὶ αἱ πρὸς τὸν τοῖχον παραστάδες ἑτέρου προστῴου ὑπερκειμένου τοῦ πρώτου. Ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης συνηγορεῖ καὶ ἡ ὕπαρξις διαφόρων κιόνων δύο με-

γεθῶν, ὧν οἱ μὲν ἔχουσι κάτω διάμετρον 0·42 καὶ ἄνω 0·39, οἱ δὲ κάτω 0·32 καὶ ἄνω 0·29 περίπου. Ἐὰν δὲ τεθῶσιν οὗτοι οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, μεσολαβοῦντος τοῦ θριγκοῦ τοῦ ὑποκειμένου προστῴου, θέλει προκύψει ἕνεκα τοῦ ἀναλόγου μεγέθους κόλουρος κῶνος, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς βάσεως τῶν κιόνων τοῦ πρώτου προστῴου καὶ ἀπολήγων εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἑτέρου.

Τὴν ὕπαρξιν τῶν προστῴων μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἰδιάζουσα μορφὴ τῶν θεμελίων τῆς σκηνῆς. Ὁ τοῖχος *Θ* (πρβ. ΠΑΕ ἔ.ἄ.πίν.1) δηλονότι ἐβάσταζε τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς, ἐφ' οὗ εὑρίσκοντο αἱ τρεῖς θύραι αἱ ἄγουσαι ἐκ τοῦ λογείου εἰς τὴν αἴθουσαν (**εἰκ. 8** καὶ **9**). Ἀπέναντι δὲ τούτου εὑρίσκεται ὁ ἕτερος λεπτότερος τοῖχος ***ΙΣ*** ἑνούμενος πρὸς τὸν πρῶτον δι' ἐγκαρσίων σκελῶν ἑκατέρωθεν ἑκάστης θύρας κατασκευασθέντων. Τὰ μεταξὺ δύο θυρῶν ἐγκάρσια σκέλη καὶ τὸ μεταξὺ αὐτῶν τμῆμα τοῦ τοίχου ***ΙΣ*** ἐβάσταζον βάθρα κατὰ τὸ εἶδος τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Ἡρῴδου, ἀλλ' ἁπλούστερα ἴσως (ΑΕ 1912 πίν. 9, 10). Ἐπὶ τούτων δὲ ἡδράζοντο οἱ δύο κίονες τοῦ μετώπου ἑκάστου προστῴου καὶ αἱ ἀπέναντι αὐτῶν παραστάδες. Τὸ μεταξὺ δύο βάθρων τμῆμα ἀντεστοίχει πρὸς μίαν τῶν θυρῶν καὶ εὑρίσκετο ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ πρὸς τὸ λογεῖον. Τὰ θεμέλια τῶν βάθρων εἶναι κατὰ ταῦτα τὰ ὀρθογώνια τὰ σημειούμενα ἐν τῷ σχεδίῳ (ΠΑΕ ἔ.ἄ.) διὰ στοιχείων ***Ε***, ***Ε''***, *ε* καὶ *Εε*.

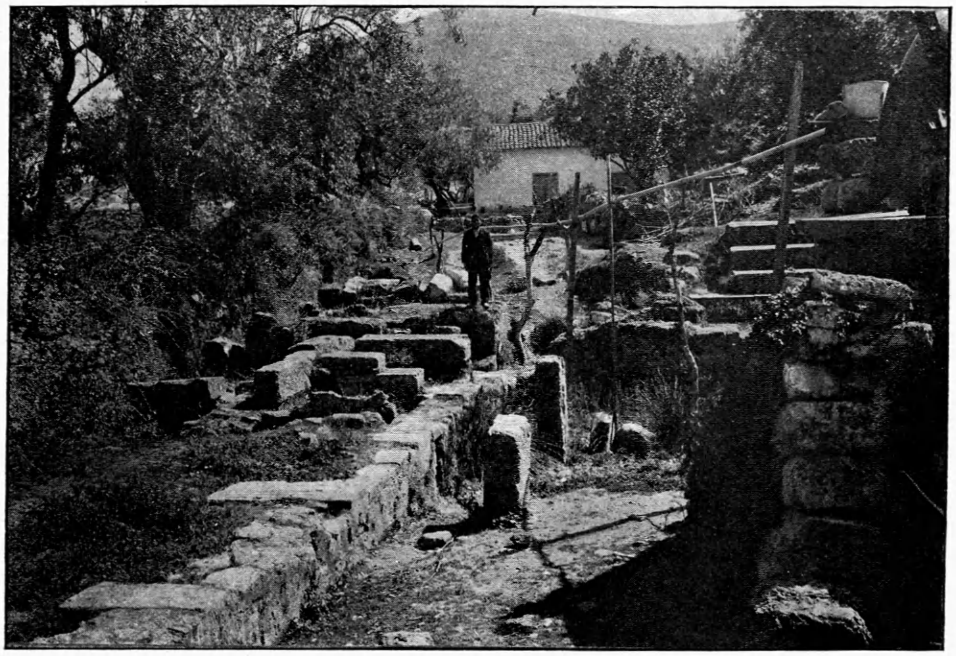

Εἰκὼν 8. Σκηνῆς ἐρείπια.

Ὁ τοῖχος *Θ* κάμπτεται ἑκατέρωθεν κατ' ὀρθὴν γωνίαν σχηματίζων δύο σκέλη *Θ''* καὶ *Θ'*, ἅτινα προεκτεινόμενα θέλουσι συναντήσει τοὺς τοίχους ***Α*** καὶ ***Α'***. Κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον *Θ''* σῴζονται λείψανα τοίχου ἐπιβεβαιοῦντα τὴν προέκτασιν τοῦ σκέλους *Θ''* μέχρι τοῦ ***Α'***· τὸ νότιον ὅμως *Θ'* ἀπολήγει ἀκριβῶς εἰς τὸ σημεῖον *ϑ'* (ἐν τῷ σχεδίῳ ἐχαράχθη ἐσφαλμένως μέχρι τοῦ *σ''*), μὴ δεικνύον ἴχνη ἐπαφῆς πρὸς ἕτερον τοῖχον. Ἐνταῦθα ὅμως συνέβαινεν ὅτι καὶ ἐν τῷ

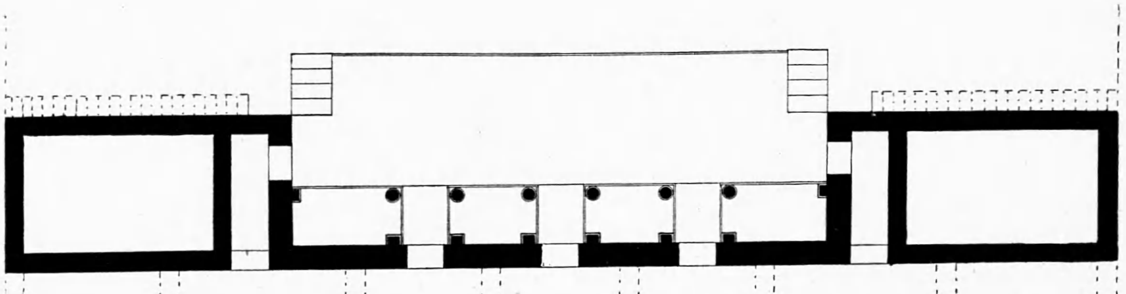

Εἰκὼν 9. Σκηνῆς κάτοψις.

τοίχῳ *ΙΣ* κατὰ τὰ σημεῖα *Τ'* καὶ *Τ*. Εἶχε δηλονότι καταλειφθῆ ἄνοιγμα ὀλίγον τι ἴσως εὐρύτερον τῶν δύο *Τ* καὶ *Τ'*, κλειόμενον ἄνωθεν δι' ὑπερθύρου, ἐφ' οὗ ἐτίθεντο μετὰ ταῦτα οἱ λοιποὶ ὑπερκείμενοι δόμοι (πρβ. ΠΑΕ ἔ. ἄ. 73). Διὰ τῶν δύο τούτων ἀνοιγμάτων εἰσήρχοντο ἐκ τῶν δύο σκελῶν *Θ''Α'* καὶ *Θ'Α* εἰς τὸν ὑπὸ τὸ λογεῖον χῶρον, ἀκολουθοῦντες τὴν διεύθυνσιν, ἣν δεικνύουσι πρὸς νότον τὰ στοιχεῖα *θ'ΕΤ''* καὶ πρὸς βορρᾶν τὰ *ΤΕε* καὶ ἕτερον σημεῖον κείμενον κατ' ἀντικρὺ τοῦ ἐν τῷ πίνακι τῶν Πρακτικῶν σημειουμένου βέλους.

Τὰ δύο σκέλη *Θ''Α'* καὶ *Θ'Α* ἐσχημάτιζον τὰς ἐσωτερικὰς πλευρὰς τῶν παρασκηνίων, τὰ δὲ ἕτερα *Α'* καὶ *Α* τὸ μέτωπον αὐτῶν.

Ἀπέναντι τοῦ τοίχου *Α'* εὑρίσκεται καὶ ἕτερος παράλληλος *θχθ*, οὗ ὅμοιον δέον νὰ φαντασθῶμεν καὶ πρὸς τὸ νότιον ἄκρον ἀπέναντι τοῦ *Α*. Ὁ *θχθ* ἀπολήγει ἐκεῖ ἀκριβῶς, ἔνθα σημειοῦται ἐν τῷ σχεδίῳ· κατέλειπε δηλαδὴ ἄνοιγμα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ *ΘΘ* τοίχου, κλειόμενον καὶ αὐτὸ δι' ὑπερθύρου, ὅπως καὶ τὰ *Τ'* καὶ *Τ*. Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ τοίχου *θχθ* ἐξετείνετο ἄλλος τοῖχος κάθετος πρὸς τὸν *Α'* εἰς τὸ σημεῖον *Λ*, ὡς μαρτυροῦσι τὰ σῳζόμενα ἴχνη αὐτοῦ. Ἐσχηματίζετο οὕτω μεταξὺ τῶν δύο τοίχων *Θ''Α'* καὶ *θχθΑ'Λ* διάδρομος ἄγων διὰ θύρας εἰς τὸ διαμέρισμα *Ζ* καὶ ἐκ τούτου δι' ἑτέρων θυρῶν εἰς τὰ λοιπὰ δωμάτια τῆς αἰθούσης τῆς σκηνῆς *Ζ'*, *Ζ''*.

Βάθρα μετὰ προστῴων εὑρίσκοντο βεβαίως μόνον κατὰ τὸ μέτωπον τῆς σκηνῆς, τέσσαρα τὸ ὅλον: δύο δηλονότι ἑκατέρωθεν τῆς μέσης θύρας καὶ ἀνὰ ἓν κατὰ τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον ἄκρον τῆς σκηνῆς ἑκατέρωθεν τῶν δύο ἄκρων θυρῶν· τὰ τελευταῖα ἐφήπτοντο πρὸς τὰ σκέλη *Θ''Α* καὶ *Θ'Α*.

Αἱ ἐσωτερικαὶ πλευραὶ τῶν παρασκηνίων *Θ'Α* *Θ'Α* δὲν εἶχον βάθρα καὶ προστῷα, διότι οἱ τοῖχοι *Σσ''* καὶ *Σ''σ'* εἶναι λεπτότεροι καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ βαστάσωσί τι. Πλὴν τούτου καὶ ἡ ἀπόστασις τοῦ *Α'* ἀπὸ τοῦ *ΙΣ* εἶναι πολὺ μικρά, ὥστε νὰ δύνανται νὰ τεθῶσιν ἐνταῦθα βάθρα καὶ μία θύρα ἄγουσα εἰς τὸν διάδρομον *Θ''Α'* καὶ *θχθΑ'*. Διότι θὰ ὑπῆρχον βεβαίως καὶ αἱ πλάγιαι θύραι τῆς σκηνῆς ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν πλευρῶν τῶν παρασκηνίων, ἄγουσαι εἰς τοὺς παρακειμένους διαδρόμους καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς σκηνῆς καὶ ἐκτὸς τοῦ θεάτρου, ὡς ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Ἡρῴδου (ΑΕ 1912, πίν. 8, 10). Ὥστε ἡ μόνη δυνατὴ συμπλήρωσις τῆς σκηνῆς εἶναι ἡ διὰ τῆς εἰκόνος 9 ἀπεικονιζομένη. Παρέχει δὲ οὕτω ἡ σκηνὴ ἀνάλογον σχῆμα πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις σκηνὴν τοῦ ἐπὶ Νέρωνος μετασκευασθέντος Διονυσιακοῦ θεάτρου (*Versakis* Jahrb. 1909, 209, 19) ἔχοντος προστῷα μόνον ἐν τῷ μετώπῳ.

Τὴν συμπλήρωσιν ταύτην καθιστᾷ βεβαίαν καὶ ἡ ὕπαρξις τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ λογείου κλιμάκων *δ* (πρβ. εἰκ. 1) ἀγουσῶν, τῆς μὲν εἰς τὰς πρὸ τοῦ μετώπου τῶν παρασκηνίων κλίμακας ***Κ***, τῆς δὲ εἰς τὸ λογεῖον καὶ εἰς τὸ σημεῖον ἀκριβῶς, καθ' ὃ ἤθελον τεθῆ τὰ προστῷα (εἰκ. 1 ἀριστερά). Εἰς τὸν χῶρον δηλαδὴ τὸν περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν τοίχων *Σ''σ''* καὶ *ΛΘ'*. Ἐὰν ὑπῆρχε τὸ προστῷον δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἡ κλῖμαξ καὶ ἀντιστρόφως.

Κατὰ ταῦτα οἱ θεαταὶ κατερχόμενοι ἐκ τοῦ πρώτου διαζώματος μετέβαινον εἰς τὸν ὄπισθεν τῆς προεδρείας διάδρομον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν κλίμακα ***υ***, ἐξ αὐτῆς δὲ εἰς τὸ λογεῖον. Διὰ δὲ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς εἰσήρχοντο εἰς τὰ ὄπισθεν καὶ τὰ πλάγια διαμερίσματα καὶ ἐκ τούτων διὰ θυρῶν εἰς τὴν ὁδόν. Πιθανὸν νὰ ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα θύρα ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν παρασκηνίων ***Α'*** καὶ ***Α***, δι' ὧν οἱ θεαταὶ τῶν τελευταίων ἑδωλίων κατερχόμενοι δι' ἐσωτερικῶν κλιμάκων εἰς τὰ ἑκατέρωθεν τῆς σκηνῆς διαμερίσματα ***Αθχθ*** καὶ ***Ζζ'*** ἐξήρχοντο τοῦ θεάτρου.

Τελευτῶν ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ λιθογραφικὸς πίναξ τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1891, 1, ὃν μετεχειρίσθην ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ διὰ παραπομπῆς εἰς αὐτόν, ἐχαράχθη πλημμελέστατα, παραμορφωθεὶς πιθανῶς ὑπὸ τοῦ λιθογράφου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ θέατρον δὲν ἔχει ἀνασκαφῆ ὁλόκληρον, ἐνόμισα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκπονήσω νέον σχεδιογράφημα, μέλλον πάντως νὰ συμπληρωθῇ ἐκ νέου μετὰ τὴν τελικὴν ἀνασκαφήν.

Ἐν Γυθείῳ, τῇ 23ῃ φεβρουαρίου 1912.

Φριδερίκος Βερσάκης.

Εἰς Περαίας ἐπίγραμμα

(ΑΕ 1911, 65, ἀρ. 63).

Ὁ κ. Β. Λεονάρδος ἀνεκοινώσατο ἡμῖν ὅτι ἐν στίχῳ 8 τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης προτιμᾷ τὴν ἀνάγνωσιν ΟΥΡΟΝ καὶ οὐχὶ ΘΥΡΩΝ.

Ἐπισταμένη ἐξέτασις τοῦ λίθου βεβαιοῖ τὴν ἄνω διόρθωσιν, διότι διακρίνεται μὲν εἰς τὸ μέσον τοῦ πρώτου Ο κοκκίς, ἀλλ' αὕτη φαίνεται μᾶλλον ὅτι προῆλθεν ἐκ φθορᾶς τοῦ λίθου· τοῦ δὲ Ο τῆς καταλήξεως μόνον τὸ ἄνω μέρος διακρίνεται, ὥστε δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς Ο καὶ ὡς Ω. Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη τοῦ κ. Λεονάρδου εὐοδοῖ καὶ τὸ μέτρον, ὅπερ κατὰ τὴν ἡμετέραν χωλαίνει. Ἔχει δὲ ὁ στίχος οὕτω:

στ. 7. Νῦν δὲ θανὼν γηραιός, ἐπ' αὐτῶι τόνδε δράκοντα
στ. 8. εἵσατο τοῦδε τάφου *οὖρον* ἔμεν φύλακα.

Ἐν Σύμῃ· 1912.

Νικήτας καὶ Μιχαὴλ Δ. Χαβιαρᾶ.

Τύλισος Μινωϊκὴ

(Πίν. 14-21)

ὑπὸ

Ἰωσὴφ Χατζηδάκη.

Τὸ χωρίον Τύλισος τῆς ἐπαρχίας Μαλεβυζίου κείμενον παρὰ τοὺς βορειανατολικοὺς πρόποδας τῆς Ἴδης ἀπέχει τῆς βορείου μεταξὺ τοῦ Ἁρμυροῦ καὶ Ἡρακλείου παραλίας ἐξ περίπου χιλιόμετρα. Εἶναι δὲ ἐκτισμένον ἐπὶ ἐπιπέδου κορυφῆς λόφου ἐκ διλουβιανῶν πετρωμάτων (margues).— Τὰ πετρώματα ταῦτα ὁ λαὸς ἐν Κρήτῃ ὀνομάζει *κούσκουραν* ἢ *ἄσπρουγαν*.

Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο διέρχεται ἡ κεντρικὴ δημοσία ὁδός, δι' ἧς συγκοινωνοῦσι πρὸς βορρᾶν αἱ Ἀνατολικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Κρήτης πρὸς τὰς Δυτικάς. Διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ θὰ μετέβαινον καὶ τὸ πάλαι ἐκ Κνωσοῦ εἰς τὸ Ἰδαῖον ἄντρον καὶ τὰς πέριξ πόλεις. Ἀπέχει δὲ τὸ χωρίον τῆς Κνωσοῦ καὶ τοῦ Ἡρακλείου, κείμενον πρὸς δυσμὰς ἀμφοτέρων, δώδεκα περίπου χιλιόμετρα.

Ἔξωθι τοῦ χωρίου πρὸς βορρᾶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οἱ κάτοικοι τούτου παρετήρησαν ἐρείπια, τὰ ὁποῖα ὡς κείμενα πολὺ πλησίον ἐχρησιμοποίησαν ὡς πρόχειρον λατομεῖον, διὰ νὰ προμηθεύωνται ἀκόπως λίθους πρὸς οἰκοδομήν.

Μέχρι πρὸ τριῶν ἐτῶν δὲν εἶχεν ἀνακαλυφθῇ τίποτε, ὅπερ νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν κατοίκων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀγρὸς ἀνήκει εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν τῆς Χαλέπας, ἐπιστεύετο ὅτι καὶ τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα ἦσαν λείψανα καταστραφείσης Μονῆς.

Πρὸ τριῶν ὅμως ἐτῶν χωρικὸς σκάπτων εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦτον εὕρηκε τέσσαρας πελωρίους λέβητας, οὓς θὰ περιγράψωμεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Ἐκ τούτων λαβόντες ἀφορμὴν ἐξητάσαμεν τὸν τόπον καὶ ἐπείσθημεν ὅτι ὑπῆρχον ἐκεῖ Μινωϊκὰ κτίρια.

Τὸν ἰούνιον δὲ τοῦ 1909 ἠρχίσαμεν δοκιμαστικὴν ἀνασκαφήν, ἀνοίξαντες δύο μεγάλας τάφρους, ὧν ἡ μία ἀρχίζουσα ἀπὸ τοῦ μέρους ἔνθα εὑρέθησαν οἱ λέβητες προυχώρει πρὸς βορρᾶν ἐπὶ δέκα μέτρα. Ἡ δευτέρα διέκοπτε τὴν πρώτην καθέτως διευθυνομένη ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Πλὴν τούτων, ἠνοίξαμεν πέριξ πολλοὺς δοκιμαστικοὺς λάκκους.

Αἱ δοκιμαὶ αὗται ἔδειξαν ὅτι εἰς μεγάλην ἔκτασιν εὑρίσκονται κτίρια Μινωϊκὰ εὐθὺς ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος. Ἡ δὲ ἐπίχωσις ἀπεδείχθη λίαν ἀνώμαλος κατὰ τὸ βάθος, οὖσα ἀλλοῦ μὲν μέχρι τριῶν μέτρων καὶ πλέον, ἀλλοῦ δὲ ἀβαθεστάτη, μόλις ὀλίγα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου. Αἱ δοκιμαὶ αὗται ἀπεκάλυψαν τὴν τετράγωνον μικρὰν ὕπαιθρον φωταγωγὸν αὐλὴν **(εἰκ. 1, γ).**

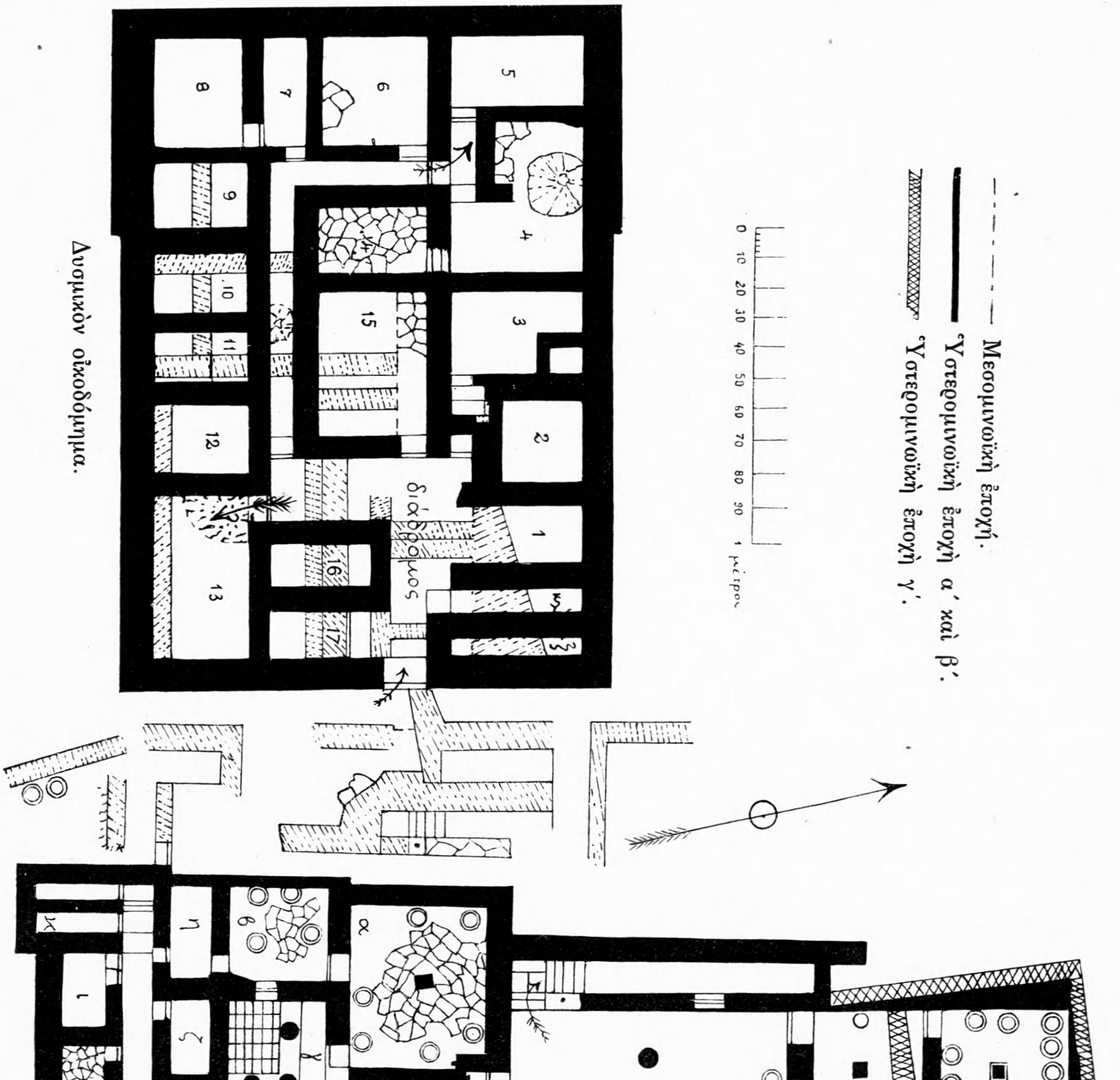

Εἰκὼν 1. Ἀνεσκαμμένου χώρου διάγραμμα.

Ἐτυπ. 29.11.12.

Ἐπιφυλαττόμενοι νὰ περιγράψωμεν τὰ κτίρια μετὰ τὸ πέρας τῶν ἀνασκαφῶν δημοσιεύομεν ἐνταῦθα πρόχειρον μόνον σχεδιόγραμμα (πίν. 1) πρὸς κατανόησιν τῆς θέσεως, ὅπου εὑρέθησαν τὰ κάτωθι περιγραφόμενα πράγματα. Εἰς τὸ σχεδιόγραμμα τοῦτο φαίνονται δύο μεγάλα κτίρια χωριζόμενα ἀλλήλων ὑπὸ διαμέσου χώρου, ἐν ᾧ εὑρέθησαν ὀλίγα μέρη κτιρίων παλαιοτέρων, ἀλλ' ἐνταῦθα καθ' ἣν ἐποχὴν κατῳκοῦντο τὰ δύο μεγάλα κτίρια φαίνεται θὰ ἦτο δρόμος.

Τὰ κτίρια ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὑστερομινωϊκὴν ἐποχήν, ὡς δὲ μαρτυροῦσι τὰ ἐντὸς αὐτῶν εὑρήματα, εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Ὑπὸ τὰ ὑστερομινωϊκὰ ταῦτα κτίρια φαίνονται ἄλλα μεσομινωϊκά. Ἐπιπολαιότερον εὑρέθησαν καὶ ὑστερομινωϊκὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς περιόδου ταύτης, ὅτε τὰ μεγάλα ὑστερομινωϊκὰ κτίρια ἦσαν ἤδη ἐρείπια. Ἐπιπολαιότερον δὲ παρὰ τὰ μεγάλα ταῦτα κτίρια εὕρομεν λείψανα ἀνήκοντα εἰς τὸ τέλος τῆς ὑστερομινωϊκῆς περιόδου ἢ ὑστερομινωϊκὰ γ' ἢ Μηκυναϊκά.

Α'). Ὑστερομινωϊκὰ πήλινα ἀγγεῖα καὶ σκεύη.

Ἐν Τυλίσῳ εὑρέθησαν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ὀλίγα Ἑλληνικὰ καὶ Ῥωμαϊκὰ ἀσήμαντα θραύσματα. Εἰς μικρὸν δὲ βάθος γεωμετρικά τινα ἀγγεῖα ἄνωθεν τοῦ ἐν τῷ διαγράμματι φαινομένου ἀνατολικοῦ Μινωϊκοῦ κτιρίου.

Τὰ δὲ Μινωϊκὰ εὑρήματα ἀνήκουσιν εἰς τρεῖς σαφῶς ἀλλήλων διακεκριμένας ἐποχάς, ἤτοι εἰς τὴν Πρωτομινωϊκὴν καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Μεσομινωϊκῆς, εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ὑστερομινωϊκῆς ἢ ὑστερομινωϊκὰ α' καὶ β' καὶ τέλος ὑστερομινωϊκὰ γ' ἢ Μυκηναϊκά.

Τὰ μὲν Πρωτομινωϊκὰ καὶ Μεσομινωϊκὰ εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ δυσμικοῦ κτιρίου καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ, τὰ δὲ ὑστερομινωϊκὰ ἐντὸς ἀμφοτέρων τῶν κτιρίων.

Εἰς τὰ πλεῖστα δωμάτια τοῦ ἀνατολικοῦ κτιρίου τὸ ὑστερομινωϊκὸν πάτωμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν φυσικὸν βράχον ἰσοπεδωθέντα καὶ ἐξομαλυνθέντα. Ἐνταῦθα τὰ εὑρήματα εἶναι πάντα ὑστερομινωϊκά, οὐδὲ δύνανται νὰ συγχισθῶσι πρὸς εὑρήματα παλαιοτέρας ἐποχῆς. Τινὰ τῶν δωματίων τούτων ἔχουσι πλάκας, ἀλλὰ καὶ αὗται εἰσὶν ἐστρωμέναι ἀμέσως ἐπὶ τοῦ βράχου.

α'). Πήλινα.

Τὸ ὑστερομινωϊκὸν α' στρῶμα εἶναι βαθύτερον τοῦ Μυκηναϊκοῦ κατὰ ἓν καὶ ἥμισυ μέχρι δύο μέτρων ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου ἀμέσως.

Εἰς τὸ δυσμικὸν κτίριον δὲν συμβαίνει τὸ αὐτό. Ἐν τούτῳ ὑπάρχει πανταχοῦ ὑπὸ τὸ ὑστερομινωϊκὸν στρῶμα ἄλλο ἀρχαιότερον, ἤτοι μεσομινωϊκόν. Ἐπίσης εὑρίσκονται ἐν τούτῳ καὶ κτίρια μεσομινωϊκὰ εὐθὺς ὑπὸ τὰ ὑστερομινωϊκὰ α'.

Ἐνταῦθα ἡ διάκρισις τῶν στρωμάτων τῶν δύο τούτων ἐποχῶν ἐγένετο μετὰ δυσκολίας· διότι ὁ τόπος οὗτος ἐχρησίμευεν, ὡς εἴπομεν, εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ παρακειμένου χωρίου Τυλίσου ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς πρόχειρον λατομεῖον καὶ συνετάραξαν διὰ τοῦτο πολλαχοῦ τὰ στρώματα. Μάλιστα δὲ ἐδυσχέρανε τὴν διάκρισιν ταύτην ἡ ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἀφαίρεσις τῶν πλακῶν, δι' ὧν ἦσαν ἐστρωμένα τὰ δωμάτια τοῦ ὑστερομινωϊκοῦ κτιρίου. Οὐχ ἧττον καὶ ἐνταῦθα ἡ διάκρισις τῶν στρωμάτων τῶν δύο ἐποχῶν κατωρθώθη νὰ διακριθῇ μετ' ἀσφαλείας. Ἐβεβαιώθημεν μετὰ συνεχεῖς παρατηρήσεις ὅτι, ὅταν χωροῦντες εἰς τὴν σκαφὴν κατὰ στρώματα ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ἐπλησιάζομεν τὸ ὑστερομινωϊκὸν πάτωμα εὑρίσκομεν τοῦτο κεκαλυμμένον μὲ ἀφθονίαν γαστρίων, ἐν οἷς ποῦ καὶ ποῦ ἐξήγομεν καὶ ἀκέραιον ὑστερομινωϊκὸν ἀγγεῖον.

Τὸ πάτωμα τοῦτο ἦτο πλακόστρωτον ἀρχικῶς, ἀλλ' αἱ πλάκες, ὡς προείπομεν, εἶχον ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τῶν πλείστων δωματίων. Σκάπτοντες βαθύτερον παρετηρήσαμεν ὅτι ἀπηντῶμεν χῶμα φορητὸν καὶ πατημένον ἀποτελοῦν στρῶμα πάχους συνήθως 0·30. Ἀφαιροῦντες τὸ στρῶμα τοῦτο τῆς φορητῆς γῆς (ὅπερ δὲν περιεῖχε παντελῶς γαστρία) συνηντῶμεν κατόπιν γαστρία μεσομινωϊκὰ καὶ ὑπ' αὐτὰ ἀμέσως τὸ μεσομινωϊκὸν πάτωμα, ὅπερ ἦτο σκεπασμένον ἀπὸ πλῆθος μεσομινωϊκῶν γαστρίων καὶ κόνεως ἀνθράκων.

1). Πίθοι.

Πάντα τὰ ἰσόγεια δωμάτια τῶν ἀνακτόρων εἶχον

πολλοὺς πίθους τεταγμένους κατὰ σειρὰν παρὰ τοὺς τοίχους. Πλὴν τῶν μεγάλων πίθων περιεῖχον τὰ δωμάτια καὶ ἄλλους μικροτέρους καὶ μεγάλους σκύφους εἰς τὸ μέσον, οὕτως ὥστε ὀλίγος μόνον χῶρος ἀφίνετο ἐλεύθερος πρὸς διάβασιν **(εἰκ. 2).**

Οἱ πίθοι οὗτοι δὲν διαφέρουσι πολὺ τῶν εὑρεθέντων εἰς ἄλλας ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφάς· διὸ ὀλίγους μόνον ἐξ αὐτῶν περιγράφομεν ἰδιαιτέρως, τοὺς μᾶλλον ἐνδιαφέροντας.

Ἐκ τῶν πολλῶν τεμαχίων ἐδυνήθημεν νὰ συ-

Εἰκὼν 2. Ἐσωτερικὸν δωματίου α τῶν ἀνακτόρων.

ναρμολογήσωμεν δέκα περίπου ἀκεραίους. Εὑρέθησαν δὲ καὶ 5 ἀκέραιοι κατὰ χώραν. Πολλαὶ δεκάδες ὅμως ἐκ τούτων εὑρέθησαν εἰς μικρὰ τεμάχια, καὶ ταῦτα διεσκορπισμένα ἐπίτηδες εἰς ὅλα τὰ δωμάτια.

Εἰς τὴν ἀποθήκην α´ ἵσταντο παρ' ἀλλήλους δύο μικροὶ πίθοι ἑνὸς μέτρου ὕψους. Τοῦ ἑνὸς συγκολληθέντος παραθέτομεν τὴν εἰκόνα **(εἰκ. 3, β).** Οἱ πίθοι οὗτοι ὡς καὶ ὁ ἐν τῇ αὐτῇ εἰκόνι 2α καί τινες ἄλλοι εὑρεθέντες εἰς τεμάχια ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν τοῦ ἀνατολικοῦ [1] κτιρίου φέρουσι κόσμημα ὅλως πρωτογενὲς καὶ ἁπλούστατον, ὅπερ θὰ ὀνομάζωμεν καταλοιβάδας. Τὸ κόσμημα τοῦτο φαίνεται εἰς τὴν κρητικὴν κεραμουργίαν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς καὶ διατηρεῖται καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην μέχρι τῆς ὑστερομινωϊκῆς α´ καὶ β´. Γίνεται δὲ τὸ κόσμημα τοῦτο δι' ἀποθλίψεως ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ ἀγγείου σπόγγου ἢ ῥάκους ἐμβεβαπτισμένου ἐντὸς χρώματος διαλελυμένου ἐν ὕδατι.

Οἱ ἄλλοι πίθοι ἔχουσι τὸ σύνηθες ᾠοειδὲς σχῆμα μὲ πολὺ εὐρὺ στόμιον. Οὐχὶ ὀλίγοι ὅμως ἐκ τούτων ἔχουσι σχῆμα ἀνεστραμμένου κώνου, ὀλίγον εὐρυνομένου κατὰ τὸ μέσον τοῦ ὕψους του. Ὡς κοσμήματα φέρουσιν οἱ πίθοι πλαστικὰς ὁριζοντίας ζώνας μεταξὺ δὲ τούτων ἄλλας κυματοειδεῖς. Τὸ κόσμημα τοῦτο παρίστα, ὡς πιστεύομεν, κατ' ἀρχὰς τὰ σχοινία, δι' ὧν περιεδένοντο οἱ πίθοι πρὸς ἀσφάλειαν κατὰ τὴν μεταφοράν. Τοῦτο φαίνεται καλύτερον εἰς μέγαν πίθον τῆς ἀποθήκης ο´, οὗ παραθέτομεν τὴν **εἰκόνα 4.** Πλὴν τῶν πίθων εὑρέθησαν οὐκ ὀλίγα κωνικὰ ἀγγεῖα ἢ μεγάλοι σκύφοι σῴζοντες ἀκόμη παρὰ τὸ χεῖλος ἀτροφικὴν προχοήν. Οἱ τοιοῦτοι σκύφοι ἦσαν συνήθεις εἰς τὴν μεσομινωϊκὴν περίοδον, εὑρίσκονται δὲ ἀκόμη, ἀλλὰ σπανιώτεροι, εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ὑστερομινωϊκῆς περιόδου, ἐκλείποντες βαθμηδόν, ἀφοῦ πρω-

[1] Τὸ ἀνατολικὸν τοῦτο κτίριον θὰ ὠνομάζομεν καὶ ἀνάκτορον διότι φέρει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν τέως ἀνακαλυφθέντων ἐν Κρήτῃ Μινωϊκῶν ἀνακτόρων.

Ὑψ. 1·00.
Εἰκὼν 3. Πίθοι μετὰ καταλοιβάδων.

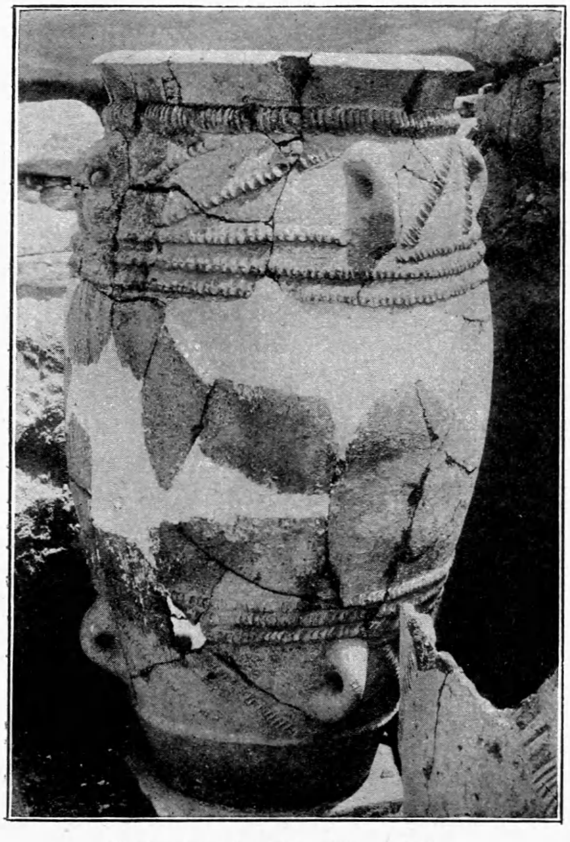

Εἰκὼν 4. Πίθος μέγας (ὕψ. 1·10).

τον ἡ προχοή των γίνεται ἀτροφικὴ καὶ κατόπιν ἐκλείπει τελείως. Τοιαῦτα ἀγγεῖα εὑρέθησαν καὶ ἐν Κνωσῷ (ἴδε BSA X σελ. 9 καὶ IX σελ. 139).

Ἄλλο πιθάριον **(εἰκ. 5)** ᾠοειδὲς ἔχει γραπτὴν διακόσμησιν, ζώνας διὰ μέλανος χρώματος καὶ σειρὰν δίσκων περὶ τὴν κοιλίαν, οὓς ἑνοῦσι λοξαὶ ἐφαπτόμεναι ταινίαι. Ὅμοιον κόσμημα ἀπαντᾷ εἰς ὑδρίαν εὑρεθεῖσαν εἰς μεσομινωϊκὰ στρώματα ἐν Φαιστῷ (ἀρ. Εὑρ. 1681 καὶ 5835. Mon. antichi τόμ. XIV 1905, πίν. IX), ἐπίσης εἰς ἀμφορέα ἐκ Ψείρας (ἀρ. Εὑρ. 5383).

Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ΥΜ ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνήκουσι τὰ εὑρήματα τῶν ἀνακτόρων Τυλίσου, εἶναι ἐποχὴ ἀκμῆς τῆς κεραμουργίας. Οἱ πίθοι εἶναι διὰ τροχοῦ πεποιημένοι καὶ τελείως ἐν κλιβάνῳ ὠπτημένοι, τὰ τοιχώματα αὐτῶν στερεὰ καὶ σχετικῶς λεπτά. Εἰς πίθον ἑνὸς μέτρου ὕψους πάχος τοιχώματος περὶ τὴν κοιλίαν 0·01, εἰς πίθον 1·80 πάχος τοιχωμάτων περὶ τὴν κοιλίαν 0·015.

Ὁ πηλὸς εἶναι ξανθὸς μετὰ τὴν ὄπτησιν καλῆς ποιότητος (τεφρὸς πρὸ τῆς ὀπτήσεως) οἷος ἀφθονεῖ περὶ τὴν Τύλισον. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ ἐκ τοῦ

Εἰκὼν 5. Πιθάριον μετὰ γραπτῶν σπειρῶν· ὕψ. 0·71.

χωρίου Θραψανοῦ καθ' ὅλην τὴν Κρήτην πλάνητες ἀγγειοπλάσται κατὰ πᾶν δεύτερον ἢ τρίτον ἔτος, ὅταν συμπίπτῃ ἐσοδεία ἐλαίου, κατασκηνοῦσιν ἔξω τοῦ χωρίου ἐπί τινας ἑβδομάδας κατασκευάζοντες πίθους δι' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Μαλεβυζίου.

Ἰδίας προσοχῆς ἄξιος εἶναι ὁ ἐν τῇ εἰκόνι 3, γ μικρὸς πίθος διὰ τὴν ἀνάγλυπτον ἀντωπὴν κεφαλὴν ταύρου, ἣν ἔχει ἐπὶ τῶν ὤμων. Τοῦτο δὲ ὡς καὶ τὸ σχῆμα τοῦ λαιμοῦ του συνειθίζοντο ἐν Κρήτῃ εἰς προγενεστέρας ἐποχὰς ΠΜ καὶ ΜΜ. Ὁ ταῦρος, οὗ ἡ κεφαλὴ εἰκονίζεται ἐπὶ τοῦ πίθου, ἀνήκει εἰς τὴν φυλὴν Bos primigenius, ἥτις ἔζη ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ΜΜ καὶ ΥΜ ἐποχήν, καὶ περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

2). Ἀμφορεῖς μεγάλοι.

Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἀγγείων ἦτο πολὺ ἀγαπητὸν ἰδίως κατὰ τοὺς μέσους χρόνους τῆς ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς· διὸ καὶ εὑρέθησαν πολλοὶ τοιοῦτοι εἰς τὰς ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφάς. Καὶ ὠνομάσθησαν μὲν τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν τῆς Κρητικῆς ἀρχαιολογίας ἀμφορεῖς, φέρουσιν ὅμως οὐχὶ δύο, ἀλλὰ τρεῖς, ἐνίοτε τέσσαρας λαβὰς περὶ τοὺς ὤμους, συχνὰ δὲ καὶ ἄλλας χαμηλότερα.

Ἐν Τυλίσῳ εὕρομεν πλεῖστα θραύσματα τοιούτων ἀγγείων διεσκορπισμένα καθ' ὅλην τὴν ἀνασκαφήν, μετὰ κόπου ὅμως μόλις δύο ἀμφορεῖς ἠδυνήθημεν νὰ συναρμολογήσωμεν.

1. Μέγας ἀμφορεὺς **(εἰκ. 6, α)** ἔχει περὶ τοὺς

α (ὕψ. 0·85). β (ὕψ. περ. 0·60).
Εἰκὼν 6. Ἀμφορεῖς.

ὤμους τέσσαρα κάθετα ὦτα καὶ ἄλλα τόσα μικρότερα περὶ τὴν βάσιν. Ἡ γραπτὴ διακόσμησις ἔχει ὡς ἑξῆς· περὶ τὴν κοιλίαν καὶ τὴν βάσιν τοῦ ἀγγείου πέντε ἐπάλληλοι πλατεῖαι ζῶναι διὰ βαθέως καστανοῦ χρώματος ἐπὶ ὠχρᾶς ἀλοιφῆς. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀνωτάτης ζώνης ἐκφύονται περὶ τοὺς ὤμους τοῦ ἀγγείου κλαδία, οἷα τὰ συχνὰ ἀπαντῶντα εἰς τοιαύτης ἐποχῆς Κρητικὰ ἀγγεῖα. Τὸ χεῖλος διακοσμεῖται διὰ ταινιῶν τοῦ αὐτοῦ χρώματος διατεταγμένων ἀνὰ τρεῖς ἀκτινοειδῶς ἐπ' αὐτοῦ. Ὕψος τοῦ ἀμφορέως 0·85, διάμετρος τοῦ ἀνοίγματος τοῦ στομίου αὐτοῦ 0·24, πάχος τῶν τοιχωμάτων 0·014. Ἡ βραχύτης τοῦ λαιμοῦ καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἐν γένει προσδίδουσιν εἰς τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ὄψιν ὁμοιάζουσαν πολὺ πρὸς τοὺς συνήθεις μεγάλους πίθους, ὧν φαίνεται ὅτι εἶναι περαιτέρω ἐξέλιξις. Περὶ τὴν βάσιν ἔχει δύο πλαστικὰ κορδόνια.

Ἡ ὄπτησις εἶναι τελεία. Ὁ πηλὸς περιέχει λιθάρια καὶ ἄμμον. Τὰ σημεῖα τοῦ τροχοῦ καταφανῆ ἰδίως πρὸς τὰ χαμηλότερα μέρη. Ὁμοιότατος πρὸς τὸν ἀμφορέα τοῦτον εἶναι ὁ ἐν Ἁγ. Τριάδι εὑρεθεὶς (ἀριθ. Κρητ. μουσείου 2969).

2. Ἄλλος ἀμφορεὺς ὅμοιος (εἰκ. 6, β). Τούτου μετὰ κόπου ἠδυνήθημεν νὰ συναρμολογήσω-

μεν ἐκ πλείστων μικρῶν τεμαχίων τὸ ἥμισυ. Οὐδεμίαν ὅμως τῶν λαβῶν ἀνεύρομεν. Φαίνονται ὅμως ἐπὶ τοῦ ἀγγείου αἱ προσφύσεις αὐτῶν ἢ τὸ ἕτερον ἄκρον καὶ ἐκ τούτου ἐβεβαιώθησαν ὁ ἀριθμός, τὸ σχῆμα αὐτῶν, καὶ ὁ τρόπος τῆς προσφύσεως, ὅτι ἦσαν κάθετοι. Ἐκ τῆς βάσεως οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τεμάχιον ἀνευρέθη· συνεπληρώθη δὲ αὕτη διὰ γύψου κατ' ἀπομίμησιν ἄλλων ὁμοίων ἀμφορέων. Πιθανὸν ὕψος 0·60, πιθανὴ δὲ διάμετρος τοῦ ἀνοίγματος τοῦ στομίου 0·21.

Λαβὰς εἶχε τὸ ἀγγεῖον τέσσαρας, καθέτους περὶ τοὺς ὤμους, ὡς προείπομεν, καὶ τέσσαρας μικροτέρας ὑπὸ ταύτας περὶ τὴν κοιλίαν καὶ τέσσαρας ἀκόμη μικροτέρας εἰς τὴν αὐτὴν κάθετον γραμμὴν ὑπὸ ταύτας περὶ τὸν πυθμένα ὀλίγον ἄνωθι τῆς βάσεως. Τῶν λαβῶν τούτων αἱ μὲν δύο ἀνώτεραι σειραὶ εἶναι ταινιοειδεῖς κοιλούμεναι εἰς τὸ μέσον. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ σχῆμα καὶ ὁ τρόπος τῆς προσφύσεως τῶν λαβῶν τούτων ὅτι ἐπλάσθησαν κατὰ μίμησιν μεταλλικοῦ πρωτοτύπου. Αἱ δὲ τῆς τελευταίας σειρᾶς εἰσὶ κυλινδρικαί. Ἡ πρόσφυσις τοῦ λαιμοῦ πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἀγγείου ἐξαίρεται διὰ πλαστικοῦ κορδονίου· ὁ λαιμὸς εἶναι εὐρὺς καὶ τὸ χεῖλος αὐτοῦ διαπλατύνεται πρὸς τὰ ἔξω, σχηματίζον ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν χρωματισμένην διὰ μέλανος χρώματος, ἐν ᾧ ἀφίνονται ἐξῃρημέναι δύο κυματοειδεῖς γραμμαί, αἵτινες μόλις διακρινόμεναι ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, δὲν διακρίνονται ἐν τῇ εἰκόνι. Ἡ ἀνωτέρα αὕτη ἐπίπεδος τοῦ χείλους ἐπιφάνεια διαυλακοῦται ἐλαφρῶς κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς περιφέρειαν, ἔνθα τὸ ἐξωτερικὸν χεῖλος ὑψούμενον ὀλίγον σχηματίζει περιχείλωμα. Ἡ διάταξις αὕτη θὰ εἶχε τὸν πρακτικὸν σκοπὸν ἵνα αἱ ὀλίγαι σταγόνες ὑγροῦ, αἱ ἀπομένουσαι κατὰ τὴν μετάγγισιν μὴ δύνανται νὰ χυθῶσιν ἔξω τοῦ ἀμφορέως, ἀλλὰ νὰ ἐπανέρχωνται ἐντὸς αὐτοῦ. Ἡ δὲ τῆς κοιλίας διακόσμησις ἔχει ὡς ἑξῆς. Ἓξ ζωστῆρες συνιστάμενοι ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων κορδονίων διαιροῦσι τὴν ὅλην ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου εἰς ἓξ πλατείας ὁριζοντίους ἐπαλλήλους ζώνας, ἐφ' ὧν διατίθεται ἡ γραπτὴ διακόσμησις. Τὴν ἀνωτάτην ζώνην περὶ τοὺς ὤμους διαθέει κύκλῳ σειρὰ δισκαρίων, ἀπὸ τούτων κρέμανται κατὰ κανονικὰ διαστήματα, πρὸς τὰ κάτω νεύοντα τρία φύλλα καὶ μεταξὺ τῶν φύλλων προβάλλουσιν ὕπεροι. Τὰς δέσμας ταύτας τῶν φύλλων καὶ ὑπέρων συνδέουσι πρὸς ἀλλήλας ἅλυσσοι κρεμάμεναι ἡμικυκλικῶς μεταξὺ αὐτῶν, ἀπαρτιζόμεναι ἐκ λεπτοτάτων στιγμῶν. Εἰς τὴν ἀμέσως κατωτέραν ζώνην περὶ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς κοιλίας εἰκονίζεται πυθμὴν θαλάσσης μὲ κοράλλια καὶ φύκη. Εἰς τὴν ἑπομένην ζώνην ἡ διακόσμησις εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῆς πρώτης. Οὕτω δὲ ἐναλλάσσεται ἡ διακόσμησις ἐφ' ὅσον σῴζεται τὸ ἀγγεῖον. Ὁμοίαν περίπου διακόσμησιν ἔχουσι ῥυτοὶ ἐκ Παλαικάστρου (ἀριθ. Εὑρετ. μουσ. 3390. BSA IX, 311), ἐπίσης κύαθος ἀριθ. Εὑρετ. μουσ. 3134 καὶ οἰνοχόη ἀριθ. Εὑρετ. μουσ. 3004 ἐξ Ἁγ. Τριάδος. Ὁ K. Müller ἐδημοσίευσεν ἐν AM 1909 πίν. XXIV 6 τεμάχιον ἀγγείου ἔχον ὁμοίαν διακόσμησιν, εὑρεθὲν εἰς τοὺς τάφους Κακοβάτου παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πύλον.

3). Σκύφοι ὑψηλοί.

Ὅπως ἐκ τῶν μεγάλων ᾠοειδῶν πίθων παρήχθησαν δι' ἐξελίξεως τοῦ σχήματος οἱ ἀμφορεῖς, οὕτως ἐκ τῶν μεγάλων πίθων τῶν ἐχόντων σχῆμα ἀνεστραμμένου κώνου παρήχθησαν οἱ σκύφοι **εἰκ. 7** καὶ **8.**

α β γ

Εἰκὼν 7. Σκύφοι ὑψηλοὶ (ὕψ. 0·41).

Κάτωθεν μὲν προσετέθη βάσις ἐξέχουσα ὀλίγον γύρω τοῦ πυθμένος, ἄνωθεν δὲ λαιμός, ᾧ προσετέθη προχοή, ἥτις πρότερον ὑπῆρχεν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ἀγγείου. Οἱ σκύφοι οὗτοι ἔχουσι σχῆμα ἀπιοειδές, δύο καθέτους στρογγύλας τοξοειδεῖς λαβάς, μεγάλην προχοὴν ἔμπροσθεν διὰ τῶν τοιχωμάτων τοῦ λαιμοῦ καὶ τρίτην πολὺ μικροτέραν λαβὴν ὄπισθεν ὁμοίαν τὸ σχῆμα πρὸς τὰς ἄλλας δύο. Ἐκεῖ ὅπου ἑνοῦται ὁ λαιμὸς πρὸς τὴν κοιλίαν ὑπάρχει (οὐχὶ εἰς ὅλους) λεπτὸν πλαστικὸν κορδόνιον.

Εἰκὼν 8. Σκύφος ὑψηλὸς (ὕψ. 0·41).

Ἡ γραπτὴ διακόσμησις συνίσταται ἀπὸ πλατείας ζώνας περὶ τὸ κατώτερον μέρος τῆς κοιλίας εἴς τινα ἀνὰ δύο, εἰς ἄλλα ἀνὰ τρεῖς. Περὶ τοὺς ὤμους δὲ ἔχει λεπτὰ λογχοειδῆ φύλλα μακρὰ οἷα τῶν σιτηρῶν. Ἐμιμήθη δὲ ὁ ἀγγειογράφος τὰ φύλλα ταῦτα μὲ ἱκανὴν ἐπιτηδειότητα ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Ζώνη διὰ τοῦ αὐτοῦ χρώματος καλύπτει τὴν ἔνωσιν τοῦ λαιμοῦ πρὸς τὴν κοιλίαν καὶ τὸ ἐκεῖ τυχὸν ὑπάρχον λεπτὸν κορδόνιον. Χρωματισμέναι εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ λαβαί. Ὁ πηλὸς ξανθὸς περιέχει λιθάρια λευκοπυρίτου καὶ ἄμμον.

Πρὸ τῆς ὀπτήσεως ἐπηλείφοντο τὰ ἀγγεῖα δι' ἀραιᾶς διαλύσεως ὁμοίου πηλοῦ καλῶς διηθημένου ἵνα γίνῃ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν λεία καὶ ὁμαλή. Εἴς τινα ὅμως μέρη τῶν ἀγγείων τὸ χρῖσμα τοῦτο δὲν ἤρκεσεν ἵνα καλύψῃ τοὺς ὑποφαινομένους κόκκους τῆς ἄμμου.

Στίλβωσις διὰ προστριβῆς δὲν φαίνεται εἰς τοὺς σκύφους τούτους, ὅπως εἰς ἄλλα ἐπίσης ἐκ Τυλίσου ἀγγεῖα. Ἀφοῦ ἐστέγνωνε τὸ χρῖσμα ἐτίθεντο τὰ ἀγγεῖα ἐν κλιβάνῳ, ἔνθα ἡ ὄπτησις αὐτῶν ἐγίνετο τελεία. Τὸ χρῶμα φαίνεται μαῦρον καστανὸν ἢ ἐρυθρωπόν, ἀναλόγως τοῦ πάχους αὐτοῦ καὶ τῆς ἐντάσεως τοῦ πυρὸς κατὰ τὴν ὄπτησιν. Οἱ χαρακτῆρες οὗτοι τοῦ χρωματισμοῦ εἰσὶ κοινοὶ εἰς ὅλα τὰ ἀγγεῖα τῆς ἐποχῆς ταύτης. Τὰ τοιχώματα γενικῶς εἰς ὅλα τὰ ἀγγεῖα τῆς Τυλίσου εἶναι λεπτότερα εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλίας, παχύτερα πρὸς τοὺς ὤμους καὶ παχύτατα πρὸς τὸν πυθμένα. Ὕψος τῶν σκύφων τούτων 0,41, διάμετρος στομίου 0·142, μέσον πάχος παρειῶν 0·006. Ἐντελῶς ὁμοίου σχήματος ἀγγεῖον ὑπάρχει ἐν τῷ Κρητικῷ μουσείῳ ἓν μόνον ἐξ Ἁγ. Τριάδος (ἀριθ. Εὑρετ. 3007). Δύο δὲ ἄλλα χονδροειδῆ καὶ ἀχρωμάτιστα ἀγγεῖα ἐκ Παλαικάστρου (ἀριθ. Εὑρ. 2850 καὶ 4529, BSA IX, 282) ἔχουσι μὲν τὸ αὐτὸ σχῆμα κατὰ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ δὲν ἔχουσι λαιμόν.

Κόσμημα ὅμοιον χλόης ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλα ὑστερομινωϊκὰ ἀγγεῖα φυσικώτερον δὲ εἰς μεσομινωϊκὴν κομψὴν γάστραν ἀπὸ Φαιστοῦ (ἀριθ. Εὑρ. 1673) καὶ εἰς δύο ἄλλας ἀπὸ Γουρνιὰ (ἀριθ. Εὑρ. 1910 καὶ 3599).

Οἱ τέσσαρες οὗτοι σκύφοι εὑρέθησαν ἐπὶ τοῦ πατώματος τοῦ $4^{ου}$ δωματίου τοῦ δυτικοῦ οἰκοδομήματος. Πλεῖστα θραύσματα ἀγγείων εὑρέθησαν ἐκεῖ, ἐλάχιστα ὅμως ἠδυνήθημεν νὰ συναρμολογήσωμεν.

Ἡ ἐν ***εἰκ. 9*** παριστανομένη πυξὶς γιγαντιαίων

Εἰκὼν 9. Πυξὶς ὑπερμεγέθης (ὕψ. 0·48).

διαστάσεων (ὕψ. 0·48, διάμ. στομίου 0·32, πάχ. τοιχωμάτων 0·009) εὑρέθη ἐν τῇ ἀποθήκῃ ***ϑ*** τῶν

ἀνακτόρων συναρμολογηθεῖσα ἐκ πολλῶν μικρῶν τεμαχίων. Εἶναι κυλινδρικὴ τὸ σχῆμα, πρὸς τὰ ἄνω στενοῦται ὀλίγον ἀπολήγουσα εἰς εὐρύτατον στόμιον μὲ περιχείλωμα πρὸς ἐφαρμογὴν πώματος μὴ εὑρεθέντος. Περὶ τοὺς ὤμους φέρει σταυροειδῶς διατεταγμένας δύο μεγάλας πλατείας ὁριζοντίας λαβὰς καὶ δύο τοξοειδεῖς στρογγύλας καθέτους. Ἡ τεχνικὴ κατασκευὴ εἶναι οἵα περιεγράψαμεν εἰς τὰ προηγούμενα ἀγγεῖα. Περὶ τὸν πυθμένα ὑπάρχει πλαστικὴ ταινία ὕψ. 0·045 καὶ καὶ πάχ. 0·004.

Ἡ γραπτὴ διακόσμησις διὰ καστανοῦ χρώματος ἐπὶ ὠχρᾶς ἀλοιφῆς ἔχει ὡς ἑξῆς. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια διαιρεῖται διὰ πλατειῶν ταινιῶν εἰς ὁριζοντίους ζώνας, ὧν ἡ πλατυτάτη καταλαμβάνουσα τὸ ἥμισυ τοῦ ὕψους τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου πληροῦται ἀπὸ σχηματοποιηθέντα πλατύτατα φύλλα παπύρου (;). Περὶ τοὺς ὤμους διαθέει ζώνη ἐκ λεπτοῦ διπλοῦ σπειροειδοῦς κοσμήματος. Τὸ κέντρον τῶν σπειρῶν κοσμεῖ ῥόδαξ.

Ὁμοίου σχήματος ἀγγεῖα εὑρέθησαν εἰς ὅλας τὰς ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφάς. Εἰς τὰ Κυκλαδικὰ αἱ πυξίδες εἶναι συχναί, ἀλλὰ πολὺ μικροτέρων διαστάσεων.

4). *Πρόχοι.*

Τὸ σχῆμα τοῦτο τῶν ἀγγείων ἀπαντᾷ συνήθως εἰς ὅλας τὰς ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφάς. Ἐν Τυλίσῳ εὕρομεν πλῆθος γαστρίων ἀπὸ τοιαῦτα ἀγγεῖα, ἐξ ὧν συνηρμολογήσαμεν τὰ κάτω περιγραφόμενα.

Εἰκ. 10, τὸ προτελευταῖον τῆς κάτω σειρᾶς. Εἶναι τὸ μέγιστον ἔχον ὕψος 0·27 καὶ διάμετρον στομίου 0·35. Ἡ προχοὴ συγκοινωνεῖ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀγγείου διατρυπῶσα τὸ τοίχωμα τοῦ λαιμοῦ. Ἡ διακόσμησις διὰ καστανοῦ χρώματος ἐπὶ ξανθῆς ἀλοιφῆς εἶναι ἁπλουστάτη. Αἱ στρογγυλαὶ κηλῖδες ἢ τὰ δισκάρια, ἅτινα περιθέουσι τὸν λαιμὸν ἀπαντῶσιν εἰς μεσομινωϊκὰ καὶ πρωτομινωϊκὰ ἀκόμη ἀγγεῖα. Ἴδε ἀριθ. Εὑρετ. 4453 ἐκ Κνωσοῦ ΜΜ, ἀριθ. 5533 ἐκ Φαιστοῦ ΜΜ, 5529 καὶ 5548 ἐκ Ψείρας, ΠΜ γ´ Anthropologicals Publications τόμ. III ἀριθ. 1 καὶ ἄλλα.

Αἱ δὲ περὶ τὸν ὦμον κυματοειδεῖς γραμμαὶ ἔχουσι τὴν ἀρχήν των, κατὰ Mackenzy, εἰς αὐτὴν τὴν νεολιθικὴν ἐν Κρήτῃ ἐποχὴν (JHS τόμ. XXIII 1903, 160.

2. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο (***εἰκ. 11,*** τὸ μεσαῖον) ἔχει τὴν προχοὴν αὐλακοειδῆ μὴ διατρυπῶσαν, ἀλλὰ τέμνουσαν τελείως τὸ τοίχωμα τοῦ λαιμοῦ. Ἡ περὶ τὸν λαιμὸν διακόσμησις συνίσταται οὐχὶ ἐξ ἁπλῶν δισκαρίων, ἀλλ᾽ ἐκ διπλῶν τοιούτων, δι᾽ ὧν ὁ τεχνίτης ἴσως ἤθελε νὰ παραστήσῃ ὄστρεα ἀνοικτά. Ὁ περὶ τὸν λαιμὸν στέφανος ἐκ μικρῶν στρογγύλων στιγμῶν, ἀφ᾽ ὧν κρέμανται φύλλα εἶναι σύνηθες τῇ ἐποχῇ ταύτῃ κόσμημα. Πιστεύω δὲ ὅτι ὁ τεχνίτης ἐμιμεῖτο περιδέραιον ἀνηρτημένον περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ ἀγγείου. Τοὐλάχιστον ὁμοιάζει τὸ περιδέραιον πρὸς χρυσᾶ περιδέραια, ἅτινα εὑρέθησαν εἰς Καλύβια καὶ Ἁγίαν Τριάδα καὶ Μόχλον. Ἐπίσης σύνηθες κόσμημα εἶναι καὶ αἱ περὶ τοὺς ὤμους ἐπάλληλοι γωνίαι. Ὕψος ἀγγείου 0·215, διάμ. στομίου 0·17.

α β γ

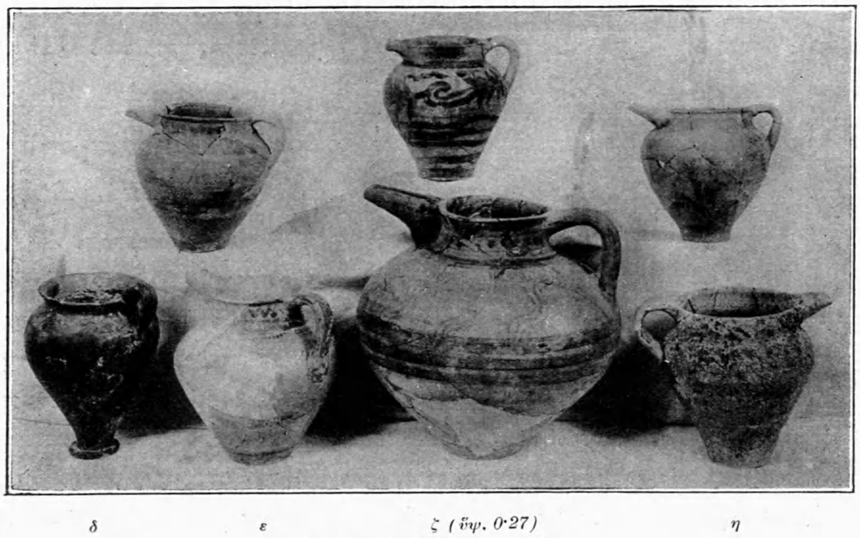

δ ε ζ (ὕψ. 0·27) η

Εἰκὼν 10. Πρόχοι (1 : 8).

3. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο (εἰκ. 10, τὸ δεύτερον τῆς κάτω σειρᾶς) καίτοι πολὺ ἐλλιπὲς εἶναι ὅμως σημειώσεως ἄξιον διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ διὰ τριβῆς στίλβωσιν. Ἡ λαβὴ μιμεῖται μεταλλικήν. Ὕψος τοῦ ἀγγείου 0·19.

4. Καὶ τούτου (εἰκ. 11 τὸ πρὸς δεξιὰν) ἡ ἐπιφάνεια εἶναι ἐστιλβωμένη διὰ τριβῆς. Δὲν ἔχει προχοήν. Ὕψ. 0·17, διάμ. στομίου 0·105 (εἰκ. 11 γ).

5. Τοῦτο εὑρέθη ἀκέραιον. Ἐλλείπει μόνον ἡ λαβὴ (εἰκ. 10, τὸ

α *β (ὕψ. 0·215).* *γ*
Εἰκὼν 11. Πρόχοι. (1 : 6).

μεσαῖον τῆς ἄνω σειρᾶς). Περὶ τοὺς ὤμους ἔχει ἐπὶ ὠχρᾶς ἀλοιφῆς γραπτὰ διὰ μέλανος κλαδία, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων προβάλλει ὕπερος περιελισσόμενος κατὰ τὸ ἄκρον· ὕψ. 0·175.

6. Καὶ ἄλλη ὁμοία πρόχους διὰ τριβῆς ἔχουσα ἐστιλβωμένην τὴν ἐπιφάνειαν (εἰκ. 10, τελευταῖον). Ὡς διακόσμησιν μετεχειρίσθη ὁ τεχνίτης ραντίσματα διὰ τοῦ συνήθους καστανοῦ χρώματος ἐπιρρίψας ταῦτα ἐξ ἀποστάσεως ἐπὶ τοῦ ἀγγείου, διὰ χρωστῆρος, οὕτως ὥστε ἐπέτυχε νὰ κάμη στικτὴν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου. Τοῦ τρόπου τούτου τῆς διακοσμήσεως ἐγίνετο μεγάλη χρῆσις ἐν Τυλίσῳ, ὡς μαρτυροῦσι τὰ πολυπληθῆ τοιαῦτα θραύσματα ἀγγείων. Ἤρχισε δὲ ἡ χρῆσις αὐτῆς ἀπὸ τῆς μεσομινωϊκῆς τοὐλάχιστον ἐποχῆς. Ὡς πειθόμεθα ἐκ πολλῶν μεσομινωϊκῶν ἀγγείων τοῦ Κρητικοῦ μουσείου ἐκ Κνωσοῦ (ἀριθ. Εὑρετ. 4393, ἐκ Φαιστοῦ 5881, 1658, 1660, ἐκ Παλαισάστρου 4718 καὶ ἄλλα). Εἰς τὰ μεσομινωϊκὰ τὰ ραντίσματα εἶναι διὰ λευκοῦ ἀλαμποῦς χρώματος ἐπὶ μαύρου στιλπνοῦ. Πλὴν τούτων ὅμως φυλάσσονται ἐν τῷ μουσείῳ δύο μικρὰ τεμάχια εὑρεθέντα ἐν Φαιστῷ ὑπὸ τοῦ Mosso εἰς βαθύτατα μεσομινωϊκὰ στρώματα καὶ ἀνήκοντα πάντως εἰς τὴν μεσομινωϊκὴν α΄ περίοδον.

7. Καὶ ἄλλη (εἰκ. 10, τὸ πρῶτον) διὰ χειρὸς ἐστιλβωμένη πρόχους. Ὑπὸ τὸν λαιμὸν ἔχει γραπτὴν διακόσμησιν στέφανον ἐκ πλατέων φύλλων καὶ τέσσαρας ζώνας, μίαν περὶ τὸν λαιμόν, δύο περὶ τὴν κοιλίαν καὶ μίαν χαμηλὴν πρὸς τὴν βάσιν.

8. Ἔχομεν καὶ μίαν πρόχουν (εἰκ. 10, τὸ πρῶτον τῆς κάτω σειρᾶς) κατεσκευασμένην ἐκ τεφροῦ πηλοῦ (buchero). Ἡ ὄπτησις αὐτῆς εἶναι ἀτελής. Ἀφοῦ ἐπλάσθη τὸ ἀγγεῖον ἐπήλειψεν αὐτὸ ὁ τεχνίτης ἔξωθεν διὰ χρίσματος ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ καλῶς διηθημένου, ἀφοῦ δὲ ἐστέγνωσε καλῶς τὸ ἀγγεῖον προσέτριψεν ἐπιμελῶς διὰ στιλβωτῆρος τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καταστήσας αὐτὴν μεταλλικῶς στιλπνήν. Ὅτι ὁ τεχνίτης ἐμιμεῖτο μεταλλικὸν πρότυπον μαρτυρεῖ πλὴν τοῦ λαγαρωτέρου σχήματος καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς λαβῆς καὶ ὁ δῆθεν ἧλος δι᾽ οὗ συνηλοῦτο αὕτη πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ ἀγγείου. Τοιαύτη προσπάθεια κατασκευῆς πηλίνων ἀγγείων ὁμοιαζόντων καθ᾽ ὅλα πρὸς μεταλλικὰ παρατηρεῖται καὶ εἰς δύο ἄλλα ἀγγεῖα εὑρεθέντα ἐν Βασιλικῇ Ἱεραπέτρου ὑπὸ R. Seager (ἀριθ. Εὑρ. 2573 καὶ 5302).

9. Ἡ πρόχους αὕτη (εἰκ. 11, *α*) διαφέρει πολὺ τῶν προειρημένων καὶ κατὰ τὸ σχῆμα, ὅπερ εἶναι σφαιρικόν, καὶ διότι ἔχει τὴν προχοὴν αὐλοειδῆ καὶ ἐν γένει ὁμοιάζει πολὺ πρὸς *τσαγιέραν*. Τὸ ἀγγεῖον εἶναι πολὺ ἐλλιπὲς καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἀποτετριμμένη κατὰ τὸ πλεῖστον· διακρίνεται ἐν τούτοις καθαρὰ διπλοῦν σπειροειδὲς κόσμημα περὶ τὴν κοιλίαν. Ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ ἀγγεῖον, διότι τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρωτομινωϊκὴν ἐποχὴν μὲ μικρὰν παραλλαγὴν τῆς προχοῆς, εἶναι δὲ σύνηθες εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς μεσομινωϊκῆς καὶ ἐκλείπει κατὰ τὴν ὑστερομινωϊκὴν ἐποχὴν ἢ τοὐλάχιστον σπανιώτατα ἀπαντᾷ. Ὕψος 0·13.

10. Ὁμοία μὲ προχοὴν ἐλλιπῆ, προφανῶς αὐλακωτὴν (εἰκ. 10, τὸ τρίτον τῆς ἄνω σειρᾶς). Περὶ τὸν λαιμὸν καὶ τὴν βάσιν ταινία διὰ καστανοῦ ἐξιτήλου χρώματος. Ὅλη ἡ κοιλία ἐκαλύπτετο ἀπὸ κλαδία μὲ πλατέα λογχοειδῆ φύλλα μόλις νῦν διακρινόμενα. Ὕψ. 0·15, διάμετρος στομίου 0·09.

5). Λοπάδες ἢ γάστραι.

Ὅτι οἱ Μινωϊκοὶ μετεχειρίζοντο πράγματι γάστρας, δι᾽ ὃν σκοπὸν καὶ σήμερον πρὸς οἰκιακὴν καλλιέργειαν ἀνθέων, μαρτυροῦσιν αἱ τοιχογραφίαι τῆς Κνωσοῦ καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἀγγεῖα εὑρεθέντα μὲ τὸ σύνηθες σχῆμα καὶ ἔχοντα ὀπὴν εἰς τὸν πυθμένα πρὸς ἐκροὴν τῶν ὑδάτων. Καίτοι δὲν πιστεύομεν ὅτι ὅλα τὰ τοιούτου εἴδους ἀγγεῖα ἐχρησίμευον πρὸς τοιοῦτον σκοπόν, περιγράφομεν ὅμως πάντα ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ὅσα ἔχουσι τὸ χαρακτη.

Ἐτυπ. 3.12 12.

ριστικὸν τῆς γάστρας σχῆμα.

1. Μεγάλη γάστρα δίωτος **(εἰκ. 12, λ)**· αἱ λα-
α β γ (ὕψ. 0·12).
βαὶ στρογγύλαι τοξοειδεῖς. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη διὰ τριβῆς. Ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ποι-

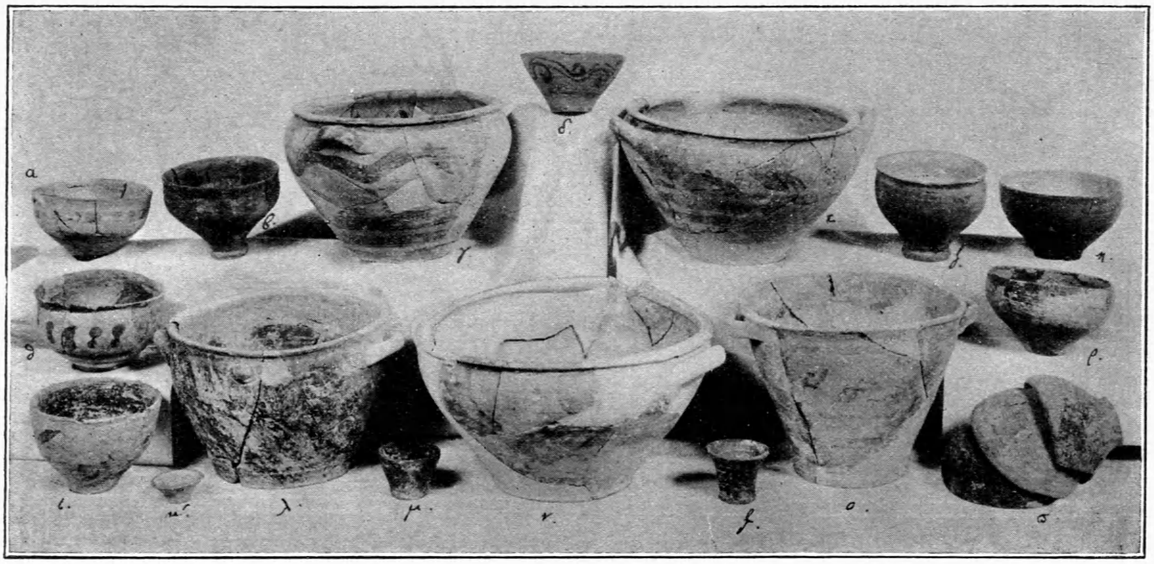

Εἰκὼν 12. Γάστραι (1 : 5).

κίλλεται διὰ ραντισμάτων. Ὑπὸ τὸ χεῖλος μεταξὺ δύο λαβῶν ὑπάρχει μικρὸν φῦμα, μιμούμενον κεφαλὴν ἥλου. Ὕψος 0·12, διάμ. 0·16.

2. Ἄλλη ὁμοία (εἰκ. 12, ο) ὑψηλοτέρα καὶ στενωτέρα μὲ πλατείας λαβὰς καὶ διακόσμησιν ἐκ κλαδίων καστανῶν ἐπὶ ὠχροξάνθου οὐχὶ ἐστιλβωμένου ἐδάφους. Ὕψος 0·135, διάμ. στομ. 0·17.

3. Γάστρα χαμηλὴ (εἰκ. 12, ε) καὶ πολὺ εὐρύστομος. Αἱ λαβαὶ ἐλλείπουσιν. Εἶχε τὸ ἀγγεῖον τοῦτο καὶ προχοὴν αὐλακωτήν. Διακόσμησιν ἔχει κορυφὰς κλαδίων, ὁριζοντίως διατεταγμένων γύρω ὑπὸ τὸ χεῖλος, περὶ τὴν βάσιν δὲ καὶ ὀλίγον ὑψηλότερα ἀνὰ μίαν πλατεῖαν ζώνην. Ὕψος 0·12,

4. Τὸ ἥμισυ σχεδὸν ὁμοίας γάστρας (Δὲν ἀπεικονίσθη)· ἔξωθεν ὁμοιάζει τῇ προηγουμένῃ, ἔσωθεν χονδρὰ ραντίσματα.

5. Γάστρα ἢ λοπὰς ὁμοία πρὸς τὰς προηγουμένας (εἰκ. 12, γ). Ἔχει δύο μικρὰς τοξοειδεῖς ὁριζοντίας λαβάς. Διακόσμησιν ἔχει ἔξωθεν ζώνας διὰ μέλανος χρώματος, ἡ περὶ τοὺς ὤμους εἶναι κυματοειδής. Ἐσωτερικῶς χονδρὰ ραντίσματα διὰ ταῦ αὐτοῦ χρώματος. Ὕψος ἀγγείου 0·12, διάμ. στομίου 0·17.

6. Ὁμοία ἔχουσα ἔξω διακόσμησιν κλαδίων διὰ καστανοῦ ἐπὶ ὠχρᾶς ἀλοιφῆς (εἰκ. 12, ν).

6). *Κύπελλα*.

Τὰ γαστρία τοῦ εἴδους τούτου τῶν ἀγγείων εὑρέθησαν παμπληθῆ καθ᾽ ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἀνασκαφῆς. Τὸ σχῆμα αὐτῶν παρουσιάζει ποικιλίας ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν εἰς ἄλλας ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφὰς εὑρεθέντων. Πολλὰ τούτων ἔχουσι σχῆμα σχεδὸν σφαιρικὸν **(εἰκ. 13, ι)** χωρὶς ἰδιαιτέραν βάσιν. Τὸ χεῖλος τούτων κάμπτεται ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἔξω, εἰς ἓν δὲ σημεῖον τῆς περιφερείας του αὐλακοῦται ἐλαφρότατα σχηματίζον ἀβαθεστάτην προχοήν. Ἔχουσι μίαν κάθετον τοξοειδῆ λαβήν, τὰ πλεῖστα στρογγύλην, ἄλλα δὲ πεπλατυσμένην. Τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἀγγείων τούτων ἔχουσι ραντιστὴν ἢ πιτυλιστὴν ποίκιλσιν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν (εἰκ. 13, ξ), ἄλλα δὲ μόνον ἔσωθεν τοιαύτην, ἐξωτερικῶς φέροντα ἄλλην διακόσμησιν, οἷον σπείρας (εἰκ. 13, ι) ἢ ἡμίτομα ὁμοκέντρων κύκλων οὐχὶ πολὺ κανονικῶν (εἰκ. 13, η καὶ ϑ). Εὑρέθησαν δὲ καὶ πολλοὶ κύαθοι μονόχρωμοι ἐρυθρωποὶ ἢ καστανόχροες, ἢ σχεδὸν μαῦροι. Τὸ χρῶμα εἶναι πάντοτε στιλπνόν. Πολλῶν δὲ τούτων, πρὸ πάντων τῶν πιτυλιστῶν ἢ ραντιστῶν, ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἔχει στιλβωθῇ διὰ προστριβῆς.

α β γ δ (ὕψ. 0·105).

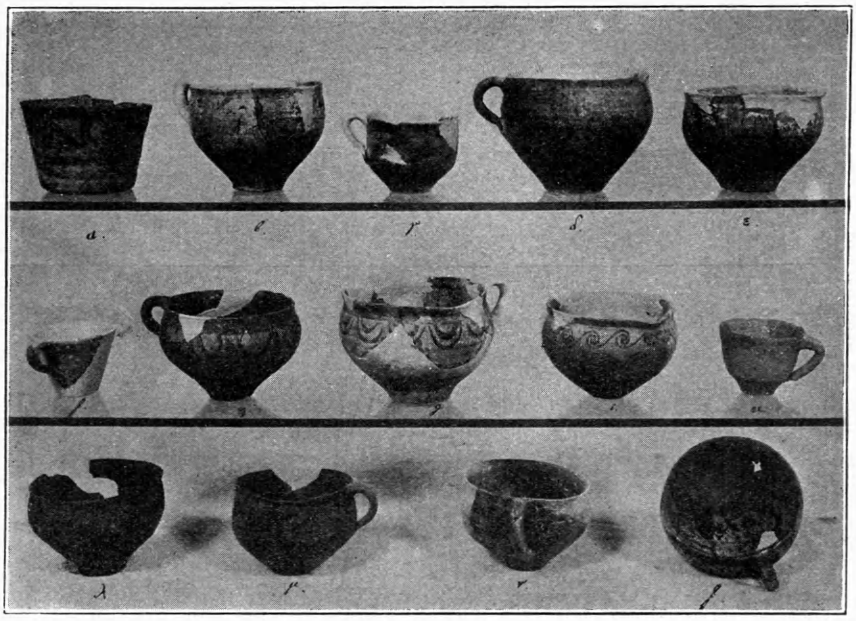

Εἰκὼν 13. Κύπελλα.

1. Μέγα μόνωτον κύπελλον (δὲν ἀπεικονίσθη). Ἡ λαβὴ ἐλλιπὴς ἐν μέρει, εἶναι πλατεῖα. Ὑπὸ τὸ χεῖλος ταινία διὰ καστανοῦ χρώματος, ὑπὸ ταύτην ὁμόκεντρα ἡμικύκλια, ὀλίγον ὑπὲρ τὴν βάσιν ταινίαι πλατεῖαι. Ἔσωθεν ἔχει κηλῖδας ἀκανονίστους διὰ τοῦ αὐτοῦ χρώματος. Εὑρέθη εἰς τὸ 7ον δωμάτιον τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος ἐπὶ τοῦ ὑστερομινωϊκοῦ πατώματος. Ὕψος 0·125, διάμετρος στομίου 0·16.

2. Κύπελλον σφαιροειδὲς τὸ σχῆμα (εἰκ.13, ϑ). Ἡ λαβὴ ἐλλείπει· φαίνεται ὅμως ἐκ τῶν σῳζομένων προσφύσεων αὐτῆς ὅτι θὰ ἦτο πλατεῖα. Τὸ χεῖλος τοῦ ἀγγείου αὐλακοῦται ἐλαφρῶς εἰς ἓν σημεῖον σχηματίζον προχοὴν μόλις διακρινομένην. Ἡ γραπτὴ διακόσμησις ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ προηγουμένου ἀγγείου. Περὶ τὸ χεῖλος ἔξωθεν ταινία διὰ καστανοῦ χρώματος, ὑπὸ ταύτην ὁμόκεντρα ἡμικύκλια, εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀγγείου τέσσαρες ἐπάλληλοι ζῶναι. Ἐσωτερικῶς τὸ ἀγγεῖον εἶναι πιτυλιστόν. Ἐξωτερικῶς ὑπὸ τὸ χεῖλος ἀντικρὺ τῆς λαβῆς μικρὸν φῦμα. Ὕψος ἀγγείου 0·095, διάμ. στομίου 0·12. Εὑρέθη εἰς τὸ αὐτὸ καὶ τὸ προηγούμενον μέρος. Τὸ σχῆμα τῶν κυπέλλων τούτων εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ σχῆμα τῶν ἐκ Κνωσοῦ λεπτοτάτων μεσομινωϊκῶν κυπέλλων (ἀρ. Εὑρετ. 2691 καὶ 2692).

3. Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ (εἰκ. 13, η). Ἡ λαβή του στρογγύλη. Καὶ ἡ διακόσμησις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ εἰς τὰ δύο προηγούμενα, ἀλλὰ διὰ πολὺ σκοτεινοτέρου χρώματος καὶ μὲ τὴν μικρὰν διαφορὰν ὅτι μεταξὺ τῶν ἡμικυκλίων προβάλλει μικρὸν ταινίδιον ἢ ὕπερος ἄνθους πρὸς τὰ κάτω.

Τὰ ἐν τοῖς κυπέλλοις τούτοις γραπτὰ ὁμόκεντρα ἡμικύκλια δὲν ἔχουσι οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὰ πρωτογεωμετρικὰ οὔτε τὰ μεταγενέστερα. Τὰ ὑμέτερα παριστάνουσι φύλλα δεδιπλωμένα κρεμάμενα περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ ἀγγείου ἐν εἴδει περιδεραίου. Τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ κρεμαμένου ἐνίοτε πρὸς τὰ κάτω ταινιδίου ἢ ὑπέρου.

Ἐσωτερικῶς ἡ ὅλη ἐπιφάνεια τοῦ ἀγγείου καλύπτεται διὰ μαύρου χρώματος. Εὑρέθη εἰς τὸ δωμάτιον 9 τοῦ δυτικοῦ οἰκοδομήματος. Ὕψος 0,055, διάμ. στομ. 0·105.

4. Ὅμοιον τοῖς προηγουμένοις (εἰκ 13, ξ) κατὰ τὸ σχῆμα. Ἐξωτερικῶς κοσμεῖται μόνον ἀπὸ δύο γραπτὰς ταινίας, μίαν περὶ τὸ χεῖλος καὶ ἄλλην περὶ τὴν βάσιν. Ἐσωτερικῶς δὲ εἶναι ραντιστὸν ἢ πιτυλιστόν. Εὑρέθη εἰς τὸ δωμάτιον 2 τοῦ δυτικοῦ κτιρίου. Ὕψος 0·064, διάμ, στομίου 0·115.

5. Ὅμοιον σχῆμα (εἰκ.13, ι). Ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη καὶ διὰ ξανθῆς ἀλοιφῆς βεβαμμένη. Ταινία διὰ καστανοῦ χρώματος ὑπὸ τὸ χεῖλος. Περὶ τὴν κοιλίαν τοῦ ἀγγείου δύο ζῶναι σπειροειδεῖς ἐπάλληλοι, κάτωθεν δὲ λεπταὶ ἐπάλληλοι ζῶναι μέχρι τῆς βάσεως. Ἐσωτερικῶς ὅλη ἡ ἐπιφάνεια καλύπτεται ἀπὸ καστανὸν χρῶμα, πολὺ σκοτεινότερον τοῦ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας.

6. Κυλινδρικὸν τὸ σχῆμα κύπελλον εὐρυνόμενον πρὸς τὰ ἄνω μὲ πλατεῖαν ἐλλιπῆ λαβὴν (εἰκ. 13, α). Ἐπὶ τοῦ ξανθοῦ πηλοῦ ἔξωθεν διὰ σκοτεινοῦ χρώματος ζώνη σπειροειδοῦς κοσμήματος περιβάλλει τὸ ἀνώτερον ἥμισυ τοῦ ἀγγείου· εἰς τὸ κατώτερον ἥμισυ τρεῖς ἐπάλληλοι ζῶναι. Ἐσωτερικῶς τὸ χρῶμα καλύπτει ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ

ἀγγείου. Ὕψος 0·07, διάμ. στομίου 0·115. Τὸ σχῆμα τοῦτο εἶναι σύνηθες εἰς τὰ μεσομινωϊκὰ κύπελλα, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς τὰ πρωτομινωϊκὰ γ', ἀλλὰ εἶναι τότε πολὺ στενώτερον πρὸς τὴν βάσιν καὶ ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς κῶνον κόλουρον ἀνεστραμμένον.

7. Μικρὸν μόνωτον κύπελλον ἐλλιπὲς (εἰκ. 13, *γ*). Ἐξωτερικῶς ἔχει γραπτὰ διὰ καστανοῦ χρώματος κλαδία ἐπὶ ὠχρᾶς ἀλοιφῆς. Ἐσωτερικῶς τὸ καστανὸν χρῶμα καλύπτει ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν. Εὑρέθη εἰς τὸ 5ον δωμάτιον τοῦ ὀρθογωνίου οἰκοδομήματος. Ὁμοίου σχήματος κύπελλα εὑρέθησαν καὶ ἄλλα ἀχρωμάτιστα ἢ μονόχρωμα.

8. Κύπελλον (εἰκ. 13, *δ*) μὲ μικρὰν σχετικῶς στρογγύλην τοξοειδῆ λαβήν. Ἐπὶ τοῦ ξανθοῦ πηλοῦ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν πιτυλίσματα δι' ἐρυθροῦ ἀνοικτοῦ χρώματος. Ὕψος 0·105, διάμ. στομ. 0·115. Πολλὰ τοιαῦτα εὑρέθησαν τεθειμένα τὸ ἓν ἐντὸς τοῦ ἄλλου εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου 4 τοῦ δυσμικοῦ οἰκοδομήματος. Ἐπίσης τεμάχια τοιούτων διεσπαρμένα εἰς ὅλην τὴν ἀνασκαφήν. Πολλὰ τούτων εἶναι μονόχρωμα καλυπτομένης τῆς τε ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ κυπέλλου δι' ἐρυθροῦ ἀνοικτοῦ χρώματος. Ἄλλα δὲ ἔχουσι χρῶμα σκοτεινότερον ἢ σχεδὸν μέλαν.

9. Κύπελλον ἄωτον (εἰκ. 12, *ζ*) κωδωνοειδὲς τὸ σχῆμα, μὲ δακτυλιοειδῆ βάσιν. Ἔξωθεν ἔχει γραπτὰ δι' ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος κλαδία, ἔσωθεν καλύπτεται ὅλη ἡ ἐπιφάνεια ἀπὸ τὸ καστανὸν χρῶμα. Εὑρέθη εἰς τὸ δωμάτιον 5 τοῦ δυτικοῦ οἰκοδομήματος. Ὕψος 0·085, διάμ. στομ. 0·09.

10. Ὅμοιον κατὰ τὸ σχῆμα. Περὶ τὸ χεῖλος ἔξωθεν κυματοειδὲς διὰ μέλανος χρώματος κόσμημα, οἷον ἀπαντᾷ συχνὰ περὶ τὴν βάσιν μεγάλων ἐκ Κνωσοῦ ἀμφορέων τοῦ ρυθμοῦ τῶν ἀνακτόρων, ἔσωθεν πιτυλιστὸν (εἰκ. 12, *ϱ*). Εὑρέθη εἰς τὸ δυτικὸν οἰκοδόμημα. Ὕψ. 0·078, διάμ. στομ. 0·093.

11. Ὁμοίου σχήματος, ἀλλὰ χωρὶς βάσιν, κύπελλα εὕρομεν πολλά. Τὰ πλεῖστα τούτων εἶναι μονόχρωμα, πολλὰ δὲ καὶ ὅλως ἀχρωμάτιστα (εἰκ. 12 *β'*, *κ*, *σ* καὶ εἰκ. 13 *λ*).

12. Κωνικὸν κύπελλον (εἰκ. 12, *δ*) ἄνευ λαβῆς. Ἐξωτερικῶς ἔχει περὶ τὴν βάσιν δύο ἐπαλλήλους ταινίας διὰ καστανοῦ χρώματος, ἄνωθεν δὲ τούτων παρὰ τὴν κοιλίαν, ὅρπηκα. Ἐσωτερικῶς ὅλη ἡ ἐπιφάνεια καλύπτεται ὑπὸ τοῦ καστανοῦ χρώματος.

Τὰ τοιχώματα τῶν ἀγγείων εἰσὶ λεπτὰ καὶ ὁ πηλὸς ἐπιμελῶς καθαρισμένος. Εὑρέθη εἰς τὸ 4ον δωμάτιον τοῦ δυτικοῦ οἰκοδομήματος. Ὕψος 0·05, διάμ. στομίου 0·08.

13. Κύπελλον ἡμισφαιροειδὲς (εἰκ. 12, *α*). Ὁ πηλὸς ὠχρόφαιος, ἐνῷ τὰ πλεῖστα τῶν ἀγγείων τῆς Τυλίσου ἔχουσιν ὠχρόξανθον πηλὸν τοῦτο καί τινα ἄλλα ἔχουσι πηλὸν διάφορον. ἔχει δύο ὦτα τοξοειδῆ μακρότατα, ἀτροφικά, κολλημένα ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ ἀγγείου. Ἔξωθεν ἡ διακόσμησις εἶναι μαῦραι ζῶναι καὶ ὑπὸ τὸ χεῖλος σειρὰ κηλίδων στρογγύλων ἐπὶ τοῦ ὠχροφαίου πηλοῦ. Ἔχει δὲ καὶ ἔσωθεν ζώνας διὰ τοῦ αὐτοῦ χρώματος. Ὕψος 0·06.

14. Κύπελλον (εἰκ. 12, *ϑ*) ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ προηγουμένου, ἔχει καὶ διακόσμησιν ἀνάλογον, ἀλλ' ἀντὶ τῶν στρογγύλων κηλίδων φέρει 8ειδεῖς τοιαύτας. Αἱ λαβαὶ ἀτροφήσασαι τελείως ἀπέμειναν μόνον ὡς δύο χαμηλὰ φύματα. Ὁ πηλὸς εἶναι ὁ συνήθης ὠχρόξανθος.

15. Τὸ κύπελλον τοῦτο (εἰκ. 12, *ι*) εἶναι ἄνωτον, σχήματος κωδωνοειδοῦς. Ἐξωτερικῶς φέρει ὡς διακόσμησιν κλαδίον (;), ὅπερ εἰς τὴν εἰκόνα μόλις διακρίνεται. Ἐσωτερικῶς εἶναι βαμμένον διὰ καστανοῦ χρώματος.

16. Δύο μικρὰ ἀχρωμάτιστα ἀθυρματικὰ κύπελλα (εἰκ. 12, *κ* καὶ *μ*).

17. Τὰ ἐν τῇ εἰκόνι 12 *β*, *ε*, *μ*, *ν* ἐλάχιστα διαφέρουσι τῶν ὑπ' ἀριθ. 8 εἰκ. 13, *δ*.

18. Κύπελλον ἀχρωμάτιστον (εἰκ. 12, *κ*. Τὸ σχῆμα τούτου ἀναφαίνεται ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς μεσομινωϊκῆς περιόδου.

19. Τούτου (εἰκ. 12, *ζ*) σῴζεται μόνον ἡ πλατεῖα τοξοειδὴς λαβὴ καὶ μικρὸν μέρος τῆς παρειᾶς. Ἐπὶ σκοτεινῆς ἀλοιφῆς ἔχει διὰ λευκοῦ χρώματος πιτυλίσματα. Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς εἰς ποῖα στρώματα εὑρέθη. Φαίνεται ὅμως μεσομινωϊκόν.

7). *Οἰνοχόαι.*

1. Τῆς οἰνοχόης ταύτης (***εἰκ. 14,*** ἡ μεσαία κάτω) συνεπληρώσαμεν διὰ γύψου τὸ ἐλλεῖπον ραμφοειδὲς στόμιον κατ' ἀναλογίαν ἄλλων ὁμοίων. Εἶναι αὕτη ἡ τελειότερον συμπληρωθεῖσα ἐξ ὅσων

α β γ δ ε ζ η

θ ι (ὕψ. περ. 0·28). κ

Εἰκὼν 14. Οἰνοχόαι ΥΜ α (περ. 1 : 5).

εὑρέθησαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις Τυλίσου. Ἡ γραπτὴ διακόσμησις αὐτῆς διὰ μαύρου χρώματος ἐπὶ ἀνοικτοφαίου ἐδάφους, ὡς καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου εἶναι συνήθη εἰς τὴν μέσην καὶ ὄψιμον Μινωϊκὴν ἐποχήν. Ἐκεῖ ὅπου ἑνοῦται ὁ λαιμὸς πρὸς τὴν κοιλίαν ὑπάρχει πλαστικὸν κορδόνιον σύνηθες καὶ τοῦτο. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἐπὶ μαύρης ζώνης ἔχουσι γραφῆ διὰ λευκοῦ χρώματος δύο λεπταὶ γραμμαὶ καὶ μεταξὺ τούτων ἄλλη κυματοειδὴς γραμμὴ ἐπίσης λευκή. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διακοσμήσεως, μὲ τὴν προσθήκην δηλονότι κοσμημάτων ἢ λεπτομερειῶν διὰ λευκοῦ ἐπὶ καστανοῦ χρώματος ἢ τῶν παραλλαγῶν αὐτοῦ ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ὑστερομινωϊκῆς περιόδου, ἀλλὰ καὶ τότε οὐχὶ συχνά· ἐκλείπει δὲ ταχέως. Δὲν δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς ὑστερομινωϊκῆς α΄ περιόδου, διότι μεταξὺ χιλιάδων γαστρίων εὑρεθέντων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πατώματος ἑνὸς δωματίου μόνον ἐλάχιστα ἔχουσι κοσμήματα διὰ λευκοῦ ἐπὶ καστανοῦ, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα ἔχουσι μόνον τὴν συνήθη ὑστερομινωϊκὴν γραπτὴν διακόσμησιν διὰ στιλπνοῦ καστανοῦ χρώματος ἐπὶ ἀνοικτοτέρου ἐδάφους. Πιθανὸν ὕψος τῆς οἰνοχόης 0·28. Εὑρέθη ἐν τῇ ἀποθήκῃ ζ΄ τῶν ἀνακτόρων.

2. Τεμάχιον ἀπὸ τὸν λαιμὸν καὶ τοὺς ὤμους ἄλλης οἰνοχόης (εἰκ. 14 τὸ τελευταῖον) ὁμοίου σχήματος καὶ τῆς αὐτῆς περίπου διακοσμήσεως. Δὲν ἔχει ὅμως λευκὸν χρῶμα. Ἑκατέρωθεν τοῦ ραμφοειδοῦς στομίου καὶ ἔμπροσθεν τούτου ἔχει ἀνὰ ἓν ὀξὺ φῦμα.

3. Ἄλλο τεμάχιον ὁμοίας οἰνοχόης (εἰκ. 14 τὸ πρῶτον κάτω). Ἔχει τὴν ἐπιφάνειαν ἐστιλβωμένην διὰ προστριβῆς.

4. Πολὺ μικροτέρα (εἰκ. 14 τὸ τρίτον ἄνω) τῶν προηγουμένων οἰνοχόη ἔχουσα ζώνας καὶ σπειροειδὲς περὶ τοὺς ὤμους κόσμημα καστανοῦ χρώματος ἐξίτηλον. Εὑρέθη εἰς τὸ 4ον δωμάτιον τοῦ ὀρθογωνίου οἰκοδομήματος.

5. Οἰνοχόη μὲ στρογγύλον στόμιον (εἰκ. 14 τὸ δεύτερον ἄνω). Ἀχρωμάτιστος ὡς τὸ ἑπόμενον σταμνίον.

6. Σταμνίον δίωτον (εἰκ. 14 τὸ πέμπτον ἄνω).

7. Δύο μικρὰ ἀπιοειδῆ ἀγγεῖα. Ἔχουσι πιτυλιστὴν διακόσμησιν. Ὁμοίου σχήματος ἀγγεῖα εὑρέθησαν καὶ εἰς Ἁγίαν Τριάδα καὶ εἰς τὸν βασιλικὸν τάφον Κνωσοῦ ἀλαβάστρινα.

8. Μικρὸν σφαιροειδὲς ἄνωτον ἀγγεῖον. Ἔχει διακόσμησιν γραπτὴν ἄνθη κρίνου ἐσχηματοποιημένα (εἰκ. 14 τὸ πρῶτον).

8). *Σκεύη μαγειρείου.*

Χύτραι εὑρέθησαν πολλαὶ εἰς τεμάχια, ἐπίσης καὶ ὑδρίαι χονδροειδεῖς. Ἄξιοι ἰδίας προσοχῆς εἶναι δύο συγκολληθέντες ἀμφορεῖς· διότι τὸ σχῆμα αὐτῶν ὑπενθυμίζει τοὺς λουτροφόρους τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς **(εἰκ. 15)**.

α *β (ὕψ. 0·43).*
Εἰκὼν 15. Ἀμφορεῖς χονδροειδεῖς ΥΜ α (περ. 1:6).

Ὁ πηλὸς τῶν ἀγγείων τούτων εἶναι χονδροειδὴς ἐρυθρωπὸς τὸ χρῶμα περιέχει πολλὴν ἄμμον καὶ λιθάρια, ὥστε τὰ ἀγγεῖα γίνονται βαρύτατα.

Εἰς τί ἀκριβῶς ἐχρησίμευεν ἡ λεκάνη, ἣν βλέπει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὴν **εἰκόνα 16,** δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν. Ὁμοίου σχήματος πρᾶγμα εὕρηκεν ὁ Evans ἐν τῇ ἀνασκαφῇ Κνωσοῦ καὶ ὠνόμασε κηροπήγιον. Τὸ ἐνταῦθα ὅμως εἰκονιζόμενον εἶναι μεγάλη λεκάνη ἔχουσα διάμετρον 0·32 καὶ ὕψος παρειῶν 0·105, περιέχουσα ἄλλην μικροτέραν τοιαύτην συγκοινωνοῦσαν πρὸς αὐτὴν διὰ τρήματος εὐρέος ὅσον ἀνθρώπινος δάκτυλος.

Ἐν τῇ **εἰκόνι 17** φαίνεται μία χονδροειδὴς ὑδρία μόνωτος ἀχρωμάτιστος ἐντελῶς μετὰ στρογγύλου στομίου· ἐν τῷ μέσῳ κυλινδρικὴ ἄμφωτος τοιαύτη. Ὁμοίου σχήματος ὑδρίαι εὑρέθησαν καὶ ἐν Ἁγίᾳ Τριάδι καὶ ἐν Κνωσῷ μετὰ τοιχωμάτων παχυτάτων. Πρὸς τὰ ἀριστερὰ φαίνεται τρίωτος χονδροειδὴς ἀμφορεύς.

9). *Θυμιατήρια.*

Τοιαῦτα σκεύη, οἷα βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ ἄνω μέρει τοῦ πίνακος 14, ἀπαντῶσι συχνὰ εἰς τὰ ὑστερομινωϊκὰ καὶ μεσομινωϊκὰ στρώματα καὶ εἰς τάφους ἐν Κρήτῃ. Ὁ Evans ἐν The prehistoric tombs of Knossos καλεῖ ταῦτα φρυκτήρια ἢ ἀνθρακοφορεῖς. Ὅμοια εὑρέθησαν καὶ ἐν Φαιστῷ μήπω δημοσιευθέντα (ἀριθ. Εὑρετ. 3014 καὶ 3015), φέροντα ὡραίαν μεσομινωϊκὴν διακόσμησιν, ἐξ οὗ εἰκάζομεν ὅτι δὲν θὰ εἶχον οὕτως εὐτελῆ χρῆσιν. Πιστεύομεν μᾶλλον ὅτι ἐχρησίμευον ταῦτα ὡς θυμιατήρια. Ἐτίθετο δὲ τὸ θυμίαμα ἢ ὁ λιβανωτὸς εἰς τὸ δοχεῖον τοῦ σκεύους καὶ τὸ ὅλον σκεῦος ἐπὶ ἀνημμένων ἀνθράκων· διὰ τοῦτο εἶναι συνήθως τρίποδα (ἴδε **εἰκ. 18, ε)**. Ὁ πυθμὴν τῶν σκευῶν τούτων εἶναι συνήθως διπλοῦς. Ἡ ἀνωτέρα παρειὰ τοῦ πυθμένος ὀγκοῦται σφαιροειδῶς ἢ κωνικῶς πρὸς τὰ ἄνω οὕτως ὥστε μένει κενὸς χῶρος μεταξὺ τῶν δύο πυθμένων. Ὁ κατώτερος πυθμὴν φέρει συνήθως εἰς τὸ μέσον ὀπήν, ὅσον ἀνθρώπινος δάκτυλος καὶ περὶ ταύτην πολλὰς ἡθμοειδεῖς μικρὰς ὀπάς. Εἰς τὰ περισσότερα ὁ ἀνώτερος πυθμὴν δὲν εἶναι διάτρητος καὶ δὲν συγκοινωνεῖ ἐπομένως πρὸς τὸν ὑπ᾽ αὐτὸν κοῖλον χῶρον. Εἴς τινα ὅμως ἔχει καὶ ὁ ἀνώτερος οὗτος πυθμὴν ἐπιμήκη τρήματα συγκοινωνοῦντα πρὸς τὴν ὑποκειμένην κοιλότητα. Νομίζομεν πιθανὸν ὅτι εἰς τὰ ἔχοντα ἀδιάτρητον τὸν ἀνώτερον πυθμένα ἀντὶ λιβανωτοῦ ἢ ἄλλου στερεοῦ θυμιάματος ἐχύνετο ὑγρὸν ἀρωματικόν. Τιθεμένου δὲ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τοῦ σκεύους ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἀνεδίδοντο ἀτμοὶ ἀρωματικοί. Ὅτι οἱ Μινωϊκοὶ μετεχειρίζοντο λιβανωτὸν ἀπέδειξεν ὁ Evans εὑρὼν τεμάχια τοιούτου ἐντὸς ὑστερομινωϊκοῦ τάφου. Τὰ τεμάχια ταῦτα τοῦ λιβανωτοῦ φυλάσσονται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἡρακλείου.

[1] Ἡ μεσαία τῆς ἄνω σειρᾶς εἰκ. 14 οἰνοχόη εἶναι μεσομινωικὴ καὶ θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ ταύτης ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

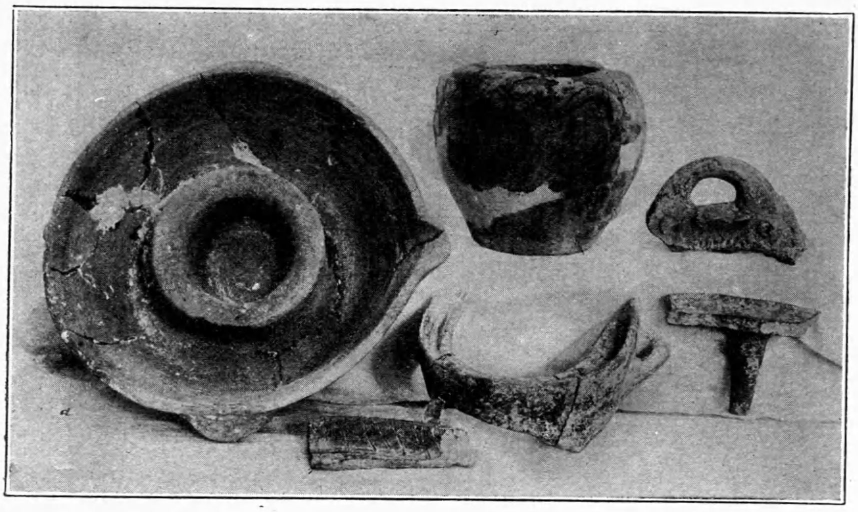

Εἰκὼν 16. Σκεύη μαγειρείου ΥΜ α καὶ ΜΜ (περ. 1:6).

Τὸ ἐν τῇ εἰκόνι 18, τὸ τελευταῖον ἄνω, σκεῦος εἶναι πῶμα μικρᾶς χύτρας ὁμοιάζον πρὸς τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Mosso, Excursioni nel Mediterraneo, ἔκδοσις β' σελ. 236. Τοιαῦτα πώματα χυτρῶν εὑρέθησαν ἐν Κρήτῃ εἰς πάσας σχεδὸν τὰς ἀνασκαφὰς Μινωϊκῶν τόπων. Εἰς τὸν ἀείμνηστον Mosso εἶχον ἐκφράσει τὴν γνώμην ὅτι τὰ τοιαύτης κατασκευῆς πώματα θὰ ἐχρησίμευον ἴσως ἵνα προλαμβάνωσι τὴν ἔκχυσιν τοῦ ἐν τῇ χύτρᾳ ἀναβράζοντος ὑγροῦ. Καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην διετύπωσεν ἐκεῖνος εἰς τὸ μνημονευθὲν χωρίον. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ὅμως ἐφαίνετο εἰς ἐμὲ πάντοτε πολὺ ἀμφίβολος. Τώρα παραβάλλων τὰ πώματα ταῦτα πρὸς τὰ πολλὰ εἰς τὸ Κρητικὸν μουσεῖον εὑρισκόμενα θυμιατήρια εὑρίσκω τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ὁμοιοτάτην. Διὰ τοῦτο πιστεύω ὅτι καὶ τὰ πώματα ταῦτα ἐχρησίμευον ἵνα δέχωνται εἰς τὸ ἀνώτερον αὐτῶν μέρος, ἔνθα ἔχουσιν ἱκανῶς εὐρύχωρον δακτυλιοειδῆ κοιλότητα, ὑγρὸν ἀρωματικόν, ὅπερ διέχεεν ἀτμοὺς ἀρωματικοὺς ὡς ἑξῆς· Ἐντὸς τῆς χύτρας ἐτίθετο ὕδωρ, ἐκαλύπτετο αὕτη κατόπιν διὰ τοιούτου πώματος περιέχοντος τὸ ἀρωματικὸν ὑ-

Εἰκὼν 17. Σκεύη μαγειρείου (περ. 1:8).

Εἰκὼν 18. Θυμιατήρια (περ. 1:4).

γρόν. Τιθεμένης δὲ τῆς χύτρας ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἔβραζε τὸ ἐν αὐτῇ ὕδωρ καὶ οἱ ἀτμοὶ αὐτοῦ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν σφαιρικὴν κοιλότητα τοῦ πώματος ἐθέρμαινον τὸ ἐν τῷ πώματι ἀρωματικὸν ὑγρὸν βαθμηδὸν καὶ οὕτω ἀνεδίδοντο ἀρωματικοὶ ἀτμοὶ εἰς τοὺς θαλάμους τῶν ἀνακτόρων ἢ τὰς αἰθούσας τῶν συμποσίων ἢ εἰς ἄλλας ἐπισήμους περιστάσεις. Γνωστὴ δὲ εἶναι τῶν ἀνατολικῶν λαῶν μέχρι σήμερον ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ ἀρώματα.

Τὸ ἐν τῇ εἰκ. 18 δεύτερον ἀγγεῖον ἔχει τὸν πυθμένα ἠθμοειδῆ διάτρητον. Καὶ ἐν ἄλλαις τῆς Κρήτης ἀνασκαφαῖς εὑρέθησαν τοιαῦτα ἀγγεῖα. Ἐγὼ πιστεύω καὶ ταῦτα θυμιατήρια.

10). Πινακίδες ἐπιγεγραμμέναι.

Ἐν τῇ μικρᾷ ἀποθήκῃ η, ὅπου εὑρέθη τὸ χαλκοῦν τάλαντον, ἡ στλεγγὶς καὶ τὰ σφραγίσματα, εὑρέθησαν καὶ τρεῖς πινακίδες πήλιναι, ἐν κακῇ δυστυχῶς καταστάσει, ἀλλὰ μὴ στερούμεναι σπουδαιότητος.

Ὁ φίλος μου κ. Evans, ὁ πρῶτος προϊδὼν καὶ εὐτυχήσας ὁ ἴδιος μετ᾽ ὀλίγον νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ πρωτοκρητικὰ γράμματα, ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ ἀντιγράψῃ τὰ γράμματα τῶν πινακίδων τούτων, ἐφ᾽ ὅσον ἠδυνήθη ὁ ἔμπειρος ὀφθαλμὸς αὐτοῦ νὰ διακρίνῃ ταῦτα.

Ἡ πινακὶς **1** ἔχει καὶ τὰς δύο ὄψεις ἐνεπιγράφους **(εἰκ. 19 Α–19 Β΄)**. Ἐπὶ τῆς ὄψεως Α τὸ δεύτερον γράμμα ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ σεῖστρον καὶ τοῦτο ἤθελε κατὰ τὸν Evans ὁ τεχνίτης νὰ παραστήσῃ. Εἶναι δὲ τοῦτο σημεῖον πρώτην φορὰν ἀπαντῶν εἰς Κρητικὰς πινακίδας. Μετὰ τρία ἄλλα σημεῖα βλέπομεν σημεῖον ὅμοιον πρὸς τὸ δίγαμμα, ὅπερ κατωτέρω ἀναφαίνεται συνενούμενον μετ᾽ ἄλλων, ὡς φαίνεται εἰς τὸν δεύτερον στίχον εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰς τὸ προτελευταῖον γράμμα τοῦ ἑπομένου καὶ εἰς τινα ἄλλα κατωτέρω. Ὁ συνδυασμὸς οὗτος τῶν γραμμάτων δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἄλλας τέως δημοσιευθείσας πινακίδας.

Ἐπὶ τῆς ὄψεως Β τῆς αὐτῆς πινακίδος ὀλίγα μόνον γράμματα διακρίνονται (εἰκ. 19 Β = 19 Β΄).

Ἡ πινακὶς **2** φέρει καὶ αὐτὴ πρωτοφανὲς ἰδεογράφημα, ἅμαξαν τετράτροχον, ἧς οἱ πρῶτοι τροχοὶ εἶναι ἀκτινωτοί, οἱ δὲ ὀπίσθιοι ἁπλοῖ δίσκοι (εἰκ. 20).

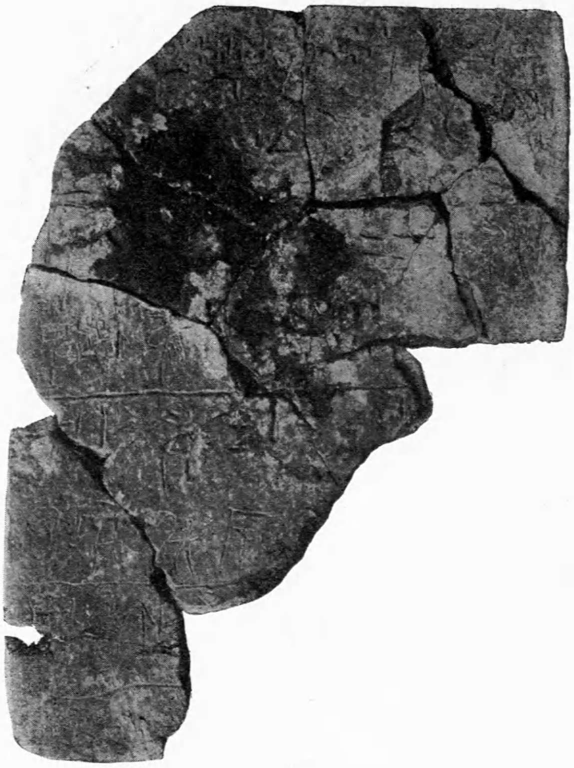

Εἰκὼν 19 Α. Πινακὶς 1, ὄψις Α (μέγεθος σχεδὸν φυσικόν).

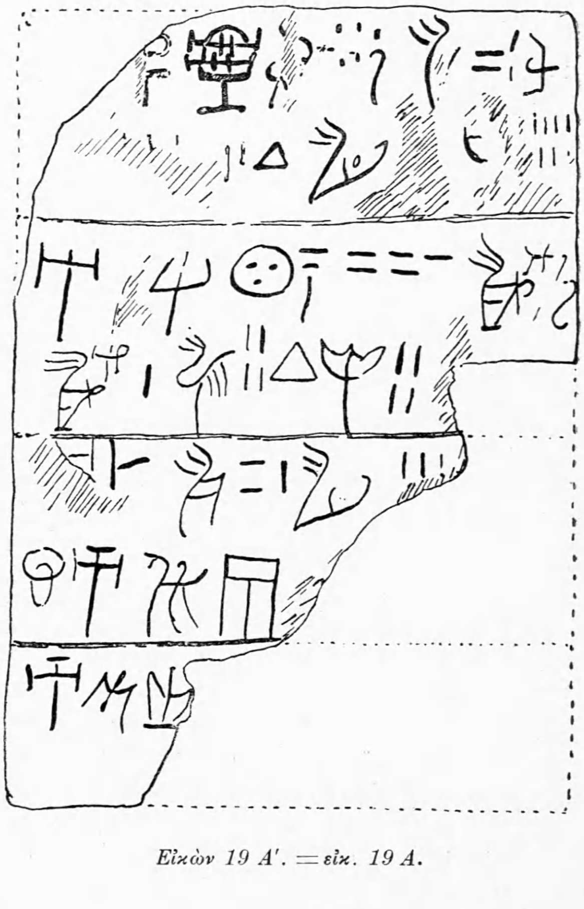

Εἰκὼν 19 Α΄. = εἰκ. 19 Α.

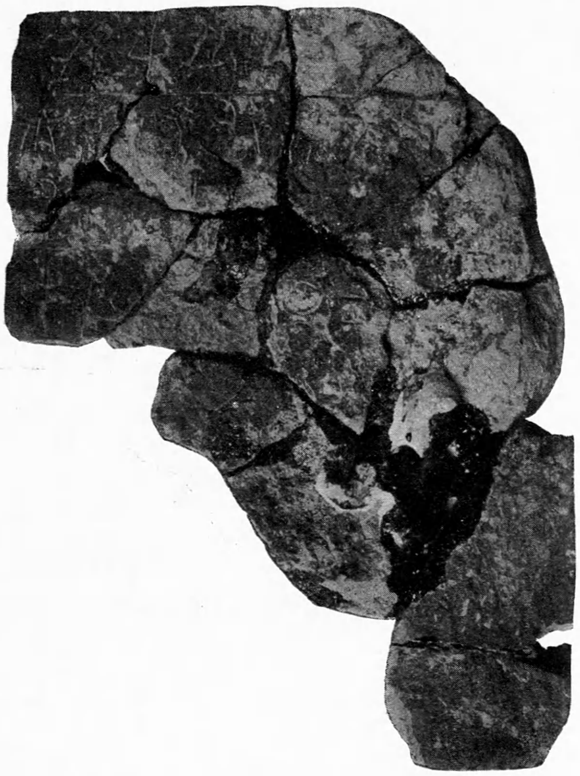

Εἰκὼν 19 Β. Πινακὶς 1, ὄψις Β (μέγεθος σχεδὸν φυσικόν).

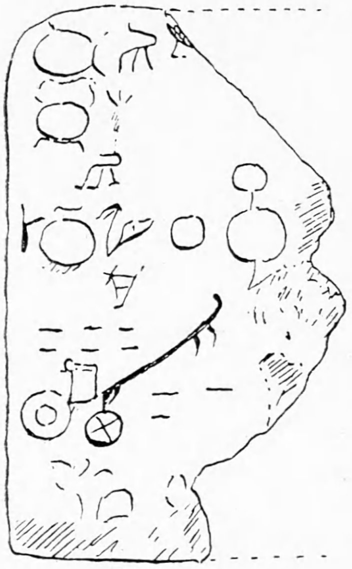

20′

20 (μέγεθος σχεδὸν φυσικόν).

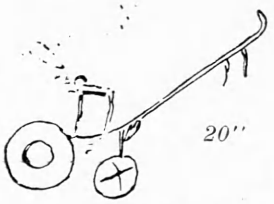

20″

Εἰκὼν 20. Πινακὶς 2.

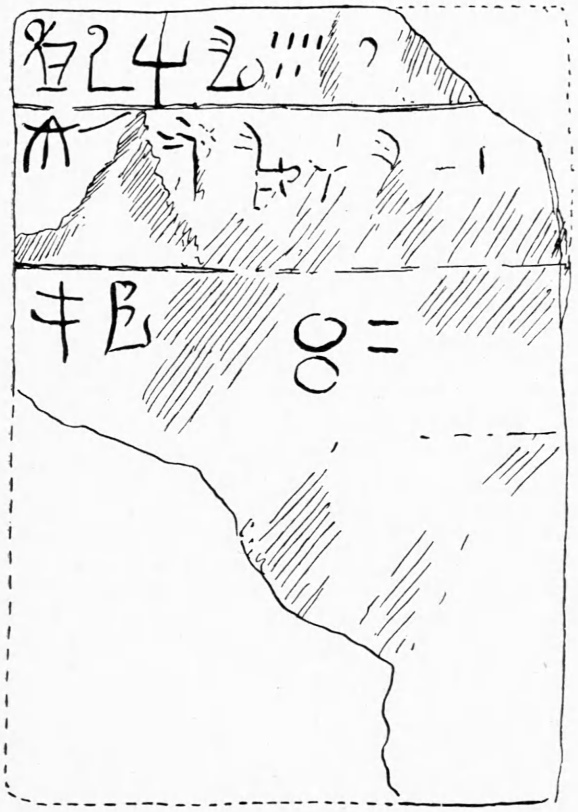

Εἰκὼν 19 Β′. = εἰκ. 19 Β.

Εἰκὼν 21. Πινακὶς 3 (μέγεθος σχεδὸν φυσικόν)

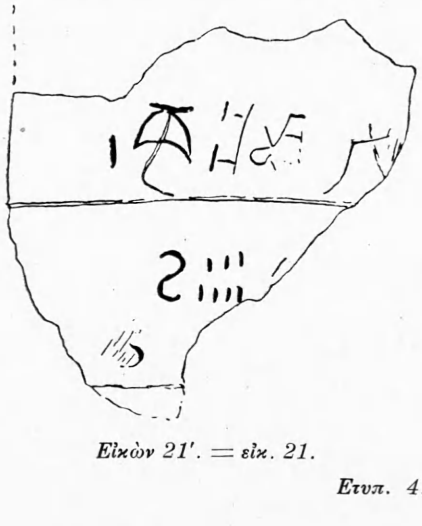

Εἰκὼν 21′. = εἰκ. 21.

Τῆς πινακίδος **3 (εἰκ. 21 = 21′)** σῴζεται μόνον τεμάχιον.

Τὰ γράμματα ἀνήκουσιν εἰς τὸ γραμμικὸν σύ-

στημα Α΄ (ἴδε *Evans* Scripta Minoa).

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς γραφῆς ἦτο ἐν χρήσει εἰς Ἀγ. Τριάδα, ὅπου εὑρέθησαν πολλαὶ πινακίδες φέρουσαι τοῦτο, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ὑστερομινωϊκῆς περιόδου. Εἰς ταύτην δὲ τὴν περίοδον ἀνήκουσι καὶ αἱ τῆς Τυλίσου.

Τὰς ἐν Κνωσῷ εὑρεθείσας πινακίδας τοῦ συστήματος τούτου ἀποδίδει ὁ κ. Evans εἰς το τέλος τῆς μεσομινωϊκῆς περιόδου. Αἱ ἐπὶ τῶν πινακίδων ἡμῶν παρατηρούμεναι ἁπλαῖ κάθετοι ἢ ὁριζόντιαι γραμμαὶ καὶ οἱ ἁπλοῖ κύκλοι, ὡς καὶ εἷς φέρων τρεῖς στιγμὰς ἐντὸς αὐτοῦ, εἰσὶν ἀριθμοὶ (ἴδε *Evans* Scripta Minoa). Τὰ ἀριθμητικὰ σημεῖα ταῦτα τῶν πινακίδων ἡμῶν εἰσὶν ὅμοια πρὸς τὰ τῶν πινακίδων τοῦ συστήματος Β΄ τῆς Κνωσοῦ.

β΄). Γαλόπετραι.

Οὕτως ὀνομάζει ὁ λαὸς ἐν Κρήτῃ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ross (Inselreisen) τὸ πρῶτον ὀνομασθέντας νησιωτικοὺς λίθους (Inselsteine), πιστεύων ὅτι γυνὴ φέρουσα ἀνηρτημένον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τοιοῦτον λίθον παράγει ἄφθονον γάλα πρὸς θρέψιν τοῦ νεογνοῦ.

Τὸ ὄνομα ἀπεδέχθησαν καὶ ξένοι ἀρχαιολόγοι· διὰ τοῦτο ἀποδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτό. (Περὶ τούτων ἴδε *Ξανθουδίδης* ἐν ΑΕ 1907, 147).

Περὶ τῆς χρήσεως τῶν γαλοπετρῶν πιστεύομεν ἡμεῖς ὅτι ἐχρησίμευον ὡς ψῆφοι ὅρμων διὰ περιδέραια ἢ διὰ ψέλλια καὶ ὡς σφραγῖδες. Ὁ κ. Τσούντας (ΑΕ 1889, 146) ἀναφέρει ὅτι εὑρέθησαν σωροὶ ἐγγεγλυμμένων λίθων παρὰ τὰς χεῖρας τοῦ νεκροῦ. Παράλογος δὲ θὰ ἦτο ἡ ὑπόθεσις ὅτι εἷς μόνον ἄνθρωπος εἶχε σωρὸν σφραγίδων. Πλὴν τούτου εἰς τὸν ρυτοφόρον τῆς Κνωσοῦ φαίνεται καθαρὰ γαλόπετρα χρησιμεύουσα ὡς κόσμημα ψελίου περὶ τὸν δεξιὸν καρπόν.

Ἐν Τυλίσῳ ἀνεύρομεν δεκάδα τοιούτων, τοὺς ἑξῆς **(πίν. 15** καὶ **16):**

1. Σφραγὶς ἐν σχήματι κομβίου ἐκ μαύρου στεατίτου. Ἔχει ἐκκρουσθῆ τὸ ἄνω μέρος τῆς λαβῆς, καθ᾽ ὃ μέρος ὑπῆρχε τὸ πρὸς ἀνάρτησιν τρῆμα. Ἡ γλυφὴ ἔχει ζεῦγος ὁμοκέντρων κύκλων καὶ ἐντὸς ἑκατέρου τούτων δεύτερον μικρότερον καὶ ἐν τῷ κέντρῳ φακοειδῆ ἐξόγκωσιν. Ἄλλος μικρότερος κύκλος μὲ τὸ κεντρικὸν ἐξόγκωμα φαίνεται ἄνωθεν, κάτωθεν δὲ τρεῖς ὁριζόντιαι βαθμηδὸν μικρότεραι γραμμαί. ***Πίν. 15, α.***

2. Φακοειδὴς γαλόπερα ἐκ πρασινωποῦ στεατίτου ἡ μία ἐπιφάνεια καλύπτεται ὑπὸ ἐγγεγλυμμένων μικρῶν κύκλων μετ᾽ ἐπίσης βαθείας στιγμῆς ἐν τῷ κέντρῳ. Ομοίαν γλυφὴν ἔχει σφραγὶς κομβιόσχημος ἐξ ὀστοῦ ἐλέφαντος εὑρεθεῖσα ἐν Ἀγ. Τριάδι ὑπὸ τῆς ἐν Κρήτῃ Ἰταλικῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς (ἀριθ. Εὑρετ 457). Πίν. 15, *β*.

3. Φακοειδὴς γαλόπετρα ἐκ μαυρισμένου στεατίτου. Ἡ γλυφὴ παριστᾷ ζεῦγος διπλῶν ὁμοκέντρων κύκλων, ἐχόντων ἐν τῷ κέντρῳ βαθέως κεχαραγμένην στιγμήν. Οἱ κύκλοι χωρίζονται ἀλλήλων διὰ σιγμοειδοῦς γραμμῆς· ἄνωθεν φαίνονται ἴχνη ἀνθέων, κάτωθεν σειρὰ ὀδόντων ἢ πρίων. Πίν. 15, *γ*.

4. Μικρὰ φακοειδὴς γαλόπετρα διατηροῦσα τὸ ἀρχικὸν ὑποπράσινον χρῶμα τοῦ στεατίτου. Ἡ γλυφὴ νομίζω ὅτι παριστᾷ τευθίδα ἐσχηματοποιημένην. Πίν. 15, *δ*.

5. Φακοειδὴς γαλόπετρα ἐξ αἱματίτου. Ἡ γλυφὴ παριστᾷ αἴγαγρον γονατίσαντα ἕνεκα πληγῆς βέλους κατὰ τὸν αὐχένα. Πίν. 15, *ε*.

6. Φακοειδὴς γαλόπετρα ἐκ πρασινωποῦ στεατίτου. Γλυφή: βοῦς συμπίπτων εἰς τὰ γόνατα καὶ ἀγωνιωδῶς στρέφων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ὑπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ζῴου φαίνονται δύο ἀσαφῆ πράγματα. Ἐξ ἀναλογίας ὁμοίων γλυφῶν εἰκάζομεν ὅτι ὁ τεχνίτης ἠθέλησε νὰ ὑποδηλώσῃ τὰς κεφαλὰς τῶν λεόντων, οἵτινες προσβάλλουσι τὸν βοῦν. Πίν. 15, F.

7. Φακοειδὴς ἐκ στεατίτου πρασινωποῦ γαλόπετρα. Ἡ γλυφὴ παριστᾷ αἴγαγρον συμπίπτοντα εἰς τὰ γόνατα. Πίν. 15, *ζ*.

8. Μικρὰ φακοειδὴς γαλόπετρα ἐκ πρασινωποῦ στεατίτου. Ἡ γλυφὴ μόλις διακρίνεται ἀποτετριμμένη οὖσα. Πιστεύομεν ὅτι παρίστανε δύο θαλάσσια πτηνά. Τὸ σῶμα τοὐλάχιστον καὶ ὁ λαιμὸς τούτων διακρίνονται ὁπωσοῦν καθαρῶς. Πίν. 15, *η*.

9. Μικρὰ φακοειδὴς ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου γαλόπετρα. Φέρει ἐγγεγλυμμένην Μινωϊκὴν γυναῖκα χορεύουσαν. Τὸ ἔνδυμα κοντὸν φθάνει μέχρι τοῦ μέσου τῶν κνημῶν. Εἰς τὸ ἔδαφος καρποὶ καὶ ἄνθη. ***Πίν. 16, α.***

10. Φακοειδὴς γαλόπετρα ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου. Εἶναι πολὺ ἐφθαρμένη. Μόλις διακρίνεται τὸ κάτω

μέρος φορέματος Μινωϊκῆς γυναικός, καὶ ὑπὲρ αὐτὴν κλῖμαξ ἢ ξύλινον ἱερόν. Πίν. 16, *β*.

11. Φακοειδὴς γαλόπετρα τοῦ αὐτοῦ λίθου. Ἡ γλυφὴ παριστᾷ θήλειαν ἔλαφον συμπίπτουσαν εἰς τὰ γόνατα καὶ στρέφουσαν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἄνωθεν ἐν τῷ ἐδάφει κλαδίον. Πίν. 16, *γ*.

γ΄). Σφραγίσματα.

Τὰ παράδοξα ταῦτα ἀντικείμενα εὑρέθησαν τὸ πρῶτον παρὰ τὸ νοτιοανατολικὸν ἄκρον τῆς Κρήτης. Εἰς Κάτω Ζάκρον. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1901 ὁ τότε διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς Hogarth, ἀνασκάπτων Μινωϊκὰ ἐρείπια, εὗρεν ἐν γωνίᾳ οἰκίας πεντακόσια περίπου τοιαῦτα (ἴδε BSA VII, 132 καὶ JHS 1902, 77). Συγχρόνως σχεδὸν ἀνεκαλύπτοντο τοιαῦτα σφραγίσματα ὑπὸ τοῦ A. I. Evans ἐν Κνωσῷ (BSA VII, 19). Τὸ ἑπόμενον δὲ ἔτος ὁ καθηγητὴς Halbherr ἀνεκάλυπτε πλέον τῶν 450 τοιούτων σφραγισμάτων ἐν δωματίῳ τῶν ἀνακτόρων τῆς Ἁγίας Τριάδος (Monum. antichi τόμ. XIII 1903, 29).

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀνεκαλύφθησαν 4-5 τοιαῦτα εἰς Γουρνιὰ ὑπὸ τῆς Miss Boyd.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν Κρήτῃ εὑρεθέντων σφραγισμάτων φέρουσι διαμπερὲς τρῆμα, ἐν ᾧ διακρίνονται πολλάκις ἴχνη κλωστῆς καὶ κόμβοι ἐκ ταύτης ἐπὶ τοῦ πηλοῦ.

Διὰ τὴν χρῆσιν τούτων ὁ Evans προέβαλε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἐχρησίμευον, ὡς αἱ διὰ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου ἢ μολύβδου βοῦλλαι τῶν Ρωμαϊκῶν καὶ Βυζαντινῶν χρόνων, πρὸς σφράγισιν ἐπισήμων ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα ὑποθέτει γεγραμμένα ἐπὶ φύλλων παπύρου ἢ φοίνικος ἢ ἄλλης φθαρτῆς ὕλης. Τὰ δὲ μὴ διάτρητα σφραγίσματα ὑποθέτει ὅτι ἦσαν ἁπλῶς δοκίμια τῆς ποιότητος τοῦ πηλοῦ. Ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι ἐχρησίμευον εἰς σφράγισιν κιβωτίων ἢ παντὸς εἴδους δεμάτων, καθ' ὃν τρόπον σφραγίζονται ἐν τοῖς τελωνείοις σήμερον τὰ δέματα διὰ μολύβδου.

Ἐν Τυλίσῳ εὕρομεν ὀλίγα σφραγίσματα, ἐκ τούτων δὲ εἰκονίζονται τρία ἐν τῷ πίνακι 16· διότι τῶν ἄλλων ἦσαν παντελῶς ἀποτετριμμέναι αἱ παραστάσεις.

Πίν. 16, *δ*. Σφράγισμα ἔχον παράστασιν ζῴου δυσδιακρίτου. Ἐπειδὴ ἡ οὐρά του φαίνεται βραχεῖα ὑποθέτομεν ὅτι παρίστατο αἴγαγρος.

Πίν. 16, *ε*. Ἄλλο μικρὸν σφράγισμα ἔχων βαθέως ἐγκεχαραγμένα τέσσαρα σημεῖα ἢ γράμματα.

Πίν. 16, F. Τὸ σφράγισμα τοῦτο φέρει γλυφήν, ἥτις ἔχει θέμα πολὺ ἀγαπητὸν εἰς τοὺς τεχνίτας τῆς ἐποχῆς ταύτης. Βοῦς προσβαλλόμενος ὑπὸ δύο λεόντων τοῦ μὲν ἄνωθεν, τοῦ δὲ κάτωθεν. Οἱ συνεσπασμένοι μυῶνες τῶν θηρίων εἰσὶν ἄριστα ἐπεξειργασμένοι, καὶ ἡ τολμηρὰ συστροφὴ τοῦ ἀγωνιῶντος ταύρου μιμοῦνται θαυμασίως τὴν φύσιν. Εἰς ἡμᾶς γεννᾶται ἡ ἀπορία πόθεν ἀντέγραφον τὰ θέματα ταῦτα οἱ Κρῆτες τεχνῖται. Ἐν Κρήτῃ λέοντες δὲν ὑπῆρχον, τοὐλάχιστον οὐδὲν σημεῖον τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν εὑρέθη μέχρι τοῦδε.

δ΄). Λίθινα.

Λιθίνων σκευῶν τεμάχια εὑρέθησαν πάμπολλα ἐν Τυλίσῳ, ἀλλ' εἰς κατάστασιν καθιστῶσαν τὰ πλεῖστα παντελῶς ἄχρηστα. Τὰ καλύτερον σῳζόμενα εἶναι τὰ ἑξῆς.

1. Βάσις ἐκ στεατίτου ἢ τράπεζα προσφορῶν. Τὸ σχῆμα ***(εἰκ. 22, α)*** ὁμοιάζει πρὸς λαμπτῆρας εὑρεθέντας ἐν Κρήτῃ καὶ Μυκήναις (*Tsountas* et *Mannat* The Myk. age σελ. 80). Πρὸς τὰ ἄνω ὅμως δὲν ἀπολήγει εἰς δοχεῖον λαμπτῆρος, ἀλλ' εἰς ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια ἔχει παρὰ τὸ χεῖλος τρεῖς ὁμοκέντρους χαρακτὰς γραμμὰς πρὸς κόσμον. Εἰς τὸ κέντρον ὑπάρχει στρογγύλη κοιλότης, ἧς τὸ βάθος 0·08, ἡ δὲ διάμ. 0·05, στενουμένη ἐλαφρῶς πρὸς τὰ κάτω. Κάτωθεν δὲ καὶ πλησίον ἑκατέρου τῶν ὤτων ὑπάρχει ἀνὰ ἓν στρογγύλον τρῆμα (διαμ. 0·015) διαμπερὲς μέχρι τῆς προειρημένης κοιλότητος. Τὰ τρήματα ταῦτα, ὧν τὸ ἓν φαίνεται καὶ εἰς τὴν εἰκόνα, ἐχρησίμευον προφανῶς ἵνα διέρχηται δι' αὐτῶν ξύλινος ἢ χαλκοῦς ἧλος ἢ περόνη διὰ νὰ στερεώνῃ τὸ εἰς τὴν κεντρικὴν κοιλότητα ἄνωθεν ἐγγομφούμενον πρᾶγμα. Ὕψος 0·50, διάμ. ἄνω ἐπιφανείας 0·23, διάμ. ποδὸς 0·195).

2. Ἄλλη ὁμοία (εἰκ. 22, *β*) τῇ προηγουμένῃ βάσις ἢ τράπεζα. Ἔχει εἰς τὸ μέσον καὶ αὐτὴ κοιλότητα, πολλῷ ὅμως τῆς προηγουμένης μικροτέ_

α (ὕψ. 0·50) γ (διάμ. 0·18) β (ὕψ. 0·44)
Εἰκὼν 22. Τράπεζαι προσφορῶν.

ραν. Τὸ βάθος δὲν ἐμετρήθη διότι εἶναι πλήρης.

3. Δίμυξος λαμπτὴρ σῳζόμενος κατὰ τὸ ἥμισυ (εἰκ. 22, γ), ἐκ φαιοῦ τιτανολίθου.

4. Βάσις ὁμοίου λαμπτῆρος εὑρέθη ἐπὶ τόπου εἰς τὴν κλίμακα, ἥτις εὑρέθη εἰς τὴν ἀποθήκην τῶν ἀνακτόρων καὶ σημειοῦται ἐν τῷ διαγράμματι. Διάμετρος 0·18.

5. Τετράγωνος ἐκ πώρου λίθου τράπεζα προσφορῶν ***(εἰκ. 23)***. Ὅμοιαι εὑρέθησαν καὶ ἀλλαχοῦ

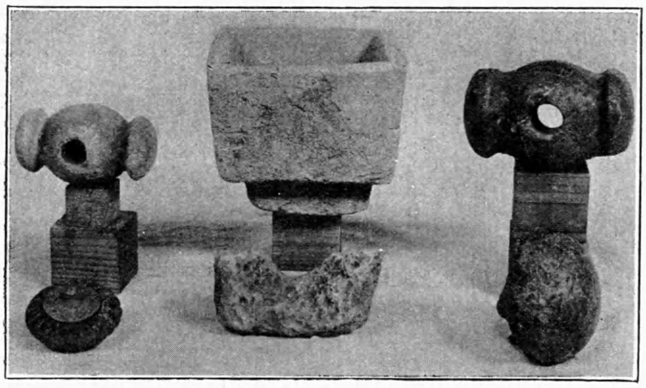

γ (μῆκ. 0·106) β (ὕψ. 0·12) α (μῆκ. 0·13)
Εἰκὼν 23. Σφῦραι λίθιναι καὶ τράπεζα προσφορῶν.

ἐν Κρήτῃ. Ὕψος 0·125, πλάτ. ἑκάστης πλευρᾶς 0·145.

6. Δύο σφῦραι (εἰκ. 23) ἀναθηματικαὶ ἐκ τιτανολίθου ὁμοιάζοντος πολὺ πρὸς μάρμαρον. Μῆκος τῆς μεγαλυτέρας 0·13, μῆκ. τῆς ἄλλης 0·105.

7. Λεκανῶν ἐκ στεατίτου εὑρέθησαν πολλὰ τεμάχια, ἃ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ συναρμολογήσωμεν.

8. Πώματα ***(εἰκ. 24)*** δοχείων ἐκ στεατίτου.

9. Ποὺς τρίποδος ***(εἰκ. 25*** κάτω ἐν τῷ μέσῳ) ἐκ στεατίτου.

10. Μῆλον λαβῆς ξίφους ἐκ κροκαλοπαγοῦς ἐρυθρωποῦ λίθου (brèche) ***(εἰκ. 26,*** τὸ προτελευταῖον τῆς τρίτης σειρᾶς). Τὸ μῆλον τοῦτο εἶναι κατὰ πολὺ μεῖζον πάντων τῶν ἐν τῷ Κρητικῷ μουσείῳ εὑρισκομένων. Κάτωθεν φέρει ὀπήν, ἐν ᾗ ἐνεγομφοῦτο τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους, ἐγκαρσίως δὲ πρὸς ταύτην ὑπάρχει μικροτέρα ὀπή, δι' ἧς ἐπέρα ὁ ἧλος ὁ συνηλῶν τὸ μῆλον πρὸς τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς. Διάμετρος 0·09.

11. Ζεῦγος ἱερῶν κεράτων (εἰκ. 26, ἐν τῷ μέσῳ) κολοβῶν ἐκ πώρου λίθου. Ὅμοια εὑρέθησαν ἐν Παλαικάστρῳ καὶ ἀλλαχοῦ (ἴδε BSA IX σελ. 280).

12. Κομψότατον ρυτὸν ἐξ ὀψιανοῦ ***(εἰκ. 27)***. Ὁ λαιμὸς ἦτο χωριστὰ εἰργασμένος. Συνεκολλᾶτο ἐπὶ τοῦ ἀγγείου διά τινος κόλλας. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἐντελῶς λεία ἄνευ διακοσμήσεώς τινος, πλὴν ἁπλοῦ πλαστικοῦ κορδονίου, καθ' ὃ μέρος συναρμόζεται ὁ λαιμὸς πρὸς τὴν κοιλίαν. Τὸ ἀγγεῖον θὰ ἦτο πολύτιμον καὶ θὰ ἀπήτησε πολύμοχθον μακρὰν ἐργασίαν διὰ νὰ γλυφῇ ἐξ ὕλης τόσῳ σκληρᾶς.

13. Πυξὶς κυλινδρικὴ (εἰκ. 25, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἄνω σειρᾶς) μειουμένη εἰς τὸ μέσον, ἐκ στεατίτου πρασινωποῦ.

14. Μικρὰ φακοειδὴς πυξὶς ἐκ στεατίτου ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου μετὰ ραβδώσεων λοξῶν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω (εἰκ. 26, τὸ δεύτερον τῆς δευτέρας σειρᾶς).

15. Δισκάριον (εἰκ. 26, τὸ δεύτερον τῆς πρώτης σειρᾶς) ἐκ λευκοῦ μαλακοῦ λίθου. Ἄθυρμα παιδίων. Ἐν Ἑλλάδι τὰ παιδία παίζουσι τὸ παιγνίδιον τοῦτο καλούμενον *σβοῦρος*.

16. Δύο σφονδύλια ἐκ στεατίτου (εἰκ. 26 τὸ τελευταῖον).

δ

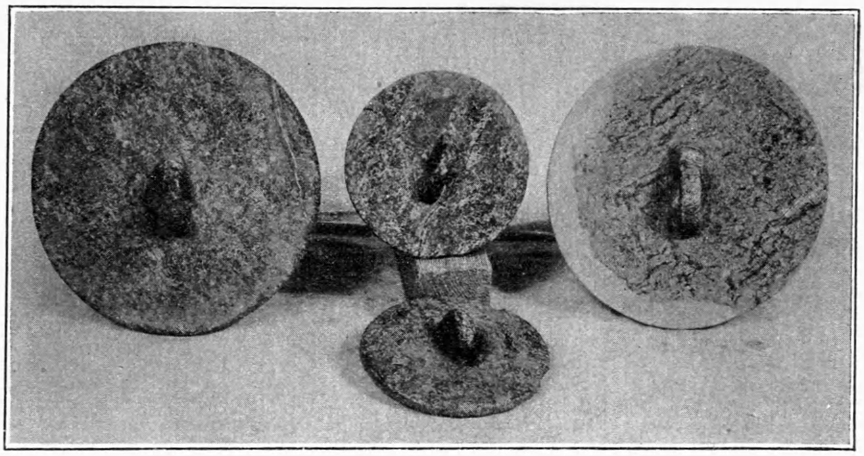

α (διάμ. 0·26) γ β (διάμ. 0·26)

Εἰκὼν 24. Πώματα δοχείων ἐκ στεατίτου (περ. 1:6).

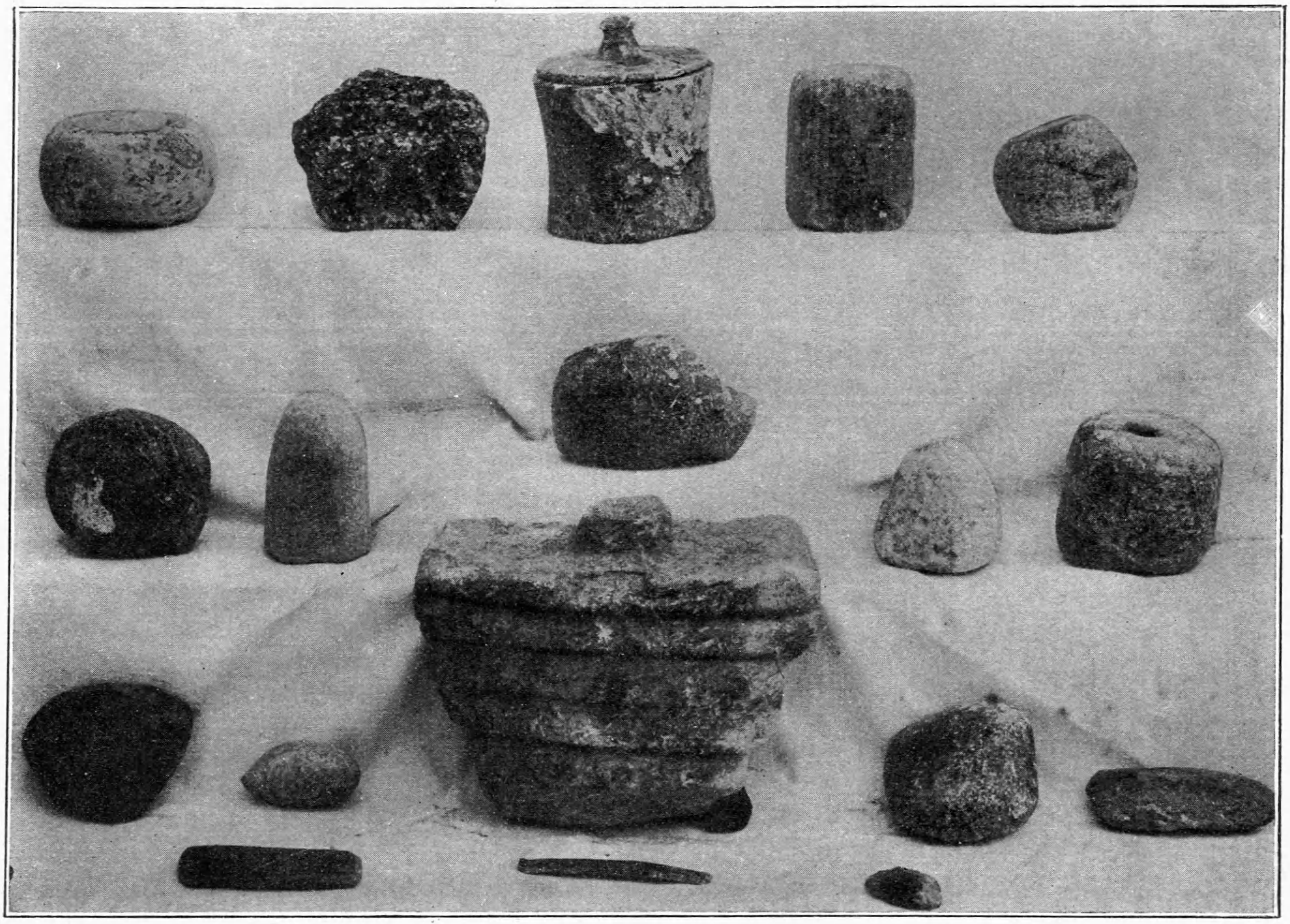

Εἰκὼν 25. Διάφορα σκεύη ἐκ στεατίτου (1:2).

17. Τρία τέσσαρα ἀκόνια διὰ ξυράφια (εἰκ. 26 κάτω).

18. Μαχαιρίδιον ἐξ ὀψιανοῦ (εἰκ. 26, τὸ πρῶτον τῆς τελευταίας σειρᾶς) καὶ τεμάχια πυρῆνος

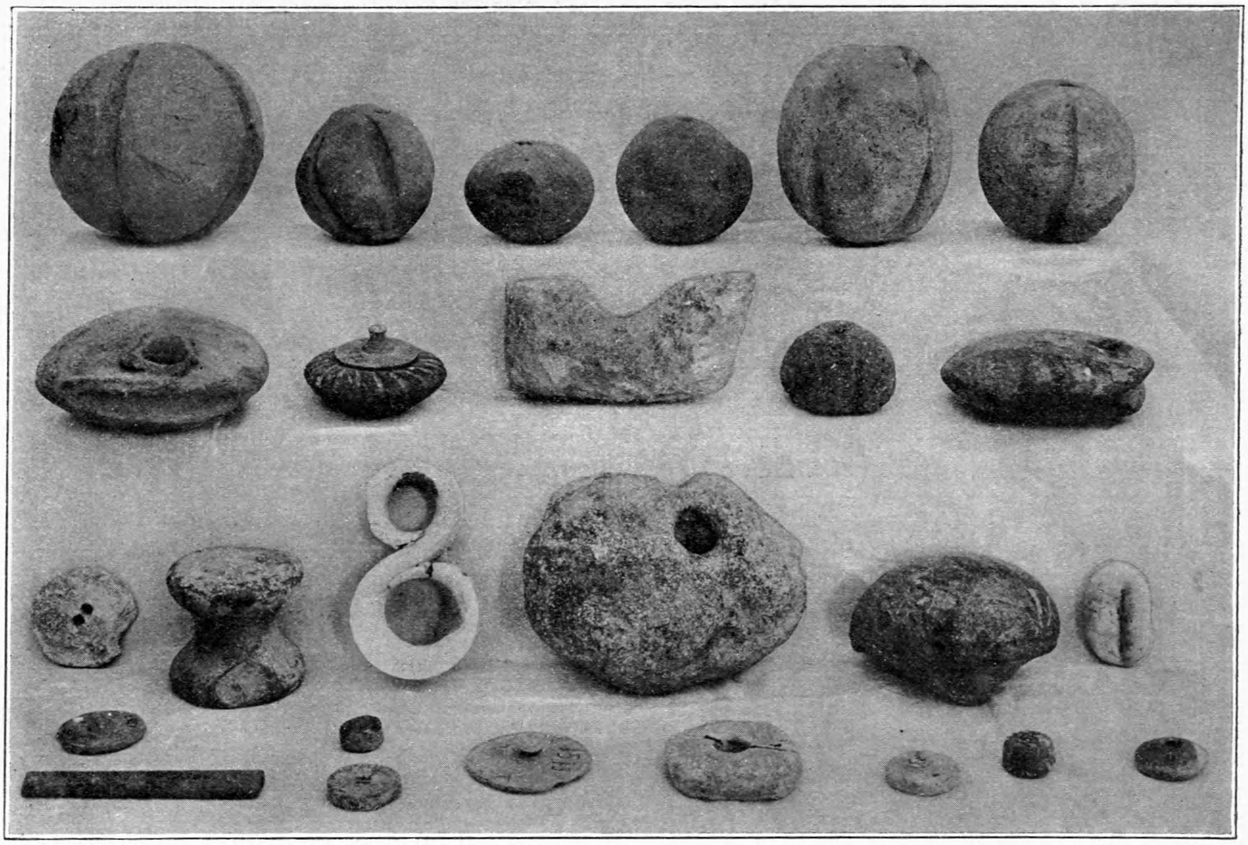

Εἰκὼν 26. Διάφορα ἀντικείμενα λίθινα καὶ πήλινα (περ. 1:3).

Εἰκὼν 27. Ρυτὸν ἐξ ὀψιανοῦ (ὕψ. περ. 0·22).

τοῦ αὐτοῦ λίθου ἐξ οὗ ἀπεσπάσθησαν τοιαῦτα ξυράφια. Ὁ ὀψιανὸς προέρχεται ἐκ Μήλου (ἴδε Excavations at Phylakopi σ. 226 κέ.).

19. Τεμάχιον λιπαρίτου λίθου (εἰκ. 26, τὸ δεύτερον τῆς πρώτης σειρᾶς).

20. Δύο λίθινοι πελέκεις (εἰκ. 26, τὸ δεύτερον καὶ προτελευταῖον τῆς δευτέρας σειρᾶς).

21. Λαβὴ ἀγγείου ἐκ λευκοτάτου μαρμάρου (εἰκ. 26 τὸ τρίτον τῆς τρίτης σειρᾶς). Ὁμοίου σχήματος λαβὰς ἔχουσι πήλινα ἀγγεῖα εὑρεθέντα ἐν τοῖς τάφοις Κνωσοῦ καὶ ἐν Ἁγ. Τριάδι ἐντὸς οἰκιῶν.

22. Ἀκανόνιστος βῶλος τοῦ ποταμοῦ διατρηθεὶς πρὸς ἀνάρτησιν (εἰκ. 26 εἰς τὸ μέσον τῆς τρίτης σειρᾶς). Ἐχρησίμευεν ἴσως ὡς σταθμὸν ἢ βάρος. Ἕλκει 220 γραμμάρια.

23. Βωλάριον ἐκ λευκοπυρίτου (Quarz) (εἰκ. 26 τελευταῖον τῆς τρίτης σειρᾶς). Ἡ μία αὐτοῦ ἐπιφάνεια εἶναι κυρτή, ἡ ἄλλη ἐπιπεδωτέρα διατέμνεται ὑπὸ ἐπιμήκους ἀβαθοῦς αὔλακος. Δὲν διακρίνομεν ἂν ἡ αὖλαξ αὕτη εἶναι τυχαία ἢ ἐχαράχθη ὑπὸ ἀνθρώπου. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, τὸ πρᾶγμα τοῦτο θὰ ἦτο μίμησις καρποῦ φοίνικος. Τὸ βάρος του εἶναι 47,2 χιλιογράμμων. Ἴσως ἐχρησίμευεν ὡς σταθμόν· διότι τὸ βάρος του εἶναι δεκαπλάσιον περίπου τοῦ ἑπομένου λιθίνου σταθμοῦ.

24. Δισκάριον ἐκ στεατίτου οὐχὶ τελείως κανονικόν. Ἔχει βάρος 4,5 γραμμ. (εἰκ. 26 τὸ δεύτερον τῆς τελευταίας σειρᾶς).

25. Ἄλλο ἴσης διαμέτρου διπλασίου πάχους

καὶ βάρους. Ταῦτα ἐχρησίμευον πιθανώτατα ὡς σταθμά. (Ἴδε *Evans* Corola numismatica 1906, 336 κέ.). Τὸ βάρος αὐτῶν συμπίπτει τοῦ μὲν ἐλαφροτέρου πρὸς τὴν δραχμήν, τοῦ δὲ βαρυτέρου πρὸς τὸ Kedet τῆς δεκάτης ὀγδόης Αἰγυπτιακῆς δυναστείας. Ἐν τῇ σημειωθείσῃ μελέτῃ του ὁ κ. Evans ἀποδεικνύει ὅτι τοιαύτη νομισματικὴ μονὰς ἦτο ἐν χρήσει καὶ ἐν Κνωσῷ.

26. Μέγα κυλινδρικὸν δοχεῖον ἐκ στεατίτου, συναρμολογηθὲν ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Εἶχε δύο μικρὰς σχετικῶς ἀλλὰ χονδρὰς λαβὰς καὶ αὐλακωτὴν προχοήν. Τὰ τοιχώματα ἱκανῶς ἰσχυρά. Ὕψος 0·33, διάμ. στομίου 0·29 (***εἰκ. 28, α***).

α (ὕψ. 0·33) *β (διάμ. 0·275)* *γ (ὕψ. 0·31)*

Εἰκὼν 28. Δοχεῖα ἐκ στεατίτου.

27. Ἡμισφαιρικὴ λεκάνη ἐκ στεατίτου μὲ λεπτότερα τοιχώματα. Διάμ. στομίου 0·275, βάθος 0·15 (εἰκ. 28, *β*).

28. Φακοειδὲς δοχεῖον (εἰκ. 28, *γ*) ἐκ στεατίτου μὲ παχέα τοιχώματα. Ἔχει δύο ἰσχυρὰς λαβὰς καὶ δεδηλωμένην πλαστικῶς τὴν βάσιν.

ε΄). ***Χαλκώματα.***

Εἴπομεν ὅτι χωρικὸς σκάπτων πρὸς ἐξαγωγὴν ὑλικοῦ οἰκοδομῆς εὗρῆκε τυχαίως εἰς τὴν ἀποθήκην Β΄ τῶν ἀνακτόρων ἢ ἔξωθεν αὐτῆς (ὁ χωρικὸς δὲν ἐνθυμεῖται ἀκριβῶς τὸν τόπον), τέσσαρας πελωρίους λέβητας, ὧν ὁ μικρότερος εἶναι πολὺ μεγαλύτερος τοῦ ἐν Μυκήναις εὑρεθέντος τοιούτου. Ὁ μέγιστος τούτων (***εἰκ. 29***), ἡμισφαιρικὸς τὸ σχῆμα, ἔχει διάμετρον 1·40, βάθος 0·44 καὶ πάχος τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ 0·003. Ἐπὶ τοῦ χείλους φέρει τρεῖς ἰσχυρὰς λαβὰς σχήματος Π, δι᾿ ὧν ἀνηρτᾶτο ὑπὲρ τὴν ἑστίαν. Βάρος 52 χιλιόγραμμα καὶ 564 γραμμ.

Καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς λέβητες ἔχουσι τὴν κατασκευὴν ἐντελῶς ὁμοίαν. Καὶ τὸ σχῆμα δὲ αὐτῶν εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ πρώτου, μόνον εἰσὶν ὀλίγον βαθύτεροι σχετικῶς.

Ὁ λέβης β΄ ἔχει διάμετρον 1·05, βάθος 0·37 καὶ βάρος 24 χιλιόγραμμα καὶ 360 γραμμάρια.

Ὁ λέβης γ΄ ἔχει διάμετρον 0·84, βάθος 0·35 καὶ βάρος 15 χιλιόγραμμα καὶ 70 γραμμάρια.

Ὁ λέβης δ΄ ἔχει διάμετρον 0·72, βάθος 0·32 καὶ βάρος 12 χιλιόγραμμα καὶ 500 γραμμάρια.

Τόσῳ μεγάλους λέβητας ἐδυσκολεύετο ὁ τεχνίτης νὰ κατασκευάσῃ ἐξ ἑνὸς μόνου τεμαχίου μετάλλου· διὸ ἠναγκάσθη νὰ συναρμολογήσῃ ἕκαστον τούτων ἐξ ἑπτὰ μεγάλων φύλλων χαλκοῦ, ἅτινα συνέδεσε πρὸς ἄλληλα δι᾿ ἥλων ἐχόντων διπλῆν κεφαλήν, μεταχειρισθεὶς ἔνθα μὲν ἁπλῆν, ἔνθα δὲ διπλῆν σειρὰν τοιούτων ἥλων, ὡς φαίνεται σαφῶς ἐν ***εἰκ. 30.***

Εὐνόητον εἶναι ὅτι τὸ βάρος τῶν λεβήτων ἦτο ἀρχικῶς πολὺ μεῖζον· διότι ἡ ὀξείδωσις ἔχει καταφάγει μέγα μέρος τοῦ μετάλλου.

Εἰς τὴν ἀποθήκην η΄ εὑρέθη ὄρθιον παρὰ τὸν νότιον τοῖχον τοῦ δωματίου χαλκοῦν τάλαντον (***εἰκ. 31***). Οὕτως ὠνομάσθησαν τοιαῦται πλάκες χαλκοῦ εὑρεθεῖσαι τὸ πρῶτον ἐν Ἁγ. Τριάδι ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς ἐν Κρήτῃ (***Pigorini*** Bulletino di Paletnologia τ. XXIX). Ὅτι ταῦτα δὲν ἔχουσι νὰ κάμωσι τίποτε μὲ τὰ τάλαντα τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς εἶναι φανερόν. Τοιαῦται πλάκες χαλκοῦ ἔχουσιν ἤδη εὑρεθῇ ἐν Χαλκίδι, Αἰγίνῃ, Σικελίᾳ καὶ Μυκήναις, ἐν Κρήτῃ δὲ πλὴν τῆς Ἁγ. Τριάδος καὶ Τυλίσου, ἐν Μόχλῳ καὶ Παλαικάστρῳ Σητείας.

Ὁ Evans καὶ ὁ Pigorini εἰκάζουσιν ὅτι τὰ τάλαντα ταῦτα ἀντεπροσώπευον ὡρισμένην ἀξίαν· ἐχρησίμευον δηλ. ὡς μονὰς νομισματική. Ἐπειδὴ ὅμως τοιαῦτα τάλαντα εὑρέθησαν οὐ μόνον ἀκέραια, ἀλλὰ καὶ τὸ ἥμισυ περίπου τούτων καὶ πολὺ μικρότερα τεμάχια ἐπίτηδες ἀποκεκομμένα πιστεύομεν, χωρὶς νὰ ἀποκρούωμεν τελείως τὴν γνώμην τῶν προειρημένων σοφῶν, ὅτι αἱ πλάκες αὗται ἦσαν συνήθης μορφή, ὑφ᾿ ἣν ὁ χαλκὸς ἐκυκλοφόρει τότε εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις δὲ ὁ

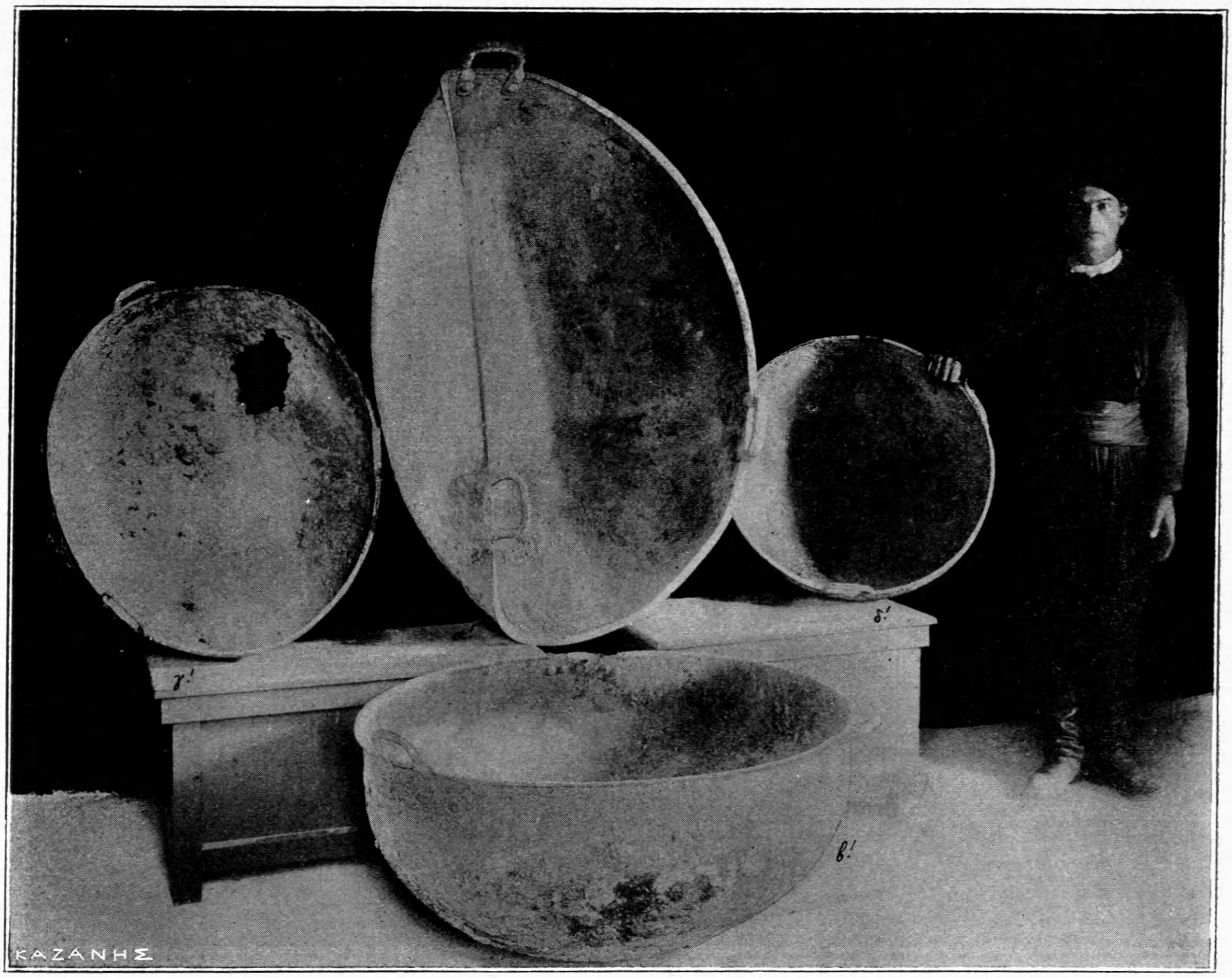

Εἰκὼν 29. Λέβητες χαλκοῖ πελώριοι (διάμ. α 1·40, β 0·98, γ 0·84).

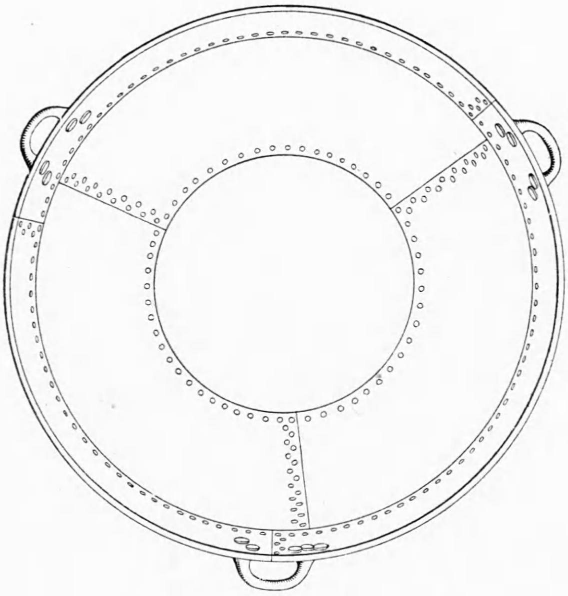

Εἰκὼν 30. Λέβητος ἀπείκασμα.

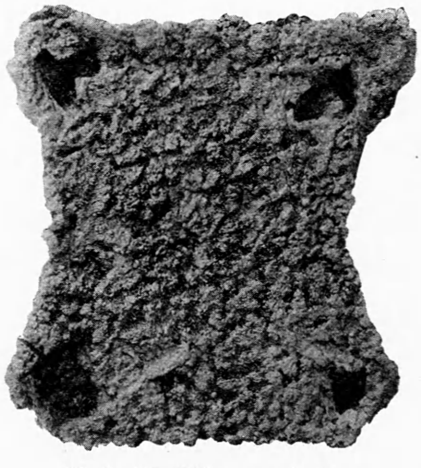

Εἰκὼν 31. Τάλαντον χαλκοῦν.

τεχνίτης ἔχων ἀποκειμένας τοιαύτας πλάκας χαλκοῦ ἀπέκοπτεν ὅσον μέρος ἤθελε πρὸς τὴν ἑκάστοτε χρῆσιν. Τὴν γνώμην μου δὲ ταύτην δὲν δια·

ψεύδει ἡ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Ρεκμαρᾶ ἐν Ἀβύδῳ τῆς Αἰγύπτου εἰκὼν Κεφτιοῦ (Κρητὸς) φέροντος ὡς δῶρον τοιαύτην πλάκα χαλκοῦ· διότι φυσικὸν εἶναι πρὸς τὸν βασιλέα νὰ προσεφέροντο καὶ χρήσιμα μέταλλα, ὅπως προσεφέροντο καὶ χρήσιμα ἀγγεῖα καὶ σκεύη. Αἱ πλάκες αὗται ἐχύνοντο ἐντὸς ἀνοικτῶν ξυλίνων τύπων, καθὰ ἐξηγεῖ ὁ Pigorini ἔ.ἀ.. Μῆκος πλακὸς 0·345, πλάτος ἐν τῷ μέσῳ 0·25, πάχος 0·072, βάρος 26·5 χιλιογρ.. Χημικὴ ἀνάλυσις κατὰ Mosso· χαλκὸς 98·606, ψευδάργυρος καὶ σίδηρος 0·63, μόλυβδος 0·034.

Παρὰ τὸ τάλαντον εὑρέθη στλεγγὶς ἐξ ὀρειχάλκου κεκαλυμμένη διὰ λεπτοτάτου φύλλου χρυσοῦ (εἰκ. 30 κάτω). Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χρυσοῦ ἀπωλέσθη, ἀλλὰ σῴζονται μικρὰ τεμάχια ἐπὶ τῆς στλεγγίδος, συνελέξαμεν δὲ καὶ ἄλλα τεμάχια φύλλων χρυσοῦ παρ' αὐτὴν ἐν τοῖς χώμασι. Πιστεύομεν ὅτι ἦτο πράγματι στλεγγίς· διότι καὶ τὸ σχῆμα ὁμοιάζει πρὸς τὰς στλεγγίδας τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων καὶ πολλὰ ἔχομεν μαρτύρια ὅτι οἱ Μινωϊκοὶ ἐτέλουν ἀγῶνας καὶ ἄλλους καὶ πάλης. Μῆκος τοῦ ὀργάνου 0·32, πλάτος εἰς τὸ μέσον περίπου 0·01· πλατύνεται πρὸς τὸ ἄκρον καὶ στενοῦται πρὸς τὴν λαβήν.

Μικροὶ διπλοῖ ἀναθηματικοὶ πελέκεις. Εἰς ὅλας τὰς ἀνασκαφὰς ἐν Κρήτῃ εὑρέθησαν τοιοῦτοι ***(εἰκ. 32)***, ἐν Μόχλῳ δὲ εἰς πρωτομινωϊκὰ στρώματα.

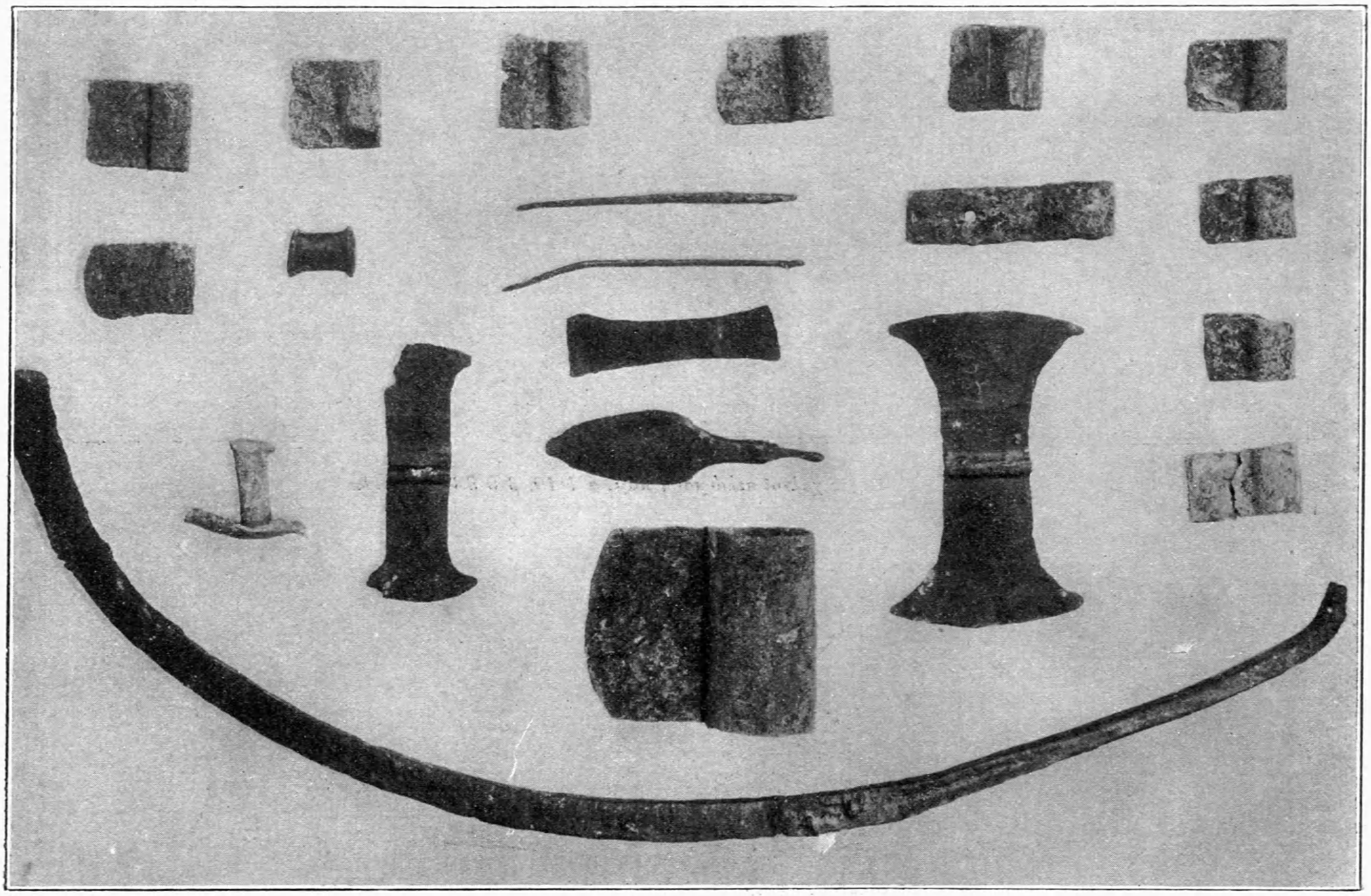

Εἰκὼν 32. Στλεγγίς, διπλοῖ ἀναθηματικοὶ πελέκεις καὶ χαλκώματα (περ. 1:2).

Ἡμισφαιρικὴ λεκάνη ἐκ χαλκοῦ. Δὲν ἀπεικονίσθη. Εὑρέθη εἰς τὰ μεσομινωϊκὰ στρώματα τοῦ ὀρθογωνίου οἰκοδομήματος. Δύο ὁμοίας εὕρηκεν ὁ Seager ἐν Μόχλῳ εἰς στρώματα ὑστερομινωϊκὰ α' (ἀριθ. Εὑρετ. 1581 καὶ 1582) καὶ ἄλλην ὁ Ξανθουδίδης εἰς Καλαθιανὰ Μεσσαρᾶς ἐν οἰκίᾳ μεσομινωϊκῇ (ἀριθ. Εὑρετ. 1419). Διάμ. 0·32, βάθ. 0·032.

Εὕρομεν καὶ μίαν μόνην αἰχμὴν βέλους (εἰκ. 32 ἐν τῷ μέσῳ), τεμάχια σύρματος χαλκοῦ καὶ περονῶν.

Τὸ σπουδαιότατον ὅμως τῶν χαλκῶν εὑρημάτων

ἐν Τυλίσῳ εἶναι χυτὸν ὁλόχαλκον εἰδώλιον ἀνδρὸς ***(πίν. 17)***.

Εἰκονίζει ἄνδρα εἰς σχῆμα σεβίζοντος· ἵσταται ἰσχυρῶς πρὸς τὰ ὀπίσω λορδῶν τὸν κορμόν, ἔχων τὸν ἀριστερὸν πόδα ὀλίγον προβάλλοντα, τὴν ἀριστερὰν χεῖρα καθειμένην παρὰ τὸν μηρὸν καὶ τὴν δεξιὰν πρὸ τοῦ μετώπου, οἱονεὶ ἵνα μετριάσῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἢ τὴν λάμψιν τῆς ἐπιφαινομένης θεότητος, ἣν ἐπικαλεῖται. Περὶ τὴν ὀσφῦν φέρει περίζωμα. Τοῦτο ἔμπροσθεν φαίνεται τετράγωνον ὀθόνιον κρεμάμενον ἀπὸ τῆς ζώνης πρὸς τὰ κάτω καὶ καλύπτον τὸ κατώτερον ἥμισυ τῆς κοιλίας καὶ τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ φαίνεται ὀγκούμενον τὸ πανίον τοῦτο πρὸς τὰ ἔξω ὑπό τινος πράγματος εὑρισκομένου μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὑπογαστρίου. Πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ περίζωμα κατέρχεται λοξῶς καλύπτον τελείως τοὺς γλουτούς, μέρος τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ καὶ ὁλόκληρον τὸν δεξιὸν μέχρι ἰγνύος. Τὸ περίζωμα σφίγγεται περὶ τὴν ὀσφῦν διὰ ζώνης, δὶς τοὐλάχιστον περιελισσομένης. Ἡ ζώνη αὕτη δὲν εἶναι μεταλλική, ὅπως φαίνεται ἐπὶ τῶν τοιχογραφιῶν Κνωσσοῦ. Οὐδὲν ἴχνος διακρίνεται ὅτι ἔφερεν εἰς τὴν ζώνην μάχαιραν, ὅπως τοῦτο εἶναι γενικὸν σχεδὸν ἐπὶ τῶν ἐκ Πετσοφᾶ εἰδωλίων (ἴδε BSA IX πίν. X). Περὶ τὸν λαιμὸν φορεῖ ἁπλοῦν περιδέραιον. Τὰ πέδιλα εἰσὶ δεδεμένα δι' ἱμάντων πλατέων περιελισσομένων περὶ τὴν κνήμην μέχρι τῶν μέσων αὐτῆς.

Ἡ διάπλασις τοῦ σώματος ἐν γένει καὶ τῶν μελῶν μιμεῖται θαυμασίως τὸ φυσικόν, καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῶν μυώνων μαρτυροῦσιν ὀφθαλμὸν ἔμπειρον συλλαμβάνοντα ἀκριβῶς τὴν μορφήν, ἣν λαμβάνουσιν τὰ μέλη ἀναλόγως τῆς συστολῆς τῶν μυῶν κατὰ τὰς διαφόρους κινήσεις τῶν μελῶν. Ἐν γένει ἡ διάπλασις τοῦ εἰδωλίου τούτου δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐφάμιλλος τῇ ἀκμαζούσῃ Ἑλληνικῇ τέχνῃ. Κρῖμα ὅτι τὸ πρόσωπον ἔχει τελείως σχεδὸν φθαρῇ ἐκ τῆς κατιώσεως. Αἱ κνῆμαι φαίνονται ἀναλόγως ἰσχναί. Καὶ τοῦτο ὅμως εἶναι τῆς αὐτῆς αἰτίας ἀποτέλεσμα.

Καὶ ἡ κόμη δὲν διακρίνεται καλῶς, διότι ἔχει φθαρῇ· διακρίνονται ὅμως ὄπισθεν δύο παχεῖς πλόκαμοι κατερχόμενοι μέχρι σχεδὸν τῆς ὀσφύος.

Τὸ εἰδώλιον πατεῖ ἐπὶ λεπτῆς τετραγώνου πλίνθου συμφυοῦς καὶ ὑπὸ ταύτην, ἐπίσης συμφυής, προβάλλει τετράγωνος ἧλος μειούμενος πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔχων ἐν τῷ κάτω αὐτοῦ ἄκρῳ ἀκανόνιστον ἐξόγκωμα. Ὑποθέτομεν ὅτι ὁ ἧλος οὗτος ἐνεγομφοῦτο εἰς τόρμον λιθίνης βάσεως στερεούμενος ἐκεῖ δι' ἐγχύσεως μολύβδου ἢ θείου.

Ἐν τῇ εἰκόνι 32 φαίνονται δύο συνήθεις χαλκαῖ περόναι, διπλοῦς ἧλος (τὸ δεύτερον τῆς δευτέρας), δι' οὗ συνηλοῦντο οἱ λέβητες, κεφαλὴ βέλους καὶ γίγγλυμοι πυξίδων.

Μολύβδινα ἀντικείμενα εὑρέθησαν μόνον δύο δισκάρια. Τὸ ἐν τούτων ἔχει διάμετρον 0·027, πάχος 0·006 καὶ βάρος 41 γραμμάρια· τὸ δὲ ἄλλο ἔχει ἴσην διάμετρον, πάχος 0·005, βάρος 33·5 γραμμάρια. Ὅμοια δισκάρια μολύβδου ὑπάρχουσι πολλὰ ἐν τῷ μουσείῳ Ἡρακλείου, εὑρεθέντα ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφαῖς. Ἐν Ἁγίᾳ Τριάδι εὑρέθησαν δίσκοι μολύβδου ἔχοντες διάμετρον ἀπὸ 0·024 μέχρι 0·18. Πέντε τοιαῦτα εὑρέθησαν ἐπάλληλα, διότι πυρακτωθέντα κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν ἀνακτόρων ἐτάκησαν ἐν μέρει καὶ συνεκολλήθησαν πρὸς ἄλληλα.

Καὶ ἐν Μόχλῳ εὑρέθησαν τοιοῦτοι μολύβδινοι δίσκοι διαφόρου πάχους ἐν Ρωμαϊκοῖς στρώμασιν. Ἐπειδὴ δὲν εὕρομεν κανονικὴν ἀναλογίαν βάρους τῶν διαφόρων τούτων δίσκων, νομίζομεν ὅτι ἀκόμη δὲν δυνάμεθα θετικῶς νὰ εἴπωμεν ὅτι ἦσαν σταθμὰ ἢ ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ σύνηθες σχῆμα, ὑφ' ὃ ἐφέρετο ὁ μόλυβδος εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἐφυλάσσετο ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις.

Τὸ δεξιὰ τῆς εἰκ. 32, ἄνω τῆς στλεγγίδος, φαινόμενον τεμάχιον μολύβδου ἐχρησίμευεν ἵνα συγκρατῇ διερρωγὸς μέγα πήλινον ἀγγεῖον, πίθον ἢ ἄλλο. Εὑρίσκονται δὲ τοιαῦτα συχνὰ ἐν Κρήτῃ.

F'). *Ὀστέινα ἢ ἐλεφάντινα.*

Ἡ διὰ ροδάκων πεποικιλμένη μικρὰ πλάξ, ἣν βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ ***εἰκόνι 33***, κατεσκευάσθη ἐν τῷ μουσείῳ ἐκ γύψου διαταχθέντων οὕτω κατ' εἰκασίαν τῶν μικρῶν τεμαχίων ἐκ πλακιδίων ἐλεφαντόδοντος, ἅτινα εὑρέθησαν ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῶν ἀνακτόρων *ο*. Ἐν τῇ εἰκόνι φαίνονται ἑκατέρωθεν ὅμοια καὶ ἄλλα τεμάχια, ἅτινα πάντα ἐχρησίμευον, ὡς εἰκάζομεν, ἵνα ποικίλλωσι ξυλίνην πυξίδα ἢ κιβώτιον. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐνισχύει τὸ

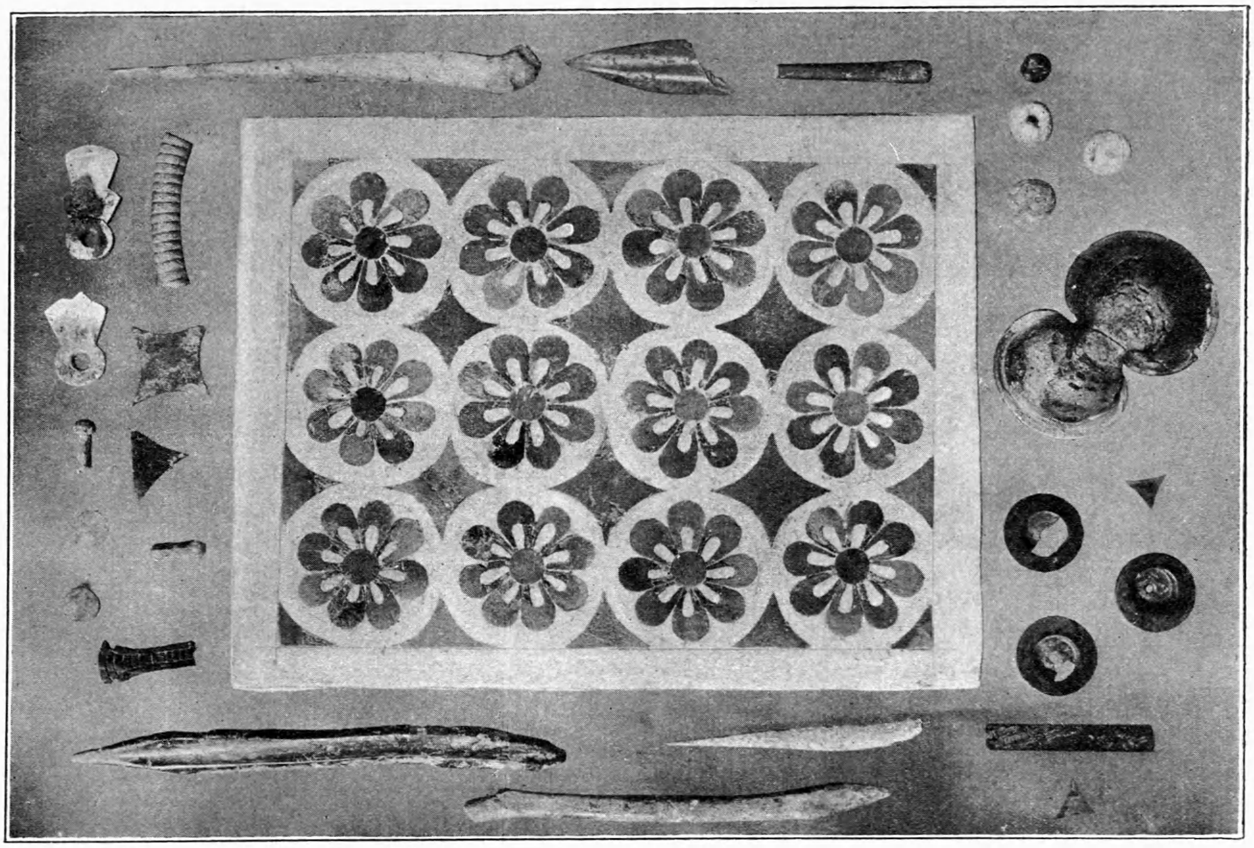

Εἰκὼν 33. Ὀστέινα καὶ ἐλεφάντινα ποικίλματα (1:2).

γεγονὸς ὅτι εὑρέθησαν ὁμοῦ καὶ χαλκοῖ γίγγλυμοι (ἴδε εἰκ. 32 ἀριστερὰ καὶ ἄνωθεν). Πλησίον τούτων εὑρέθησαν καὶ τρία σφαιρίδια ἢ ψῆφοι ἀδιάτρητοι ἐκ κυανῆς πορσελάνης· ἴσως ἄσχετα πρὸς τὰ τεμάχια τοῦ ἐλεφαντόδοντος.

Τὰ χωριστὰ φαινόμενα ἐν τῇ εἰκόνι ραβδία ἐξ ἐλεφαντόδοντος καὶ μικρὰ δισκάρια ἐκ κέρατος ἀνῆκον εἰς τὴν διακόσμησιν ἄλλης πυξίδος· διότι εὑρέθησαν μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἀποθήκῃ, ἀλλὰ μακρὰν τῶν πρώτων.

Ἐξ ἐλεφαντόδοντος εἶναι καὶ τὸ ἀνοικτὸν ὄστρεον τὸ φαινόμενον ἐν τῇ εἰκόνι. Τοῦτο εὑρέθη ἐν τῇ ἀποθήκῃ ζ. Ἐν τοῖς τάφοις τῆς Κνωσοῦ εὑρέθη ὁλόκληρον σκέπασμα ᾠοειδοῦς πυξίδος ἔχον ὡς κοσμήματα τοιαῦτα ὄστρεα ἐξ ἐλέφαντος (ἀριθ. Εὑρ. 118. Prehist. tombs of Knossos σελ. 44).

Τὸ ἡμέτερον ἔχει κάτωθεν δύο στρογγύλους τόρμους καὶ μίαν ἐντομήν, δι' ὧν συνεδέετο πρὸς τὸ σκέπασμα τῆς πυξίδος. Περὶ τὸ μέρος τῆς συνδέσεως τῶν δύο θυρῶν ἄνωθεν ἔχει διπλῆν σειρὰν ἀβαθῶν λακκιδίων, ἅτινα ἦσαν πιθανῶς πεπληρωμένα διὰ χρώματος. Ὀρθῶς δὲ ἀντέγραψε τὴν φύσιν ὁ τεχνίτης παραστήσας τὴν μίαν τῶν θυρῶν τοῦ ὀστρέου μείζονα τῆς ἄλλης.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω εὑρέθησαν (εἰκ. 33) καί τινες ἀκίδες ἢ βελόναι ὀστέϊναι καὶ μικρὰ σπάθη ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης πρὸς παρασκευὴν ἀλοιφῶν ἢ ἄλλων κοσμητικῶν.

ζ'). **Τοιχογραφίαι.**

Ὅπως τὰ ἄλλα Μινωϊκὰ ἀνάκτορα, φαίνεται ὅτι καὶ τὸ τῆς Τυλίσου εἶχε τοὺς τοίχους τῶν δωματίων αὐτοῦ κεκοσμημένους διὰ τοιχογραφιῶν. Ἀτυχῶς μέχρι τοῦδε ἐλάχιστα μόνον τεμάχια τούτων ἀνεύρομεν. Ταῦτα ἀντιγραφέντα ὑπὸ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ κ. Ε. Stefani δημοσιεύομεν ἐν τοῖς ***πίναξι 18–20.***

Ἐν τῷ πίν. 18, (*α*, *β*) διακρίνονται τρεῖς Μινωϊκαὶ γυναῖκες βαδίζουσαι πρὸς ἀριστερά. Περὶ τῆς πρώτης, ἥτις διακρίνεται κάλλιον τῶν λοιπῶν, παρατηροῦμεν ὅτι πρόκειται περὶ ὡρίμου δεσποίνης ἀρκετὰ εὐσάρκου. Τὸ ἔνδυμα αὐτῆς ποικίλλεται

πρὸς τὰ ἄνω διὰ καθέτων ταινιῶν, τὸ δὲ κατώτερον αὐτοῦ μέρος διὰ κατεσπαρμένων ἀνθέων. Καλύπτει δὲ τὸ φόρεμα ὅλον τὸ κατώτερον ἥμισυ τοῦ σώματος ἀφίνον ἀκαλύπτους μόνον τοὺς ἄκρους πόδας, ἐνῷ τοὐναντίον ἐπὶ τοῦ πρὸς δεξιὰ τεμαχίου (*β*) φαίνεται μέρος ἄλλης γυναικός, ἧς τὸ φόρεμα φθάνει μόνον μέχρι τοῦ μέσου τῶν κνημῶν. Εἶχον ἆρά γε αἱ Μινωϊκαὶ κυρίαι τὴν σημερινὴν συνήθειαν, αἱ μὲν ὥριμοι νὰ φέρωσι ποδήρεις ἐσθῆτας, τὰ δὲ κοράσια βραχείας;

Ἐν τῷ πίνακι 19 φαίνεται πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἄκρον (*α*) δένδρον καὶ πρὸ αὐτοῦ ἴχνη ἱσταμένου ἀνδρός, οὗ μόνον τὸ λευκὸν περίζωμα διακρίνεται καλῶς. Τρία ἄλλα μικρὰ τεμάχια (*β, γ, δ*) παριστῶσιν ἄνδρας μετὰ λευκοῦ ἐπίσης περιζώματος· ἡ στάσις τοῦ ἐν τῷ μέσῳ εἰκονιζομένου φαίνεται ὡς πυγμάχου.

Ἐπὶ ἄλλου μικροῦ τεμαχίου (πίν. 19, *ε*) φαίνονται τριῶν ἀνθρώπων κεφαλαί· τοῦ προσθίου φαίνεται καὶ ὁ ἀριστερὸς βραχίων ἰσχυρῶς ἀνατεταμένος (πρβ. μικρὸν ἐπίσης τεμάχιον τοιχογραφίας Κνωσοῦ οὔπω δημοσιευθέν, ἀριθ. Εὑρ. 63).

Ἐπὶ τοῦ μεγίστου τεμαχίου (πίν. 20, *α*) τοιχογραφίας Τυλίσου μένει αἴνιγμα τί ἤθελεν ἆρά γε ὁ τεχνίτης νὰ παραστήσῃ. Ὁ φίλος K. Müller μοὶ ὑπέδειξεν ὅτι πιθανῶς τὸ εἰκονιζόμενον πρᾶγμα εἶναι μέγα ῥιπίδιον ἐξ ἐκείνων, ἅτινα συνειθίζετο νὰ φέρωνται ὑπὸ δούλων ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν Ἀσιανῶν μεγιστάνων. Ἂν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην ταύτην τοῦ κ. Müller αἱ ἐν τῷ κέντρῳ φαινόμεναι κυρταὶ γραμμαὶ παριστῶσι θυσάνους ἐν ᾧ μέρει ὁ στελεὸς τοῦ ῥιπιδίου συνδέεται πρὸς αὐτό. Θύσανοι ἐπίσης θὰ εἶναι παρόμοιαι γραμμαὶ φαινόμεναι ἔν τινι μέρει τῆς περιφερείας. Ἐπὶ τῆς εἰκόνος (πίν. 20, *α'*) ἐξηγεῖται σαφῶς ἡ ὑπόθεσις αὕτη.

Β'). Μεσομινωϊκά.

Εἴπομεν ὅτι ὑπὸ τὸ πάτωμα τῶν πλείστων δωματίων τοῦ δυτικοῦ ὑστερομινωϊκοῦ οἰκοδομήματος εὑρέθη στρῶμα χωμάτων φορητῶν πάχους ἀπὸ 0·50-0·80. Ὑπὸ ταῦτα δὲ πάλιν πάτωμα ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἰσοπεδωθέντος μαλακοῦ βράχου κοινῶς ἐν Κρήτῃ *κούσκουρα* λεγομένου (μάργα). Τὸ πάτωμα τοῦτο ἦτο ἐγκατεσπαρμένον διὰ μικρῶν ἀνθράκων καὶ ὀστράκων μεσομινωϊκῶν.

Ἀλλὰ καὶ εἰς δύο μικρὰ δωμάτια τῶν ἀνακτόρων, τὰ τελευταῖα πρὸς νότον, παρουσιάσθη ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ φαινόμενον. Ἐπίσης δὲ πλῆθος ὀστράκων μεσομινωϊκῶν εὑρέθη περὶ τὸ μέγα ὀρθογώνιον οἰκοδόμημα καὶ πρὸς νότον τῶν ἀνακτόρων εὐθὺς ἔξω τῶν τοίχων αὐτῶν. Εἶχον μάλιστα σκάψει καὶ δύο τρεῖς λάκκους ἐκεῖ, ἵνα περιλάβωσι τὸ πλῆθος τῶν ἀχρήστων ὀστράκων, ἅτινα ἀπέρριψαν, ἵνα καθαρίσωσι τὸν χῶρον, ἐφ' οὗ ἤθελον νὰ οἰκοδομήσωσι τὰ ὑστερομινωϊκὰ κτίρια. Ὄστρακα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εὑρήκαμεν πολλὰ καὶ ἔν τινι λάκκῳ, ὃν ἀνεκαλύψαμεν μακρὰν τῶν ἀνακτόρων, 300 περίπου μέτρα πρὸς νότον.

Ἀτυχῶς πολὺ ὀλίγα μόνον ἀγγεῖα εὑρέθησαν ἀκέραια. Μελετήσαντες ὅμως τὸ πλῆθος τῶν ὀστράκων δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τῶν συνήθων τῇ μεσομινωϊκῇ ἐποχῇ σχημάτων καὶ περὶ τῆς κεραμεικῆς τέχνης.

Συνηθέστατα ἀπαντῶσι τὰ μετὰ ποδὸς κωνικὰ κύπελλα ***(εἰκ. 34,*** 5. 6. 9.10). Εἶναι κατεσκευασμένα τὰ πλεῖστα ἄνευ τροχοῦ καὶ φέρουσι καταφανεῖς τοὺς τύπους τῶν δακτύλων τοῦ ἀγγειοπλάστου, ἰδίᾳ ἐσωτερικῶς. Ὁ πηλὸς εἶναι λεπτὸς καὶ καλῶς διηθημένος, ὠχρόξανθος. Εἶναι δὲ κεχρωματισμένα ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, τινὰ μὲν διὰ μέλανος χρώματος, ἄλλα δὲ δι' ἐρυθροῦ· ὀλιγώτερα δὲ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι μέλαν χρῶμα ἐξωτερικῶς, ἐσωτερικῶς δὲ ἐρυθρὸν ἢ ἀνάπαλιν. Τὸ χρῶμα εἶναι ἐπιτεθειμένον εἴς τινα διὰ χρωστῆρος, εἰς ἄλλα δὲ δι' ἐμβαπτίσεως. Ἐξωτερικῶς ἐπὶ τοῦ χείλους φέρουσι πολλὰ τούτων ταινίαν λευκοῦ χρώματος.

Εὑρέθησαν καὶ ἄλλου εἴδους κύπελλα μόνωτα ἄνευ ποδῶν, ἔχοντα καὶ ταῦτα σχῆμα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κωνικὸν (εἰκ. 34, 1, 2, 4, 7). Ταῦτα εἰσὶ διὰ τροχοῦ κατεσκευασμένα καὶ εἶναι μονόχρωμα ἐρυθρὰ ἢ μαῦρα ἢ ἔχουσιν ἁπλῶς τὸ χρῶμα τοῦ πηλοῦ. Τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν τὰ τοιχώματά εἰσι λεπτότατα πλησιάζοντα κατὰ τὴν τελειότητα τῆς κατασκευῆς πρὸς τὰ τῆς Κνωσοῦ μεσομινωϊκὰ 6' ἢ Καμαραϊκά.

Ὑπὸ τὴν βάσιν ἑνὸς κυπέλλου ἐχαράχθη, ἐνῷ ἦτο ἀκόμη νωπὸς ὁ πηλός, σταυρὸς (εἰκ. 34, 14). Ὑπὸ τὴν βάσιν ἄλλου κυπέλλου (εἰκ. 34, 15) διακρίνονται τρία σημεῖα γραφέντα ἐνῷ ἀκόμη ὁ πηλὸς ἦτο πολὺ μαλακός, διὰ καλάμης ξηρᾶς κριθῆς

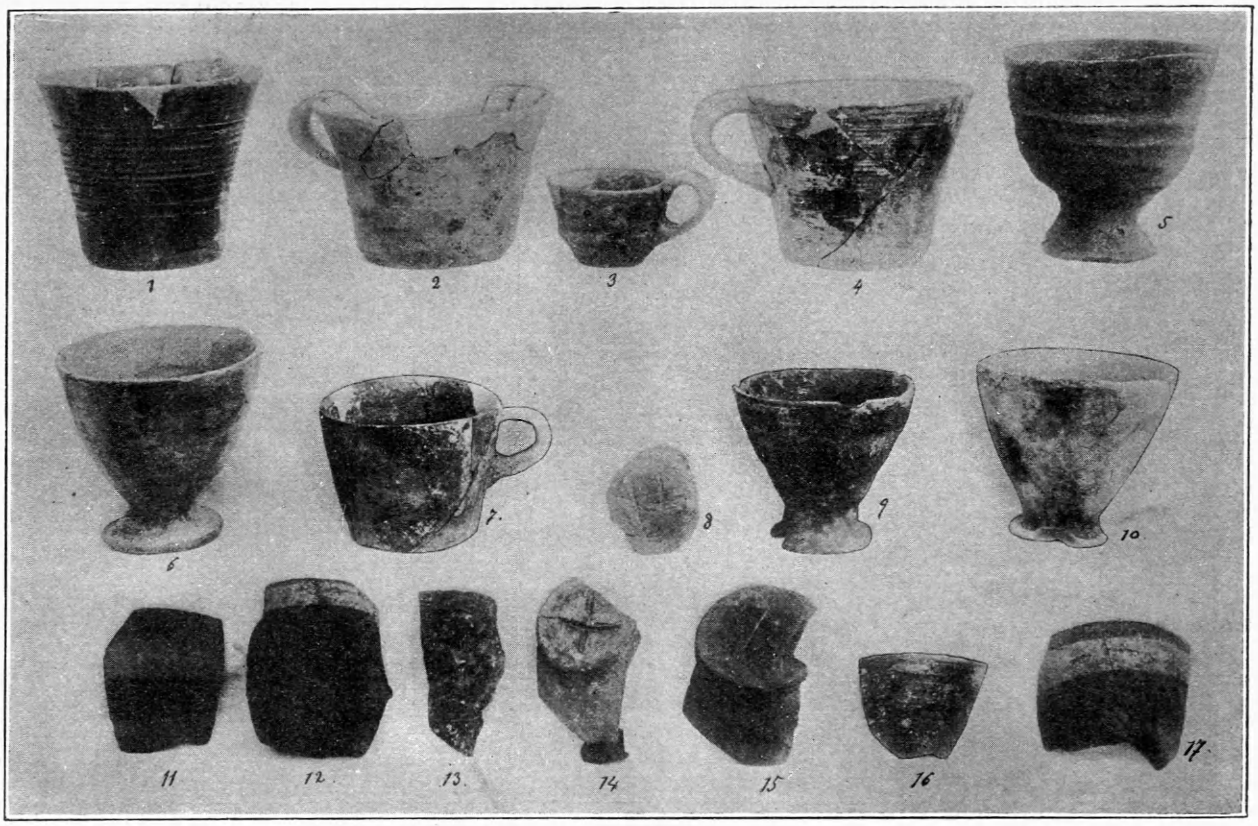

Εἰκὼν 34. Κύπελλα μεσομινωϊκὰ (τοῦ ἀριθ. 1 ὕψος 0·085).

ἤ τινος τοιούτου. Ἐπὶ ἄλλης βάσεως διακρίνονται δύο σημεῖα ἐπίσης χαρακτά.

Τὸ ἐν **πίν. 14, β** ἐλλιπὲς κύπελλον ἔχει ἔσωθεν πλαστικὸν ὀφιοειδὲς κόσμημα, ᾧ ὅμοιον δὲν γινώσκομεν ἐν Κρήτῃ.

Ἐν εἰκ. 34, 8 φαίνεται τὸ κάτω μέρος κυλινδρίσκου ἔχον δύο σημεῖα χαρακτά.

Πίθων τεμάχια, οὐχὶ ὅμως μεγάλων (ὑπολογίζω τὸ ὕψος ἐξ ἀναλογίας πρὸς ἄλλους ἀκεραίους εἰς ἓν μέτρον), εὑρέθησαν πολλά. Εἶναι καὶ αὐτοὶ βεβαμμένοι διὰ τῶν ἰδίων χρωμάτων μαύρου ἢ ἐρυθροῦ. Τινὰ τεμάχια ἔχουσι τὰς συνήθεις καταλοιβάδας (**εἰκ. 35,** 2). Ἐπὶ τῶν τεμαχίων τούτων διακρίνονται δύο ἀβαθέστατα χαράγματα. Δύο τρία τεμάχια εἶναι ἀξιοσημείωτα (εἰκ. 35,13.14), διότι ἔχουσι ποικίλματα διὰ λεπτῶν γραμμῶν πυκνῶς διατεμνουσῶν ἀλλήλας· ἐτυπώθησαν δὲ τὰ ποικίλματα ταῦτα διὰ τύπων πιεσθέντων ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ πηλοῦ. Εἶναι πεποιημένοι ἄνευ τροχοῦ.

α'). Οἰνοχόαι.

Ἡ πρώτη τῆς εἰκ. 35 εὑρέθη σχεδὸν ἀκέραιος. Ἡ λαβὴ καὶ μέρος τῆς κοιλίας συνεπληρώθη διὰ γύψου. Περὶ ταύτης ὅμως ἀμφιβάλλω ἂν εἶναι μεσομινωϊκή, διότι εὑρέθη εἰς τόπον, ὅπου τὰ χώματα εἶχον ἀναταραχθῆ ὑπὸ χωρικῶν πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν, φέρει δὲ καὶ καταφανῆ τὰ σημεῖα τοῦ τροχοῦ, ἐνῷ ὅλα τὰ ἄλλα τεμάχια οἰνοχοῶν τῶν ἀδιαταράκτων μεσομινωϊκῶν στρωμάτων εἰσὶν ἄνευ τροχοῦ πεπλασμένα. Ἐπὶ δύο τεμαχίων (εἰκ. 35,11 καὶ 12) τοιούτων οἰνοχοῶν φαίνεται σαφῶς ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας. Ὁ ἀγγειοπλάστης ἤρχιζε κατασκευάζων τὸ ἀγγεῖον ἀπὸ τῆς βάσεως. Ἐπὶ ταύτης ἐκόλλα ταινίδιον ἢ κυλινδρίσκον πηλοῦ ὅμοιον πρὸς *μακαρόνι*, ἑλίσσων αὐτὸ πρὸς τὰ ἄνω καὶ συγκολλῶν, διὰ τῶν ἐν τῷ ὕδατι συνεχῶς ἐμβαπτιζομένων δακτύλων, τὰς ἐπαλλήλους σειρὰς τῆς ἐκ πηλοῦ ταινίας καὶ ἐπλάτυνε ταύτας. Εὐνόητον εἶναι ὅτι σπανίως ἐπήρκει μία μόνη ταινία ἢ κυλινδρίσκος πηλοῦ διὰ νὰ γίνῃ ἐν ἀγγεῖον. Τότε ἐλάμβανεν ἄλλην ταινίαν, ἣν συνεκόλλα πρὸς τὴν πρώτην καὶ ἐξηκολούθει τὸ ἔργον μέχρι τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου. Τότε διὰ ξυλίνης σπάθης

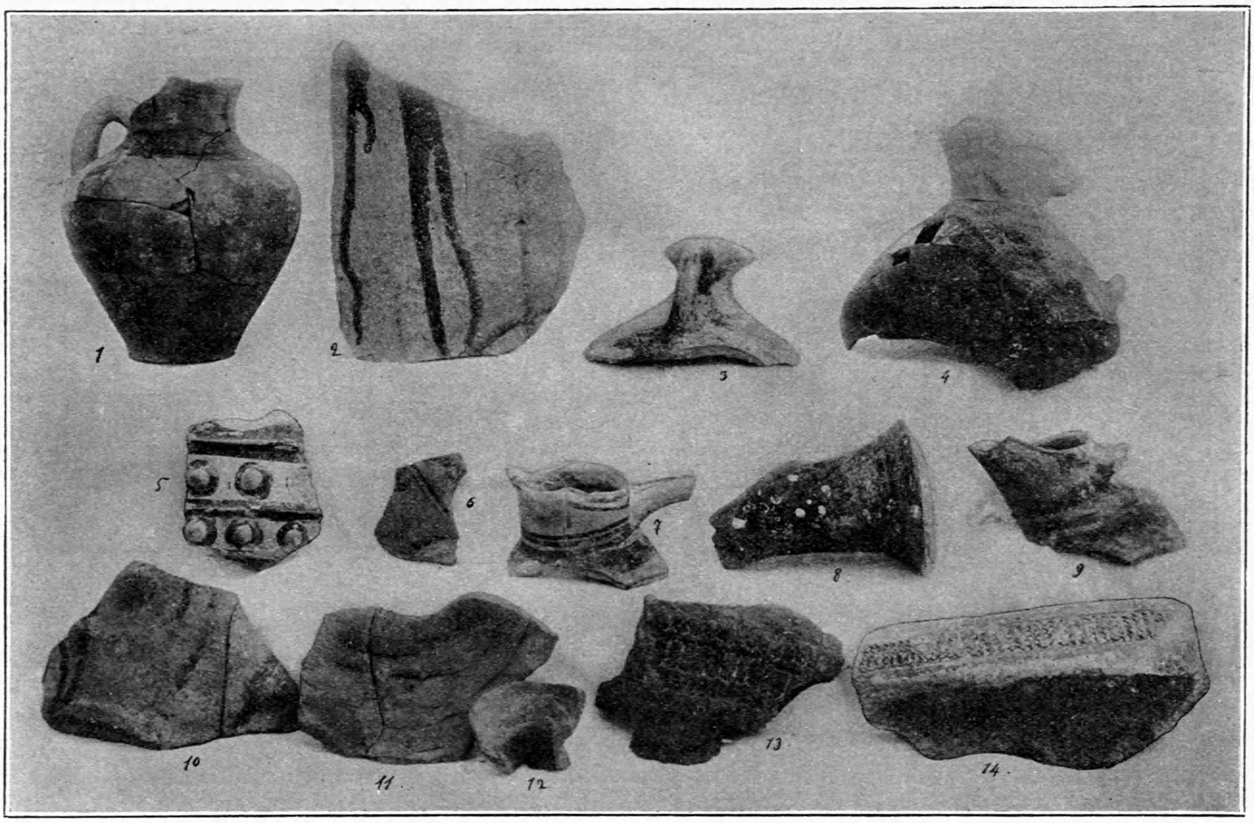

Εἰκὼν 35. Πίθων καὶ οἰνοχοῶν μεσομινωϊκῶν τεμάχια (τοῦ ἀριθ. 1 ὕψ. 0·16· περ. 1:4).

ἐλέαινεν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τὸ πλασθὲν ἀγγεῖον καὶ προσέθετε τὸν λαιμὸν καὶ τὴν λαβὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου. Κατόπιν δὲ ἐπήλειφε τὴν ἐξομαλισθεῖσαν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου διὰ χονδροῦ χρωστῆρος, ἢ διὰ τῆς παλάμης εἰς τὰ μείζονα, διὰ καλῶς διηθημένου ἀραιοῦ πηλοῦ, ἐξαλείφων οὕτω πᾶσαν ἀνωμαλίαν καὶ καθιστῶν αὐτὴν ὁμαλὴν καὶ λείαν. Μετὰ ταῦτα ἐξήραινε τὸ ἀγγεῖον ἐν ἡλίῳ, ἔβαπτεν αὐτὸ καὶ ἐστίλβωνε διὰ στιλβωτῆρος συνήθως λιθίνου καὶ τέλος ὤπτα ἐν κλιβάνῳ.

Εἰς στενόλαιμα ὅμως ἀγγεῖα ὁ τεχνίτης παρέλειπε πολλάκις νὰ λεάνῃ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν ἐπιφάνειαν. Εἰς ταῦτα δὲ φαίνεται ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς σαφῶς· εἰς πολλὰ μάλιστα φαίνεται καθαρῶς ὁ τύπος τῶν ραγῶν τῶν δακτύλων τοῦ ἀγγειοπλάστου μετὰ τῶν λεπτοτάτων γραμμῶν (εἰκ. 35, 10. 11. 12).

Ἐν τῇ **εἰκ. 36** τὸ δεύτερον τῆς πρώτης σειρᾶς ἀγγεῖον εἶναι σκύφος μετὰ δύο στρογγύλων λοξῶν πρὸς τὰ ἄνω τοξοειδῶν λαβῶν καὶ διπλῆς αὐλοειδοῦς προχοῆς (δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ μουσείῳ Ἡρακλείου ἄλλο ἀγγεῖον ἔχον τοιαύτην διπλῆν προχοήν). Ἦτο βεβαμμένον ἔξωθεν διὰ μέλανος χρώματος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔφερε διὰ λευκοῦ, ἐξαλειφθέντος νῦν, διακόσμησιν ἐπαλλήλων γωνιῶν, οἷαι φαίνονται ἐπὶ τῶν τεμαχίων τῆς κατωτέρας σειρᾶς τῆς αὐτῆς εἰκόνος. Τὸ σχῆμα τοῦτο ἀναφαίνεται ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τῆς πρωτομινωϊκῆς ἐποχῆς καὶ παραμένει μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ὑστερομινωϊκῆς γενόμενον τότε πολὺ ὑψηλότερον. Τὸ ἀγγεῖον εὑρέθη ἔξω τοῦ δυσμικοῦ οἰκοδομήματος πρὸς βορρᾶν.

Τὸ τέταρτον ἀγγεῖον τῆς αὐτῆς εἰκόνος ἔχει τὰ τοιχώματα παχύτατα. Εἶναι δὲ ἐκ χονδροειδοῦς πηλοῦ περιέχοντος πολλὴν ἄμμον καὶ λιθάρια. Εἶχε καὶ δευτέραν λαβήν, ἧς φαίνεται ἡ πρόσφυσις. Τὸ σχῆμα ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἐκ Μόχλου πρωτομινωϊκὸν (ἀριθ. Εὑρετ. μουσ. 5532).

Ἐπὶ τῆς εἰκ. 35, 5 φαίνεται τεμάχιον μικροῦ πίθου, ὅπερ εἶχεν ἐξωτερικῶς τὴν ἐπιφάνειαν κεκαλυμμένην δι' ἐπαλλήλων σειρῶν κεφαλῶν ἥλων πρὸς πρὸς διακόσμησιν.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς εἰκόνος, 8, φαίνεται λαιμὸς οἰνο-

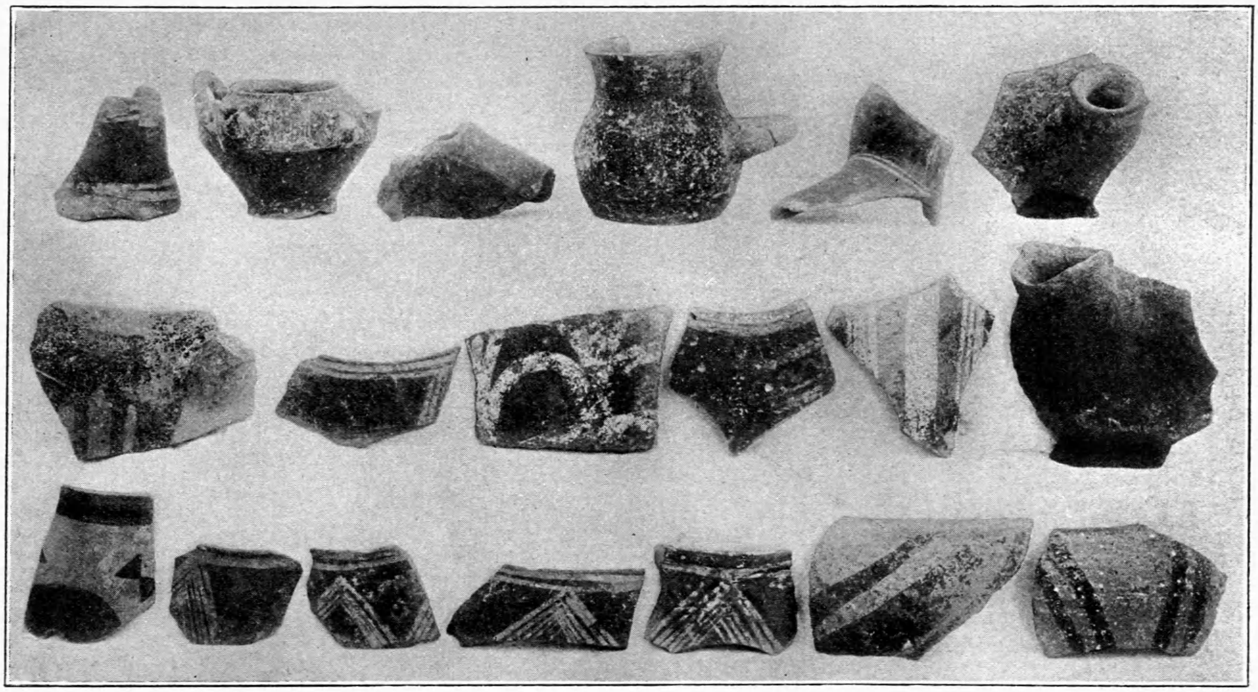

Εἰκὼν 36. Τεμάχια πρωτομινωϊκῶν καὶ μεσομινωϊκῶν ἀγγείων (τοῦ 4 ὕψ. 0·22).

χόης, ἧς ἡ διὰ μέλανος χρώματος βεβαμμένη ἐπιφάνεια ἦτο ἐρραντισμένη διὰ λευκοῦ λίαν ἀσταθοῦς.

Μεταξὺ πολλῶν ἑκατοντάδων κοφινίων μεσομινωϊκῶν ὀστράκων, ἅτινα εὑρέθησαν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς Τυλίσου, ἰδίως εὐθὺς περὶ τὰ ἀνάκτορα, μόνον 5-10 μικρὰ τεμάχια εὑρέθησαν πολύχρωμα **(πίν. 21)**· τὰ χρώματα ταῦτά εἰσι μέλαν, λευκὸν καὶ χρυσοειδές. Καὶ τὰ ὄστρακα ταῦτα, ὡς καὶ πάντα τὰ πρότερον περιγραφέντα, ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς μεσομινωϊκῆς περιόδου ἤ, κατὰ τὴν ὑποδιαίρεσιν τοῦ Evans, εἰς τὴν μεσομινωϊκὴν α΄. Ἐπίσης εὕρομεν μέχρι τοῦδε πολλὰ μικρὰ τεμάχια δυνάμενα νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν πρωτομινωϊκὴν περίοδον. Ἐπὶ τῆς εἰκόνος 36 φαίνεται χύτρα μεσομινωϊκὴ καὶ τεμάχια ἄλλων μαγειρικῶν σκευῶν καὶ ἓν τεμάχιον ἐκ τρίποδος οὗ τὸ δοχεῖον εἶναι ἀβαθέστατον. Ἐπειδὴ τὰ τεμάχια τῶν τοιούτων τριπόδων φαίνονται ὅτι ὑπέστησαν πολυχρόνιον ἐνέργειαν τοῦ πυρός, πιστεύομεν ταῦτα οὐχὶ ὡς τραπέζας προσφορῶν, ἀλλ' ὅτι ἐχρησίμευον ὅπως τὰ σημερινὰ τηγάνια. Ἡ ἐν τῇ εἰκόνι μεγάλη λεκάνη εἶναι ὑστερομινωϊκὴ καὶ ὡμιλήσαμεν ἤδη περὶ αὐτῆς.

Κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε δεδομένα τῶν ἀνασκαφῶν δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ τόπος οὗτος κατῳκήθη τὸ πρῶτον κατὰ τὴν πρωτομινωϊκὴν περίοδον, ὑπέστη καταστροφὴν μετὰ βραχὺ χρονικὸν διάστημα καὶ διέμεινεν ἔρημος μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς, ὁπότε πάλιν μετὰ βραχὺν χρόνον, πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ παρακμὴ τῆς ἐποχῆς ταύτης πρὸ τῆς ὑστερομινωϊκῆς β΄ ἐποχῆς, κατεστράφη πάλιν καὶ ἠρημώθη τελείως. Κατῳκήθη δὲ πάλιν ἐν τῇ ὑστερομινωϊκῇ γ΄ περιόδῳ τῇ ἀντιστοιχούσῃ πρὸς τὴν Μυκηναίαν ἐποχὴν καὶ πρὸς τὸν μερικὸν ἀνασυνοικισμὸν τῆς Κνωσοῦ.

Ἔκτοτε δὲ ἐξηκολούθησεν ὁ τόπος κατοικούμενος μέχρι σήμερον, ὡς μαρτυροῦσι λείψανα κατοικίας ἀνθρώπων πασῶν τῶν ἐποχῶν.

β΄). Πήλινα εἰδώλια καὶ ἀναθήματα. Τράπεζαι προσφορῶν.

Τὰ ἐπὶ τῆς **εἰκ. 37** εἰκονιζόμενα εἰδώλια ἀνήκουσι πάντα εἰς τὴν μεσομινωϊκὴν ἐποχὴν καὶ εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν δύο μεγάλων κτιρίων μεταξὺ τῶν ἐκβολάδων, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 17, ὅπερ εὑρέθη

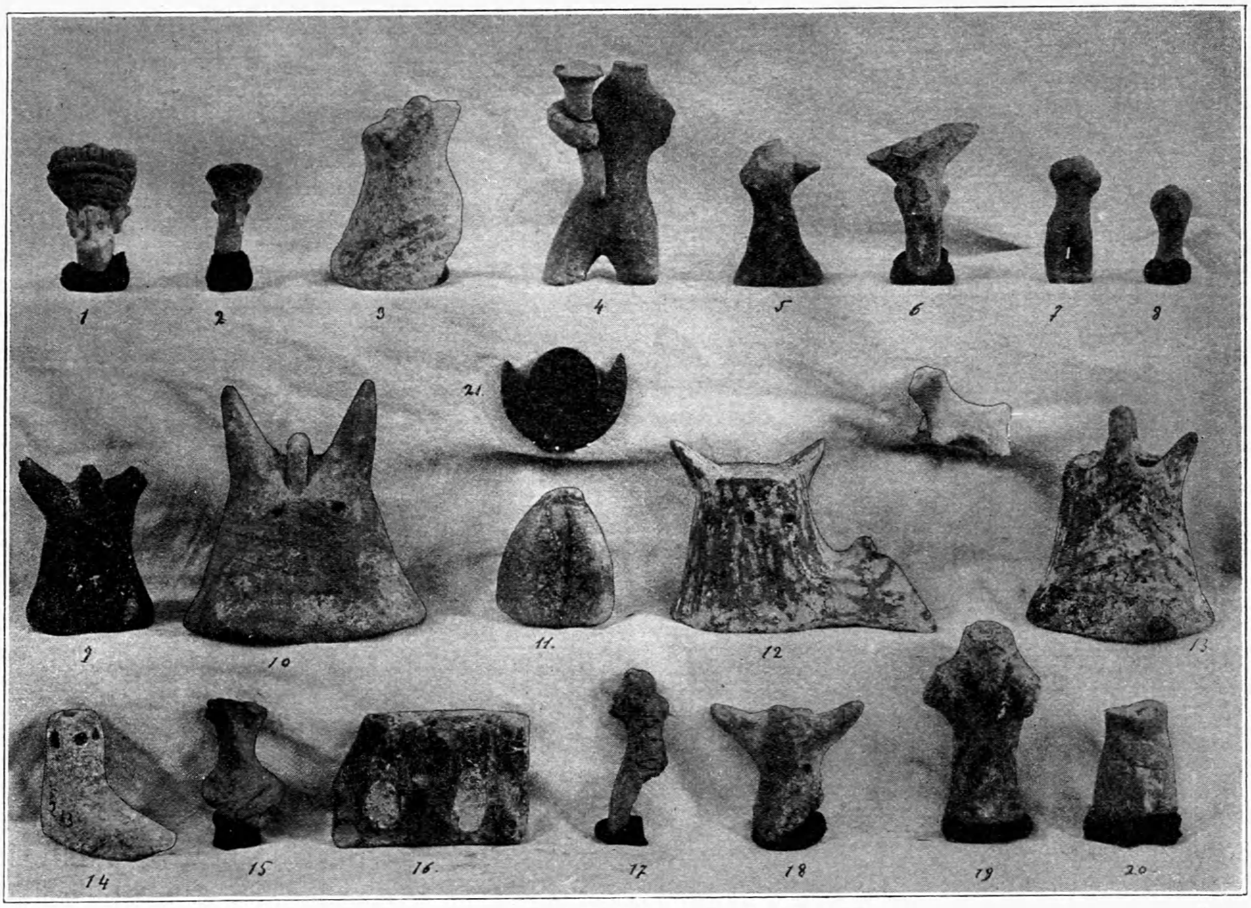

Εἰκὼν 37. Εἰδώλια μεσομινωϊκὰ (τοῦ 4 ὕψ. 0·06).

ἐν τῇ ἀποθήκῃ ξ καὶ εἶναι ὑστερομινωϊκὸν α΄.

Ἡ μικρὰ κεφαλὴ 1 εἶναι ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν λίαν ἐξεζητημένην κόμωσιν. Τὸ πρόσωπον ἔχει λευκόν, τὴν δὲ κόμην μέλαιναν.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 4 κρατεῖ εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα πρᾶγμά τι, ἴσως κωνικὸν ῥυτόν. Αἱ ἄλλαι μικραὶ κεφαλαὶ ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τὰς ἐν Πετσοφᾷ εὑρεθείσας (**BSA IX** 380).

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 10 κωδωνοειδὲς ἀντικείμενον ὁμοιάζει πρὸς τὰ ἐν Κνωσῷ εὑρεθέντα εἰς στρώματα μεσομινωϊκὰ α΄. Τὰ ὑπ' ἀριθ. 12 καὶ 13 προέρχονται ἐκ Κνωσοῦ καὶ εἰκονίσθησαν ἐνταῦθα πρὸς παραβολήν. Ὁ **Mackenzie** (1903, 170) ἐξέλαβε ταῦτα ὡς ἀναθηματικοὺς κωδωνίσκους προβάτων. Ἡμεῖς ὅμως πιστεύομεν ταῦτα ὡς ἀναθηματικὰ γυναικεῖα ἐνδύματα διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους. Πρῶτον ἔχομεν ἀσφαλῆ ἀπόδειξιν ὅτι οἱ Μινωϊκοὶ μετεχειρίζοντο ἀναθηματικὰ ἐνδύματα γυναικῶν. Τοιαῦτα εὑρέθησαν ἐν Κνωσῷ ἐν τῷ αὐτῷ λάκκῳ ὅπου καὶ ἡ μετ' ὄφεων θεὰ (**BSA IX** 82)· δεύτερον διότι ταῦτα δὲν εἶναι στρογγύλα, ἀλλ' ἔχουσι σχῆμα ὁμοιάζον πολὺ πρὸς γυναικεῖον Μινωϊκὸν φόρεμα μετὰ κοιλότητος ἀβαθοῦς καθέτου εἰς τὸ πρόσθιον μέρος, τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 13 (εἰκ. 37) ἔχει καὶ διακόσμησιν γραπτὴν μιμουμένην τὰς πτυχώσεις τῶν τοιούτων φορεμάτων καὶ τέλος τὰ ὑπ' ἀριθ. 9 καὶ 18 ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς ταῦτα καὶ εἶναι βεβαίως τὸ αὐτὸ πρᾶγμα· δὲν δύναται ὅμως νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ὁμοιώματα κωδωνίσκου, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι ὁμοιώματα γυναικείου φορέματος, ἀφοῦ καὶ τὸ κέντρον αὐτῶν εἶναι πλῆρες, πλὴν μικρᾶς ἀβαθοῦς κοιλότητος εἰς τὸ χαμηλότατον αὐτῶν μέρος. Αἱ δύο φαινόμεναι μικραὶ ὀπαὶ θὰ ἤθελον νὰ παραστήσωσι τὰς δύο θηλὰς τῶν μαστῶν, ἃς ἔθηκεν ὁ τεχνίτης ὅπου ἠδύνατο, ἀφοῦ δὲν εἶχε τόπον νὰ θέσῃ αὐτὰς ὅπου ἔπρεπε καὶ δὲν ἤθελε νὰ παραλίπῃ. Αἱ δύο κερατοειδεῖς ἀποφύσεις δηλοῦσι τὰς δύο χειρίδας τοῦ φορέματος, ὡς φαίνεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 9.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 11 εἶναι ὅμοιον ἀνάθημα ἐκ στεατίτου. Εὑρέθη τοιοῦτο καὶ ἐν Ἁγίᾳ Τριάδι ὑπὸ

τῆς Ἰταλικῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς ἐν Κρήτῃ. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 17 εἶναι μικρὸν ἀναθηματικὸν εἰδώλιον ἀνδρὸς πολὺ ἐφθαρμένον, ἀλλ' ἀξιοσημείωτον, διότι ἔχει τρία πρωτομινωϊκὰ γράμματα κεχαραγμένα ἐπὶ τῆς ῥάχεως καλῶς διακρινόμενα καὶ ἐν τῇ φωτογραφίᾳ. Ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου διακρίνει τις ὅτι τὰ γράμματα ἐχαράχθησαν διὰ λεπτοῦ ὀργάνου ἐσχισμένου κατὰ τὸ ἄκρον, ἴσως καλάμου λεπτοῦ ἢ ξηρᾶς καλάμης σιτηροῦ φυτοῦ ὀξυνθείσης ἐν εἴδει γραφίδος. Εἴπομεν ὅτι τοῦτο εἶναι ὑστερομινωϊκόν, ὅπως εἶναι καὶ ὁ ἐκ μαλακοῦ φαιοῦ τιτανολίθου ἀναθηματικὸς πούς (ἀριθ. 14). Οὗτος φέρει τρεῖς ὀπὰς πρὸς ἀνάρτησιν. Τοιαῦτα μέλη ἀνθρώπου ὡς ἀναθήματα εὑρέθησαν καὶ ἐν ἄλλαις ἀνασκαφαῖς ἐν Κρήτῃ, πλεῖστα δὲ ἐν Πετσοφᾷ (BSA IX, 380). Καὶ σήμερον ἔτι ὁ λαὸς ἐν Ἑλλάδι ἀναρτᾷ εἰς τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα ὁμοίωμα (συνήθως ἐξ ἀργύρου) τοῦ μέλους, ὅπερ ἐθεραπεύθη τῇ ἐπικλήσει τοῦ ἁγίου. Τὸ ὑπ' ἀρ. 16 εἶναι βάσις εἰδωλίου, ἐφ' ἧς φαίνονται τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 21 ἀνάθημα εἶναι ἐκ στεατίτου καὶ εὑρέθη ἐν Τυλίσῳ, ἀλλὰ μακρὰν τῆς ἀνασκαφῆς ἓν περίπου μίλιον. Παριστάνει μηνίσκον μετ' ἄστρου ἐντὸς αὐτοῦ.

Τὸ ἐν τῇ **εἰκόνι 38** βαρβαρικὸν εἰδώλιον ἀνήκει εἰς τὴν ὑστερομινωϊκὴν γ' ἐποχήν, εὑρεθὲν μετὰ

Εἰκὼν 38. Εἰδώλιον ὑστερομινωϊκὸν γ' (μέγεθος σχεδὸν φυσικόν).

ὀστράκων τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ ὁμοιάζει πρὸς τὰ εὑρεθέντα σύγχρονα εἰδώλια ἐντὸς μικροῦ ἱεροῦ ἐν Κνωσῷ (BSA 1902, 89). Περὶ τὸν λαιμόν, ἐκτὸς τοῦ γραπτοῦ περιδεραίου, ἔχει σειρὰν λακκιδίων, ἅτινα πληρούμενα διὰ λευκῆς ἴσως μάζης ἀπετέλουν δεύτερον περιδέραιον.

Τὸ ἐν τῇ **εἰκ. 39** κάτω δεξιὰ στρογγύλον πήλι-

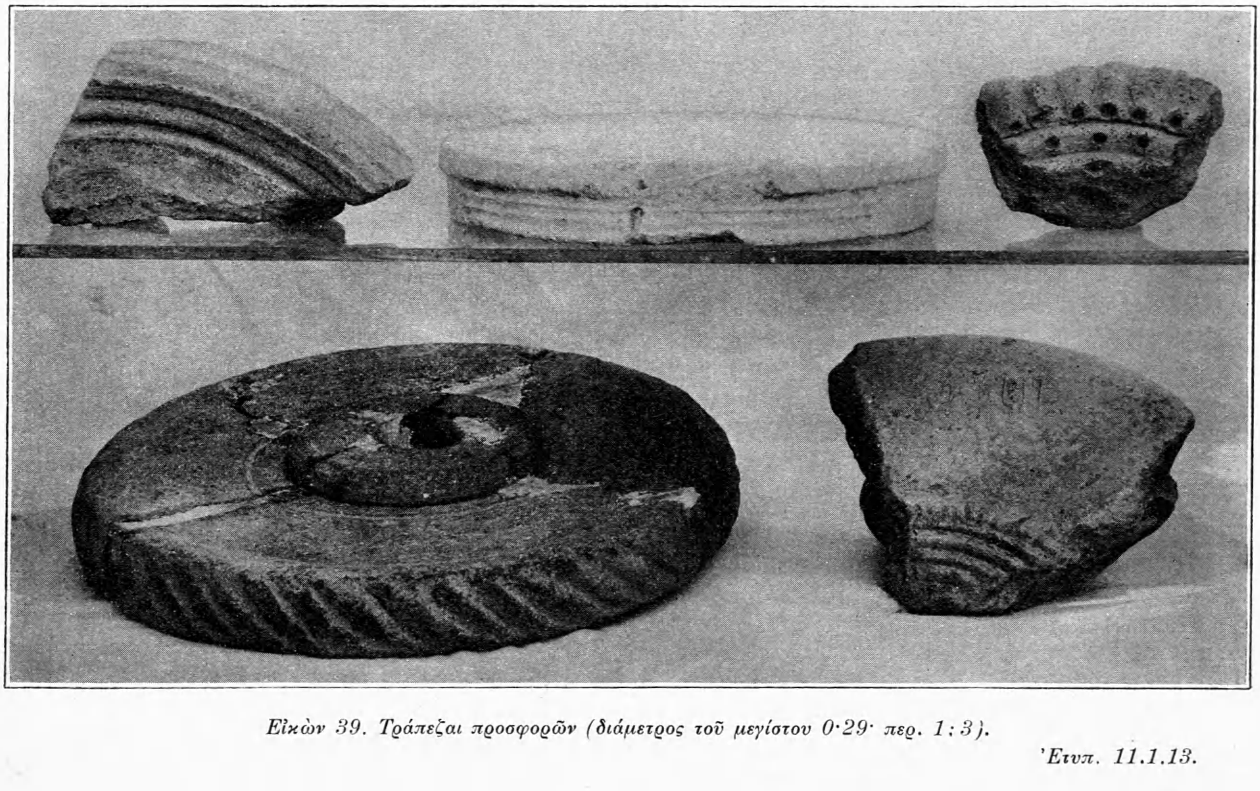

Εἰκὼν 39. Τράπεζαι προσφορῶν (διάμετρος τοῦ μεγίστου 0·29· περ. 1:3).

Ἐτυπ. 11.1.13.

νον κατασκεύασμα εἶναι δίσκος τροχοῦ κεραμεικοῦ. Εὑρέθη ἐν οἰκοδόμηματι, ὅπερ μόλις ἠρχίσαμεν νὰ ἀνασκάπτωμεν. Τὰ στρώματα ἐκεῖ φαίνονται ὑστερομινωϊκὰ γ΄. Τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πρώτης σειρᾶς τῆς αὐτῆς εἰκόνος εἶναι ὅμοιον πρᾶγμα ἐκ λευκοῦ μαρμάρου σῳζόμενον μόνον ὀλίγον (τὸ λοιπὸν συνεπληρώθη διὰ γύψου)· εὑρέθη ἐν ὑστερομινωϊκοῖς στρώμασι. Ὅμοιον πρᾶγμα ἐκ μαρμάρου εὑρέθη ἐν Κνωσῷ (ἀριθ. Εὑρετ. Κρητικοῦ μουσείου 72), οὔπω δημοσιευθέν. Τοιοῦτοι δίσκοι εὑρέθησαν καὶ εἰς Γουρνιὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Κρήτῃ.

Πήλινα δὲ ὑπάρχουσιν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἡρακλείου πολλά, εὑρεθέντα ἐν Κνωσῷ, ἐν Ἁγ. Τριάδι, εἰς Γουρνιὰ καὶ ἀλλαχοῦ. Μέχρι τοῦδε ἐνομίζοντο ὡς τράπεζαι προσφορῶν· ὁ καθηγητὴς ὅμως τῆς ἀνθρωπολογίας κ. Franchet, ἔχων πολλὴν πεῖραν περὶ πάσας τὰς τεχνικὰς λεπτομερείας τῆς κεραμεικῆς τέχνης μὲ ἔπεισεν ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος πράγματα οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰ μὴ δίσκοι ἢ τράπεζαι κεραμεικῶν τροχῶν.

Ζῴων λείψανα:

α΄)· χερσαίων.

Ἐν πάσαις ἐν γένει ταῖς ἀνασκαφαῖς ἐν Κρήτῃ ἀπαντῶσιν ὀστᾶ ζῴων, εὑρέθησαν δὲ καὶ ἐν Τυλίσῳ.

Μέχρι τοῦδε δὲν ἐδίδετο πολλὴ προσοχὴ εἰς ταῦτα· ἡμεῖς ὅμως, πιστεύοντες ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀσημάντων τούτων πραγμάτων δύναται ἡ ἐπιστήμη νὰ ἀρυσθῇ φῶς περὶ τοῦ βίου τῶν προϊστορικῶν λαῶν, συνελέξαμεν ταῦτα μετὰ προσοχῆς σημειώσαντες καὶ τὸν τόπον τῆς εὑρέσεως ἑκάστου.

Τὰ ὀστᾶ ταῦτα ἐστείλαμεν κατόπιν πρὸς τὸν καθηγητὴν τῆς ζῳολογίας κ. C. Keller εἰς Ζυρίχην, ὅστις ἐξετάσας ἐπισταμένως ταῦτα ἀνεῦρεν εἰς ποίας φυλὰς ζῴων ἀνήκουσιν. Ἐμάθομεν οὕτω ἀσφαλῶς εἴδη τινὰ ζῴων, ἴσως τὰ πλεῖστα ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἔζων κατὰ τοὺς Μινωϊκοὺς χρόνους ἐν Κρήτῃ. Ὁ καθηγητὴς Keller ἐλθὼν καὶ εἰς τὴν Κρήτην ἐδημοσίευσε δύο μελέτας περὶ τῶν ζῴων τούτων, τὴν μὲν ἐν Vierteljahresschrift der naturforschenden Wissenschaft in Zürich, Jahrgang 54, 1909: Die ausgestorbene Fauna von Kreta und ihre Beziehungen zu Minotaurus-Sage, τὴν δὲ ἐν Neue Denkschriften der schweizerischen Gesellschaft XLIV Abt. 2: Studien über die Haustiere der Mittelmeer-Inseln.

Ἐκ τῆς μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Keller συνεργασίας μου κατηρτίσθη ὁ ἑξῆς πίναξ τῶν ζῴων, ἅτινα ἔζων ἐν Κρήτῃ κατὰ τοὺς μεσομινωϊκούς, τοὺς ὑστερομινωϊκοὺς καὶ τοὺς γεωμετρικοὺς χρόνους.

Μεσομινωϊκοὶ χρόνοι.	*Ὑστερομινωϊκοὶ χρόνοι.*	*Μυκηναϊκοὶ χρόνοι.*
Bos primigenius.	**Bos primigenius.**	**Bos primigenius.**
Bos Brachyceros.	**Bos brachyceros.**	**Bos brachyceros** μικρὸν εἶδος.
Bos Domesticus. Μέγα εἶδος.		**Bos primigenius et brachyceros** μεικτὸν εἶδος.
Capra aegagrus Creticus. Κρητικὸν ἀγρίμι.	**Capra aegagrus Creticus.**	**Capra aegagrus Creticus.**
		Capra hiscius. Κριός.
Capra domestica. Ἥμερος αἴξ.		**Sus scrofa ferrus.**
Sus scrofa ferus. Σῦς ἄγριος.		**Sus domesticus Indicus.**
Sus domesticus Indicus. Σῦς ἥμερος.	**Sus domesticus Indicus.**	**Cerfus Elafus**
	Cerfus elafus. Ἔλαφος.	**Ovis aries palustris.**
	Ovis aries palustris. Πρόβατον.	**Equus asinus.** Ὄνος.
	Cavalus. Ἵππος.	
	Cannis Creticus. Κρητικὸς κύων.	

Τὰ ἐν τῇ ἀνασκαφῇ εὑρεθέντα ὀστᾶ ἦσαν πάντα εἰς τεμάχια καὶ πολλὰ ἐφαίνοντο ὅτι εἶχον κοπῆ διὰ μαχαίρας βαρείας ἢ διὰ πελέκεως. Ἦσαν ἄρα ὑπολείμματα τροφῶν κατὰ τὸ πλεῖστον. Οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν διατί εὑρέθησαν μὲν πλεῖστα ὀστᾶ ζῴων, ὧν ἡ σὰρξ ἐχρησίμευεν ὡς τροφή, οἷον προβάτου, αἰγός, βοῶν καὶ συός, ἐλάχιστα δὲ μόνον κυνὸς καὶ ἵππου καὶ ἓν ὄνου.

Πτηνῶν δὲν εὑρέθη οὐδὲ ἓν ὀστοῦν, ἀλλὰ θὰ ἦτο τολμηρὸν νὰ συμπεράνωμεν ἀπὸ τοῦδε ὅτι κατὰ

τὰς προϊστορικὰς ἐν Κρήτῃ ἐποχὰς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔτρωγον πτηνά.

Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἄξια εἶναι τὰ μεγάλα κέρατα τῶν πρωτογενῶν βοῶν (bos primigenius, **εἰκ. 40)**. Ἡ φυλὴ αὕτη ἔχει πρὸ πολλοῦ ἐκλίπῃ ἐκ τῆς Εὐρώπης. Ἐκ τῶν ὀστῶν ὅμως καὶ κεράτων, ἅτινα εὑρέθησαν καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἐν Κρήτῃ, ἰδίᾳ δὲ ἐν Τυλίσῳ, φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο σπανία ἐν Κρήτῃ καθ' ὅλην τὴν μακρὰν περίοδον τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς. Δίδεται οὕτω πραγματικὴ βάσις εἰς τὸν μῦθον τοῦ Μινωταύρου. Τὸ θηρίον ἔζη ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει· ὅτι ὅμως συνελαμβάνετο ἐν μικρᾷ μάλιστα ἡλικίᾳ καὶ ἐξημεροῦτο, ἀποδεικνύεται ἀναμφηρίστως ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εὕρομεν τοιούτων βοῶν κέρατα νεαρῶν καὶ ἐνηλίκων, ὧν ἡ αἰχμὴ εἶχεν ἀποκοπῆ διὰ πρίονος (ἰδὲ εἰκ. 40 τὸ πρῶτον ζεῦγος), ἵνα κατασταθῇ τὸ θηρίον ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον. Εὑρέθησαν καὶ ἐν Κνωσῷ κέρατα οὕτως ἀποτετμημένην ἔχοντα τὴν αἰχμήν. Διὰ τοιούτων ἡμιτιθάσων ταύρων θὰ ἐτελοῦντο ἐν Κρήτῃ τὰ ταυροκαθάψια ἢ βοηδρόμια, ἅτινα συχνὰ βλέπομεν ἀπεικονιζόμενα εἰς τοιχογραφίας καὶ ἀνάγλυφα ἐπὶ ἀγγείων ἐκ στεατίτου καὶ εἰς σφραγίσματα καὶ γαλόπετρας.

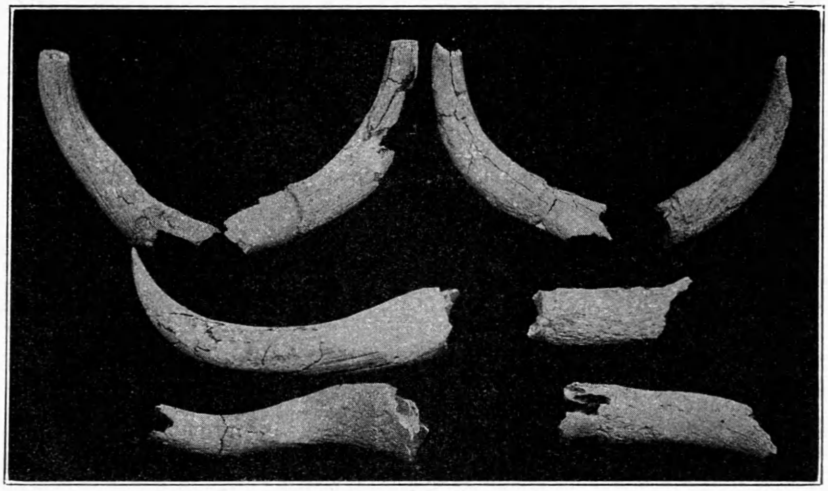

Εἰκὼν 40. Κέρατα πρωτογενοῦς βοὸς (μῆκος τοῦ μεσαίου ἀκεραίου 0·43· περ. 1:10).

Τὰ θηρία τοῦ εἴδους τούτου ζῶσιν εἰς δάση σύσκια καὶ τόπους ὑγρούς. Εἶναι λοιπὸν ἡ ὕπαρξις τοιούτων ζώων ἐν Κρήτῃ κατὰ τοὺς Μινωϊκοὺς χρόνους ἀπόδειξις ὅτι τὸ ξηρὸν νῦν ἔδαφος τῆς νήσου ἐκαλύπτετο τότε ὑπὸ δασῶν, εὐδοκιμούντων ἐν ὑγροῖς καὶ πολυρρύτοις τόποις.

Ἐκ σωροῦ ὀστῶν εὑρεθέντων ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ἠριθμήσαμεν 32 σιαγόνας προβάτων καὶ αἰγῶν ἡμέρων καὶ ἀγρίων, 17 δὲ σιαγόνας συῶν ἐπίσης ἡμέρων καὶ ἀγρίων. Ἐγίνετο ἄρα ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις μεγάλη χρῆσις κρεάτων συός, ἀναλόγως μείζων ἢ σήμερον.

β') θαλασσίων.

Συνηθέστερον εὑρίσκονται ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ἐν Κρήτῃ ὄστρακα, ἀλλὰ καὶ σπόνδυλοι ἰχθύων δὲν εἶναι σπάνιοι.

Ἐν Τυλίσῳ ἀνεύρομεν τὰ ἑξῆς **(εἰκ. 41)**·

1)· μονόθυρα.

α'). Τρίτωνα (Dolium Triton, ἰδὲ ἀριθ. 3).
β'). Πορφύραν (Murex Trunculus, 2 καὶ 19).
γ'). Θαλάσσιον κοχλίαν (Littorina - Littorea, 9 καὶ 10).
δ'). Κυπραίαν (Cypraea, 11 καὶ 15).
ε'). Πεταλίδα (Patella, 4 καὶ 12).

2)· δίθυρα.

F'). Κυθηραίαν (Kytherea, 5 καὶ 18).
ζ'). Κάρδιον ἢ Κυδῶνι (Cardium, 8 καὶ 13).
η'). Κιβωτὸν Νῶε, κοινῶς Ἀχιβάδες ἢ Καλόγνωμες (Nava Noe, 7).
θ'). Στρείδια (Spondylus, 17).
ι'). Γαδουρόποδα (Gaderopus, 6 καὶ 16).

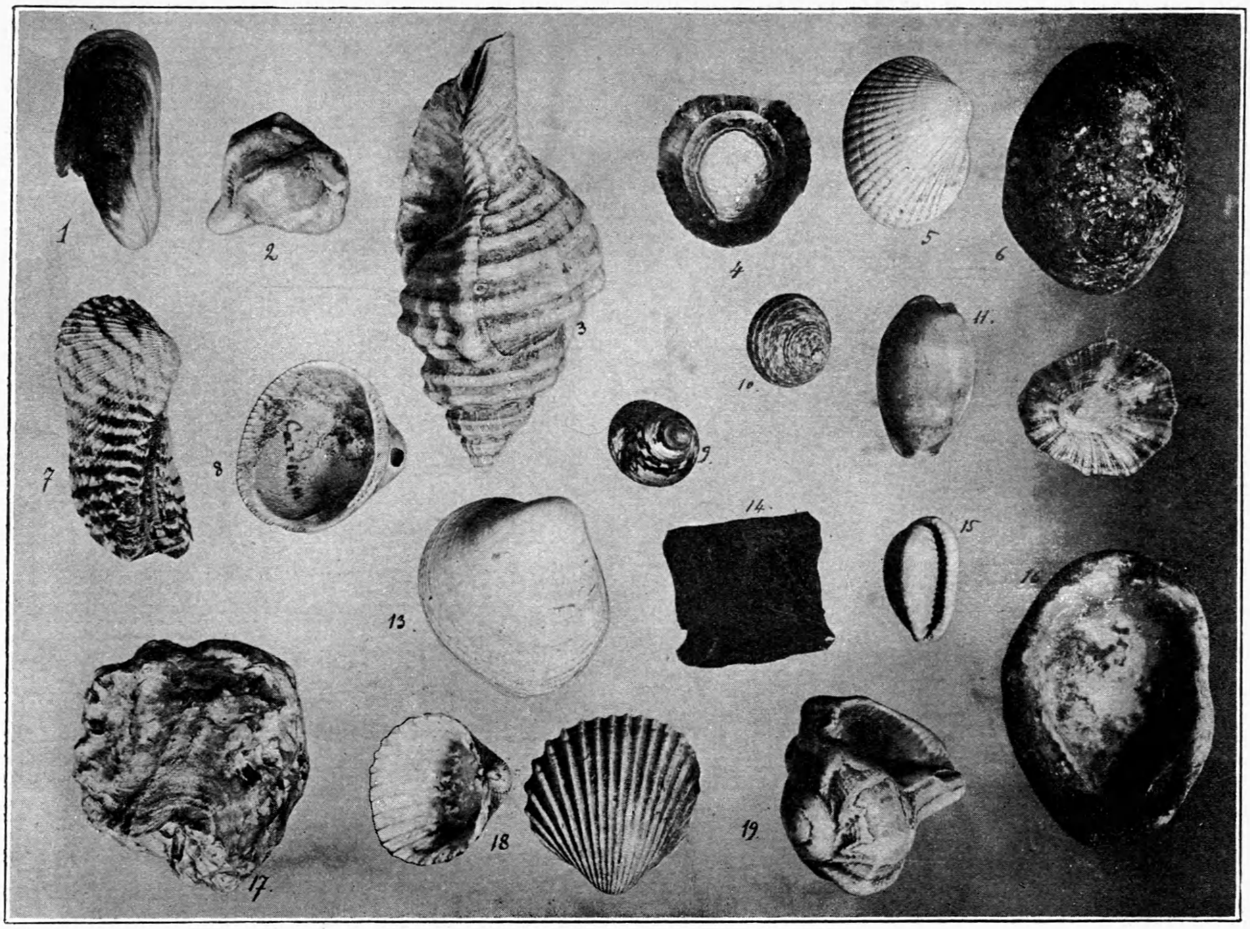

Εἰκὼν 41. Ὄστρεα.

ια'). Μύδια (Mytilus edulis, 1).
ιϐ'). Λιμναία (Strombus Limnaius Stagnalis· δὲν εἰκονίσθη).
ιγ)'. Μικρὸν τεμάχιον πίννης (Pinna, 14).

Πλὴν τούτων εὕρομεν καὶ σπόνδυλον ἰχθύος εὐμεγέθη 3-4 χιλιογράμμων βάρους.

Ἡ Τύλισος ἀπέχει τῆς θαλάσσης δύο περίπου ὥρας· ἐτρέφοντο ὅμως οἱ κάτοικοι αὐτῆς καὶ δι' ὀστράκων καὶ δι' ἰχθύων.

Περιεχόμενα: Εἰσαγωγή, σελ. 197-9. — Α'). Ὑστερομινωϊκὰ ἀγγεῖα καὶ σκεύη, σελ. 199-225: — **α'**). Πήλινα, σελ. 199-215: 1) Πίθοι, σελ. 199-202. 2) Ἀμφορεῖς μεγάλοι, σελ. 202-3. 3) Σκύφοι ὑψηλοί, σελ. 203-5. 4) Πρόχοι, σελ. 205-6. 5) Λοπάδες ἢ γάστραι, σελ. 206-7. 6) Κύπελλα, σελ. 207-9. 7) Οἰνοχόαι, σελ. 209-211. 8) Σκεύη μαγειρείου, σελ. 211. 9) Θυμιατήρια, σελ. 211-3. 10) Πινακίδες ἐπιγεγραμμέναι, σελ. 213-5. **β'**). Σφραγιδόλιθοι (γαλόπετραι), σελ. 215-6. **γ'**). Σφραγίσματα, σελ. 216. **δ'**). Λίθινα, σελ. 216-220. **ε'**). Χαλκώματα, σελ. 220-3. **Ϝ'**). Ὀστέϊνα καὶ ἐλεφάντινα, σελ. 223-4. **ζ'**). Τοιχογραφίαι, σελ. 224-5. — Β'). Μεσομινωϊκά, σελ. 225-231: **α'**). Οἰνοχόαι, σελ. 226-8. **β'**). Πήλινα εἰδώλια καὶ ἀναθήματα· τράπεζαι προσφορῶν, σελ. 228-231. — Ζώων λείψανα μινωϊκῶν χρόνων ἐν γένει, σελ. 231-3: **α'**)· χερσαίων, σελ. 231-2. **β'**)· θαλασσίων, σελ. 232-3.

Ἰωσὴφ Χατζιδάκις.

Εὐβοϊκὰ

ὑπὸ

Adolf Wilhelm.

Α'.

Ἐν ΑΕ 1905, 23 ὁ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ παρὰ LeBas (οὐχὶ ὅμως LeBas-Waddington) 1595 ἀντιγράφου ἐδημοσίευσε τὴν ἑπομένην ἀνάγνωσιν ἐπιγράμματος ἐπιτυμβίου ἐκ Χαλκίδος εἰς τιμὴν Ἀπατουρίου υἱοῦ τοῦ Δαμαρμένου:

Ἐ]νθά[δε τι]μ[ῆ[ντα, τὸν ἔξοχον ἐν πραπίδεσσιν,
   Ε]ὐ[βο]ί[δος γαί]ας ἅδε κέκευθε κόνις,
ἐ]σθλὸν ἐ[ν ἀπογόνοι]ς Ἀπατούριον ὄνθ' Ἑκαδήμου,
   οὗ]ς χὢ κλ[ειογενὴ]ς μῦθος ἐναγλάϊσεν.
Πο]λλὰ συν[αυαίν]ων πάριθι, ξένε, δάκρυα κανθοῖς·
   οὐχ ὁσίη [κλαίονθ'] ὧι(!)δε νέμειν χάριτας,
ἀλ]λὰ προ[σαθρή]σας ὄνομα κλυτὸν ἔννεπε χαίρειν
   καὶ] τὸ παρ[εξενικὸ]ς ξυνὸν ἀμειβόμενος
φ]ώ[νε]ε οἶκο[ι· γαῖ'] Ἐλεφηνορὶς ὀστέα κρύπτοι
   ε[ὐ]φυ[ί]ης [ἴδ' ἑῆ]ς εἵνεκα σωφροσύνας.

Πολλὰ εἶναι τὰ παράξενα, ἅτινα κατὰ τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἐπιγράμματι, δηλαδὴ τὸ *τιμῆντα*, ὅπερ καθιστᾷ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ στίχου πλημμελέστατον ὑπὸ μετρικὴν ἔποψιν, ἡ ἀθησαύριστος λέξις *κλειογενής*, τὸ πρωτάκουστον *παρεξενικός* (!), τὸ *φώνεε οἶκοι* (!), εἶτα δὲ καὶ τὸ *ἐσθλὸν ἐν ἀπογόνοις* καὶ τὸ *συναυαίνων*. Σημειώσατε ὅτι, ἐπειδὴ οὐδεμία τῶν λέξεων τούτων σῴζεται ἀκέραιος ἐπὶ τοῦ λίθου, πάντα τὰ ἄτοπα ταῦτα βεβαίως δὲν ὀφείλονται εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ ἐπιγράμματος, ἀλλ' εἶναι δημιουργήματα τῆς τέχνης τοῦ κ. Παπαβασιλείου, ὅστις ὅμως δὲν ἔκρινεν ἀναγκαῖον ὅπως ἐξηγήσῃ ἡμῖν αὐτά, ἀλλ' ἠρκέσθη ὅπως προσθέσῃ ὀλίγας τινὰς παρατηρήσεις, ἐξ ὧν τοῦτο μόνον προκύπτει ὅτι αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρηθεῖσαι συμπληρώσεις ἔν τισι χωρίοις δὲν συνᾴδουσι διόλου πρὸς τὸ τοῦ LeBas ἀντίγραφον. Τῷ ὄντι τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἔχει ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ 4ου στίχου ..ΣΧΑΙΚΛ..., ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ 9ου στίχου .Ω..ΣΟΙΚΟ.... καὶ τέλος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ 10ου Ν.ΦΥΗΣ... Πρὸς ταῦτα ὁ κ. Παπαβασιλείου λέγει μεταξὺ ἄλλων: «*τὸ ἐν τῷ 4ῳ στίχῳ* ΧΑΙ *νομίζομεν ὅτι κακῶς ἢ ἐχαράχθη ἢ ἀντεγράφη· διὰ τοῦτο ἡμεῖς μετεγράψαμεν* ΧΩ *κτλ. ἡμαρτημένως ὡσαύτως φρονοῦμεν ὅτι ἐχαράχθη ἢ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἡ πρώτη λέξις τοῦ ἐνάτου καὶ δεκάτου στίχου· καὶ ἐν μὲν τῷ ἐνάτῳ ἀντὶ τοῦ* Σ *ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἔκειτο* Ε· *ἐν δὲ τῷ 10ῳ ἀντὶ τοῦ πρώτου γράμματος* Ν *ἔπρεπε νὰ εἶνε* Ε· *μεταξὺ δὲ τοῦ* Υ *καὶ* Η *παρελείφθη τὸ* Ι».

Εὐτυχῶς λεπτομερὴς ἐξέτασις τῶν σφαλμάτων, εἰς ἃ περιέπεσεν ὁ κ. Παπαβασιλείου ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, εἶνε περιττή. Ὅπως κρίνωμεν περὶ τῆς εὐστοχίας τῶν συμπληρώσεων αὐτοῦ, ἀρκεῖ νὰ παραθέσω πληρέστερον ἀντίγραφον τοῦ λίθου, ὅπερ ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ καὶ ὁ κ. Παπαβασιλείου, ἐὰν ἐλάμβανε τὸν κόπον ὅπως ἀναδράμῃ εἰς βιβλίον κοινότατον καὶ ἀπαραίτητον τοῖς ἐπιγραφικοῖς τοῖς περὶ τὰ ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα ἀσχολουμένοις, τὰ Epigrammata graeca τοῦ μακαρίτου G. Kaibel. Ὁ Kaibel ἐδημοσίευσε τὴν ἐπιγραφήν, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὑπ' ἀριθ. 103 κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ L. Stephani, Reise durch einige Gegenden des nördlichen Griechenlands, Taf. II 6 καὶ κατ' ἄλλο ἀντίγραφον τοῦ H. N. Ulrichs, Rhein. Mus. N. F. III (1845), 238.

Τὸ δεύτερον τῶν ἀντιγράφων τούτων ἔχει, κυρτοῖς τύποις ὅπως ἐδημοσιεύθη, ὡς ἑξῆς:

ΑΠΑΤΟΥΡΙΟΣ
ΔΑ..ΡΜΕΝΟΥ
ΧΑΙΡΕ

.ΝΘΑ....Μ.ΝΤΑΤΟΝΕΞΟΧΟΝΕΝΠΡΑΠΙΔΕΣΣΙΝ
.Υ..Ι......ΑΣΑΔΕΚΕΚΕΥΘΕΚΟΝΙΣ
.ΣΘΛΟΝ........ΣΑΠΑΤΟΥΡΙΟΝΟΝΘΕΚΑΔΗΜΟΥ
..ΣΧΑΙΚΛ ......ΣΜΥΘΟΣΕ.ΑΓΛΑΙΣΕΝ
.ΛΛΑΣΥΜ....ΩΝΠΑΡΙΘΙΞΕΝΕΔΑΚΡΥΑΚΑΝΘΟΙΣ
ΟΥΧΟΣΙΗΙ......ΩΙΔΕΝΕΜΕΙΝΧΑΡΙΤΑΣ
..ΛΑΠΡΟ.....ΣΑΣΟΝΟΜΑΚΛΥΤΟΝΕΝΝΕΠΕΧΑΙΡΕΙΝ
...ΤΟΠΑΡ......ΣΞΥΝΟΝΑΜΕΙΒΟΜΕΝΟΣ
....ΣΟΙΚΟ....ΕΛΕΦΗΝΟΡΙΣΟΣΤΕΑΚΡΥΠΤΟΙ
.. ΦΥΗΣ... ΣΕΙΝΕΚΑΣΩΦΡΟΣΥΝΑΣ

Τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἀντιγράφου τούτου συμπληρῶ τὴν ἐπιγραφὴν ὡς ἑξῆς:

Ἀπατούριος
Δα[μα]ρμένου
χαῖρε.

Ἐ]νθά[δε κηρὶ δα]μ[έ]ντα τὸν ἔξοχον ἐν πραπίδεσσιν
Ε]ὐ[βο]ί[ας ἐρατ]ᾶς ἅδε κέκευθε κόνις,
ἐ]σθλὸν [ἐν ἠιθέοι]ς Ἀπατούριον, ὃν θ' Ἑκαδήμου
λέ]σχαι κ[αὶ σοφία]ς μῦθος ἐναγλάϊσεν.
Ἀ]λλὰ σὺ μ[ὴ λείβ]ων πάριθι, ξένε, δάκρυα κανθοῖς·
οὐχ ὁσίη [φθιμένοις;] ὧιδε νέμειν χάριτας,
ἀλ]λὰ προ[σαυδή]σας ὄνομα κλυτὸν ἔννεπε χαίρειν
καὶ] τὸ παρ[ερχομένοι]ς ξυνὸν ἀμειβόμενος·
β]ῶ[λός] σοι κο[ύφα] Ἐλεφηνορὶς ὀστέα κρύπτοι
ἀ]ν[θο]φυὴς [πολλᾶ]ς εἵνεκα σωφροσύνας.

Ἐν στ. 4 ὁ Kaibel ἔγραψεν: *ἐ[π]αγλάϊσεν*, ἐν δὲ στ. 5: *πο]λλὰ σὺ μ[ὲν λείβ]ων* καὶ ἐν στ. 6: *οὐχ ὁσίη [κενεὰς τῶ]ιδε νέμειν χάριτας* (ὡς πρὸς τὴν γραφὴν ΩΙΔΕ ἴδε W. Crönert, Memoria graeca Herculanensis p. 42. Edw. Mayser, Grammatik der griechischen Papyri, Laut- und Wortlehre σελ. 134 κἑ.), ἐν δὲ στ. 7: *προφωνήσας* καὶ ἐν στ. 10 *μεγάλας*. Ἐν στ. 6 [*φθιμένοις*] ἐφαίνετο προτιμότερον ἀντὶ [*νεκροῖς*]· ἀμφίβολον ὅμως ἂν ὑπάρχει ἀρκετὸς χῶρος πρὸς συμπλήρωσιν τῆς λέξεως ταύτης· ἴσως ἔτι καλλίτερον: [*μακάροις*], ἐὰν παραδεχώμεθα τὸν τύπον τοῦτον γνωστὸν ἐξ ἐπιγραμμάτων μεταγενεστέρων (G. Kaibel, Epigr. gr. 453. 656), πρβ. καὶ Kühner-Blass, Ausf. Gramm. I σ. 519.

Β΄.

Ἄλλο ἐπίγραμμα εὑρεθὲν ἐπὶ βάσεως μαρμαρίνης ἐν Καρύστῳ (ΑΕ 1905, 14) ἄρχεται κατὰ τὸν κ. Παπαβασιλείου ὡς ἑξῆς:

Ποτάμ]ιοι Νύμφαι τόδ' ἅ[γνὸν δ]ό[σαν ἀδ]αῖον ὕδωρ
Εὐκλείτει τέκνων μητρὶ χαριζόμεναι,
οὕνεκεν Εὐσεβειῶν τέμενος τόδ' ἐπώνυμον αὔξει
ἄφθονον ἱμερτὴν τευξαμένη λιβάδα κτλ..

Ὁ ἐκδότης ἐπεχείρησεν ὅπως δικαιολογήσῃ κἄπως τὴν ὑπ' αὐτοῦ προταθεῖσαν ἀνάγνωσιν τοῦ πρώτου στίχου, λέγων ὅτι: *τὴν πρώτην λέξιν ποτάμ]ιοι (;) συνεπληρώσαμεν ἐκ μόνης τῆς θέσεως εἰκάσαντες, τὴν δὲ λέξιν ἀδ]αῖον ἔκ τε τοῦ χώρου καὶ τῶν συμφραζομένων.* Ἀλλ' οἴκοθεν εἶναι προφανὲς ὅτι συμπλήρωσις, ἥτις εἰσάγει εἰς τὴν ἀρχὴν ἑξαμέτρου στίχου τὸ [*ποτάμ*]*ιοι* καὶ εἰς ἄλλην θέσιν αὐτοῦ λέξιν μέχρι τοῦδε ἄγνωστον ***ἀδαῖον***, δὲν δύναται νὰ θεωρῆται ἐπιτυχὴς οὔτε ὀρθὴ ἡ ἀντιγραφή, ἐφ' ἧς βασίζεται. Ὁ κ. Π. ἀντέγραψεν τὸν πρῶτον στίχον, ἐν ᾧ γράμματά τινα κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ εἶνε ἐφθαρμένα, ὡς ἑξῆς:

.....ΙΟΙΝΥΜΦΑΙΤΟΔΑΠΟΙ ∠Ο∠/ \ \∠ΑΙΟΝΥΔΩΡ

οἱ δὲ κκ. Hans Schrader καὶ Theodor Wiegand, οἳ εἶδον τὸν λίθον ἐν ἔτει 1895 (πρβ. AM XXI 11, XXIV 458), κατὰ τὸ ἀντίγραφον, ὅπερ εὐγενῶς μοι παρεχώρησαν, ἀνεγνώρισαν:

ΛΝΙΛΙΝΟΥΝΥΜΦΑΙΤΟΔΑ ꞌΟΝ⊏ΟΣΗΓΑΓΟΝ
ΥΔΩΡ

Στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς πληρεστέρας καὶ ὀρθοτέρας ἀναγνώσεως τῶν ἐν μέρει ἐφθαρμένων καὶ δυσδιακρίτων γραμμάτων τολμῶ ὅπως ἐκφράσω τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ὁ λίθος εἶχε:

ΑΙΠΕΙΝΟΥΝΥΜΦΑΙΤΟΔΑΠΟΥΡΕΟΣΗΓΑΓΟΝ
ΥΔΩΡ

δηλαδή:

Α[ἰπει]νοῦ Νύμφαι τόδ' ἀ[π'] ο[ὔρ]εος ἤγαγον ὕδωρ.

Παρομοίως λέγει μεταγενέστερον ἐπίγραμμα εὑρεθὲν ἐν Λαοδικείᾳ τῇ πρὸς Λύκῳ, δημοσιευθὲν ἐν AM XXI 470:

Ἀγαθῆι τύχηι.
Αἰδίσκου γλυκερὸν Πηγηΐδες ἀγλαὸν ὕδωρ
ἴσχουσ' ἐξ ὄρεος χρόνιον κατὰ θέσκελον ἴχνος
τερπόμεναι κατὰ ἄστυ θεόκτιστον αὐτίκα πᾶσαι
πέμπωμεν βλοσυροῖσιν ἐφ' ἔργμασιν ἀφθονίηι τε
Σευήρου καμάτοις τε καὶ ἠνορέηι γανόωσαι.

Ἐπειδὴ ῥητῶς ἐδήλωσεν ὁ ἐκδότης: Die Lesung ist überall sicher, φαίνεται ὅτι ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πρώτου στίχου κεῖται ὄνομα κύριον ἄλλοθεν ἄγνωστον. Ἠδύνατο δὲ καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ ἐκ Καρύστου ἐπιγράμματος νὰ ἀναφέρῃ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους, ἐξ οὗ αὐταὶ αἱ Νύμφαι, ὅπως λέγει, κατήγαγον τὸ ὕδωρ εἰς τὸ ***Εὐσεβείων τέμενος***· μὴ κατορθώσας ὅμως ὅπως εὕρω ὄνομα κατάλληλον προτείνω τὴν ἀνάγνωσιν ***αἰπεινοῦ - - ἀπ' οὔρεος*** ἥτις ἱκανῶς συνάδει πρὸς τὰ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ γράμματα.

Ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ τοῦ ἐπιγράμματος ὁ κ. Π. γράφει:

Οὕνεκεν *Εὐσεβειῶν τέμενος* τόδ ἐπώνυμον αὔξει

καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τελευταίῳ διστίχῳ:

Καὶ τάδε πάντα ἀνέθηκε, λέγει δ' ἐν πᾶσι πολίταις·
Εὐσεβειῶν κρήνης λαμβάνετ' ἡδὺ ποτόν.

Εἶνε ὅμως γνωστὸν (ἴδε Γ. Χατζηδάκη Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα Α΄ σ. 399) ὅτι «*τὸ* ΕΙ *παρελαμβάνετο ἐνίοτε εἰς παράστασιν κλειστοτέρου τινὸς βραχέος φθόγγου*», ὅτι δὲ ἡ καταχρηστικὴ γραφὴ αὕτη τοῦ ΕΙ ἀντὶ Ε δὲν ἦτο ἀσυνήθης ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, ἀποδεικνύει τὸ *βασιλεία* (ἀντὶ: βασιλέα) καὶ *Ἐρετριείων* (δὶς) ἐν τῷ ἐξ Ἐρετρίας ψηφίσματι ΑΕ 1892, 120 (Dittenberger, Sylloge 185). Νομίζω λοιπὸν ὅτι τὸ ἐν Καρύστῳ τέμενος ἐκαλεῖτο ***Εὐσεβῶν τέμενος*** καὶ ἡ ἐν αὐτῷ κρήνη ***Εὐσεβῶν κρήνη,*** ὅπως ***Εὐσεβῶν χῶρος*** τόπος τις ἐν Κατάνῃ, ἴδε Παυσ. Ι΄ 28, 4 καὶ H. Hitzig und H. Blümner III 780.

Γ΄.

Ἐπὶ φυσικοῦ βράχου ἐν Καρύστῳ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ κ. Κωνσταντινίδου ὁ κ. Παπαβασιλείου ἀνέγνωσε καὶ ἀντέγραψε τὴν ἑπομένην ἐπιγραφὴν (ΑΕ 1905, 15 ἀρ. 3):

ΑΜΗΝΙΤΟΣ
ΕΜΠΟΛΕΙΕΙΔΟΣ
Σ Ω Ι Ε

Ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῆς περιέργου ἐπιγραφῆς ταύτης ὁ κ. Π. λέγει τὰ ἑξῆς·

«*Ὡς φαίνεται ὁ Ἀμήνιτος ἦτο καλός τις, ὃν φίλος ἔξω τῆς πόλεως ἴσως κατοικῶν παρακελεύεται νὰ φυλάττηται τὸ κάλλος αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει*».

Προφανῶς ὁ κ. Π. εἰκάζει ὅτι ὁ Ἀμήνιτος ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Καρύστῳ διέτρεχε κίνδυνον διαφθορᾶς καὶ ὅτι διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἄγνωστός τις φίλος ἀπηύθυνεν εἰς αὐτὸν ἔγγραφον ἐπὶ τοῦ λίθου τὴν ἠθικωτάτην παρακέλευσιν ταύτην. Φοβοῦμαι ὅμως ὅτι Ἕλλην ὢν ὁ Ἀμήνιτος δὲν ἠδύνατο ὅπως ἐννοήσῃ τί ἤθελεν ὁ φίλος αὐτοῦ νὰ εἴπῃ. Διότι οὔτε τῆς κλητικῆς χρῆσιν ἔκαμεν ὁ φίλος οὗτος γράφων ἀντὶ ταύτης τὴν ὀνομαστικὴν *Ἀμήνιτος* οὔτε ἔλαβε τὸν κόπον ὅπως ἐκφράσῃ ποῖον *εἶδος* δέον νὰ σώζῃ ὁ Ἀμήνιτος. Ἴσως δύναταί τις ὅπως σώζῃ τὸ κάλλος αὐτοῦ (π. χ. διὰ καταλλήλου θεραπείας, διὰ κοσμητικῶν μέσων), ἀλλ' ἐξ ἅπαντος θὰ εἶνε δύσκολον ὅπως φυλάττηταί τις 'εἶδος'.

Τὸ ἀντίγραφον, ὅπερ προέθηκεν ὁ κ. Π. τοῖς ἀναγνώσταις τῆς ΑΕ, εἶνε ἐλλιπέστατον. Εὐτυχῶς πληρέστερον ἀντίγραφον τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐλήφθη ὑπὸ τῶν κκ. H. Schrader καὶ Th. Wiegand ἐν ἔτει 1895.

Εἰκὼν 1. Ἐπιγραφὴ ἐκ Καρύστου.

Πᾶσα πρὸς ἑρμηνείαν τῆς ἐπιγραφῆς ἀπόπειρα πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν πρῶτον τὴν ἰδιότητα τοῦ λίθου καὶ τῆς γραφῆς. Ὁ μὲν λίθος, φυσικὸς βράχος, κολοβὸς κατὰ H. Schrader καὶ Th. Wiegand πρὸς τὰ δεξιά, ἔχων νῦν ὕψος 0·73, πλάτ. 1·60, πάχ. 0·30 κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν δύο Γερμανῶν ἀρχαιολόγων, 0·40 κατὰ τὴν τοῦ κ. Παπαβασιλείου, ὁμοιάζει κατὰ τὸ ἀκανόνιστον τοῦ σχήματος πρὸς τοὺς λίθους τοὺς εὑρισκομένους ἐν ἑλληνικοῖς τοίχοις (ἴδε AM XXI 13) καὶ ἐν τείχεσιν, π. χ. τοῖς παρὰ τὸ λεγόμενον Δίπυλον ἐν Ἀθήναις (ἴδε τὰ σχεδιογραφήματα AM XXXII πίν. XII). Ἡ δὲ ἐπιγραφὴ κατὰ τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τῶν κκ. Schrader καὶ Wiegand εἶνε 'roh eingepickt', δηλαδὴ ἀμελῶς δι' ὀξέος ὀργάνου ἐντετυμμένη, ἡ δὲ ἐπιφάνεια τοῦ λίθου εἶνε sehr verwittert, ὥστε ἴσως ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως αὐτῆς ἐξηγεῖται καὶ τὸ ἐλλιπὲς τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Π. ληφθέντος ἀντιγράφου. Εἶνε δὲ φανερὸν ὅτι τοιαύτη ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοιούτου λίθου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐπίσημος καὶ δημοσία, ἀλλ' εἶνε αὐτοσχέδιος καὶ ἰδιωτική, παρομοία ταῖς λεγομέναις Graffiti.

Ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς: ***Ἀμήνιτος τῆι πόλει φίλος*** οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρχῃ. Ἀμήνιτός τις (τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ ἐν IG I 447 σ. 1 στ. 60 καὶ ***Ἀμάνιτος*** CIG 1554) μαρτυρεῖ τὴν πρὸς τὴν πόλιν τῶν Καρυστίων φιλίαν, πίστιν καὶ εὔνοιαν αὐτοῦ, ἢ ἐπαινεῖται ὑπὸ ἑτέρου ἀνδρὸς ὡς γνήσιος φίλος τῆς πόλεως, πιθανῶς κατὰ κρίσιμόν τινα περίστασιν, δηλαδὴ ἐν καιρῷ στάσεως ἢ πολέμου ἢ πολιορκίας. Τοιαύτη δὲ μαρτυρία ἢ τοιοῦτος ἔπαινος θὰ εἶχεν ἰδιαιτέραν σημασίαν, ἐὰν ὁ Ἀμήνιτος ἦτο οὐχὶ ἁπλοῦς πολίτης, ἀλλ' ἀρχηγὸς ἢ ὑπαρχηγὸς κόμματος ἢ ἡγεμὼν στρατιωτικοῦ σώματος εἴτε πολιτικοῦ εἴτε ξενικοῦ.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς εἰκασίας ὅτι κατά τινα πολεμικὴν περίστασιν ἐγράφη τὸ ***Ἀμήνιτος τῆι πόλει φίλος*** ἠδύνατό τις νὰ ἐπικαλέσηται καὶ τὸν τρίτον στίχον τῆς ἐπιγραφῆς, ὃς περιέχει τὰ δύο ὀνόματα ***Σοτὲρ Νίκη***, ὑποτιθεμένου ὅτι ταῦτα ἐχαράχθησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν ἢ τοὐλάχιστον καθ' ὁμοίαν εὐκαιρίαν. Διότι ἡ μνεία ***Σωτῆρος*** καὶ ***Νίκης*** καὶ ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο ὀνομάτων τούτων ἁρμόζει κάλλιστα εἰς πολεμικὰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ σωτηρία καὶ ἡ νίκη εἶνε τὰ πάντα, προσέτι δὲ καὶ ὑπενθυμίζει ἡμῖν τὰ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι συνθήματα, περὶ ὧν ὀλίγα δηλοῖ Αἰνείας ὁ Τακτικὸς λεγόμενος ἐν τῷ πολιορκητικῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ 21. 24 ἐκτενέστερον διαλαβὼν περὶ τούτων ἐν τῇ ἀπολεσθείσῃ Στρατοπεδευτικῇ βίβλῳ, καὶ Φίλων ὁ Βυζάντιος ἐν τῇ πέμπτῃ βίβλῳ τῆς Μηχανικῆς συντάξεως σ. 93 κέ. (ἔκδ. R. Schoene). Οὕτω κατὰ Ξενοφῶντα (Ἀναβ. Α' 8, 16) ἐν τῇ ἐν Κουνάξοις μάχῃ τὸ σύνθημα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἦτο: ***Ζεὺς Σωτὴρ*** καὶ ***Νίκη***, ἐν δὲ τῇ πρὸς Βιθυνοὺς μάχῃ Ϝ' 5, 25: ***Ζεὺς Σωτήρ. Ἡρακλῆς Ἡγεμών***, παρεγγύησε δὲ καὶ ὁ Κῦρος κατὰ Ξενοφῶντα (Κύρου Παιδ. Γ' 3, 58) τοῖς στρατιώταις τὸ σύνθημα: ***Ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμών***, Ζ' 1, 10: ***Ζεὺς σωτὴρ καὶ ἡγεμών***, ὁ δὲ Ἰφικράτης, κατὰ Αἰνείαν 24, 16 *οὐδὲ τὸ αὐτὸ σύνθημα ἐκέλευεν τὸν περίοδόν τε καὶ φύλακα ἔχειν, ἀλλὰ ἕτερον ἑτέρῳ δίδοσθαι, ἵνα ὁ μὲν τὸ πρῶτον ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνηται Ζεὺς Σωτήρ, ἐὰν τοῦτο ἔχων τύχῃ, ὁ δὲ ἀντερωτηθεὶς Ποσειδών· οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα σφάλλοιντο ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἐξαυτομολοῖτο τὸ σύνθημα.*

Δὲν εἶναι ὅμως ἀνάγκη ὅπως συμπληρώσωμεν πρὸ τοῦ ***Σωτὴρ*** τὸ ὄνομα θεοῦ τινος καὶ ὅπως ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο γεγραμμένον ἐπὶ ἑτέρου λίθου ἀριστερόθεν προσηρμοσμένου πρὸς τὸν σῳζόμενον· διότι ὑπὸ τῷ ὀνόματι ***Σωτὴρ*** ἠδύνατο νὰ ἐννοῆται καὶ ὅστις δήποτε ἔμελλε τοῖς κινδυνεύουσι σωτηρίαν φέρειν ἢ θεὸς ἢ ἄνθρωπος. «Die Beinamen σωτὴρ und σώτειρα haben sich mit vielen Göttern und Göttinnen verbunden, ja vielfach den Eigennamen vertreten», λέγει ὁ P. Wendland ἐν διατριβῇ ἐπιγεγραμμένῃ ***Σωτὴρ*** ἐν Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft V σ. 336 κέ., πρβ. H. Usener, Götternamen σ. 219 καὶ 172. Οὐχ ἧττον δὲ ἀπενεμήθη ἡ ἐπίκλησις αὕτη καὶ εἰς θνητούς. Οὕτω π. χ. κατὰ Ξενοφῶντα Ἀγησ. ΙΑ' 13 τὸν Ἀγησίλαον ***οἱ συγκινδυνεύοντες*** ἐκάλουν ***μετὰ θεοὺς σωτῆρα***, ὁ δὲ Πλάτων Νόμ. 704 d λέγει περὶ τῆς Κρητικῆς πόλεως ὅτι ***μεγάλου τινὸς ἔδει σωτῆρός τε αὐτῇ καὶ νομοθετῶν θείων τινῶν***· εἶνε δὲ πασίγνωστον ὅτι πολλοὶ στρατηγοὶ καὶ βασιλεῖς καὶ τέλος ἐν τοῖς

ὑστέροις χρόνοις καὶ ἄλλοι προὔχοντες ἔλαβον τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Σωτῆρος καὶ ἡρωϊκὰς ἢ καὶ θείας τιμάς· πρβ. E. Kornemann, Klio I 52 καὶ P. Wendland ἐν τῇ εἰρημένῃ διατριβῇ καὶ ἐν Die hellenistisch-römische Kultur in ihren Beziehungen zu Judentum und Christentum [2. 3] σ. 126 κέ. καὶ A. Bauer, Vom Griechentum zum Christentum σ. 60 κέ.. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν *Νίκην*, ἀρκεῖ ὅπως παραπέμψω τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς H. Usener, Götternamen σ. 370 καὶ F. Studniczka, Neue Jahrbücher I σ. 378 κέ..

Ἀλλὰ δικαιούμεθα ἆρά γε ὅπως συνδέσωμεν τὸν τρίτον στίχον τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς τοὺς δύο προηγουμένους; Μήπως κατά γε τὸ ἀντίγραφον τῶν κκ. Schrader καὶ Wiegand οἱ δύο πρῶτοι στίχοι δεικνύουσι μικρότερα γράμματα, ὁ δὲ τρίτος μείζονα; μήπως ἐν τοῖς μὲν γράφεται N, ἐν τούτῳ δὲ Ν, ἐν ἐκείνοις κανονικὸν τετρασκελὲς Σ, ἐν δὲ τούτῳ τρισκελὲς διὰ μιᾶς κυρτῆς γραμμῆς, καὶ ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ στίχῳ κανονικὸν E, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τρόπον E· μήπως ἐν μὲν τοῖς πρώτοις στίχοις ἀκολουθεῖ ὁ χαράξας τὴν ἐπιγραφὴν τῇ συνήθει Ἰωνικῇ γραφῇ, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ στίχῳ κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τρόπον παρέστησε τὸ ω̄ ἐν ϟOTEP δι' ἁπλοῦ O καὶ τὸ γνήσιον ἀρχαῖον ē διὰ E, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ὀνόματι ΝIKH τὸ ἀλφαγενὲς ἦτα διὰ τοῦ H (πρβ. Γ. Χατζηδάκη, Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα Α' σ. 375 κέ. καὶ O. Hoffmann, Die griechischen Dialekte III σ. 332 κέ.); Μὴ λησμονήσωμεν ὅμως ὅτι αἱ ἐπιγραφαί, περὶ ὧν πρόκειται, εἶνε αὐτοσχεδίως κεχαραγμέναι καὶ ὅτι διὰ τοῦτον τὸν λόγον δὲν ἐπιτρέπεται ὅπως ἀποδώσωμεν παρὰ πολὺ μεγάλην σημασίαν εἰς τὰς διαφορὰς ταύτας τῆς γραφῆς, ἔπειτα δὲ ὅτι καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς μετὰ πάσης ἐπιμελείας γεγραμμέναις εὑρίσκονται τοιαῦται τῆς γραφῆς ἀνωμαλίαι. Οὕτως, ὅπως περιορισθῶ εἰς παρατηρήσεις τινὰς σχετικὰς πρὸς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς ἐξ Ἀττικῆς, ἐν IG I suppl. p. 58 ἀρ. 22 k γράφεται ϟ καὶ Σ, ἐν IG I suppl. p. 88 ἀρ. 373[90] (AE 1886, 81 ἀρ. 5 πίν. 6) ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ Σ, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τετράκις ϟ· πολὺ συχνὰ δὲ τὸ νῦ ἐν ἐπιγραφαῖς τοῦ πέμπτου π. Χρ. αἰῶνος ἔχει ἀναμὶξ τὰ σχήματα Ν καὶ N ἢ καὶ ἄλλα μικρόν τι τούτων παραλλάσσοντα, ἐν δὲ IG I suppl. p. 180 ἀρ. 373[81] (H. G. Lolling, Κατάλογος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου Α' α' ἀρ. 158) τὸ θῆτα εἶνε καὶ ⊕ καὶ ⊙, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν IG I suppl. p. 185 ἀρ. 422[13], ὅπου προσέτι τὸ ῥῶ εἶνε R καὶ P. Ἠδύνατο δὲ ὁ χαράξας τοὺς δύο πρώτους στίχους νὰ ποιήσηται χρῆσιν μειζόνων γραμμάτων ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ ἀναλόγως πρὸς τὴν σημασίαν τὴν ἀποδιδομένην ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ ὀνόματα *Σωτὴρ* καὶ *Νίκη*. Τέλος οὔτε οἱ κκ. Schrader καὶ Wiegand οὔτε ὁ κ. Παπαβασιλείου ἔκριναν ἀναγκαῖον ὅπως διὰ ῥητῆς μαρτυρίας ἀποδώσωσι τὸν τρίτον στίχον εἰς ἄλλην χεῖρα. Ἀλλ' οἵα δήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ γραφικὴ καὶ χρονολογικὴ σχέσις τοῦ στίχου τούτου πρὸς τοὺς δύο ἄλλους, δὲν διαφέρει καὶ τόσον πολὺ ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὁ στίχος οὗτος δὲν δύναται νὰ εἶνε ὑπογραφὴ ἀναθημάτων (διότι ὁ λίθος δὲν φαίνεται νὰ εἶνε βάσις) οὔτε ἐπιγραφὴ βωμοῦ (διότι ὁ λίθος δὲν φαίνεται νὰ εἶνε βωμὸς καὶ τὰ ὀνόματα δὲν ἐκφέρονται ὅπως ἔπρεπεν, ἐὰν προὔκειτο περὶ βωμοῦ, ἐν τῇ γενικῇ) οὔτε ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή, μόνον ὑπολείπεται, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, νὰ ἐξηγήσωμεν, λαμβάνοντες σύναμα ὑπ' ὄψιν τὸν αὐτοσχέδιον χαρακτῆρα τῆς ἐπιγραφῆς, τὸ ϟOTEP ΝIKH ὡς ἁπλῆν μνείαν παρομοίαν πρὸς τὴν ἐν τοῖς συνθήμασιν ἐπὶ χρηστὸν οἰωνὸν γινομένην ἐπίκλησιν θείων δυνάμεων.

Ὡς ἐν θεωρουμένη λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται οὔτε νεωτέρα οὔτε ἀρχαιοτέρα τοῦ πέμπτου αἰῶνος. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐχαράχθη κατ' εὐκαιρίαν στάσεως ἢ πολέμου, εἶνε δὲ γνωσταὶ δύο τοὐλάχιστον μεταβολαὶ τοῦ πολιτεύματος, αἵτινες κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἔλαβον χώραν ἐν Καρύστῳ, νέα ἐξέτασις τοῦ λίθου ἴσως θὰ ὁρίσῃ καὶ ἀκριβέστερον τὴν χρονολογίαν αὐτοῦ. Αἱ δὲ δύο γνωσταὶ ἐν τῷ πέμπτῳ π. Χρ. αἰῶνι τοῦ πολιτεύματος ἐν Καρύστῳ μεταβολαί εἰσιν αἱ ἑξῆς: Πρῶτον μὲν κατὰ Θουκυδίδην Α' 98 τοῖς Ἀθηναίοις περὶ τὸ ἔτος 472 π. Χρ. (G. Busolt, Griechische Geschichte III 1, 140) ***πρὸς Καρυστίους ἄνευ τῶν ἄλλων Εὐβοέων πόλεμος ἐγένετο καὶ χρόνῳ ξυνέβησαν καθ' ὁμολογίαν***· ὁ δὲ πόλεμος οὗτος μνημονεύεται καὶ ὑπὸ Ἡροδότου λέγοντος Θ' 105 ὅτι τὸν Ἑρμόλυκον Εὐθοίνου Ἀθηναῖον, ἄνδρα ἀριστεύσαντα ἐν τῇ κατὰ Μυκάλην μάχῃ ***κατέλαβε ὕστερον τούτων πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισί τε καὶ***

Καρυστίοις ἐν Κύρνῳ τῆς Καρυστίης χώρης ἀποθανόντα ἐν μάχῃ κεῖσθαι ἐπὶ Γεραιστῷ. Εἰς δὲ ἀνάμνησιν τῆς νίκης ταύτης ἐκλήθη *Καρυστόνικος* Ἀθηναῖός τις τότε γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ὕστερον ἐν τῷ πρὸς Σαμίους καὶ Βυζαντίους πολέμῳ 438 π. Χρ. IG I suppl. p. 108 ἀρ. 446 a (Jahreshefte des österr. archäol. Inst. II 221 σημ. 1). Δεύτερον δὲ οἱ Καρύστιοι ὑπήκοοι Ἀθηναίων ἀπὸ τότε γενόμενοι μετέστησαν τὸ πολίτευμα ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους 411, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς συμμετοχῆς Καρυστίων τινῶν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις πραξικόπημα τῶν καλουμένων τετρακοσίων· ἡ δὲ μεταβολὴ αὕτη ἴσως ἐγένετο ὅτε ἔπλευσαν οἱ περὶ Πείσανδρον ἐκ Σάμου εἰς Ἀθήνας, οἷς *εἴρητο τῶν ὑπηκόων πόλεων αἷς ἂν προσίσχωσιν ὀλιγαρχίαν καθιστάναι.* Τέλος δὲ μικρῷ χρόνῳ ὕστερον τῇ συμπράξει τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν περὶ Ἐρέτριαν ναυμαχίαν, ἥτις ἐγένετο καὶ παραίτιος τῆς πτώσεως τῶν τετρακοσίων κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ καθ' ἡμᾶς σεπτεμβρίου τοῦ 411 (G. Busolt, Griechische Geschichte III 2, 1473 κἑ., 1506), ἀπέστη καὶ ἡ Κάρυστος τῶν Ἀθηναίων, πάσης τότε τῆς Εὐβοίας ἀποστάσης *πλὴν Ὠρεοῦ* (πρβ. Θουκυδ. Η' 64, 1. 69, 3. 95, 7). Ἠδύνατο ὅμως καὶ κατ' ἄλλην εὐκαιρίαν, π. χ. κατὰ τὸν ἐν ἔτει 446 πρὸς Εὐβοιέας πόλεμον (G. Busolt, Griechische Geschichte III 1 σ. 424 κἑ.), νὰ συμβῇ ἐν Καρύστῳ πολεμικόν τι κίνημα οὐχὶ τόσον σπουδαῖον ὥστε νὰ μνημονευθῇ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀλλὰ κατάλληλον νὰ δώσῃ ἀφορμὴν ὅπως μαρτυρήσῃ Ἀμήνιτός τις διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τὴν πρὸς τὴν πόλιν φιλίαν αὐτοῦ ἢ ὅπως μαρτυρηθῇ καὶ ἐπαινεθῇ χάριν ταύτης ὑπ' ἄλλου τινὸς καὶ ὅπως πρὸς τὴν μαρτυρίαν ταύτην ἢ τὸν ἔπαινον τοῦτον προστεθῇ κατὰ τρόπον συνθήματος ἡ μνεία καὶ ἐπίκλησις *Σωτῆρος* καὶ *Νίκης*.

Δ'.

Ἐν ΑΕ 1907, 23 ὁ κ. Γ. Ἀ. Παπαβασιλείου ἐδημοσίευσε τεμάχιον ψηφίσματος εὑρεθὲν ἐν Ἀλιβερίῳ τῆς Εὐβοίας, ὃ κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ εἶνε ψήφισμα Ταμυναίων. Πρὸ ὀλίγου δέ, ἐν ΑΕ 1911, 81, πάλιν διέλαβε περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης καὶ ἐπεχείρησε, βασιζόμενος ὡς πρὸς τοῦτο ἐντελῶς ἐπὶ τῶν ἐν Berliner philologische Wochenschrift 1910, 6 παρατηρήσεων τοῦ κ. E. Ziebarth, ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι ἐσφαλμένως συνέδεσα τὸ τεμάχιον τοῦτο πρὸς ἕτερον, εὑρεθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἔτει 1890 ἐν Ἀλιβερίῳ καὶ δημοσιευθὲν ἐν ΑΕ 1892, 158 ἀρ. 53. Ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ δημοσίευμα τοῦ κ. Π., ἐὰν μείνῃ ἄνευ ἀπαντήσεως, κινδυνεύει ὅπως παράγῃ εἰς πλάνην τοὺς ἐνδιαφερομένους, προξενεῖ δὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἔκρινον πολὺ ἀτυχῶς καὶ ἐπιπολαίως τὰ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶμαι ἐν θέσει ὅπως ἀποδείξω τὸ ἄδικον τοῦ δῆθεν ἐλέγχου καὶ τὸ εὔλογον τῶν ἐμῶν εἰκασιῶν, ἀναγκάζομαι ὅπως λάβω τὸν λόγον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ τε ὀνόματός μου καὶ τῆς ἀληθείας.

Ἡ ἐξ Ἀλιβερίου ἐπιγραφὴ κατὰ τὸ ἐν ΑΕ 1907, 23 ἀντίγραφον καὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κ. Παπαβασιλείου ἔχει ὡς ἑξῆς:

[Χρυσίας (ὁ δεῖνος) εἶπεν· ἐπειδὴ Ἱπποσθένης]
[Αἰσχύλου καὶ Αἰσχύλος Ἱπποσθένου (ἐκ .....]
[εὖνοι ὄντες τῆι πόλει τῆι Ταμυναίων πολλάκις]
[αὐτὴν εὐεργετήκασιν, ἐπαινέσαι αὐτοὺς καὶ σ-]
[τεφανῶσαι χρυσῶι στεφάνωι, στῆσαι δὲ καὶ τὰς]
[εἰκόνας αὐτῶν χαλκᾶς· ὅπως ἂν οὖν καὶ ἡ βουλὴ]
[καὶ ὁ δῆμος φαίνωνται ἀποδιδόντες τὰς χάριτ-]
ας· [ἀγαθῆι τύχηι δεδόχθαι τῆι βουλῆι κ-]
αὶ τῶι δ[ήμωι ἐπαινέσαι Ἱπποσθένην Αἰσχύλου κ-]
αὶ Αἰσχύλ[ον Ἱπποσθένου (ἐκ ....) ἐπὶ τ-]
οῖς προγεγε[νημένοις εὐεργετήμασιν εἰς τὴν π-]
όλιν εὐνοίαι κ[αὶ φιλοτιμίαι καὶ στεφανῶσαι χ-]
ρυσῶι στεφάνω[ι ἀπὸ δραχμῶν πεντακοσίων,]
στῆσαι δὲ τὰς ε[ἰκόνας ἀμφοτέρων ἐν τῶι γυ-]
μνασίωι ἐν τῶι ἐ[πιφανεστάτωι τόπωι ἐγγὺς τοῦ]
βήματος, τὰς δὲ εἰ[κόνας γενέσθαι, ὡς εἶπε Χ-]
ρυσίας, καὶ ἐπιγράψαι [ἐπὶ τῆς βάσεως αὐ-]
τῶν «Ἱπποσθένην Αἰσχύλ[ου καὶ Αἰσχύλον Ἱπ-]
ποσθένου ἀρετῆς ἕνε[κα καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτ-]
τόν», ὅπως εὔσημος ὑπάρ[χηι ἡ φιλοτιμία αὐτῶν κ-]
αὶ τοῖς παρεπιδημοῦσι[ν ἑκάστοτε τῆι πόλει τῶν]
ξέ]νων πρὸς τὰ κ[αλὰ] πρ[άγματα ...

Ἡ συμπλήρωσις αὕτη τοῦ ψηφίσματος εἶνε ἀπαράδεκτος κυρίως διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

Πρῶτον μὲν ἀνήκουστος εἶνε ἔπαινος *ἐπὶ το*]*ῖς προγεγε*[*νημένοις εὐεργετήμασιν εἰς τὴν π*]*όλιν εὐνοίαι καὶ φιλοτιμίαι.* Ἀναμφιβόλως ἔδει νὰ συμ-

πληρωθῇ: ***ἐπὶ τοῖς προγεγε[- καὶ ἐπὶ τῇ πρὸς τὴν π]όλιν εὐνοίαι κ[αὶ φιλοτιμίαι.***

Δεύτερον δὲ τῆς ἐντολῆς *στῆσαι δὲ τὰς ε[ἰκόνας* ἔπρεπε νὰ προηγῆται ἐν αὐτῷ τῷ κυρίῳ μέρει τοῦ ψηφίσματος, ὅπερ εἰσάγεται κατὰ τὸν κ. Π. ἐν στ. 1 διὰ τῶν λέξεων *δεδόχθαι τῆι βουλῆι κ]αὶ τῶι δ[ή-μωι*, διάταξις περὶ ἀπονομῆς τῆς τιμῆς ταύτης· τοιαύτη δὲ διάταξις συνήθως συνδέεται μετὰ τῆς μνείας τοῦ ἐπαίνου καὶ τῆς στεφανώσεως τῶν τιμωμένων. Ὁ δὲ κ. Π., βλέπων ὡς φαίνεται τὴν ἀνάγκην ὅπως εἰσάγηται μνεία τῶν εἰκόνων εἰς τὸ προηγούμενον μέρος τοῦ ψηφίσματος, εἰσήγαγε διάταξιν περὶ ἐπαίνου καὶ στεφάνων καὶ εἰκόνων εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ ψηφίσματος καὶ κατώρθωσεν οὕτως ὅπως κατὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ ἐν τοῖς στίχοις 4 κέ. καὶ 12 κέ. τῆς μεταγραφῆς αὐτοῦ δὶς λέγωνται σχεδὸν τὰ αὐτά.

Πλήρη ἄγνοιαν τῶν τύπων ἐλέγχει τρίτον ὡσαύτως ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Π. συμπλήρωσις τοῦ στ. 10: *τὰς δὲ εἰ[κόνας γενέσθαι ὡς εἶπε Χρ]υσίας* καὶ ἡ εἰκασία ὅτι ἐκ τῆς μνείας ταύτης προκύπτει ὅτι ὁ δῆθεν Χρυσίας οὗτος εἶνε ὁ ῥήτωρ τοῦ ψηφίσματος. Εἶνε δὲ ἀξιοπαρατήρητον ὅτι τὸ καθ' ἑαυτὸ βεβαίως οὐχὶ ἀπαράδεκτον ὄνομα *[Χ]ρυσίας* εἰσέτι δὲν ἀναγράφεται ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς κυρίοις ὀνόμασιν.

Τέταρτον ἡ ἐπιγραφὴ ἡ ἐπιγραφησομένη ἐπὶ τῆς βάσεως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος εἰκόνων δὲν δύναται νὰ λέγῃ ἁπλῶς κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κ. Π.: «*Ἱπποσθένη Αἰσχύλου καὶ Αἰσχύλον Ἱπποσθένου ἀρετῆς ἕνε[κα καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυ]τόν*», διότι ἀπαραίτητον εἶνε πρὸ τοῦ *τῆς εἰς ἑαυτὸν* ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τὸ ὑποκείμενον: *ὁ δῆμος*, εὐκόλως δὲ ὑπεννοεῖται τὸ ἐλλεῖπον ῥῆμα *ἀνέθηκεν*.

Πέμπτον οὔτε τὰ ἐν τέλει τοῦ τεμαχίου ἔχουσιν ὀρθῶς: *ὅπως εὔσημος ὑπάρ[χηι ἡ φιλοτιμία αὐτῶν κ]αὶ τοῖς παρεπιδημοῦσι[ν ἑκάστοτε τῆι πόλει (!) τῶν ξέ]νων πρὸς τὰ κ[αλὰ] πρ[άγματα.* Ἦτο ὅμως εὔκολον ὅπως δανεισθῇ ἡ ἁρμόζουσα συμπλήρωσις ἐκ τῶν ὁμοίων στίχων 39 κέ. τοῦ γνωστοῦ τῶν Ἐρετριέων ὑπὲρ Θεοπόμπου ψηφίσματος, ὅπερ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ἀ. Ῥ. Ῥαγκαβῆ Antiquités helléniques II σ. 266 ἀρ. 689 καὶ ὑπὸ A. Baumeister, Philologus X 300, διέλαβε δὲ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Δ. Σπ. Σταυρόπουλλος ἐν ΑΕ 1895, 157 καὶ 165 καὶ ὁ E. Ziebarth ἐν Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft XVI 24 καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ Aus dem griechischen Schulwesen σ. 65. Τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὅπερ εἶνε τοῦ δευτέρου αἰῶνος ἢ τὸ πολὺ τῶν ἀρχῶν τοῦ πρώτου π. Χρ. αἰῶνος, ἐν στ. 39 κέ. λέγει:

ὅπως
ἐκφανὴς ὑπάρχηι τοῖς τε πολίταις πᾶσιν καὶ τῶν ξένων
τοῖς παρεπιδημοῦσιν ἥ τε τοῦ ἀνδρὸς μεγαλομέρεια καὶ καλο-
καγαθία καὶ ἡ τοῦ δήμου εὐχαριστία εἰς τοὺς καλοὺς καὶ ἀ-
γαθοὺς ἄνδρας καὶ πολλοὶ ζηλωταὶ γίνωνται τῶν ὁμοί-
ων

καὶ ἐν στ. 6:

βουλόμενός τε τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὰ κοινὰ πράγματα φιλαγαθίαν φανερὰν καθιστάνειν.

Ἀλλ' ὁ κ. Παπαβασιλείου δὲν ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ ψηφίσματος τούτου τοῦ δήμου τοῦ Ἐρετριέων, ὅπερ πλεῖστον ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ αὐτῷ πρὸς ἑρμηνείαν καὶ συμπλήρωσιν τῆς ἐκ Ταμυνῶν ἐπιγραφῆς, ἴσως διότι ἐθεώρει ταύτην (καὶ θεωρεῖ ἀκόμη;) ὡς ψήφισμα τοῦ δήμου τῶν Ταμυναίων. Προδήλως ἐλησμόνησεν ὁ κ. Π. ὅτι αἱ Τάμυναι δὲν ἦσαν αὐτόνομος πόλις, ἀλλὰ ἀνῆκον εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἐρετριέων! Ἴδε περὶ Ταμυνῶν ὅσα εἶπεν ὁ κ. Δ. Σπ. Σταυρόπουλλος ἐν ΑΕ 1895, 152 καὶ F. Geyer, Topographie und Geschichte der Insel Euboia I (Quellen und Forschungen zur alten Geschichte und Geographie, Heft 6) σ. 75.

Ὅτι δὲ πρόκειται περὶ ψηφίσματος Ἐρετριέων καὶ οὐχὶ Ταμυναίων, προκύπτει καὶ ἐκ τῆς μεγάλης ὁμοιότητος, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἐκ Ταμυνῶν ταύτης καὶ ἄλλης ἐκ Ταμυνῶν ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ ὑπὲρ Θεοπόμπου ψηφίσματος, καὶ δὴ καὶ ἐκ τῆς στάσεως τῆς στήλης *ἐν τῶι ἱερῶι τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἀμα]ρυσίας*, διότι ἀναμφιβόλως τὸ ὄνομα τοῦτο (καὶ οὐχὶ *Χ]ρυσίας)* πρέπει νὰ ἀνα-

γνωσθῇ ἐν στ. 10.

Τὴν κρίσιν ταύτην τῆς ἐκδόσεως τοῦ κ. Παπαβασιλείου ἀνεκοίνωσα, ἅμα λαβὼν τὸ Α΄ τεῦχος τῆς ΑΕ τοῦ ἔτους 1907, πρὸς τοὺς ἐν Βιέννῃ μαθητάς μου, ἀνεκοίνωσα δ' αὐτοῖς καὶ τὴν ἑπομένην συμπλήρωσιν τῆς ἐπιγραφῆς (ἐν τέλει σημαίνω τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ γραμμάτων):

σαι[. . . . . δεδόχθαι τοῖς τε συνέδροις
κ]αὶ τῶι δ[ήμωι ἐπαινέσαι Ἱπποσθένην Αἰσχύλου 38
κ]αὶ Αἰσχύλ[ον Ἱπποσθένου τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπί τε 38
τ]οῖς προγε⟨γε⟩[γραμμένοις καὶ ἐπὶ τῆι πρὸς τὴν 37
π]όλιν εὐνοίαι κ[αὶ στεφανῶσαι ἑκάτερον αὐτῶν 38
χ]ρυσῶι στεφάνω[ι καὶ εἰκόσιν χαλκαῖς δυσίν· 36
στῆσαι δὲ τὰς ε[ἰκόνας τὰς μὲν ἑτέρας ἐν τῶι γυ- 37
μ]νασίωι ἐν τῶι ἐ[πιφανεστάτωι τόπωι πρὸ τοῦ 41
β]ήματος, τὰς δὲ ἐ[ν τῶι ἱερῶι τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἀμα- 40
ρυσίας καὶ ἐπιγράψαι [ὅτι· *Ὁ δῆμος ὁ Ἐρετρι-* 34
έων Ἱπποσθένην Αἰσχύλ[ου καὶ Αἰσχύλον Ἱπ- 34
ποσθένου ἀρετῆς ἕνε[κεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυ- 39
τ[όν, ὅπως εὔσημος ὑπάρ[χηι τοῖς τε πολίταις πᾶσι 39
κ]αὶ τοῖς παρεπιδημοῦσι [τῶν ξένων ἤ τε τῶν τετιμη- 40
μ]ένων πρὸς τὰ κο[ινὰ] πρ[άγματα φιλαγαθία κτλ..

Ἐν στ. 4 ὁ μὲν κ. Παπαβασιλείου καὶ ὁ κ. E. Ziebarth ἐν Berliner philologische Wochenschrift 1910, 6 γράφουσιν: *ἐπὶ τ]οῖς προγεγε[νημένοις*, προτιμῶ δὲ ὅπως ὑποθέσω ὅτι ὁ χαράκτης κατὰ λάθος δὶς ἔγραψε τὴν συλλαβὴν ΓΕ τῆς λέξεως *προγεγραμμένοις*. Ἐν δὲ στ. 10 προσέθηκα τὸ *ὅτι*, πρβ. BCH XVI 92 στ. 21. Inschriften von Pergamon 167 στ. 15. JHS XXIII 89 στ. 15. IG VII 190 (Jahreshefte X 17) στ. 41. Τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 11 γράμμα, Τ κατὰ τὸν κ. Π., εἶνε ἀναμφιβόλως Ε, ὡς δεικνύει ἡ ἀντιγραφὴ τοῦ κ. Ziebarth καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ληφθὲν ἔκτυπον, ὃ φιλοφρόνως πρὸς μελέτην μοι παρεχώρησεν. Ἡ δὲ συμπλήρωσις τοῦ στ. 15 παραληφθεῖσα ἐκ τοῦ συγχρόνου ὑπὲρ Θεοπόμπου ψηφίσματος τοῦ δήμου τοῦ Ἐρετριέων ἐπιβεβαιοῦται ἤδη διά τε τοῦ ἐκτύπου καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ τοῦ κ. Π. ἐν ΑΕ 1911, 82.

Ὅτε δὲ ἀνεκοίνωσα τοῖς μαθηταῖς μου τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην τῆς ἐξ Ἀλιβερίου ἐπιγραφῆς, ἐξέφρασα συνάμα τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἕτερον τεμάχιον ψηφίσματος εὑρεθὲν ἐπίσης ἐν Ἀλιβερίῳ καὶ δημοσιευθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ ΑΕ τοῦ 1892, 158 ἀρ. 53 ἀνήκει εἰς τὸ ὑπὲρ Ἱπποσθένους καὶ Αἰσχύλου ψήφισμα. Τὸ τεμάχιον τοῦτο (W) κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν καὶ συμπλήρωσιν ἔχει ὡς ἑξῆς:

. . γινομ[εν - - - - - - - - - - - - - - - - - - φα-
νεροί τε ὦσ[ι - - - - - - - - - - - - - - - - - -
πὸ τοῦ δήμου [- - - - - - - - - - ἀναγράψαι δὲ
τόδε τὸ ψήφισ[μα εἰς στήλας λιθίνας δύο καὶ στῆσαι τὴν 43
μὲν ἐν τῶι γυμ[νασίωι, τὴν δὲ ἐν τῶι ἱερῶι τῆς Ἀρτέμι- 41
δος· ἀναγορεύεσ[θ]αι δὲ [τὰς τιμὰς ταύτας κατ' ἐνι- 38
αυτὸν Διονυσίων τε ἐν τ[ῆι πομπῆι καὶ Ἀρτεμισίων 40
τῶι ἀγῶνι τῆς πυρρίχης· τα[ῦτα δὲ ὅπως γίνηται ἐπιμέ- 42
λειαν ποιεῖσθαι τοὺς κατ' [ἐνιαυτὸν προβούλους· ἑλέσθαι 46
δὲ καὶ ἐπιστάτην ὅστις [ἐπιμέλειαν ἕξει περί τε τῆς κατα- 46
σκευῆς τῶν [εἰκόνων καὶ περὶ τῆς ἀναθέσεως καὶ περὶ 42
τῆς ἀναγρα[φῆς τῶν στηλῶν.

Αἱ συμπληρώσεις ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ὑπὲρ Θεοπόμπου ψηφίσματος τῶν Ἐρετριέων οὗ ἐγένετο ἤδη μνεία ἐν τοῖς προηγουμένοις (πρβ. καὶ AJA XI σ. 173 καὶ 188. Dittenberger, Sylloge 935. Beiträge zur griechischen Inschriftenkunde σ. 123). Ἡ δὲ μεγάλη συμφωνία ἥτις προφανῶς ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ψηφίσματος τούτου καὶ τοῦ ἐν Ἀλιβερίῳ εὑρεθέντος τεμαχίου ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ἔκφρασιν, εἶνε ἀπόδειξις ὅτι καὶ τοῦτο περιέχει ψήφισμα Ἐρετριέων καὶ ὅτι ὁ λίθος μετεκομίσθη εἰς Ἀλιβέριον ἐξ Ἐρετρίας, εἴτε ἐκ τοῦ γυμνασίου εἴτε ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἀμαρυσίας, ὅπως αἱ βάσεις ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ ἐξεδόθησαν ὑπ' ἐμοῦ ἐν ΑΕ 1892, 160 ἀρ. 54. 55 (πρβ. 1905, 19). Ὅτι δὲ τὸ τεμάχιον τοῦτο (W) δύναται νὰ εἶνε μέρος τῆς αὐτῆς στήλης εἰς ἣν ἀνήκει τὸ ὑπὸ τοῦ κ.

Παπαβασιλείου ἐκδοθὲν τεμάχιον (P) καὶ δὴ καὶ νὰ εἶνε ἡ συνέχεια αὐτοῦ, ἐξήγαγον πρῶτον μὲν ἐκ τῶν περιεχομένων, δεύτερον δὲ ἔκ τινος ὁμοιότητος τῆς γραφῆς περὶ ἧς ὡς ἐννοεῖται τότε ἠδυνήθην νὰ κρίνω μόνον ἐκ τοῦ ἀντιτύπου τοῦ P ἐν AE 1907, 23 καὶ τοῦ ληφθέντος ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἔτει 1890 ἐκτύπου τοῦ W, τρίτον δὲ ἐξήγαγον τὸ συμπέρασμα ἐκεῖνο ἐκ τοῦ ὁμοίου πάχους τῶν δύο τεμαχίων ὅπερ κατὰ τὴν περὶ P μαρτυρίαν τοῦ κ. Π. καὶ τὴν σχετικὴν περὶ W σημείωσίν μου εἶνε 0·09.

Μὴ λαβὼν ἐγκαίρως ἔκτυπον τοῦ τεμαχίου P, ὅπερ τὰ νῦν ἀπόκειται ἐν τῷ ἐν Χαλκίδι μουσείῳ, ἠρκέσθην ἐν τῷ βιβλίῳ μου Beiträge zur griechischen Inschriftenkunde (1909) ὅπως εἴπω ἐν Nachträge σ. 310 τὰ ἑξῆς: «Dass G. A. Papavassiliu das Bruchstück eines Beschlusses aus Tamynai, jetzt in Chalkis, AE 1907, 23 irrig ergänzt hat, werde ich demnächst nachweisen. Es ist, soweit sich ohne Kenntnis des Steines urteilen lässt, wahrscheinlich, dass das von mir AE 1892, 159 veröffentlichte Bruchstück aus demselben Orte demselben Beschlusse angehört.

Ἡ μετὰ τόσης, ἴσως ὑπερβολικῆς, ἐπιφυλάξεως ἔκφρασις τῆς γνώμης μου ταύτης ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν κ. Erich Ziebarth ὅπως μὴ περιμένων τὴν ἀναγγελθεῖσαν λεπτομερῆ ἔκθεσιν αὐτῆς ἀποκρούσῃ ἐν τῇ κρίσει τοῦ βιβλίου μου ἐν Berliner philologische Wochenschrift 1910, 6 τὸν συνδυασμὸν τῶν τεμαχίων P καὶ W ὡς δῆθεν ἀδύνατον διά τε τὴν διαφορὰν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τοῖς στίχοις γραμμάτων καὶ διὰ τὸν διάφορον χωρισμὸν τῶν συλλαβῶν, καὶ ὅπως δημοσιεύσῃ συμπλήρωσιν τοῦ τεμαχίου P, ἥτις ἐν πολλοῖς, ὡς εἶνε φυσικόν, συνᾴδει πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἤδη ἐν ἔτει 1907 γενομένην. Ἠδύνατο δὲ καὶ ὁ κ. Ziebarth, νομίζω, νὰ ὑποθέσῃ ὅτι μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συμπληρώσεως τοῦ τεμαχίου P, συμπληρώσεως ἄλλωστε λίαν εὐκόλου, καὶ τῆς πρὸς τὸ τεμάχιον W συγκρίσεως ἀπεφάνθην περὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν καὶ ὅτι δὲν ἠγνόουν οὔτε τὴν φαινομενικὴν διαφορὰν τοῦ μήκους τῶν ἐν ἑκατέρῳ τεμαχίῳ στίχων οὔτε τὴν δῆθεν διαφορὰν τοῦ χωρισμοῦ τῶν συλλαβῶν. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τοῦτον, δέν με διέφυγεν οὐδέποτε ὅτι ἐν μὲν τῷ τεμαχίῳ W χωρίζονται κανονικῶς αἱ συλλαβαί, ἐν τῷ τεμαχίῳ P κατὰ τὸ τοῦ κ. Παπαβασιλείου ἀντίγραφον καὶ τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ κανονικῶς μόνον ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις οὐχὶ κανονικῶς· ἐπειδὴ δὲ ἡ πεῖρα μὲ ἐδίδαξεν ὅτι καὶ τὰ ὑπὸ λογίων ἀνδρῶν ληφθέντα καὶ δημοσιευθέντα ἀντίγραφα Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἐνίοτε δὲν παριστάνουσιν ἀκριβῶς τὴν θέσιν τῶν διασωθέντων γραμμάτων καὶ δὲν ὑπολογίζονται δεόντως τὴν ἀπὸ τοῦ περιθωρίου ἀπόστασιν αὐτῶν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐλλειπόντων στοιχείων, δὲν εἶδον οὐδεμίαν δυσκολίαν ὅπως ὑποθέσω ὅτι καὶ ὁ κ. Παπαβασιλείου καὶ ὁ κ. Ziebarth περιέπεσον ὡς πρὸς τὸν χωρισμὸν τῶν συλλαβῶν ἐν τῷ τεμαχίῳ τούτῳ εἰς ὁμοίας ἀπροσεξίας· ὅπερ καὶ ἐβεβαιώθη ὕστερον.

Τὸν δῆθεν ἔλεγχον τῆς γνώμης μου ὃν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Ziebarth, ἔκρινεν ἀναγκαῖον ὁ κ. Παπαβασιλείου ὅπως γνωστοποιήσῃ καὶ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς AE, καὶ διὰ τοῦτο ἐπανέλαβεν ἐν τῷ τελευταίῳ ἄρθρῳ αὐτοῦ ὅσα εἶπεν ἐναντίον μου ὁ κ. Ziebarth, χωρὶς νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς εὐκαιρίας ταύτης πρὸς διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων τῶν διακρινόντων τὴν πρώτην ἔκδοσιν τῆς ἐξ Ἀλιβερίου ἐπιγραφῆς.

Πρῶτον μὲν ὁ κ. Π. ἰσχυρίζεται ὅτι «*ἡ μεγάλη διαφορὰ τῶν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ γραμμάτων καὶ ὁ διάφορος χωρισμὸς τῶν συλλαβῶν ἐν ἑκατέρᾳ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ κ. Ziebarth, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ δὲν δύναται νὰ εἶνε μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ κ. W. προδημοσιευθείσης*».

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει διαφορά τις μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων ἐν P καὶ W. Κατὰ τὰς συμπληρώσεις μου ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐν μὲν τοῖς ὀκτὼ στίχοις τοῦ τεμαχίου W κυμαίνει μεταξὺ 38 καὶ 46, ἐν δὲ τοῖς δεκατρισὶ στίχοις τοῦ τεμαχίου P μεταξὺ 36 καὶ 40.

Δὲν δικαιούμεθα δὲ διόλου ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης ὅπως ἀρνηθῶμεν πᾶσαν σχέσιν τῶν δύο τεμαχίων τούτων. Διότι αἱ τοιαῦται διακυμάνσεις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ γραμμάτων προέρχονται ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀρχαίαις ἐπιγραφαῖς παρατηρουμένων ἀνωμαλιῶν τῆς γραφῆς καὶ τοῦ ἀνίσου μεγέθους τῶν διαφόρων

στοιχείων καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶνε κοιναὶ ἰδίως ταῖς ἐπιγραφαῖς ταῖς οὐχὶ στοιχηδὸν γεγραμμέναις· ἐνίοτε δὲ ἀσήμαντος καθ' ἑαυτὴν αὔξησις ἢ μείωσις τοῦ ὕψους καὶ τοῦ πλάτους τῶν γραμμάτων καὶ ἡ δι' αὐξήσεως ἢ μειώσεως τῶν διαστημάτων ἀραίωσις ἢ πύκνωσις τῆς γραφῆς χωρὶς νὰ ταράσσηται ἡ φαινομενικὴ ὁμαλότης ταύτης ἐπιφέρουσιν ἐπαισθητὴν διαφορὰν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν διαφόροις στίχοις γραμμάτων· ἰδίως δὲ ἐν τέλει τῶν ἐπιγραφῶν παρατηροῦνται τοιαῦται ἀνωμαλίαι μὴ ὑπολογισθέντος δεόντως τοῦ χώρου τοῦ εἰσέτι ὑπάρχοντος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν καταταχθησομένων ἐν αὐτῷ γραμμάτων. Διδακτικὸν τούτου παράδειγμα παρέχει ἡμῖν τὸ τῶν Ἐρετριέων ὑπὲρ Θεοπόμπου ψήφισμα Antiquités Helléniques II 689, ἡ δὲ σύγκρισις τοῦ μνημείου τούτου ἔχει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, διότι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε οὐχὶ μόνον σύγχρονος τῇ ἡμετέρᾳ, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγίστης φιλοκαλίας καὶ σπανίας ἐπιμελείας κεχαραγμένη (πρβ. ὡς πρὸς τοῦτο τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Δ. Σπ. Σταυροπούλλου ἐν ΑΕ 1895, 165 καὶ Beiträge zur griechischen Inschriftenkunde σ. 23). Τοῦ ψηφίσματος τούτου

ὁ	μὲν	45	στίχος	ἔχει	42	γράμματα,
ὁ	δὲ	46	»	»	38	»
»	»	47	»	»	39	»
»	»	48	»	»	43	»
»	»	49	»	»	40	»
»	»	50	»	»	44	»
»	»	51	»	»	***36***	»
»	»	52	»	»	40	»
»	»	53	»	»	41	»
»	»	54	»	»	37	»
»	»	55	»	»	40	»
»	»	56	»	»	43	»
»	»	57	»	»	39	»
»	»	58	»	»	38	»
»	»	59	»	»	37	»
»	»	60	»	»	44	»
»	»	61	»	»	44	»
»	»	62	»	»	46	»
»	»	63	»	»	44	»
»	»	64	»	»	44	»
»	»	65	»	»	***48***	»
»	»	66	»	»	45	»
»	δὲ	67	στίχος	ἔχει	47	γράμματα,
»	»	68	»	»	44	»
»	»	69	»	»	44	»
»	»	70	»	»	46	»
»	»	71	»	»	42	»

Ἐκ τῆς συνόψεως ταύτης προκύπτει ὅτι ἐν τοῖς δώδεκα τελευταίοις στίχοις ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων εἶνε ἱκανῶς ὑψηλότερος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τοῖς προηγουμένοις κατακεχωρισμένων. Ἆρα γε δὲν ἠδύνατο τὸ ἴδιον νὰ συμβαίνῃ καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ εἰς ἣν κατὰ τὴν γνώμην μου ἀνήκουσι τὰ δύο τεμάχια P καὶ W;

Ὅτι δὲ τὸ ἐν λόγῳ φαινόμενον δὲν εἶνε διόλου ἀσύνηθες, δεικνύουσι πλεῖστα ἄλλα ἐπιγραφικὰ μνημεῖα, ἀρκεῖ δὲ ὅπως παραθέσω ὀλίγα μόνον παραδείγματα, ὧν τὰ τρία πρῶτα παρέχουσιν ἡμῖν αἱ ἑπόμεναι ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφαί:

1. Τεμάχιον ψηφίσματος Ἀθηναίων ὑπὲρ Ἱκεσίου υἱοῦ τοῦ Μητροδώρου Ἐφεσίου, ἐπιστάτου τῆς Αἰγίνης ὑπὸ Εὐμένου τοῦ Περγαμηνῶν βασιλέως κατασταθέντος, ὅπερ ἐν ἄλλῳ ἄρθρῳ, σελ. 248, δημοσιεύω.

2. Τὸ ἐν IG II p. 419 ἀριθ. 589 b ψήφισμα Ἀθηναίων ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ ἄρχοντος Λυσάνδρου τοῦ Ἀπολήξιδος, 52/1 π. Χρ., τοῦ ὁποίου οἱ μὲν πρῶτοι 17 στίχοι ἔχουσι γράμματα ὑψηλὰ ἕως 0·009 καὶ κενὰ διάστιχα ἕως 0·010, οἱ δὲ ἑπόμενοι 15 στίχοι 18 ἕως 32 γράμματα μικρότερα, ὑψηλὰ μόνον ἕως 0·007 καὶ κενὰ διάστιχα ἕως 0·003· οἱ δὲ πρῶτοι 17 στίχοι καλύπτουσι χῶρον 0·26, οἱ δὲ 15 τελευταῖοι μόνον χῶρον 0·183.

3. Τὰ δύο τεμάχια τοῦ ψηφίσματος τῶν τεχνιτῶν εἰς τιμὴν Ἀριβάζου υἱοῦ τοῦ Σελεύκου Πειραιέως ἃ εὑρίσκονται ἀπεικονισμένα ἐν τῷ βιβλίῳ μου Urkunden dramatischer Aufführungen σ. 225 κέ..

Ἀρκετὰ σημαντικαὶ ἀνωμαλίαι ἀπαντῶσιν, ὡς δείκνυσιν ἡ εἰκών, καὶ ἐν τῇ ἐκ Περγάμου ἐπιγραφῇ 251 (Dittenberger, Sylloge 592) ἥτις ἀνήκει εἰς τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ δευτέρου αἰῶνος π. Χρ.. Σημειώσατε ὅτι π. χ. ὁ μὲν στίχος 23 ἔχει 37, ὁ δὲ στίχος 24 καὶ 43 γράμματα, ὁ δὲ στίχος 25 μόνον 26, ὁ δὲ στίχος 26

πάλιν 42! Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ἄλλῳ ψηφίσματι τῶν Περγαμηνῶν 253 τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων κυμαίνει μεταξὺ 0·008 καὶ 0·013, ὡς δείκνυσιν ἡ εἰκών, ἕπονται δὲ π.χ. τοῖς διὰ πάνυ μικρῶν γραμμάτων γεγραμμένοις στίχοις 7 ἕως 12 ἓξ στίχοι μεγάλων γραμμάτων, εἶτα δὲ πάλιν ἄλλοι στίχοι μικροτέρων γραμμάτων. Ὅμοιαι ἀνωμαλίαι εὑρίσκονται καθὼς παρετήρησεν ὁ ἐκδότης κ. H. Hepding, καὶ ἐν ἄλλῳ Περγαμηνῶν ψηφίσματι AM XXXV 414. Ἐν δὲ τῇ συνθήκῃ Σαρδιανῶν καὶ Ἐφεσίων Inschriften von Pergamon 268 (Dittenberger OGI 437) αὐξάνει τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς καὶ φθάνει ἀπὸ 0·009 ὅπερ ἔχουσιν ἐν τοῖς πρώτοις στίχοις ἕως 0·017! Ἡ δὲ μεγάλη ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε ἀμελέστερον κεχαραγμένη μόνον ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις αὐτῆς.

Κατὰ πόσον δύναται νὰ ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ γραμμάτων ἀραιουμένων τούτων πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς δείκνυσι τὸ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ὑπερτελεάτου Ἀπόλλωνος τεμάχιον BCH IX 517, ἀρ. 9 (IG V 976), ἐν ᾧ κατ' ἀσφαλεῖς συμπληρώσεις ἔχουσιν:

ὁ	μὲν	στίχος	1	24	γράμματα
ὁ	δὲ	»	2	36	»
»	»	»	3	30	»
»	»	»	4	20	»
»	»	»	5	20	»
»	»	»	6	18	»
»	»	»	7	21	»
»	»	»	8	19	»
»	»	»	9	16	»
»	»	»	10	12	»

Ἔτι δὲ μᾶλλον κυμαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων ἐν ἐπιγραφαῖς αἵτινες ἀφήνουσιν χωρὶς λόγου καὶ ἀνάγκης οὐχὶ μόνον τὰ τέλη ἀλλ' ἐνίοτε καὶ μεγαλύτερα μέρη τῶν στίχων κενά, ὅπως τὸ ἐν BCH XXXI 352 ψήφισμα Δηλίων. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐκδότου κ. P. Roussel τὸ ψήφισμα τοῦτο εἶνε πολὺ ὁμαλῶς γεγραμμένον.

Τὰ ὀλίγα παραδείγματα ταῦτα ἐλπίζω ὅτι θὰ πείσουν καὶ τοὺς κκ. E. Ziebarth καὶ Γ. Ἀ. Παπαβασιλείου, ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν διαφόροις στίχοις γραμμάτων καθ' ἑαυτὴν δὲν ἀποκλείει διόλου ὅπως ἀνήκωσι τὰ δύο τεμάχια P καὶ W εἰς μίαν στήλην.

Ἤρθη λοιπὸν ὁ πρῶτος λόγος ἐφ' οὗ στηριχθέντες οἱ κκ. E. Ziebarth καὶ Γ. Α. Παπαβασιλείου ἐπεχείρησαν ὅπως ἐλέγξωσι ψευδῆ τὴν ἐμὴν περὶ τῆς σχέσεως τῶν τεμαχίων P καὶ W γνώμην.

Ἀλλὰ ποῖοι εἶνε οἱ ἄλλοι λόγοι οὓς ἐπεκάλεσαν ἐναντίον τῆς γνώμης μου ταύτης;

Λέγει δὲ ὁ κ. Παπαβασιλείου ὅτι *ὁ χωρισμὸς τῶν συλλαβῶν ἐν ἑκατέρᾳ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων εἶνε διάφορος*. Ὡς πρὸς τοῦτο παρατηρῶ τὰ ἑξῆς. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. Π. τὸ τεμάχιον P εἶνε «ἀποκεκρουμένον ἄνωθεν ἐν δεξιᾷ καὶ κάτωθεν». Ὥστε ἢ εἶνε ἢ θεωρεῖται ἀκέραιον ἀριστερόθεν. Ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἕπεται ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῶν στίχων ὀρθῶς ἀνεγνώσθησαν καὶ ἀντεγράφησαν ὑπὸ τοῦ κ. Π. Κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ κ. Π. αἱ ἀρχαὶ τῶν στίχων 2 κέ. ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

αι τῶι δ[ήμωι
αι Αἰσχύλ[ον
οις προγεγε[νημένοις
όλιν εὐνοίαι κ[αὶ
ρυσῶι στεφάνω[ι
στῆσαι

Ἀλλὰ ἐὰν συγκρίνωμεν τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἐκτύπου καὶ τῆς εἰκόνος τῆς ἐν AE 1911, 82 δημοσιευθείσης τὰς ἀρχὰς τῶν στίχων τούτων πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν ἑπομένων, καθίσταται φανερὸν ὅτι ἐν στ. 2-6 τῶν γραμμάτων τῶν ἀναγεγραμμένων ὑπὸ τοῦ κ. Π. προηγοῦντο καὶ ἄλλα. Οὕτω πρὸ τῶν γραμμάτων ΟΙΣ ἐν τῷ ἐκτύπῳ φαίνεται μέρος ὁριζοντίου κεραίας, δηλαδὴ τοῦ Τ, πρὸ δὲ τῶν γραμμάτων ΟΛΙΝ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Π κτλ.. Διὰ τοῦτο δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐπιμελεστέρα μελέτη καὶ ἀντιγραφὴ τοῦ λίθου θὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ ἐν τοῖς πρώτοις στίχοις τοῦ τεμαχίου P τὸν συνήθη χωρισμὸν τῶν συλλαβῶν, ὅνπερ ἐν τοῖς στίχοις 7-13 αὐτὸς ὁ κ. Π. ὀρθῶς ἀνεγνώρισεν.

Ἀπεδείχθη λοιπὸν ἀνυπόστατος καὶ ἡ δῆθεν ὡς πρὸς τὸν χωρισμὸν τῶν συλλαβῶν διαφορὰ μεταξὺ τῶν τεμαχίων P καὶ W. Ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Π. τὸν ἔλεγχον τῆς δῆθεν πλάνης μου λέγων ὅτι· *Πλὴν τούτου προσθετέον πρῶτον μὲν ὅτι τὸ πλά-*

τος τοῦ λίθου ἐν ᾧ εἶνε κεχαραγμένη ἡ ὑπὸ Wilhelm δημοσιευθεῖσα, δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸν λίθον ἐν ᾧ ἡ ἡμετέρα· εἶτα ἐν ᾧ συνήθως αἱ στῆλαι αἱ περιέχουσαι τὸ ψήφισμα τὸ ὑπὲρ τῶν τιμωμένων διὰ χρυσοῦ στεφάνου καὶ εἰκόνων τίθενται παρὰ τὰς εἰκόνας (ἰδὲ ψήφ. ὑπὲρ Θεοπόμπου παρὰ Ῥαγκαβῇ Ant. hell. II ἀριθ. 689), ἐν τῇ ὑπὸ W. δημοσιευθείσῃ τοῦτο δὲν λέγεται, ἀλλὰ μόνον ὁρίζεται ὡς τόπος τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν τὸ ἱερὸν καὶ γυμνάσιον ἄνευ τοῦ εἰδικωτέρου διορισμοῦ, ***ἐγγὺς τοῦ βήματος***.

Ὡς πρὸς ταῦτα ἐρωτῶ τὸν κ. Π. πρῶτον μὲν πόθεν γνωρίζει τὸ πλάτος τῶν δύο λίθων εἰ μὴ ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν ἐλλειπόντων ἐν ἑκατέρῳ τεμαχίῳ γραμμάτων; Ὥστε ἦτο ἐντελῶς περιττὸν ὅπως ἐπικαλεσθῇ κατ' ἐμοῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν διαφορὰν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ γραμμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τὴν δῆθεν διαφορὰν τοῦ πλάτους τῶν λίθων.

Δεύτερον δὲ ὡς πρὸς τὴν παρατήρησιν ὅτι ἔπρεπεν ἐν B νὰ ὁρισθῇ εἰδικώτερον ὁ τόπος τῆς ἀναθέσεως τῆς στήλης καὶ νὰ προσταχθῇ ῥητῶς ἡ στάσις αὐτῆς *παρὰ τὰς ἀνατεθησομένας εἰκόνας* ἢ *πρὸ τοῦ βήματος*, ἀλλ' οὐχὶ ἁπλῶς *ἐν τῷ γυμνασίῳ*, παραπέμπω τὸν κ. Π. εἰς τὸ τῶν Σηστίων ὑπὲρ Μηνᾶ καὶ Μένητος ψήφισμα Michel, Recueil 327 καὶ Dittenberger OGI 339, ὁ ἐν μὲν στ. 95 λέγει: *στῆσαι δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκῆν ἐν τῶι γυμνασίωι ἐφ' ἧς ἐπιγραφήσεται· Ὁ δῆμος καὶ οἱ νέοι Μηνᾶν Μένητος γυμνασιαρχήσαντα δὶς* κτλ., ἐν δὲ στ. 105: *ἀναγραψάτωι δὲ* (δηλαδὴ ὁ Μηνᾶς) *καὶ εἰς στήλην λευκοῦ λίθου τόδε τὸ ψήφισμα καὶ στησάτωι εἰς τὸ γυμνάσιον*. Ἠδύνατο βεβαίως ὁ ῥήτωρ τοῦ ψηφίσματος τούτου νὰ εἴπῃ: *καὶ στησάτω ἐν τῶι γυμνασίωι παρὰ τὴν εἰκόνα*, ἢ μόνον: *στησάτω παρὰ τὴν εἰκόνα*, ἀλλ' εἶπεν ἁπλῶς· *στησάτω ἐν τῶι γυμνασίωι*. Τὸ αὐτὸ λοιπὸν ἠδύνατο νὰ συμβῇ καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ψηφίσματι.

Ἀλλ' ὁ κ. Π. ἰσχυρίζεται «*ὅτι ὁ 10ος καὶ 11ος στίχος δὲν δύναται νὰ συμπληρωθῇ ὡς συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ κ. W.: ὁ δῆμος ὁ Ἐρετρι[έ]ων, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ 11ου στίχου εἶνε* T *καὶ οὐχὶ E*» κτλ..

Εἶνε ὅμως φανερόν, ὅτι τὸν κ. Π. ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἠπάτησεν ἡ προκατάληψις μεθ' ἧς ἔκρινεν τὰ τῆς ἐπιγραφῆς, παντὶ τρόπῳ ἀποκρούων τὴν ἐμὴν εἰκασίαν ὅτι πρόκειται περὶ ψηφίσματος τοῦ δήμου Ἐρετριέων καὶ οὐχὶ τοῦ δήμου τοῦ Ταμυναίων. Τὸ ἔκτυπον ὃ ἔλαβεν ὁ κ. E. Ziebarth δεικνύει ἐν τῷ 11ῳ στίχῳ πρὸ τῶν γραμμάτων ΩΝ ὑποκάτω τῆς ὁριζοντίου γραμμῆς ἥτις ὑπὸ τοῦ κ. Π. ἀναφέρεται εἰς T, δύο ἄλλας γραμμὰς ἐπίσης ὁριζοντίους, ἡ δὲ κάθετος γραμμὴ τοῦ δῆθεν T δὲν φαίνεται οὐδαμοῦ· αἱ δὲ τρεῖς ὁριζόντιοι γραμμαὶ ἐκεῖναι ἀναμφιβόλως ἀνήκουσιν εἰς ἓν E, ὅτι δὲ τὸ E τοῦτο ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ τοῦ κ. E. Ziebarth, ἠδύνατο ὁ κ. Π. νὰ μάθῃ ἐκ τοῦ ἐν Berliner philologische Wochenschrift 1910, 6 ἀντιγράφου. Ὥστε πληρέστατα ἐπιβεβοῦται ἡ συμπλήρωσίς μου: *ὁ δῆμος ὁ Ἐρετρι[έων*.

Ἀνεξαρτήτως τῆς μαρτυρίας τοῦ λίθου ταύτης ὅμως καὶ ἄλλη ἰσχυροτάτη ἀπόδειξις ὑπάρχει τῆς ὀρθότητος τῆς ὑπ' ἐμοῦ προταθείσης συμπληρώσεως. Εἶνε λίαν πιθανόν, ὡς ἐκ τῆς μεγίστης ὁμοιότητος ἥτις συνδέει τὸ ψήφισμα P πρὸς τὸ ὑπὲρ Θεοπόμπου ψήφισμα τοῦ δήμου Ἐρετριέων, ὅτι καὶ τὸ P ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς ξένους τινὰς γενομένους ἄνδρας ἀγαθοὺς περὶ τὸν δῆμον τὸν Ἐρετριέων (ἤ, κατὰ τὸν κ. Π., τὸν δῆμον τῶν Ταμυναίων), ἀλλ' εἰς πολίτας οἵτινες εἴτε ὡς γυμνασίαρχοι εἴτε ἄλλως πως εὐεργέτησαν τὸν δῆμον· ὑποστηρίζει δὲ τὴν εἰκασίαν ἡμῶν ταύτην καὶ ἄλλος λόγος, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀναγραφησομένη ἐπὶ τῶν ἀνδριάντων ἐπιγραφὴ ὡς δεικνύει ὁ 12ος στίχος τοῦ ψηφίσματος P, δὲν προστίθησι πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν τιμωμένων τὸ ἐθνικόν, ἀλλὰ λέγει ἁπλῶς ὡς περὶ πολιτῶν: [***Ὁ δῆμος ὁ Ἐρετρι]έων Ἱπποσθένην Αἰσχύ[λου καὶ Αἰσχύλον Ἱπ]ποσθένου ἀρετῆς ἕνε[κεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτ]όν.***

Ὅτε τὸ πρῶτον ἠσχολήθην ἐν ἔτει 1907 εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τὴν δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Π. δὲν ἠδυνήθην ὅπως μαντεύσω ὅτι ψήφισμα Δελφῶν ἐπρόκειτο νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι εἶνε πραγματικῶς Ἐρετριεῖς, καὶ νὰ ὁρίσῃ συνάμα καὶ τὴν χρονολογίαν τοῦ ἐξ Ἀλιβερίου ψηφίσματος.

Ἐν ἔτει 1910 ὁ H. Pomtow ἐν Berl. philol. Wochenschrift σ. 795 (Nachträge zu Delphika II σ. 93 τῶν ἰδιαιτέρων ἀντιτύπων) ἀνεκοίνωσεν ὅτι μέγας λίθος κάτωθεν τοῦ ἀναθήματος τοῦ Γέ-

λωνος ἐν Δελφοῖς εὑρεθεὶς φέρει λατινικὴν ἐπιγραφὴν ἀναφερομένην εἰς τὸ ἀνάθημα τοῦ περιφήμου Q. Minucius Q. F. Rufus καὶ ὑποκάτω αὐτῆς δύο ψηφίσματα, ὧν τὸ ἕτερον ἀναφέρεται εἰς τὸν πρόξενον *Ἱπποσθένην Αἰσχύλου Ἐρετριέα*. Τὸ δὲ ψήφισμα τοῦτο φέρει κατὰ H. Pomtow ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ τὴν ἑξῆς χρονολογίαν· *ἄρχοντος Ξένωνος τοῦ Ἀριστοβούλου, βουλευόντων τὰν δευτέραν ἑξάμηνον Κλέωνος τοῦ Ἥρυος, Νικαρέτου τοῦ Ἀντιχάρεος, γραμματεύοντος δὲ βουλᾶς Γλαύκου τοῦ Γενναίου*. Κατὰ Pomtow ὁ Ξένων ἦρχεν κατὰ τὸ 100 ἕως 95 π. Χρ. περίπου. Ἀναμφιβόλως ὁ πρόξενος οὗτος τῶν Δελφῶν Ἱπποσθένης Αἰσχύλου Ἐρετριεὺς τιμᾶται ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Αἰσχύλου διὰ τοῦ ψηφίσματος P. Ὥστε τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰς τελευταίας τοῦ δευτέρου ἢ τὰς πρώτας τοῦ πρώτου αἰῶνος δεκαετηρίδας, ἀποδέδεικται δὲ ἤδη ὅτι ὀρθῶς ἐθεώρουν τὸ ψήφισμα ὡς ψήφισμα Ἐρετριέων καὶ τοὺς τιμωμένους διὰ τοῦ ψηφίσματος ὡς Ἐρετριεῖς.

Καὶ τελευταῖον σημειούμεθα, λέγει ὁ κ. Π., *ὅτι καὶ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς τὰ γράμματα ἔχουσι μὲν ἀκρεμόνας, ἀλλ' ἔχουσιν ὕψος 0·005-0·006 καὶ οὐχὶ 0·009 ὡς τὰ γράμματα τῆς τοῦ W., τὸ* Ο *ἐνιαχοῦ εἶνε μικρότερον τῶν ἄλλων γραμμάτων, τοῦ δὲ γράμματος* Ε *ἡ ἄνω καὶ κάτω ὁριζόντιος κεραία εἶνε μακροτέρα τοῦ συνήθους, ἔν τισι δὲ καὶ προεκτείνονται ὀλίγον τῆς καθέτου.*

Ἐν τούτοις ἐλέγχεται καὶ πάλιν ἡ ἀπροσεξία καὶ ἐπιπολαιότης, μεθ' ἧς ὁ κ. Παπαβασιλείου κρίνει τὰ τῶν ἐπιγραφῶν, εἶνε δὲ ἀληθῶς ἀξιοπερίεργον ὅτι ἐπιστήμων δύναται τόσον νὰ ἀπατᾶται καὶ ἐν ἐκθέσει θετικῶν δεδομένων ὡς τοῦ μεγέθους τῶν ἐπί τινος λίθου γραμμάτων.

Ἐπειδὴ ὁ κ. Π. ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ ἐξ Ἀλιβερίου λίθου δὲν ἀνέφερε τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων, ἠναγκάσθην, ὅτε τὸ πρῶτον ἠσχολήθην εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιγραφῆς P, ὅπως ὑπολογιζόμενος τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος τοῦ τεμαχίου τούτου καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν στίχων καὶ τῶν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ γραμμάτων ἐξακριβώσω πως τὸ μέγεθος αὐτῶν· ὑπολογισθὲν δὲ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τὸ μέγεθος τῶν ἐν P γραμμάτων ἀπεδείχθη σύμφωνον περίπου πρὸς τὸ μέγεθος τῶν ἐν τῷ τεμαχίῳ W γραμμάτων περὶ ὧν ἔκρινον κατὰ τὰ ἔκτυπα τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἔτει 1890 ληφθέντα. Νῦν δὲ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ κ. E. Ziebarth ἔκτυπον τοῦ τεμαχίου P εὐτυχῶς δὲν ἐξαρτῶμαι πλέον ἐκ τῶν πληροφοριῶν τῶν περὶ τούτου δεδομένων ὑπὸ τοῦ κ. Π. καὶ βλέπω ἤδη ὅτι ἐν ᾧ κατὰ τὸν κ. Π. τὰ γράμματα ἔχουσιν ὕψος 0·005-0·006, τὸ ὕψος αὐτῶν κυμαίνει μεταξὺ 0·007-0·010· ἀπορῶ δὲ ποίου εἴδους μέτρου χρῆσιν ἔκαμεν ὁ κ. Π. πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν σφαλμάτων μου, ἐκτὸς ἐὰν ἑκὼν περιωρίσθη εἰς καταμέτρησιν ἑνὸς γράμματος καὶ δὴ τοῦ μικροτάτου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, δηλαδὴ ἑνὸς Ο. Τὸ δὲ ὕψος τῶν ἐν τῷ τεμαχίῳ W γραμμάτων ἐπίσης κυμαίνει μεταξὺ 0·007 καὶ 0·010! ἐν δὲ τῇ ἐκδόσει τοῦ λίθου τούτου ἐν ΑΕ 1892, 159 εἶχε σημειωθῆ ὑπ' ἐμοῦ ὡς μέσος ὅρος τοῦ ὕψους ὁ ἀριθμὸς 0·009, ὅσπερ κατὰ τὴν τύπωσιν μετεσχηματίσθη εἰς 0·09, ἐξελήφθη δὲ ὀρθότατα ὑπὸ τοῦ κ. Π. ὡς 0·009. Δὲν ὤφειλεν ἆρά γε ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὁ κ. Παπαβασιλείου ὅπως ἐξετάσῃ χάριν τῆς ἀληθείας μετὰ περισσοτέρας προσοχῆς τὸ ὕψος τῶν ἐν τῷ τεμαχίῳ P γραμμάτων καὶ ὅπως μὴ περιπέσῃ εἰς τοιαύτην πλάνην; ἐπειδὴ μάλιστα, νομίζω, ἦτο καὶ ἀπίθανον ὅτι ἐκφράζω ὑπονοίας περὶ τοιαύτης σχέσεως τῶν δύο ἐπιγραφῶν ἐν πλήρει γνώσει μεγάλης διαφορᾶς τῶν ἐν αὐταῖς γραμμάτων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ γραφὴ ἀμφοτέρων τῶν τεμαχίων P καὶ W δεικνύει μεγίστην ὁμοιότητα οὐχὶ μόνον ἐν τοῖς σχήμασι τῶν γραμμάτων καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἐργασίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἰδίως ἐν ταῖς χαρακτηριζούσαις αὐτὴν ἀνωμαλίαις. Αἱ δὲ ἀνωμαλίαι αὗται γίνονται φανεραὶ κυρίως ἐν τῷ διαφόρῳ μεγέθει τῶν γραμμάτων· οὕτω π. χ. τὸ Α καὶ τὸ Δ εἶνε ἐνίοτε μεγαλύτερα τῶν ἄλλων γραμμάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ μικρότερα· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ Ο καὶ τὰ Σ καὶ ἄλλα γράμματα, διαφέρουσι δὲ κατ' ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους καὶ τὰ σχήματα αὐτῶν· οὕτω π. χ. τὸ ω μέγα ἐνίοτε μὲν ἔχει μικροὺς πόδας, ἄλλοτε δὲ πολὺ μεγάλους καὶ διὰ πλατέων ἀκρεμόνων κεκοσμημένους, τὸ δὲ Ε ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τεμαχίοις ἐνίοτε ἔχει κάθετον ὑπερέχουσαν ἄνω καὶ κάτω, πρβ. Inschriften von Olympia 400 καὶ M. N. Tod and A. J. B. Wace, A catalogue of the Sparta Museum σ. 47 ἀρ. 241, ἔτι δὲ μνημεῖον ἀξιολο-

Ετυπ. 16.1.13.

γώτατον γραφικῆς τέχνης ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ τῆς Βιέννης ἀποκείμενον, τὸ ἐξ Ἐρυθρῶν τῆς Ἰωνίας ψήφισμα O. Hoffmann, Griechische Dialekte II σ. 32 ἀρ. 85 (F. Bechtel, Aeolica σ. 9).

Ἡ γραφὴ λοιπὸν οὐ μόνον δὲν κωλύει, ἀλλὰ ἐκ πλήρους δικαιώνει ἡμᾶς ὅπως ἀναφέρωμεν τὰ δύο τεμάχια P καὶ W εἰς μίαν στήλην. Ὅπως δὲ κρίνωσι καὶ ἄλλοι περὶ τῆς ὁμοιότητος, παρατεθήτω τέλος πρὸς σύγκρισιν μετὰ τῆς ἐν ΑΕ 1911, 82 εἰκόνος τοῦ τεμαχίου P καὶ εἰκὼν τοῦ ἐκτύπου τοῦ τεμαχίου W κατὰ φωτογραφίαν χορηγηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. O. Walter.

Εἰκὼν 2. Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀλιβερίου τῆς Εὐβοίας (ΑΕ 1892, 158 ἀρ. 53).

Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν ἀξιοπερίεργος σύμπτωσις, ἐὰν ἔτυχε νὰ εὑρεθῶσιν ἐν Ἀλιβερίῳ δύο τεμάχια Ἐρετριακῶν ψηφισμάτων, καὶ τὰ δύο μετακομισθέντα, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἀσφαλὴς τῶν σῳζομένων συμπλήρωσις, ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ τόπου τῆς ἱδρύσεως τῶν στηλῶν, τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἀμαρυσίας ἢ τοῦ ἐν Ἐρετρίᾳ γυμνασίου, εἰς Ἀλιβέριον, τὰ δύο ὁμοιότατα ὄντα ὡς πρὸς τὰ περιεχόμενα, κεκολοβωμένα, ἀλλὰ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε τὸ ἕτερον δύναται κάλλιστα ὅπως συνεχίζῃ τὸ ἄλλο, ἀνήκοντα εἰς στήλας ἐχούσας τὸ αὐτὸ περίπου πλάτος καὶ καταφανῶς τὸ αὐτὸ πάχος, καὶ ὅμως τὰ δύο τεμάχια ταῦτα νὰ εἶνε ἄσχετα πρὸς ἄλληλα; Ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶνε τόσον ἀπίθανος ὥστε δὲν εἶνε ἀξία ὅπως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Καὶ ἐὰν ἦτο δυνατὸν ὅπως ἀποδειχθῇ ὅτι τὰ δύο τεμάχια P καὶ W δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν στήλην, θὰ ἦτο οὐχ ἧττον φανερὸν πόσον ἡ κρίσις τοῦ κ. Παπαβασιλείου ἠστόχησε τῆς ἀληθείας καὶ πόσον εὔλογος ἦτο ἡ ἐμὴ περὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο τεμαχίων εἰκασία. Ἤδη ὅμως νομίζω ὅτι ἐπεβεβαιώθη αὕτη ὁριστικῶς διὰ τῶν ἐκτύπων.

Δυστυχῶς τὰ ἔκτυπα, ἐπειδὴ παριστάνουσι μόνον τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν καὶ οὐχὶ ὅλον τὸ σχῆμα καὶ τοὺς περιορισμοὺς τῶν λίθων, δὲν ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν ὅπως κρίνωμεν ἂν συναρμόζονται ἀκριβῶς τὰ δύο τεμάχια P καὶ W. Ἐννοεῖται ὅμως ἐκ τῶν περιεχομένων ὅτι δὲν λείπουσι πολλὰ μεταξὺ τῶν ἐν ἀμφοτέροις σῳζομένων, καὶ ἡ γραμμὴ ἥτις περιορίζει τὸ τεμάχιον P κάτωθεν κατὰ ἀξιοσημείωτον τρόπον συμφωνεῖ πρὸς τὴν γραμμὴν ἥτις περιορίζει τὸ ἕτερον τεμάχιον W ἄνωθεν. Δύναται λοιπὸν ὑποτιθεμένου ὅτι οὐδὲ εἷς στίχος ἀπωλέσθη, τὸ μεταξὺ ἀμφοτέρων κενὸν ὅπως συμπληρωθῇ π. χ. ὡς ἑξῆς:

. . . ὅπως εὔσημος ὑπάρ[χηι τοῖς τε πολίταις πᾶσι 39
κ]αὶ τοῖς παρεπιδημοῦσι [τῶν ξένων ἢ τῶν τετιμη- 39
μέ]νων πρὸς τὰ κο[ινὰ] πρ[άγματα φιλαγαθία καὶ τοῖς ἐ- 41
πι]γινομ[ένοις ὑπόμνημα ἦι τῆς τοῦ δήμου εὐχαριστίας ἕ- 45
τεροί τε ὦσ[ιν ζηλωταὶ τῶν παραπλησίων τιμωμένων ὑ- 42
πὸ τοῦ δήμου [τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν· ἀναγράψαι δὲ 40
τόδε τὸ ψήφισ[μα κτλ..

Διὰ τῆς συμπληρώσεως ταύτης τοῦτο μόνον ἐπιθυμῶ ὅπως ἀποδείξω, ὅτι τὰ σῳζόμενα τῶν κειμένων ἐπιτρέπουσι τοιαύτην συναρμογὴν τῶν τεμαχίων· περὶ δὲ τοῦ πραγματικῶς δυνατοῦ τῆς τοιαύτης συναρμογῆς δὲν τολμῶ ὅπως ἐκφράσω γνώμην, ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ κρίνῃ ὅστις θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐξανεύρῃ ἐν Ἀλιβερίῳ τὸ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθὲν κάτω μέρος τῆς στήλης καὶ νὰ παραβάλῃ αὐτὸ πρὸς τὸ ἐν τῷ μουσείῳ Χαλκίδος ἀποκείμενον ἄνω μέρος αὐτῆς. Ἡ δὲ συμπλήρωσις

τοῦ μεταξὺ τῶν δύο τεμαχίων χώρου δὲν θὰ ἀποβῇ διόλου δύσκολος καὶ ἐὰν ἔμελλεν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν λίθων νὰ προκύπτῃ ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει κενὸν μεῖζον καὶ ὅτι λείπει εἷς στίχος ἢ καὶ δύο, διότι αἱ τοιαῦται φράσεις ἐν τοῖς ψηφίσμασι τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ ἡμέτερον, ἐνίοτε πολὺ ἀναπτύσσονται, ἐπαναλαμβάνονται δὲ καὶ ἐνίοτε ἐν διαφόροις μέρεσιν ἑνὸς ψηφίσματος κατὰ ποικίλον τρόπον ἐσχηματισμέναι, πρῶτον μὲν ἐν τῷ τέλει τῆς δικαιολογίας, ἔπειτα δὲ καὶ μετὰ τὰς περὶ ἀναθέσεως στηλῶν ἢ καὶ εἰκόνων διαταγὰς ὡς π. χ. ἐν τῷ περὶ Θεοπόμπου ψηφίσματι ἐν στ. 24 κέ., 39 κέ..

Ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ψηφίσματος τούτου· ὅπως δὲ μὴ ἑρμηνευθῇ ἡ μέχρι τοῦδε σιγή μου ὡς ἀναγνώρισις τοῦ δικαίου τῶν δῆθεν ἐλέγχων δηλῶ ἐν τέλει τῆς διατριβῆς μου ταύτης ὅτι καθ' ὅμοιον τρόπον εἶμαι εἰς θέσιν ὅπως ἀπαντήσω καὶ εἰς ἄλλους ἰσχυρισμούς, οὓς ἐν ταῖς περὶ Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν διατριβαῖς αὐτοῦ ἀπηύθυνεν κατ' ἐμοῦ ὁ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 3ῃ μαΐου 1912

Adolf Wilhelm.

Ψήφισμα Ἀθηναίων ὑπὲρ Ἱκεσίου υἱοῦ τοῦ Μητροδώρου Ἐφεσίου

(Jh 1899, 236)

ὑπὸ

Adolf Wilhelm.

Ὅτι ἐν τῷ Ἐπιγραφικῷ μουσείῳ ἀπόκειται τεμάχιον ἀνέκδοτον ψηφίσματος Ἀθηναίων ὑπὲρ Ἱκεσίου υἱοῦ τοῦ Μητροδώρου ἀνήγγειλα πρὸ ἐτῶν ἐν Jahreshefte des österr. archäol. Inst. 1899, 236 σημ. 43, λαβὼν δὲ ἀφορμὴν ἐξ ὅσων ἄνω διέλαβον περὶ ἀνωμαλιῶν τῆς γραφῆς παρατηρουμένων καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐγκεχαραγμέναις δημοσιεύω ἤδη αὐτό, εὐμενῶς δοθείσης ἀδείας πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ κ. Ἀ. Δ. Κεραμοπούλλου (**εἰκ. 1**· Ἀκροπόλεως ἀριθ. 972, Ἐπιγρ. μουσ. ἀριθ. 2623).

Τεμάχιον στήλης λευκοῦ μαρμάρου, πάντοθεν κεκολοβωμένον· ὕψ. 0·27, πλ. 0·18, πάχ. 0·075, εὑρεθὲν ἐν Ἀκροπόλει. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων κυμαίνει μεταξὺ 0·009 ἐν τοῖς πρώτοις καὶ 0·005 ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις, τὸ δὲ διάστιχον μεταξὺ 0·006 καὶ 0·004. Ἡ διαίρεσις τῶν στίχων μένει ἀβέβαιος ἕνεκα τῆς κολοβώσεως τοῦ λίθου.

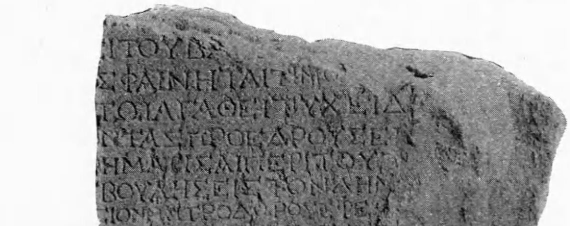

Εἰκὼν 1. Ψήφισμα Ἀθηναίων ὑπὲρ Ἱκεσίου Ἐφεσίου.

\- - - - - - - δ -
\- - - - - τε]ῖ τοῦ βα[σιλέως αἱρέσει· ὅπως ἂν οὖν
καὶ ὁ δῆμο]ς φαίνηται τιμῶ[ν τοὺς γνησίως προσφερομένους ἑαυ]τῶι· ἀγαθεῖ τύχει δε[δόχθαι τεῖ βουλεῖ
τοὺς λαχό]ντας προέδρους εἰ[ς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν χρ]ηματίσαι περὶ τούτ[ων, γνώμην δὲ ξυμβάλλεσθαι τῆ]ς βουλῆς εἰς τὸν δῆμ[ον ὅτι δοκεῖ τεῖ βουλεῖ ἐπαινέσαι Ἱκέ]σιον Μητροδώρου Ἐφέσ[ιον εὐνοίας ἕνεκεν τῆς πρὸς τὸν
δῆμον· δε]δόσθαι δὲ αὐτῶι καὶ π[ολιτείαν δοκιμασθέντι ἐν
τῶι δικα]στηρίωι κατὰ τὸν νόμ[ον· τοὺς δὲ θεσμοθέτας ὅταν πρῶτ]ον πληρῶσιν δικαστήρ[ιον εἰς ἕνα καὶ πεντακοσίους
δικα]στάς, εἰσαγαγεῖν αὐτῶι [τὴν δοκιμασίαν τῆς πολιτεί]ας καὶ μὴ παρόντι καὶ εἶν[αι αὐτῶι δοκιμασθέντι γράψασθ]αι φυλῆς καὶ δήμου καὶ φρατ[ρίας ἧς ἂν βούληται· ἀναγράψαι
δὲ] τόδε τὸ ψήφισμα τὸν γραμ[ματέα τὸν κατὰ πρυτανείαν εἰς
σ]τήλην λιθίνην καὶ στῆσαι [ἐν ἀκροπόλει· τὸ δὲ γενόμενον
εἰς αὐτὴν ἀνάλωμα μερίσαι τὸν [ταμίαν τῶν στρατιωτικῶν.

Τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ τετιμημένου ὑπέδειξέ μοι τὸ ἑξῆς ἐκ Μεγάρων ψήφισμα IG VII 15 (Dittenberger, Sylloge 297. Götting. gel. Anz. 1900, 104. Michel, Recueil 169) ἀποκείμενον ἐπίσης ἐν τῷ Ἀθήνησιν Ἐπιγραφικῷ μουσείῳ:

Συναρχίαι προεβουλεύσαντο ποτί τε τοὺς αἰσιμνάτα[ς καὶ τὰν
βουλὰν καὶ τὸν δᾶμον· ἐπειδὲ Ἱκέσιος Μητροδώ-
ρου Ἐφέσιος (κενὸν) ὁ κατασταθεὶς ἐπ' Αἰγίνης (κενὸν) ὑπ[ὸ τοῦ
βα]σιλέως Εὐμένεος διατελεῖ τὰν πᾶσαν σ[που]δὰν ποιού-
μενος ὑπὲρ τοῦ δάμου τοῦ Μεγαρέων οὐθὲν ἐλλείπων κτλ..

(ὡς πρὸς τὸ *ἐπειδὲ* πρὸ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος ἦτα ἴδε W. Schulze, Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung XXXIII 133 κέ.).

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ Αἴγινα ἀπὸ τοῦ ἔτους 210 π. Χρ. περίπου ἕως 133 ἀνῆκεν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Περγάμου· περὶ δὲ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔπεσεν ἡ νῆσος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν διδάσκει ἡμᾶς ὁ Πολύβιος ΚΒ' 8, 9 λέγων τάδε: *Μετὰ δὲ τοῦτον* (δηλαδὴ Ἀπολλωνίδην τὸν Σικυώνιον) *ἀναστὰς* (ἐν τῇ ἐν Μεγάλῃ πόλει συνόδῳ τῶν Ἀχαιῶν) *Κάσσανδρος Αἰγινήτης ἀνέμνησε τοὺς Ἀχαιοὺς τῆς Αἰγινητῶν ἀκληρίας ᾗ περιέπεσαν διὰ τὸ μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συμπολιτεύεσθαι, ὅτε Πόπλιος Σολπίκιος ἐπιπλεύσας τῷ στόλῳ πάντας ἐξηνδραποδίσατο τοὺς ταλαιπώρους Αἰγινήτας· ὑπὲρ ὧν διεσαφήσαμεν τίνα τρόπον Αἰτωλοὶ κύριοι γενόμενοι τῆς πόλεως κατὰ τὰς πρὸς Ῥωμαίους συνθήκας Ἀττάλῳ παραδοῖεν τριάκοντα τάλαντα παρ' αὐτοῦ λαβόντες* (πρβ. καὶ Inschriften von Pergamon 47, Dittenberger OGI 281 καὶ W. S. Ferguson, Hellenistic Athens σ. 254).

Σῴζεται δὲ καὶ Αἰγινητῶν ψήφισμα νῦν ἐπίσης ἐν τῷ Ἐπιγραφικῷ μουσείῳ φυλαττόμενον IG IV 1 (Dittenberger, OGI 329) εἰς τιμὴν ἄλλου ἐπιστάτου τῆς Αἰγίνης, Κλέωνος υἱοῦ τοῦ Στρατάγου Περγαμηνοῦ· ἐκ δὲ τοῦ ψηφίσματος τούτου προκύπτει ὅτι ὁ Κλέων οὗτος ἀπεστάλη μὲν εἰς Αἴγιναν ὑπὸ τῶν βασιλέων Εὐμένους (197-159) καὶ Ἀττάλου Φιλαδέλφου, ἔμεινε δὲ ἐκεῖ ἔτη δεκαέξ, ὧν τινα καὶ ἐπὶ Ἀττάλου (159-138 π. Χρ.). Ἡ ἐπιστατεία αὐτοῦ ἤρχισε λοιπὸν μεταξὺ 174 καὶ 159 π. Χρ., τέλος δὲ ἔλαβε μεταξὺ 159 καὶ 144. Ὁ δὲ Ἱκέσιος, ἐπειδὴ κατεστάθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Εὐμένους ἀποθανόντος ἐν ἔτει 159, ἐξ ἅπαντος ἦτο προκάτοχος τοῦ Κλέωνος ἐν τῇ ἐπιστατείᾳ τῆς νήσου, εἶνε δὲ ἄγνωστον πόσα ἔτη ἔμεινεν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ. Ὅτι δὲ ὡς ἐπιστάτης τῆς Αἰγίνης ἐφρόντισεν ὅπως ἐνδεικνύηται τὴν πρὸς τὸν δῆμον τῶν Μεγαρέων καὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων εὔνοιαν αὐτοῦ καὶ ὅπως ἀκολουθῶν *τεῖ τοῦ βασιλέως αἱρέσει* ἀναπτύσσῃ τὰς προϋπαρχούσας μεταξὺ Περγαμηνῶν καὶ Ἀθηναίων καλὰς σχέσεις, τεκμαιρόμεθα ἐκ τοῦ ἄνω ψηφίσματος καθ' ὃ ἐτιμήθη ὑπὸ Ἀθηναίων τῇ παρ' αὐτοῖς πολιτείᾳ.

Ἡ φρασεολογία τοῦ ψηφίσματος ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει αὐτοῦ, ὅπερ μόνον σῴζεται ἀπολεσθείσης σχεδὸν πάσης τῆς δικαιολογίας, εἶνε ἡ κοινή. Ὡς πρὸς τὸ *εἰσαγαγεῖν αὐτῶι τὴν δοκιμασίαν τῆς πολιτείας καὶ μὴ παρόντι* πρβ. IG II 5, 451 στ. 18, II 400 στ. 2, II 401 στ. 21, 455 στ. 12 (H. Buermann, Jahrb. f. class. Philol. X Suppl. Bd. σ. 21).

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 3ῃ μαΐου 1912.

Adolf Wilhelm.

Παρατηρήσεις

(εἰς ΑΕ 1911, 2 κλπ.)

ὑπὸ

Adolf Wilhelm.

ΑΕ 1911 σ. 2 κέ. Ἐν στ. 46 ἀναγνωστέον: *τὰ μὲν ἡμίσεα τοῦ ἀφελο[μένου ἔσ]τω, τὰ δὲ ἡμίσεα τῆς πόλεως ἐξ [ἧ]ς [ἅ]ν [ὁ] ἀφελόμ[ενος ἧι.* Ἐν στ. 47: *ἐὰν δέ τις ἐν ταῖς πόλεσι γράψηι ἢ ἐπιψηφίσηι ὡς δ[εῖ,* πρβ. IG II 17 στ. 51 κέ., II 203 στ. 27, I 41 κατὰ τὴν ἐμὴν συμπλήρωσιν Urkunden des attischen Reiches, ἐν Anzeiger der Wiener Akademie, philos.-hist. Kl. 1908, 57, Sylloge 523 στ. 39 κέ. καὶ 653 στ. 61, IG XII 1, 155 στ. 97, XII 3, 330 στ. 257. Ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις συμπληρωτέον: *τῶι δὲ ἀπὸ τού[των — πίπτον]τ[ι]* (ἢ *πεσόν]τ[ι]*) *ἀργυρίωι ἐν ταῖς πόλεσι κ[ατα]χράσθων εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου, εἰς ἄλλο δὲ μηθέν,* πρβ. Sylloge 653 στ. 60: *μηδὲ γραψάτω μηθεὶς δόγμα ὅτι δεῖ ταῦτα τὰ διάφορα εἰς ἄλλο τι καταχρήσασθαι,* καὶ στ. 45. 58. 62. 64. Ἐν στ. 43: *ἡ δὲ πρᾶ]ξις ἔστω τοῦ [τε] τεχνίτου κτλ.*.

ΑΕ 1911 σ. 28 ἀρ. 10. Ἐν στ. 30 ὁ λίθος ἔχει οὐχὶ *ἀπ]οτι(μ)ῆσαι,* ἀλλὰ *χειρ]οτονῆσαι,* ὥστε δύναταί τις νὰ συμπληρώσῃ:

ὁ δὲ ταμ-
ίας καταβαλέτω; τὸ ἀργύρ]ιον καθότι ἂν οἱ
πρόβουλοι γράφωσιν· χειρ]οτονῆσαι δὲ καὶ
πρεσβευτὴν ἕνα ἐκ πάντων Ἐ]ρετριέων ὅσ-
τις ἀποδώσει Ἀδειμάντωι τὰ ἐψ]ηφισμένα
Ἐρετριεῦσιν καὶ τὴν εὔνοιαν ἐμφ]ανιεῖ
ἣν ὁ δῆμος ἔχει εἰς αὐτόν, δηλώσει δὲ;] ὅτι
. . . . ον

Ὡς πρὸς τὸ ἐν στ. 30 *γράφωσιν* πρβ. ΑΕ 1899, 135 στ. 22 καὶ Ἀθηνᾶ 1908, 232 στ. 10, IG XIV 256 στ. 26 κατὰ τὴν ἐμὴν διόρθωσιν Jahreshefte 1901 Beiblatt σ. 23. Ἐν στ. 31 θὰ προετίμων νὰ γράψω: ***ἐξ ἁπάντων Ἐρετριέων*** ὅπως ἐν στ. 26, ἤ: ***ἕνα ἄνδρα πρεσβευτὴν ἐξ Ἐρετριέων,*** ἀλλὰ τὸ μὲν ἔχει ἓν γράμμα περισσότερον, τὸ δὲ ἓν γράμμα ὀλιγώτερον τῶν ἀπαιτουμένων. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι καὶ ἀνωμαλία τις τῆς γραφῆς ἠδύνατο νὰ λάβῃ χώραν.

Οἱ δὲ στίχοι 4 κέ. τοῦ ψηφίσματος τούτου συμπληροῦνται ὡς ἑξῆς:

δια-
τελεῖ δὲ καὶ περὶ τὸν δῆ]μον τὸν Ἐρετριε-
ίων εὔνους ὢν καὶ λέγω]ν καὶ πράττων ἀεὶ
ἐν Λαμψάκωι; πάντα; τ]ὰ συμφέροντα Ἐρετρ-
ιεῦσιν· δεδόχθαι] τῶι δήμωι ἐπαινέσαι μ-
ὲν Ἀδείμαντον Ἀν]δροσθένους Λαμψακην-
ὸν κτλ..

Ὁ τύπος *Ἐρετριείων* ἀπαντᾷ δὶς καὶ ἐν συγχρόνῳ ψηφίσματι ὑπὲρ Γλαυκίππου Ἀντιγονέως καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ΑΕ 1892, 119 (Dittenberger, Sylloge 185). Ἀντί: *ἐν Λαμψάκωι; πάντα τ]ὰ συμφέροντα* ἴσως προτιμότερον: *παρὰ (π. χ.) Στρατονίκηι τ]ὰ συμφέροντα,* πρβ. IG VII 298 στ. 4 κέ.: *ἐπειδὴ Φορμίων κτλ. νῦν παρὰ τῶι βασιλεῖ Πτολεμαίωι πολλοὺς καὶ συμφέροντας λόγους ποιεῖται ὑπὲρ τῆς πόλεως.*

ΑΕ 1911 σ. 34 ἀρ. 23. Ἐν τῇ ἐξ Ἐρετρίας ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀναγινώσκω:

Κεφάλου Κλε[- - - - - - - ἐν μὲν Νάξωι
αἰσυμνώντων Σω[— καὶ τοῦ δεῖνα μη-
νὸς Ἀπατουριῶνος, [ἐν δὲ — π. χ. ἄρχοντος
Ἀλκ;]εδάμαντος·
σύ]νδικοι Ναξίων οἱ ὁμόλογ[οι
δημοσίαι παρόντες
Ἀγαθίων Εὐήνορος κτλ..

Αἰσυμνῆται (πρβ. F. Solmsen, Beiträge zur griechischen Wortforschung I σ. 36 κέ.. O. Hoffmann, Berl. philol. Wochenschr. 1910, 534) Ναξίων ἀπαντῶσι καὶ ἐν IG XII 7, 67 B (Sylloge 517) στ. 1: *μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος ἐν Νάξωι αἰσυ-*

μνών[των -]ένους καὶ Σωστράτου, ἐν Ἀρκεσίνηι δὲ μηνὸς Μιλτοφοριῶνος ἄρχοντος Κτησιφῶντος. Περὶ δὲ συνδίκων πρβ. Inschriften von Olympia 47 (Sylloge 304) στ. 9. A.Wilhelm, Jahreshefte VIII 289. Hitzig, Altgriechische Staatsverträge über Rechtshilfe σ. 52 καὶ Zeitschrift der Savigny-Stiftung f. Rechtsgeschichte, Romanistische Abteilung XXVIII 248, καὶ ὡς πρὸς τὸ *ὁμόλογοι*, ὅπως λέγονται οἱ σύνδικοι, πρβ. Inschriften von Magnesia 93 (Sylloge 928) στ. 48: *ὅπως Αἰμύλιος Μαάρκου υἱὸς στρατηγὸς δῆμον ἐλεύθερον κριτὴν δῶι, ὃς ἂν ἐν αὐτοῖς ὁμόλογος γενηθῆι.* Εἰς δίκην Ναξίων καὶ Παρίων καὶ σύλλυσιν αὐτῶν γενομένην κατὰ κρίσιν δικαστῶν ἐξ Ἐρετρίας ἀποσταλέντων ἀναφέρεται στήλη ἧς σῴζονται δύο τεμάχια ὧν τὸ μὲν εὑρέθη ἐν Πάρῳ IG XII 5, 128, τὸ δὲ ἐν Δήλῳ CIG 2165· ὅτι δὲ τὸ δεύτερον τεμάχιον, ὅπερ νῦν ἀπόκειται ἐν Leeds τῆς Ἀγγλίας, ἀνήκει εἰς τὴν στήλην ταύτην, ἀπέδειξα ἐν Jahreshefte 1905, 285, πρβ. IG XII 5, 2 σ. 308. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἥτις κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Frh. Fr. Hiller von Gaertringen ἀνάγεται εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ δευτέρου π.Χρ. αἰῶνος ὀνομάζει ὡς ἐπώνυμον ἄρχοντα τῶν Ναξίων τὸν ἱερέα τοῦ Διονύσου, οὐχὶ δύο αἰσιμνήτας ὅπως αἱ δύο ἀρχαιότεραι ἐπιγραφαὶ IG XII 7, 67 B καὶ ἡ ἐξ Ἐρετρίας ΑΕ 1911, 34.

ΑΕ 1911 σ. 55 ἀρ. 23. Ἀξιοπαρατήρητον εἶνε ὅτι ἐν τέλει τῆς ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς δι' ἧς ἐτιμήθη *Εὐρώπα Αἰγυπτία ἱέρηα Ἀρτάμιτος Περγαίας, γυνὰ δὲ Μαρσύα Ἀσπενδίου* προστίθεται *μακαρία,* πρβ. τὸ ἐξ Ἐρετρίας ἐπίγραμμα ΑΕ 1911, 34 οὗ ἡ ἀρχή·

Λαμπροθέου τάφος ἔσσθ' ὅδε τοῦ μακαρίτου,

καὶ Ἀριστοφάνους Ταγηνιστῶν ἀπόσμασμα 488 Kock, CAF I p. 517 ἐν ᾧ περὶ τῶν ἀποθανόντων τάδε λέγει ὁ ποιητής:

διὰ ταῦτα γάρ τοι καὶ καλοῦνται μακάριοι·
πᾶς γὰρ λέγει τις· ὁ μακαρίτης οἴχεται,
κατέδαρθεν κτλ..

Ξενοφ. Ἀγησ. 11, 8. Πλάτ. Νόμ. σ. 947 d. E. Rohde, Psyche[3] I 308, II 347. Ἡ Πέργη ἐν ᾗ κυρίως ἐλατρεύετο Ἄρτεμις ἡ Περγαία (πρβ. E. Petersen ἐν Lanckoronski, Städte Pamphyliens σ. 37. G. F. Hill, Catalogue of the Greek Coins in the British Museum, Syria, Pamphylia and Pisidia p. LXXVIII) εἶνε γείτων τῆς Ἀσπένδου ἐξ ἧς κατήγετο ὁ ἀνὴρ τῆς ἱερείας· ὅτι δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἐλατρεύετο ἡ Ἄρτεμις αὕτη, ἀποδεικνύει ἐπιγραφὴ ἴσως ἐν Ναυκράτει εὑρεθεῖσα Journ. of Hell. stud. 1901, 285 (Archiv f. Papyrusforsch. II 550, J. G. Milne, Catalogue général des antiquités égyptiennes du Musée du Caire, XVIII, Greek inscriptions p. 44, n. 9230).

ΑΕ 1911 σ. 58 ἀρ. 40. Ἐν στ. 1 ἔκειτο οὐχὶ *Ἀπολλοδότο[υ]*, ἀλλὰ *Ἀπολλόδοτο[ς]*· τὸ ἐλεγεῖον ἔχει λοιπὸν ὡς ἑξῆς:

Ἁγήνακτος Ἀπολλόδοτο[ς] τειδεὶ κατάκειται
ἀθάνατον πένθο[ς π]ατρί, φίλοις δὲ πόθος.

Τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς προηγεῖται τοῦ ὀνόματος τοῦ υἱοῦ ὅπως ἐν ἄλλοις ἐπιγράμμασι περὶ ὧν ἴδε Beiträge zur griechischen Inschriftenkunde σ. 38 κέ., Inschriften von Olympia ἀρ. 293. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ ἐκ Ῥόδου καταλόγῳ IG XII 1, 49 στ. 20, ὅστις κατὰ M. Holleaux καὶ F. Hiller von Gaertringen ἀνήκει εἰς τὸν πρῶτον αἰῶνα π. Χρ., μνημονεύεται *[Ἁγη]σιάναξ Ἀπολλοδότου καθ' υἱοθεσίαν δὲ Γόργωνος.* Ὁ ἀνὴρ οὗτος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶνε μέλος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας εἰς ἣν ἀνῆκεν ὁ ἐν τῷ τετάρτῳ π. Χρ. αἰῶνι ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἀποθανὼν Ἀπολλόδοτος Ἁγήνακτος.

ΑΕ 1911 σ. 59 ἀρ. 44. Ὅτι τὸ ὄνομα *Φιλοκράτης* ἐν τῇ ἐκ Φοίνικος τῆς Περαίας τῶν Ῥοδίων ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ BCH 1886, 247 κακῶς ἀντεγράφη ὑπὸ τῶν κκ. Dürrbach καὶ Radet: *Ηλοκρά*ΡΗ*ς*, ἐσημείωσα ἤδη ἐν Arch. epigr. Mitt. aus Oest. 1897, 71, ἡ δὲ ὑπ' ἐμοῦ προταθεῖσα διόρθωσις ἐπιβεβαιοῦται νῦν διὰ τοῦ ἀντιγράφου τῶν κκ. Μ. καὶ Ν. Χαβιαρᾶ καὶ διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ λίθου. Ὅτι δὲ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ἐξελήφθησαν ἐνίοτε τὰ δύο γράμματα ΦΙ κατὰ λάθος ὡς ἐν Η ἢ Ν καὶ ὅτι καὶ ἀντιστρόφως ἐν τοῖς δῆθεν γράμμασι Η ἢ Ν κρύπτονται ἐνίοτε Φ καὶ Ι, ἀπέδειξα ἐν Beiträge κτλ. σ. 217 παραπέμψας ἅμα καὶ εἰς προηγουμένας παρατηρήσεις μου (ἀντὶ ΑΜ XX 434 πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ XXIII 434).

ΑΕ 1911 σ. 62 ἀρ. 52 Γ. Ἐν στ. 11 ἴσως ἐλλείπει ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος, π. χ. *Ἀντί*]*πατρος*, *Σώ*]*πατρος* ἢ καὶ *Σωσί*]*πατρος*. Ἐν δὲ στ. 12 ἀντὶ: *καὶ Ἀπολλώνιος Πρύττους παντὸς τοῦ κόσμου σωτῆρας καὶ εὐεργέτας* γραπτέον: *Ἀπολλώνιος πρύτ(ανις) τοὺς* κτλ..

ΑΕ 1911 σ. 64 ἀρ. 58. Ἐν στ. 1 ἀναγνωστέον οὐχὶ [*Δάμ*]*ατ*⟨*ε*⟩*ρ*[*ι*] *Ἑστιοδώρου κλπ. εὐχαριστίας*, ἀλλ' ἁπλῶς [*ὑπ*]*έρ*. Ὅτι δὲ ἡ λέξις *ὑπὲρ* ἅτε ἐν ἀρχῇ τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εὑρισκομένη ἐχαράχθη ἐπὶ τοῦ ἄνω πλαισίου καὶ χωρίζεται τρόπον τινὰ ἀπὸ τῶν ἑπομένων στίχων αὐτῆς, οὐδόλως εἶνε παράδοξον, εἶνε δὲ περιττὴ ἡ τῶν ἐκδοτῶν εἰκασία ὅτι ὁ στίχος οὗτος ὑπελείφθη ἐξ ἀρχαιοτέρας ἐπιγραφῆς ἧς πάντα τὰ ἄλλα ἐξηλείφθησαν.

[*Σημ. ΑΕ.* Τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κ. Wilhelm [*ὑπ*]*ὲρ* δέχεται νῦν καὶ ὁ κ. Χαβιαρᾶς, ὡς γράφει ἡμῖν, μετ' ἀκριβεστέραν τοῦ λίθου ἐξέτασιν.]

ΑΕ 1911 σ. 115. Ἡ ἐκ Φαρῶν τῆς Μεσσηνίας ἐπιγραφὴ δὲν φέρει, ὅπως ἐνόμιζεν ὁ ἐκδότης, χρονολογίαν κατὰ τὴν (πρώτην) τοῦ θεοῦ Σεβαστοῦ Ἁδριανοῦ ἐπιδημίαν (πρβ. W. Weber, Untersuchungen zur Geschichte des Kaisers Hadrianus σ. 161. 206. 212), ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ Σεβαστοῦ νίκην. Πρῶτον μὲν ἡ ἐν στ. 3 μνεία τῆς γενεθλίου ἡμέρας δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἁδριανόν, ὅστις κατὰ Spartian. Hadr. 1 ἐγεννήθη τῇ πρὸ ἐννέα Καλ. φεβρ., ἀλλ' εἰς τὸν Τιβέριον ὅστις πραγματικῶς κατὰ Suetonius καὶ Δίωνα Κάσσιον LVIII 28 ἐγεννήθη τῇ πρὸ δέκα ἓξ Καλ. δεκ., δεύτερον δὲ καὶ ἡ γραφὴ τοῦ λίθου ὃν εἶδον ἐν ἔτει 1907 κείμενον ἐν τῷ Ἀθήνησιν Ἐπιγραφικῷ μουσείῳ, μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ψήφισμα ἀνήκει εἰς τὸν πρῶτον μ. Χρ. αἰῶνα. Ὅπως ἀπέδειξεν ὁ O. Kaestner, De aeris quae ab imperio Caesaris Octaviani constituto initium duxerint. Lipsiae 1890, χρονολογίας κατὰ τὴν τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος νίκην, τὴν ἐπ' Ἀκτίῳ δηλαδή, γίνεται χρῆσις ἐν οὐκ ὀλίγαις ἐπιγραφαῖς, ἐνίοτε δὲ δηλοῦται καὶ ῥητῶς ἡ ἀρχὴ τῆς χρονολογίας ταύτης, π. χ. ἐν ἐπιγραφαῖς ἐν Σάμῳ εὑρεθείσαις ὧν μία ἡ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ L. Ross, Inscr. ined. II σ. 74 ἀρ. 191 ἄρχεται οὕτω: *ἔτους κθ' τῆς τοῦ Σεβαστοῦ νίκης*, καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Φοινίκης δημοσιευθείσῃ ὑπὸ E. Renan, Mission de Phénicie σ. 241: *ἔτους κγ νίκης Καίσαρος Σεβαστοῦ Ἀκτιακῆς*, ἄλλη δὲ ἐπιγραφὴ ἐκ Βύβλου παρὰ E. Renan σ. 223 ἀναφέρει τὸ ιϛ' ἔτος *τῆς ἡγεμονίας Καίσαρος Σεβαστοῦ*. Περὶ δέ τινων ἄλλων ἐπιγραφῶν καὶ νομισμάτων χρονολογουμένων κατὰ ταύτην τὴν χρονολογίαν ἴδε W Kubitschek, Archäol.-epigr. Mitt. XIII 120 καὶ Realencyclopädie I σ. 637· ἐσχάτως δὲ ὁ F. Hiller von Gaertringen φιλοφρόνως δι' ἐπιστολῆς μοι ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἀναφέρει εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ἐκ Λυκοσούρας ψήφισμα Fouilles de Lycosura σ. 15. Τὸ δὲ ἐπίσημον τῆς χρονολογίας προκύπτει ἐξ ὧν Δίων ὁ Κάσσιος λέγει LI 1 περὶ τῆς μάχης ἐκείνης τῆς τῇ 2 σεπτ. τοῦ ἔτους 31 π. Χρ. γενομένης: *τότε πρῶτον ὁ Καῖσαρ τὸ κράτος πᾶν μόνος ἔσχεν ὥστε καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν τῆς μοναρχίας ἐτῶν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἀκριβοῦσθαι*· πρβ. Th. Mommsen, Staatsrecht³ II 803 καὶ V. Gardthausen, Augustus und seine Zeit II σ. 478. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιγραφῆς κατὰ ταῦτα συμπληρωτέα ὧδε:

Ἀγαθῆι τύχηι.
Ἔτους ἑξηκοστοῦ καὶ πρώτου ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ Σεβαστο[ῦ νίκης, ὡς Ῥωμαῖοι τῇ
πρὸ δέκα ἓξ καλανδῶν Δεκεμβρίων ἥτις ἐστὶν γενέθλιο[ς Τιβερίου Καίσαρος Σεβα-
στοῦ ἡμέρα κτλ..

Ἐὰν τὸ ἐν ΑΕ 1911, 115 ἀντίγραφον πιστῶς παριστάνει τὴν θέσιν τῶν λέξεων: ***Ἀγαθῆι τύχηι*** καὶ ἐὰν ἡ εἰσαγωγὴ αὕτη κατεῖχεν ἀκριβῶς τὸ μέσον τοῦ χώρου, ὑπολογιστέον ὅτι ἐλλείπουσι πρὸς τὰ δεξιὰ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ περίπου δέκα ἓξ γράμματα, κατὰ δὲ τὴν ἄνω συμπλήρωσιν (πρβ. Dittenberger, OGI 458 στ. 51 *τῇ πρὸ ἐννέα καλανδῶν ὀκτωβρίων ἥτις ἐστὶν γενέθλιος ἡμέρα τοῦ Σεβαστοῦ*) προστίθενται δέκα ἑπτά. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ στίχῳ τὸ ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος ὁλοκλήρως γραφόμενον ἔχει ὀλίγῳ περισσότερα γράμματα τῶν κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον ἀναμενομένων· ἠδύνατο ὅμως τὸ ὄνομα *Τιβέριος* νὰ γράφηται μόνον τοῖς ἀρχικοῖς γράμμασιν *Τιβ.* ἢ νὰ πυκνῶνται τὰ

ἐν τέλει τοῦ στίχου γράμματα κατὰ τρόπον οὐχὶ σπανίως παρατηρούμενον ἐν Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς Ῥωμαϊκῶν χρόνων· ὅπως δὲ ἐξακριβωθῇ τὸ μῆκος τῶν στίχων πρέπει νὰ εὑρεθῇ καὶ πιθανὴ συμπλήρωσις τῆς ἀρχῆς τοῦ κυρίως ψηφίσματος: *Ἐπειδὴ Στεφανὶς Ἀγαθία[ι] τὸ ἐκ προγόνων - - - τοῖς προτέροις αἰεί τι προστιθεῖσα καινότερον - -*. Περὶ δὲ τῆς χρονολογίας οὐδεμία ὑφίσταται ἀμφιβολία. Τὸ ψήφισμα ἀνήκει εἰς τὸ 61ον ἔτος ἀπὸ τῆς Ἀκτιακῆς νίκης, δηλαδὴ εἰς τὸ ἔτος 30 ἢ 31 μ. Χρ..

[Ἡ σημείωσις αὕτη ἐγράφη πρὶν ἴδω τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς ΑΕ τοῦ 1911, ἐν ᾧ ὁ κ. Σπυρ. Βάσης, οὗ μετὰ πλείστης λύπης ἤδη μανθάνω τὸν πρόωρον θάνατον, διέλαβε περὶ τῆς ἐκ Φαρῶν ἐπιγραφῆς, ὀρθότατα ἀναφέρων αὐτὴν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Τιβερίου (σ. 213). Ἡ δὲ γνώμη τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου, ὅτι ἡ ἐποχή, ἀφ' ἧς τὸ 61ον ἔτος ἀριθμεῖται, εἶνε τὸ 27ον π. Χρ. ἔτος ἐν ᾧ τὸ τοῦ Σεβαστοῦ ὄνομα ἐδόθη τῷ Ὀκταουιανῷ, φαίνεται ἀπίθανος, διότι τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν ἐχρησίμευεν ὡς ἀρχὴ χρονολογίας.]

ΑΕ 1911 σ. 126 ἀρ. 57. Ἡ ἐκ Γόννων ἐπιγραφὴ ἣν ὁ κ. Ἀ. Ἀρβανιτόπουλλος συνεπλήρωσεν ὡς ἑξῆς:

Νι]κοκρά[τ]ους πα[ῖς Νίκαρχος ἀντὶ τῶ-
ν τιμῶν ἀνέθηκ[εν ὧν φρουρ (ἢ φρουρὸς γενόμεν-)
ὸς ὁπλοφόρωι Παλ[λάδι εὐ-
ξάμενος

εἶνε ἀναμφιβόλως ἔμμετρος, δύναται δὲ νὰ ἀναγνωσθῇ οὕτως:

Νι]κοκρά[τ]ους πα[ῖς τόνδε τύπο-
ν Τίμων ἀνέθηκ[εν οὗ πατρ-
ὸς ὁπλοφόρωι Παλ[λάδι εὐ-
ξάμενος.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ συμπλήρωσις αὕτη προτείνεται μόνον χάριν παραδείγματος, ὅπως ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εὐκόλως δύναται νὰ ἐννοηθῇ ὡς ἐμμέτρως συντεταγμένη εἴτε κατὰ τοῦτον εἴτε καθ' ὅμοιον τρόπον.

ΑΕ 1911 σ. 130. Ὀρθῶς εἶπεν ὁ κ. Ἀ. Ἀρβανιτόπουλλος ὅτι ἡ ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ τῆς πόλεως τῶν Γοννέων ἀπαντῶσα ἀθησαύριστος λέξις *βολιμοδικασταὶ* δηλοῖ τοὺς ἐπὶ τὰς βολίμους δίκας παραγινομένους δικαστὰς καὶ ὅτι *βόλιμοι δίκαι* λέγονται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς *εὐθείας δίκας*, πρβ. ΑΕ 1911, 130 ἀρ. 65, σ. 132 κέ. ἀρ. 67. 68. 69. Ἐσφαλμένως ὅμως ἡρμήνευσεν *βολίμους δίκας: τὰς ἀπὸ συμβόλων*. Προφανῶς αἱ βόλιμοι δίκαι εἰσὶν αἱ ὑπὸ Ἡσυχίου *ἀναβόλιμοι* λεγόμεναι: *αἳ διὰ περίστασιν εἰς ὑπέρθεσιν ἐμπίπτουσιν*.

Ἐν Βιέννῃ.

Adolf Wilhelm.

Εἰς τὰ ἐν ΑΕ 1912, 102-119 (περὶ Μυκαλησσοῦ).

Ἐν τῇ περὶ Ρειτσώνας πραγματείᾳ μου (ΑΕ 1912, 102-119) ἐν τοῖς τίτλοις τῶν εἰκόνων 16, 20 καὶ 21 τὰ ἐκεῖ ἀπεικονισθέντα ἀγγεῖα χαρακτηρίζονται ὡς «βοιωτικά». Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον προσέθηκεν ἐκ παραδρομῆς ὁ διασκευάσας τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ χειρογράφου μου. Ἀπεσιώπησα ἐπίτηδες τὰ περὶ τοῦ τόπου τῆς κατασκευῆς αὐτῶν.

Ἄς μοι ἐπιτραπῇ συγχρόνως νὰ διορθώσω ἐνταῦθα εὐάριθμα τυπογραφικὰ λάθη τῆς αὐτῆς πραγματείας μου.

Ἐν σελίδι 104 δεξιὰ γραπτέον «Ο<ΚƎ<» καὶ ἐν ὑποσ. 9 «σῶϙος» «πατρῶϊης» «λαγῶεϊης» «τὸ σοῖως». Ἐν σελ. 105 δεξιὰ γραπτέον «-τράκις [18] Σωσισθένης» «ἑξάκις [22], Σωναύτης [23]», ἀπαλειπτέον δὲ τὸ «ἢ τοῦ Σωσι [16]» καὶ τὴν ὑποσ. 16. Ἐν σελ. 107 ἀριστερὰ γραπτέον «Θεοκρίτῳ VII», ἐν ὑποσ. 1 «β 343» «θ 102» «τ 258», ἐν ὑποσ. 2 «ψ 68». Ἐν σελ. 108 δεξιὰ γραπτέον «Κάδμος, Ἀθηνᾶ [13]» καὶ ἐν ὑποσ. 5 «103» (ἀντὶ «102»· ἀπαλειπτέον τὸ «σημ. 5»). Ἐν σελ. 114 ἀριστερὰ ἀντὶ «μῆκος 2·60» γραπτέον «μῆκος 2·00» καὶ ἐν ὑποσημειώσει 6 «πίν. XV 1». Ἐν σελ. 115 ἀριθ. 5 γραπτέον «πίν. IX 1». Ἐν σελ. 117 ἀριθ. 13 γραπτέον «σ. 113 καὶ εἰκ. 10, 11», ἀριθ. 14 «σ. 113».

Ἐν τῷ τίτλῳ τῶν εἰκόνων 12, 13 γραπτέον ὑπὸ τὴν εἰκ. 13 «3 2 1» (ἀντὶ «1 2 3») καὶ «3) Τάφ. 12, συνήθης τύπος τοῦ 500» (ἀντὶ «550»).

Percy N. Ure.

Αἰγίνης ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν

(πίν. 22)

ὑπὸ

Ἰωάννου Ν. Σβορώνου.

Ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ψήφισμα ἀττικὸν ἀνέκδοτον καὶ οἱ ὀμφαλοὶ τῶν Πυθίων*» ἐδημοσίευσα τὸ παρελθὸν ἔτος μελέτην [1], δι᾿ ἧς ἐπειράθην νὰ καταδείξω ὅτι οἱ ἐπὶ πλείστων καὶ παντοειδῶν μνημείων ἀπαντῶντες Δελφικοὶ ὀμφαλοὶ μετὰ τῶν ἐπ᾿ αὐτῶν ἱσταμένων δύο ἀετῶν δὲν ἀναφέρονται πάντοτε εἰς αὐτὸν τὸν ἐν Δελφοῖς ἀρχικὸν καὶ περίφημον ὀμφαλὸν τοῦ μαντείου, ἀλλ᾿ εἶναι πολλάκις πιστὰ *ἀντίγραφα* ἢ ἐν μικραῖς μόνον λεπτομερείαις διαφέρουσαι *ἀπομιμήσεις* αὐτοῦ, ἀποκείμεναι ἐν τοῖς Πυθίοις ἱεροῖς διαφόρων Ἑλληνικῶν πόλεων.

Πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς γνώμης μου ταύτης ἔρχεται νῦν νέον τεκμήριον, τὸ ἐπὶ τοῦ πίνακος 22 ἀπεικονιζόμενον ἀνέκδοτον ἀνάγλυφον, ἐσχάτως εἰσελθὸν εἰς τὸ μουσεῖον Αἰγίνης. Κατ᾿ ἀνακοίνωσιν πρός με τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ μουσείου τούτου κ. Πελεκάνου, τὸ ἀνάγλυφον «ἦτο ἐντετειχισμένον εἰς τὸ μαγαζεῖον κ. Ν. Κακούση, ὃ κεῖται κατὰ τὴν θέσιν Βάρδια κειμένην εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς πόλεως· ἀνευρέθη δὲ καθαριζομένου φρέατός τινος κειμένου εἰς ἀπόστασιν 300 βημάτων ἀπὸ τοῦ μέρους ἔνθα εὑρέθη εἷς τῶν *ὅρων τεμένους Ἀπόλλωνος, Ποσειδῶνος*» [2]. Νῦν δὲ ἐκομίσθη εἰς τὸ μουσεῖον Αἰγίνης ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος ἐπιμελητοῦ προθύμως ἐπιτρέψαντός μοι τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ.

Ὁ ἐκ λίθου λευκοῦ πίναξ οὗτος, ὕψους 0·50, πλ. 0·45 ½, πάχ. 0·11, ἀποκεκρουμένην ἔχων τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν καὶ ἐφθαρμένα τὰ πρόσωπα ἀμφοτέρων τῶν ἐπ᾿ αὐτοῦ μορφῶν, ἀνήκει τεχνοτροπικῶς εἰς τὰ μέσα τοῦ Δ´ αἰῶνος π. Χρ., εἶναι δ᾿ ἐπαρκῶς ἐπιμελοῦς καὶ δεξιᾶς ἐκτελέσεως. Εἰκονίζει δ᾿ ἐν πλαισίῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ παραστάδων μετ᾿ ἐπιστυλίου, *Ἀπόλλωνα κιθαρῳδόν*, δηλαδὴ τὸν Πύθιον, ἱστάμενον κατενώπιον εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πίνακος, βαίνοντα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, προτάσσοντα τὸν κεκινημένον δεξιόν, ἀνέχοντα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος λύραν, ἧς τὰς χορδὰς δονοῦσιν οἱ δάκτυλοι τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ, τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ σπένδοντα ἐκ φιάλης ἄνω δελφικοῦ ὀμφαλοῦ κεκαλυμμένου διὰ τοῦ *ἀγρήνου*, ἐφ᾿ οὗ ἵστανται *οἱ δύο χρυσοῖ ἀετοὶ* τοῦ μύθου, πρὸς ἀλλήλους μὲν ἐστραμμένοι, ἀλλὰ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποστρέφοντες πρὸς τὰ δύο ἀντίθετα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος, ἐξ ὧν, κατὰ τὸν μῦθον, ὡρμήθησαν. Πρὸ τοῦ ὀμφαλοῦ δὲ τούτου ἵσταται, τὴν ἀριστερὰν παραστάδα τοῦ πίνακος διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ καλύπτων καὶ πρὸς τὸν θεὸν βλέπων, *ἀνὴρ ἱκέτης*, εἰκονιζόμενος κατὰ τὰ παραδεδεγμένα μικρὸς τὸ ἀνάστημα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν θεὸν καὶ σεβίζων αὐτὸν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ. Βαίνει δ᾿ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς κεκινημένον ἔχων πρὸς τὰ ὀπίσω τὸν ἀριστερὸν καὶ φέρει ἱμάτιον καταλεῖπον γυμνὸν τὸν δεξιὸν βραχίονα καὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ στήθους.

Τῆς παραστάσεως ταύτης *πιστότατον ἀντίγραφον* εὑρίσκομεν ἐπὶ τοῦ παραπλεύρως ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι ἀπεικονισθέντος νομίσματος τῶν Μεγαρέων κοπέντος ἐπὶ Σεπτιμίου Σεουήρου [3], ἤτοι πέντε καὶ ἥμισυν αἰῶνας βραδύτερον τῆς ποιήσεως τοῦ ἀναγλύφου! Καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου εἰκονιζόμενος ἱκέτης εἶναι βεβαίως ὁ ἀναθεὶς τὸ ἀνάγλυφον ἰδιώτης ἀνήρ, ὃν θὰ ἐδήλου ἡμῖν ἡ ἔγχρωμος ἢ ἐγχάρακτος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ αὐτοῦ ἂν ἐσῴζετο. Ὁ τοῦ νομίσματος ὅμως — ἐφ᾿ οὗ δὲν δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν εἰκόνα ἰδιώτου ἀνδρός — οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ εἶναι ἢ αὐτὸς ὁ τὴν προσθίαν ὄψιν τοῦ νομίσματος κατέχων διὰ τῆς προτομῆς αὐτοῦ αὐτοκράτωρ Σ. Σεουῆρος, οὗ καὶ φέρει τὸ κύριον

[1] ΔΕΝΑ τόμ. ΙΓ´ (1911) σελ. 301-316.
[2] IG IV 33· 36.
[3] ΔΕΝΑ τόμ. ΙΓ´ σελ. 312 εἰκ. 7.

Ἐτυπ. 23.1.13.

χαρακτηριστικὸν τοῦ προσώπου, δηλαδὴ τὸ γνωστὸν τράγειον γένειον. Καὶ δὲν εἶναι μὲν ῥητῶς μεμαρτυρημένον ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐπεσκέφθη ποτὲ τὰ Μέγαρα, γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ, ἐπὶ Μ. Αὐρηλίου, ἤδη ὢν ἐν τιμῇ καὶ ἀξιώματι, διέτριψεν ἐν Ἀθήναις χάριν σπουδῶν. Κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐξέδραμε τότε καὶ εἰς τὰ Μέγαρα καί, ὡς εἰκός, νὰ ἔθυσε τοῖς ἐγχωρίοις θεοῖς, ὧν μεταξὺ πρωτίστην θέσιν κατεῖχεν ὁ Ἀπόλλων καὶ μάλιστα ὁ Πύθιος, καθ' ἃ οἱ συγγραφεῖς καὶ τὰ νομίσματα μαρτυροῦσι [1]. Γνωρίζομεν δ' ἐκ τῆς γενικῆς ἱστορίας τῶν εὐθὺς κατόπιν χρόνων, ὅτι ἐν ταῖς πόλεσι τῆς κυρίως Ἑλλάδος μετὰ τὰς νίκας τοῦ Σ. Σεουήρου κατὰ τοῦ Πεσκενίου Νίγρου καὶ τὴν περίφημον ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου — κυρίως δὲ μετὰ τὰ φοβερὰ πλήγματα, δι' ὧν ὁ Σ. Σεουῆρος κατὰ τὰ ἔτη 194-199 μ. Χρ. ἐταπείνωσε τοὺς ἐπὶ τῶν συνόρων βαρβάρους ἐχθροὺς τοῦ κράτους — ἐξηγέρθη μέγας θαυμασμός, οὐχὶ ἀμιγὴς τρόμου καὶ φόβου, ὑπὲρ τῆς καὶ ἄλλως εὐεργετικῆς δι' αὐτὰς ἀρχῆς τοῦ Σ. Σεουήρου, θαυμασμὸς καὶ κολακεῖαι, ὧν τεκμήρια ἔχομεν τὰ πολλὰ τιμητικὰ ψηφίσματα, τὴν ἵδρυσιν ἀνδριάντων καὶ τὴν κοπὴν τοῦ ἀσυνήθως μεγάλου πλήθους τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Σ. Σεουήρου καὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ νομισμάτων τῶν Ἑλληνικῶν, μάλιστα δὲ τῶν Πελοποννησιακῶν, πόλεων [2]. Δὲν εἶναι ἄρα ἀπίθανον ν' ἀνεμνήσθησαν τότε καὶ οἱ Μεγαρεῖς τῆς ἐπισκέψεως καὶ θυσίας ἐκείνης τοῦ Σ. Σεουήρου καὶ νὰ ἀπεικόνισαν αὐτήν, ὡς μέγα τι διὰ τὴν πόλιν αὐτῶν γεγονός, ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν.

Ἡ δὲ ἀληθῶς σπανία καὶ τελεία ταυτότης τοῦ νομισματικοῦ Μεγαρικοῦ τύπου πρὸς τὸν τοῦ ἐξ Αἰγίνης ἀναγλύφου διττῶς δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ. Δυνάμεθα δηλαδὴ νὰ ὑπολάβωμεν πρῶτον, ὅτι τὸ ἀνάγλυφον τῆς Αἰγίνης ἀρχικῶς ἦν ἱδρυμένον ὡς ἀνάθημα πρὸς Ἀπόλλωνα Πύθιον ἐν Μεγάροις, ἔνθα καὶ θὰ ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον εἰς τὸν σφραγιδογλύφον τοῦ νομίσματος, μετεκομίσθη δ' ἐκεῖθεν εἰς Αἴγιναν, εἴτ' ἐπὶ Καποδιστρίου κατὰ τὴν ἐν Αἰγίνῃ τότε πρώτην συγκέντρωσιν τῶν ἐν τοῖς πέριξ τόποις διεσπαρμένων ἀρχαιοτήτων, εἴτε καὶ πρότερον ἢ βραδύτερον ὑπό τινος τῶν εἰς διαρκῆ ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὰ ἀπέναντι τῆς νήσου αὐτῶν κείμενα Μέγαρα εὑρισκομένων Αἰγινητῶν. Δευτέρα, καὶ δὴ πιθανωτέρα, εἶναι ἡ ὑπόθεσις καθ' ἣν ἔν τε τοῖς Μεγάροις καὶ τῇ Αἰγίνῃ θὰ ἀνέκειντο πανόμοια ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα τοῦ αὐτοῦ τύπου, καθ' ἃ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς Ἑλλάδος, ἃς ἀπηριθμήσαμεν ἐν τῇ ἐν ἀρχῇ μνημονευθείσῃ μελέτῃ ἡμῶν. Ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Αἰγίνῃ εἶναι μεμαρτυρημένη καὶ δὴ ἀρχαιοτάτη· αὐτὸ τὸ ἀνάγλυφον ἡμῶν εὑρέθη, ὡς εἴπομεν, πλησίον τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ἀνεκαλύφθη εἷς τῶν «*ὅρων τεμένους Ἀπόλλωνος*», ἤτοι τοῦ ***ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ τόπῳ τῆς πόλεως Ἀπολλωνίου*** (IG IV 2. Παυσαν. Β' 30, 1. Imhoof-Gardner, Num. Comment. on Pausanias Pl. L, 11). Κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἐν τῇ νήσῳ ὕπαρξις λατρείας Ἀπόλλωνος Πυθίου εἶναι πιθανωτάτη, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ Πυθία παρέπεμψέ ποτε εἰς Αἴγιναν τοὺς ζητοῦντας χρησμὸν ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ πιέζοντος αὐτοὺς αὐχμοῦ Ἕλληνας (Παυσαν. Β' 29, 7).

Κατὰ ταῦτα τὸ ἐξ Αἰγίνης ἀνάγλυφον αὐξάνει κατὰ μίαν τὰς πόλεις, ἃς ἀπηριθμήσαμεν ὡς κατεχούσας ἀντίγραφα τοῦ ἐν Δελφοῖς Πυθικοῦ ὀμφαλοῦ. Ἀνάγλυφον δ' ἕτερον δημοσιευθὲν ἐνταῦθα ἐσχάτως (ΑΕ 1911, 33, εἰκ. 21) ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώτου μαρτυρεῖ τὴν καὶ ἐν Ἐρετρίᾳ τῆς Εὐβοίας ὕπαρξιν πυθικοῦ ὀμφαλοῦ καὶ Πυθίου Ἀπόλλωνος. Ἐν δὲ τῇ ἄρτι δημοσιευθείσῃ μελέτῃ ἡμῶν ***Φῶς ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος*** ἐδείξαμεν ὅτι τοιοῦτος ὀμφαλὸς ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἐμβαδοῦ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν (ΔΕΝΑ τόμ. ΙΔ' σελ. 226 κέ.).

Πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῦ πυθικοῦ ὀμφαλοῦ ἱσταμένους καὶ πρὸς τὰ δύο ἀντίθετα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος ἀποβλέποντας ἀετοὺς συνδέεται, κατ' ἐμέ, μέγα ἱστορικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν πρόβλημα, ἐξόχως ἐνδιαφέρον ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας καὶ δυνάμενον, ὡς φρονῶ, νὰ λυθῇ δι' αὐτῶν, ἤτοι τὸ τῆς καταγωγῆς καὶ παραστάσεως τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους. Περὶ τούτου ὅμως, ἐκτενοῦς δεομένου ἀναπτύξεως, θέλομεν πραγματευθῇ βραδύτερον.

Ἰωάννης Ν. Σβορῶνος.

[1] Παυσαν. Α' 42, 5. Imhoof-Gardner, Num. comm. on Pausanias, σελ. 6, 7, πίν. Α, IX-X.

[2] Χέρτσβεργ, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τόμ. Β' σελ. 513 (μεταφ. Π. Καρολίδου).

Εἰς Ξενοκρατείας ἀνάθημα

(ΑΕ 1909, 239)

ὑπὸ

Ἰωάννου Ν. Σβορώνου.

Περὶ τοῦ ἐν τῷ *Νυμφαίῳ ἱερῷ* τοῦ Ν. Φαλήρου ἀνακαλυφθέντος τῷ 1908 ὡραίου ὅσον καὶ σπουδαίου ἀναθηματικοῦ μετ' ἐνεπιγράφου βάσεως ἀναγλύφου, ἔγραψαν διαδοχικῶς τέσσαρες Ἕλληνες μελέτας ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ, ἤτοι ὁ κ. Β. Στάης (*Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐκ Φαλήρου:* ΑΕ 1909, 239-264 πίν. 8 καὶ ΑΕ 1910, 175-176)· ὁ αὐτὸς ἔγραψε περὶ τοῦ αὐτοῦ μνημείου τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐφημερίδι *Ἀθῆναι* τῆς 24ης νοεμβρίου 1908 ἀρ. 2203 καὶ ἐν Comptes Rendus du Congrès archéologique, Caire 1909, σελ. 209. Ἴδε τοῦ αὐτοῦ καὶ Marbres et Bronzes du Musée National I² (1910) p. 45-48 N° 2756, μετ' εἰκόνος, ὁ Γ. Παπαβασιλείου (*Ἐπιγραφὴ Ξενοκρατείας:* ΑΕ 1911, 79-81), ὁ Ἀνδρ. Σκιᾶς (*Ἐξήγησις δύο δυσερμηνεύτων ἐπιγραφῶν:* ΑΕ 1911, 209-211) καὶ ὁ Σ. Δραγούμης (*Ἀρχαιολογικὰ φροντίσματα:* ΑΕ 1911, 214-222). Μετὰ δὲ τὴν μελέτην τοῦ κ. Στάη ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπ' ἐμοῦ ἐκτενὴς ἔρευνα περὶ τοῦ αὐτοῦ μνημείου ὑπὸ τὸν τίτλον «*Μεταγαμήλιον ἀνάθημα θεοῖς τοῖς τελείοις ὑπὸ Ξενοκρατείας*» ἐν σ. 492-506, φύλλ. 19-20 τοῦ Β' τόμου τοῦ ἔργου μου «*Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Μουσεῖον*».

Αἱ πέντε αὗται μελέται προτείνουσι πέντε ὅλως διαφόρους ἑρμηνείας τοῦ μνημείου, ἃς λεπτομερῶς ἀναλύω νῦν ἐν νέᾳ μελέτῃ μου ἐκτυπουμένῃ ἐν τῷ ΙΔ' τόμῳ τῆς ἐμῆς *Διεθνοῦς Ἐφημερίδος τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας*, τούτου δ' ἕνεκα δὲν ἀπαντῶ ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ, ὡς ἴσως θ' ἀνέμενέ τις, εἰς ὅσα διάφορα τῆς ἐμῆς ἑρμηνείας ἐγράφησαν ἐνταῦθα.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 1ῃ ἰουνίου 1912.

(Ἡ μελέτη αὕτη ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν σελ. 161-176 τοῦ ἐν λόγῳ περιοδικοῦ.)

Ἰωάννης Ν. Σβορῶνος.

Εἰς Πειραιῶς ἐπίγραμμα

(ΑΕ 1910, 73)

ὑπὸ

Ἀνδρέου Ν. Σκιᾶ.

Ἡ ὑπ' ἐμοῦ ἐν ΑΕ 1911, 207 προταθεῖσα ἑρμηνεία τῆς τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἰ. Χ. Δραγάτση ἐν ΑΕ 1910, 73 ἐκδοθείσης ἐπιτυμβίου ἐκ Πειραιῶς ἐπιγραφῆς ἀπεκρούσθη ἐντόνως ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Σπ. Βάση (ΑΕ 1911, 211) ἰσχυριζομένου ὅτι δὲν εἶνε ὀρθὸν τὸ ὑπ' ἐμοῦ λεχθὲν ὅτι ἡ λέξις **τὸ χρεών**, καὶ εἰς δήλωσιν τοῦ θανάτου λαμβανομένη, δὲν ἔχει ἀπολέσει τὴν προτέραν αὐτῆς σημασίαν, καθ' ἣν δηλοῖ τὸ **προσῆκον**. Ὅτι ὅμως ὁ θάνατος, καθ' ὃ γενικὸς φυσικὸς νόμος, νοεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὥς τι προσῆκον, καταφαίνεται ἐκ τῆς συνωνύμου λέξεως **δίκη**, ἣν μετὰ τοιούτου νοήματος μεταχειρίζεται ὁ Σοφοκλῆς ἐν ἀποσπάσματι (703 Nauck²) διασωθέντι παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ (Στρωμ. Β' σελ. 494) καὶ Πλουτάρχῳ (Ἠθ. 761 F) λέγων περὶ τοῦ Ἅιδου ὅτι

οὔτε τοὐπιεικὲς οὔτε τὴν χάριν
οἶδεν, μόνην δ' ἔστερξε τὴν ἁπλῶς δίκην.

Ἡ *ἁπλῶς δίκη* αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἱμὴ ἡ κατὰ τὸν αὐτὸν Σοφοκλῆν (Οἰδ. Κολ. 1222) «*Ἄϊδος μοῖρ' ἀνυμέναιος, ἄλυρος, ἄχορος*» ἤτοι ὁ «*ἰσοτέλεστος*» θάνατος. Ὡσαύτως καὶ αἱ ὁμοίως τὸν θάνατον δηλοῦσαι συνώνυμοι λέξεις *αἶσα* καὶ *μοῖρα* ἔχουσιν ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ προσήκοντος (ἴδε τὰ λεξικά).

Ὅτι δὲ δύνανται νὰ εὑρεθῶσι παραδείγματα, ἐν οἷς ἡ ἔννοια τοῦ προσήκοντος δὲν ἁρμόζει εἰς τὴν λέξιν *τὸ χρεών*, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Βάση παρατιθεμένῳ ἀρχαίῳ ἐπιγράμματι, οὐδὲν σημαίνει, διότι ὡς γνωστόν, οὐδέποτε ἐν οὐδεμιᾷ γλώσσῃ αἱ σημασίαι τῶν λέξεων εἶνε παγίως καὶ ἀσαλεύτως καθωρισμέναι, ἀλλὰ τοὐναντίον εὐκόλως μεταπίπτουσιν εἰς δήλωσιν συγγενῶν ἐννοιῶν, καὶ πολλάκις ἡ προτέρα αὐτῶν σημασία ἀμαυροῦται ἢ καὶ ὁλοσχερῶς ἐξαφανίζεται [1]. Ἡ δὲ σημασία τοῦ ἀναγκαίου καὶ ἀναποτρέπτου εἶνε συγγενεστάτη πρὸς τὴν τοῦ προσήκοντος, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἀνωτέρω παρατηρηθεῖσα χρῆσις τῶν λέξεων *μοῖρα* καὶ *αἶσα* ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐννοιῶν τούτων, καὶ προσέτι ἡ χρῆσις τῶν λέξεων ***προσήκοντες*** καὶ ***ἀναγκαῖοι*** μετὰ τῆς αὐτῆς σημασίας τοῦ συγγενοῦς.

Ἐκτὸς τῶν προειρημένων ὁ μακαρίτης Βάσης σελ. 212 ὑποσημ. 1 παρετήρησεν ὅτι ἡ ἐμὴ ἑρμηνεία «***οὐ τὸ προσῆκον εἵμαρται***» ἐνέχει ἐπίκρισιν τοῦ πεπρωμένου, ἣν ἐγὼ αὐτὸς ἐθεώρησα ἀνάρμοστον ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ. Πράγματι ὅμως ὁ λέγων ὅτι τὸ εἱμαρμένον δὲν εἶνε «***τὸ προσῆκον***» ὅπως ***ἀποκαλεῖται***, δὲν ἐπικρίνει αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπεράνθρωπον δύναμιν τὴν ὁρίζουσαν τὸ πεπρωμένον, ἀλλὰ τὴν προσωνυμίαν, ἣν ἀπονέμουσιν εἰς αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι.

Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς ὑπ' αὐτοῦ προταθείσης ἀναγνώσεως τῆς ἐπιγραφῆς παρέθηκεν ὁ μακαρίτης Βάσης τὸ παράδειγμα τοῦ παρὰ KEG 627 ἐπιγράμματος, ἐν ᾧ κεῖται «***τὸν τύμβον ὅς παράγεις κτλ.***», ἀλλὰ τοῦτο μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε ὅμοιον πρὸς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνωσθὲν ἐν τῇ ἐκ Πειραιῶς ἐπιγραφῇ, διότι ἐκεῖ μὲν ἡ κατάληξις τοῦ ῥήματος ***παράγεις*** δηλοῖ σαφῶς τὸ δεύτερον πρόσωπον, ἐνῷ ἐν τῷ «***οὗ τὸ χρεὼν εἵμαρται***» οὐδαμῶς συμβαίνει τοῦτο.

Ἐπ' ἐσχάτων διέλαβε περὶ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς καὶ ὁ κ. Π. Ν. Παπαγεωργίου ἐν ΑΕ 1912, 125 καὶ ἐν Ἀθηνᾷ 1912, 497, ὅστις ἀναγινώσκει τὴν φράσιν ἐρωτηματικῶς «***οὐ τὸ χρεὼν εἵμαρται;***», ἐνέκρινε δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην καὶ ὁ Βάσης. Διὰ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης τὸ νόημα τοῦ ἐπιγράμματος καθίσταται ἀληθῶς σαφέστατον, ἀλλ' ἐκφράζει αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Βάση κατακριθὲν «***τὸ πεπρωμένον οὐ πέπρωται***». Ἀληθῶς τοῦτο οὕτως ἐρωτηματικῶς ἐκφερόμενον δὲν εἶνε ***παράλογον***, ὡς δικαίως ἐχαρακτηρίσθη ἡ ἄνευ ἐρωτήσεως ἀνάγνωσις, ἀλλ' ὅμως δέν μοι φαίνεται καὶ εὐάρμοστον.

Ἀνδρέας Ν. Σκιᾶς.

[1] Οὕτω λ. γ. ἡ λέξις ***συμφορὰ*** σημαίνει κυρίως τὴν σύμπτωσιν, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ σύμβαμα, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν, ἀλλ' ὅμως ἡ σημασία τῆς συμπτώσεως εἶνε ὅλως ἀνάρμοστος ἐν τῇ φράσει ***μεγάλην συμφορὴν ποιεῖσθαι*** (Ἡροδ. Α' 83, Δ' 79 κ. ἀλλ.) ἕνεκα τοῦ ἀνοικείου εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς συμπτώσεως ἐπιθέτου ***μεγάλη***. Ὁμοίως ἡ λέξις ***μοῖρα*** ἀρχικῶς σημαίνει τὸ μερίδιον καὶ ἔπειτα τὸ πεπρωμένον, ἀλλ' ἐν τῷ συνθέτῳ ***μοιρηγενὴς*** ἡ πρώτη ἔννοια τοῦ μεριδίου εἶνε ἀνάρμοστος.

Κρητικαὶ σφραγῖδες

(εἰς ΑΕ 1907, 141)

ὑπὸ

Wilhelm O. Gaerte.

Αἱ περὶ τῆς προϊστορικῆς Κρήτης γνώσεις ἡμῶν προήχθησαν τὰ μέγιστα διὰ τῶν ἐκτάκτως εὐτυχῶν ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἐγένοντο κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐπὶ τῆς νήσου, καὶ ὅμως δὲν κατωρθώθη εἰσέτι νὰ λυθῶσιν ὁριστικῶς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον πολιτισμὸν καὶ τοὺς κατόχους αὐτοῦ κατὰ τὰς κυριωτέρας περιόδους ζητήματα. Αἰτία τούτου εἶνε ἴσως κατὰ μέγα μέρος, ὅτι αἱ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ τούτου ὑποθέσεις δὲν στηρίζονται ἐπὶ

στερεᾶς βάσεως, ἥτις μόνον δύναται νὰ σχηματισθῇ δι᾽ ἀκριβοῦς καὶ κριτικῆς ἀναλύσεως τοῦ πλουσίου ἀρχαιολογικοῦ ὑλικοῦ.

Ἰδίᾳ πρέπει νὰ ἐξετασθῶσιν ἐπιμελῶς αἱ σφραγῖδες καὶ οἱ λοιποὶ γλυπτοὶ λίθοι ὡς καὶ οἱ δακτύλιοι, ὧν τινων τοσοῦτον μέγα πλῆθος ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν περιόδων διεσώθη, διότι ταῦτα πρὸ πάντων παρέχουσιν ἡμῖν ἀσφαλῆ ὁπωσδήποτε μαρτύρια περὶ τοῦ ὅλου πολιτισμοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων. Λοιπὸν σκοπὸν ἔχει ἡ παροῦσα μελέτη δι᾽ ἀναλυτικῆς ἐξετάσεως γλυπτῶν τινων λίθων νὰ αὐξήσῃ κατά τι τοὐλάχιστον τὰς περὶ τοῦ τοσοῦτον πολυτίμου τούτου ἀρχαιολογικοῦ ὑλικοῦ γνώσεις ἡμῶν.

Ἐν τῷ τρίτῳ τεύχει τῆς ΑΕ 1907 ὁ Ξανθουδίδης ἑρμηνεύων τὰς ἐπὶ τριῶν πινάκων ***(ἀρ. 6-8,*** σελ. 141 κέ.) εἰκονιζομένας Κρητικὰς σφραγῖδας δὲν ἀπέδωκε τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς χαρακτηριστικά τινα σημεῖα τῶν παραστάσεων τούτων, ἅτινα εἶνε ἀρκετὰ οὐσιώδη. Ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ καὶ ἡ ἑρμηνεία ἐνίων λίθων νομίζω, ὅτι εἶνε ἀλλαχοῦ ἐπισφαλής, ἀλλαχοῦ δὲ τελείως σφαλερά, ὥστε θεωρῶ ὅτι εἶνε ἀναγκαῖον νὰ δημοσιεύσω ἐνταῦθα συμπληρωτικὴν ἐξήγησιν τούτων.

Δὲν ἔχω βεβαίως τὴν ἀπαίτησιν νὰ θεωρηθῇ ἀπολύτως βεβαία ἡ ἀντίληψίς μου περὶ τῆς ἐννοίας τῶν διαφόρων τούτων παραστάσεων, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἀπεικονισμάτων, ἅτινα οὐδέποτε δύνανται νὰ ἀντικαταστήσωσι τελείως τὰ πρωτότυπα. Ἐννοεῖται ὅτι παραλείπω τοὺς λίθους, ὧν περὶ τῆς σημασίας δὲν ἔχω τι οὐσιωδῶς νέον νὰ προσθέσω.

Πίναξ 6. Εἰκ. 5, *β.* Περὶ τῆς παραστάσεως τοῦ λίθου τούτου τὸ κείμενον λέγει: «φαίνεται ὡς παράστασις σκορπίου»· τοῦτο δ᾽ ὅμως εἶνε λίαν ἀπίθανον. Κατ᾽ ἀναλογίαν ἄλλων ὁμοίων παραστάσεων [1] πρὸ τούτου τοῦ «κλάδου βελονοφύλλου φυτοῦ» ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἀνθρωπίνη μορφὴ ἱκετεύουσα, καὶ αὕτη νομίζω ὅτι πράγματι εἰκονίζεται ἀριστερόθεν τοῦ θάμνου· εἶνε δ᾽ αὕτη γυνὴ κλίνουσα ὑπὲρ τὸν θάμνον μεθ᾽ ὑψωμένων τῶν χειρῶν. Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ θέσις τῶν δακτύλων, διότι ἐνῷ ὁ δείκτης καὶ ὁ μικρὸς δάκτυλος εἶνε τεταμένοι, αἱ ἄκραι τοῦ μεγάλου δακτύλου καὶ τοῦ μέσου ἑνοῦνται [2].

Εἰκ. 10, *α, β, γ.* Ὁ λίθος οὗτος ἑρμηνεύεται ὡς «σφραγὶς κεραμέων», τῶν δύο μορφῶν, αἵτινες κρατοῦσι δίωτον ἀγγεῖον θεωρουμένων ὡς ἀδελφῶν κεραμέων. Κατὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης ἔχω νὰ ἀντιτάξω πρῶτον ὅτι ἐπὶ τῶν λίθων τούτων ὅταν αἱ παραστάσεις δὲν εἶνε *γράμματα*, σχεδὸν πάντοτε εἰκονίζονται σκηναὶ ἔχουσαι χαρακτῆρα θρησκευτικὸν καὶ μυθολογικόν, θὰ ἦτο δ᾽ ἑπομένως παράδοξον νὰ ἐμφανισθῇ αἴφνης παράστασις ὅλως ἀλλοίου χαρακτῆρος, ἡ δ᾽ ἀντωπὸς παράστασις τῶν δύο μορφῶν συντελεῖ μᾶλλον εἰς τὸ νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτοι εἶνε δαίμονες κρατοῦντες ἀγγεῖα πρὸς θυσίαν.

Ἀλλ᾽ εἰς τίνα προσφέρεται ἡ θυσία; Νομίζω, ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ λίθου δύναται νὰ καθορισθῇ ἡ θεότης, πρὸς ἣν γίνεται ἡ θυσία, διότι αἱ τρεῖς μορφαὶ ἄνωθεν τῶν οἰνοχοῶν ἐπὶ τῆς εἰκ. 10, *γ* ἐνθυμίζουσι τὸ εἴδωλον μετὰ τῆς ὀκτωειδοῦς ἀσπίδος τοῦ ἐκ Μυκηνῶν [3] χρυσοῦ δακτυλίου, ὅστις ἀναμφιβόλως εἶνε κρητικὸν προϊόν. Ὁμοία παράστασις τῶν αὐτῶν τριῶν ἀσπίδων ὑπάρχει καὶ ἐν BSA VIII (1901-1902) σ. 77, ἔνθα ὄπισθεν τῆς ἐν τῷ μέσῳ ἀσπίδος ἵσταται πολεμιστὴς φέρων μακρὸν κωνικὸν κράνος καὶ ἔχων προτεταμένον τὸ δόρυ, ὅστις ἀσφαλῶς εἶνε ὁ καὶ ἐπὶ τοῦ λίθου ἡμῶν θεός. Αὐτόθι (BSA) ἀναφέρεται ὁμοίως «group of three shields of similar form», τοῦτο δ᾽ ἐπικυροῖ τὴν ἑρμηνείαν ἡμῶν περὶ τριῶν ἴσως ἐπὶ πασσάλων ἐστημένων ἀσπίδων [4].

Εἰκ. 13. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ διδομένη ἐξήγησις εἶνε λίαν ἐπισφαλής. Ἐν τούτοις νομίζω ὅτι εἶνε εὐκολώτατον νὰ εὑρεθῇ ἡ ἑρμηνεία τούτου. Ὁ Ξ. πλανᾶται, διότι δέχεται ὑπερμέτρως τὴν ὕπαρξιν συμβόλων, ἐνῷ μόνον σκηναὶ λατρευτικαὶ εἶνε αἱ παριστώμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν λίθων.

[1] Πρβ. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος εἰκ. 36 α.

[2] Πρβ. Sittl, *Gebärden der Griechen u. Römer* σ. 304/5. Ἡ αὐτὴ θέσις τῶν δακτύλων ὑπάρχει καὶ ἐπὶ τοῦ λίθου Furtwängler *Gemmen* εἰκ. 14.

[3] Schliemann, *Mykenae* εἰκ. 530.

[4] Τὸ κείμενον τοῦ BSA ἠδύνατο νὰ παραπλανήσῃ, διὰ τοῦτο δὲ ἐπανορθῶ τοῦτο ἐνθάδε· λέγεται δηλαδὴ ἐκεῖ: «Group of three wariors with 8schaped schields, spears and peaked helmets», ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ τεμαχίου δὲν φαίνεταί τι ἐκ τῶν δύο ἄλλων πολεμιστῶν, μόνον δ᾽ ἀσπίδες εἰκονίζονται. Πρβ. πρὸς τούτοις Mon. ant. dei Lincei 1903 πίν VI. AE1887 πίν. 10, 2 = Perr.-Chip. VI. εἰκ. 440. Furtwängler, Ant. Gemm. III σελ. 36.

Τοιαύτη σκηνὴ παρίσταται καὶ ἐπὶ τοῦ λίθου ἡμῶν. Ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Ξ. παραδέχεται ὡς «ἀγγεῖον μὲ σφαιρικὴν κοιλίαν», εἶνε πιθανώτατα πολεμιστὴς μετὰ μεγάλης στρογγύλης ἀσπίδος, ὅστις τείνων ὑψηλὰ πρὸς τὰ ἄνω τὴν μίαν ἢ τὰς δύο χεῖρας κλίνει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ βλέπει πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ πασσάλου ὑπάρχον σφαιρικὸν πρᾶγμα. Τοῦτ' αὐτὸ πράττει καὶ ἡ γυνὴ («ζῷον»), ἀλλὰ ταύτης οἱ βραχίονες δὲν εἶνε τόσον πολὺ τεταμένοι. Ἡ παράστασις αὕτη ἐνθυμίζει τὸν ἐν «Ant. Gemm.» πίν. IV, 51 γλυπτὸν λίθον. Καὶ ἐνταῦθα ὅπως καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει ἀριστερὰ εἷς ἀνήρ, δεξιὰ μία γυνή, ἀκριβῶς ἐν ᾗ θέσει καὶ ἡ γυνὴ τοῦ λίθου ἡμῶν, μεταξὺ δὲ τῶν δύο δένδρον, ὅπερ φαίνεται ὅτι περιδένει διὰ σχοινίου ὁ ἀνήρ [1]. Ἀνεξήγητον μένει τὸ ἐπὶ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ πασσάλου σφαιρικὸν ἐπίθημα ἐπὶ τῆς εἰκ. 13.

***Εἰκ. 14,** γ*. Περὶ τῆς παραστάσεως τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ λίθου λέγεται ἐν τῷ κειμένῳ μόνον ὅτι εἰκονίζεται «τετράπους». Τοῦτο εἶνε πολὺ ἀμφίβολον, ἀνεξήγητον δὲ τελείως εἶνε τὸ εἰκονιζόμενον δεξιόθεν τοῦ ὑποτιθεμένου τούτου τετράποδος. Ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς εἰκόνος 10 ὑποδεικνύουσιν ὁ πτερωτὸς δαίμων, ὁ ἰχθὺς καὶ τὸ εἰκονιζόμενον ἐπὶ τῆς εἰκόνος 14, *γ*, ὅπερ διὰ τῶν πολυποδοειδῶν πλοκάμων αὐτῆς περιβάλλει τὸ μέγιστον μέρος τῆς πλευρᾶς, ὡρισμένην θεότητα, αὕτη δὲ ἢ μᾶλλον τὰ σύμβολα αὐτῆς εἰκονίζονται δεξιὰ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς 14, *γ*, δηλαδὴ ἐπὶ ἑνὸς πασσάλου εἶνε ἐξηρτημένη ἀσπὶς καὶ πλαγίως πρὸ ταύτης ἐρείδεται δόρυ. Τὰ σύμβολα ταῦτα συμφωνοῦσι πλήρως πρὸς τὰς λοιπὰς παραστάσεις τοῦ λίθου, διότι ἡ ἐν λόγῳ θεότης σχετίζεται συχνάκις πρὸς ζῷα τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τῆς γῆς [2].

***Εἰκ. 22,** α*. Πρέπει μόνον νὰ προστεθῇ ὅτι ὁ χορεύων ἀνὴρ ἔχει προδήλως κεφαλὴν ζῴου.

***Εἰκ. 24,** β*. Ἡ ἑρμηνεία «δύο ἄνδρες καθήμενοι ἀντικρὺ ἀλλήλων» δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ, ἐνθυμίζει δὲ μᾶλλον ἡ παράστασις τὴν ἐπὶ τοῦ λίθου JHS 1902 πίν. VI 5 εὑρισκομένην, ἥτις ἐξηγεῖται ὡς Μινώταυρος καὶ γυνὴ ἱκετεύουσα [3].

[1] Ὁ Furtwängler ἑρμηνεύει ὡς ἑξῆς: δύο ἄνδρες κόπτοντες μέγαν στάχυν ἢ δένδρον.

[2] Πρβ. R. v. Lichtenberg, Die aegaeische Kultur σ. 100 κέ..

[3] René Dussand, Les civilisations préhelléniques σελ. 245.

***Εἰκ. 36,** α*. Ὁ Ξ. παραβάλλων τὴν παράστασιν πρὸς τὸν λίθον ἐν A. Evans, Cretan pictographs and praephoenician script, εἰκ. 65 α σ. 73 ὀνομάζει τὴν ἐπὶ ταύτης μορφὴν τερατώδη. Ἀμφότεραι ὅμως αἱ παραστάσεις αὗται σχετίζονται μόνον ὡς πρὸς τὴν τυπικὴν διαρρύθμισιν, διότι τὰ εἰκονιζόμενα ὑπ' αὐτῶν εἶνε τελείως διάφορα. Ἐνῷ ἐπὶ τοῦ λίθου ἡμῶν εἰκονίζεται γυνὴ φέρουσα βραχὺν χιτῶνα [4] καὶ κύπτουσα ἄνωθεν θάμνου, ἐνῷ κινεῖται ὡς πρὸς ἱκεσίαν ἢ πρὸς χορόν, ἐκεῖ ἵσταται ἀριστερόθεν τοῦ θάμνου πτηνὸν ἐστραμμένον πρὸς ἀριστερὰ καὶ στρέφον ὁμοίως πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλήν.

***Εἰκ. 39,** α*. Ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ λίθου τούτου μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν ἐδόθη ἡ δέουσα προσοχὴ εἰς δύο σπουδαιότατα σημεῖα. Ἐν τῷ κειμένῳ λέγεται μόνον «ἐν τῇ πλευρᾷ ὑπάρχουσι τρεῖς ἄνθρωποι ὄρθιοι βλέποντες πρὸς ἀριστερά», φέρεται δὲ ἡ παραπομπὴ Cret. Pictogr. σ. 75 εἰκ. 69 b. Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι καὶ οἱ τρεῖς ἄνδρες δὲν κινοῦνται πρὸς ἀριστερὰ ἀλλὰ πρὸς δεξιά, δὲν εἶνε δ' οὗτοι κοινοὶ ἄνδρες, ἀλλὰ πολεμισταί, μαρτυροῦσι δὲ περὶ τούτου αἱ στρογγύλαι ἀσπίδες, ἃς φέρουσιν οἱ μάλιστα πρὸς τἀριστερὰ δύο ἄνδρες [5]. Τὸ σχῆμα τῶν ἀσπίδων εἶνε ὅμοιον πρὸς τὸ 24, **α**. Καὶ οἱ τρεῖς πολεμισταὶ φέρουσι τὸ μέγα κωνικὸν κράνος μετὰ θυσάνου, ὅπερ εἰκονίζεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἤδη μνημονευθέντος τεμαχίου (BSA VIII σ. 77). Διὰ τῆς ἐλλείψεως τῆς ἀσπίδος χαρακτηρίζεται ὁ πρῶτος ἀνὴρ ὡς ἀρχηγός, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξ Ἁγίας Τριάδος ἀγγείου (Dussaud ἔ.ἄ. σ. 51) παρίσταται ὁ ἀρχηγὸς ἄνευ ἀσπίδος καὶ ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τοῦ ἀργυροῦ ποτηρίου ἐκ τοῦ 4ου τάφου τῶν Μυκηνῶν (ΑΕ 1891 πίν. 2,2).

Εἰκ. 50. Ἐνταῦθα νομίζω ὅτι ἡρμηνεύθη ἐσφαλμένως ἡ πλησίον τοῦ λέοντος παριστωμένη μορφή. Ὁ σχηματισμὸς τῆς μορφῆς ταύτης ὡς

[4] Δὲν εἰσέρχομαι ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ἂν αἱ τοιαῦται μετ' ἀνεζωσμένου χιτῶνος γυναικεῖαι μορφαὶ εἰκονίζουσι δαίμονας, ὡς δέχεται ὁ Walter A. Müller, Nacktheit u. Entblössung σ. 70. Τοιαῦται γυναῖκες παρίστανται ἐν BSA VIII (1901-2) σ. 302. JHS XII (1901) σ. 175. Furtwängler-Löschke *Myken. Vas.* Hilfstafel E, 33.

[5] Αἱ ἀσπίδες φέρονται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, μολονότι οἱ πολεμισταὶ βαδίζουσι πρὸς δεξιά, τοῦτο δ' ὅμως δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς ὡς ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ χαράκτου νὰ φαίνωνται ὁπωσδήποτε αἱ ἀσπίδες.

καὶ ὁ σύνδεσμος αὐτῆς πρὸς τὸν λέοντα ἐνθυμίζουσι τὴν ὁμοίαν παράστασιν ἐν BSA IX (1902-1903) σ. 59 εἰκ. 37 [1]. Ἄγνωστον μένει τὸ ἐν ταῖς χερσὶ τῆς θεᾶς φερόμενον ἐπὶ τοῦ λίθου ἡμῶν.

Εἰκ. 57. Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἑρμηνεία δὲν εἶνε πλήρης ὡς μὴ περιλαμβάνουσα πάντα τὰ ἐπὶ τῆς εἰκόνος παριστώμενα, τούτου δ' ἕνεκα θὰ προτείνω τὴν ἑξῆς ἐξήγησιν. Κατὰ τὴν γνώμην μου παρίσταται ἐνταῦθα ***ταυροκαθαψία*** ἐπίσης ζωηρῶς ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ Βαφειοῦ χρυσῶν ποτηρίων [2].

Δύναταί τις, ὡς νομίζω, νὰ διακρίνῃ τρεῖς σκηνάς· κατὰ τὸ ἀριστερώτατον σημεῖον ἀνήρ τις ἔχεται ἐξ ἀριστερῶν τῶν κεράτων ταύρου ἀνερχομένου εἰς ὕψος καὶ αἴρεται καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ὕψος. Ἡ σύλληψις ἄλλου ταύρου ἥτις παρίσταται κάτωθεν τῆς σκηνῆς ταύτης δὲν εἶνε τόσον σαφής. Δεξιὰ παρίσταται τρίτος ταῦρος ἠρέμα ἱστάμενος. Τὸ χωρίον χαρακτηρίζεται δι' ἑνὸς δένδρου.

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ λίθου τούτου εἶνε ἐκτάκτως δύσκολος, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐγὼ δὲν ἐπιμένω ὅτι ἡ ὑπ' ἐμοῦ δοθεῖσα εἶνε ἡ ἀπολύτως ὀρθή, ἐπιθυμῶ δὲ μόνον ὅπως δοθῇ νέα ὤθησις εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ λίθου τούτου.

Εἰκ. 86. Ἡ παράστασις τοῦ λίθου νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ ὡς σκηνὴ λατρείας. Ἡ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ἐνθυμίζει λίαν τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα λίθον 22, ***α***, τὰ δὲ ἐν ἡμικυκλίῳ περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς τεθειμένα σφαιρίδια τὰς ἐκ Μυκηνῶν δύο σφενδόνας δακτυλίων (Schliemann, *Mykenae* εἰκ. 530, 531).

Εἰκ. 109. Τὸ κείμενον ἑρμηνεύει τὸν ἐπὶ τοῦ λίθου τούτου παριστώμενον ἄνδρα ὡς ***πυγμάχον*** ἢ ***μέλλοντα νὰ τοξεύσῃ***· τὸ δεύτερον προσεγγίζει μᾶλλον πρὸς τὸ ἀληθές, ἀλλὰ δὲν ἐξηγεῖ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν παράστασιν. Καὶ ἐνταῦθα βοηθεῖ ἡμῖν εἰς τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν ἡ ἀνάλογος παράστασις ἐπὶ λίθου τινὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος (*Mon. ant. d. Linc.* XIII, 1903 εἰκ. 40), ἐφ' οὗ παρίσταται ὁ αὐτὸς θεὸς φέρων τόξον καὶ δόρυ. Ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ λίθου ἡμῶν παρίστατο λέων πλησίον τοῦ ἀνδρὸς εἰκάζομεν ἐκ τῆς οὐρᾶς, ἥτις προβάλλει ἀριστερὰ ὄπισθεν αὐτοῦ (πρβ. καὶ BSA II [1902-03] εἰκ. 38).

Εἰκ. 111. Τὸ κείμενον περιέχει ἀόριστον καὶ ἀνεπαρκῆ ἑρμηνείαν τῶν λεπτομερειῶν, ἥτις ὅμως βοηθεῖ ἡμῖν λίαν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς παραστάσεως. Ὅτι ἡ γυνὴ ἀσχολεῖται εἰς λατρευτικήν τινα πρᾶξιν, εἶνε φανερόν· μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς ὄφις (οὗτος δὲν μνημονεύεται ἐν τῷ κειμένῳ· πρβ. ἄλλας γυναῖκας μετ' ὄφεων BSA IX [1902-03] εἰκ. 54, ***α***, ***β*** καὶ 56, ***α***, ***β***· πρβ. H. Prinz, Bemerkungen zur altkretischen Religion ἐν AM 1910, 157). Τὸ ἐπὶ τοῦ προτεταμένου ἀριστεροῦ βραχίονος αὐτῆς ***ὀγκῶδες*** καὶ ***δυσδιόριστόν*** τι μόνον συνεσταλμένον ἔνδυμα ἢ ὕφασμα δύναται νὰ εἶνε, ὅπερ προτίθεται νὰ προσφέρῃ ἡ γυνή. Ἀνάλογοι παραστάσεις εὕρηνται ἐπὶ ἑτέρων Κρητικῶν (BSA VIII, 102 εἰκ. 32 καὶ JHS 1902, 78) σφραγίδων πλὴν ὅτι ἐκεῖ ἡ γυνὴ φέρει τὸν γνωστὸν διπλοῦν πέλεκυν ὡς σύμβολον τῆς θεότητος καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτῆς δὲν εἶνε συνεσταλμένον.

Εἰκ. 113. Ἐνταῦθα ἡρμηνεύθη ὀρθῶς ἡ «θρησκευτικὴ παράστασις», ἐν τούτοις πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ δεξιὰ τῆς θεοῦ ἱσταμένη γυναικεία μορφὴ εἶνε παιδίον (παιδία ἐπὶ σκηνῶν λατρευτικῶν ἰδὲ ἐν *Mon. ant. d. Linc.* XIII (1903) σ. 43 εἰκ. 37. Schliemann, *Mykenae* 530) ὄρθιον ἐπὶ ὑψώματος, ὅπερ φαίνεται εὐλογούμενον ὑπὸ τῆς θεοῦ.

Königsberg i. Pr., 10. 7. 12.

Wilhelm O. Gaerte.

[1] Ἰδὲ καὶ Dussand ἔ. ἀ. σ. 195 εἰκ. 140. Πρβ. καὶ H. Prinz, Bemerkungen zur altkretischen Religion (AM 1910 σ. 158 κἑ.).

[2] Ἐν τῷ κειμένῳ ἀδίκως χαρακτηρίζεται ἡ ἐργασία τοῦ λίθου ὡς «χονδροειδής».

Παγασαίων ζωγραφιῶν συντήρησις.

Α΄)· Ἀ. Δαμβέργη ἔκθεσις.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργεῖον

(Ἀρχαιολογικὸν τμῆμα).

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 25ῃ ἰουνίου 1912.

Τὰ χρησιμεύσαντα χρώματα πρὸς χρῶσιν ἀρχαίων εἰκόνων ἐπὶ λίθων καὶ μαρμάρων κατεδείχθη ὅτι εἶνε ἀνεξαιρέτως χρώματα μεταλλικά, συνηθέστερον δὲ ὀρυκτά. Τὰ χρώματα ταῦτα ὑπόκεινται εἰς ἀλλοιώσεις τὸ μὲν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως ἐνίων συστατικῶν τῆς ἀτμοσφαίρας, οἷα εἶνε τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, οἱ ὑδρατμοί, τὸ ὀξυγόνον καὶ ὄζον, ἡ ἀμμωνία καὶ τὸ νιτρικὸν ὀξύ, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀκτινοβολήσεως τοῦ ἡλίου καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀκτίνων ἐκείνων τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, αἵτινες τὰς χημικὰς ἀλλοιώσεις προκαλοῦσι καὶ ἕνεκα τούτου χημικαὶ ἀκτῖνες ἐπεκλήθησαν.

Ἐκ τῶν δύο τούτων ἐπιδράσεων πρέπει αἱ ἐπὶ λίθων καὶ μαρμάρων ἔγχρωμοι εἰκόνες ὅσον ἔνεστι νὰ προφυλαχθῶσι· καὶ τὴν μὲν ἐπίδρασιν τῶν συστατικῶν τῆς ἀτμοσφαίρας δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἐκμηδενίσωμεν, ἐπιχριομένων τῶν εἰκόνων δι᾽ ἀραιῶν βερνικίων ἐντελῶς οὐδετέρας χημικῆς ἀντιδράσεως, οἷα εἶνε τὰ ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἀπό τινος φερόμενα διαλύματα κυτταροειδοῦς ἐντὸς μείγματος ὀξικοῦ ἀμυλίου καὶ χημικῶς καθαρᾶς ὀξόνης (Brassolin, Nigrolin, Zaponlack), τὴν δὲ ἐπίδρασιν τῶν χημικῶν ἀκτίνων τοῦ φωτὸς δυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν ἐντελῶς ἢ καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον νὰ περιορίσωμεν, ἐὰν αἱ ἔγχρωμοι εἰκόνες ἐκτεθῶσιν ἐντὸς διαμερίσματος, οὗτινος τὰ παράθυρα φέρουσι καστανοχρόους ὑαλοπίνακας, ἢ καὶ ἐντὸς ἑρμαρίου μετὰ καστανοχρόων ὑαλοπινάκων, δι᾽ ὧν παρακωλύεται ἡ δίοδος τῶν χημικῶν ἀκτίνων καὶ κατ᾽ ἀκολουθίαν ἐκμηδενίζεται ἡ τούτων ἐπὶ τῶν ἔναντι τοῦ φωτὸς εὐαισθήτων χρωμάτων ἐπίδρασις.

Μετὰ τοῦ ἀνήκοντος σεβασμοῦ

Ἀναστάσιος Κ. Δαμβέργης,

καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ.

Β΄)· Ὀ. Ρουσοπούλου ἔκθεσις.

Πρὸς τὸ Σ. τῆς Παιδείας Ὑπουργεῖον.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28ῃ σεπτεμβρίου 1912.

Αἱ ἔγχρωμοι στῆλαι τῶν Παγασῶν καὶ ἄλλα ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βόλου εὑρήματα.

Λαβόντες γνῶσιν τῆς ἀπὸ 25ης ἰουνίου τ.ἔ. ἀναφορᾶς τοῦ καθηγητοῦ τῆς φαρμακευτικῆς χημείας κ. Ἀ. Δαμβέργη, περὶ τῆς συντηρήσεως τῶν ἐγχρώμων εὑρημάτων τῆς ἀρχαιότητος, παρατηροῦμεν εὐχαρίστως ὅτι ἡ γνώμη, ἣν ἐκφράζει, ἀνεξαρτήτως ὅλως ἡμῶν καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἡμετέρων σκέψεων, περὶ χρησιμοποιήσεως: τὸ μὲν ὑαλοπινάκων ἐγχρώμων (καστανοχρόων ἢ ἐρυθρῶν) πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως τοῦ φωτὸς ἴσως δὲ καὶ τῆς τῶν ἀτμοσφαιρυλλίων καὶ πρὸ παντὸς τῶν ἐκ τοῦ κονιορτοῦ βλαβῶν, τὸ δὲ διαλύματος κυτταροειδοῦς ἐν ὀξικῷ ἀμυλίῳ καὶ ἀσετονίῳ πρὸς στερέωσιν τῶν βαφῶν, συμφωνεῖ τελείως τῇ ὑφ᾽ ἡμῶν πρὸ τριετίας διατυπωθείσῃ (διὰ τῶν ἀπὸ 4ης ἰουνίου καὶ 24ης ὀκτωβρίου 1909 ἡμετέρων ἐκθέσεων) πρὸς διατήρησιν τῶν γραπτῶν στηλῶν τῶν Παγασῶν, ἣν υἱοθέτησε καὶ ἡ πέρυσι συσταθεῖσα μεγάλη ἐπιτροπεία ἐκ πλείστων ἀρχαιολόγων καὶ τοῦ καλλιτέχνου κ. Χατζοπούλου καὶ ἡμῶν διὰ τῆς ἐκθέσεως τῆς 26ης αὐγούστου 1911.

Ἡ μέθοδος αὕτη ἐφηρμόσθη ἤδη μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βόλου εἰς 150 περίπου Παγασαίας στήλας, αἵτινες τοποθετηθεῖσαι καταλλήλως ἐν τῇ Α΄ αἰθούσῃ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος μουσείου ὑπὸ τοῦ ἀκαμάτου ἐφόρου κ. Ἀρβανιτοπούλου, προκαλοῦσι τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν κατάπληξιν τῶν ἐπισκεπτῶν διὰ τὴν ζωηρότητα, τὴν διατήρησιν καὶ συντήρησιν αὐτῶν.

Αὗται ἐπλύθησαν πρῶτον δι᾽ ὕδατος καὶ ἔπειτα δι᾽ ἀπεσταγμένου ὕδατος, πρὸς ἀφαίρεσιν τῶν ἀφθόνων χωμάτων τῇ βοηθείᾳ καὶ μηχανικῆς ἐπεξεργασίας προσεκτικῆς, λεπτεπιλέπτου καὶ ἐπιπόνου· εἶτα δὲ μετὰ τὴν στέγνωσιν ἐσταθεροχρωμήθησαν διὰ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τρόπου. Ἀντέχουσι δὲ νῦν εἰς πάσας τὰς προσβολάς: ἀέρος, ὕδατος, κονιορτοῦ κλπ.. Ἴσως ἴσως δὲ νῦν δὲν εἶνε ἀπολύτως

ἀναγκαία ἡ χρησιμοποίησις ἐγχρώμων ὑαλοπινάκων, καθόσον ἐδείχθη ἐκ τῆς χημικῆς ἐξετάσεως ὅτι αἱ βαφαί εἰσιν ἀνόργανοι ἑνώσεις χαλκοῦ, σιδήρου, ὑδραργύρου κλπ., μόνον δὲ ἴχνη ὀργανικῆς οὐσίας εὑρέθησαν, ὀφειλόμενα ἴσως εἰς τὴν ἐν τῇ ἀρχαιότητι φαίδρυνσιν.

Ὡσαύτως τἀρνητικά, ἤτοι τὰ μετὰ τῶν χωμάτων ἀποσπασθέντα ἐκ τῶν πλακῶν ἔγχρωμα ἀπεικονίσματα, ἐστερεώθησαν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ ἐφαιδρύνθησαν διὰ τῶν ἑξῆς μνημονευθησομένων μέτρων. Ἡ δὲ ἀποπέτρωσις αὐτῶν ἐπετεύχθη διὰ πυριτιοφθορικῶν ἁλάτων.

Ἓν ζήτημα μένει ἔτι ἐκκρεμές: ἡ φαίδρυνσις (vernissage) τῶν θετικῶν εἰκόνων.

Αἱ ἐν ἀρχῇ εὑρεθεῖσαι στῆλαι εἶχον τύχῃ, ἀκάθαρτοι οὖσαι, πρὸς συγκράτησιν τῶν βαφῶν, ψεκασμῶν διὰ τοῦ κοινοῦ βερνικίου τῶν φωτογράφων καὶ ζωγράφων (pour crayons et fusains), ὅπερ ἀποφαίνει ταύτας ζωηροτέρας.

Ἐκ τῶν πλακῶν τούτων, εἰς ἃς εἶχον ἤδη στερεωθῇ καὶ χώματα καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος ἀπολεπιζομένου τοῦ βερνικίου νὰ συμπαρασυρθῶσι καὶ αἱ βαφαί, ἀφῃρέθη τὸ βερνίκιον διὰ θερμοῦ καθαροῦ οἰνοπνεύματος, ὅπως καταστῇ δυνατὸν ἄλλως τε νὰ ἀφαιρεθῶσι καὶ τὰ χώματα. Ἐπλύθησαν δὲ αὗται εἶτα δι' ὕδατος καὶ ἀπεσταγμένου ὕδατος, ὅπως αἱ λοιπαί, καὶ ἐκαθαρίσθησαν τελείως. Ἔπειτα ἐστεγνώθησαν καὶ τὰ χρώματα ἐστερεώθησαν διὰ τοῦ διαλύματος τοῦ κυτταροειδοῦς. Μετὰ τοῦτο ἐψεκάσθησαν ἐκ νέου διὰ τοῦ αὐτοῦ βερνικίου, ὅπερ πρὶν εἶχον, ὅπως φαιδρυνθῶσι καὶ μὴ φαίνωνται ὠχρότεραι ἢ προηγουμένως.

Τὰ βερνίκια ταῦτά εἰσιν ὡς γνωστὸν διαλύματα ῥητινῶν (γόμμα-λάκκας, καλοφωνίου, ῥητίνης δαμάρρας, μαστίχης κλπ.) εἰς οἰνόπνευμα, τερεβινθέλαιον, βενζόλιον, βενζίνην καὶ ἄλλα διαλυτικὰ ὑγρά.

Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς φαιδρύνσεως ταύτης φαίνονται αἱ εἰκόνες ζωηρότεραι, ὑπεστηρίχθη ἡ ἰδέα ὅπως ἐφαρμοσθῇ ἐφ' ἁπασῶν τῶν στηλῶν φαίδρυνσις.

Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος πρέπει, κατὰ τὴν ἡμετέραν ταπεινοτάτην γνώμην, νὰ ἀποφανθῇ προηγουμένως μεγάλη ἐπιτροπεία συμπεριλαμβάνουσα καὶ ἀρχαιολόγους καὶ καλλιτέχνας ἡμεδαπούς τε καὶ ἀλλοδαπούς.

Ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐγίνετο φαίδρυνσις, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἴσως δὲ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ λεγομένου φοινικικοῦ κηροῦ εἰς τοῦτο ἀπέβλεπεν.

Ἀλλ' ὁπωσδήποτε πρέπει οἱ ἐπαΐοντες νὰ δώσωσι γνώμην ὡς πρὸς τὸ κατ' ἀρχὴν ζήτημα τῆς φαιδρύνσεως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλληλοτάτου φαιδρυντικοῦ, ἀφ' οὗ προηγηθῶσι πειράματα καὶ δοκιμαὶ διὰ τῶν κυριωτάτων ἐκ τῶν οὐσιῶν τούτων, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ τοῦ φοινικικοῦ κηροῦ.

Σημειοῦμεν δὲ ὅτι μετὰ τὴν στερέωσιν ἡ φαίδρυνσις δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ βλάβην ἢ ἀπολέπισιν τῶν βαφῶν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φαιδρυντικοῦ, διότι μεσολαβεῖ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν βαφῶν τὸ στερεοχρωμικὸν στρῶμα.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς Πασικράτας δὲν ὑπεβλήθη εἰς τοιαύτην στερέωσιν, ἅτε μὴ παρουσιάζουσα σήμερον χρώματα, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκαθαρίσθη δι' ἀπεσταγμένου ὕδατος καὶ ἠπίων μηχανικῶν τρόπων.

Ὁμοίως ἐκαθαρίσθη τὸ χαλκοῦν μυροδοχεῖον τὸ φέρον προφανῶς τεχνητὴν εὐγενῆ κατίωσιν πάχους φλοιοῦ ᾠοῦ, ἐντὸς δὲ αὐτῆς παραστάσεις φυτῶν καὶ θηρίων χρυσοστίκτων καὶ ἀργυροστίκτων. Τὸ δοχεῖον τοῦτο ἀποτελεῖ ἀψευδὲς μαρτύριον τῆς γνώμης ἡμῶν καὶ ἄλλων, ὅτι ἡ εὐγενὴς κατίωσις τῶν ἀρχαίων χαλκωμάτων προεκαλεῖτο διὰ τεχνητοῦ τρόπου, καθόσον ὅπου τοῦτο φέρει ἀπολεπίσεις (εὐτυχῶς ἐλαχίστας), φαίνεται κάτωθεν ἡ ἐρυθρὰ ἐπιφάνεια τοῦ χαλκοῦ ἢ τοῦ ὀξειδυλλίου αὐτοῦ.

Ὄθων Ἀ. Ρουσόπουλος,
χημικὸς τῶν μουσείων.

Εἰς ΑΕ 1912, 124 (Παρθενῶνος γλυπτῶν συντήρησις).

Ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ περὶ τῶν μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνος ἀναφορᾷ μου, ΑΕ 1912, 124, στίχ. κάτωθεν 9, παρελείφθη ἡ λέξις «ὑδροξειδίου»· γραπτέον δηλαδὴ «ὑδροξειδίου τοῦ βαρίου» ἀντὶ ἁπλῶς «ὑδροξειδίου».

Ὄ. Ἀ. Ρ.
Ἐτυπ. 16.2.13.

Κυπρία σφραγὶς

ὑπὸ

Κόδρου Φυλακτοῦ.

Εἰκὼν 1
(δακτυλίου λίθου ἔκμαγμα).

Εἰκὼν 1'
(τοῦ ἀριθ. 1 ἔκμαγμα).

Εἰς πᾶν μὲν εἶδος τῆς ἀρχαίας τέχνης πλουσία εἶνε ἡ Κύπρος, τὰ μέγιστα δὲ εἰς σφραγιδολίθους. Καὶ μετὰ αἰώνων δὲ συλήσεις, συστηματικὰς καὶ μή, δύναται ἔτι νὰ καυχᾶται ὅτι δὲν εἶνε ὅλως ἐστερημένη διαφερόντων καὶ λίαν χαρακτηριστικῶν τῆς παλαιᾶς ἀκμῆς ἀντικειμένων, ἑνὸς δὲ τοιούτου, οὗπερ τελευταίως ἔλαβον γνῶσιν, θὰ ἐπιχειρήσω νῦν τὴν ἑρμηνείαν.

Εἶνε τοῦτο ὡραιοτάτη, εἰς δακτύλιον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις δεδεμένη, σφραγὶς ἐκ διαυγοῦς ἀδάμαντος τῶν ὀρέων, σχήματος ᾠοειδοῦς ἐπιπέδου, οὗπερ ἡ μεγίστη διάμετρος περ. 0·012.

Φέρει παράστασιν ἐπιμεμελημένης τέχνης. Μορφή, πρὸς τὰ δεξιὰ βλέπουσα, κατὰ τὸν Ὀλύμπιον Δία εἰκονίζεται. Κάθηται ἐπὶ θρόνου, διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ὡς καὶ ἐκεῖνος, σκῆπτρον ἀνέχουσα, ἀλλ' ἐν τῇ δεξιᾷ, προτεταμένῃ, σφαῖραν Τοὺς πόδας στηρίζει ἐπὶ βάθρου, ἐπὶ τούτου δ' ἵσταται, πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενον τὴν κεφαλὴν ἔχων ἐστραμμένην, ἀετός, ὅσπερ ἐν τῷ τῆς Ὀλυμπίας ἀγάλματι ἐπὶ τοῦ σκήπτρου ἐκαθέζετο. Τοῦ θρόνου φαίνεται ὁ ὄπισθεν πούς, ἐκ δύο ἐπιμήκων καὶ ἐπαλλήλων κοιλώσεων συγκείμενος. Ἡ μορφὴ παρίσταται γυμνή, μόνον δὲ ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ κάτω περιβάλλει αὐτὴν ἱμάτιον.

Ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς, πρὸς αὐτὴν ἀτενίζουσα, ὅλως δὲ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς λίθου εἰργασμένη, ὑπάρχει εἰκὼν Νίκης πιθανώτατα, ἥπερ ὡσεὶ πρὸς τὴν κυρίαν μορφὴν καταπέτεται, ἐνῷ ἐν τῷ τοῦ Ὀλυμπίου ἀγάλματι ἡ Νίκη στηρίζεται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρός. Ὄπισθεν δὲ παρίσταται ἀστήρ, οὗ αἱ τρεῖς ἀκτῖνες, αἱ πρὸς τὴν κυρίαν εἰκόνα, μείζονές εἰσι τῶν λοιπῶν. Τοῦτο δ' ἀκριβῶς τὸ σῆμα τοῦ ἀστέρος εἶνε τὸ μάλιστα διαφέρον μέρος ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς σφραγῖδος ταύτης, ὅπερ τὴν ὅλην παράστασιν χαρακτηρίζει καὶ καθορίζει.

Ἡ μορφή, λίαν φυσικῶς καθεζομένη, ἀποπνέει ἤρεμον μεγαλεῖον, ἐκδηλούμενον ἰδιαίτατα ἐν τῇ κεφαλῇ, ἐφ' ἧς δηλοῦται καὶ στέφανος, θαυμαστὸς δ' ὁ τεχνίτης ἐπιτυχὼν ἐν οὕτω στενῷ χώρῳ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον σκληροῦ λίθου νὰ ἀποτυπώσῃ τὰς γραμμὰς τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ μεγαλείου.

Προτείνω ὡς ἑρμηνείαν ὅτι ἐπὶ τῆς σφραγῖδος ταύτης παρίσταται κατὰ τὴν μορφὴν σχεδὸν ὅλως τοῦ Νικηφόρου Διός, Ρωμαῖός τις αὐτοκράτωρ, ἐν τῇ δεξιᾷ βαστάζων τὴν οἰκουμένην, ἐνῷ ἡ Νίκη πρὸς αὐτὸν ἀποβλέπει καὶ προσπέτεται. Τίς δ' ὁ εἰκονιζόμενος ἀκριβῶς δηλοῖ ἡμῖν ὁ ὄπισθεν τοῦ θρόνου ἀστήρ, ὅσπερ ἀμέσως ὑπομιμνῄσκει τοὺς Ὁρατίου τοὺς στίχους (ἐν Ὠδ. I, XII, 46):

> micat inter omnes
> Julium sidus, velut inter ignes
> Luna minores.

Ἀλλ' ὁ Ὀβίδιος εἶνε ὁ ποιητης, ἐν ᾧ τὰ περὶ τοῦ Ἀστέρος τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος εὑρίσκομεν ἐν πλήρει ἐκτάσει, ἀπὸ τοῦ στίχου 746 κέ. τοῦ XV βιβλίου τῶν Μεταμορφώσεων, ἔχουσι δ' ὡς ἕπεται τὰ πρὸς ἑρμηνείαν τῆς προκειμένης σφραγῖδος ἰδίως συντελοῦντα ἀποσπάσματα:

> Caesar in Urbe sua *deus est.* Quem Marte togaque
> Praecipuum non bella magis finita triumphis
> Resque domi gestae properataque gloria rerum
> *In sidus vertere novum* stellamque comantem,
> Quam sua progenies.

Κατωτέρω δέ, ἐν στ. 818, λέγει ὁ Ζεὺς πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἀγωνιζομένην ν' ἀποτρέψῃ ἀπὸ

τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τὸ πεπρωμένον, ὅτι τοιοῦτό τι εἶνε ἀδύνατον, ἀλλά:

'Ut deus accedat caelo templisque locetur,
Tu facies'...

Καὶ ἐν στ. 840 ὁ Ζεὺς πάλιν πρὸς τὴν Ἀφροδίτην:

'Hanc animam interea caeso de corpore raptam
Fac iubar, ut semper Capitolia nostra forumque
Divus ab excelsa prospectet Julius aede.'
Vix ea fatus erat, media cum sede senatus
Constitit alma Venus, nulli cernenda, suique
Caesaris eripuit membris nec in aëra solvi
Passa recentem animam caelestibus intulit astris
Dumque tulit, lumen capere atque ignescere sensit,
Emisitque sinu, luna volat altius illa
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella micat...

Εἰς τοὺς τελευταίους δὲ τούτους στίχους ἀποβλέπων τις θὰ ἠδύνατο νὰ ἑρμηνεύσῃ ὅτι οὐχὶ τὴν Νίκην ἀλλ' αὐτὴν τὴν Ἀφροδίτην ὁ τεχνίτης ἠθέλησεν ἐπὶ τῆς λίθου αὐτοῦ νὰ παραστήσῃ.

Ὁ Passow, ἐν διατριβῇ αὐτοῦ (λατινιστὶ δημοσιευθείσῃ τῷ 1834 ἐν τῇ Zeitschrift für die Alterthumswissenschaft τῇ ἐκδιδομένῃ τότε ἐν Giessen ὑπὸ τοῦ Dr. Ludwig Christian Zimmermann) ἁπτόμενος τῆς Αὐγουστείας λεγομένης Σφραγῖδος, λέγει: «Augustum repraesentat sedentem, prorsus ad Jovis victoris formam effictum», καὶ «nulla enim de argumento est ambiguitas, nulla vel exigua de personis dubitatio, neque ulla in consilio aut inventione obscuritas», καθόσον ἑρμηνεύει τὸ μὲν πλησιαίτατα τῇ κεφαλῇ τοῦ αὐτοκράτορος σῆμα τοῦ Αἰγόκερω ὡς τὸ τῆς γεννήσεως ζῴδιον τοῦ Αὐγούστου, τὸν δ' ἐπὶ τῶν ἀσπίδων στρατιωτῶν τινων εἰκονιζόμενον Σκορπίον ἑρμηνεύει ὡς τὸ ζῴδιον τῆς γεννήσεως τοῦ ἐπὶ τῆς σφραγῖδος ἐκείνης ὡσαύτως παρισταμένου Τιβερίου.

Ἀλλὰ τὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας λίθου ἀστέρα δὲν εὑρίσκομεν μεταξὺ τῶν σημείων τοῦ Ζῳδιακοῦ Κύκλου, καὶ εὐλόγως νομίζω ὅτι ἑρμηνεύω τοῦτον ὡς τὸ Julium Sidus, καὶ τὴν σφραγῖδα ὡς παριστῶσαν τὸν Ἰούλιον Καίσαρα κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τῆς ὑψίστης αὐτοῦ δόξης καὶ τοῦ θανάτου.

Ἀσήμαντον δ' ὅλως κρίνω τὴν λεπτομέρειαν ὅτι ὁ τεχνίτης τὴν ἀγένειον τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος μορφὴν ὑπὸ τὴν μετὰ γενείου τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς παρέστησε. Διότι οὐ μόνον ἐν χρόνοις τῆς παρηκμακυίας τέχνης καὶ τῆς οὐχὶ τελείας περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν θεμάτων ἀντιλήψεως ἡ προκειμένη σφραγὶς ἐποιήθη, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ τεχνίτης κυρίως ἀπέβλεπεν (ἐμπεπνευσμένος ἐκ τοῦ *Caesar deus est* τοῦ ποιητοῦ) εἰς τὸ νὰ εἰκονίσῃ τὴν θείαν ὑπόστασιν τοῦ Αὐτοκράτορος κατὰ τὴν μορφὴν τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν, ὡς τὸ Ἑλληνικὸν δαιμόνιον ἐν ἁπτῇ ὕλῃ ἐδημιούργησεν αὐτήν, μὴ προσέχων δὲ τὸν νοῦν εἰς λεπτομερείας καὶ ὁμοιότητας σωματικάς, ὡς καὶ ἐν τῇ Αὐγουστείᾳ Σφραγῖδι.

Καὶ ἡ μὲν Αὐγουστεία Σφραγὶς εἰς τοὺς thesauros Vindobonenses εὕρηται κεκλεισμένη. Ἀλλ' ἡ κρυσταλλώδης λίθος, περὶ ἧς νῦν τὸν λόγον ἐποιησάμην, τὰ δάκτυλα Λευκωσιάτιδος δεσποίνης κοσμεῖ — εἰ δυνατόν, — οἰκογενειακὸν κειμήλιον οὖσα.

Λευκωσία· Ἰούνιος, 1912.

Κόδρος Κ. Φυλακτοῦ, δ. φ.

Εἰς Πειραιῶς ἐπίγραμμα

(ΑΕ 1910, 73).

«Εἵμαρται τὸ χρεὼν»

(εἰς ΑΕ 1912, 256).

Τὸ «*οὐ τὸ χρεὼν εἵμαρται;*» οὐδαμῶς «ἐκφράζει αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Βάση κατακριθὲν '*τὸ πεπρωμένον οὐ πέπρωται*'», ἀλλὰ τὸ «*ὁ θάνατος εἵμαρται*», εἶναι δὲ σαφέστατον καὶ εὐαρμοστότατον καὶ πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον «*ὅρα τέλος ἡμέτερον νῦν*».

Ὁ ἐπιγραμματοποιὸς ἐπανέλαβε τὸ περὶ τοῦ θανάτου (ὁποίου δήποτε καὶ ὁπόσων δήποτε καὶ ὅπου δήποτε) ἐξενεχθὲν ὑπὸ παμπόλλων ἀρχαίων καὶ μεταγενεστέρων, ὑπ' ἄλλου ἐξ ἄλλου λόγου καὶ χάριν ἄλλου σκοποῦ.

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου.

Εἰς Θεσσαλίας ἐπιγραφὰς

(IG IX^2 1295· 1296· 1300)

ὑπὸ

Ἀποστόλου Ἀρβανιτοπούλου.

IG IX^2 1295. Στίχ. 1-2 τὸ ἀφεθὲν ἀνερμήνευτον γράψον

ΛΗΣΑΜΕΝΟΥLΕΙ Ι ΙΜΙυ

καὶ ἀνάγνωθι:

ἐπιμε;]λησαμένου Σε[πτ]ιμ[ίου τοῦ
Νικάνδρου.

Ἡ πρώτη λέξις δύναται νὰ ἀναπληρωθῇ *ἐπιμε*]-*λησαμένου*, εἰ καὶ ὁ χῶρος ἀριστερὰ μόλις ἐπαρκεῖ εἰς ὑποδοχὴν τοσούτων γραμμάτων· ὀρθῶς ὁ Kern σημειοῖ ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος στίχοι ad manumissionem non pertinent· ὁ μέγας τετράγωνος τόρμος ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας μηνύει ὅτι ἐγομφοῦτο ἄγαλμά τι μαρμάρινον ἤ τι παραπλήσιον. Ὑπὸ τὸν στίχ. 2 ὑπάρχει λίαν ἀβαθῶς κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ ἀπελευθερωτικὴ τριῶν στίχων ἣν δὲν διέκρινεν ὁ Kern (ἐπίσης ὑπὸ τὸν στίχ. 18 ὑπάρχει ἐπιγραφὴ 14 ἔτι στίχων, μὴ ὀφθέντων ὑπὸ τοῦ Kern διότι ἦτο κατακεχωμένος ἀπὸ τοῦ κάτω ἡμίσεος σχεδὸν τοῦ ὕψους αὐτοῦ ὁ λίθος· ἀνέγνωμεν καὶ τὴν ὄψιν c, ἔχουσαν 36 στίχους). Στίχ. 3 ἀνάγνωθι ***Γαζαίου***, οὐχὶ [*Πα*|*ν*]*αχαίου*. Στίχ. 9 γράψον ΕΥΡΥΤΙΩΝΟΣ καὶ ἀνάγνωθι ***Εὐρυτίωνος***, οὐχὶ ***Εὐρυπῶνος***, καίτοι τὸ ΤΙ ἐχαράχθησαν σχεδὸν συμφυῶς οὕτως, ὥστε ὁ Kern νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἀνάγνωσιν ὡς lectio certa, ὡς καὶ τὴν τοῦ στίχ. 1. Ἡ θέσις τοῦ λίθου ἐν σκοτεινῇ γωνίᾳ τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας παρεῖχε μεγάλας δυσχερείας πρὸς ἀνάγνωσιν, εἶναι δὲ θαυμαστὸν ὅτι καὶ οὕτως ὁ Kern ἠδυνήθη νὰ ἀντιγράψῃ τὰ πλεῖστα οὐχὶ ἐσφαλμένως. Στίχ. 20 ἀνάγνωθι ***Ἀδαίου*** ἀντὶ . . *αίου*. Στίχ. 29 ἀντὶ ΤỌCṬΟΥΦΙẠΛΑ, ὅπερ μεταγράφει ὁ Kern *Ε*(*ὐ*)*ρυδάμαν*|*τος τοῦ* (nomen patris [lapicida omisit]) *Φιάλα* κτλ., γράψον ΡΟCΡΓΥΦΙΛΛΑ καὶ ἀνάγνωθι ***Ε***⟦***ὐ***⟧***ρυδάμαν***|⟨*ρ*⟩(*τ*)*ος* ***Ρούφιλλα*** ἢ ***Ε***⟦***ὐ***⟧***ρυδάμαν***|⟦*τος τοῦ Ἀγαθάνο*⟧*ρος* (πρβ. IG IX^2 1042) ***Ρούφιλλα*** κτλ.. Στίχ. 32 ἀνάγνωθι ***Εὐτύχα ἡ ἀπελευθέρα Νικαγόρου*** ἀντὶ τοῦ ὑπὸ Kern *. υ . . . . ἡ ἀπελευθέρα Νίκας ἔδ-* κτλ.. Στίχ. 35-37 ἀντὶ [*νίω*]*νος τοῦ Φιλοξένου* | *Πρᾶξις ἡ ἀπελευθέρα* | *Σάωνος τοῦ Φίλωνος* ἀνάγνωθι ***νίωνος τοῦ Φιλοξένου· Ε***[***ὔ***]|***πραξις ἡ ἀπελευθέρα*** | ***Φίλωνος τοῦ Φίλωνος***. Στίχ. 39 κέ. ἀνάγνωθι:

39 (VI) Ταμιεύοντος τῆς πόλεως Εὐ-
βιότου τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἐπὶ στρα-
τηγοῦ Ἀκύλα· Εὐ⟨**υ**⟩φροσύνη ἡ ἀπελε[υ-
θερωθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου κτλ.·

τούτῳ ἕπονται ἔτι 6 στίχοι, οὓς διὰ τὸν εἰρημένον λόγον δὲν εἶδεν ὁ Kern. — Περὶ τούτων θὰ εἴπωμεν ἔτι τὰ δέοντα καὶ ἐν εὐθετωτέρῳ χρόνῳ.

IG IX^2 1296. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἕδρας τοῦ αὐτοῦ λίθου ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἐπιγραφὴ στίχων 30, μὴ ὀφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Kern, ἴσως διότι ἦτο κατακεχωμένη.

IG IX^2 1300. Ὑπὸ τὸν στίχ. 19, ὃν ἀνάγνωθι *ἔδωκε τῆι*] | ^{19}***πόλ***[*ει* ΔΚΒ<, ὑπάρχουσιν ἔτι στίχοι 7· φέρει δὲ ὁ αὐτὸς λίθος καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς ἐπιγραφήν, ἣν ὡς κεκαλυμμένην ὑπὸ ἄλλων πετρῶν δὲν εἶδεν ὁ Kern.

Ἐν Ἐλασσῶνι, τῇ 21η ἰανουαρίου 1913.

Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλλος.

Ἀγγελίαι.

Ἀναγράφιον: Α΄)· Ἀθηνῶν *(Γιγάντων στοά)*· ὑπὸ *Π. Καστριώτου*· 266. Β΄)· Σουνίου· ὑπὸ *Β. Στάη*· 266. Γ΄)· Αἰγίνης· ὑπὸ *Κ. Κουρουνιώτου*· 266. Δ΄)· Θεσσαλίας, Μακεδονίας· ὑπὸ *Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου*· 267. Ε΄)· Αἰτωλίας (Θέρμου), Ἀκαρνανίας. ὑπὸ *Κ. Ρωμαίου*· 267. Ϝ΄)· Λακωνικῆς, Κυθήρων, Μεσσήνης· ὑπὸ *Φ. Βερσάκη*· 268. Ζ΄)· Πύλου· ὑπὸ *Κ. Κουρουνιώτου*· 268. Η΄)· Κεφαλληνίας· ὑπὸ *Ν. Κυπαρίσση*· 268.

Α΄)· Ἀθηνῶν.

Παρὰ τὴν λεγομένην **στοὰν τῶν Γιγάντων**, κειμένην πρὸς Α μὲν τοῦ Θησείου, πρὸς Β δὲ τῆς ἐκκλησίας Παναγίας τῆς Βλασσαροῦς, κατεδαφισθείσης οἰκίας τινὸς ἀνηκούσης τῷ δημοσίῳ, προέβημεν δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας εἰς ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου ἐκείνου ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ στοὰ αὕτη πιθανὸν νὰ προεξετείνετο ἔτι πρὸς Α, καθότι αἱ ἐν ἔτει 1858 καὶ 1871 γενόμεναι ἐκεῖ ἀνασκαφαὶ δὲν ἐπερατώθησαν. Διὰ τῆς συνεχίσεως τῆς ὑφ' ἡμῶν γενομένης ἀνασκαφῆς ἀνατολικῶς τῆς στοᾶς ἐπιστώθη ὅτι αὕτη ἐξετείνετο κατὰ τρία ἔτι μέτρα, εὑρεθέντων τῶν θεμελίων μόνον αὐτῆς ἐκ πώρου λίθου ἀποτελουμένων καὶ ἑνιαχοῦ διακοπτομένων. Εἶτα ἀπεκαλύφθη ἡ ἀνατολικὴ πλευρά, ἀλλὰ καὶ αὕτη οὐχὶ συνεχής, ἀλλὰ διακοπτομένη, ἀφαιρεθέντων τῶν λίθων τῶν θεμελίων, ἅτινα προχωροῦσι περὶ τὰ δέκα μέτρα, χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑπολογίσωμεν ποῦ ἔφθανε καὶ ποῦ προεξετείνετο, διότι ἀνάγκη ὅπως ἀπαλλοτριωθῶσι πρῶτον αἱ ἐπιπροσθοῦσαι ἐκεῖ πρὸς Ν καὶ ΝΑ τῆς στοᾶς οἰκίαι.

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις ἀνακοινῶ ἐνθάδε ἐπιφυλασσόμενος ὅπως δημοσιεύσω ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἐκτενῶς καὶ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ περὶ τῆς στοᾶς ταύτης.

Ἀθήνησι.

Παναγιώτης Καστριώτης.

Β΄)· Σουνίου.

Κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον τοῦ παρελθόντος ἔτους (1912), ὡς καὶ κατὰ τὴν τοῦ προηγουμένου, αἱ ἐν Σουνίῳ ἀπὸ ἐτῶν διενεργούμεναι ἀνασκαφαὶ περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς **τεχνητῆς** ἐπιχώσεως τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς. Τοῦ περιβόλου τούτου ἡ πρὸς ἀνατολὰς πλευρά, μήκους 30 καὶ πλέον μέτρων, ἐπικλινὴς οὖσα, ἐπεχώσθη κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ **νεωτέρου** τῶν δύο ἐκεῖ ναῶν τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς εὔρυνσιν καὶ ἰσοπέδωσιν τοῦ τεμένους. Ἡ ἐργασία ἡμῶν αὕτη, ἡ οὔπω ἀποπερατωθεῖσα, ὡς ἐκ τοῦ ὄγκου τῆς ἐπιχώσεως, ἐξικνουμένης εἰς βάθος 2 ½ μ., ἐπήνεγκεν ὑπὸ ἔποψιν εὑρημάτων ἀποτελέσματα λίαν εὐάρεστα. Διότι ἐν τῇ ἐπιχώσει ταύτῃ εὑρέθησαν οὐ μόνον ἀναθήματα τοῦ **παλαιοτέρου** ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ πιθανῶς ὑπὸ τῶν Περσῶν καταστραφέντος, ἀνερχόμενα εἰς τὸν 7ον καὶ 6ον π.Χρ. αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ ἅπαν σχεδὸν τὸ ὑλικὸν τοῦ καταστραφέντος μικροῦ ναοῦ τούτου. Οὕτως ἀνεύρομεν ἤδη πλεῖστα τεμάχια τοῦ θριγκοῦ τοῦ ναοῦ τούτου, ἀκροκεράμους ἐγχρόους, τεμάχια τῆς μαιανδροφόρου πηλίνης αὐτοῦ σίμης καὶ πλεῖστα ἄλλα τοῦ ναοῦ μέλη. Ἀλλὰ τὰ εὑρήματα ἡμῶν τὰ ἐξ ἀναθημάτων, τὰ ἀπερριμμένα εἰς «βόθρους», ὡς φαίνεται, εἰσὶ κατὰ πολὺ σπουδαιότερα. Διότι πλὴν τῆς πληθύος (περὶ τὰ 200) μικρῶν ἀρυβαλλοειδῶν ἀγγείων, τῶν καλουμένων κορινθιακῶν, ὧν τινα καὶ γραφὰς φέρουσιν ὁπλιτῶν, Σειρήνων καὶ ζῴων, εὕρομεν καὶ τοιαῦτα ροδιακοῦ (ἐν σχήματι κράνους) καὶ πρωτοκορινθιακοῦ ρυθμοῦ, ἀλλὰ καὶ πινακίδας γραπτάς, ὧν μία φέρει παράστασιν νηός, ἧς ἐπιβαίνουσιν ὁπλῖται ἀσπιδοφόροι. Τὰ εὑρεθέντα δὲ ἐν τῇ ἐπιχώσει ταύτῃ **πήλινα εἰδώλια**, εἰς μέγαν ἀριθμόν, δὲν στεροῦνται ἐπίσης σημασίας. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων «σανιδοειδῶν» μέχρι τῶν «ἀρχαϊκῶν» τοῦ τέλους τοῦ 6ου αἰῶνος, πλεῖστα εὑρέθησαν ἀξιολογώτατα δείγματα, ἐν οἷς καὶ προτομαὶ προσωπιδοειδεῖς γυναικείας θεότητος. Εὕρημα δὲ τῶν σπανιωτάτων εἶνε καὶ ἐκ μολύβδου **κοῦρος**, ὅμοιος ἐντελῶς πρὸς τοὺς ἐκ λίθου γνωστούς, ἀλλ' εἰς ἐλάχιστον, φυσικῶς, μέγεθος (ὕψ. 0·06). Ἐπίσης πολλὰ καὶ πολλοῦ λόγου εἶνε τὰ ἐκ χαλκοῦ ἀναθήματα (τρίποδες μικροί, περόναι, δακτύλιοι κτλ.) καὶ τὰ ἐξ Αἰγυπτιακῆς πορσελάνης, ἐν οἷς καὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν σκαραβαίους τῆς Ναυκρατιτικῆς χρονικῆς περιόδου. Ἀλλὰ καὶ ἐγχάρακτοι λίθοι καὶ ὅρμου ψῆφοι καὶ δακτύλιοι ἐξ ἀργύρου καὶ δὴ καὶ ἐκ χρυσοῦ εἷς (ἐκ σύρματος) ἀνευρέθησαν ἐν τῇ ἐπιχώσει ταύτῃ τῶν μεταπερσικῶν χρόνων. Τὸ σπουδαιότατον ὅμως τῶν εὑρημάτων, τῶν γενομένων κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, εἶναι πάντως ἰωνικὸν κιονόκρανον, καλῶς διατετηρημένον, προεργόμενον ἀσφαλῶς ἐκ τῆς περιστάσεως τοῦ **νεωτέρου** ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, δι' οὗ καὶ **βεβαιοῦται** ἡ τέως ὑπόθεσις ὅτι ὁ ναὸς οὗτος, ὁ κτισθεὶς **ἀμέσως** μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Περσῶν καταστροφὴν τοῦ παλαιοτέρου (μικροτέρου δὲ καὶ εὐτελεστέρου) ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, ὅτι, λέγομεν, ὁ νεώτερος οὗτος ναὸς ἔφερε τὴν **μερικήν**, ὡς γνωστόν, περίστασιν αὐτοῦ πεποιημένην εἰς ρυθμὸν ἰωνικόν.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω εὑρήματα δέον νὰ προστεθῶσι καὶ τεμάχια **ἀρχαϊκῶν** ἀγαλμάτων, ἐν οἷς καὶ γυναικεία κεφαλὴ τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ, μικροῦ μεγέθους.

Βαλέριος Στάης.

Γ΄)· Αἰγίνης.

Παρὰ τὸ Καποδιστριακὸν ὀρφανοτροφεῖον (σημεριναὶ φυλακαὶ) ὀλίγον πρὸς Δ ἐν τῷ κτήματι τοῦ Ἀ. Πελεκάνου, ἀνεῦρον καὶ ἐκαθάρισα ἕνα ὑπόγειον τάφον ἐκ τῶν συνηθεστάτων ἐν Αἰγίνῃ, οἵτινες ἀποτελοῦνται ἐκ καθέτου τετραγωνικοῦ στομίου, οὗ κατὰ τὸ κάτω ἄκρον ἀνοίγονται ἑκατέρωθεν δύο μικροὶ θάλαμοι. Ὁ τάφος ἦτο δυστυχῶς σεσυλημένος ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Εὗρον δὲ ἐντὸς τῶν θαλάμων θραύσματα ληκύθων μελανομόρφων, ὡς καὶ ἐρυθρομόρφων ἀγγείων καὶ πολυχρώμου ληκύθου. Αἱ πλευραὶ τοῦ στομίου κατὰ τὸ κατώτερον μέρος ἦσαν ἐπενδεδυμέναι διὰ λεπτῶν πωρίνων πλακῶν.

Πλησίον τοῦ τάφου τούτου εἰς μικρὸν βάθος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἀνεῦρον δύο κοινοὺς μικροὺς τάφους πιθανῶς παιδίων, οἵτινες ἀπετελοῦντο ἐξ ὀρθογωνικοῦ λάκκου ἐσκαμμένου ἐν τῷ βράχῳ, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πωρίνη λάρναξ. Ἡ χρονολογία τούτων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ἕνεκα τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως κτερισμάτων. Ἄλλα μικρὰ σκάμματα τοῦ βράχου ἀπέδωκα εἰς ἀποπείρας πρὸς κατασκευὴν ὑπογείων τάφων, αἵτινες δι' ἀγνώστους λόγους δὲν ἐτελεσφόρησαν.

Κατὰ τὰ ΝΑ τῆς πόλεως ἔν τινι κτήματι ἰδιωτικῷ ἀνεῦρον ἕνα τάφον, ἀποτελούμενον ἐξ ὑπογείου θαλάμου ἐσκαμμένου ἐν τῷ βράχῳ, τετραγωνικοῦ, εἰς ὃν κατέρχεταί τις διὰ μικρᾶς κλίμακος. Εὑρέθησαν κατὰ τὰς ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου πλευρὰς δύο λάκκοι ἐσκαμμένοι ἐν τῷ βράχῳ, οἵτινες περιεῖχον νεκρούς, ὧν τὰ κτερίσματα δὲν εἶχον συληθῆ. Ἀπετελοῦντο ταῦτα ἐκ μικρῶν ἀγγείων ἀγανώτων κατὰ τὸ πλεῖστον. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ διακόσμησις τῶν ἀγγείων μαρτυροῦσι τοὺς χρόνους τοῦ 2ου ἢ 1ου π. Χρ. αἰῶνος.

Πλησίον τῶν τάφων τούτων εὑρέθησαν καὶ τάφοι ἐκ κοινῶν ὀρθογωνίων λάκκων, οἵτινες ὅμως ἦσαν σεσυλημένοι.

Μεγαλειτέρα σκαφὴ ἔγεινεν ἐν θέσει Φαντάδος ἀνατολικῶς τῆς πό-

λεως. Δυστυχῶς πάντες οἱ εὑρεθέντες ἐκεῖ τάφοι τοῦ πρώτου ἄνω περιγραφέντος εἴδους ἦσαν σεσυλημένοι· εὑρέθησαν δ' ἔν τισιν αὐτῶν μόνον θραύσματα μελανομόρφων καὶ ἐρυθρομόρφων ἀγγείων. Ἀσύλητος ἦτο μόνον εἷς κοινὸς τάφος ἐξ ὀρθογωνίου λάκκου, ἐν ᾧ εὑρέθησαν λυκήθια μελανόμορφα.

Σπουδαιότεροι ἦσαν δύο τάφοι εὑρεθέντες ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, οἵτινες ἀπετελοῦντο ἐκ στενῆς καὶ βαθείας κλίμακος ἐσκαμμένης ἐντὸς εἴδους τάφρου, ἧς ἡ στέγη ἐκαλύπτετο διὰ πωρίνων πλακῶν. Κατὰ τὸ κατώτερον ἄκρον τῆς τάφρου τῆς κλίμακος ἀνοίγεται πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἢ τὰ πλάγια προθάλαμος, εἰς ὃν καταλήγουσι διάφοροι ἄλλοι θάλαμοι ἐσκαμμένοι ἐν τῷ βράχῳ εἰς διαφόρους διευθύνσεις, οἵτινες φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ τέλος τῆς 5ης ἢ τὴν 4ην ἑκατονταετηρίδα.

Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης.

Δ΄)· Θεσσαλίας, Μακεδονίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1912 εἰργάσθημεν ἀπὸ τοῦ μηνὸς φεβρουαρίου μέχρι τοῦ σεπτεμβρίου ἐν ***Παγασαῖς*** ἐπεκτείναντες τὰς ἀνασκαφὰς εἰς πλείονα σημεῖα τῆς πόλεως δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας καὶ τῆς Λιμενικῆς ἐπιτροπείας Βόλου· τὰ εὑρήματα ὑπῆρξαν μεγάλης σημασίας: εὑρέθησαν δῆλον ὅτι τρεῖς νέοι πύργοι περιέχοντες γραπτὰς στήλας, ὧν ἕνα ἠρευνήσαμεν τελείως, ἀπεκομίσαμεν δὲ ὑπὲρ τὰς διακοσίας εἴκοσι στήλας ἐξ αὐτοῦ, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀφήκαμεν, ἵνα τέλεον ἐρευνήσωμεν μετέπειτα, τρεῖς ***ναοί,*** ὧν εἷς τῆς **Πασικράτας** (Ἀφροδίτης πιθανῶς), ἔνθα εὑρέθη ὡραιοτάτη κεφαλὴ θεᾶς, ***τάφοι*** πολλοὶ χρόνων τῆς Δ΄- Α΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, κορμὸς πηλίνου ἀγάλματος φυσικοῦ μεγέθους, ἑκατοντάδες πηλίνων ἀγαλματίων, βωμοί τινες πήλινοι, πώρινοι καὶ μαρμάρινοι, ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ κττ.· ἐγένοντο καί τινες ἐργασίαι ἐν τῷ ***θεάτρῳ*** καὶ ἐπὶ τῆς ***ἀκροπόλεως*** Παγασῶν, μηνύουσαι ὅτι πολλὰ ἐκεῖθεν εὑρήματα θὰ ἔλθωσιν εἰς φῶς, ἂν προβῇ ἐκτενέστερον ἡ ἔρευνα. — Ἐν Καπακλὶ ***Ἰωλκοῦ*** ἐστερεώσαμεν τὸν ὑπὸ Κουρουνιώτου ἀνασκαφέντα θολωτὸν τάφον, εὑρόντες χρυσᾶ τινα φύλλα ἔτι. — Ἐν ***Βόλῳ*** εὕρομεν ἔν τινι οἰκίᾳ σημαντικὸν νέον ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνήτων. — Εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ἀρχαιολογικὸν συνέδριον ἀπεστείλαμεν ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν στηλῶν Παγασῶν, περιλαμβάνουσαν νέα ἐξαγόμενα τῶν ἀνασκαφῶν καὶ μελετῶν ἡμῶν.

Ἀπὸ τῆς 18ης σεπτεμβρίου 1912 ἐπιστρατευθεὶς μετέσχον τῆς εἰς Μακεδονίαν ἐκστρατείας ὡς ἔφεδρος ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ παρὰ τῇ 5ῃ μεραρχίᾳ· καιροῦ ἐπιτρέψαντος, μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ ἐναντίου στρατεύματος, μετέβην εἴς τινα χωρία κείμενα ἀριστερὰ τῆς ἐκ Κοζάνης εἰς Βέροιαν ὁδοῦ καὶ ἐν ἀποστάσει πέντε περίπου ὡρῶν ἀπὸ τῆς πρώτης, καλούμενα Τοπτσιλάρ, Μορανλί, Ντορταλί· παρὰ τὸ δεύτερον φαίνονται ἐρείπια ναοῦ, ὁπόθεν ἐκόμισα εἰς Κοζάνην ἀνάγλυφον στήλην ἀνατεθεῖσαν ὑπό τινος γυναικὸς τῷ **Ἡρακλεῖ Κυναγίδαι εὐχὴν** καὶ παριστῶσαν τὸν ἥρωα κατὰ τὸν γνωστὸν τύπον **Farnese**, τμῆμα ἑτέρας ἀναθηματικῆς αὐτῷ ἐπιγραφῆς, τρίτην ἣν **ἀνέθηκεν Ἡδονὴ Ἀμύντου ἐλευθερωθεῖσα Ἡρακλεῖ εὐχαριστήριον.** Ἔκ τινος πλησίον ***τεκὲ*** ἐκομίσαμεν ὁμοίως ἄγαλμα μαρμάρινον γυναικὸς φυσικοῦ μεγέθους, οὗ ἐλλείπει ἡ κεφαλή, μετρίας τέχνης καὶ ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον φέρον δύο ἐπίπεδα ἀναγεγλυμμένα, τὸ μὲν ἄνω διὰ παραστάσεως νεκρικοῦ συμποσίου, τὸ δὲ ὑπ' αὐτὸ δι' ἱππέως μετὰ γυναικὸς καὶ θεραπαίνης· φέρει ἄνω καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου ἴχνη ἐπιγραφῶν **ἥρωες** καὶ **[Μ]αμμία Κρατεύου** κτλ.· παρά τι παλαιὸν Τουρκικὸν νεκροταφεῖον οὐ μακρὰν τοῦ Ντορταλὶ ἐπὶ τῆς ἄνω ἁμαξιτοῦ ὑπάρχουσι πολλὰ ἀρχαῖα, ἐν οἷς ἐπιγραφὴ μεγάλων γραμμάτων **.ρισσαμ.. | μεγάροις...** — Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ ***Χρούπιστα*** παρὰ τὴν Καστορίαν ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ Τουρκικοῦ σχολείου ἐπιγραφὴ τοῦ **κοινοῦ Ὀρεστιέων** τῷ **Σεβαστῶι** καὶ παρὰ τῷ Μουστᾷ μπέη Τζεμὰλ ἐπιτύμβιος λίθος ἐλλιπὴς τοῦ **Κλεί[του** κλπ..

Περὶ τὸ τέρμα τοῦ 1912 προσεκολλήθη εἰς τὴν ὑπὸ τὴν διοίκησίν μου στρατιωτικὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν ὁ ἔφορος ***Παππαδάκης*** διατελῶν ἐθελοντὴς στρατιώτης τοῦ 16ου συντάγματος· οὗτος ἠρεύνησε τὰ περὶ τὴν Κάλλιανην καὶ Καισαριὰν ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ***Αἰανῆς*** καὶ εὗρε πολλὰ ἀρχαῖα, ἔτι δὲ τὰ ἀπὸ Σόροβιτς, λίμνης Πέτερσκου μέχρι Βεροίας ἐρείπια, ἔνθα πολλὰ ἐπίσης εὗρεν, ὧν τινα ἀνεκοινώσατό μοι καὶ περὶ ὧν εὐθέτως θὰ διαλάβῃ αὐτός.

Ἐν Ἐλασσῶνι, τῇ 21ῃ ἰανουαρίου 1913.

Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλλος.

Ε΄)· Αἰτωλίας, Ἀκαρνανίας.

α΄). ***Θέρμου.*** Ἐνταῦθα ἔσκαψα παρὰ τὴν νοτίαν στενὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐντὸς αὐτοῦ, ἀποβλέψας εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν παλαιοτέρων τοῦ ναοῦ κτισμάτων καὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἐποχῆς αὐτῶν. Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἱκανοποιητικά. Ἐβεβαιώθη, ὡς ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὅτι κατὰ τὴν Β΄ π. Χρ. χιλιετηρίδα ὑπὸ τὸν ναὸν καὶ παρ' αὐτὸν ὑπῆρξεν ἐν Θέρμῳ συνοικισμὸς ἐκ κτιρίων μικρῶν καὶ μεγάλων, ἐλλειψοειδῶν, περατουμένων ὀρθογωνίως κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον. Πέντε τοιαῦτα ἀπεκαλύφθησαν νοτίως τοῦ ναοῦ, ἐξ ὧν τὰ τρία ἐπάλληλα, δύο δὲ παρὰ τὸν δυτικὸν στυλοβάτην. Οἱ αἰνιγματώδεις ἄλλοτε φαινόμενοι πίθοι ἐδείχθη ὅτι ἀνῆκον εἰς τοιαύτας κατοικίας. Πρὸς τούτοις ἀπεκαλύφθη τελείως καὶ τὸ γνωστὸν παρὰ τὴν ΒΔ γωνίαν μέγα ἐλλειψοειδὲς κτίριον. Τοῦτο καταλήγει ***εἰς παραστάδας*** καὶ διαιρεῖται εἰς τρία. Ἔχομεν ἄρα ἐνταῦθα κατὰ τὸ μέσον περίπου τῆς Β΄ π. Χρ. χιλιετηρίδος πλῆρες τὸ σχέδιον τῆς νοτίας πτέρυγος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ βουλευτηρίου καὶ τὸν ἄμεσον πρόδρομον τοῦ μεθ' ἀψῖδος ναοῦ. Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν ὑπάρχει ἱκανὴ βεβαιότης, διότι τὸ 2 μ. βάθους στρῶμα τῶν κτιρίων παρέχει πάντοτε προϊστορικὰ μονόχρωμα ὄστρακα, συνοδευόμενα δι' ὀλίγων ***ἀρχαίων*** γεωμετρικῶν καὶ ***μυκηναϊκῶν***, ἐξ ὧν τινα εὑρέθησαν καὶ εἰς τὸ μικρὸν βάθος τῶν 0·40 ὑπὸ τὸν στυλοβάτην ἐντὸς τοῦ μελανοῦ στρώματος τοῦ ἀποδοθέντος εἰς μέγαν βωμόν. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ ἀδιαταράκτῳ στρώματι τοῦ βωμοῦ συνελέχθη καὶ τὸ λαμπρότερον εὕρημα τῆς σκαφῆς, χάλκινον δηλαδὴ εὐμέγεθες ἀγαλμάτιον θεᾶς, διάφορον τῶν γεωμετρικῶν καὶ ἐνθυμίζον ἱκανῶς μυκηναϊκοὺς τύπους τῶν ὑστέρων χρόνων.

Ἐγγὺς τοῦ χωρίου Χρυσοβίτσας, 1 ὥραν Α τοῦ Θέρμου, ἐπεράτωσα τὴν ἀνασκαφὴν μικροῦ ἀγροτικοῦ ἱεροῦ, οὗτινος τὴν ἐξερεύνησιν εἶχεν ἀρχίσει ὁ κ. Σωτηριάδης τῷ 1908. Συνελέχθησαν οὕτω εἰς τὸ ἐν Θέρμῳ μουσεῖον ἱκανῶς πολυάριθμα πήλινα ἀφιερώματα. Ἐκ τούτων μεγάλως ἐνδιαφέρουσα εἶνε σειρὰ μικρῶν πηλίνων ἀναγλύφων παριστώντων θεοξένια, καθ' ἃ ὁ σχεδὸν πάντοτε εὔσαρκος θεὸς εἶναι μόνος καὶ ἄνευ τινὸς ἱεροῦ ζῴου ἐξηπλωμένος ἐπὶ κλίνης πρὸ τραπέζης πλήρους καρπῶν καὶ πεμμάτων. Σημαντικαὶ εἶναι καὶ αἱ σειραὶ τῶν ἀρχαϊκῶν εἰδωλίων τῆς καθημένης ἢ ὀρθίας θεᾶς καὶ αἱ νεώτεραι τῶν ὑδροφόρων ἢ ἁπλῶν κορῶν. Παρὰ ταῦτα δὲν ἐβεβαιώθη τὸ ὄνομα τῆς λατρευομένης θεότητος. Ἐκ κτιρίων διετηρήθησαν ἐντελῶς ἀσήμαντα ἴχνη.

Ἐν Θέρμῳ ἐξ ἀδιαγνώστων συντριμμάτων ἀπετελέσθη τὸ μεγαλύτερον μέρος ὀμφαλοῦ περιβαλλομένου διὰ ταινιῶν καὶ μεγάλου ὄφεως.

β΄). ***Ἀκαρνανίας.*** Ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Παλαίρου, τοῦ Ἀνακτορίου καὶ τοῦ Θυρρείου ἐν Ἀκαρνανίᾳ κατέγραψα περὶ τὰς 50 ἁπλᾶς ἐπιτυμβίους στήλας μετ' ἐπιγραφῶν ὀνομάτων. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἐν Θυρρείῳ ἀνεῦρον ἐν αὐλῇ χωρικοῦ καὶ δύο ὡραῖα ἐπιγράμματα εἰς τὸν Πρίαπον καὶ Πᾶνα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου, ἀναγνωσθέντα καὶ διὰ

συμβολῶν τοῦ Hiller καὶ Wilamowitz ὡς ἑξῆς·

Σοὶ χάριν ὦπα]σ' ἐγὼ τάδε· πρὸς Κύπριν οὐ κακόσιτος,
ἀλλ' ὑπὲρ ἡλι]κίαν βωλοκοπεῖν δυνατός.

Ἔρρωσο! ὦ δαῖμον, τίς δ' ἂν καὶ θύματα ἄγων σοι
προ]σπελάσαι θαρρῶν· πάμπαν ἀγρεῖος ἔφυς.
.....καντάδας Κρὴς Πανὶ καὶ Πριάπῳ.

Ἄλλο ἀξιόλογον αὐτόθεν εὕρημα εἶναι τεμάχια λογιστικοῦ σχολικοῦ ἄβακος, ὁμοίου πρὸς τὸν ἐκ Σαλαμῖνος γνωστόν.

Κωνσταντῖνος Ἀ. Ρωμαῖος.

F΄)· Λακωνικῆς, Κυθήρων, Μεσσήνης.

α΄). *Λακωνικῆς*. Ἔξωθεν τοῦ χωρίου Ἀρκασᾶ ἐν τῷ δήμῳ Φάριδος, περὶ τὰς δύο ὥρας νοτανατολικῶς τῆς Σπάρτης, ἀνευρέθη ἐν κτήματι Γ. Φραγκῆ ὑπὸ ἐργατῶν, ἀνασκαπτόντων τὸ ἔδαφος εἰς μικρὸν βάθος πρὸς συλλογὴν λίθων, ἀνάγλυφον ἐξ ὑποκυάνου λίθου τοῦ Ταϋγέτου, ὕψ. 1·10, πλ. 0·51, πάχ. 0·19. Ἄνωθεν ἀπολήγει εἰς ἀέτωμα μετ' ἀνθεμίου, ἐν δὲ τῷ μέσῳ περίπου διαιρεῖται δι' ἐξέχοντος κανόνος εἰς δύο ζώνας, ὧν ἐν ἑκατέρᾳ εἰκονίζονται τρεῖς ἀνδρικαὶ μορφαί. Ἡ πρώτη μορφὴ δεικνύει ἄνδρας διαχειρίσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν. Ἔργον Ρωμαϊκῶν χρόνων. Τὸ ἀνάγλυφον κατετέθη ἐν τῷ μουσείῳ Σπάρτης φέρον ἐν τῷ Εὑρετηρίῳ ἀριθμὸν 2634.

β΄). *Κυθήρων*. Ἀνάγλυφον λίθου Λακωνικοῦ, ὕψ. 0·61, πλ. 0·41, πάχ. 0·04 εἰκονίζον κατὰ κρόταφον γυμνὴν νεανικὴν μορφὴν Διοσκούρου (;) βαίνοντος πρὸς ἀριστερὰ καὶ κρατοῦντος τὰς ἡνίας ἵππου. Ὁ ἥρως φέρει πλουσίαν κόμην ἀνεχομένην διὰ ταινίας, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, φέρων πρὸς τὰ ὀπίσω τὸν δεξιὸν ὀλίγον κεκαμμένον. Τὸ πέλμα τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ ὁλόκληρον τὸ πρὸ τοῦ ἥρωος μέρος τοῦ ἀναγλύφου εἶνε ἀποκεκρουμένον, τοῦ δὲ ἵππου σῴζεται μόνον τὸ πρόσθιον μέρος μετὰ τῶν δύο ποδῶν. Ἄνωθεν καὶ κάτωθεν πλαισιοῦται τὸ ἀνάγλυφον διὰ κυματίων. Λεπτὴ ἐργασία τῆς Λακωνικῆς τέχνης τοῦ δευτέρου τετάρτου τῆς Ε΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Τὸ εὕρημα ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ Ἀθήνησι Μουσείῳ.

γ΄). *Μεσσήνης*. Εἰς τὸ ἐν Μαυρομματίῳ μουσεῖον εἰσήχθησαν διάφορα μικροῦ λόγου ἄξια ἀρχαῖα, ἐν οἷς μαρμάρινον ἀγαλμάτιον ἀκέφαλον καὶ ἄνευ ἄκρων καί τινες ἐπιγεγραμμέναι στῆλαι ἐπιτύμβιοι καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαί.

Φριδερῖκος Βερσάκης.

Ζ΄)· Πύλου.

Παρὰ τὸ χωρίον Τραγάνα 1 ὥραν περίπου πρὸς Α τοῦ φρουρίου τῆς ἀρχαίας Πύλου ἀνέσκαψα θολωτὸν μυκηναϊκὸν τάφον. Κατὰ τὴν οἰκοδομὴν ὁμοιάζει καθ' ὅλα πρὸς τοὺς ἐν Κακοβάτῳ ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς ἀνασκαφέντας, εἶνε δ' ἐσκαμμένος ἐντὸς χαμηλοῦ λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε φανερὸς καὶ ἕτερος ὅμοιος τάφος μὴ ἀνασκαφεὶς εἰσέτι.

Οἱ τοῖχοι σῴζονται μέχρι ὕψους 3·00, ἡ δ' εἴσοδος σῴζεται ὅλη. Ἡ στέγη ταύτης ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν λίθων μήκ. 2·50, πλ. 1·20 καὶ πάχ. 0·60 ἑκάστου. Ἡ κορυφὴ τῆς θόλου ἔχει καταπέσει. Ὁ τάφος εἶχε συληθῇ ἐν παναρχαίᾳ ἐποχῇ· τοῦτο τοὐλάχιστον ἀποδεικνύουσιν ἀδιατάρακτοι τάφοι νεκρῶν μετὰ συνεσταλμένων σκελῶν ἐπὶ στρώματος 1·00 περίπου ὑψηλότερον τῆς βάσεως τοῦ τάφου, ἐν ᾧ εὑρέθησαν τεμάχια ἀγγείων πάντως οὐχὶ νεώτερα τῶν γεωμετρικῶν χρόνων.

Ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ τάφου ὑπῆρχον τρεῖς ἰδιαίτεροι λάκκοι ἐν τῇ περιφερείᾳ, ὧν οἱ δύο εἶχον νεκροὺς καὶ ὀλίγα νεώτερα μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα, ὁ δὲ τρίτος φαίνεται μᾶλλον, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, νὰ περιελάμβανε ὀστοδόχον θήκην ἢ νεκρὸν τεθαμμένον ἐν ἀγγείῳ, οὗ ὅμως δὲν διετηρήθησαν λείψανα. Ἀξιοσημείωτον εἶνε πρὸς τούτοις, ὅτι πρὸς τὸν τοῖχον τῆς θόλου ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου ὑπάρχει μικρὸς βοθρίσκος (διαμ. 0·40), ἐν ᾧ ἦσαν ὀστᾶ ἀνθρώπινα καί τινα ζῴου. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς βάσεως τοῦ τάφου εὑρέθησαν τὰ τεμάχια τριῶν μεγάλων ἀμφορέων μυκηναϊκῶν ἀνακτορικοῦ ῥυθμοῦ, ὡς καὶ ἀρκετῶν ἄλλων μικροτέρων μυκηναϊκῶν ἀγγείων, καὶ ἐλάχιστα μηδαμινὰ κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης καὶ χρυσοῦ. Λείψανα μεγίστων πυρῶν ἐκ θυσιῶν ὑπῆρχον πρὸ πάντων ἄνωθεν τῶν δύο ἰδιαιτέρων λάκκων. Ὁ δρόμος δὲν ἀνεσκάφη εἰσέτι.

Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης.

Η΄)· Κεφαλληνίας.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1912 ὁ φιλέλλην καὶ φιλάρχαιος Ὁλλανδὸς κ. Ἀδριανὸς Γοὔκωπ ἐζήτησε διὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας νὰ συνεχίσῃ τὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀνασκαφὰς ἐν τόποις ὑπ' αὐτοῦ ὑποδειχθεῖσι πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἑαυτοῦ δοξασιῶν, αἵτινες ἀφορῶσιν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς πατρίδος τοῦ Ὀδυσσέως καὶ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἀνακτόρου αὐτοῦ. Τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀνασκαφῶν ἀνέθηκεν ἐμοὶ τὸ Ὑπουργεῖον λήγοντος Ἰουνίου. Ἀρξάμενοι δὲ τῶν ἐργασιῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου μετὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ συμβούλου τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας κ. Ἀλ. Φιλαδελφέως ἀνεσκάψαμεν πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Γοὔκωπ ὑποδειχθείσας θέσεις (πρβ. ΠΑΕ 1912).

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὀδυσσέως ἐν τοῖς ὑποδειχθεῖσι τόποις αἱ μέχρι σήμερον τοὐλάχιστον ἔρευναι οὐδὲν ἐβεβαίωσαν, ἐφώτισαν δ' ὅμως ἱκανῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων προϊστορικῶν χρόνων μέχρι τῶν Ρωμαϊκῶν διὰ τῆς ἀνακαλύψεως σπουδαίων εὑρημάτων ἀνηκόντων εἰς τὰς ἐποχὰς ταύτας.

Τὰ εἰς εὑρήματα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ἐν συντόμῳ μνείᾳ τῶν σπουδαιοτάτων εἶναι τὰ ἑξῆς·

α΄). Ἀποκάλυψις ἀρχαίου οἰκοδομήματος ἐν θέσει «ἁγίῳ Μηνᾷ» τῶν Μηνιῶν, πιθανώτατα ναοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ, μετὰ πολλῶν θραυσμάτων ἀγγείων καὶ πηλοπλαστικῶν ἔργων. Ἡ ἐν αὐτῷ ἐργασία δὲν ἐπερατώθη ἕνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ κτήτορος τῆς ἀμπέλου, ἐν ᾗ τὸ οἰκοδόμημα.

β΄). Διάφορα κτερίσματα ἐν τάφοις εὑρεθέντα, οἷον ἀγγεῖα, ψαλλίδες, λύχνοι, κοσμήματα, ἐν οἷς σπουδαιότατα εἶναι·

1). Χρυσῆ Νίκη, ἐκ φύλλου χρυσοῦ προσκεκολλημένου ἐπὶ ἐλάσματος χαλκοῦ, μεγέθους 0·03, πιθανώτατα χρησιμοποιουμένη ὡς καρφίς.

2). Σκύφος πήλινος ζῳωτὸς ἐπιγεγραμμένος τῶν καλουμένων «ὁμηρικῶν» μετ' ἐκτύπων παραστάσεων ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ κύκλου, σπουδαιότατος διὰ τὴν καλὴν διατήρησιν καὶ τὸ φιλολογικὸν διαφέρον τῶν παραστάσεων.

γ΄). Ἓξ νομίσματα, ὧν ἓν μικρὸν ἀργυροῦν τῆς πόλεως Κράνης ἱκανῶς σπάνιον.

δ΄). Ἀνακάλυψις Μυκηναϊκοῦ λαξευτοῦ σπηλαίου, οὗ ἐν τῷ ἐδάφει ἦσαν δέκα λαξευτοὶ μυκηναϊκοὶ τάφοι ἀσύλητοι βάθους μέχρι 1·60, ἐν οἷς εὑρέθησαν πολυάριθμα ἀγγεῖα διαφόρων σχημάτων τῶν τελευταίων Μυκηναϊκῶν χρόνων, οἷον κρατῆρες, κύπελλα, προχοΐδες, τυφλόστομα ἀμφορείδια, ὑψίποδες κύλικες, ἔτι δὲ αἰχμαὶ δοράτων, κομβία, ψῆφοι ὅρμων ἐξ ὑαλομάζης κλπ..

Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ διεκόπη ἡ ἀνασκαφὴ ἕνεκα τῆς ἐπιστρατεύσεως, καθ' ἣν ἐκλήθην ὡς ἐπίστρατος.

Νικόλαος Κυπαρίσσης,
ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.

Σίλλυβοι τῆς ΑΕ 1912.

Α΄). *Συγγραφεῖς τῶν πραγματειῶν.*

'Α. 'Αρβανιτόπουλος· Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ (Γόννων) 60.
— Εἰς Θεσσαλίας ἐπιγραφὰς (IG IX² 1295· 1296· 1300)· 265.
— Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας (ἀγγελία)· 267.
Φ. Βερσάκης· Ὁ τοῦ 'Αθήνησιν 'Ασκληπιείου περίβολος καὶ τὸ 'Ελευσίνιον (πίν. 4-5)· 43.
— Μνημεῖα τῶν νοτίων προπόδων τῆς 'Ακροπόλεως [Α΄) Ἡρῴδου θέατρον, Β΄) Εὐμένους στοὰ] (πίν. 8-13)· 161.
— Ὁ θρόνος τοῦ 'Αμυκλαίου 'Απόλλωνος· 183.
— Ἡ σκηνὴ τοῦ ἐν Γυθείῳ Ρωμαϊκοῦ θεάτρου· 193.
— Λακωνικῆς καὶ Κυθήρων καὶ Μεσσήνης (ἀγγελία)· 268.
W. Gaerte· Κρητικαὶ σφραγῖδες (εἰς ΑΕ 1907, 141)· 257.
'Α. Δαμβέργης, F. Rinne, Ὁ. Ρουσόπουλος, Γ. Σωτηριάδης· Παρθενῶνος γλυπτῶν συντήρησις· 119 (πρβ. 262).
'Α. Δαμβέργης, Ὁ. Ρουσόπουλος· Παγασαίων ζωγραφιῶν συντήρησις· 261.
Δ. Εὐαγγελίδης· Ἐκ τῆς Μυκηνῶν γεωμετρικῆς νεκροπόλεως· 127.
Π. Καστριώτης· 'Αθηνῶν (ἀγγελία)· 266.
Κ. Κουρουνιώτης· Τὸ ἐν Λυκοσούρᾳ Μέγαρον τῆς Δεσποίνης· 142.
— Αἰγίνης (ἀγγελία)· 266.
— Πύλου (ἀγγελία)· 268.
Ν. Κυπαρίσσης· Κεφαλληνίας (ἀγγελία) 268.
Γ. Οἰκ(ονόμος)· Σπυρίδων Βάσης· 126.
— 'Ονόματα καὶ πράγματα τῆς ΑΕ 1912 (σίλλυβος)· 273.
Π. Παπαγεωργίου· 'Αττικαὶ ἐπιγραφαὶ (τρεῖς: ἀριθ. 1-2 = ἀνέκδοτοι· ἀριθ. 3 = εἰς ΑΕ 1910, 73)· 124 (πρβ. 264).
— Εἰς Πειραιῶς ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον (ΑΕ 1910, 73, ΑΕ 1912, 256)· 264 (πρβ. 125 [3]).
Π. Ριζάκος· εἰς Γυθείου ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον (RÉG 1904, 2, BSA 1903/4, 182 [6])· 40.
F. Rinne· ὅρα **'Α. Δαμβέργης.**
Ὁ. Ρουσόπουλος· ὅρα **'Α. Δαμβέργης.**
Κ. Ρωμαῖος· Αἰτωλίας καὶ 'Ακαρνανίας (ἀγγελία)· 267.
Κ. Σαββόπουλος· Εἰς Μαντινείας ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον ἐπιγεγραμμένον (RÉG 1907, 63)· 125.
'Ι. Σβορῶνος· Αἰγίνης ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν (πίναξ 22)· 254·
— Εἰς Ξενοκρατείας ἀνάθημα (ΑΕ 1909, 239) 256.
'Α. Σκιᾶς· 'Ελευσινιακῆς νεκροπόλεως ἀνασκαφαὶ (πίν. 1-3)· 1.
— Εἰς Πειραιῶς ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον (ΑΕ 1910, 73)· 256.
Β. Στάης· Σουνίου (ἀγγελία)· 266.
Γ. Σωτηριάδης· ὅρα **'Α. Δαμβέργης.**
P. Ure· Μυκαλησσὸς (πίν. 6-7)· 102 (πρβ. 253).
A. Wilhelm· Εὐβοϊκὰ (εἰς ΑΕ 1905, 23 καὶ 14 καὶ 15 καὶ ΑΕ 1907, 23)· 234.
— Ψήφισμα 'Αθηναίων ὑπὲρ 'Ικεσίου υἱοῦ τοῦ Μητροδώρου 'Εφεσίου· 248.
— Παρατηρήσεις (εἰς ΑΕ 1911, 2· 28· 34· 55· 58· 59· 62· 64. 115· 126)· 250.
Κ. Φυλακτοῦ· Κυπρία σφραγίς· 263.
Ν. καὶ Μ. Χαβιαρᾶ· Εἰς Περαίας ἐπίγραμμα (ΑΕ 1911, 65, ἀρ. 63)· 197.
'Ι. Χατζηδάκης· Τύλισος Μινωικὴ (πίν. 14-21)· 197.

Β΄). *Ὕλη:*

α΄). *'Ανασκαφαί· τοπογραφία.*

Αἰγίνης: τάφων ἀνασκαφαὶ (Κ. Κουρουνιώτης)· 266.
'Αμυκλαίου 'Απόλλωνος θρόνος (Φ. Βερσάκης)· 183.
'Αττικῆς: 'Αθηνῶν· μνημεῖα τῶν νοτίων προπόδων τῆς 'Ακροπόλεως (Φ. Βερσάκης)· 161.
» » ὁ τοῦ 'Ασκληπιείου περίβολος καὶ τὸ 'Ελευσίνιον (Φ. Βερσάκης)· 43.
» » *Γιγάντων στοᾶς* ἀνασκαφαὶ (Π. Καστριώτης)· 266.
» 'Ελευσῖνος· ἀκροπόλεως ἀνασκαφαὶ ('Α. Σκιᾶς)· 1.
» Σουνίου ἀνασκαφαὶ (Β. Στάης). 266.
Θέρμου κλπ. ἀνασκαφαὶ (Κ. Ρωμαῖος)· 267.
Θεσσαλίας: Παγασῶν ἀνασκαφαὶ ('Α 'Αρβανιτόπουλος)· 267.
Κεφαλληνίας ἀνασκαφαὶ (Ν. Κυπαρίσσης)· 268.
Λυκοσούρας: Δεσποίνης Μέγαρον (Κ. Κουρουνιώτης)· 142.
Μακεδονίας: ἐρείπια ('Α. 'Αρβανιτόπουλος)· 267.
Μυκαλησσὸς (*P. Ure*)· 102 (πρβ. 253).
Μυκηνῶν: ἐκ τῆς γεωμετρικῆς νεκροπόλεως (Δ. Εὐαγγελίδης)·127.
Πύλου: Μυκηναικοῦ τάφου ἀνασκαφὴ (Κ. Κουρουνιώτης)· 268.
Τυλισὸς Μινωικὴ ('Ι. Χατζηδάκης)· 197.

β΄). *Τέχνη.*

Αἰγίνης: ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν ('Ι. Σβορῶνος)· 254.
'Αμυκλαίου 'Απόλλωνος θρόνος (Φ. Βερσάκης)· 183.
'Αττικῆς: 'Αθηνῶν· μνημεῖα τῶν νοτίων προπόδων τῆς 'Ακροπόλεως: Ἡρῴδου θέατρον, Εὐμένους στοὰ (Φ. Βερσάκης)· 163· 173.
» Σουνίου εὑρήματα (Β. Στάης)· 266.
Γυθείου: Ρωμαικοῦ θεάτρου σκηνὴ (Φ. Βερσάκης)· 193.
Θέρμου κλπ. εὑρήματα (Κ. Ρωμαῖος)· 267.
Θεσσαλίας εὑρήματα ('Α. 'Αρβανιτόπουλος)· 267.
Κεφαλληνίας εὑρήματα (Ν. Κυπαρίσσης)· 268.
Κυθήρων ἀνάγλυφον (Φ. Βερσάκης)· 268.
Λακωνικῆς ἀνάγλυφον (Φ. Βερσάκης)· 268.
Λυκοσούρας: Δεσποίνης Μέγαρον (Κ. Κουρουνιώτης)·143· 155.
Μακεδονίας εὑρήματα ('Α. 'Αρβανιτόπουλος)· 267.
Μαντινείας: εἰς ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον ἐπιγεγραμμένον [RÉG 1907, 63] (Κ. Σαββόπουλος)· 125.
Μεσσήνης ἀγαλμάτιον (Φ. Βερσάκης)· 268.
Μυκαλησσοῦ (*P. Ure*)· 102 (πρβ. 253).
Μυκηνῶν: ἐκ τῆς γεωμετρικῆς νεκροπόλεως (Δ. Εὐαγγελίδης)· 131.
Πύλου εὑρήματα (Κ. Κουρουνιώτης)· 268.
Τυλισοῦ Μινωικῆς ('Ι. Χατζηδάκης) 199.

γ΄). *'Επιγραφική.*

'Ακαρνανίας ἐπιγράμματα κλπ. (Κ. Ρωμαῖος)· 267.
'Αττικῆς: 'Αθηνῶν· ἐπιγραφαὶ (Π. Παπαγεωργίου)· 124 (1-2).
» » ψήφισμα ὑπὲρ 'Ικεσίου τοῦ Μητροδώρου 'Εφεσίου [Jh 1899, 236] (*A. Wilhelm*)· 248.

Ἀττικῆς: Πειραιῶς· εἰς ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον [ΑΕ 1910. 73] (Π. Παπαγεωργίου)· 125 (3) καὶ 264. Εἰς τὸ αὐτὸ (Α. Σκιᾶς)· 256.
Γυθείου: εἰς ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον [RÉG 1904, 2, BSA 1903/4, 182 ἀρ. 6] (Π. Ριζάκος)· 40.
Εὐβοίας: εἰς ΑΕ 1905, 23· 14· 15 καὶ ΑΕ 1907, 23 *(A. Wilhelm)*· 234.
» Ἐρετρίας· εἰς ΑΕ 1911, 2· 28· 34 *(A. Wilhelm)*· 250.
Θεσσαλίας ἐπιγραφαί: Γ')· Γόννων (Ἀ. Ἀρβανιτόπουλος)· 60.
» εἰς ΑΕ 1911, 126 *(A. Wilhelm)*· 253.
» εὑρήματα (Ἀ. Ἀρβανιτόπουλος)· 267.
Κεφαλληνίας σκύφος ζωωτὸς (ἔκτυπος, ἀπότυπος, τυπιόκοσμος) ἐπιγεγραμμένος (Ν. Κυπαρίσσης)· 268.
Λυκοσούρας: Δεσποίνης Μέγαρον (Κ. Κουρουνιώτης)· 158.
Μακεδονίας εὑρήματα (Ἀ. Ἀρβανιτόπουλος)· 267.
Μαντινείας: εἰς ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον ἐπιγεγραμμένον [RÉG 1907, 63] (Κ. Σαββόπουλος)· 125.
Μεσσήνης εὑρήματα (Φ. Βερσάκης)· 268.
Περαίας: εἰς ἐπίγραμμα [ΑΕ 1911, 65 ἀρ. 63] (Ν. καὶ Μ. Χαβιαρᾶ)· 197.
» εἰς ΑΕ 1911, 55· 58· 59· 62· 64 *(A. Wilhelm)*· 251.
Τυλίσου Μινωικῆς πινακίδες ἐπιγεγραμμέναι (Ἰ. Χατζηδάκης)· 213.
Φαρῶν: εἰς ΑΕ 1911, 115 *(A. Wilhelm)*· 252.

δ'). Σύμμεικτα.

Ἀθηνῶν: Παρθενῶνος γλυπτῶν συντήρησις (Ἀ. Δαμβέργης, *F. Rinne*, Ὀ. Ρουσόπουλος, Γ. Σωτηριάδης)· 119 (πρβ. 262).
Σπυρίδων Βάσης (Γ. Οἰκ[ονόμος])· 126.
Ὀνόματα καὶ πράγματα τῆς ΑΕ 1912 [σίλλυβος] (Γ. Οἰκ[ονόμος])· 273.
Παγασαίων ζωγραφιῶν συντήρησις (Ἀ. Δαμβέργης, Ὀ. Ρουσόπουλος)· 261.
Τυλίσου Μινωικῆς: ζῴων λείψανα (Ἰ. Χατζηδάκης)· 231.

Γ'). Εἰκόνες.

σελ.	εἰκ.	
3	1	Ἐλευσῖνος· ὄστρακα ἐκ τῆς πυρᾶς LXVII.
5	2	» ὄστρακον νεωτάτου γεωμετρικοῦ τρόπου.
»	3	» » » » »
8	4	» ὄστρακα Μυκηναϊκὰ καὶ προμυκηναϊκά.
9	5	» » » στιλπνὰ καὶ ἀρχαιότερα.
15	6	» ἀγγεῖα προμυκηναϊκά.
16	7	» ὄστρακα προϊστορικά.
»	8	» κύπελλον Λυδικόν.
17	9	» ὄστρακα προμυκηναϊκὰ καὶ ἀμαυρόχρωμα Μυκηναϊκά.
18	10	» ἀγγεῖον Μυκηναϊκὸν καὶ ὄστρακα προμυκηναϊκά.
»	11	» λάγυνος νεκροδόχος.
21	12	» ἀγγείου Λυδικοῦ πούς.
22	13	» κτίσμα πλινθόκτιστον.
33	14	» ἀμφορεὺς ὀστοδόχος μετὰ τρυβλίου ὡς πώματος.
35	15	» ἀγγεῖα ἐκ γεωμετρικῶν τάφων.
36	16	» ὑποδημάτων ὁμοιώματα πήλινα.
»	17	» ὑποδήματος ὁμοίωμα πήλινον.
40	1	Γυθείου· ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον.
44	1	Ἀθηνῶν· Ἀσκληπιείου περιβόλων λείψανα.
45	2	» » περιβόλου νεωτέρου καὶ Ἐλευσινίου λείψανα.
47	3	» Ἐλευσινίου λείψανα.
48	4	Ἀθηνῶν· Ἐλευσινίου λείψανα καὶ Ἀσκληπιείου περιβόλου ἀρχαιοτέρου.
49	5	» » »
50	6	» » » ἐπεσκευασμένου
»	7	» » »
51	8	» » »
52	9	» » » Α') ἀρχαιοτέρου· Β') ἐπεσκευασμένου.
»	10	» » »
53	11	» » »
55	12	» Ἀσκληπιείου περιβόλου λείψανα.
56	13	» Ἀσκληπιοῦ ναοῦ ἀρχαιοτέρου καὶ Ἐλευσινίου ἐπεσκευασμένου λείψανα
57	14	» » » » (;) λείψανα.
»	15	» » » » ἀρχιτεκτονικά.
61	1	Γόννων· ἐπιγραφή: προξενία.
62	2	» » »
64	3	» » »
66	4	» » »
67	5	» » »
68	6	» » συναναγραφὴ δύο προξενιῶν (;).
70	7	» » προξενία.
71	8	» » »
72	9	» » »
73	10	» » »
74	11	» » »
75	12	» » »
77	13	» » »
78	14	» » »
79	15	» » »
80	16	» » »
81	17	» » »
82	18	» » »
83	19	» » »
»	20	» » »
84	21	» » »
85	22	» » »
»	23	» » »
86	24	» » »
»	25	» » »
88	26	» » »
»	27	» » »
89	28	» » »
90	29	» » »
92	30	» » »
93	31	» » »
96	32	» » »
99	33	» » »
101	34	» » »
»	35	» » »
102	1	Μυκαλησσοῦ· οἰνοχόη μελάγγραφος
109	2	» σκύφος »
110	3	» κύλικες Βοιωτικαί.
»	4	» κύλιξ Βοιωτική.
111	5	» κύλικος Βοιωτικῆς ἐσωτερικόν.
112	6	» κάνθαροι (Βοιωτικοί;).
»	7	» κύλικος Βοιωτικῆς ἐσωτερικόν.
»	8	» κάνθαρος (Βοιωτικός;).
113	9	» κύλικες Βοιωτικαί.
»	10	» ἀρύβαλλοι μετὰ τετραφύλλου.
»	11	» ἀρύβαλλοι μετὰ τετραφύλλου.
114	12	» » » πενταφύλλου.
»	13	» » » πενταφύλλου.

Ἐτυπ. 8.3.13.

σελ.	*εἰκ.*	
114	14	Μυκαλησσοῦ· κύλιξ Βοιωτικὴ ὑψίπους.
115	15	» κύπελλα Βοιωτικά.
116	16	» λήκυθος καὶ πυξίς.
»	17	» ἀγγεῖα μελαμβαφῆ καὶ κανθάρου Βοιωτικοῦ τεμάχιον.
117	18	» σκύφος καὶ κάνθαρος.
118	19	» » μελάγγραφος.
»	20	» »
119	21	» ἀγγεῖα καὶ εἰδωλίου πηλίνου κεφαλή.
123	1	Ἀθηνῶν· Παρθενῶνος: μάρμαρον ὁμοιομόρφου ὑφῆς.
»	2	» » » μετ' ἐγκλεισμάτων μαρμαρυγίου.
»	3	» » » μετὰ κοκκώδους ὑφῆς.
124	1	Ἀθηνῶν· κιονίου ἐπιτυμβίου ἐπιγεγραμμένου ἀπόκομμα.
»	2	» χαλκοῦ φύλλον ἐπιγεγραμμένον.
125	1	Μαντινείας· ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον ἐπιγεγραμμένον (**RÉG** 1907, 63).
131	1	Μυκηνῶν· ἀμφορεὺς γεωμετρικός.
132	2	» κρατὴρ »
»	3	» σκύφος.
»	4	» πρόχους.
133	5	» πυξὶς ἢ χύτρα.
»	6	» » » »
134	7	» » » » μετὰ καλύμματος.
»	8	» » » » μεγάλη.
135	9	» φιάλη.
»	10	» ἀγγείου μέρος.
136	11	» ἀγγεῖον μικρόν.
»	12	» » »
»	13	» » »
»	14	» » »
»	15	» καλαθίσκου ἥμισυ.
142	1	Λυκοσούρας· Δεσποίνης ἱερὸν καὶ ἡ πέριξ χώρα
144	2	» » Μέγαρον καὶ κλιμακωτὴ κρηπίς.
»	3	» » »
145	4	» » Μεγάρου ἀνατολικὴ πλευρά.
146	5	» » » δυσμικὴ »
»	6	» » » στυλοβάτης.
147	7	» » » διάγραμμα.
»	8	» » » πλίνθων στρῶσις.
148	9	» » » ἀναπαράστασις.
149	10	» » » ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.
»	11	» » » λίθος.
»	12	» » » »
150	13	» » » βωμοῦ στέψεως λίθος.
»	14	» » » ἡμικιόνιον.
151	15	» » » »
»	16	» » » κιοκράνου πλαγία ὄψις.
»	17	» » » » προσθία »
»	18	» » » » κάτω »
152	19	» » » θωρακείου πλάξ
»	20	» » » παραστάδος ἐπίκρανον.
»	21	» » » γείσου τεμάχιον.
153	22	» » » τοίχου λίθος
156	23	» » » εἰδώλια πήλινα κριοπρόσωπα.
»	24	» » » εἰδώλιον κριοπρόσωπον μετὰ κανοῦ.
157	25	» » » εἰδώλια κριοπρόσωπα.
»	26	» » » εἰδωλίων κριοπροσώπων κεφαλαί.
»	27	» » » » » »
157	28	Λυκοσούρας· Δεσποίνης Μεγάρου εἰδωλίου κριοπροσώπου κεφαλή.
»	29	» » » εἰδώλια κριοπρόσωπα.
158	30	» » » » βοοπρόσωπα.
»	31	» » » ἐπιγραφὴ κοροπλάστου Ἀφροδᾶ.
»	32	» » » » » »
»	33	» » » εἰδώλια βοοπρόσωπα.
159	34	» » » ἐπιγραφὴ κοροπλάστου Ὑγένου.
»	35	» » » εἰδωλίου πηλίνου γυναικείου πρόσωπον.
»	36	» » » » » κεφαλή
»	37	» » » εἰδώλιον πήλινον ἱππέως καὶ εἰδωλίου σανιδοσχήμου κορμός.
160	38	» » » εἰδωλίου Ἀρκαδικοῦ ἄνω μέρος.
»	39	(») Μπέρεκλα (χωρίου)· εἰδώλιον Ἀρκαδικὸν (ἐκ ναοῦ τοῦ Πανός).
»	40	Λυκοσούρας· Δεσποίνης Μεγάρου· εἰδώλιον Ἀρκαδικὸν ἄτεχνον.
»	41	» » » βοΐδιον χαλκοῦν.
162	1	Ἀθηνῶν· Α') Ἡρῴδου θέατρον· δυσμικὸν τμῆμα.
164	2	» » » » λογείου τμῆμα.
»	3	» » » » σκηνῆς παραστάδων ἐπίκρανον.
165	4	» » » » » προστῴου ἐπιστύλιον.
»	5	» » » » » κιόνων σπεῖρα.
»	6	» » » » » προστῴων γεῖσον.
167	7	» » » » » ἀνατολικὸν τμῆμα.
168	8	» » » » θυρῶν παραστατῶν τομή.
169	9	» » » » πάροδος καὶ 2ου διαζώματος ἄνοδος.
170	10	» » » » κλίμακες εἰς τὸ 2ον διάζωμα ἄγουσαι.
171	11	» » » » λίθος (ἴσως τῆς τοῦ διαδρόμου βάσεως).
172	12	» » » » λογείου στέγης δοκοί.
»	13	» » » » σκηνῆς προστῴων ἐπιστύλια.
174	14	» Β') Εὐμένειος στοά· κιόνων μετώπου (δευτέρου ὀρόφου) σπεῖρα.
»	15	» » » » » » »
»	16	» » » » » » »
»	17	» » » » » (δευτέρου ὀρόφου) σπεῖρα.
»	18	» » » » θωρακείου (δευτέρου ὀρόφου) τεμάχιον.
175	19	» » » » δυσμικὸν σκέλος.
176	20	» » (» »)· Ἀτταλείου στοᾶς νότιον σκέλος.
»	21	» » (» ») » » βορείου σκέλους λείψανα.
177	22	» » (» ») » » ἐπιστύλιον ἰων.
»	23	» » (» ») » » » »
178	24	» » (» ») » » » »
»	25	» » (» ») » » » »
»	26	» » (» ») » » ἐπιστυλίου ἰωνικοῦ κάτοψις·
»	27	» » (» ») » » » »
»	28	» » (» ») » » » »
»	29	» » (» ») » » ἐπιστυλίων ἰων. κάτοψις.
179	30	» » (» ») » » ἐπιστυλίων ἰων. ἀναπαράστασις.
»	31	» » (» ») » » ἐπιστυλίου ἰωνικοῦ τομή.

σελ.	*εἰκ.*	
180	32	'Αθηνῶν· Β΄) Εὐμένειος στοά· τομὴ ἐγκαρσία.
181	33	» » (» ») 'Ατταλείου στοᾶς: νοτίου κατασκευάσματος δόμος.
182	34	» » Εὐμενείου στοᾶς καὶ Νικίου μνημείου λείψανα.
»	35	» » » » στυλοβάτου δόμοι.
»	36	» » » » γεῖσον.
183	1	'Αμυκλῶν· λόφος.
»	2	» »
184	3	» 'Απόλλωνος θρόνου στερεοβάτου λείψανα.
»	4	» » » » »
»	5	» » » » » ἀρχαιότερα.
185	6	» » » κίονος σφόνδυλος.
»	7	» » » ἡμικίονος »
186	8	» » » σφονδύλων κάτοψις.
»	9	» » » ἡμικίονος γωνιαίου σφόνδυλος.
»	10	» » » ἐπίκρανον.
»	11	» » » »
187	12 α	» » » ἐπικράνου κάτοψις.
	12 β	» » » » πλαγία ὄψις.
»	13	» » » » κόσμημα.
»	14	» » » » ἀπότμημα.
188	15	» » » » »
»	16	» » » ἀναγλύφου »
»	17	» » » γείσου »
»	18	» » » » »
»	19	» » » » »
189	20	» » » » »
»	21 α	» » » » τομή.
	21 β	» » » » »
»	22	» » » ὑδρορρόη.
»	23	» » » »
»	24	» » » ὑδρορρόης τομή.
190	25	» » » βάθρου κάτοψις.
»	26	» » » » τομή.
193	1	Γυθείου· θέατρον.
194	2	» θεάτρου: προστῴων γεῖσον.
»	3	» » » »
»	4	» » » »
»	5	» » γείσου κάτω ἐπιφάνεια.
»	6	» » » ἄνω »
»	7	» » » τομή.
195	8	» » σκηνῆς ἐρείπια.
»	9	» » » κάτοψις.
198	1	Τυλίσου· ἀνεσκαμμένου χώρου διάγραμμα.
200	2	» ἀνακτόρων: δωματίου ἐσωτερικόν.
201	3	» πίθοι μετὰ καταλοιβάδων.
»	4	» πίθος ὕψ. 1 10.
202	5	» πιθάριον μετὰ γραπτῶν σπειρῶν.
»	6	» ἀμφορεῖς.

σελ.	*εἰκ.*	
203	7	Τυλίσου· σκύφοι ὕψ. 0·41.
204	8	» σκύφος ὕψ 0 41.
»	9	» πυξὶς ὕψ. 0 48.
205	10	» πρόχοι.
206	11	» »
207	12	» ἀγγεῖα ἀνθοδόκα *(γάστραι)* κλπ..
208	13	» κύπελλα.
210	14	» οἰνοχόαι.
211	15	» ἀμφορεῖς.
212	16	» μαγειρείου σκεύη.
»	17	» » »
»	18	» θυμιατήρια.
213	19 Α	» πινακὶς ἐπιγεγραμμ., ἀρ. 1: ὄψεως Α φωτογράφημα,
»	19 Α΄	» τῆς αὐτῆς ὄψεως εἴκασμα
»	19 Β	» τῆς αὐτῆς πινακίδος: ὄψεως Β φωτογράφημα,
»	19 Β΄	» τῆς αὐτῆς ὄψεως εἴκασμα.
214	20	» πινακὶς ἐπιγεγραμμένη, ἀριθ. 2: φωτογράφημα,
»	20΄	» τῆς αὐτῆς εἴκασμα,
»	20΄΄	» τῆς ἐν αὐτῇ ἁμάξης εἴκασμα μεῖζον.
»	21	» πινακὶς ἐπιγεγραμμένη, ἀριθ. 3: φωτογράφημα,
»	21΄	» τῆς αὐτῆς εἴκασμα.
217	22	» προσφορῶν τράπεζαι.
»	23	» » σφῦραι λίθιναι καὶ τράπεζα.
218	24	» δοχείων πώματα στεατίτου.
»	25	» σκεύη στεατίτου.
219	26	» λίθινα καὶ πήλινα.
»	27	» ρυτὸν ὀφιανοῦ.
220	28	» δοχεῖα στεατίτου.
221	29	» λέβητες χαλκοῖ πελώριοι.
»	30	» λέβητος εἴκασμα.
»	31	» τάλαντον χαλκοῦν.
222	32	» στλεγγίς, πελέκεις ἀμφίστομοι ἀναθηματικοὶ καὶ ἄλλα χαλκώματα.
224	33	» ὀστεῖνα καὶ ἐλεφάντινα ποικίλματα.
226	34	» κύπελλα μεσομινωικά.
227	35	» πίθων καὶ οἰνοχοῶν μεσομινωικῶν τεμάχια.
228	36	» ἀγγείων πρωτομινωικῶν καὶ μεσομινωικῶν τεμάχια.
229	37	» εἰδώλια μεσομινωικά.
230	38	» εἰδώλιον ὑστερομινωικὸν γ΄.
»	39	» προσφορῶν τράπεζαι.
232	40	» βοὸς πρωτογενοῦς κέρατα.
233	41	» ὄστρεα.
236	1	Εὐβοίας· Καρύστου ἐπιγραφή.
247	2	» 'Αλιβερίου ἐπιγραφὴ (ΑΕ 1892, 158 ἀρ. 53).
248	1	'Αττικῆς· ψήφισμα ὑπὲρ 'Ικεσίου τοῦ Μητροδώρου 'Εφεσίου (IG 1899 236).
263	1	Κύπρου· δακτυλίου λίθου ἔκμαγμα,
»	1΄	» τοῦ ἀριθ. 1 ἔκμαγμα.

Δ΄). Ὀνόματα καὶ πράγματα

ὑπὸ Γ. Π. Οἰκ.

Α

Ἀγάθων Ἀργεῖος 124 (4].

ἄγαλμα· ἀγάλματα ἀρχαϊκὰ Σουνίου 266 (Β΄). Μεσσήνης ἀγαλμάτιον 268 (F΄)· πρβ. καὶ ἐν λ. εἰδώλιον.

ἀγγεῖα· Ἀττικῆς (Σουνίου) 226 (Β΄). Αἰγίνης 266 (Γ΄). Βοιωτίας (Μυκαλησσοῦ) 132· τεχνοτροπία 111· χρονολογία 110. Ἐλευσῖνος: προμυκηναϊκὰ 2· 8. 9. 14. 15. 16 κἑ.— μυκηναϊκὰ 2. 8. 9.— γεωμετρικὰ 5. 31. 37·— ὄστρακα μελανόγραφα καὶ ἐρυθρόγραφα 14. Κεφαλληνίας: μυκηναϊκὰ 268·— μεγαρικοὶ σκύφοι κλπ. 268. Κρήτης (Τυλίσου) μινωϊκὰ 199: κατασκευὴ 204. 226· — κοσμήματα 200. 201. 202. 203 κἑ.. Μυκηνῶν γεωμετρικὰ 131.

Ἄγονος Γονν. θεσσ. ἰδὲ Εὔδημος Ἀ.

ἀγρεῖος ἐπιγρ. εἰς Πᾶνα καὶ Πρίαπον 268 (Ε΄).

ἀγρηνὸν 254.

ἀδαῖον = ἤγαγον ἐπίγρ. Χαλκίδος 235.

ἀετός· ἀετοὶ δελφικοῦ ὀμφαλοῦ 254.

Ἀθηνᾶ· Ἀττική: ναὸς Ἀ. ἐν Σουνίῳ 266 (Β΄). Θεσσαλία: *ἱερὸν Ἀ.* ἐν Γόννοις 78 (107, 9)· *ἱερὸν Ἀ. ἐν ἀκροπόλει* Γόνν. Θεσσ. 74 (102, 12). 75 (103, 11. 104. 8). 77 (106, 6). 99 (157. 5). 101 (163. 4. 164, 3).

Ἀθῆναι· ὁδὸς περιφερικὴ Ἀκροπόλεως 54. Ἀσκληπιείου περίβολος 43. Στοὰ γιγάντων 266 (Α΄). Διονυσιακὸν θέατρον· τοῖχος ἀναλημματικὸς 44· χρονολογία 58. Ἐλευσίνιον 43 κἑ. 58. Εὐμένειος στοὰ 43. Νικίου μνημεῖον 46.

Αἴγινα· ὑπὸ τοὺς Περγαμηνοὺς βασιλεῖς 240· ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν 254. τάφοι Αἰγίνης 266 (Γ΄).

αἰγυπτιακῆς πορσελάνης εἰδώλιον ἐν τάφῳ Ἐλευσῖνος 38.

Αἰνησίας Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Παρμενίων Α.

αἰσυμνήτης· Νάξου 250.

Αἰσχυλῖνος Σωσιδήμου Μακεδὼν Εὐρωπαῖος Θεσσ. 82 (111, 4).

Αἰσχύλος Ἱπποσθένους Ἐρετρ. 241.

ἀκουστικὴ θεάτρων 172.

ἀλφάβητον· ἐπιγρ. σχήματα 106. 238. Κρήτης 213.

Ἀμήνιτος Καρύστιος: *Ἀ. τῇ πόλει φίλος· Σῶτερ Νίκη* 236.

Ἀμμάτας Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Λωβῖνος Ἀ.

ἄμμος θαλασσία ἐν τάφοις προϊστορ. Ἐλευσῖνος 10. 11. 12.

Ἀμύκλαι· Ἀπόλλωνος Ἀμυκλαίου θρόνος 183.

ἀμφορεῖς Κρήτης (μινωϊκῆς Τυλίσου) 202: Μυκηνῶν 131.

ἀναβολή· εὐχρηστήσας τῇ πόλει σῖτον ἐπ᾽ ἀ 61 (17).

ἀναβόλιμος δίκη 253.

ἀνάγλυφον: ἀναθηματικὸν Αἰγίνης 254. Κυθήρων 168. Μαντινείας 125· πήλινα (F΄)· ἀ. Θέρμου 267 (Ε΄)· ρωμ. χρόνων Σπάρτης 268 (F΄).

ἀνάκτορον Τυλίσου Κρήτης 200.

ἀνθοδόχοι γάστραι Τυλίσου Κρήτης 206.

Ἀντίγονος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Εὔλυκος Ἀ. Παρμενίων Ἀ.

Ἀντίγονος Γοννεὺς Θεσσ. 61 (2).

Ἀντίγονος Νικίου Γονν. Θεσσ. 98 (155, 7).

Ἀντίοχος Γονν. Θεσσ. 93 (139, 5)· ἰδὲ καὶ Μάνιγχος Ἀ.

Ἀντιφάνης Σίμωνος Γονν. Θεσσ. 83 (111, 18).

ἀνωμαλίαι ἐν ἐπιγραφαῖς 243.

Ἀπατούριος Δαμαρμένου Χαλκιδεὺς 234.

Ἀπολλόδωρος Διοδώρου Φαλανναῖος Θεσσ. 63 (90, 9).

Ἀπολλόδωρος Ὁμολιεὺς Θεσσ. 73 (100, 4)

Ἀπόλλων Ἀμυκλαῖος· θρόνος Ἀ. Ἀ. 183

Ἀπόλλων Πύθιος ἐπὶ ἀναγλύφου Αἰγίνης 254.

Ἀπολλωνίδης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Ξενόκριτος Ἀ.

Ἀπολλωνίδης Ξενοκρίτου Γονν. Θεσσ. 91 (132, 7).

Ἀπολλώνιος· Γάϊος Φλαύιος Γαΐου Ἀ. Ρωμαῖος Γονν. Θεσσ. 64 (91, 4).

ἀπροφασίστως· ἐπιδιδόντες ἑαυτοὺς ἀπροφ. ἐν πᾶσιν ἐπὶ πάντα τὰ παρακαλούμενα ὑφ᾽ ἡμῶν Γονν. Θεσσ. 64 (91, 10).

Ἄργος Ἀργεῖος 124 (2).

Ἀριστίων Ξενομένου Γονν. Θεσσ. 70 (95, 6).

Ἀριστογένης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Εὔδημος Ἀ.

Ἀριστογένης Ἡγεμάχου Γονν. Θεσσ 83 (111, 16).

Ἀριστοκλῆς Γοννεὺς Θεσσ. 61 (4). 92 (134, 8).

Ἀριστοκλῆς Εὐβιότου Γονν. Θεσσ. 76 (104, 13).

Ἀριστοκλῆς Κλείτου Γονν. Θεσσ. 92 (134, 4)· 96 (149, 5). 98 (155, 5).

Ἀριστοκλῆς Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Ἐπιμένης Ἀ. Κλεῖτος Ἀ.

Ἀριστοκλῆς Τιμοκράτους Γονν. Θεσσ. 70 (95, 4).

Ἀριστοκράτης Ἀριστομήδου Γονν. Θεσσ. 70 (95, 4).

Ἀριστομήδης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Ἀριστοκράτης.

Ἀριστόνους Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Νικάνωρ Ἀ. Παυσανίας Ἀ.

Ἀριστοφάνης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Ἄσανδρος.

Ἀριστόφυλος Λαρισαῖος Θεσσ. ἰδὲ Πολύξενος Ἀ.

Ἁρμέας Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Θεοφάνης Ἁ. Λυσίας Ἁ.

ἀρύβαλλοι Μυκαλησσοῦ Βοιωτίας 113 κἑ.. 115: Σουνίου 267.

ἀρωματιστήρια Τυλίσσου Κρήτης 212.

Ἄσανδρος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Δίκκυλος Ἀ., Εὐβοίοτος Ἀ., Σώστρατος Ἀ..

Ἄσανδρος Ἀριστοφάνους Γονν. Θεσσ. 94 (140, 3). 96 (149, 6).

Ἄσανδρος Δημαινέτου Γονν. Θεσσ. 71 (96, 5). 85 (115, 6).

ἄσβεστος ἐν τέφρᾳ τάφων Ἐλευσῖνος 11. 15. 22.

Ἀσκληπιείου περίβολος ἐν Ἀθήναις 43.

Ἀσκληπιός· ἱερεὺς Ἀ. ἐν Γόννοις Θεσσ. 62 (90, 4).

ἀσπὶς παράσημον ψηφίσματος Γοννέων (95 (147).

Ἄτας Ἀργεῖος 124 (2).

Ἀττάλου στοὰ ἐν Ἀθήναις 174 κἑ..

Αὔθονος: Γονν. Θεσσ. 79 (108, 13).

Ἀφροδᾶς κοροπλάστης Λυκουράσιος 158.

Β

Βαθυκλῆς γλύπτης ἐκ Μαγνησίας 190.

Βάκχαι ἐν ἀγγειογραφίᾳ Μυκαλησσοῦ 109.

Βάσης, Σπυρ.· νεκρολογία 126.

Βίας Ἀργεῖος 124 (2).

βοηδρόμια Κρήτης 232.

βόθροι προϊστορικοὶ Ἐλευσῖνος 4. 24. 26.

βοιωτικὰ ἀγγεῖα· χρονολογία 110, τεχνοτροπία 111.

βόλιμοι δίκαι = *ἀναβόλιμοι δ* 253.

βοόμορφα εἰδώλια Λυκοσούρας 158.

bos primigenius ἐπὶ πίθου Τυλίσου Κρήτης 202.

Βυκῖνος Μητροπολίτης Θεσσ. ἰδὲ Σωσίστρατος Β.

βωλοκοπεῖν ἐπίγρ. εἰς Πᾶνα 268 (Ε΄).

βωμοὶ ἐπιτύμβιοι Ἐλευσῖνος 24. 26.

Γ

Γαλήιος Γάϊος Ρωμαῖος Γονν. Θεσσ. 67 (93, 7).

γαλόπετραι Τυλίσου Κρήτης 215.

γενικὴ πτῶσις ἐν προπόσεσι 107.

γεωμετρικὰ ἀγγεῖα ἐν τάφοις Ἐλευσῖνος 31 κἑ.· ἡλικία αὐτῶν 37. Μυκηνῶν 131.

Γόννιον· πόλις Θεσσαλικὴ 81 (109).

Γόννοι Θεσσαλίας· ἐπιγραφαὶ 60 ἐπίγραμμα 253.

Γότθοι· ἀγῶνες Λακώνων κατὰ Γ. 42.

γράμματα κρητικὰ ἐπὶ κεράμου Τυλίσου 213.

Γυθείου ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιον 40· θέατρον 193.

Δ

Δαμοσθένης Μαντινεὺς 125.
Δαφναῖος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Λυκόφρων 10.
Δαφναῖος Λεοντογένου Γονν. Θεσσ. 91 (132, 10).
Δεινίας Γοννεὺς Θεσσ. 61 (6)
Δεινίας Λαρισαῖος Θεσσ. ἰδὲ Μενέδημος Δεινίου Λ.
δεξαμενὴ ἐν Ἐλευσῖνι 14.
Δέσποινα· μέγαρον Δ. ἐν Λυκοσούρᾳ 142.
Δημαίνετος Γονν. Θεσσ. 75 (103, 3).
Δημαίνετος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Ἄσανδρος Δ.
Δημήτριος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Φανόδημος καὶ Φανόδικος Δ.
Δημήτριος Ξ— Γονν. Θεσσ. 88 (124, 11).
Δημόκριτος Νι— Γονν. Θεσσ. 88 (124, 9).
Διαγόρας Κυμαῖος ἰδὲ Διονύσιος Δ.
Διθυράμβιος μὴν Γοννέων Θεσσ. 61 (8). 65 (91, 18). 67 (93, 5). 70 (95,10) 71 (97, 4). 77 (106, 1). 96 (148, 2. 149, 2). 97 (150, 1· 152, 2). 98 (153, 1· 154, 2· 155, 2). 100 (161, 2).
Δικαίαρχος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Μενεκράτης Δ.
Δικαίαρχος Λυσάνδρου Γονν. Θεσσ. 83 (111, 21).
Δικαιοκράτης Μεναρχίδου Γονν. Θεσσ. 84 (113, 10). 93 (139, 1).
Δικαῖος Γονν. Θεσσ. 94 (140, 3· 141, 2).
Δικαῖος Ἀσάνδρου Γονν. Θεσσ. 96 (148, 5).
Δικαῖος Δικαίου Γονν. Θεσσ. 76 (104, 16).
Δικαιοκράτης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Μεναρχίδης Δ.
Δικκυλος Ἀσάνδρου Γονν. Θεσσ. 91 (132, 11).
Διόδωρος Ἀπολλοδώρου Φαλανναῖος Θεσ. 71 (96, 6).
Διόδωρος Διοδώρου Φαλανναῖος 63 (90, 10)· ἰδὲ καὶ Ἀπολλόδωρος Δ. Φ
Διονύσιος Διαγόρου Κυμαῖος 86 (118, 2).
Διόνυσος· διονυσιακὴ παράστασις ἐπὶ σκύφου Μυκαλησσοῦ 109.
Διόσκουροι· ἀνάγλυφον Δ. ἐκ Κυθήρων 268 (F').
δοκιμασία τῆς πολιτείας 248 (στ. 12). 249.

Ε

ἐγχυτρίζειν, ἐγχυτρίστρια 129.
εἰδώλια πήλινα: Αἰτωλίας (Θέρμου) 267 (Ε'). Ἀττικῆς (Σουνίου) 266 (Β')· (Ἐλευσῖνος) 38. Βοιωτίας (Μυκαλησσοῦ) 118. Ἀρκαδίας (Λυκοσούρας) 156. 159. Θεσσαλιας 267 (Δ'). Κρήτης (Τυλίσου) 229 — χαλκοῦν 223
Ἐκάδημος· Ἐκαδήμου λέσχαι ἐπιγρ. Χαλκίδος 235.
Ἐλευσίνιον ἐν Ἀθήναις 43 κἑ. 58.
Ἐλευσίς· ἀνασκαφαὶ 1.
ἐλεφάντινα κοσμήματα Τυλίσου 223.
Ἑλλανοκράτης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Πολέμαρχος Ἑ.
ἐλλειψοειδῆ κτίσμανα Θέρμου 267 (Ε').
ἐνδύματα γυναικῶν πήλινα ἀναθηματικὰ 229.
ἐπαφρυ ἐπίγραμμα Γυθείου 40 (7).
ἐπιγραφαί· ἐπὶ ἀγγείων χαρακτηριστικαὶ τῆς προελεύσεως ἐπιγραφαὶ 104 κἑ.· ἑ. ἀνωμαλίαι 243. Πρβ. καὶ εἰδικοὺς σιλλύβους.
Ἐπίλυκος Ἀθηναῖος ἀγγειογράφος 103.
Ἐπιμένης Ἀριστοκλέους Γονν. Θεσσ. 76 (104, 11).
Ἐπίνης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Εὐβίοτος Ἐ.
Ἐπίνης Ἀπολλωνίδου Γονν. Θεσσ. 98 (155, 6).
ἐπιστάτης Αἰγίνης 249.
ἐπιτύμβια ἀγγεῖα Ἐλευσῖνος 37. Μυκηνῶν 129.
ἐπιτύμβιοι βωμοὶ Ἐλευσῖνος 24 26.
ἐπιτύμβιοι στῆλαι 267 (Ε').
Ἑρμίας Διεὺς Θεσσ. 79 ((108, 3).
Ἐρετρίας ἐπιγραφαί· διορθώσεις 250.
Ἐρίκη πόλις Θεσσαλίας 65.
Ἐρικίνιον Θεσσαλίας πόλις 65. 73.
Ἔρκεια πόλις Θεσσαλίας 65.
Ἑρμίας Διεὺς Θεσσ. 79 (108, 3).
Εὔαρχος Γοννεὺς Θεσσ. 61 (5).
Εὐβίοτος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Εὐηθίδης Ε.
Εὐβίοτος Ἀσάνδρου Γονν. Θεσσ. 79 (95, 2).
Εὐβίοτος Ἐπίνου Γονν. Θεσσ. 79 (108, 14). 92 (134, 7).
Εὔδημος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Εὔφημος Ε.
Εὔδημος Ἀγόνου Γονν. Θεσσ. 79 (108, 9).
Εὔδημος Ἀριστογένους Γονν. Θεσσ. 77 (106, 8).
Εὐηθίδης Ἀντι- Γονν. Θεσσ. 88 (124, 10).
Εὐηθίδης Εὐβιότου Γονν. Θεσσ. 80 (109, 15).
Εὔιππος Ἀτράγιος Θεσσ. ἰδὲ Νικαῖος Ε.
Εὔλυκος Ἀντιγόνου Γονν. Θεσσ. 80 (109, 13).
Εὐμένης· στοὰ Ε. ἐν Ἀθήναις 43. 173.
Εὔνοστος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Λύκος.
Εὔνοστος Σιμμίου Λυρραχῖνος 77 (106, 2).
Εὐσεβῶν κρήνη ἐν Καρύστῳ 236.
Εὔφημος Εὐδήμου Γονν. Θεσσ. 96 (149, 3).
εὐχρηστος Θεσσαλ. 60 (ἀρ. 61).
εὐχρηστεῖν εὐχρηστήσαντες σῖτον Γονν. Θεσσ. 63 (90, 13).
ἐφήβων ἀναγραφὴ 124

Ζ

Ζεὺς ἐπὶ κυπριακῆς σφραγῖδος 263.
ζῷα μινωϊκῆς Κρήτης 231.

Η

Ἡγέλοχος Δικ- Γονν. Θεσσ. 71 (96, 3).
Ἡγέμαχος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Ἀριστογένης Ἡ.
Ἡδονὴ Ἀμύντου 267 (Δ').
Ἡράκλεια πόλις Θεσσαλική· θέσις 69.
Ἡρῴδου Ὠδεῖον ἐν Ἀθήναις 161.
Ἡρακλῆς Κυναγίδας 267 (Δ').

Θ

θαλάσσης ἀπόδοσις ἐν ἀγγειογραφίαις 104.
θέατρον ἐν Ἀθήναις Ἡρῴδου 163. Γυθείου 193.
θεοξένια πήλινα ἐκ Θέρμου 267 (Ε').
Θεοφάνης Ἁρμέου Γονν. Θεσσ. 84 (113, 13).
Θέρμον Αἰτωλίας· νέα εὑρήματα 267 (Ε').
Θερσιμένης Φαλανναῖος ἰδὲ Νικίας Θ.
θεσμοθέται ἀττικ. ψήφ. 248.
Θεσσαλία· ἀνασκαφαὶ 267 (Δ')· ἐπιγραφαὶ 265.
Θεύθεμις Λαρισαῖος Θεσσ. ἰδὲ Μίκκρος Θ. Λ.
Θεωροδόκος Γονν. Θεσσ. 73 (101, 4).
θολωτὸς τάφος Ἐλευσῖνος 18 κἑ.
θυμιατήρια μινωικῆς Τυλίσου 211.

Ι

ἰῶτα τεθλασμένον ἐν ἀλφαβήτοις τοπικοῖς Ἑλλάδος 106.
Ἴδμων Ἀργεῖος 124 (2).
Ἱκέσιος Μητροδώρου Ἐφέσιος· ψήφισμα ἀττικὸν ὑπὲρ αὐτοῦ 248.
Ἵππαρχος Κονδαιεὺς Θεσσ. ἰδὲ Ξέναρχος Ἰ. Κ.
Ἱπποδρόμιος μὴν Γοννέων Θεσσ. 73 (100, 2).
Ἱππόλυτος Διεύς; Θεσσ. 79 (108, 3)
Ἱπποσθένης Αἰσχύλου Ἐρετρ. 241.
Ἰωλκὸς Καπακλὶ 267 (Δ').

Κ

Καῖσαρ Ἰούλιος ἐπὶ Κυπριακῆς σφραγῖδος 264.

καλαθίσκος πήλινος ἐκ Μυκηνῶν γεωμετρικὸς 136.
Καλλίας Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Λυκόφρων Κ.
Καλλιτέλης Θεσσαλ. 74 (102, 3).
Κάλλος 'Αργεῖος 124 (2).
καλός· ἐπιγραφαὶ μετὰ τοῦ *καλὸς* ἐπὶ ἀγγείων 103.
κάνθαροι Μυκαλησσοῦ Βοιωτίας 112. 116. 117. 118.
Καρύστου Εὐβοϊκῆς μεταπολιτεύσεις 238.
καῦσις νεκρῶν 23. 32. 128.
Κέββας Μενεδήμου Λαρισαῖος Θεσσ. 90 (128, 3).
Κεφαλληνία· νέα εὑρήματα 268 (Η').
κηρύκειον ἐπὶ πηλίνων πλακιδίων Λυκοσούρας 160.
Κηφεὺς 'Αργεῖος 124 (2).
Κίος 'Αργεῖος 124 (2).
κίων λιθίνη Γονν. Θεσσ. 61 (26).
Κλεῖτος 'Αριστοκλέους Γονν. Θεσσ. 71 (96, 5)· ἰδὲ καὶ 'Αριστοκλῆς Κ.
Κλεόξενος 'Ασάνδρου Γονν. Θεσσ. 71 (96, 4). 96 (148, 6).
Κλέων Τιμοθέου Γοννεὺς Θεσσ. 62 (90, 2).
Κλονίος 'Αργεῖος 124 (2)
Κονδαία πόλις θεσσαλικὴ 80 κέ..
Κόρραγος Γονν. Θεσσ. 76 (105, 3). 96 (149, 5).
Κόρυττος Νικίου Γονν. Θεσσ. 76 (104, 15).
Κουμάσας Κρήτης τάφοι 23.
κοῦρος μολύβδινος ἐκ Σουνίου 266 (Β').
Κράνης Κεφαλληνίας νόμισμα ἀργυροῦν 268 (4).
Κρατεύας Φιλομβρότου Γονν. Θεσσ. 92 (134, 3). 93 (139, 1).
Κρατεύας Φιλώτου Γονν. Θεσσ. 76 (104, 12).
κρατὴρ γεωμετρ. Μυκηνῶν 132.
κριόμορφα εἰδώλια Λυκοσούρας 156 κέ..
Κρητόδημος Μενεδήμου Γονν. Θεσσ. 83 (111, 23).
κροκαλοπαγὴς λίθος ἰδὲ τροχμαλοπαγής.
κροκαλόστρωτοι τάφοι 'Ελευσῖνος 3.
Κύθηρα· νέα εὑρήματα 268 (Γ').
κύλικες Μυκαλησσοῦ Βοιωτίας 112 κέ..
κύπελλα Μυκαλησσοῦ Βοιωτίας 115 Τυλίσου Κρήτης 207. 225.
Κύπρος· σφραγὶς ἐκ Κ. 263.
κώδωνες πήλινοι ἀναθηματικοὶ Τυλίσου Κρήτης 229.
κώθων· Μυκαλησσοῦ Βοιωτίας 117 119.

Λ

λάβρυς· μικροὶ ἀναθηματικοὶ διπλοῖ πελέκεις Τυλίσου 222
λαγωοῦ ὀστᾶ ὑπὲρ τάφον 'Ελευσῖνος 37.
Λαόδοκος 'Αργεῖος 124 (2).
λέβης· χαλκοῖ λέβητες Τυλίσου Κρήτης 221.
Λειβήθριοι ὅροι Γονν. Θεσσ. 68 (94, 6).
λεκάνη χαλκῆ Τυλίσου Κρήτης 222.
Λεοντογένης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Δαφναῖος Λ
λήκυθοι Μυκαλησοῦ Βοιωτίας 115. 119.
λοπάδες μινωικῆς Τυλίσου 206.
λυδικὰ ἀγγεῖα 'Ελευσῖνος 16. 19. 21.
Λυκάων 'Αργεῖος 124 (2).
Λύκος Εὐνόστου Γονν. Θεσσ. 84 (113, 2).
Λυκόσουρα· Μέγαρον Δεσποίνης 142 εὑρήματα 156.
Λυκούργειον τεῖχος 'Ελευσῖνος 13.
Λυκόφρων Δαφναίου Γονν Θεσσ. 92 (134, 6).
Λυκόφρων Καλλίου Γονν. Θεσσ. 80 (109, 14).
Λύσανδρος Μητροπολίτης Θεσσ 86 (117, 3).
Λύσανδρος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Δικαίαρχος Λ.
Λυσίας 'Αρμέου Γονν. Θεσσ. 67 (93, 3).
Λωβῖνος 'Αμμάτα Γονν. Θεσσ. 80 (109. 14).

Μ

μαγειρικὰ σκεύη μινωικῆς Τυλίσου 211.
Μαινάδες ἐπὶ σκύφου ἐκ Μυκαλησσοῦ 109.
μακάριος, μακαρίτης ἐν ἐπιτυμβίοις 251.
Μάνιγχος Γονν. Θεσσ. 67 (150, 4)
Μάνιγχος 'Αντιόχου Γονν. Θεσσ. 71 (96, 3). 94 (142, 2).
Μάνιγχος Φιλολάου Γονν. Θεσσ. 91 (132, 12).
Μαντίνεια· ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον 125
Μεγαρέων νόμισμα Σ. Σεουήρου ἀναμνηστικὸν 255.
μέγαρον· σημασίαι τῆς λέξεως 154.
Μελάντας Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Σίμων Μ.
Μέναιχμος; Θεσσ. 88 (124, 2).
Μεναρχίδης Δικαιοκράτου Γονν. Θεσσ. 79 (108, 11).
Μεναρχίδης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Δικαιοκράτης Μ.
Μενέδημος Δεινίου Λαρισαῖος Θεσσ. 84 (114, 3).
Μενέδημος Νίκωνος Γονν. Θεσσ. 80 (109, 16).
Μενέδημος Λαρισαῖος Θεσσ. ἰδὲ Κέββας Μ.
Μενέδημος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Κριτόδημος Μ.
Μενεκράτης Δικαιάρχου Γονν. Θεσσ. 77 (106, 10).
Μενεκράτης Κασσωπαῖος Θεσσ. ἰδὲ Παυσανίας Μ.
Μεσσήνη· νέα εὑρήματα 268 (Γ').
Μητρόδωρος 'Εφέσιος ἰδὲ 'Ικέσιος Μ. 'Ε.
Μητρόπολις θεσσαλικὴ 78 (107).
Μῖκρος Θευθέμιος Λαρισαῖος Θεσ. 83 (112, 1).
Μίκυθος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Παρμενίων Μ.
μίλτος ἐν τάφοις προμυκηναϊκοῖς 'Ελευσῖνος 15.
μινωικὰ ἀγγεῖα Τυλίσου 199.
Μνάσων Γονν. Θεσσ. 93 (139, 3).
μολύβδινα Σουνίου 266 (Β'). Τυλίσου Κρήτης 223.
Μονδαία· πόλις Θεσσαλικὴ 80.
Μόψιον· πόλις Θεσσαλική, θέσις 80.
Μυκαλησσός· ἀρχαία Θ. 102 253.
Μυκῆναι· τάφοι Μ. τῆς γεωμετρικῆς περιόδου 127 κέ.
μυκηναϊκὸν τεῖχος 'Ελευσῖνος 13.
μυλόλιθοι ἐν τάφοις 'Ελευσῖνος 13.

Ν

Νάξος· *αἰσυμνῆται Ν.* 250.
νεκρῶν καῦσις 23. 32· ἰδὲ καὶ λ. ταφή.
Νεοκλῆς Γονν. Θεσσ. 75 (103, 5).
Νικαῖος Εὐίππου 'Ατράγιος Θεσσ. 86 (119, 3).
Νικαῖος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Πυρρίας Ν.
Νίκανδρος Φιλ — Γονν Θεσσ. 71 (96, 2).
Νικάνωρ 'Αριστόνου Γονν. Θεσσ. 77 (106, 7).
Νίκαρχος Νικοκράτου Γονν. Θεσσ. 76 ((104, 17). 84 (113, 11).
Νίκη· παράστασις ἐν τέχνῃ 108. Κεφαλληνίας χρυσῆ Ν. 268 (Η').
Νικίας· μνημεῖον Ν. ἐν 'Αθήναις 46.
Νικίας Θερσιμένους Φαλανναῖος Θεσσ. 61 (10).
Νικίας Γονν. Θεσσ. ἰδὲ 'Αντίγονος Ν.. Κόρυττος Ν..
Νικοκράτης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Νίκαρχος Ν..
Νικοσθένης ἀγγειογράφος 103.
Νίκων 'Α — 'Ηρακλειώτης Θεσσ. 70 (95, 12).
Νίκων Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Μενέδημος Ν..
νομίσματα 254 268 (Η').
νομισματικὴ μονὰς Κνωσοῦ 220.
Νύμφαι· ἐπίγρ. Χαλκίδος 235.

Ξ

Ξέναρχος 'Ιππάρχου Κονδαιεὺς Θεσσ. 80 (109, 3). 81 (110, 3).
Ξενοκράτεια· Ξ.ς ἀνάθημα 256.
Ξενοκράτης Δεινίου Γοννεὺς Θεσσ. 61 (6).
Ξενόκριτος 'Απολλωνίδου Γονν. Θεσσ. 97 (151, 3).
Ξενόκριτος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ 'Απολλωνίδης Ξ.
Ξενομένης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ 'Αριστίων Ξ.

Ο

οἰκεῖος· οἰκείου νόστου ἐπὶ ἀγγείου 106.
οἰνοχόαι μινωικῆς Τυλίσου 210. 226.
Ὁμολεὺς Γονν. Θεσσ. 96 (148. 5).
Ὁμόλιον· πόλις Θεσσαλίας 72 (εἰς 99).
ὀμφαλὸς ἐπὶ ἀναγλ. Αἰγίνης 254. Θέρμου 267 (Ε').
Ὀρθαγόρας Φιλίππου Ἐρικινεύς Θεσσ. 64 (91, 2).
ὅρμου ψηφῖδες ἀργυραῖ Ἐλευσῖνος 14. Κεφαλληνίας 268 (Η').
ὄστρακα θαλάσσια μινωικῆς Κρήτης 232.

Π

Παγασαί· ἐργασίαι ἐν Π. 267 (Δ').
Πάν· ἐπίγραμμα εἰς Π. ἐκ Θυρρείου Ἀκαρνανίας 268 (Ε').
Παρθενών· γλυπτῶν Π. συντήρησις 119.
Παρμενίων Γονν. Θεσσ. 71 (96, 2).
Παρμενίων Αἰνησίου Γονν. Θεσσ. 70 (95, 5).
Παρμενίων Ἀντιγόνου Γονν. Θεσσ 70 (95, 3). 96 (149, 3).
Παρμενίων Μικύθου Γονν. Θεσσ. 76 (104, 9).
Παρμενίων Τιμοθέου Γονν. Θεσσ. 77 (106, 9).
Παρμενίων Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Πλούταρχος Π.. Στρατόνικος Π..
Παρμόνιος Γονν. Θεσσ. 71 (97. 5).
Πανσανίας Ἀριστόνου Γονν. Θεσσ. 79 (108, 10). 84 (113, 12).
Πανσανίας Μενεκράτους Κασσωπαῖος Θεσσ. 85 (115, 2).
Πανσανίας Πυρρίου Γονν. Θεσσ. 91 (132, 9).
Πειραιῶς ἐπίγραμμα (*τὸ χρεών*) 256. 264.
Περαία Ρόδου· ἐπίγραμμα 197· διορθώσεις ἐπιγρ. 251·
περόνη ὀστεΐνη Ἐλευσῖνος 15.
Περραιβῶν στρατηγός 62 (90, 1)·— κοινὸν 67.
πίθοι μινωικῆς Τυλίσου. 201. κέ..
Πίθων Ν — Γοννεὺς Θεσσ. 61 (7).
πίνακες γραπτοὶ ἐκ Σουνίου 266 (Β').
πλακίδια πήλινα μετὰ κηρυκείου 160.
πλίνθινα κτίσματα Ἐλευσῖνος 21.
πλίνθοι ὡς ἐπίστρωσις ἐδάφους μεγάρου Λυκοσούρας 146. 150.
Πλούταρχος Παρμενίωνος Γονν. Θεσσ. 67 (93, 4).
Ποήσιος μὴν Γοννέων Θεσσ. 63 (90, 5).
Πολέμαρχος Ἑλλανοκράτου Γονν. Θεσσ. 83 (111, 19).
πολεμητής· ἐπίγραμμα Γυθείου 40 (1).
Πολύξενος Ἀριστοφύλου Λαρισαῖος Θεσσ. 84 (113, 2).
Πρίαπος· ἐπίγραμμα εἰς Πᾶνα καὶ Πρίαπον ἐκ Θυρρείου τῆς Ἀκαρνανίας 268 (Ε').
προξενία· ψηφίσματα π. Γόννων 61. 62. 65 κέ..
προστάτης· προστατεύων ἐκκλησίας ταγῶν ἐν Γόννοις Θεσσ. 63(90,6).
πρόχους· γεωμετρικὴ ἐκ Μυκηνῶν 132. Τυλίσου 205.
πρωτοκορινθιακὰ ἀγγεῖα ἐκ Μυκαλησσοῦ 114.
πτερωταὶ μορφαὶ ἐπὶ ἀγγείων ἐκ Βοιωτίας 103.
Πύλος· τάφος θολωτὸς Π. 268 (Ζ').
πυξῖδες Βοιωτικαὶ ἐκ Μυκαλησσοῦ 115 (ἀρ. 8). Τυλίσου Κρήτης 204.
πυραὶ νεκρικαὶ Ἐλευσῖνος 2 κέ..
Πυρρίας Γονν. Θεσσ. 96 (148. 3).
Πυρρίας Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Πανσανίας Π.
Πυρρίας Νικαίου Γονν. Θεσσ. 70 (95, 2).

Ρ

Ρειτσώνα ἰδὲ Μυκαλησσός.
Ρόκκων· Γάϊος Φλάνιος Γαΐου Ρόκκων Ρωμαῖος Γον. Εεσσ. 64 (91, 5).
ρυτὸν ἐξ ὀψιανοῦ, Τυλίσου Κρήτης 219.
ρωμαϊκὰ κτίσματα Ἐλευσῖνος 7.

Σ

σ σχῆμα ἐν ἐπιγραφαῖς 238.
Σεουῆρος, Σεπτίμιος· αὐτοκράτωρ 254 κέ..
Σιμίας Δικ — Γονν. Θεσσ. 87 (120, 9).
Σιμμίας Δυρραχῖνος Θεσσ. ἰδὲ Εὔνοστος Σ. Δ..
Σίμων Μελάντα Γονν. Θεσσ. 93 (139, 3).
Σίμων - - Ὁμολιεὺς Θεσσ. 72 (99, 1. 5).
Σίμων Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Ἀντιφάνης Σ..
σκαραβαῖος· εὕρημα Σουνίου 266 (Β').
σκεύη Τυλίσου μαγειρικὰ 211· λίθινα 216 κέ..
σκύφοι· Βοιωτίας (Μυκαλησσοῦ) 109. 114. 115. 118. Ἀργολίδος (Μυκηνῶν) 132. Κρήτης (Τυλίσου) 203. Κεφαλληνίας 268 (Η').
Σούνιον· ἐργασίαι ἐν Σ. 266 (Β').
σπανοσιτία Γονν. Θεσσ. 61 (16).
σπουδή· ἐπιδιδοὺς αὐτὸν εἰς πᾶν σπουδῆς καὶ δαπάνης . . . οὐθὲν ἐνλείπων. Γονν. Θεσσ. 61 (13).
στεατίτου σκεύη ἐκ Τυλίσου 218 κέ..
στέγη· Ἡρῴδου Ὠδεῖον 172.
στέφανος χρυσοῦς Γονν. Θεσπ. 66 (92, 6).
στέφανος σύμβολον νίκης καὶ παντὸς εὐχαρίστου γεγονότος 108.
στήλη ἐπιτύμβιος προϊστορικὴ Ἐλευσῖνος ἀργὸς λίθος 4. 17.· γεωμετρ. τάφων 36.
στοὰ Ἀττάλου 174. Εὐμένους ἐν Ἀθήναις 173. Γιγάντων ἐν Ἀθήναις 266 (Α').
Στρατόνικος Παρμενίωνος Γονν. Θεσσ. 61 (1). 62 (90, 48).
συνθήματα στρατιωτικὰ 237.
συντήρησις ζωγραφιῶν Παγασῶν 261.
σφόνδυλοι τάφων Ἐλευσῖνος 15.
σφραγῖδες Κρήτης 257. Κύπρου 263.
σφραγίσματα Τυλίσου Κρήτης 216.
σῶιος ἐν ἐπιγραφῇ ἀγγείου ἐκ Μυκαλησσοῦ 104.
Σωσίδημος Μακεδὼν Εὐρωπαῖος ἰδὲ Αἰσχυλῖνος Σ. Μ. Ε..
Σωσίστρατος Βυκίνου Μητροπολίτης Θεσσ. 85 (116, 2).
Σώστρατος Ἀσάνδρου Γονν. Θεσσ. 90 (95, 7).
σωτὴρ ἐπωνύμιον 237.

Τ

ταγὸς Γοννέων Θεσσ 61 (1, 25)· *ἐκκλησία* τ. 63 (90, 7).
ταμίας Γονν. Θεσσ. 61 (32). 74 (102, 9. 15.
τάλαντον χαλκοῦν Τυλίσου Κρήτης 221.
ταυροκαθαψία ἐπὶ Κρητικῆς σφραγῖδος 260 232.
ταφή· ἐν Ἐλευσῖνι 23. 32. ἐν Μυκήναις καῦσις νεκρῶν, κατάθεσις ἐν ἀγγείοις ἢ ἐν κτιστοῖς λάκκοις 128. Πύλου 268 (Ζ').
τάφοι Αἰγίνης 266 (Γ'). Ἐλευσῖνος 1 κέ.. Μυκηνῶν 127 κέ.. Κουμάσας 23.
τεῖχος μυκηναϊκὸν ἱεροῦ Ἐλευσῖνος 13· χρόνων Λυκούργου 13.
Τελέσας Ἀργεῖος 124 (2).
τέφρας σωροὶ ἐν Ἐλευσῖνι 24 κέ..
Τιβέριος αὐτοκράτωρ 252.
Τιμόθεος Γοννεὺς Θεσσ. ἰδὲ Κλέων Τ.. Παρμενίων Τ..
Τιμοκράτης Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Ἀριστοκλῆς Τ..
Τίσα· πόλις Θεσσαλικὴ 83 (112).
τοιχογραφίαι Τυλίσου Κρήτης 224.
Τολμαῖος Φιλώτα Τονν. Θεσσ. 98 (155, 4).
τράπεζαι προσφορῶν λίθιναι Τυλίσου Κρήτης 217. 230.
τριπτὴρ ἐν τάφῳ Ἐλευσῖνος 16.
τροχμαλοπαγοῦς λίθου χρονολογία 58.
Τύλισος· εὑρήματα Τυλίσου Κρητικῆς 197 κέ.
Τύχη ἐπαναγωγὸς 107.

Υ

Ὑάκινθος· τάφος Ὑ. ἐν θρόνῳ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος 184
Ὑγένης κοροπλάστης Λυκοσούρας 159
ὑποδήματα πήλινα Ἐλευσῖνος 35. 36.
ὕφασμα περιτυλίξεως ἀμφορέως ὀστοδόχου Ἐλευσῖνος 38.

Φ

Φανόδημος Δημητρίου Γονν. Θεσσ. 67 (93. 2).
Φανόδικος Δημητρίου Γοννεὺς Θεσσ. 63 (3). 67 (93, 2).
Φ α ρ ῶ ν Μεσσηνίας ἐπιγραφή· διόρθωσις 252.
Φεῖδις ***'Ομολιεὺς*** Θεσσ. 87 (121, 3).
φ ι ά λ η· χαλκαῖ φιάλαι τεφροδόχοι ἐν τάφῳ Μυκηνῶν 128· πηλίνη φ. Μυκηνῶν γεωμετρικὴ 135.
Φίλιννα Φιλώνου 'Αθηναία 124.
Φίλιππος 'Ερικινεὺς Θεσσ. ἰδὲ 'Ορθαγόρας Φ.'Ε..
Φιλόλαος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Μάνιγχος Φ..
Φιλόμβροτος Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Κρατεύας Φ..
Φιλώτας Γονν. Θεσσ. ἰδὲ Κρατεύας Φ.. Τολμαῖος Φ..
Φλαμινῖνος· Τίτος Κοΐνκτιος Φ. ὕπατος Ρωμαῖος ἐν Γόννοις Θεσσ. 66 (92, 4).
Φλάνιος ἰδὲ 'Απολλώνιος καὶ Ρόκκων.
Φρόντης 'Αργεῖος 124 (2).

Χ

Χ α λ κ ί δ ο ς ἐπίγραμμα εἰς 'Απατούριον 234.
Χαράδρα τόπος ἐν Γόννοις Θεσσ. 68 (94, 5).
χ ο ρ ο ὶ λατρείας Δεσποίνης ἐν Λυκοσούρᾳ 159.
χρεών, τὸ· 256. 264.
Χρυσίας = 'Αμαρυσίας 240.
χ ύ τ ρ α ἐπὶ τάφου Μυκηνῶν 129. 133. 134.

Ψ

ψ η φ ί σ μ α τ α· 'Ερετρίας 239. Θεσσαλίας 60 κέ..

᾿Εκδοθήσεται τόδε τὸ τεῦχος *(3ον* **καὶ** *4ον* = **σελ.** *127-278)* **τῇ** *24·4·13.*

᾿Ετυπ. *22·4·13.*

Α'). Πινάκιον τῆς ΑΕ (1837-1911).

περίοδος	ἐτῶν ἀριθμ. τάξις	ἔτους β'-ε' τευχῶν ἀριθ.	ἔτος	τεῦχος	μὴν	σελίς, στήλη	ἐπιγραφ. ἀριθ.	τόμων ἀρίθμησις (νέα)
(1η)	(α')		1837	(1)	ὀκτώβριος	σελὶς 1 - 20	1 - 5	Α'
			»	(2)	νοέμβριος	21 - 36	9 - 11	»
			»	(3)	δεκέμβριος	37 - 56	14 - 24	»
			1838	(4)	ἰανουάριος	57 - 70	26 - 32	Β'
			»	(5)	φεβρουάριος, μάρτιος	71 - 86	——	»
			»	(6)	ἀπρίλιος, μάιος	87 - 98	41 - 46	»
			»	(7)	ἰούνιος, ἰούλιος	99 -114	47 - 61	»
			»	(8)	αὔγουστος, σεπτέμβριος	115 -130	62 - 80	»
			»	(9)	ὀκτώβριος, νοέμβριος	131 142	81 -103	»
			1838-9	(10)	δεκέμβριος 1838, ἰανουάριος 1839	143 -166	104 -133	Γ'
			1839	(11)	φεβρουάριος, μάρτιος	167 -188	134 -175	»
			»	12	ἀπρίλιος, μάιος	189 -211	175(α)-216	»
	β'	1	»	13(καὶ 14)	ἰούνιος, ἰούλιος (καὶ αὔγουστος, ὅρα σελ. 230)	212 -257	217 -273	»
		2	»	15	σεπτέμβριος, ὀκτώβριος	257(α)-271	266(α)-300	»
		3	»	17	νοέμβριος, δεκέμβριος	272 -295	301 -350	»
		4	1840	18	ἰανουάριος, φεβρουάριος	296 -331	351 -400	Δ'
		5	»	19	μάρτιος - μάιος	332 -359	401 -452	»
		6	»	20	ἰούνιος - σεπτέμβριος	360 -387	453 -510	»
		7	»	21	ὀκτώβριος - δεκέμβριος	388 -407	511 -555	»
	γ'	8	1841	22	ἰανουάριος - ἀπρίλιος	408 -430	556 -600	Ε'
		9	»	23	μάιος - ἰούλιος	431 -446	601 -649	»
		10	»	24	αὔγουστος - δεκέμβριος	447 -470	651 -723	»
	δ'	11	1842	25	ἰανουάριος - μάρτιος	471 -502	725 -800	Ϛ'
		12	»	26	ἀπρίλιος - αὔγουστος	503 -534	801 -901	»
		13	»	27	» »	537 -576	902 -1000	»
		14	»	28	σεπτέμβριος δεκέμβριος	577 -625	1001 -1100	»
	ε'	15	1843	29	ἰανουάριος - ἰούνιος	626 -637	——	Ζ'
			1852	30	νοέμβριος	637(α)-664	1101 -1106	Η'
			»	31	δεκέμβριος	665 -688	1107 -1141	»
			1853	32	ἰανουάριος	689 -778	1142 -1300 α	Θ'
			»	33	φεβρουάριος - ἀπρίλιος	779 -842	1301 -1362	»
			»	34	μάϊος - ἰούλιος	843 -948	1363 -1600	»
			»	35	αὔγουστος - ὀκτώβριος	949 -988	1601 -1717	»
			»	36	νοέμβριος, δεκέμβριος	989 -1084	1718 -2033	»
			1854	37	ἰανουάριος - μάιος	1085-1148	2034 -2208	Ι'
			»	38	ἰούνιος - σεπτέμβριος	1149-1227	2209 -2454	»
			»	39	ὀκτώβριος - δεκέμβριος	1229-1257	2455 -2546	»
			1855	40		1261-1290	2547 -2592	ΙΑ'
			»	41		1291-1330	2593 -2674	»
			1856	42		1331-1418	2675 -2866	ΙΒ'
			»	43		1419-1457	2867 -2993	»
			»	44		1459-1502	2994 -3121	»
			1857	45		1503-1550	3122 -3141	ΙΓ'
			»	46		1551-1602	3142 -3173	»
			»	47		1603-1650	3174 -3214	»
			1858	48		1651-1714	3215 -3268	ΙΔ'
			»	49		1715-1770	3269 -3379	»
			»	50		1771-1810	3380 -3478	»
			1859	51		1811-1862	3479 -3600	ΙΕ'
			»	52		1863-1910	3601 -3714	»
			1860	53		1911-1958	3715 -3803	ΙϚ'
			»	54		1959-2030	3804 -4047	»
			»	55		2031-2106	4048 -4158	»
2α	Α'		1862	1	ἰανουάριος	σελ. α'-δ' καὶ στήλ. 1- 16	1- 25 (2-25 = 4159-4182)	ΙΖ'
»			»	2	φεβρουάριος	στήλ. 17- 40	26- 49 (26-44 = 4183-4201)	»
»			»	3	μάρτιος	» 41- 64	50- 67	»
»			»	4	ἀπρίλιος	» 65-104	68-106	»
»			»	5	μάιος	» 105-120	107-111	»
»			»	6	ἰούνιος	» 121-152	112-123	»
»			»	7	ἰούλιος	» 153-184	124-187	»
»			»	8	αὔγουστος	» 185-220	188-210	»
»			(»)	9	σεπτέμβριος	» 221-248	211-218	»
»			(»)	10	ὀκτώβριος	» 249-256	219-227	»
»			(»)	11	νοέμβριος	» 257-284	228-342	»
»			(»)	12	δεκέμβριος	» 285-316	343-403	»
—			1869	13		σελ. 317-348	404-412	ΙΗ'
—			1870	14		» 349-380	413-416	ΙΘ'
—			1872	15		» 381-408	417-424	Κ'
—			(»)	16		» 409-444	425-432	»
—			1874	17		» 445-492	433-443	ΚΑ'

Α'). Πινάκιον τῆς ΑΕ (1837-1911).

περίοδος	*ἔτος*	*τεῦχος*	*στῆλαι, σελίδες*	*πίνακες*			*εἰκόνες*	*τόμων ἀρίθμησις (νέα)*
				ἁπλοῖ	*διπλοῖ*	*παρένθετοι*		
3η	1883	1, 2, 3, 4	*στῆλαι* 264	9	4	—	9	ΚΒ'
	1884	1-2, 3, 4	» 224	5	7	5	7	ΚΓ'
	1885	1, 2, 3, 4	» 268	4	8	2	14	ΚΔ'
	1886	1, 2, 3, 4	» 272	9	4	2	38	ΚΕ'
	1887	1, 2-3, 4	» 218	7	6	—	38	ΚϚ'
	1888	1-2, 3-4	» 200	7	5	1	20	ΚΖ'
	1889	1-4	» 212	12	1	—	12	ΚΗ'
	1890	1-2, 3, 4	» 224	12	1	2	11	ΚΘ'
	1891	1-4	» 192	14	1	1	4	Λ'
	1892	1, 2-4	» 258	12	1	3	13	ΛΑ'
	1893	1-2, 3, 4	» 224	14	1	2	11	ΛΒ'
	1894	1-2, 3, 4	» 244	13	1	1	8	ΛΓ'
	1895	1, 2-3, 4	» 274	11	1	3	26	ΛΔ'
	1896	1-2, 3-4	» 264	11	1	1	14	ΛΕ'
	1897	1-2, 3-4	» 200	10	2	—	13	ΛϚ'
	1898	1-2, 3-4	» 272	15	—	2	59	ΛΖ'
	1899	1, 2-3, 4	» 240	12	—	1	68	ΛΗ'
	1900	1-2, 3, 4	» 212	9	3	7	25	ΛΘ'
	1901	1-2, 3-4	» 194	10	2	3	9	Μ'
	1902	1-2, 3-4	» 174	16	1	10	62	ΜΑ'
	1903	1-2, 3-4	» 208	12	—	1	32	ΜΒ'
	1904	1-2, 3-4	» 214	10	—	—	61	ΜΓ'
	1905	1-3, 4	» 270	8	—	—	21	ΜΔ'
	1906	1-2, 3-4	» 248	14	—	—	60	ΜΕ'
	1907	1-2, 3-4	» 246	10	—	—	45	ΜϚ'
	1908	1-2, 3-4	» 318	10	—	4	60	ΜΖ'
	1909	1-3, 4	» 276	8	—	2	50	ΜΗ'
	1910	1-2, 3-4	» 432	12	—	—	156	ΜΘ'
	1911	1-2, 3-4	*σελίδες* 302	5	—	—	210	Ν'

Τῆς πρώτης περιόδου τὰ ἕνδεκα πρῶτα τεύχη («τετράδια» ἢ «φυλλάδια») δὲν φέρουσι διαρρήδην ἀναγεγραμμένους ἀριθμοὺς **1-11**, ἀλλ' ἐκ τοῦ δωδεκάτου («ἀριθ. 12») νοοῦνται οὕτως ἠριθμημένα.

Σελ. 52· ὁ ἀριθ. 25 δὲν εἶνε ἐπιγραφή.

» 57· ἐπὶ τῆς κεφαλίδος τοῦ τεύχους ($4^{ου}$) ἀντὶ *δεκέμβριος 1837* γρ. *ἰανουάριος 1838* (ὅρα σελ. 86).

» 71-86 (τεῦχος $5^{ον}$)· ἐπιγρ. ἀριθ. 33-40 δὲν φέρονται (τὰ τῶν ἀριθμῶν τούτων εἰσὶ γλυπτά).

» 143-166· τὸ τεῦχος τοῦτο ($10^{ον}$) περιέχει τὰ τοῦ δεκεμβρίου 1838 καὶ τοῦ ἰανουαρίου 1839.

Περὶ τῆς ἐν σελ. 151 ἐπιγραφῆς 112 ὅρα καὶ σελ. 230.

» » » » 168 » 137 » » » »

Ἡ ἐν σελ. 189 ἐπιγραφὴ *175* ὀνομαστέα *175α*, διότι *175* ὑπάρχει ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ προηγουμένου ($11^{ου}$) τεύχους σελίδι (188).

Ἡ σελὶς ἡ ὄπισθεν τῆς $211^{ης}$ εἶνε κενὴ καὶ δὲν ἐλλογεῖται ἐν τῇ ἀριθμήσει.

Τὸ $13^{ον}$ τεῦχος (ἔτος 6', ἀριθ. 1, ἰούνιος καὶ ἰούλιος 1839) περιέχει:

σελ.	*ἐπιγραφ.*
212-224	217-244· ὅρα καὶ σελ. 238 κέ..
225	245
»	246
»	252
»	253
226	254
»	261
»	262
227-229	263-273
230	112· ὅρα καὶ σελ. 151.
»	137· » » » 168.
231 233	247-250
234	251
»	255
235-237	256-260
238-257	περὶ τῶν ἄνω ἐπιγρ. ἀριθ. 217 κτλ..

Τεῦχος $14^{ον}$ ἴδιον δὲν ἐξεδόθη, ἀλλ' ἐν τεύχει $13^{ῳ}$ σελ. 230 φέρεται: «.... ἐκδίδομεν εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦτο καὶ τὴν ὕλην τοῦ ἰουλίου **καὶ αὐγούστου** τοῦ 1839»· διὸ τὸ $13^{ον}$ νοεῖται καὶ $14^{ον}$.

Τὸ $15^{ον}$ τεῦχος (ἔτος 6', ἀριθ. 2, σεπτέμβριος καὶ ὀκτώβριος 1839) περιέχει:

σελ.	*ἐπιγραφ.*
257 α)-259	266(α)-273(α). Ἡ πρώτη σελὶς ὀνομαστέα *257α*, διότι *257* εἶνε ἡ τελευταία τοῦ προηγουμένου ($13^{ου}$) τεύχους. **Ἀριθμοὶ** *266 273* (ὁ ἐνθάδε 269 εἶνε ἀνάγλυφον) φέρονται καὶ ἄνω ἐπὶ ἐπιγραφῶν, διὸ οἱ ἐνθάδε ἀριθμοὶ ὀνομαστέοι *266α-273α*.
260-269	274-300. Σελ. 260· ἐπιγρ. ἀριθ. 277 δὲν φέρεται (ἀπείκασμα ἐπιγραφῆς ἀριθ. 277 ὑπάρχει ἐν πίνακι $5^{ῳ}$ τοῦ $15^{ου}$ τεύχους). Σελ. 266· ἐπιγρ. ἀριθ. 292 δὲν φέρεται.

Ἡ σελὶς ἡ ὄπισθεν τῆς 271ης εἶνε κενὴ καὶ δὲν ἐλλογεῖται ἐν τῇ ἀριθμήσει.
Τεῦχος 16ον δὲν ἐξεδόθη (πρβ. ἄνω περὶ τοῦ 14ου).
Ἐν σελ. 447 ἐπιγρ. ἀριθ. 650 δὲν φέρεται.
» » 471 » » 724 » »
Σελίδες 535 - 6 δὲν φέρονται.
Σελ. 537· ἐπὶ τοῦ τεύχους τούτου (27ου) μῆνες ἀναγράφονται οἱ αὐτοὶ τοῖς ἐπὶ τοῦ προηγουμένου.
Ἡ σελὶς ἡ ὄπισθεν τῆς 625ης εἶνε κενὴ καὶ δὲν ἐλλογεῖται ἐν τῇ ἀριθμήσει.
Τοῦ 30οῦ τεύχους ἡ πρώτη σελὶς ὀνομαστέα *637α*, διότι *637* εἶνε ἡ τελευταία τοῦ προηγουμένου τεύχους.
Περὶ τῶν ἐν σελ. 640 καὶ 641 ἐπιγραφῶν 1102 καὶ 1103 ὅρα καὶ σελ. 687 («1102 δὶς» καὶ «1103 δίς»).
Ἐν σελ. 777 μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν 1300 ὑπάρχει ἐπιγραφὴ φέρουσα ἀριθ. «*1300 δὶς*» (ὀνομαστέα *1300α*).
Ἡ σελὶς 1228 εἶνε κενή.
» » 1258 » »
Σελίδες 1259 - 1260 δὲν φέρονται.
Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1855 μέχρι τοῦ 1860 καὶ ἀπὸ τοῦ 1869 καὶ ἑξῆς μῆνες δὲν ἀναγράφονται ἐπὶ τῶν τευχῶν.
1856. Ἡ σελὶς 1458 εἶνε κενή.
1862. Στήλ. 113/4· ἀντὶ *ἀρ.* (ἐπιγρ.) *108* γρ. *ἀρ. 110.*
» » 115/6· » » » *109* » » *111.*
» » 179/80· δύο ἐπιγραφαὶ φέρουσι τὸν αὐτὸν ἀριθμόν, *184*· τούτων ἡ δευτέρα ὀνομαστέα *185.*
» » 182· ἀντὶ *ἀρ.* (ἐπιγρ.) *185* γρ. *ἀρ. 186.*
» » 183· » » » *186* » » *187.*
» Τὰ τῶν τεσσάρων τελευταίων μηνῶν τεύχη (ἀριθ. 9 - 12 τῆς 2ας περιόδου) ἐξεδόθησαν τῷ 1863.
1872. Τὸ 16ον τῆς 2ας περιόδου τεῦχος ἐξεδόθη τῷ 1873.
1874. Σελ. 485· ὁ ἀριθ. 441 δὲν εἶνε ἐπιγραφή.
1884. Τέσσαρες στῆλαι ἔντυποι, μεταξὺ τῆς 100ῆς καὶ τῆς 101ης, δὲν φέρουσιν ἀριθμόν, διὸ ὀνομαστέαι *100α - 100δ.*
1900. Δύο πίνακες φέρουσι τὸν αὐτὸν ἀριθμόν, *5*, διὸ τούτων ὁ δεύτερος ὀνομαστέος *5α.*
1901. Δύο στῆλαι ἔντυποι, μεταξὺ τῆς 174ης καὶ τῆς 175ης, δὲν φέρουσιν ἀριθμόν, διὸ ὀνομαστέαι *174α* καὶ *174β.*

Σελίδωσις. Αἱ τῆς 1ης περιόδου σελίδες εἰσὶν ἁπλαῖ (μονόστηλοι, μονάριθμοι), αἱ δὲ τῆς 2ας καὶ τῆς 3ης δίστηλοι· καὶ τοῦ μὲν 1862 εἰσὶ διάριθμοι (ἀριθμεῖται ἡ στήλη ἑκατέρα), τοῦ δὲ 1869 - 1874 μονάριθμοι, τοῦ δὲ 1883 - 1910 διάριθμοι, ἀπὸ δὲ τοῦ 1911 μονάριθμοι.

Β'). Πρόγραμμα τῆς ΑΕ.

Τῆς ἐκδόσεως ἐπιμελεῖται ἐπιτροπεία πέντε μελῶν τοῦ συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Αἱ ἐπιστολαὶ ἐπιγράφονται πρὸς Βασίλειον Λεονάρδον.

Δημοσιεύονται ἀρχαιολογικαὶ πραγματεῖαι καὶ ἀγγελίαι, μάλιστα δὲ περὶ εὑρημάτων καὶ πορισμάτων τῶν τῆς ἑταιρείας ἀνασκαφῶν, πᾶσαι διὰ βραχέων συντεταγμέναι.

Ἐκδίδονται κατ' ἔτος τέσσαρα τεύχη σχήματος τετάρτου ἀποτελοῦντα τόμον δώδεκα καὶ ἑκατὸν σελίδων καὶ πλέον μετ' εἰκόνων καὶ πινάκων, ὁπόταν χρεία ᾖ· τιμὴ δὲ τοῦ τόμου ἑκάστου πέντε καὶ εἴκοσι δραχμαί.

Οἱ συγγραφεῖς λαμβάνουσιν ἑπτὰ καὶ ἥμισυ δραχμῆς τῆς σελίδος ἑκάστης, ἐλλογουμένων καὶ τῶν εἰκόνων καὶ πινάκων, καὶ ἀντίτυπα τῶν ἑαυτῶν πραγματειῶν εἴκοσι πέντε.

Τὰ χειρόγραφα τῶν δημοσιευομένων δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἡ ΑΕ διαμείβεται πρὸς ἀρχαιολογικὰ περιοδικά.

Γ'). Ἐκδοτικὸν πέτευρον·

α'). Ἀποκοπαί.

A

AA	Archäologischer Anzeiger (Beiblatt zum Jahrbuch).
AAM	Ἀθηνῶν Ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον.
AGR	*Conze* Die attischen Grabreliefs.
AΔ	Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον.
AD	Antike Denkmäler.
AdM	Ami des monuments.
AE	Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.
AEE	*Κουμανούδης* Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι.
AEEτ	Ἀθηνᾶ, περιοδικὸν τῆς Ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας.
AEM	Archäologisch-epigraphische Mitteilungen aus Österreich-Ungarn.
AEτ	Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία.
AZ	Archäologische Zeitung.
AH	*Rangabé* Antiquités helléniques.
AI	Annali dell' Instituto.
AJA	American Journal of Archaeology.
AIHM	Académie des Inscriptions: Histoire et Mémoires.
AICR	» » » Comptes rendus.
AIM	» » » Mémoires
AIMM	» » » Monuments et Mémoires.
AIMS	» » » Mémoires présentés par divers savants.
AJPh	American Journal of Philology.
AκM	Ἀκροπόλεως μουσεῖον.
AM	Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts, athenische Abteilung.
AΠΔ	Ἀθήναιον, σύγγραμμα περιοδικὸν κατὰ διμηνίαν ἐκδιδόμενον.
AΠM	Ἁρμονία, ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα ἐκδιδόμενον κατὰ μῆνα.
Au	Ausonia.
AV	*Gerhard* Auserlesene Vasenbilder.

B

BA	Bollettino d' Arte.
BBE	Βυζαντίς, περιοδικὸν τῆς Βυζαντιολογικῆς ἑταιρείας.
BZ	Byzantinische Zeitschrift.
BI	Bullettino dell' Instituto.
BCH	Bulletin de correspondance hellénique.
BCR	Bullettino della Commissione archeologica Comunale di Roma.
BM	Βυζαντιακὸν μουσεῖον.
BMB	British Museum Catalogue of Bronzes.
BMJ	» » » » Jewellery.
BMI	Greek Inscriptions in the British Museum.
BMC	British Museum Catalogue of Greek Coins.
BMR	» » » » Finger-Rings.
BMS	» » » » Sculpture.
BMT	» » » » Terracottas.
BMV	» » » » Vases.
BS	Berliner Studien.
BSA	Annual of the British School at Athens.
BSAF	Bulletin de la Société nationale des antiquaires de France.
BPhC	Bibliotheca philologica classica.
BphW	Berliner philologische Wochenschrift.

Γ (G)

GA	Gazette archéologique.
GBA	Gazette des beaux-arts.
GGA	Göttingische gelehrte Anzeigen.
GGN	» » Nachrichten.
Gl	Glotta.
GNF	Gazette numismatique Française.
GR	*Schöne* Griechische Reliefs.

Δ (D)

DaK	*Müller-Wieseler* Denkmäler der alten Kunst.
DdA	*Daremberg-Saglio-Pottier* Dictionnaire des antiquités grecques et romaines.
ΔEO	Δελτίον τῆς ἐν Ἁλμυρῷ Φιλαρχαίου ἑταιρείας «Ὄθρυς».
DI	*Collitz* Sammlung der griechischen Dialekt-Inschriften
ΔIEE	Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας.
DkA	*Baumeister* Denkmäler des klassischen Altertums.
DoA	Dictionary of Antiquities.

E

EE	Ephemeris epigraphica.
EEΠ	Ἐπιστημονικὴ ἐπετηρὶς τοῦ Ἀθήνησι πανεπιστημίου.
EM	Ἐπιγραφικὸν μουσεῖον.
ENA	Διεθνὴς Ἐφημερὶς τῆς νομισματικῆς ἀρχαιολογίας.
EΦ	Ἐφημερὶς τῶν Φιλομαθῶν.
EΦΣΠ	Ἐπετηρὶς τοῦ Φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ».

F

FP	Fondation Piot.

Z

ZE	Zeitschrift für Ethnologie.
ZN	Zeitschrift für Numismatik.

H

HA	*Perrot-Chipiez* Histoire de l' art.
He	Hermes, Zeitschrift für classische Philologie.
HHN	*Head* Historia numorum.
HIN	Τὸ αὐτὸ ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Ἰ. Σβορώνου.

I (J)

Jb	Jahrbuch des deutschen archäologischen Instituts.
Jber	*Bursian-Müller Kroll* Jahresbericht über die Fortschritte der klassischen Altertumswissenschaft
IG	Inscriptiones Graecae (ὅρα ἐν τοῖς ἑξῆς).
IGA	*Roehl* Inscriptiones Graecae antiquissimae.
IGR	*Cagnat* Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes.
IEM	Μουσεῖον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας.

Jh Jahreshefte des österreichischen archäologischen Institutes.
JHS Journal of Hellenic studies.
JcPh Jahrbücher für classische Philologie.
JoPh Journal of Philology.
JRS » » Roman Studies
JS Journal des Savants.
JPh Jahrbücher für Philologie

K (C)

CJ Classical Journal.
CIG Corpus inscriptionum Graecarum.
CIL » » Latinarum.
Kl Klio, Beiträge zur alten Geschichte.
CPh Classical Philology.
CQ » Quarterly.
CR » Review.
ΚΦΣ Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς σύλλογος.

Λ (L)

ΛΕ Λόγιος Ἑρμῆς, σύγγραμμα φιλολογικὸν περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ Κ. Κόντου.
LM *Roscher* Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie.
LS Leipziger Studien.

M

MA Monumenti antichi.
MAH Mélanges d' archéologie et d' histoire.
MB Musée Belge.
ME Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος.
MeI Memorie dell' Instituto.
MeNI Memorie nuove dell' Instituto
MI Monumenti inediti dell' Instituto
MIA Museo Italiano di antichità classica
Mn Mnemosyne, Bibliotheca philologica Batava.
MP Monuments Piot.
MSAF Mémoires de la Société nationale des antiquaires de France

N

NZ Numismatische Zeitschrift.
NJkA Neue Jahrbücher für das klassische Altertum.
NJPh » » » Philologie.
NC Numismatic Chronicle.
NM Νομισματικὸν μουσεῖον
NS Notizie degli scavi di antichità.

O

OGI *Dittenberger* Orientis Graeci inscriptiones selectae.

Π (P)

ΠΑ Παλιγγενεσία, ἐφημερὶς Ἀθηνῶν.
ΠΑΕ Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας.
PASA Papers of the American School of classical studies at Athens.
ΠΠΑ Πανδώρα, περιοδικὸν Ἀθηνῶν.

P(R)

RA Revue archéologique.
RAC Rassegna di antichità classica
RAL Rendiconti dell' Accademia dei Lincei.
RAM Revue pour l' art ancien et moderne.
RE *Pauly Wissowa-Kroll* Real-Encyclopädie.
RÉA Revue des études anciennes.
RÉG » » » grecques.
RF Rivista di Filologia.
RhM Rheinisches Museum für Philologie.
RIG *Michel* Recueil d' inscriptions grecques.
RIJ *Dareste-Haussoullier-Reinach* Recueil des inscriptions juridiques grecques.
RC Revue critique.
RM Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts, römische Abteilung.
RN Revue numismatique.
RPh » de philologie.

Σ (S)

SB Sitzungsberichte (λ.χ. SBAB = SB der Akademie der Wissenschaften zu Berlin).
SIG *Dittenberger* Sylloge inscriptionum Graecarum[2].
ΣΜΒ Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς σχολῆς

T

TAM Tituli Asiae Minoris.

W

WE *Pape-Benseler* Wörterbuch der griechischen Eigennamen.
WkPh Wochenschrift für klassische Philologie.
WS Wiener Studien.
WV *Conze - Benndorf* Wiener Vorlegeblätter.

Φ (Ph)

Ph Philologus, Zeitschrift für das klassische Altertum.
PhA Philologischer nzeiger, als Ergänzung des Philologus.
ΦΦΠ Φιλίστωρ, σύγγραμμα φιλολογικὸν καὶ παιδαγωγικὸν δὶς τοῦ μηνὸς ἐκδιδόμενον ὑπὸ Σ. Κουμανούδου, Κ. Ξανθοπούλου, Δ. Μαυροφρύδου.

X (Ch)

XM Χριστιανικὸν μουσεῖον.
XΠΑ Χρυσαλλίς, περιοδικὸν Ἀθηνῶν.

β΄). Ἐπιγραφικὸν πιττάκιον:

1). IG (= *Inscriptiones Graecae*).

Τῆς τῶν ἐπιγραφῶν Συναγωγῆς (CIG, νῦν IG) οἱ τόμοι ἀριθμοῦνται κατὰ τὴν τάξιν, ἣ ὡρίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 25ης ἰουνίου 1903 (ν.) ὧδε:

Vol. I. ***Inscriptiones Atticae anno Euclidis vetustiores*** ed. A. Kirchhoff. 1873.
Supplementa. Accedunt indices. 1877. 1887. 1891.
(Πρότερον ἐπεγράφετο Corpus Inscriptionum Atticarum. Vol. I. et vol. IV. pars I. fasc. 1—3.)

Vol. II. ***Inscriptiones Atticae aetatis quae est inter Euclidis annum et Augusti tempora*** ed. U. Koehler.
pars I. Decreta continens. 1877.
pars II. Tabulas magistratuum, catalogos nominum, instrumenta iuris privati continens. 1883.
pars III. Dedicationes, titulos honorarios, statuarum subscriptiones, titulos artificum, titulos sacros, inscriptiones ararum, oracula, similia, titulos sepulcrales continens. 1888.
pars IV. Indices continens. Composuit J. Kirchner. 1893.
pars V. Supplementa. 1895.
(Πρότερον ἐπεγράφετο Corpus Inscriptionum Atticarum. Vol. II. pars 1-4 et vol. IV. pars 2.)

Vol. III. ***Inscriptiones Atticae aetatis Romanae*** ed. W. Dittenberger.
pars I. Decreta senatus populique Atheniensium. Societatum et collegiorum decreta. Imperatorum magistratuumque Romanorum epistulae et constitutiones. Orationes epistulae testamenta aliaeque litterae privatae. Rerum sacrarum dedicationes. Aedificiorum publicorum et privatorum tituli, termini, similia. Artificum tituli. Statuarum subscriptiones allique tituli honorarii. Catalogi. Addenda et corrigenda. Additae sunt tabulae quinque lithographicae. 1878.
pars II. Tituli sepulcrales. Tituli memoriales. Fragmenta incerta. Addenda et corrigenda. Indices. 1882.
pars III. Appendix inscriptionum Atticarum: defixionum tabellae in Attica regione repertae ed. R. Wuensch. 1897.
(Πρότερον ἐπεγράφετο Corpus Inscriptionum Atticarum Vol. III. pars 1-2 et Appendix.)

Vol. IV. ***Inscriptiones Argolidis*** ed. M. Fraenkel. 1902.
(Πρότερον ἐπεγράφετο Corpus Inscriptionum Graecarum Peloponnesi et insularum vicinarum. Vol. I. Inscriptiones Graecae Aeginae Pityonnesi Cecryphaliae Argolidis).

Vol. V. ***Inscriptiones Arcadiae Laconicae Messeniae.***

Vol. VI. ***Inscriptiones Elidis et Achaiae.***

Vol. VII. ***Inscriptiones Megaridis et Boeotiae*** ed. W. Dittenberger. 1892.
(Πρότερον ἐπεγράφετο Corpus Inscriptionum Graecarum Graeciae septentrionalis Vol. I. Inscriptiones Graecae Megaridis Oropiae Boeotiae).

Vol. VIII. ***Inscriptiones Delphorum; edentur consilio et auctoritate Academiae Franco-Gallicae.***

Vol. IX. ***Inscriptiones regionum Graeciae septentrionalis voluminibus VII et VIII non comprehensae.***
pars I. Inscriptiones Phocidis, Locridis, Aetoliae, Acarnaniae, insularum maris Ionii ed. W. Dittenberger. 1897.
(Πρότερον ἐπεγράφετο Corpus Inscriptionum Graecarum Graeciae septentrionalis. Vol. III. pars I.)
pars. II. Inscriptiones Thessaliae ed. O. Kern. Indices composuit F. Hiller de Gaertringen. Inest tabula geographica una. 1908.

Vol. X. ***Inscriptiones Epiri Macedoniae Thraciae Scythiae.***

Vol. XI. ***Inscriptiones Deli; edentur consilio et auctoritate Academiae Franco-Gallicae.***

Vol. XII. ***Inscriptiones insularum maris Aegaei praeter Delum.***
(Πρότερον ἐπεγράφετο Inscriptiones Graecae insularum maris Aegaei.)
fasc. I. Inscriptiones Rhodi Chalces Carpathi cum Saro Casi ed. F. Hiller de Gaertringen. 1895.
fasc. II. Inscriptiones Lesbi Nesi Tenedi ed. W. Paton. 1899.
fasc. III. Inscriptiones Symes Teutlussae Teli Nisyri Astypalaeae Anaphes Therae et Therasiae Pholegandri Meli Cimoli ed. F. Hiller de Gaertringen. 1898.
fasc. III. Supplementa. Inscriptiones Symes Teutlussae Alimniae Teli Nisyri Astypalaeae Anaphes Therae et Therasiae Pholegandri Meli Cimoli consilio et auctoritate ed. F. Hiller de Gaertringen 1904.
fasc. IV. Inscriptiones Coi et Calymnae.
fasc. V. Inscriptiones Cycladum ed. F. Hiller de Gaertringen.
Pars prior. Inscriptiones Cycladum praeter Tenum. 1903.
Pars altera. Inscriptiones Teni insulae et totius fasciculi indices. 1909.
fasc. VI. Inscriptiones Chii et Sami.
fasc. VII. Inscriptiones Amorgi et insularum vicinarum ed. J. Delamarre. Indices composuit F. Hiller de Gaertringen. Addita est tabula geographica una. 1908.
fasc. VIII. Inscriptiones insularum maris Thracici ed. C. Fredrich. 1909.
fasc. IX. Inscriptiones Euboeae.

Vol. XIII. ***Inscriptiones Cretae.***

Vol. XIV. ***Inscriptiones Siciliae et Italiae*** additis Graecis Galliae Hispaniae Britanniae Germaniae inscriptionibus ed. G. Kaibel. 1890.

Μνείας τῶν IG γινομένης, εἰ μὲν ὁ τόμος (volumen) μὴ ὑποδιῄρηται, ἀναγράφεται ἁπλῶς ὁ τόμος καὶ ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐπιγραφῆς (λ. χ. IG IV 439), εἰ δὲ ὑποδιῄρηται, γράφεται λ. χ. ὧδε: IG IX[1] 682, IG IX[2] 1204, IG XII[5] 867· ἐν τούτῳ τὸ μὲν XII εἶνε ὁ τόμος, τὸ δὲ 5 ἡ πρώτη ὑποδιαίρεσις (τεῦχος, fasciculus), τὸ δὲ 867 ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐπιγραφῆς· τὸ δὲ μέρος (pars) ἐνθάδε τε καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἂν ἡ τῶν ἐπιγραφῶν ἀρίθμησις συνεχὴς ᾖ, παραλείπεται.

Τοῦ 1ου τόμου τὸ μὲν 1ον μέρος γράφεται, καθ' ἃ εἴρηται, ὧδε: IG I (λ. χ. IG I 555), τὸ δὲ 2ον μέρος (Supplementa) ὧδε: IG I[2] (ἐνθάδε μετὰ τὸν τῆς ἐπιγραφῆς ἀριθμὸν χρησιμώτατον καὶ τὴν σελίδα προσαναγράφειν, λ. χ. IG I[2] 373e σελ. 41).

Τοῦ 2ου τόμου τὰ μὲν τρία πρῶτα μέρη δὲν προσδηλοῦνται, ἀλλὰ γραπτέον ἁπλῶς λ. χ. IG II 4320, τὸ δὲ 4ον μέρος (Indices) γράφεται ὧδε: IG II[4], τὸ δὲ 5ον ὧδε: II[5] (λ. χ. IG II[5] 4321).

Τοῦ 3ου τόμου τὰ μὲν δύο πρῶτα μέρη δὲν προσδηλοῦνται, ἀλλὰ γραπτέον ἁπλῶς λ. χ. IG III 1821, τὸ δὲ 3ον μέρος (Appendix inscriptionum Atticarum: defixionum tabellae) γραπτέον IG III[3].

Τοῦ 12ου τόμου τὰ τοῦ 3ου τεύχους μέρη γραφέσθωσαν ὧδε: τὸ μὲν 1ον (fasc. III.), καθ' ἃ εἴρηται, XII[3], τὸ δὲ 2ον (fasc. III. Supplementa) XII[3,2].

2). *Ἐκθέσεως τάξις.*

Ἐν ἐπιγραφῶν ἐκδόσει ἀκολουθητέον τῷ τῆς εἰρημένης Συναγωγῆς συστήματι· ἐν ἀρχῇ γραπτέον *ἁπλῶς* τὸ λῆμμα, δῆλον ὅτι τὰ τοῦ σχήματος καὶ τῆς ὕλης καὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ φθορῶν καὶ τοῦ μεγέθους (ὕψ., πλ., πάχ., ὕψ. γραμμ., ἀπόστ. γραμμ., διάστιχ.) καὶ μετὰ τὴν ἄλλην τοῦ ἀρχαίου μνημείου περιγραφὴν τὰ τῆς εὑρέσεως καὶ τῆς νῦν θέσεως καὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦ καταλόγου καὶ εἴ τι ἄλλο συναφές, μετὰ δὲ ταῦτα θετέον τὸ κείμενον (φωτογραφία αὐτοῦ τοῦ ἀρχαίου μνημείου ἢ χειρογράφου ἀπεικάσματος ἢ ἐκμάγματος, ὅτε καί, ὅταν τοῦτο χάρτου ᾖ, προσδηλωτέον ποτέρας ὄψεως, πρβ. λ. χ. ΑΕ 1912, 61) καὶ ***εὐθὺς ὑπὸ τοῦτο*** τὴν μεταγραφήν, ὑπὸ δὲ ταύτην τὰ ὑπομνήματα.

Ὅταν ἀδυνάτου τῆς φωτογραφήσεως οὔσης τὸ κείμενον διὰ χειρὸς κεφαλαίοις γράμμασιν ἀντιγράφηται, τηρητέον ἀκριβέστατα ἄλλως τε καὶ ἐν ἠκρωτηριασμέναις ἐπιγραφαῖς πρὸς τῷ τῶν γραμμάτων σχήματι καὶ τὴν πρὸς τὸ ὑπερκείμενον (καὶ τὸ ὑποκείμενον, ἀναλόγως) γράμμα ἀντιστοιχίαν τοῦ γε πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου γράμματος τοῦ στίχου ἑκάστου· τὸ αὐτὸ τηρητέον καὶ περὶ τῶν ἀλλαχοῦ τῶν στίχων ἐλλείψεων.

Ἡ μεταγραφὴ ἔστω ἀκριβεστάτη τοῦ κειμένου ἀντιγραφὴ ἄνευ ἀναπληρώσεως τῶν ἀποκοπῶν κττ., φέρουσα καὶ τὰ τοῦ κειμένου σφάλματα, ὡς ἔχουσιν, ἀδιόρθωτα, μετὰ διπλῆς γραμμῆς ὑποκάτω ἐν τῷ χειρογράφῳ ἵνα διὰ παχυτέρων τυπῶνται στοιχείων, τοιαύτην δὲ γραμμὴν φερέτωσαν ἐν τῇ μεταγραφῇ καὶ τὰ ἄλλως προσέξεως ἄξια, περὶ ὧν πάντων καὶ γραφέσθων ἐν τοῖς ὑπομνήμασι κατὰ στίχον μάλιστα τὰ δέοντα (πρβ. καὶ ἑξῆς περὶ σημείων). Τὸ προσγεγραμμένον **ι**, ὅπου μὲν ἂν ὑπάρχῃ ἐπὶ τοῦ δημοσιευομένου μνημείου, γραπτέον καὶ ἐν τῇ μεταγραφῇ προσγεγραμμένον (οὐχὶ ὑπογεγραμμένον), ὅπου δ' ἂν λείπῃ, μὴ γραφέσθω μηδαμῶς (μηδὲ ὑπογεγραμμένον) ἐν τῇ μεταγραφῇ.

3). *Βλαβῶν καὶ σφαλμάτων σημεῖα.*

], [ ], [. Ἐν τοιαύταις (ἁπλαῖς) ἀγκύλαις γράφονται ἐν τῇ μεταγραφῇ, ὡς νῦν ἀναπληροῦνται, τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ ( ]) ἢ ἐν τῷ μέσῳ ([ ]) ἢ ἐν τῷ τέλει ([ ) τῶν στίχων ἤτοι ὅλως μὴ σῳζόμενα ἢ οὕτω βεβλαμμένα ὥστε ὑπάρχει ἀμφιβολία (λ. χ. ὅταν διὰ φθορὰν ὑπολείπηται Λ, ὃ ἐνδέχεται νὰ ᾖ **α** ἢ **δ** ἢ **λ**). τὰ μὴ ἀναπληρούμενα γράμματα δηλοῦνται δι' ἰσαρίθμων στιγμῶν ἤ, ὅταν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἄδηλος ᾖ, διὰ μικρῶν παυλῶν. Τὰ δὲ οὕτω βεβλαμμένα ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία (λ. χ. Α = α) δὲν γράφονται ἐν ἀγκύλαις, ἀλλ' ἐλλογοῦνται ὡς σῳζόμενα. Ἐν δυσὶν ἀγκύλαις ([ ]) θετέος ἐν τῇ μεταγραφῇ καὶ πᾶς εἴτε μεταξὺ ὅλως ἐλλείπων στίχος, εἴτε ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τῶν σῳζομένων ἀναπληρούμενος· ὁμοίως δὲ θετέα καὶ τὰ ἐν τοῖς τῶν στίχων ἄκροις ἀναπληρούμενα γράμματα, ὅταν ἡ μεταγραφὴ μὴ χωρίζηται κατὰ τοὺς τοῦ κειμένου στίχους, ἀλλὰ γράφηται ἐν συνεχείᾳ, πλὴν ὅτι ἐνταῦθα, ἐὰν τύχωσιν ἅμα ἐν συνεχείᾳ ἐλλείποντα ἓν ἢ πλείω γράμματα ἔν τε τῷ τέλει στίχου τινὸς καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ εὐθὺς ἑπομένου, τίθενται ἅπαξ ἅπαντα (οὐχὶ ἑκατέρου τοῦ στίχου ἰδίᾳ) ἐν ταῖς δυσὶν ἀγκύλαις, τὰ μὲν μετὰ τὴν ἐπὶ δεξιὰ ἀνεῳγμένην ἀγκύλην ([ ), τὰ δὲ πρὸ τῆς ἐπ' ἀριστερὰ ἀνεῳγμένης ἀγκύλης ( ]), χωρίζονται δ' ἀπ' ἀλλήλων διὰ σημείου, καθ' ἃ ἑξῆς ἐν τοῖς περὶ στίχων ἀριθμήσεως ῥηθήσεται.

⟦ ⟧. Ἐν τοιαύταις (διπλαῖς) ἀγκύλαις γράφονται (διὰ παχυτέρων στοιχείων) ἐν τῇ μεταγραφῇ τὰ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἄκοντος παραλειφθέντα.

⟨ ⟩. Ἐν τοιούτῳ σημείῳ γράφονται (διὰ παχυτέρων στοιχείων) ἐν τῇ μεταγραφῇ τὰ ὀβελιστέα. Τοιοῦτον σημεῖον ἐν τῇ μεταγραφῇ τίθεται καὶ ὅπου ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἀπηλείφθησαν γράμματα· τούτων ὁ χῶρος δηλοῦται ἐν τῷ σημείῳ διὰ τετραπλεύρου, περὶ οὗ

ἑξῆς ὁ λόγος, καὶ τὰ μὲν διαφαινόμενα γράφονται διὰ παχυτέρων στικτῶν στοιχείων, τὰ δ' ἀφανῆ δηλοῦνται δι' ἰσαρίθμων στιγμῶν ἤ, ἂν ὁ ἀριθμὸς ἄδηλος ᾖ, διὰ μικρῶν παυλῶν· ἐν δὲ τῷ κειμένῳ, ἐλλειπούσης φωτογραφίας, ὁ χῶρος δηλοῦται διὰ τετραπλεύρου, ἄνευ τοῦ σημείου ⟨ ⟩, καὶ τὰ μὲν διαφαινόμενα γράφονται κεφαλαίοις στικτοῖς γράμμασι, τὰ δὲ ἄλλα δηλοῦνται διὰ πυκνῶν λοξῶν παραλλήλων γραμμῶν.

□, ▭. Διὰ τοιούτων σημείων δηλοῦται ἔν τε τῷ κειμένῳ καὶ ἐν τῇ μεταγραφῇ ὁ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἐξ ἀρχῆς δι' ἀνωμαλίαν τῆς τοῦ μνημείου ὕλης ἢ ἄλλως ἐπίτηδες καταλειφθεὶς μεταξὺ κενὸς γραμμάτων χῶρος, διὰ μὲν τοῦ, ἑνὸς ἢ πλειόνων, ὅταν ὁριστὸς ᾖ τῶν κενῶν ὁ ἀριθμός, διὰ δὲ τοῦ, ἀναλόγου τὸ μῆκος, ὅταν ὁ ἀριθμὸς ἄδηλος ᾖ. Ἐν τοιούτοις δὲ σημείοις τίθενται ὅσα ὁ τεχνίτης, ἄλλα ἐκκολάψας, ἀντέγγραφα τέθηκε, γράφονται δὲ ἐν μὲν τῷ κειμένῳ, τῷ χειρογράφῳ, κεφαλαίοις γράμμασιν, ἐν δὲ τῇ μεταγραφῇ διὰ παχυτέρων στοιχείων (πρβ. ἄνω ἐν τοῖς περὶ ὀβελιστέων).

4). *Στίχων ἀρίθμησις*.

Ἡ κατὰ 5, 10 κτλ. τῶν στίχων ἀρίθμησις ἔν τε τῷ κειμένῳ καὶ ἐν τῇ μεταγραφῇ ἐλλογεῖται ἀείποτε ἐπὶ τῶν σῳζομένων· διὸ καί, ὅταν ἐν τῷ ἄνω μέρει εἷς ἢ πλείονες στίχοι ἐλλείποντες ἀναπληρῶνται, ἐν τῇ μεταγραφῇ ἀριθμεῖται καὶ ὁ 1ος τῶν σῳζομένων στίχων (διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 1), οἱ δὲ ἄνωθεν τούτου ἀναπληρούμενοι ἀριθμοῦνται ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω διὰ τοῦ 1, 2, 3 κτλ., ἐν ἀγκύλαις γραφομένου· ἔτι δὲ γραφέσθω ἀριθμὸς (ἄνευ ἀγκυλῶν) καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου ὅλως ἐλλείποντος στίχου, εἴτε δῆλον ὅτι μεταξὺ ἐν τῷ σῳζομένῳ κειμένῳ ὄντος, εἴτε ὑπὸ τὸν τελευταῖον σῳζόμενον στίχον ἀναπληρουμένου, κατὰ τόδε τὸ σχῆμα:

[1] [πρῶτος τῶν ἐλλειπόντων ἀναπληρούμενος στίχος]
[2] [δεύτερος » » » »]
1 πρῶτος τῶν σῳζομένων στίχων
5 πέμπτος » » »
ἔνατος » » »
10 δέκατος » » »
ἑνδέκατος » » »
12 [δωδέκατος στίχος, ἐλλείπων]
δέκατος τρίτος σῳζόμενος στίχος
δέκατος τέταρτος » »
15 [δέκατος πέμπτος, ἐλλείπων, ἀναπληρούμενος]
16 [δέκατος ἕκτος » »].

Οἱ ἀριθμοὶ 5, 10, 15 κλπ. ἐπὶ μὲν ἀλωβήτων ἐπιγραφῶν γράφονται πρὸς τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ, ἐπὶ δ' ἠκρωτηριασμένων πρὸς τῇ ἧττον βεβλαμμένῃ, ἐπὶ δὲ λίαν πλατειῶν ἐν ἑκατέρᾳ τῇ ᾤᾳ.

Ἐν τῇ μεταγραφῇ τῶν ἐν τῷ ἄνω μέρει ἢ ἀλλαχοῦ ἐλλειπόντων στίχων τὰ ἐν τέλει τοῦ στίχου ἑκάστου σημεῖα τῆς στίξεως καὶ τὸ τῆς λέξεως διαιρετικὸν (-) κτλ. γραπτέα *πρὸ τῆς ἀγκύλης* ( ]), τὸ αὐτὸ δὲ ποιητέον καὶ ὅταν ἡ μεταγραφὴ καταχωρίζηται ἐν συνεχείᾳ, ὅτε καὶ μετὰ τὴν ἀγκύλην τίθεται ἓν τῶν ἑξῆς σημείων.

Ἐν συνεχείᾳ καταχωριζομένης τῆς μεταγραφῆς, τίθεται ἁπλῆ μὲν κάθετος μετὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου ἑκάστου πλὴν τοῦ (κατὰ πεντάδας) 4ου, 9ου, 14ου κτλ., διπλῆ δὲ μετὰ τὸ τούτων τῶν στίχων τέλος, ἐν δὲ τῇ ᾤᾳ ἀπαντικρὺ τῆς ἀρχῆς τοῦ 5ου, 10ου, 15ου κτλ. γράφεται, καθάπερ καὶ ἐν τῇ κατὰ τὸ κείμενον κατατάξει τῆς μεταγραφῆς, ἀριθμὸς 5, 10, 15 κλπ. (πρβ. OGI 748). Ἐν οἷς δ' ἂν ἐπιγράμμασιν ἡ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἐπὶ τοῦ ἐκδιδομένου μνημείου γενομένη τῶν στίχων διαίρεσις μὴ συμπίπτῃ τῇ κατὰ μέτρον, τοῦ μὲν κειμένου οἱ στίχοι ἀριθμητέοι κατὰ τὸ εἰωθὸς (κατὰ πεντάδας), ἐν δὲ τῇ μεταγραφῇ διαιρετέον μὲν τοὺς στίχους κατὰ τοὺς τοῦ ἐπιγράμματος καὶ ἀριθμητέον κατὰ πεντάδας, δηλωτέον δὲ καὶ τοὺς τοῦ κειμένου στίχους ἑκάστους (πλὴν τοῦ 1ου) διὰ μικρῶν ἀριθμῶν ὑψοῦ εὐθὺς προτασσομένων, ὡς λ. χ. ἐν IG XII ^{7} 301.

γ'). *Παντοῖα*.

Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων μνημονευομένων, ὁ μὲν 1ος ἀριθμὸς γράφεται δι' Ἑλληνικοῦ κεφαλαίου γράμματος, οἱ δὲ λοιποὶ δι' Ἀραβικῶν χαρακτήρων, λ. χ. Παυσ. Ε' 10, 2, Ϛ' 22, 3.

Τῶν περιοδικῶν δηλωτέον τὸ ἔτος (οὐχὶ τὸν τόμον) καὶ τὴν σελίδα, λ. χ. ΑΜ 1876, 206, BCH 1877, 44.

Νεωτέρων συγγραμμάτων μνημονευομένων, τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἐν τῷ χειρογράφῳ φερέτω γραμμὴν ὑποκάτω, ἵνα δι' ἑτεροκλινῶν τυπῶται στοιχείων.

Ὑποσημείωσιν ἢ πᾶσαν ἁπλῶς, εἰ δυνατόν, φεύγειν, ἤ γ' ἐν τοσούτῳ τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ χειρογράφου, ὅσον ἂν μιᾷ τῆς ΑΕ στήλῃ ἀντιστοιχῇ.

Συμφωτογραφεῖν τμῆμα τοῦ Γαλλικοῦ μέτρου ἢ κλίμακα μετρικὴν ἢ ἄνθρωπον.

Ἐπί τε τῶν εἰκόνων καὶ τῶν πινάκων ἑκάστων γράφειν βραχεῖαν ἐπιγραφήν.

Περιεχόμενα: Α'). Πινάκιον τῆς ΑΕ (1837-1911), σελ. 1-3.— Β'). Πρόγραμμα τῆς ΑΕ, σελ. 3. — Γ'). Ἐκδοτικὸν πέτευρον, σελ. 4-8: **α'**). Ἀποκοπαί, σελ. 4-5. **β'**). Ἐπιγραφικὸν πιττάκιον, σελ. 6-8: 1) **IG (= Inscriptiones Graecae)**, σελ. 6· 2) Ἐκθέσεως τάξις, σελ. 7· 3) Βλαβῶν καὶ σφαλμάτων σημεῖα, σελ. 7· 4) Στίχων ἀρίθμησις, σελ. 8. **γ'**). Παντοῖα, σελ. 8.

Ἐτυπ. 30 8.12.

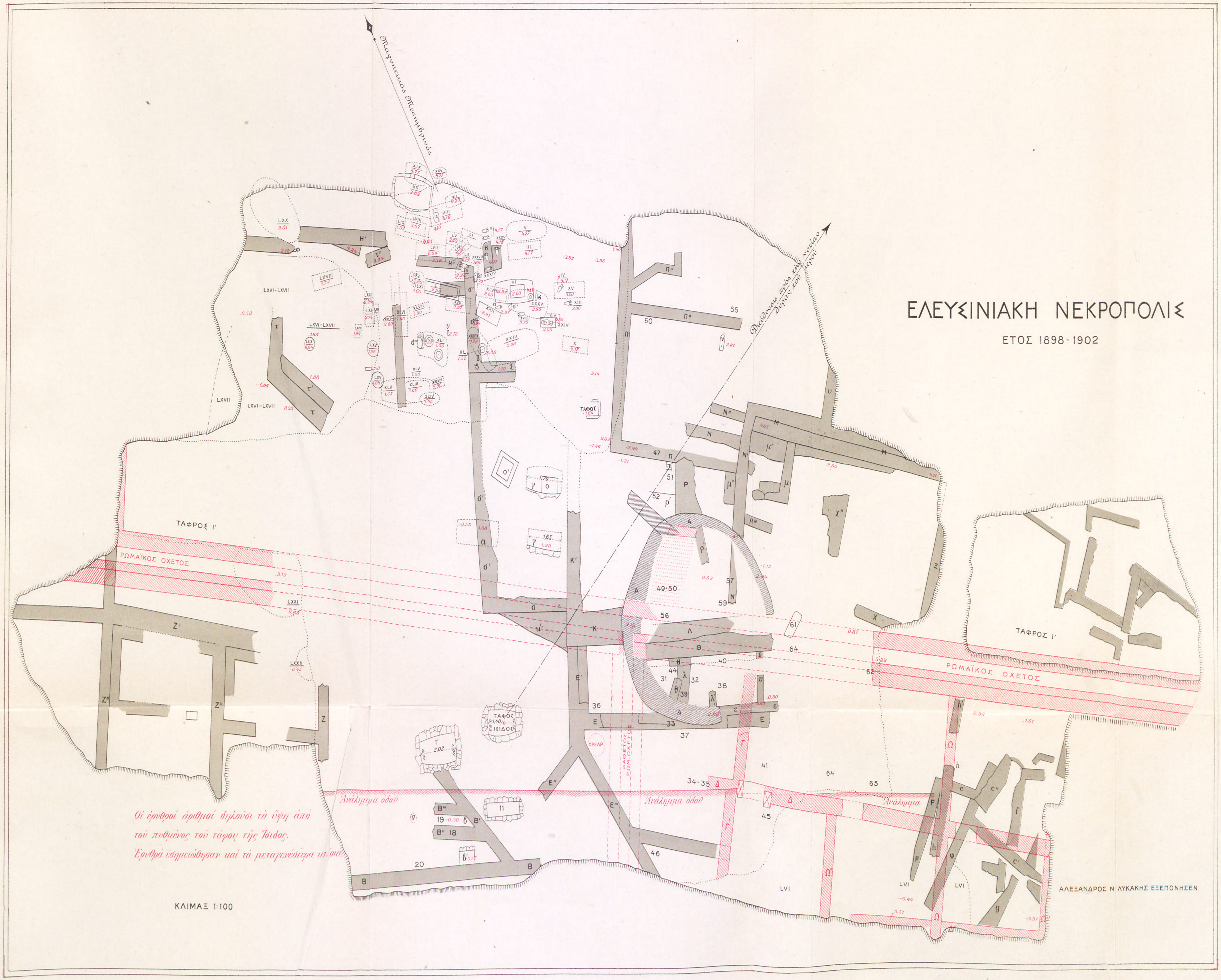
ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΗ ΝΕΚΡΟΠΟΛΙΣ
ΕΤΟΣ 1898-1902
Μαγνητικός Μεσημβρινός
ΤΑΦΡΟΣ Ι'
ΡΩΜΑΪΚΟΣ ΟΧΕΤΟΣ
ΤΑΦΟΣ ΙΣΙΔΟΣ
ΦΡΕΑΡ
Ἀνάλημμα ὁδοῦ
Ἀνάλημμα
Οἱ ἐρυθροὶ ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰ ὕψη ἀπὸ
τοῦ πυθμένος τοῦ τάφου τῆς Ἴσιδος.
Ἐρυθρὰ ἐσημειώθησαν καὶ τὰ μεταγενέστερα κτίσμ.
ΚΛΙΜΑΞ 1:100
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ν. ΛΥΚΑΚΗΣ ΕΞΕΠΟΝΗΣΕΝ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΙΝΑΞ Β'

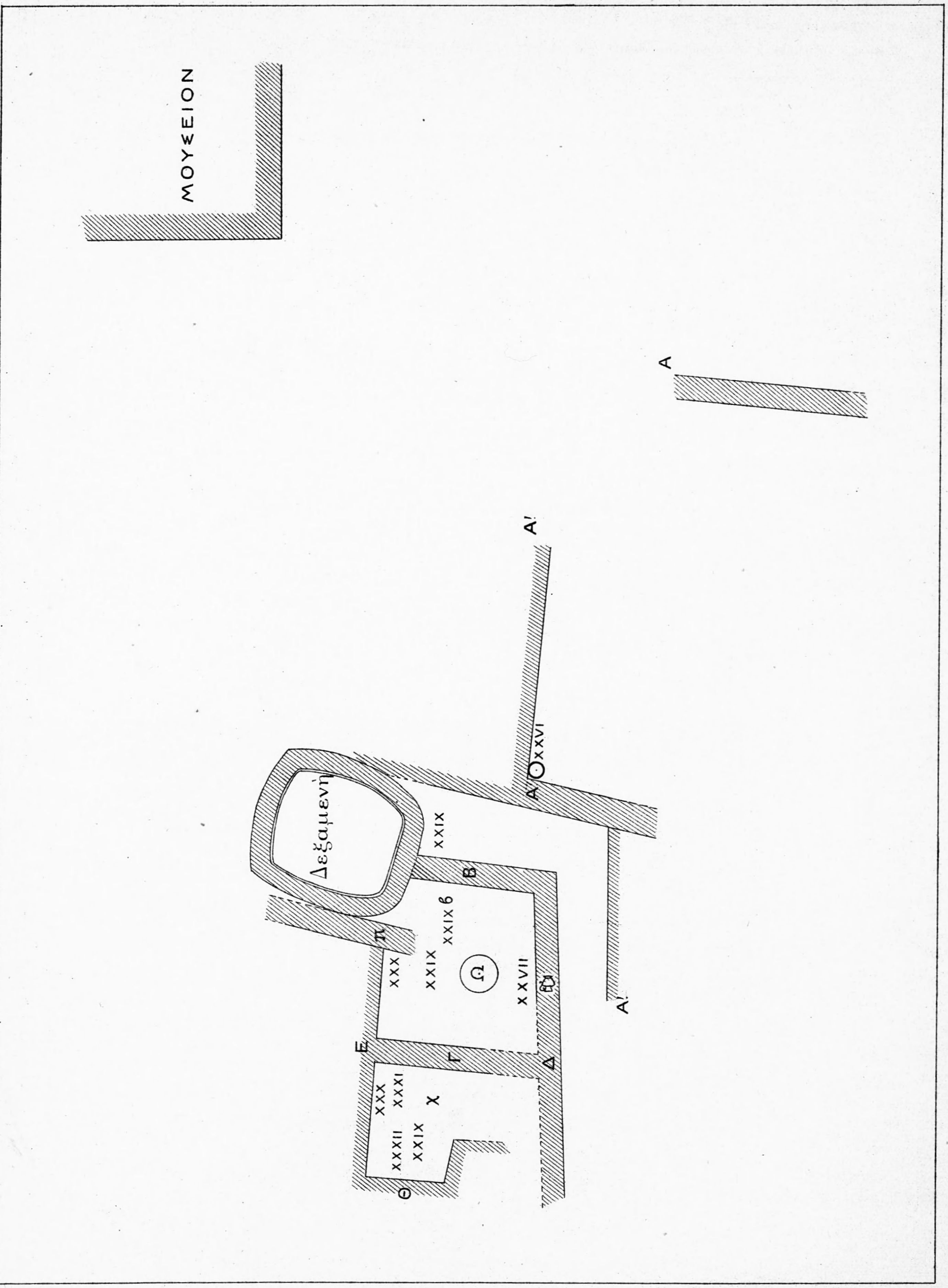

ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΥ ΝΕΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΥ ΝΕΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

(*Νεώτεραι ἀνασκαφαὶ ἐν τῇ παναρχαίᾳ Ἐλευσινιακῇ νεκροπόλει· ὑπὸ* **Ἀ. Σκιᾶ**) (*εἰς σελ.* **1** *καὶ* **18**)

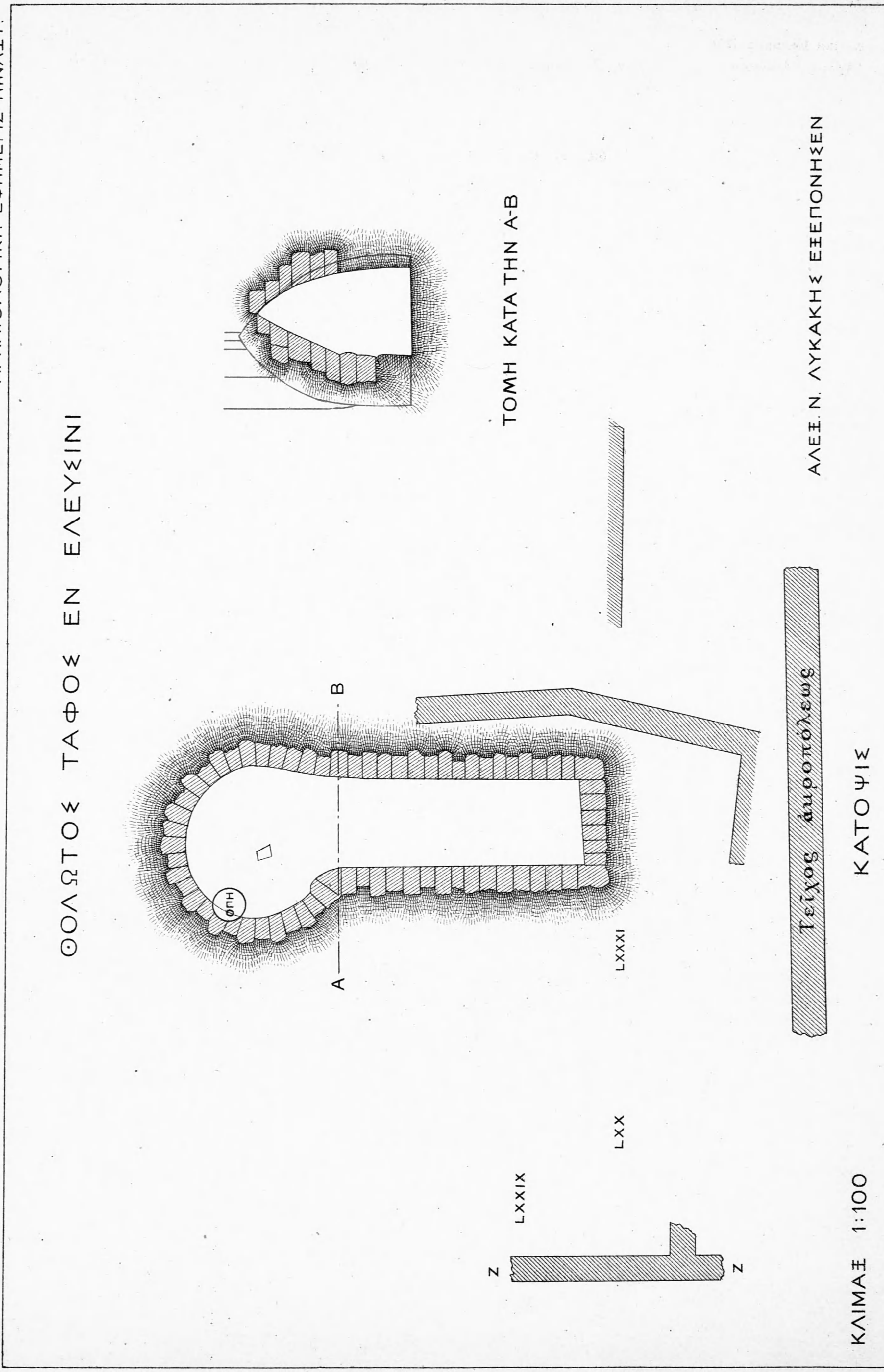

ΘΟΛΩΤΟΣ ΤΑΦΟΣ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

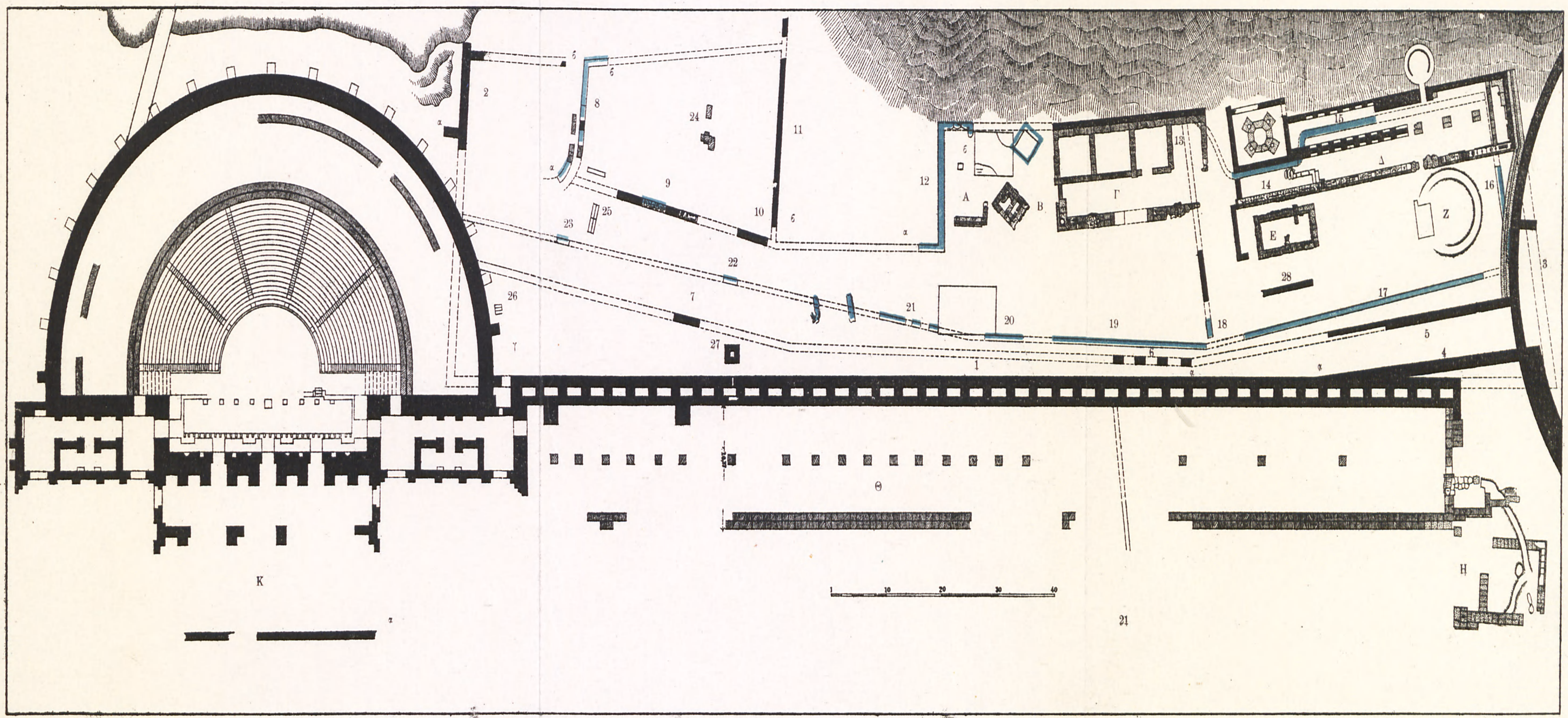

ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΟΤΙΟΙ ΠΡΟΠΟΔΕΣ

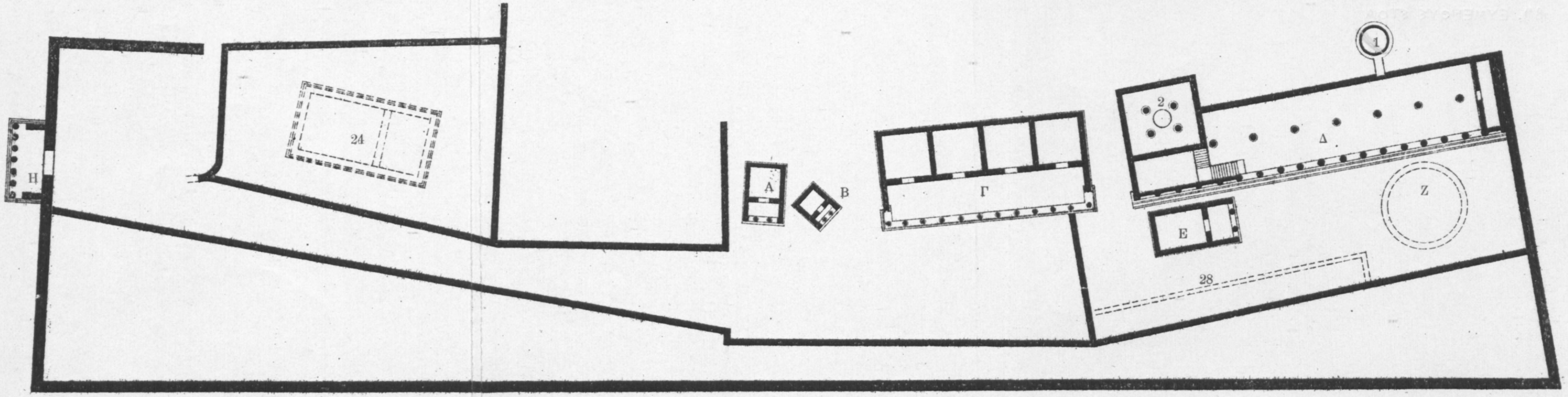

α'). ΑΣΚΛΗΠΙΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΟΛΟΣ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΣ

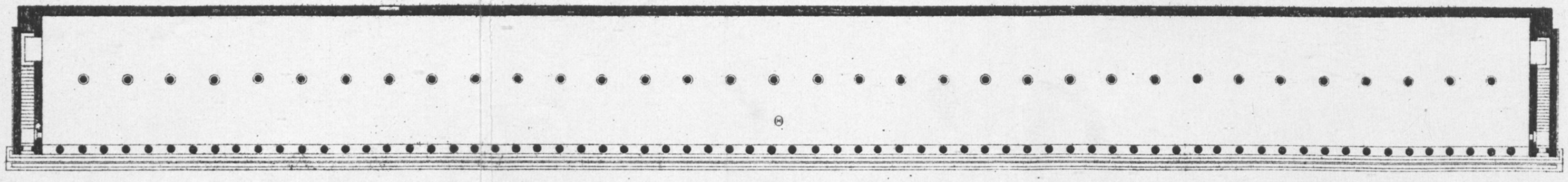

β'). ΕΥΜΕΝΟΥΣ ΣΤΟΑ

1

2

ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΠΙ ΑΓΓΕΙΩΝ

1: οἰνοχόης τοῦ 46ου τάφου. — 2: σκύφου τοῦ 31ου τάφου.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΠΙ ΑΓΓΕΙΩΝ

1: οἰνοχόης τοῦ 46ου τάφου. — 2: σκύφου τοῦ 31ου τάφου.

3

1

4

2

ΑΓΓΕΙΩΝ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΓΡΑΠΤΑ

1 καὶ 2: τρόπου τῶν Βοιωτικῶν κυλίκων. — 3-5: Κορινθιακοῦ τρόπου.

ΑΓΓΕΙΩΝ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΓΡΑΠΤΑ

1 καὶ 2: τρόπου τῶν Βοιωτικῶν κυλίκων. — 3-5: Κορινθιακοῦ τρόπου.

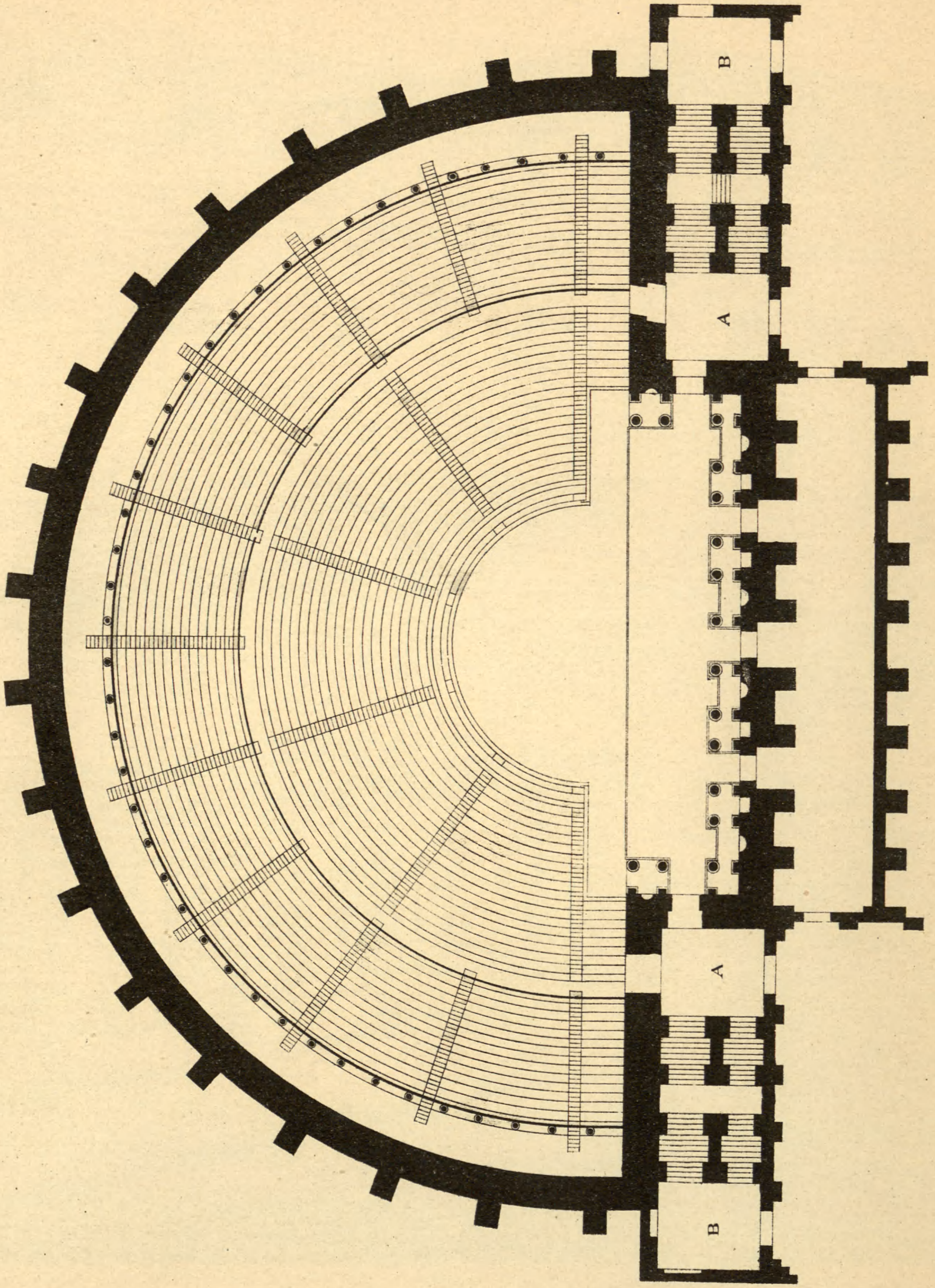

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΚΑΤΟΨΙΣ

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΚΑΤΟΨΙΣ

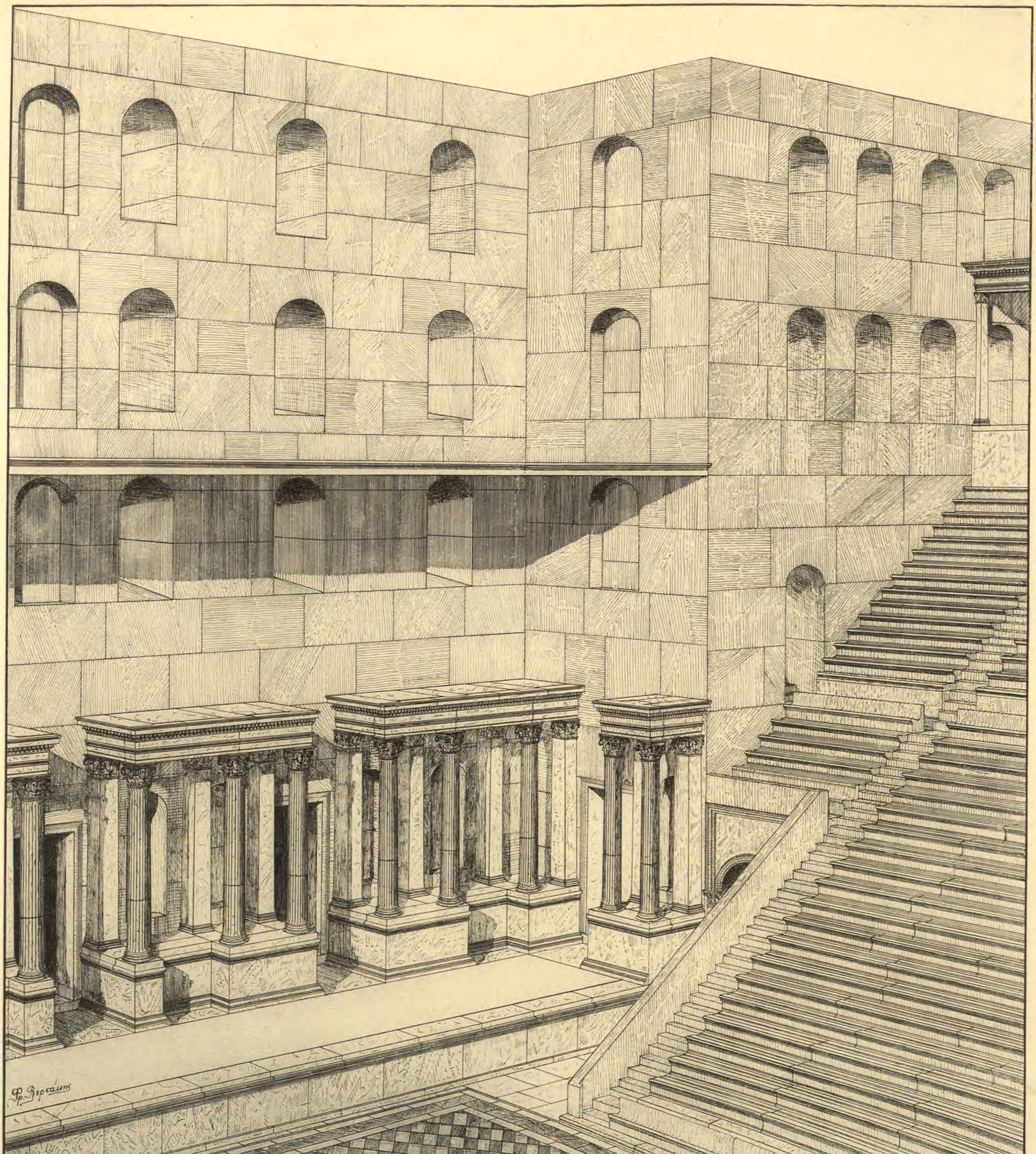

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑ

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑ

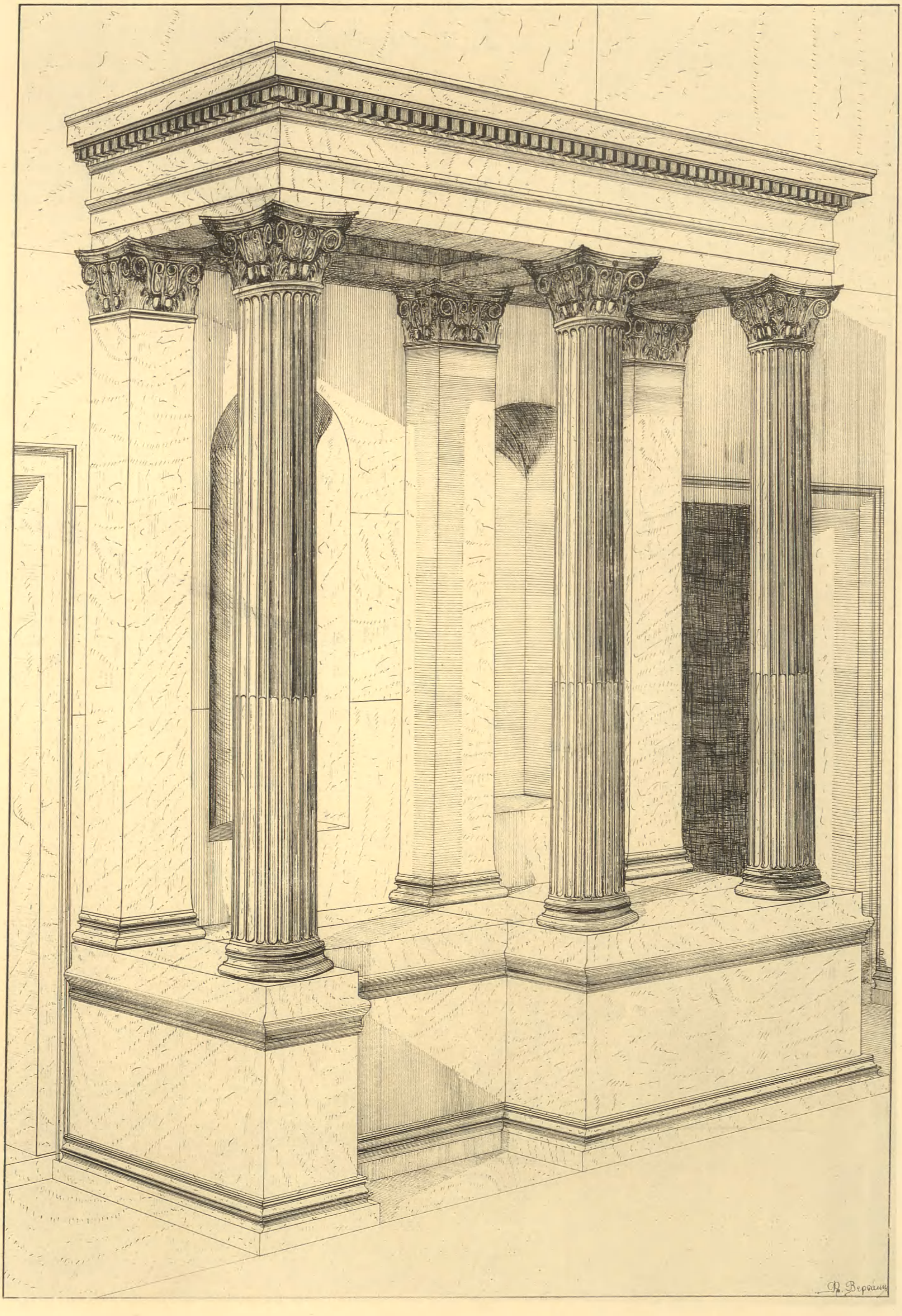

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΣΚΗΝΗΣ ΠΡΟΣΤΩΙΟΝ

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΣΚΗΝΗΣ ΠΡΟΣΤΩΙΟΝ

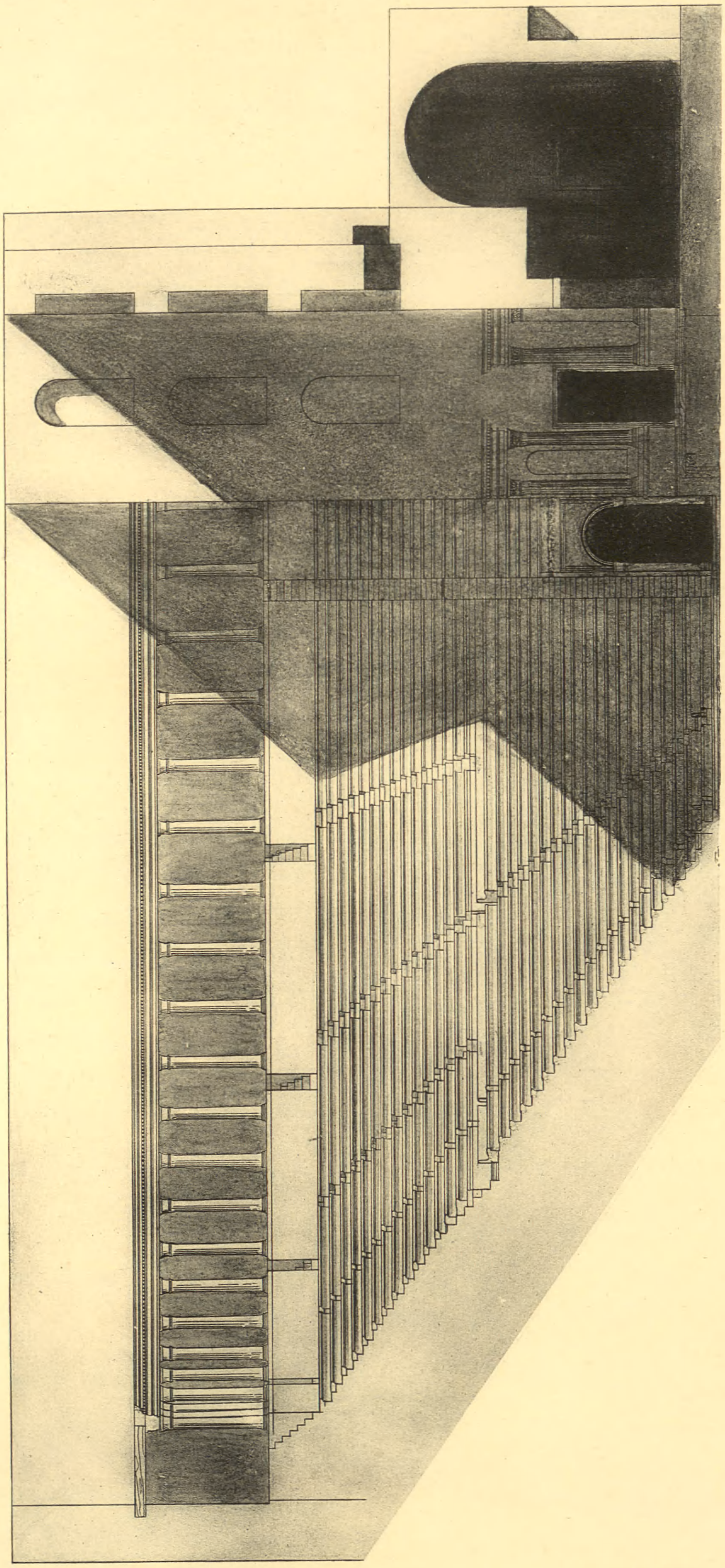

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΤΟΜΗ ΕΓΚΑΡΣΙΑ

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΤΟΜΗ ΕΓΚΑΡΣΙΑ

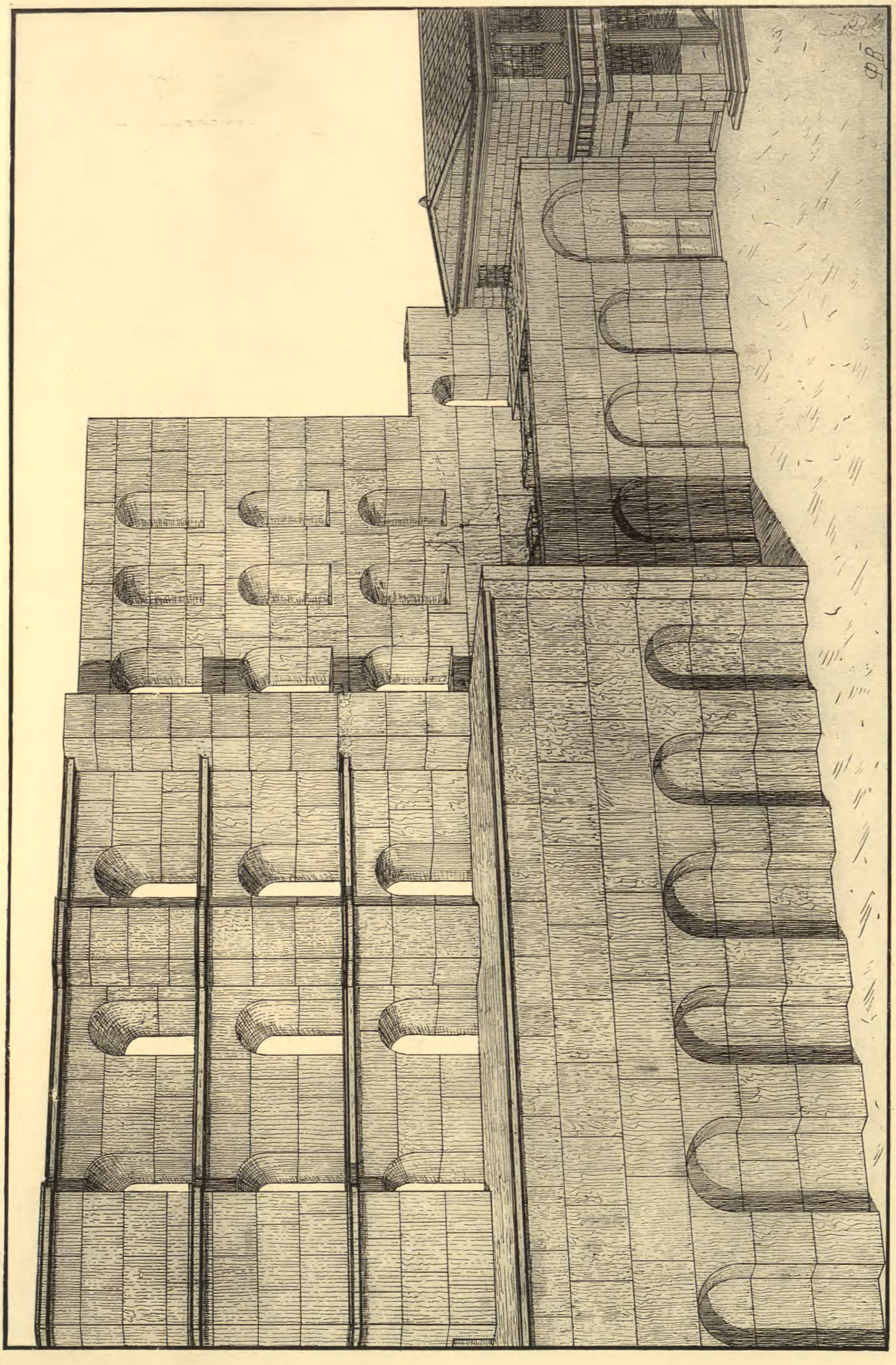

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΨΕΩΣ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ
ΕΥΜΕΝΟΥΣ ΣΤΟΑ: ΔΥΣΜΙΚΟΝ ΑΚΡΟΝ

ΗΡΩΙΔΟΥ ΘΕΑΤΡΟΝ: ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΟΨΕΩΣ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ
ΕΥΜΕΝΟΥΣ ΣΤΟΑ: ΔΥΣΜΙΚΟΝ ΑΚΡΟΝ

(Μνημεῖα τῶν νοτίων προπόδων τῆς Ἀκροπόλεως· ὑπὸ Φ. Βερσάκη). *(εἰς σελ. 177)*

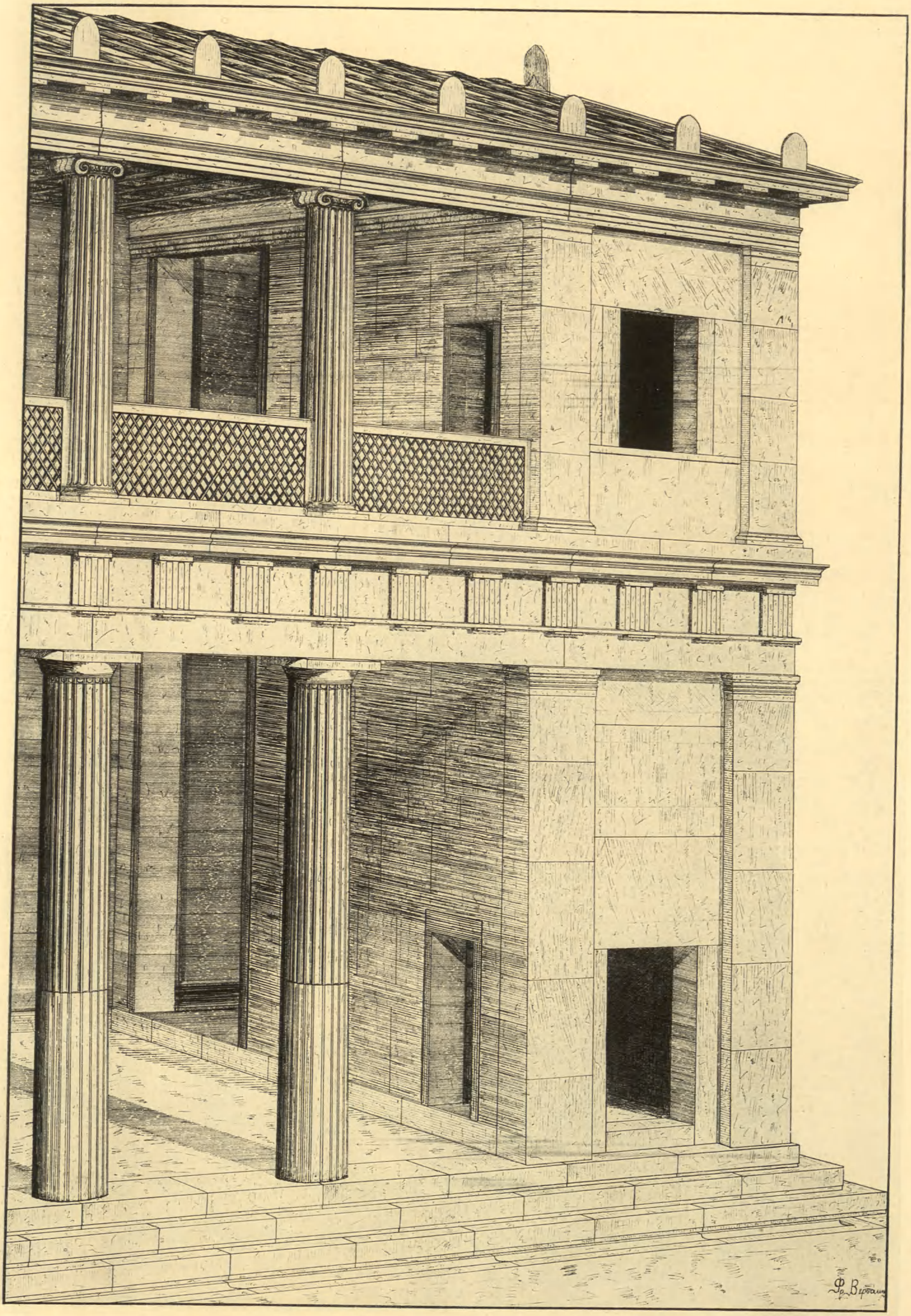

ΕΥΜΕΝΟΥΣ ΣΤΟΑ: ΝΟΤΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΩΝΙΑ

α (διάμ. 0·14)

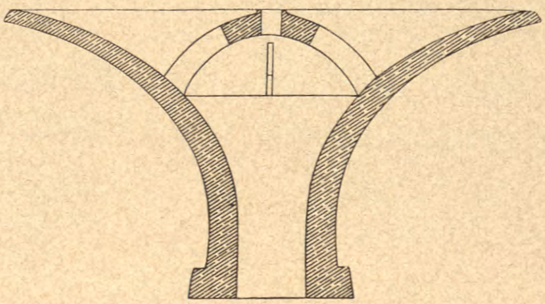

α′

Θυμιατήριον μεσομινωϊκόν.

β (σῳζ. ὕψ. 0·45)

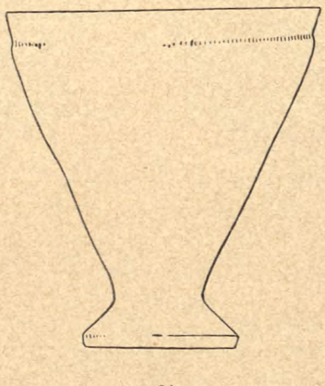

β′

Κύπελλον μεσομινωϊκόν.

ΘΥΜΙΑΤΗΡΙΟΝ ΚΑΙ ΚΥΠΕΛΛΟΝ

ΘΥΜΙΑΤΗΡΙΟΝ ΚΑΙ ΚΥΠΕΛΛΟΝ

α (διάμ. 0·015)

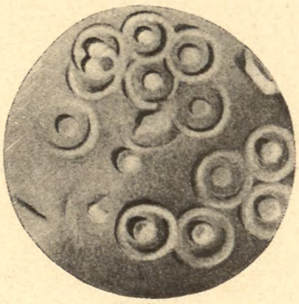
β (διάμ. 0·013)

γ (διάμ. 0·018)

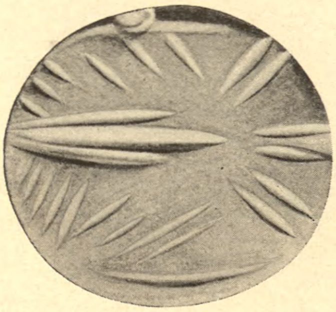
δ (διάμ. 0·014)

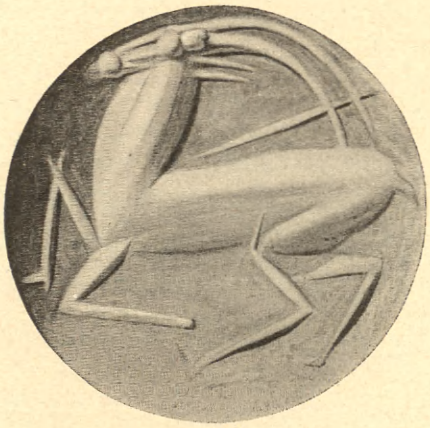
ε (διάμ. 0·019)

F (διάμ. 0·017)

ζ (διάμ. 0·015)

η (διάμ. 0·011)

ΣΦΡΑΓΙΔΟΛΙΘΟΙ (ΓΑΛΟΠΕΤΡΑΙ)

ΣΦΡΑΓΙΔΟΛΙΘΟΙ (ΓΑΛΟΠΕΤΡΑΙ)

α (διάμ. 0·014)

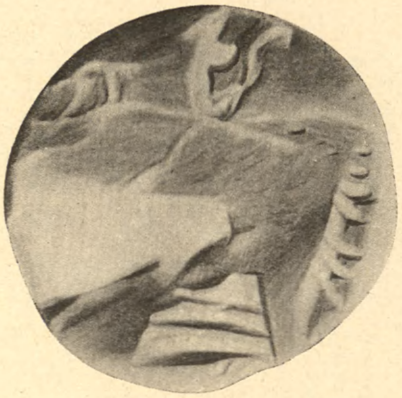

β (διάμ. 0·018)

γ (διάμ. 0·012)

δ (διάμ. 0·014)

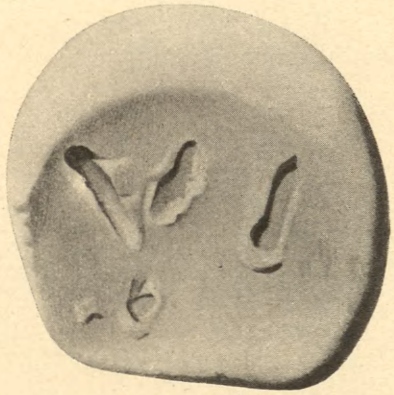

ε (διάμ. 0·018)

F

← - - - - - - - - - - 0·035 - - - - - - - - - - →

ΣΦΡΑΓΙΔΟΛΙΘΟΙ ΚΑΙ ΣΦΡΑΓΙΣΜΑΤΑ

ΣΦΡΑΓΙΔΟΛΙΘΟΙ ΚΑΙ ΣΦΡΑΓΙΣΜΑΤΑ

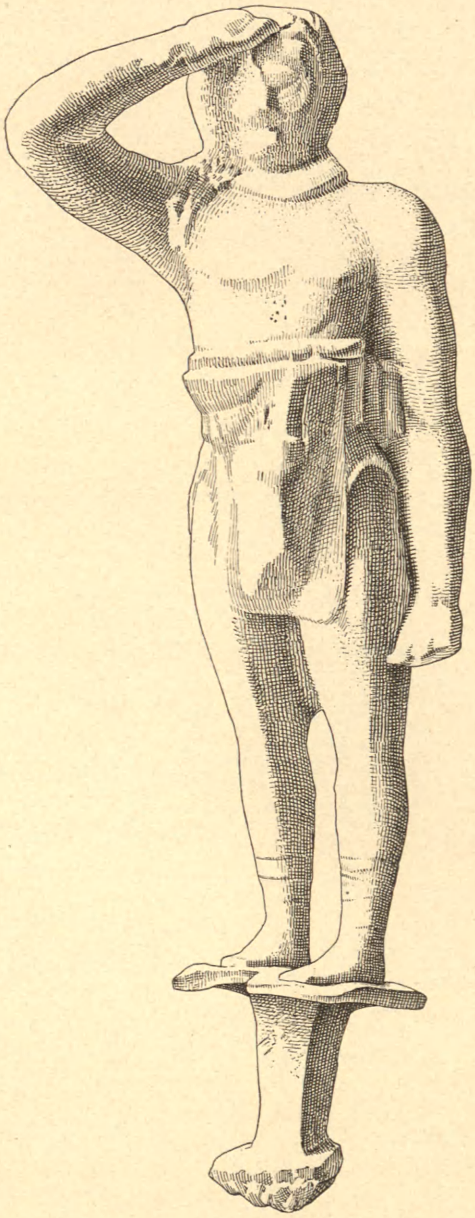

α

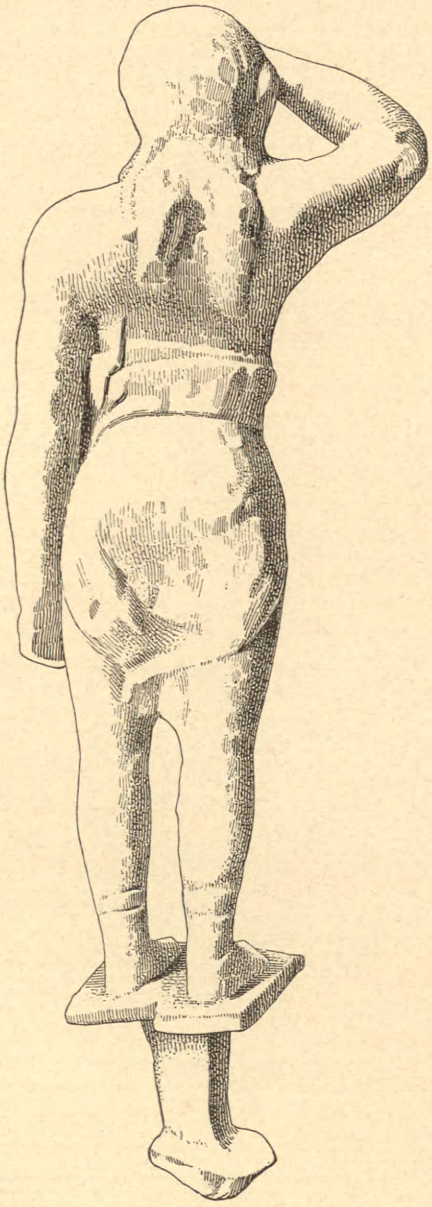

α΄

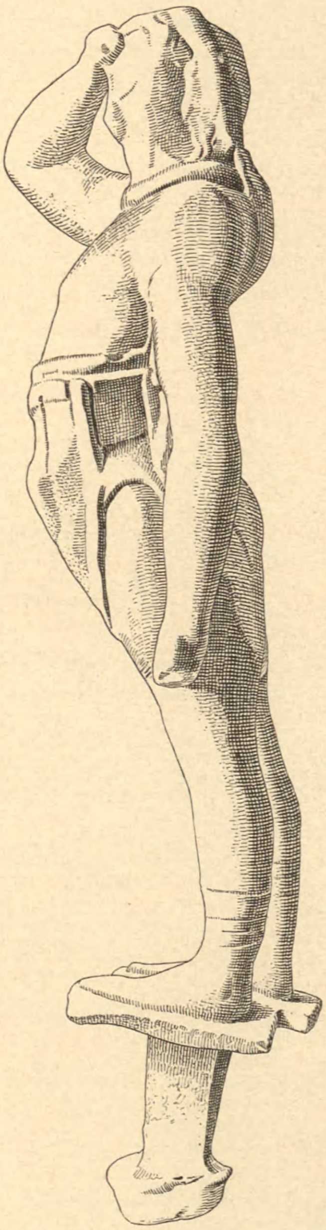

α΄΄

ΧΑΛΚΟΥΝ ΕΙΔΩΛΙΟΝ

(ὕψ. εἰδωλίου 0·21· ὅλον ὕψ. 0·25)

ΧΑΛΚΟΥΝ ΕΙΔΩΛΙΟΝ

β

α

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ: ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΙΝΩΪΚΑΙ

(μέγεθος φυσικόν)

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ: ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΙΝΩΪΚΑΙ

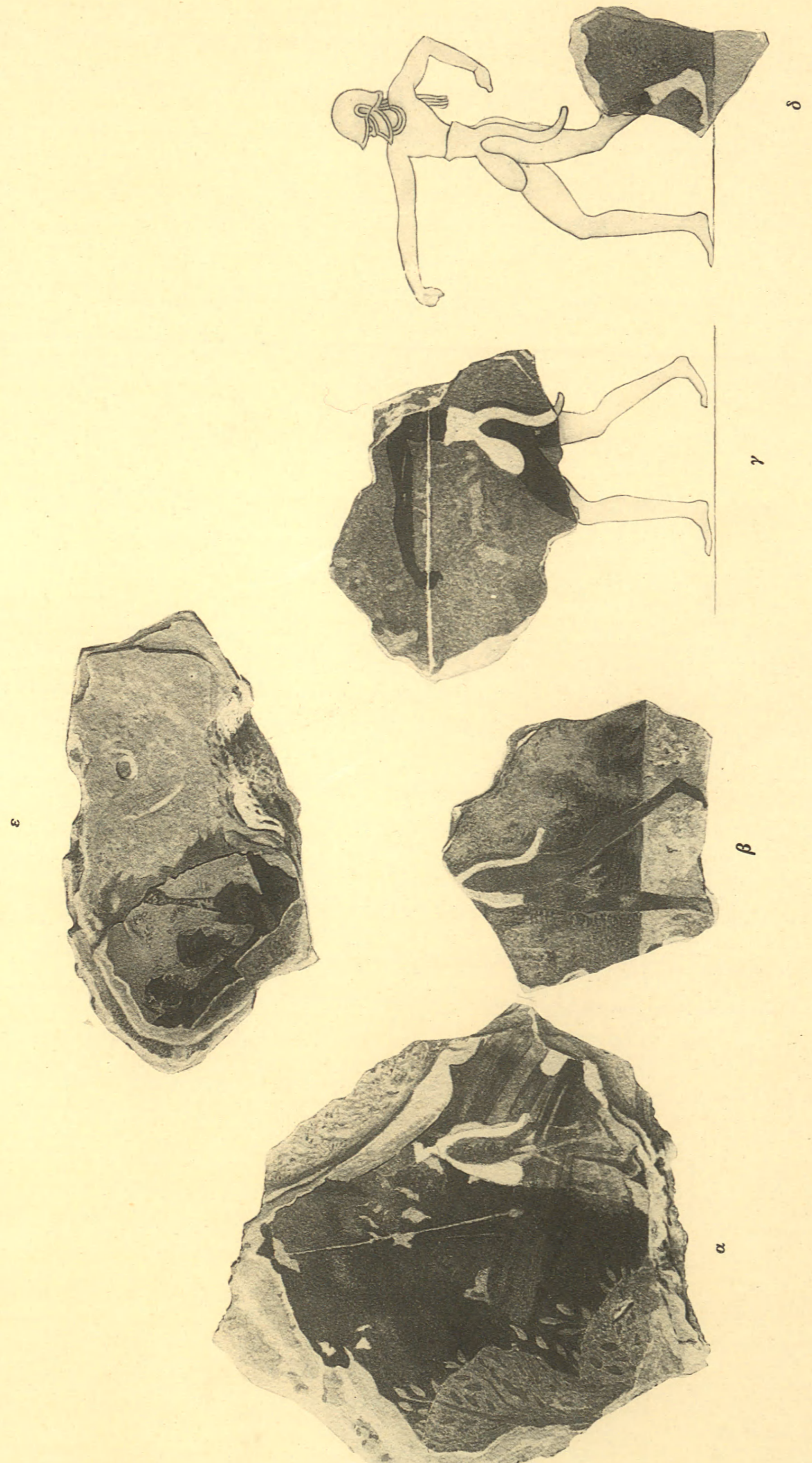

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ: ΑΝΔΡΕΣ ΜΙΝΩΪΚΟΙ

(μέγεθος φυσικόν).

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ: ΑΝΔΡΕΣ ΜΙΝΩΪΚΟΙ

α΄

α *(μέγεθος φυσικόν)*.

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ: ΡΙΠΙΔΙΟΝ;

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ: ΡΙΠΙΔΙΟΝ

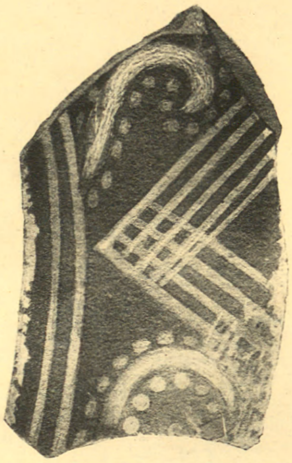

ε

β

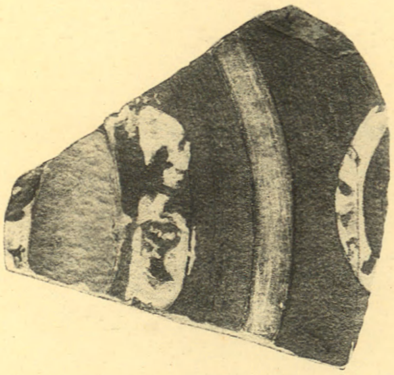

δ

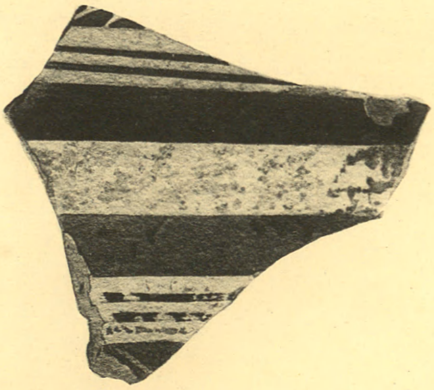

α

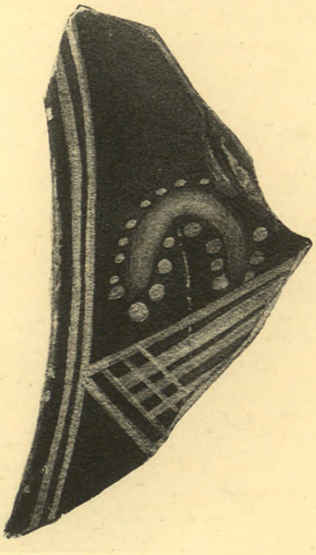

γ

ΟΣΤΡΑΚΑ ΠΟΛΥΧΡΟΑ

(μέγεθος φυσικόν).

ΟΣΤΡΑΚΑ ΠΟΛΥΧΡΟΑ

ΑΙΓΙΝΗΣ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΚΑΙ
ΜΕΓΑΡΕΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑ

ΑΙΓΙΝΗΣ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΚΑΙ
ΜΕΓΑΡΕΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑ